B 352/52

K

350
F 87

406
Ebr 1/1

1963

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK TANÁCSÁNAK

HIVATALOS JELENTÉSE

1897. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

FSZEK Központi Könyvtár
0 010002 199015

BUDAPEST, 1898.
NYOMATOTT HEISLER J. KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
II. VÁRKERT-RAKPART 1.

(I Bp. 17.)

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK

TANÁCSÁNAK

HIVATALOS JELENTÉSE

1897. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

BUDAPEST, 1898.
NYOMATOTT HEISLER J. KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
I. VÁRKERT-RAKPART 1.

B 352/52
9637 K

350
F 87

Tartalom.

		Lap
	Bevezetés	1
I.	Szabályozás	3
II.	Terjedék egyezmény	12
III.	Katonai laktanyák beváltása	17
IV.	Az uj hidakkal kapcsolatos rendezés	37
V.	Dunai rakpartok	42
VI.	Épitésügyi szabályzat módositása	44
VII.	Útépités	46
VIII.	Vizmű	50
IX.	Csatornázás	55
X.	Közvilágitás	58
XI.	Vasútak	61
XII.	Telegráf, telefon	77
XIII.	A fővárosi közmunkák tanácsának épülete	78
XIV.	Személyi ügyek	83
XV.	Vegyesek	84
XVI.	Statistikai adatok	86
	Befejezés	97

Mellékletek.

1.	A fővárosi pénzalap 1897. évi zárszámadása	100
2.	A nagykörúti alap 1897. évi zárszámadása	104
3.	A Kossuth Lajos-utczai alap 1897. évi zárszámadása	106
4.	Az új hidakkal kapcsolatos rendezésekre szolgáló alap 1897. évi zárszámadása	108
5.	A katonai laktanya kisajátitási-alap 1897. évi zárszámadása	110
6.	A katonai laktanyák épitési-alap 1897. évi zárszámadása	112
7.	Az 1898. évi belkezelési költségelőirányzat	114

Nagyméltóságu m. kir. Ministerium!

Törvényes kötelességünkhöz képest, fejezetekre osztott ezen jelentésünkben kivánunk számot adni 1897. évi müködésünkről.

A nagyszabásu müveletek, melyek az ország székes-fővárosának fejlesztése érdekében néhány évvel ezelőtt kezdeményeztettek, köztük különösen az új hidak épitése és a velük összekötött városrendezési munkálatok, a katonai laktanyák beváltása, a villamos közuti vasútak épitése, stb., tervszerüen szabatosan haladtak teljes kifejlésük felé és ma már sem ezek, sem azon többi intézkedések, melyek a város általános szabályozása, úthálózatának fokozatos kiépitése, a csatornázás, vizellátás, közvilágitás stb. érdekében történtek, nem gyakorolhatják a meglepő siker hatását, mert a közvélemény már szinte megszokta a rohamos haladás irányzatát.

Nem meglepő az sem, hogy a magánépitési tevékenység a szabályozási terv kereteiben gyökeresen megujitja a régi várost és szinte észrevétlenül egész uj városrészeket varázsol életre.

Természetes következménye a mindenki által közvetlenül tapasztalható ezen örvendetes jelenségeknek, hogy főleg a telkek értéke szembeszőkően folyvást emelkedik; nem tekinthetjük azonban igazoltnak, hogy ez az értékemelkedés már-már elhagyva a realis számitás határait, a figyelmet mind jobban a város lakatlan legkülsőbb vidékeire tereli, megingatva itt is a valódi érték helyes felfogását.

Ebben a helyzetben a jövőre nézve kettős feladatot látunk magunk előtt. Az egyik: mindent megtenni a megkezdett műveletek szerencsés befejezésére és koczkázatok kizárásával, mindent megtenni az okszerü, következetes haladás biztositására. A másik: a város külterjes fejlődését szabályozni, a tulajdonjog sérelme nélkül, de korlátozásával odáig, a meddig azt a közérdek parancsolva követeli.

Ez utóbbi tekintetben első sorban magára a székes főváros törvényhatóságára hárul a cselekvés kötelessége, mely elől már alig lehet kitérni. Reméljük, hogy közös egyetértéssel mielőbb létre fog jönni az a szabályzat, melytől a telekrendezések kérdésének régen nélkülözött megoldását, egyszersmind pedig a helytelen fejlődési irányzatok kiigazitását méltán várjuk.

I.

SZABÁLYOZÁS.

Az I. kerület Kelenföld szabályozása.

Siebreich Károly épitész, szemben a Kelenföldre megállapitott szabályozási tervezettel, külön szabályozási tervet mutatott be, ugy hozzánk, mint a kormányelnökhöz és az egyes szakminiszteriumokhoz.

A szabályozással kapcsolatosan tervező emlékiratban az épitési modorral is foglalkozik és az egészséges s olcsó családi házak szükségességét hangoztatva, melegen ajánlotta az angol rendszert.

Ami mindenekelőtt a nevezett épitész által javaslatba hozott épitési modort illeti, a három ablakos homlokzattal biró házak rendszerét nálunk egyáltalán nem találjuk alkalmazhatónak, mert sem viszonyaink, sem hajlamaink nem olyanok, hogy egy családnak több emeleten való elhelyezkedését elfogadhatnók. Egyébiránt ezzel a rendszerrel már szülőföldjén, Angliában és Skóciában is felhagynak és semmi ok nincs arra, hogy a máris bontás alá került u n. „Százházzal“ szerzett tapasztalatok után valami hasonlót létesitsünk, főleg akkor, a mikor az épitési szabályok a családi házak épitésére nálunk egyébként is elég alkalmat nyujtanak nemcsak a harmadik és negyedik övezetben, de a város belsejét képező első és második övezetben is, a hol tudvalevőleg 7 öles homlokzat és 10 öles mélységgel, tehát 70 négyszögöl minimális térfogattal alakulhatnak a telkek, a melyek aztán családi házak épitésére kétségen felül alkalmasak.

Lényeges észrevételeink voltak Siebreich Károlynak a szabályozási terve ellen is. Nevezetesen ha gondoskodva is van e tervben arról, hogy a Kelenföld a székes-főváros balparti részével megfelelő összeköttetésbe jusson, de más irányban nincs meg az a kapocs, mely a Kelenföldet a jobbparti részekkel szervesen összefüzné. Továbbá minden szabályozási tervnél nagy súlyt kell fektetni a vizek levezetésére.

Kétszeresen fontos ez a Kelenföldre, melyen keresztül hegyi vizek veszik utjokat a Duna felé. Tervező e vizek természetes lefolyásának útjába mesterséges akadályokat gördit, a mostani vizvezető medenczéket beépitendő tömbökkel zárván el. Maga az ut hálózat, eltekintve attól, hogy a szabályzandó területet nem fűzi össze kellőleg a többi területekkel, azon sulyos kifogás alá esik, hogy az utak 10—16%-os eséssel, csaknem használhatetlenül meredekek volnának.

A középületek elhelyezését a tervező szintén hibásan oldotta meg, mert pld. az Egyetemet a kórházakkal a Gellérthegynek arra az oldalára teszi, ahol jelenleg már virágzó nyaraló telep van. Egyátalán az egész tervezet nem a fejlődéshez képest, lépésről lépésre, hanem csak ugy volna megvalósitható, ha a szabályozandó terület előzőleg és egészben kisajátit-

tatnék, de igy a fővárost már a pénzerő hiánya miatt sem lehetne szabályozni.

Siebreich Károly épitész tervét és javaslatait tehát, nem találtuk figyelembe vehetőknek.

A II. ker. Plébánia-utcza szabályozása.

Az eddigi Plébáni-utcza iránya ferde lévén, a székes főváros tekintettel a Bomba-téri vásárcsarnok épitésére, szükségesnek találta, az utcza irányát olyképen módositani, hogy az a Fő-utcza vonalával derékszöget képezzen. Részünkről az eddigénél kétségen kivül helyesebb megoldáshoz hozzájárultunk, egyszersmind azonban utaltunk arra a tapasztalati tényre, hogy a Vásárcsarnokok környékén a kocsik felállására szánt utak, illetve terek oly kis terjedelmüek, hogy a kocsiforgalom lebonyolitása máris nehézségekbe ütközik. A Bomba-téri vásárcsarnok körüli kocsiforgalom ugyanezen bajnak néz eléje, mivel a Fő-utcza csak 8 öl széles s igy itt a közlekedés vonalába kocsik fel nem állhatnak; a Plébánia-utcza az irány módositása mellett is csak 8 ölre volt tervezve; a szűk Gyorskocsi-utcza kocsik felállására teljesen alkalmatlan; végül a Bomba-tér parkozandó lévén, ilyen czélra szintén nem lesz igénybe vehető.

Hogy tehát ez az állapot, a mennyire lehet kedvezőbbé váljék, kezdeményezésünk folytán végérvényesen megállapittatott, hogy a Plébánia-utcza 12 öl széles legyen.

Ó-Buda szabályozása.

A székes főváros Ó-Buda szabályozására kidolgozott és 1895. évi jelentésünkben ismertetett tervünket letárgyalván, annak a kültelkekre vonatkozó dispositióit elfogadta; a beltelkekre nézve pedig, részben eltérő megállapodásokra jutott, melyekre következőleg nyilatkoztunk:

1. a Vörösvári-ut egyenes meghosszabitását, az Ó-Budán létesitendő hid előtti térig a székes főváros bővebb tanulmány tárgyává tenni rendelte.

Ezzel szemben tekintettel arra, hogy a kérdéses egyenes vonalú meghosszabbitás érintené az ó-budai dohánygyárat, valamint más értékes ingatlanokat és a telektömböket kedvezőtlenül metszené, ragaszkodásunkat jelentettük ki eredeti tervünkhöz.

2. Azt a kivánságot, hogy az Ó-Budára contemplált hid előtti tér a Korona-utcza és a Lajos-utcza között 30 öl helyett 50 öl szélesre vétessék, — elfogadtuk, biztositani óhajtván a lehetőséget arra, hogy a jelenlegi templom helyett megfelelő nagyobb templom legyen annak idején épithető. — Ennek természetes folyamányaként a hidlejáró esése 3%-ról 2%-ra mérséklődött és ugyanezen esése lesz a Lajos-utczának is a lejárójához való csatlakozásában.

3. Hogy a Lajos-utcza, többi részeihez hasonlóan, a Határ-utczától a Szentlélek-térig is 10 öl helyett 13 öl széles legyen, ezt elfogadtuk; nem fogadhattuk el azonban, hogy a Lajos-utczának a Lukács-utcza és a Kavics-utcza sarkát összekötő egyenes képezze a vonalát és bár a székesfőváros e vonal tanulmányozását rendelte el, előbbi álláspontunkhoz ragaszkodtunk, szem előtt tartva, hogy a budapesti gőzmalom Zsigmond-utczai homlokzatát a szabályozás ne érintse. — A malmon túl fekvő telektömb egyébiránt már lemetszve van tervezve.

4. A székes-főváros javaslatát, hogy a Király-hegy tömbje park maradjon és hogy a Bokor-utcza 10 ölre kiszélesittessék, elfogadtuk.

5. Hasonlókép elfogadtuk a Mókus-utcza kiszélesitését 6 öl helyett 8 ölre.

6. A Serfőző-utcza meghosszabbitásához,

7. a Tavasz-utcza meghosszabbitásához a Lajos-utczáig, — hozzájárultunk, ez utóbbihoz azzal, hogy a Szentlélek-utcza egyúttal felhagyandó; az a tömb ugyanis, mely a Szentlélek-utcza és a Tavasz-utcza közt keletkeznék, méreteire nézve oly csekély, hogy nem volna beépithető.

Elfogadtuk továbbá

8. a Kert-utcza meghosszabbitását,

9. az Akácz-köz meghosszabbitását,

10. a Viador-utczának a Dunáig való meghosszabbitását,

11. a Tél-utczának meghosszabbitását,

12. a Raktár-utczának meghosszabbitását és folytatólag a Miklós-tér ezzel kapcsolatos nagyobbitását.

13. Azt a kivánságot, hogy az Aranyhegyi árok útvonala 30 ölről 20 öl szélesre szállittassék le, másfelől azonban az esztergomi vasut töltésén túl fekvő párhuzamos út 10 ölről 20 ölre kiszélesittessék és ez utóbbiba szintén egy árok helyeztessék, — nem fogadtuk el; az aranyhegyi árok útvonalánál ugyanis a 30 öl szélesség múlhatatlanul szükséges, mert abban, két töltés közé fogva, az aranyhegyi ároknak, másrészt pedig azon jelentékeny forgalomnak kell helyet találnia, mely az esztergomi vasút pályaudvara és a Duna között ki fog fejlődni. Viszont a vasuti töltés északi oldalán tervezett párhuzamos útba árok elhelyezésének a szüksége egyáltalán nem forog fenn, mert a azok a vizek, a melyeket itt felfogni kell, az aranyhegyi árokban találják természetes lefolyásukat.

A részünkről tervbe vett elrendezés kielégiti az árviz elleni védelem, és a jövő fejlődés érdekeit egyaránt. Az egész területet arra a magasságra, mely árviz védelmi szempontból szükséges volna, nem lehet feltölteni, mert ahoz képest a terület tulságosan mélyen fekszik. E helyett tehát, az árok helyeztetik megfelelő töltések közzé; természetes ennélfogva, hogy a tervezett 30 öles útvonalon helyet kell adni nemcsak az ároknak, hanem a töltéseknek is, úgy, hogy jobbról-balról a közlekedésre is elég hely maradjon. S ha idővel a vidék oda fejlődik, hogy az árok kellő mélységre fektetendő boltozott csatornával fog helyettesittetni, a töltések akadálytalanul eltávolithatók lesznek és az ut egész szélességében a forgalomnak fog átadathatni. A felhozott okoknál fogva, eredeti tervünkhüz annyival inkább ragaszkodtunk, mert hasonló elrendezést nyertek és pedig a székes főváros hozzájárulásával a többi ó-budai árkok is. pld a Filatori- és a Bründl-árok.

Kértük ezek folytán a székes-fővárost, hogy Ó-Buda szabályozását illetőleg az eltérő, vagy részéről függőben hagyott pontok tekintetében álláspontunkat ujabb megfontolás tárgyává tenni és ahhoz hozzájárulni sziveskedjék.

Utczanyitás a IV. ker. Egyetem-tér és a Magyar-utcza között.

Ezen utcza a Papnövelde-utcza meghosszabbitásában a Gróf Károlyi-féle telek mentén halad és Gróf Andrássy Géza kérelmére vétetett fel az általános szabályozási tervbe 6 öl szélességgel. Az utcza területét az Egyetem-téri sarok levágással együtt a kérelmező a saját telkéből ingyen adja, magára vevén azt a kötelezettséget is, hogy az uj utczát a hatóság utasitása szerint teljesen ki is épitteti.

Az V. ker. Ujépület szabályozása.

Az Ujépület szabályozására felmerült számtalan terv közepette, sikerült végre a székes-fővárossal oly megállapodásra jutni, a mely egy

alapjában közösen elfogadott tervben megegyezést igért és már csak egyes részletek tekintetében voltak némi különbségek. Az ügy ezen stádiumában merült fel az az ujabb terv, mely a magyar mérnök- és épitész-egyletbe névtelenül adatott be és melyet az egylet a székes fővárosnak rendelkezésére bocsájtott.

E terv lényegét a symmetria következetes keresztülvitele képezi. Épen ezen vonásánál fogva a fővárosnál a terv általános tetszésben részesült, s csak a részletek tekintetében kivántattak bizonyos módositások, melyeknek kiindulópontjuk az volt, hogy a Bálvány-utcza és a Honvéd-utcza a közlekedés érdekében kapcsolatba hozassanak.

A középitési igazgató részéről ilyen értelemben átdolgozott tervet a székes-főváros elfogadta, elejtvén a mérnöki hivataltól eredő s fenntebb már érintett ama tervet, melyhez néhány kisebb jelentőségü módositással már mi is hozzájárultunk volt.

A mi a névtelen tervét illeti, tárgyalásunk során azt tapasztaltuk, hogy az teljességgel nem uj conceptió, hanem másolata a Mannheimban lévő „Wasserthurm-Platz"-nak. Ez a körülmény azonban a terv belső értékéből nem vonhat le semmit. Nem is tagadható, hogy a terv a sablonokon felül emelkedve művészi magaslaton áll; midőn azonban ezt a névtelen tervéről elismertük, nem terjeszthettük ki eme véleményünket az átdolgozott tervre, mert ez utóbbinál már veszendőbe ment az alapeszme legjellegzetesebb vonása: a symmetria; — pedig a terv legfőbb értéke éppen ebben áll.

Műszaki osztályunk ennélfogva az alapeszmét egy másik variatióban mutatta be. — Ezen utóbbi tervnek alapvonalát képezi egyfelől a Sas-utcza keleti oldalának egyenes meghosszabbitása, — másfelől pedig az a félkör, mely a Zoltán-utcza és Honvéd-utcza meghosszabbitva képzelt tengely vonalainak metszési pontjából 38 öles sugárral van leirva. Ehhez alkalmazkodik a többi elrendezés, mindenütt a symmetria gondos megóvásával, annyira, hogy a teret a félkör mentén szegélyező tömbök ide szolgáló homlokzat vonalai megközelitőleg egyforma hosszúak is.

Az ujabb combinátiók sorában minden tekintetben ezen utóbbi tervnek adtuk az elsőbbséget, és ezt hasonlitottuk össze a már már végleg elfogadott tervezettel, mely szerintünk a közlekedés érdekeit jobban kielégiti, és a szerint az alakuló telektömbök is értékesebbek volnának. Megengedtük azonban, hogy szépészeti szempontból, mire nézve a vélemények oly eltérők lehetnek, a műszaki osztály symmetrikus terve fölötte áll az elfogadott régi tervnek. Számolva tehát a közvéleménynyel is, mely a szabályozásnak a névtelen tervében foglalt megoldása mellett már erős állást foglalt és törekedve különösen arra, hogy az Uj-épület szabályozása kérdésében a székes-fővárossal végre megegyezés jöjjön létre, műszaki osztályunk kérdéses legujabb tervét, mely alapjában ugyanaz mint a névtelen terve, elfogadtuk és ahhoz a székes-főváros hozzájárulását kértük, kijelentvén a következőket:

1. a székes-főváros ama kivánságát, hogy a Nádor-utczára, illetőleg a Hold-utczára szolgáló két nagy tömb középületeknek tartassék fenn, teljesithetőnek nem találjuk, mert a kincstár magántulajdonát képező teleknél, ilyen rendelkezéshez semmi jogalap nincsen.

2. Az árkádokkal való épitkezés eszméjét elejtettük, mert árkádokat e helyen a homlokzatoknak részben tulságos rövidsége miatt nem lehet helyesen alkalmazni, azok az épület czélszerütlen beosztását vonják maguk után, megdrágitják az épitkezést és csökkentik a telkek értékét.

3. A symmetria és az aesthetikai hatás biztositása czéljából, — a telkek értékesitésénél gondunk lesz arra, hogy a félkörü térre néző telkeken az emelendő épületek egyenlő párkánymagasság mellett azonos művészi elvek szem előtt tartásával hasonló homlokzati kiképzést nyerjenek, tetőzetük pedig a netán alkalmazandó tornyokkal együtt úgy a magasság, mint az arányosság szempontjából akként lesz kiképzendő, hogy valamint a telkek, úgy a rajtuk emelendő épületek is összhatásukban teljes művészeti egységet képezzenek,

4. Kivántuk, hogy a székes-főváros ezen tervre vonatkozólag sürgősen határozzon, hozzátevén, hogy amennyiben ez a határozat a mienktől eltérő lenne, ez esetben az ügy döntés végett haladéktalanul a belügyminister úr elé terjesztendő, mert a szabályozás kérdése továbbra függőben nem maradhat.

Az V. kerületi Visegrádi-utcza áthelyezése és megnyitása.

Ez a művelet régi homlokzatok elvesztésével lévén összekötve és a szabályozás folytán egyes telkek az önálló beépités kellékeit veszitvén, azt igényelte, hogy a szabályozás által érintett telkeket együttesen vegyük rendezés alá. Törekvésünk számos nehézségbe ütközött amiatt, mert a telektulajdonosok a szabályozásban érdekeik sérelmét látták, bár a való az, hogy a rendezés mindenkinek csak előnyére válhatik. Sok időt és munkát igénylő tárgyalás után végre sikerült a különböző érdekek kiegyenlitésével a Visegrádi-utczának az Ipoly- és Bessenyei-utczák közti szakaszát megnyitni, a város fejlődésének érdekében nem zárkózván el azon tetemes áldozattól, melyet a rendezés a fővárosi pénzalapra rótt.

Uj utczák nyitasa az V. ker. Váczi-út és a Duna között.

A székes-főváros erre irányuló szándékát örömmel üdvözöltük és közölve vele a részünkről már korábban eszközölt területszerzéseket s jeleztük, hogy az első magyar gépgyár, továbbá az 1315. hrsz. telekből szükséges területek megszerzésével a Visegrád-utcza, a Wahrmann-utcza és a Dráva-utcza között teljesen megnyitható lesz. Reméljük, hogy a székesfőváros szóban levő szándékát mielőbb megvalósitván, a vidék fejlődése ezzel ujabb hathatós lökést nyer.

Az V. kerületi Wahrmann-utcza mentén tervezett tér

Az V. ker. külső vidékére megállapitott szabályozási tervben gondoskodás van arról, hogy közczélra nagyobb szabású térség hasittassék ki, azzal a rendeltetéssel, hogy a Kárpát-utcza és a felsőrakpart közti része park legyen, a többi pedig középületek elhelyezésére szolgáljon. — Miután azonban a székes-fővárosnak módjában áll a középületek czéljára annak idején más alkalmas területet kijelölni és biztositani, — kivánsága folytán, hozzájárultunk ahhoz, hogy a Wahrmann-utcza mentén tervezett kérdéses tér, mintegy a harmadával kisebbre vétessék.

A VI. kerületi nyugoti pályaudvar alatt alagút

Az érdekelt birtokosok és a VI. ker. választmány azt az eszmét penditették meg, s bocsátották tárgyalás alá, hogy a nyugoti pályaudvar alatt, a Podmaniczky-utcza és Lőportár-utcza között alagút létesittessék.

Úgy voltunk értesülve, hogy a nyugoti pályaudvar kijebb helyezése, és átalakitása czélba vétetvén, az ide vonatkozó tervek tárgyalás alatt állanak.

Tekintettel a két ügy között fennálló kapcsolatra, jelentést tettünk a kereskedelemügyi minister úrnak az alagút szorgalmazásáról, és kértük, hogy bennünket a pályaudvar kitolása és átalakitása kérdésében tájékoztatni méltóztassék. A minister úrtól azt az értesitést vettük, hogy a nyugoti pályaudvar áthelyezése, a budapesti pályaudvarok rendezésének és az összekötő vonalok átalakitásának bonyolult és vasuti, valamint város rendezési szempontokból egyaránt nagy fontosságu kérdésével oly szorosan össze függ, hogy mindaddig, mig az egész kérdést felölelő általános tervezet legalább főbb vonásaiban nincs megállapitva, — a nyugoti pályaudvar áthelyezéséről sem lehet tervet készitени, vagy ezen terv keretébe való jelentősebb átalakitásokat megállapitani. Kijelentette egyszersmind a kereskedelmi minister úr, hogy a végleges terv megállapitásánál a közuti közlekedés érdekei megfelelő kielégitést fognak nyerni; addig azonban a pályaudvar által elválasztott két városrész között, a melyek jelenleg is három egymástól nem nagy távolságra fekvő összeköttetéssel birnak, a szóban forgó uj alagútnak aránytalan pénzáldozattal járó létesitése czélt tévesztett volna. Erről a székes-fővárost tájékozásul értesitettük.

A VII. kerületi Jósika-utcza kiszélesitése.

Ezen utczának a Rottenbiller- és Rózsa-utczák közti része az általános szabályozási tervbe 5 öl szélességgel volt felvéve. Az érdekelt telektulajdonosok kérelmére a szóban levő utczaszakasznak 8 ölre való kiszélesitését határoztuk el azon az alapon, hogy az érdekeltek a szükséges területet ingyen bocsátják a hatóság rendelkezésére.

A VII ker. Akáczfa-utcza kiszélesitése.

Az Akáczfa-utcza szélessége általában véve 8 öl, kivéve a Dohány- és Dob-utczák közti szakaszt, melynek szélessége 4·70, illetve 5·50 öl között van. Tekintettel arra, hogy az Akáczfa-utcza a Nagymező-utcza és a Kerepesi-ut között igen élénk forgalmat közvetit, tekintve továbbá, hogy a VII. kerületi Vásárcsarnok egyik homlokzata is ide szolgál, — a székes-fővárossal egyetértőleg elhatároztuk, hogy a megjelölt utczaszakasz épitkezések és telekrendezések alkalmával esetről esetre 8 ölre szélesittessék ki.

A VII. ker. Törökőrdülő, a X. ker. Ligettelki-dülő, Fehérúti-dülő, Felső-rákosi rétek-dülő és a Téglagyár-dülő nyugoti részének szabályozása.

A műszaki osztályunk által ide vonatkozólag készitett tervben mindenekelőtt az az eszme érvényesül, hogy a ligettelki dülő egy nagy erdő létesitésére használtassék fel. Városrendezési szempontból az eszmének kiváló fontossága van és felkarolására kedvező alkalmat nyujt az a körülmény, hogy a szóban forgó szabályozási terv által felölelt terület egy igen nagy része és ebben a ligettelki dülő is a székes-főváros tulajdonát képezi, mely felett szabadon rendelkezhetik.

Ami ezen új városerdőt illeti, ezt nézetünk szerint főleg két tényező teszi égetően szükségessé. Az egyik az, hogy a főváros népessége, mint örömmel tapasztalható, rohamosan szaporodik; a másik az, hogy a Városliget még az uj Népligettel karöltve sem elégitheti ki a jelenlegi igényeket sem és pedig annál kevésbbé, mert környéke, mondhatni, már egészen be van épitve s maga a Városliget előbbi jellegét annyira elvesztette, hogy nincs egyéb hátra, mint azt egészen városi parkká alakitani és ilyenül kezelni. Ide irányul egyébiránt az a terv is, melyet a Városligetnek az országos kiállitás után szükségessé vált rendezésére nézve a székes-főváros előterjesztésére mi is elfogadtunk.

A közönségnek tehát nagy számottevő része a Városligetből kiszorul és jövőre mindjobban ki fog szorulni. Számolva emellett azzal a körül-

ménynyel is, hogy a jobbparti hegyeken elterülő vadregényes városi erdőben a népesség nagy része a nagy távolság és a költséges közlekedési eszközök miatt legalább rendszeresen alig kereshet üdülést, a város rendezésére hivatott tényezők elsőrendü feladatának tekintjük, a balparton, hol a lakosság túlnyomó nagy zöme van elhelyezkedve, oly üdülőhelyről gondoskodni, mely úgy a jelen, mint a jövő igényeit kellőleg kielégitse.

E czélra kiválóan alkalmasnak tartjuk a ligettelki dűlőt, nemcsak azért, mert mint a székes-főváros tulajdona, rendelkezésre áll, — de azért is, mert magasan fekszik, felülete hullámos, altalaja száraz, egészséges; helyzeténél fogva sem városfejlődési, sem közlekedési akadályt nem képezhet; kiterjedése 500,000 négyszögöl, tehát közel kétszer akkora, mint a Városliget. (Ez utóbbi 280,000 négyszögöl.)

A szóban forgó szabályozási terv készitésénél irányadók voltak még a következő szempontok:

1. hogy a város egyik szélét a másikkal összekötő körutak megfelelő elhelyezést találjanak és sugárutakkal kellőleg kapcsolatba jussanak;

2. Kőbányának az ottani iparvállalatok következtében máris nagy mértékben kifejlődött forgalma megfelelő uj főközlekedési erek nyitásával a város különböző részei felé jól megosztható legyen;

3. a kijelölt nagy városerdőbe a város belső és külső részeiből egyaránt czélszerüen és lehetőleg rövid idő alatt ki lehessen jutni;

4. a tervezett utak a czélszerü irány fenntartásával az egyes telkeket úgy érintsék, hogy ezek egymástól függetlenül rendezhetők és czélszerüen beépithetők legyenek;

5) a közúti vasút hálózata e külső körutakon és sugárutakon is szerves kapcsolatba jusson a belső hálózattal;

6. a tervezett nagy erdőn kivül megfelelő helyeken kisebb parkok legyenek;

7. különböző közczélokra nagyobb szabad terek és telektömbök álljanak rendelkezésre.

Ezeknek megfelelően a Törökőr-dülőben a Róna-utcza fő-útként van kifejlesztve; — kiindul a Hajtsár-útból, és a Kerepesi-utat, valamint a tervezett nagy erdőt átszelve a magyar állam-vasút alatt a Halom-utczában nyeri folytatását és a Kápolna-utczai uj térben végződik. A mellékutak hálózata a székes-főváros tulajdonát képező nagy kiterjedésü tömböt nem érinti, hogy előre nem látható szükség beálltával nagyobb telkek is álljanak rendelkezésre. Nem érinti továbbá a szabályozási terv a Mexikói utat, melynek ügye vegyes bizottsági tárgyalás útján külön megoldásra vár.

A Ligettelki-dülőt — mint emlitettük — a terv egészben városerdőnek szánván, két, egyenként 24 öles út kihasitására szoritkozik, melyek a majdani városerdőt keresztül fogják szelni. A városerdő berendezésének közelebbi módozatai az elvi elhatározás után annak idején lesznek megállapitandók.

A Fehérúti-dülőt több kör- és sugár-út szeli át, úgy, hogy ne csak e dülő területe, de Kőbánya is a város bármely részéből a legrövidebb úton meg legyen közelithető. Különös fontossággal fog birni az a körút, mely a Kerepesi-út mellett, a Vezér-utczával szemben fekvő térből indul ki és e dülőt átszelve s a magyar államvasút felett épitendő hidon átjutva

keresztezi a Jászberényi-utat, Maglódi-utat és az Ó-hegy gerinczén áthaladó sugárutat és igy torkol az Apaffy sugárútba. A mellékutakat a terv oly távolságra helyezi egymástól, hogy a telektömbök a helyi közlekedés czéljából alárendelt házi utakkal is átmetszhetők legyenek.

A felső Rákosi rétek dülőben, fekvésének és hosszúkás alakzatának megfelelően két főút van tervezve. Egyik a Rákospataki-körút, másik a Keresztúri-út, mely utóbbi a vasút mentén vonul el. A kettőt nagyobb és kisebb méretű sugár-utak fűzik össze; ez utóbbiak irányának megválasztásánál, figyelemmel arra, hogy itt a telkek egészen magánosok tulajdonát képezik, a terv a telek határvonalakhoz alkalmazkodik, azért is, mert a fokozatos fejlődés igy tekinthető leginkább biztositottnak. Nagyobb park nincs ebben a dülőben tervezve, mert azt a befásitási öv szegélyezi s ez a parkot helyettesiti. Kisebb parkokról egyébiránt itt is gondoskodva van.

A mi végre a téglagyári dülőt illeti, a terv oda törekszik, hogy Kőbánya két fő útvonal által közvetlen összeköttetést nyerjen a vasúton át, a ligettelki és a felső-rákosi rétek dűlővel, a mellékutak hálózata pedig szerves összefüggésbe jusson a fő útvonalakkal.

A fentiekben főbb vonásokban vázolt szabályozási tervet részünkről elfogadtuk és a kapcsolatos fekszineket lehetőleg akként állapitottuk meg, hogy a vizeknek addig is, mig a csatornázás majdan bekövetkezhetnék, akadálytalan lefolyásuk legyen.

A tervet további tárgyalás és hozzájárulás végett a székes-fővároshoz tettük át.

Az olcsó szinház elhelyezése.

A székes-főváros törvényhatósági bizottságának közgyülése elvi határozatban mondotta ki, hogy a VII. vagy a VIII. kerületben egy magyar nyelvü, olcsó helyárú szinház létesitését szükségesnek tartja. — E czélra kilátásba vette a székes-főváros a VIII. ker., Üllői-ut és Ludoviceum-utcza sarkán fekvő sétányt, az Üllői-ut és Szvetenay-utcza sarkán levő 8767. hrsz. telket, a Kőbányai-út, Csobáncz-utcza és Orczy-út által határolt közterületet, a VII. ker. Dembinszky-utcza és a nyitandó Bethlen-utcza sarkán a 4255. hrsz. telket, vagy végül a Csömöri-út, Arena-út és Százház-utcza sarkán fekvő telket.

E kijelöléssel szemben utaltunk arra az elvi megállapodásra, hogy a köztereket semmi szin alatt beépiteni nem szabad; viszont kilátásba helyeztük hozzájárulásunkat olyan telek választásához, melyen a szinházat a fennálló szabályzatnak megfelelően, tehát minden oldalról szabadon állóan fel lehet épiteni. Mindamellett nem mulasztottuk el a székes-fővárosnak különösen is a figyelmébe ajánlani, hogy az új szinház legmegfelelőbb helye városrendezési szempontból körülbelül a VIII. és IX. kerület elválasztó vonalá volna. A székes-főváros, engedve a városrendezés szempontjának, a szóban levő új szinház helyéül a IX. ker. Üllői-ut és Markotányos-utcza sarkán fekvő 8644. hrsz. telket jelölte ki. A szabályozás ehez alkalmazkodva akként módosittatott, hogy a szinházat minden oldalról megfelelő utczák vegyék körül.

A VIII. ker Tavaszmező- és Szűz-utcza saroktompitás.

A vallás- és közoktatásügyi minister úr kivánságára határozatba ment, hogy a Tavaszmező-utcza és Szűz-utcza sarkán fekvő 6274. hrsz. telek sarka a szemben fekvő állami gymnasium érdekének megfelelő tompitást nyerjen.

A VIII. ker. Kender-utcza szabályozása.

Azon czélból, hogy a Népszinház-utcza és a Baross-utcza egy 6 öl széles utczával összeköttetésbe jöjjön, valamint tekintettel a Tavaszmező-utcza és a Szűz-utcza sarkán épült állami főgymnasiumra is, hozzájárultunk, hogy a VIII. ker. Kender-utcza, a Népszinház- és József-utcza közötti szakaszának, a keleti oldalon, épitkezés alkalmával fokozatosan 5 ölről 6 ölre szélesbitessék és hogy a Kender-utcza, a József- és Tavaszmező-utczák között 6 öl szélességben folytatólag megnyittassék.

Az orsz. posta- és távirdagazdászati hivatal elhelyezése.

E czélra a kereskedelemügyi minister úr a IX. ker. Régi lóverseny-tér dülőben a Gyáli-úton a székes-fővárostól egy 2,780.40 □ öl kiterjedésű telket vásárolt, és ez alkalommal a fennforgó czélra való tekintetből a a szabályozást némileg módositani volt szükséges. A szabályozás ezen módositása, az ottani helyzetet főleg közforgalmi szempontból jelentékenyen javitani fogja.

A IX. ker. Márton-utcza kiszélesitése.

A Ferenczvárosi Védgát-utczából és a Mester-utczából az Üllői-út felé irányuló közlekedést a Márton-utcza van hivatva lebonyolitani. Ez inditotta a székes-fővárost arra, hogy a Márton-utczának a Wendel-utcza és Üllő-út közötti szakaszát 6 ölre kiszélesitve az általános szabályozási tervbe felvegye. Ebbeli határozatát magunkévá tettük, azzal a kijelentéssel, hogy a kiszélesités esetről esetre épitkezés alkalmával lesz végrehajtandó.

A IX. ker. Angyal-utcza folytatása.

A székes-főváros előterjesztésére elfogadtuk, hogy a IX. ker. Angyal-utcza a Mester-utcza és Soroksári-utcza között folytatólagosan megnyittassék. Ezen uj utcza szakasz 6 öl szélességben van az általános szabályozási tervbe felvéve.

A X. ker. Apaffy-utcza folytatása

Az érdekeltség és a X. ker. előljáróság kezdeményezésére a székes-főváros tervbe vette az Apaffy-utcza folytatólagos megnyitását az Üllői-útig. Ezt részünkről is szükségesnek találtuk s pedig nemcsak az Üllői-útig, hanem egész a Soroksári-útig.

Az uj utczaszakasz a Gergely-utcza és az Alsóvaspálya-utcza között 12 öl szélesre vétetett és ezt mi is elfogadtuk, de a folytatást a szándékba vett 8 öl helyett 14 öl szélességben kivántuk megállapitani. Az Apaffy-utczának ugyanis körútjellege lesz, azzal a hivatással, hogy összekösse az Üllői-utat, a Gyáli-utat, a Mester-utczát és a Soroksári-utat és emellett felvegye a közúti vaspályát is.

Ezen alkalomból a székes-főváros egy, Kispest határáig kivezető útvonalat is tervezett, melyet részünkről helyesléssel fogadtunk, de a szélességét a szándékba vett 12 öl helyett 14 ölre tettük, különös tekintettel arra, hogy a czeglédi vasuti vonalon a pályaszinben való átjárás előreláthatólag nem tartható fenn és helyette áthidalás lesz létesitendő, amire 6 öl szélesség vehető számitásba. Másrészt szükségesnek láttuk ezen útvonalat akként vezetni, hogy az egyenes kapcsolatba jusson Kispest valamely megfelelő utczájával.

II.

Terjedék egyezmény.

A magánosok telkeiből szabályozás folytán első terjedékek beváltása iránt a székes-fővárossal 1871. óta 5 évről 5 évre szoktunk volt egyezményt kötni; 1896. végével az egyezmény kivételesen csak egy évre hosszabbittatott meg, mert a székes-főváros annak a kapcsán más nagy terheket is kivánt volna a fővárosi pénzalapra háritani, ebbe pedig bele nem egyezhettünk.

A mult év végével az egyezmény meghosszabbitása ismét vegyes bizottsági tárgyalás alá kerülvén, a székes-főváros az előző alkalommal felvetett nagyobb kérdéseket nem kivánta továbbra összekötni az egyezmény tulajdonképeni tárgyával s ez az egyedüli helyes eljárás az ügyet visszavezette a maga rendes medrébe és — mint erről az alábbi jegyzőkönyv tanuskodik — az egyezményt a m. kir. kormány jóváhagyásával ujabbi négy évre, vagyis 1901. évi deczember 31-ig hosszabbitottuk meg, hogy ezen az uton az 5 évi cyclusokba ismét belejussunk.

Jegyzőkönyv

az 1897. évi deczember hó 28-án tartott vegyes bizottsági ülésről.

Tárgy:

Azon egyezmény meghosszabbitása, esetleg módositása, mely a fővárosi közmunkák tanácsa és Budapest székes-főváros, illetőleg az akkor még külön részeket képezett Pest és Buda városok között a székes-főváros kisajátitási alapjának fentartása és kezelése, a telekszabályozás folytán magánosok telkeiből első terjedékek beváltása és az utczai közterületekből kiszökellékek által elfoglalt közterületek után fizetendő használati dijak ügyében 1871. évben köttetett, az 1896. évig 5 évről 5 évre, az 1896. évben pedig egy évre meghosszabbittatott és folyó évi deczember hó 31-én lejár.

Jelen voltak:

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos, Dr. Faschó-Moys Sándor ministeri tanácsos, Bakos János osztálytanácsos, Garancsy Mihály ministeri titkár.

Budapest székes-főváros közönsége részéről: Halmos János polgármester, biz. elnök, Kun Gyula tanácsnok, Vosits Károly tanácsnok, Toldy József tiszti főügyész, Heuffel Adolf kir. tanácsos, középitési igazgató, Lampl Hugó főszámvevő, Steiger Gyula és dr. Nyiry Lajos törv. biz. tagok, Dr. Harrer Ferencz fogalmazó gyak. biz. jegyző.

Halmos János polgármester, bizottmányi elnök az ülést megnyitván üdvözli a jelenlevőket s előadja, hogy az ülés tárgyát azon egyezmény megujitásának kérdése képezi, mely a fővárosi közmunkák tanácsa és a székesfőváros közönsége, illetőleg az akkor még külön önálló részeket képezett Pest és Buda városok között első izben 1871. évben köttetett, 1896. évig öt évről öt évre, 1896. évben pedig egy évre meghosszabbittatott s folyó évi deczember hó 31-én lejár.

Az elnöklő polgármester folytatólag előadja, hogy az utolsó év folyamán, mely a nagyobb szabályozások költségeinek mely hatóság által s mily arányban viselése tárgyában az utóbbi években felmerült és az egyezmény utolsó meghozszabbitása alkalmával élessé vált vitás kérdések eldöntésére lett volna hivatva, a tanácsi III. ügyosztály, melyhez ezen ügyek tartoznak, javaslatot készitett, melynek elfogadásával a szabályozások végrehajtásával járó kisajátitások költségei viselésére teremtett források, u. m. a fővárosi pénzalap és a székes-főváros kisajátitási alapja pénzerejét fokozhatni s ezzel a fővárosi közmunkák tanácsa és a székes-főváros közönsége közt fennálló differentiákat is elenyésztetni véli.

Előadja továbbá elnöklő polgármester, hogy a fővárosi közmunkák tanácsának sokszor hangoztatott kivánságához képest a tanácsi III. ügyosztály a szabályozásokra és a telekrendezésekre vonatkozó szabályrendelet tervezetét is elkészitette.

Végül bejelenti az elnök, hogy a székes főváros törvényhatósága által a mult évi április hó 6-án 434 kgy. sz. a. kelt felterjesztésében a fővárosi pénzalap bevételi forrásai nagyságának, állapotának s jövőbeli alakulásának megvizsgálására kérelmezett vegyes bizottság megalakitásához, minthogy ez a kormány és az állami számvevőszék felügyeleti s ellenőrzési jogát csonkitaná, a m. kir. ministerelnök nem járult hozzá.

Miután azonban a nagyobb szabályozások költségeinek miként fedezése, a városrendezési szabályrendelet alkotása és a fővárosi pénzalap állapotának megvizsgálása lényegüknél fogva nem függnek össze, sőt összekapcsolásuk czélszerüségi szempontból sem indokolt, mert egyrészt kár volna ezen kérdések egyikének kedvező megoldását egy másik bizonytalan sorsától függővé tenni, másrészt az emlitett kérdések különböző mederben is tárgyalandók, az elnöklő polgármester azt javasolja, hogy a vegyes bizottság csakis a terjedék egyezmény meghosszabbitásának kérdésével foglalkozzék.

Az egyezmény meghosszabbitása kérdésében pedig a polgármester a székes főváros küldöttei nevében azon

javaslatot teszi, hogy tekintettel arra, hogy a jelen viszonyok mellett a terjedék-egyezmény megszüntetése vagy lényeges módositása nem látszik indokoltnak, a terjedék-egyezmény az elmult év beszámitásával öt évre, vagyis 1901. évi deczember hó 31-éig hosszabbittassék meg.

A fővárosi közmunkák tanácsának küldöttei az elnöklő polgármester javaslataihoz mindenben hozzájárulván, a vegyes bizottmány egyhangulag a következő egyezménytervezetet mutatja be:

I. Az 1870. évi X. t.-cz. 8. §-ának *b)* pontja szerint a magánosok házhelyeihez csatolt terjedékekért befolyt vételárak a fővárosi pénzalapot illetvén, másrészt a szabályozások czéljából egyes telkekből elvágandó terjedékek kártalanitását már a lefolyt 26 év alatt is a közmunkák tanácsa, illetőleg a fővárosi pénzalap eszközölvén, jövőre az egyes feleknek a fennálló szabályok végrehajtása alkalmával valamely útból, utczából, térből, vagy bármely más akár bel,- akár kültelken levő, nem telekkönyvezett fővárosi közterületből átadandó, vagy az illető magánosoktól a felsorolt czélok bármelyikére átveendő terjedékek vétel-, illetve kártalanitási árainak, valamint az épitkezések alkalmával előállitandó kiszökellékek által elfoglalandó utczaterületek használati dijának is megállapitása közvetlenül a fővárosi közmunkák tanácsa által lesz ezközlendő és úgy a befizetések mint a kifizetések minden egyes esetben a fővárosi pénzalap javára vagy terhére közvetlenül a fővárosi közmunkák tanácsa által fognak számba vétetni.

Világosan megjegyeztetik, hogy a magánosok telkeiből eleső terjedékeket a fővárosi közmunkák tanácsa az 1881. évi XLI. t.-cz. 21. §-ához képest csak azon időpontban köteles kártalanitani, mikor a szabályozási vonalon emelt épület már tető alá hozatott.

Puszta telek-felosztásoknál és telekrendezéseknél a fővárosi közmunkák tanácsa az eleső terjedékeket, mint eddig tevé, csak a szükség- és lehetőséghez képest fogja a szabályozási vonalon való épitkezés előtt beváltani, de e részben a főváros irányában semmi kötelezettséget nem vállal.

Azon területeknek vételára, melyek szabályozás folytán valamely, a főváros tulajdonát képező telekkönyvezett területből csatoltatnak a magánosok házhelyeikhez vagy telkeikhez, jövőre nem a fővárosi pénzalapot, hanem a fővárosi központi, mint házi pénztárt illetik.

Magától értetik, hogy az eddigi gyakorlatnak megfelelőleg ugy a városi, mint az állami épitkezéseknél és általában szabályozásoknál is, a mennyiben ezen épitkezések vagy szabályozások által állami vagy városi tulajdont képező területek érintetnek, sem terjedékbeváltásnak sem megtéritésnek helye nem leend.

II. Budapest főváros hatósága az általa f. évi deczember hó végéig terjedőleg alakitott kisajátitási alapot a jövőben is fentartandja akként, hogy ahhoz saját központi, mint házi pénztára évenként 30,000 frt, azaz harminczezer forinttal járuland és ezenkivül ide szolgáltatandja 20, azaz husz száztólját azon összegeknek, melyeket évenkint városi telkeinek eladásából készpénzül beveend.

Ezen alapnak $^2/_3$-át, azaz kétharmadát Budapest főváros a saját körében megrendelendő szabályozásokra, kisajátitásokra, diszitésekre for-

ditandja függetlenül, mig a hátralékos $^1/_3$, azaz egyharmadot a fővárosi pénzalapba szállitandja, mely utóbbi összeg, valamint a terjedékekért, ugy szintén a kiszökellékek után befolyt összegek is a fővárosi közmunkák tanácsa által kizárólag a magánosoktól szabályozási célokból elveendő területek beváltására fognak felhasználtatni, illetve a fel nem használt összegek e czimen a következő évre átvitetni.

III. Kijelenti Budapest főváros hatósága, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa által a szabályozási célokból kisajátitott telkekből a szabályozás végrehajtása után fenmaradó és önálló telket nem képező, hanem a szomszédos telkekhez csatolandó terjedékek után a fővárosi közmunkák tanácsától és illetőleg a fővárosi pénzalaptól csatornázási, kövezési és járdafektetési járulékot ezentul követelni nem fog és a multban e czimen felmerült és még ki nem egyenlitett követeléseiről a fővárosi pénzalappal szemben lemond.

Hogy azonban a főváros érdekei ilyen terjedékeknél is biztositva legyenek, erről a fővárosi közmunkák tanácsa addig is, mig a főváros ez ügyet szabályzatilag rendezendi, akként fog gondoskodni, hogy a szóban forgó terjedékek közvetlen eladása alkalmával a vevő ellenében szerződésileg ki fogja kötni, hogy a terjedékben nyert homlokzat után csatornázás, kövezés vagy járdafektetés czimén esetleg kivetendő járulékokat a vevő a fővárosnak az esetben is megfizetni tartozik, ha az illető közmunka a terjedék birtokba vétele előtt hajtatván végre, a kivetés annak idején a jelen egyezmény miatt mellőzve, illetőleg függőben tartva lett.

Az ily értelemben kötendő szerződéseket a fővárosi közmunkák tanácsa a fővárossal hivatalos másolatban esetről-esetre közölni fogja, hogy a netáni járulék kivetése és beszedése iránt az intézkedés pótlólag megtehető legyen. — Ha azonban a szerződést maga a főváros köti meg, ez esetben önként érthetőleg maga a főváros fog a szerződésben érdekei biztositásáról gondoskodni.

Ezen egyezmény 1898. évi január hó 1-től 1901. évi deczember hó 31-ig terjedő időszakra, azaz négy évre köttetik; a főváros azonban fentartja magának azon jogot, hogy azon esetben, ha a fővárosi pénzalapnak a fővárosi közmunkák tanácsa általi kezelésére nézve a törvényhozás által változás tétetnék, jelen egyezményt a maga részéről is, megszüntetheti.

Kelt Budapesten, 1897. évi deczember hó 28-án.

Ezek után jelen két példányban kiállitott jegyzőkönyv berekesztetett és aláiratott.

Halmos, s. k.
polgármester biz. elnök.

Kun Gyula, s. k.

Steiger Gyula, s. k.
főv. b. t.

Vosits Károly, s. k.
tanácsnok.

dr. Nyiry Lajos, s. k.

Lampl Hugó, s. k.
főv. főszámvevő.

Rupp Imre, s. k.
ministeri tanácsos.

Dr. Faschó-Moys Sándor, s. k.

Bakos János, s. k.
osztálytanácsos.

Garancsy Mihály, s. k.
ministeri titkár.

dr. Harrer Ferencz, s. k.
főg. gyak. biz. jegyző.

Toldy József, s. k.
főügyész.

Heuffel Adolf, s. k.

51/1898.
kgy. szám.

A jegyzőkönyvben foglalt egyezménytervezet Budapest székes-főváros közönsége által elfogadtatott és aláiratott.

Kelt Budapesten, a székes főváros törvényhatósági bizottságának 1898. évi január hó 12-én és folytatólag 13-án tartott közgyüléséből.

P. H.

Halmos, s. k.
polgármester.

473/1898.
szám.

Jelen egyezmény-tervezetet a fővárosi közmunkák tanácsa elfogadta.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1898. évi február hó 3-án tartott üléséből.

P. H.

Podmaniczky Frigyes, s. k.
alelnök.

Rupp Imre, s. k.
ministeri tanácsos.

III.

A katonai laktanyák beváltása.

Az 1894. évi XX. t.-cz. az Ujépület, a Károly-, József- és Flórián-laktanyát, valamint a gellérthegyi erődöt a katonai kormányzat kezeléséből átveendőnek és értékesitendőnek jelentette ki.

Az ellenszolgáltatás, mely ezen ingatlanok átadásáért a hadügyi kormányzatnak nyujtandó volt, nagyrészt már teljesittetett; nevezetesen a telkeket, melyek előirányzatilag 2.300,000 frt átalányösszegben vétettek számitásba, az időközben némileg módosult szükséglethez képest katonai épitkezések czéljára tényleg átadtuk, kivéve az ó-budai ruharaktár kibővitésére szükséges területet, melynek ügye még függőben van azon szándék miatt, hogy az egész ruharaktár kitelepittessék a Kelenföldre, mire nézve azonban a tárgyalások még nem nyerhettek befejezést. A telkek átadásán felül kifizettetett az a 6.400,000 frt is, mely az uj katonai épitkezésekre engedélyeztetett, kivéve az utolsó 278,517 frt 50 krnyi részletet, mely még csak 1899. január havában válik esedékessé.

Az 1897-iki évben a gellérthegyi erőd és az Ujépület egészben, a Károly-laktanya pedig részben már tényleg is átengedendő lévén, összehivtuk azt a vegyes bizottságot, mely a hadügyi kormányzattal kötendő egyezmény ügyében alakittatott s hogy számot adjunk arról, miképen nyertek az átadással összefüggő kérdések megoldást, — a bizottság erről szóló jegyzőkönyvét szó szerint ide iktatjuk:

A budapesti Károly-laktanya, Ujépület, Flórian-laktanya, József-laktanya és a Gellérthegyi erőd átadása iránt kötendő egyezmény ügyében alakitott vegyes bizottság Budapesten, 1897. szeptember 25-én tartott üléséről felvett

Jegyzőkönyv.

Jelen voltak:

I. A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre, ministeri tanácsos, mint elnök, továbbá Bakos János, osztálytanácsos és Garancsy Mihály, ministeri titkár, mint jegyző;

II. a m. kir. pénzügyministerium részéről: Bakonyi Géza, ministeri osztálytanácsos;

III. a csász. és kir. 4. hadtestparancsnokság részéről: Khittel Rezső, cs. és kir. ezredes, katonai épitészeti igazgató, Zakariás Antal, cs. és kir. százados a térparancsnokságnál és Dr. Pajor Rezső, mint Dr. Schönborn Béla, kincstári jogi képviselő helyettese;

IV. Budapest székes-főváros részéről Kun Gyula és Dr. Vaszilievits János tanácsnokok, Heuffel Adolf, középitési igazgató, Lampl Hugó, főszámvevő, Toldy József, főügyész, Dr. Preyer Hugó és Kauser János, főv. biz. tagok.

Rupp Imre elnök üdvözölvén a megjelenteket, tudomására hozza a vegyes bizottságnak, hogy Márkus József, székes-fővárosi polgármester úr más elfoglaltsága miatt a mai ülésre nem jelenhetett meg.

Tudomásul vétetik.

A napirendre térve, előadja az elnök, hogy a katonai kormányzat birtokában levő, az 1894. évi XX. t.-cz.-ben felsorolt ingatlanságok értékesitésével járó teendők foganatositását a nagymélt. m. kir. pénzügyminister úr 1894. aug. 16-án 58,841. sz. a. kelt leiratával a fővárosi közmunkák tanácsára ruházta. E leirat értelmében első sorban feladata a közmunkák tanácsának az egyezményt, mely a katonai kormányzattal kötendő lesz, az utóbb nevezett hatósággal részletesen és szabatosan megállapitani. Hogy ez történhessék, mindenekelőtt szükséges azokat a kérdéseket véglegesen tisztázni, melyeknél a székes-főváros közönsége is közvetlenül érdekelve van.

Ily tisztázandó részletek vannak:

1. a Gellérthegyi erődre,
2. a Károly-laktanyára és
3. Az Ujépületre vonatkozólag.

A vegyesbizottság az előterjesztéshez képest az egyes kérdéseket beható tárgyalás alá vevén, a tárgyalás menetét és megállapodásait a következőkben foglalja össze:

1. a Gellérthegyi erődre vonatkozólag.

a) Ezen erődöt a fővárosi közmunkák tanácsa f. évi okt. 29-én fogja a katonai kormányzattól átvenni és ugyanaz nap a székes főváros tulajdonába bocsátani, az úttal együtt, mely az erődhöz vezet.

b) Tartozik a székes főváros az erődön oly átalakitásokat eszközölni, melyek által az erőd jellegét elveszti.

A székes fővárosi tanács f. évi márcz. 18-án $\frac{7834\ 11091.}{897.}$ sz. a. kelt átirata kapcsán közölte az erődjelleg megszüntetésére vonatkozó terveit és javaslatait; ezek szerint az erőd körfalai minden körülmények között fentartandók volnának és csupán azon átalakitási és bontási munkák volnának ezuttal foganatositandók, amelyekre az erődjelleg megszüntetése végett okvetlenül szükség van.

A közmunkák tanácsa a székes főváros terveit, javaslatait összes ide vonatkozó tárgyalási iratai kiséretében bemutatta a cs. és kir. 4-ik hadtestparancsnokságnak és ez utóbbi f. évi jun. 21-én 1439/B. A. sz. a. kelt válaszában az erődjellegnek a székes főváros részéről czélba vett módon leendő megszüntetése ellen semmi észrevételt nem tett.

Khittel Rezső ezredes külön is kinyilatkoztatja, hogy a székes főváros által szándékba vett átalakitások és bontások eszközlésével a katonai hatóság az erődjelleget megszüntnek fogja tekinteni, addig azonban fenmarad a katonai hatóság részére az a jog, hogy az erődöt megszállva tarthassa, de a főváros az erődjelleg megszüntetésére szükséges munkálatokat a f. évi október 29-ére kitüzött átadás után tetszése szerint bármikor megkezdheti s mihelyt azok annyira haladtak, hogy a váracs nem lesz többé erődnek tekinthető, a katonai hatóság a legnagyobb készséggel fogja a megszálló őrséget, mely mindössze 1 őrsvezető és 3 emberből fog állani, azonnal bevonni.

c) A gellérthegyi erőd átadása iránt megindult tárgyalások elejétől kezdve a katonai hatóság mindig fentartotta azon igényét, hogy tábori táviró és megfigyelő-állomás czéljára a Gellérthegyen részére 25 négyszögméternyi terület jelöltessék ki. Addig, mig a katonai hatóság az erődöt megszállva tartja, ily területre sem szüksége, sem igénye nincsen. Amint azonban a megszálló őrség a fentebbi *b*) pont értelmében bevonatik, beáll annak a szüksége, hogy a kérdéses 25 négyszögméternyi terület rendelkezésére bocsáttassék, még pedig ott, ahol ahhoz czélszerüen hozzá lehet férni. E részben az a megállapodás vétetik jegyzőkönyvbe, hogy addig, mig a gellérthegyi erőd mi czélra való felhasználásának kérdése és ennek kapcsán a környék végleges szabályozása gyakorlatilag végleges megoldást nem nyer, a székes-főváros a közlekedés igényének szem előtt tartásával ideiglenes, azután pedig végleges helyet fog a katonai táviró és megfigyelő-állomás számára kijelölni. A katonai hatóság ide vonatkozó joga telekkönyvileg bekeblezendő szolgalom útján fog biztosittatni. — A tábori táviró és megfigyelő-állomás czéljaira ekként biztositandó területen a katonai hatóság semminemü épitményt nem fog létesiteni, e területet kizárólag katonai gyakorlat czéljára fogja használni, de különben az a közönség rendelkezésére fog állani.

Amikor katonai részről a kérdéses terület gyakorlat czéljára igénybe vétetik, erről a katonai hatóság figyelmeztető tábla felállitásával fogja a közönséget értesiteni.

2. A Károly-laktanyára vonatkozólag.

Mindenekelőtt constatáltatik, hogy az eredeti megállapodások értelmében a Károly-laktanya 3 részletben lett volna a katonai kormányzat részéről átadandó és pedig a cs. és kir. hadmérnökkari igazgatóságnak a főv. közmunkák tanácsához 1894. julius 4-ről 1790. sz. a. intézett átirata kapcsán közölt, *q)* betüvel jelölt, az ezen jegyzőkönyvhöz másolatban ·/. alatt hozzáfüzött térrajz szerint:

a) 1896 végével átadandó lett volna a zöld szinnel bekeritett rész, tehát a rostély-szárny, továbbá a tiszti szárny déli felerésze;

b) 1897 végével átadandó lett volna a sárga szinnel bekeritett rész, tehát a tiszti szárny éjszaki fele, a Károly-szárny, a közép-szárny és a templom-szárny;

c) 1898. végével átadandó lett volna a piros szinnel bekeritett rész, tehát az egészségügyi-szárny, a szekerészeti szárny, a Stöckl-épület és a Károly-körut felőli udvaron levő összes épitmények.

A fentebb *a)*, *b)* és *c)* alatt kitett határidők a katonai hatóság részéről ahhoz a feltételhez voltak kötve, hogy a székes-főváros által a X. ker. Lapos-dülőben a beszállásolási törvény értelmében épitendő tüzérségi laktanya megelőzőleg és pedig 1895. október végeig elkészüljön és a katonai igazgatás használatába átadva legyen.

Az utóbb jelzett feltétel nem teljesülvén, a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság a főv. közmunkák tanácsához 1896. január 27-dikéről $\frac{203.}{B.\ A}$ sz. a. intézett átiratával az átadási határidők megváltoztatását hozta javaslatba; e szerint az átirat kapcsán közölt, szintén *q)* betűvel jelölt, a jelen jegyzőkönyvhöz 2 ·/. alatt másolatban csatolt helyszinrajz értelmében:

a) 1897. november 1-én átadandók a helyszinrajzon kékkel bekeritett részek, tehát az egészségügyi-szárny, a rostély-szárny, a tiszti-szárny, a Károly-szárny és a templom-szárny;

b) 1898. november 1-én átadandók a Károly-laktanya összes többi részei, melyek az utóbb hivatkozott helyszinrajzon pirossal vannak bekeritve, — tehát a szekerészeti szárny, a Stöckel-épület, a közép-szárny és az ezek közt levő összes épitmények.

A most *a)* és *b)* alatt kitett határidőket, melyek ahhoz a feltételhez köttettek, „ha a Laposdülői tüzérlaktanya elkészül," a székes-főváros 1896. márcz. 18-án 350. kgy. sz. a. kelt határozatával, a nagym. m. kir. pénzügyminister ur pedig 1897. febr. 16-án 88,043 96. sz. a. kelt leiratával és ezek alapján a főv. közmunkák

tanácsa is 1897. márcz. 4-én kelt 1318. sz. határozatával elfogadta az idézett feltétellel együtt. Erről a főv. közmunkák tanácsa a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokságot 1897. márcz. 4-én 1318. sz. a. kelt átiratával kellőleg értesitette is.

Ezen egyetértő megállapodás ellenében a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság 1897. évi máj. 13-án $\frac{478.}{B. A.}$ sz. a. kelt átiratával az 1897-ben felszabaduló katonai ingatlanok átadási programmját közölvén a főv. közmunkák tanácsával, ebben a programmban és a mellékletét képező helyszinrajzban, mely utóbbi másolatban 3/. alatt csatoltatik ezen jegyzőkönyvhöz, a Károly-laktanyából kevesebbet jelöl meg 1897. nov. 1-én átadandónak, mint a mennyi eddig megállapitva van. A különbség a 2. és 3/. alatti helyszinrajzok összehasonlitásából tünik ki. Mig ugyanis az összes érdekelt tényezők egyetértésével, és pedig éppen a katonai hatóság kezdeményezésére és javaslatára elfogadott 2/. alatti helyszinrajz értelmében f. évi nov. 1-én átadandó volna az egyik oldalon nemcsak a rostély-szárny, hanem az egészségügyi szárny is, és a másik oldalon a Károly-szárny egész a Stöckl-épületig, addig a 3/. alatti helyszinrajz szerint ugy a rostély-, mint a Károly-szárny átadása csak a középszárnyig terjedne.

Khittel Rezső ezredes e külömbség magyarázatául azt adja elő, hogy a 2/. alatti helyszinrajzon jelzett átadási határidőknek az volt a feltétele, hogy a Laposdülői tüzérlaktanya 1896. okt. végeig elkészüljön; miután ez nem történt, a katonai hatóság kénytelen az ez évi átadásnál azokra a részekre szoritkozni, melyek a 3/. alatti helyszinrajzon sárga szinnel vannak aláfestve; a többit ez évben még semmi szin alatt sem adhatja át, miután tényleg el vannak foglalva és ki nem üresithetők.

A vegyes bizottság polgári tagjai abban a nézetben vannak, hogy miután a 2/. alatti helyszinrajzon az átadás feltételéül csak annyi van jelezve; „ha a Laposdülői tüzérlaktanya elkészül“, ez nem érthető ugy, hogy e tüzérlaktanyának már 1896-ban el kellett készülnie, elégséges felfogásuk szerint, hogy a tüzérlaktanya 1897. okt. végére kész legyen; s miután ilyen értelemben a feltétel teljesitve van, a katonai hatóság a Károly-laktanya átadását a 2/. alatti térrajz szerint tartoznék eszközölni.

Tekintettel mindazonáltal arra, hogy a Károly-laktanyából 1897. novemberre tényleg csak azok a részek szabadulnak fel, amelyek a 3/. alatti térrajzon sárgával vannak aláfestve, — a székes-főváros képviselői nem óhajtván a hiány miatt az átvételt megtagadni, készek a 3/. alatti térrajzon sárgával aláfestett részeket a folyó

évben átvenni, oly kikötéssel azonban, hogy a székesfőváros a megállapodás ellenére birtokába nem jutó épületrészek elmaradó hasznáért megfelelően kárpótoltassék, s a kárpótlási összeg a Károly-laktanya vételárának második részletébe betudassék. A kárpótlás mérvének megállapitása a főv. közmunkák tanácsa, mint a m. kir. pénzügyminister úr megbizottjával külön tárgyalásnak tartatik fenn.

Ezen felül rendezést igényelnek azok a bérletek, amelyek a Károly-kaszárnyát terhelik.

Ugyanis a volt budai cs. kir. hadmérnökkari igazgatóság, másrészről pedig Deutsch Antal és Gold Sámuel pesti lakosok között 1868. aug. 25-én létrejött, a hadügyministerium által 1869. aug. 2-án $\frac{3181.}{\text{Abth. 8}}$ sz. a. jóváhagyott szerződésből kifolyólag a szekerészeti szárny földszinti menete boltok czéljára ingyenes használatul Deutsch Antal és Gold Sámuelnek 1869. máj. 5-től kezdve harmincz évi időtartamra át van engedve; továbbá a hadügyministerium 1870. évi febr. 14-én $\frac{540.}{\text{Abth. 8.}}$ sz. a kelt leirata folytán egyrészt a katonai kincstár, másrészt a bécsi népbank és társai közt 1870. febr. 28-án létrejött szerződésből kifolyólag a Károlyszárny és az alatta levő pinczék 1871. jan. 21-től kezdve, a rostély szárny és az egészségügyi szárny földszinti menete és az alattuk levő pinczék pedig 1871. okt. 31-től kezdve harmincz évi időtartamra ingyenes használatul át van engedve, jelenleg a bécsi általános letétbank-, mint az osztrák általános bank jogutódjának.

A károlykaszárnya átvétele és a székes főváros részére való eladása iránt folyamatban volt tárgyalások során a fent hivatkozott szerződések ismeretlenek voltak ugy a pénzügyministerium, mint a közmunkák tanácsa és a főváros előtt is. Legelőször tétetik róluk említés abban az egyezményi tervezetben, amelyet a katonai laktanyák beváltása ügyében a cs. és kir. hadmérnökkari igazgatóság 1894. jul. 4-én 1790. sz. a. kelt átirata kapcsán közölt a főv. közmunkák tanácsával, mellékletben bemutatván egyuttal a hivatkozott kétrendbeli szerződés másolatait is.

A katonai hatóság a Károlylaktanyát azon jogokkal és kötelezettségekkel adja át, melyek a szóban forgó két szerződésből kifolyólag a katonai kincstárt illetik, és miután ezen szerződésekben ki van a katonai kincstár javára kötve, hogy a szerződésekben meghatározott kártalanitás mellett a bérleteket egy évi felmondással megszüntetheti a harmincz éven belül is, arra az esetre, ha az átvevő ezzel a joggal élni kivánna, ugy viselni tartoznék azt a kártalanitási összeget is, mely a haszon

élvezőket megilleti. — Ilyen értelemben van szövegezve az az egyezményi tervezet, melyet a cs. és kir. hadmérnökkari igazgatóság a katonai laktanyák beváltására vonatkozólag 1894. jul. 4-ről 1790. sz. a. kelt átirata kapcsán közölt a közmunkák tanácsával.

A katonai hatóság képviselői ezt az álláspontot ezuttal is fenntartják; a székes-főváros képviselői pedig azon tárgyalások alapján, melyek a m. kir. pénzügyminister és a székes-főváros között a Károly-laktanya megvétele iránt eddig tartattak, e laktanya tehermentes, korlátlan tulajdonát igénylik; akként, hogy az átvétel időpontjától kezdve a felett a székes-főváros tetszése szerint teljes szabadsággal rendelkezhessék.

E kijelentések constatálása után a vegyes bizottság azon nézetének ad kifejezést, hogy a közmunkák tanácsa a kérdéses bérleteknek 1898. nov. 1-re leendő szerződésszerü felmondása és a felmondással járó kártalanitás ügyének rendezése iránt a szükséges lépéseket sürgősen megtenni méltóztassék.

Tekintettel pedig arra, hogy a f. évi novemberben átadás alá kerülő részekben levő helyiségekre nézve a bérlet az átadásig már meg nem szüntethető, a székes-főváros képviselői e körülményt nem kivánják ugyan az átvétel megtagadására felhasználni, de fentartják, hogy a székes-főváros azon helyiségekre nézve, melyeknek a hasznától igy elesik, megfelelően kárpótoltassék.

Ezek kapcsán a vegyes-bizottság egyetértőleg abban állapodik meg, hogy a Károly-laktanyának azon részét, mely a 3·/. alatti helyszinrajzon sárga szinnel van alá-festve, a főv. közmunkák tanácsa a katonai igazgatástól f. évi november 3-án veszi át és nyomban átadja a székes-fővárosnak.

A Károly-laktanya a székes-főváros részére való eladásának módozatai a nagym. m. kir. pénzügyminister úrnak a székes-fővároshoz 1894. évi febr. 2-án 4183. sz. a. intézett leiratában vannak közelebbről megjelölve; ezeket a székes-főváros 1894. évi febr. 21-én és folytatólag febr. 22-én tartott közgyülésében 204. sz. a. hozott határozatával elfogadta és e határozatát a nagym. m. kir. belügyminister úr 1894. márcz. 9-én 19.729. sz. a. jóváhagyta.

E módozatok csak az 5.600,000 frtnyi vételár fizetési határidői tekintetében szenvedtek időközben változást; tekintettel ugyanis arra, hogy a Károly-laktanya átadási határidői részben kitolattak, — a székes-főváros 350/96. sz. kgy. határozatában foglalt kikötéshez képest a nagym. m. kir. pénzügyminister úr a főv. közmunkák

tanácsához 1897. febr. 16-dikáról 88,043/96. sz. a. intézett leiratában a következő fizetési határidőket állapitotta meg:

1. az első 2.000,000 frtnyi részlet 1898. január havában;

2. második 2.000,000 frtnyi részlet 1899. január havában és

3. a harmadik 1.600,000 frtnyi részlet 1900. január havában lesz fizetendő.

A nagym. m. kir. pénzügyminister úr 1894. évi febr. 2-án 4183. sz. a. kelt leirata értelmében a vételár első részletébe a főváros javára kamat nélkül, tehát tisztán betudandók azon telkek árai, amelyeket a székes-főváros katonai célokra a laktanyák beváltására vonatkozó egyezmény alkalmából az 1892. évi zárszámadásában, illetve vagyonleltárában foglalt értékelés alapján átadott.

Szemben az 1894. évi febr. 2-án 4183. sz. a. kelt pénzügyministeri leiratban felsorolt telkekkel, constatáltatik, hogy a budai Fillér-utczai városi vadászlaktanyához toldalék czéljára e laktanya telkéből eredetileg kilátásba vett 382 □ ölnyi terület feleslegessé válván, a székes-fővárostól tényleg a következő telkek vétettek igénybe, és pedig;

1-ször a Lapos-dülőben a főv. közmunkák tanácsánál 5248/97. sz. a. iktatott átadási jegyzőkönyv szerint három telek, 18,973 + 6129 + 11,981·38, összesen tehát 37,083·38 □ ölnyi térfogattal; ezért □ ölenként 7 frtjával a székes-fővárost — 259583 frt 66 kr. illeti;

2-szor a gubacsi-dülőben a főv. közmunkák tanácsánál 4502/95. sz. a. iktatott átadási jegyzőkönyv szerint két telek, 4,051·72 + 27,522·3 □ öl, összesen tehát 31,574·02 □ öl térfogattal; ezért □ ölenként 4 frtjával a székes-fővárost 126,296 frt 08 kr. illeti.

Figyelemmel a székes-főváros ezen, együtt 385,879 frt 74 krt kitevő követelésére, melyet a Károly-laktanya 5.600,000 frtnyi vételárának 1898. január havában esedékes 2.000,000 frtnyi első részletébe betudni jogositva van, az általa a mondott határidőbeu tényleg fizetendő részösszeg 1.614,120 frt 26 krt tészen. A székes-főváros képviselői a fenti elszámolást helyesnek ismervén el, oda nyilatkoznak, hogy az utóbbi összeget a székes-főváros a megállapitott határidőben meg fogja fizetni.

A fentiek alapján lesz a székes-fővárossal a Károly-laktanya vétele iránt a végleges szerződés annak idejében megkötendő.

3. Az Ujépületre vonatkozólag.

A cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság 1896. jan. 27-én. $\frac{203}{B\ A.}$ sz. a. kelt átirata, valamint a pénzügyminister úr 1897. évi febr. 16-án 88,043/96. sz a. kelt leirata és

a közmunkák tanácsa 1897. márcz 4-én 1318. sz. a. kelt határozata értelmében az Ujépület f. évi novemberre egészben átadandó és a közmunkák tanácsa képviselői, másrészt pedig a katonai hatóság képviselői abban állapodnak meg, hogy az átadás, illetve az átvétel iránt az eljárás f. évi okt. hó második felének később meghatározandó napján tartassék meg.

A fővr. közmunkák tanácsa gondoskodni fog arról, hogy 1896. febr. 15-én 724. sz. a. kelt határozatával a katonai igazgatásnak megszavazott 2000 frt kivánatra bármikor folyóvá tétessék.

Tekintettel továbbá arra, hogy az Ujépület lebontása esetleg nem rögtön az átvétel után veszi kezdetét, nehogy addig az épületek felügyelet nélkül maradjanak, a közmunkák tanácsa képviselőinek kivánságára a katonai kiküldöttek készséggel vállalkoznak arra, hogy a jelzett czélból az épületben katonai őrséget tartsanak fenn addig, amig az egyes épületek a lebontási vállalkozóknak átadhatók lesznek.

Az Ujépület tömbjének szabályozására térve át, constatáltatik, hogy a nagym. m. kir. pénzügyminister ur 1894. évi febr. 2-án 4183. sz. a. kelt leiratában foglalt és a székes főváros által 204/894. kgy. sz. határozatával elfogadott kikötés értelmében az Ujépület tömbje és a városi tulajdont képező Széchenyi-tér területe összefoglalva együttesen szabályozandók. Hogy a szabályozás telekkönyvileg minél egyszerübben keresztülvihető legyen, kivánatosnak tartják a közmunkák tanácsa képviselői, miszerint a Széchenyi-tér, ha netán telekkönyvezve volna, megelőzőleg közterületül lejegyeztessék.

E nézetet a székes főváros képviselői készséggel teszik magukévá és a tiszti főügyész úr tájékozást fog szerezni arról, vajjon a Széchenyi-tér telekkönyvezve van-e, s az eredményhez képest a közterületül leendő lejegyzés iránt a netán szükséges intézkedéseket megfogja tenni.

Ezzel a tárgyalás véget érvén, elnök az ülést berekeszti, azzal, hogy a jelen jegyzőkönyv 3 eredeti példányban fog kiállittatni.

Kmft.

Aláirások.

A fenti jegyzőkönyvben foglaltak kiegészitéseül utalunk az alább következő jegyzőkönyvekre, melyek az átadásokról és átvételekről szólanak.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, 1897. október hó 22-én.

Jelen voltak:

I. A csász. és kir. 4. hadtestparancsnokság részéről: Khittel Rezső ezredes, épitészeti igazgató; Polovics Ede őrnagy; Zakariás Antal százados; Tergovcsevics Antal épitészeti számtiszt és Garimont Jakab épitési segéd.

II. A fővárosi közmunkák tanácsa részéről:

Rupp Imre ministeri tanácsos; Bakos János osztálytanácsos és Garancsy Mihály ministeri titkár.

Tárgy:

Budapest székes-főváros V-ik kerületében levő ugynevezett „Ujépület“ átadása, illetőleg átvétele.

Előadás.

Az 1894. évi XX. t.-cz. nyomán létrejött megegyezés értelmében a katonai kormányzat kezelésében levő, fenti ingatlan a magy. kir. kormány részére átadandó.

Az átadással a csász. és kir. 4. hadtestparancsnokság, az átvétellel a fővárosi közmunkák tanácsa lévén megbizva, a két hatóság küldöttei mai napon a helyszinén megbizatásuk teljesitése végett megjelentek.

Megállapodás.

A katonai hatóság küldöttei az „Ujépületet“, tehát a Nádor-utcza, Báthory-utcza, Hold-utcza és a Széchenyi-tér által határolt telektömböt a rajta levő összes felépitményekkel és tartozékokkal együtt a fővárosi közmunkák tanácsa küldötteinek átadták, ezek pedig azokat átvették. A katonai küldöttek részéről rendelkezésre bocsátott vázrajzok, melyek a fennálló épületeket emeletsoronként tüntetik fel, a jelen jegyzőkönyvhöz csatoltatnak. Leltárt nem volt szükséges felvenni, mert az épületek üresek.

Az I. sz. pavillon udvarán egy, részben nyitott, részben zárt faszerkezetű fészer áll, melynek egy részét a főváros az itt elhelyezett tüzoltóság számára állitotta fel. Ez a rész tehát a főváros tulajdonát képezi.

A vizvezeték az épülettől már el van zárva. Vizdij tartozás nincsen, elszámolás szüksége tehát nem forog fenn.

A légszeszvezeték az épülettől már szintén elzáratott. A gázlámpa felszerelések az ingatlan tartozékaivá váltak, ezek felett tehát a fővárosi közmunkák tanácsa szabadon rendelkezik.

A fővárosi közmunkák tanácsa küldötteinek kérésére a katonai hatóság képviselői készségesen vállalták magukra, gondoskodni arról. hogy az „Ujépület“ f. évi november hó 15-ig, vagyis azon napig, a melyen az épitmények lebontása megkezdendő lesz, katonai őrség felügyelete alatt álljon. Ezen felügyeletből kifolyólag azonban a katonai hatóság természetesen semminemü szavatosságot nem vállal. Minthogy pedig másfelől az iránt is gondoskodni kell, hogy a bontási vállalkozók a maguk tájékoztatására az épitményeket megtekinthessék, a fővárosi közmunkák tanácsa ezek számára igazolványokat fog kiállitani és az „Ujépület“ Nádor-utcza felőli bejáratánál felállitandó őrség azokat, a kik ily igazolvány birtokában lesznek, naponként reggel 9 óra és délután 3 óra közti időben akadálytalanul be fogja bocsátani. Az őrség utasitva lesz, hogy ezen csakis egy meghatározott napra érvényes belépti jegyeket az illetőktől a a távozáskor elszedje.

A fentiek kapcsán előterjesztik a katonai küldöttek, hogy az „Ujépületben“ elhelyezve volt helyőrségi fogház a várbeli József-laktanyába tétetett át ideiglenesen, hogy az „Ujépület“ már ez évben egészen át legyen adható. A fogház ideiglenes áthelyezésének költségeire a fővárosi közmunkák tanácsa 2000 frt fizetését vállalta magára. Kérik tehát ezen összeg folyóvá tételét.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői ez irányban megfelelően intézkedni fognak.

Végre kérték a fővárosi közmunkák tanácsa képviselői, hogy a katonai hatóság használat és megőrzés végett engedné át az „Ujépület“ terveit. Khittel Rezső ezredes úr megigérte, hogy a kivánságot örömest fogja teljesiteni.

Ezzel az eljárás véget ért és a két eredeti példányban kiállitott jegyzőkönyv aláiratván, az egyik példány Khittel Rezső ezredes urnak, a másik eredeti példány pedig Rupp Imre ministeri tanácsos urnak adatott át.

Kmf.

Aláirások.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, 1897. október 29-én

Jelen voltak:

a csász. és kir. 4. hadtestparancsnokság részéről: Khittel Rezső ezredes, katonai épitészeti igazgató, Zakariás Antal százados a térparancsnokságtól, Tergovčevič Antal épitészeti számtiszt és Dr. Schönborn Albert a cs. és kir. katonai kincstár jogi képviselője;

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos, Bakos János osztálytanácsos és Garancsy Mihály ministeri titkár.

Tárgy:

A budapesti Gellérthegyi erőd és a hozzá vezető út átadása, illetve átvétele.

Tekintettel az 1894. évi XX. t. czikkre, az a megegyezés jött létre, hogy a katonai kormányzat a gellérthegyi erődöt és a hozzá vezető útat a m. kir. kormánynak átadja. Az átadással a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság, az átvétellel a fővr. közmunkák tanácsa van megbizva.

E megbizatás teljesitése végett a két hatóság küldöttei mai napon a fővr. közmunkák tanácsa hivatalos helyiségében összegyülvén, Rupp Imre min. tanácsos az előzmények rövid ismertetése után constatálja, hogy az átadásra, illetve átvételre nézve irányadók azok a megállapodások, melyek az 1894. évi XX. t. czikkben felsorolt katonai laktanyák beváltása ügyében eljárt vegyes bizottság f. évi. szept. 25-én felvett jegyzőkönyvében idevonatkozólag foglaltatnak. E szó szerint felolvasott megállapodások értelmében a katonai kormányzatot az a jog illeti meg, hogy a gellérthegyi erődöt az átadás után is őrséggel megszállva tarthassa addig, mig az erődjellegétől meg nem fosztatik. A katonai küldöttek a feltett kérdésre kijelentik, hogy a megszállás ezen jogát a katonai igazgatás gyakorolni fogja. Ezt a fővr. közmunkák tanácsa képviselői tudomásul veszik és ebben az értelemben fogják az erődöt és a hozzávezető utat a m. kir. kormány utasitásához képest Budapest székes főváros közönségének átadni, azzal a kötelezettséggel, hogy tartozik a székes-főváros az erődön ebbeli jellegének megszüntetése végett az eddigi megállapodásoknak megfelelő bontási és átalakitási munkákat eszközölni.

Hogy pedig a székes-főváros ehhez az előkészülete-

ket, műszaki felvételeket és tanulmányokat megtehesse, a budapesti csász. és kir. térparancsnokság a székes-főváros tanácsának igazolványt fog rendelkezésére bocsátani a végből, hogy közegei műszaki vagy administrativ teendők ellátása czéljából az erődbe mától kezdve bebocsáttassanak és nap keltétől nap nyugtáig ott időzhessenek. Az igazolvány előmutatóra és annak legfeljebb tiz főből álló kiséretére fog szólani. A megszálló őrség a katonai igazgatás részéről ezeknek megfelelő utasitással lesz ellátva. Ami pedig a székes főváros által foganatba veendő bontási és átalakitási munkákat illeti, a bizottság abban állapodik meg, hogy a székes-főváros e munkák megkezdését nyolcz nappal megelőzőleg a budapesti cs. és kir. térparancsnokságnak hozza tudomására és a térparancsnokság intézkedni fog, hogy a székes-főváros a bontást és átalakitást akadálytalanul eszközölhesse.

A megszálló őrség bevonásáról a katonai igazgatás annak idején fog gondoskodni.

Ezek után Khittel Rezső ezredes úr a Gellérthegyi erőd és a hozzávezető út helyszinrajzát, mely a jelen jegyzőkönyvhöz van csatolva, a bizottság rendelkezésére bocsátván, a bizottság a jelzett úton az erődbe vonult, megtekintette az épitményeket és látva azt, hogy a helyiségek üresek, constatálta, mikép leltár felvételének szüksége nem forog fenn. Megjegyzést igényel csupán az, hogy az erődben vasból készitve és lánczczal felszerelve három darugép áll fenn, melyek az illető helyhez oda vannak erősitve s tehát az átvételnek szintén tárgyát képezik.

Az erőd pöczegödre kivül az éjszaki oldalon az út alatt van elhelyezve. E pöczegödröt és összekötő csatornáját a megszállás ideje alatt a katonai igazgatás fogja tisztán és rendben tartani; a megszálló őrség bevonása után ez a feladat az átvevőre fog háromolni.

A szemle végeztével a katonai hatóság képviselői a Gellérthegyi erődöt s tartozékait és a hozzá vezető utat, az erőd kapuja kulcsának jelképében a főv. közmunkák tanácsa képviselőinek átadták, ezek pedig a kulcs jelképében az erődöt s tartozékait és a hozzá vezető utat átvették.

A főv. közmunkák tanácsa képviselői egyszersmind az erődöt s tartozékait, valamint a hozzá vezető utat ugyancsak a fenti jelképies módon nyomban a székes-főváros e czélból kiküldött képviselőinek adták át és utóbbiak azokat a székes-főváros tulajdoni birtokába átvevén, az erőd kapukulcsát a megszállás jogának gyakorolhatása végett a bizottság szine előtt azonnal átad-

ták Khittel Rezső ezredes úrnak, ki is ezt a jelen jegyzőkönyv aláírásával külön is elismeri.

Miről a jelen jegyzőkönyv két eredeti pédányban kiállittatván, az egyik eredeti Khittel Rezső ezredes úrnak, a másik pedig Rupp Imre min. tanácsos úrnak adatott át.

Kmft.

Aláirások.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, 1897. október 29-én.

Jelen voltak:

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre, ministeri tanácsos, Bakos János, osztálytanácsos és Garancsy Mihály, ministeri titkár;

Budapest székes-főváros részéről: Dr. Vaszilievits János, tanácsnok, Heuffel Adolf, középitési igazgató, Lampl Hugó, főszámvevő, Olhauser Pál, I. ker. előljáró és Melha Kálmán, t. ügyész.

Tárgy:

A budapesti gellérthegyi erőd és a hozzávezető út átadása, illetve átvétele.

Rupp Imre, ministeri tanácsos, az 1894. évi XX. t.-cz. alapján folyamatban levő laktanyabeváltások ügyéből kifolyólag röviden ismerteti a gellérthegyi erődre vonatkozó előzményeket, melyek szerint a m. kir. pénzügyminister úr és a székes-főváros közt a Budapesten levő Károly-laktanya eladása, illetve megvétele iránt a megegyezés létrejött s tehát az 1894. évi XX. t.-cz. 3. §-a értelmében a szóban forgó erőd ingyen bocsátandó a székes-főváros közönségének tulajdonába.

Ehhez képest, tekintettel arra, hogy a főv. közmunkák tanácsa a Gellérthegyi erődöt tartozékaival és a hozzávezető úttal együtt a jelen jegyzőkönyv kiegészitő részeként ·/. alatt ide füzött jegyzőkönyv tanusága szerint mai napon átvette; tekintettel továbbá arra, hogy az éppen hivatkozott jegyzőkönyvben leirt megállapodások a székes-főváros fent megnevezett képviselőinek jelenlétében és hozzájárulásával jöttek létre, — a főv. közmunkák tanácsa képviselői a gellérthegyi erődöt s tartozékait, valamint a hozzávezető utat, úgy amint az a 2·/. alatt ide füzött helyszinrajzon feltüntetve van, a katonai igazgatást megillető megszállási jogból folyó korlátozással és a székes-főváros közönségét terhelő bon-

tási és átalakitási kötelezettséggel Budapest székes-főváros közönségének a helyszinén, az erőd kapukulcsának jelképében tulajdoni birtokába átadták, Budapest székes-főváros képviselői pedig az erőd kapukulcsának jelképében átvették.

Budapest székes-főváros képviselői egyszersmind kifejezetten is tudomásul vevén és kötelezőnek ismervén el a ·/. alatt idefüzött jegyzőkönyben a székes-fővárost érdeklőleg létrejött megállapodásokat, az erőd kapukulcsát a megszállási jog gyakorolhatása végett nyomban Khittel Rezső ezredes úrnak adták át, amit ez a hivatkozott jegyzőkönyvben ismert el.

Végül megjegyeztetik, hogy a gellérthegyi erőd s hozzávezető út tulajdonjogának telekkönyvi rendezése iránt abban a szerződésben lesz gondoskodva, melyet a székes-főváros a Károly-laktanya vételére nézve kötni fog.

Miről a jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban kiállittatván, egyik eredeti Rupp Imre, ministeri tanácsos úrnak, a másik pedig Dr. Vaszilievits János, székes-fővárosi tanácsnok úrnak adatott át.

Kmft.

Aláirások.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, 1897. november 3-án.

Jelen voltak:

a csász. és kir. 4. hadtestparancsnokság részéről: Khittel Rezső ezredes, katonai épitészeti igazgató; Wisschinka Adolf ezredes a 6. gyalogezredben, laktanya parancsnok; Zakariás Antal, százados a térparancsnokságtól; Spannring Károly I. oszt. épitészeti számtiszt; Möckesch János, főhadnagy a 6. gyalogezredben; Garimort Jakab katonai épitésvezetői segéd és Dr. Schönborn Albert, a cs. és kir. katonai kincstár jogi képviselője;

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre, ministeri tanácsos; Bakos János, osztálytanácsos és Garancsy Mihály ministeri titkár

Tárgy:

A budapesti Károly-laktanya részleges átadása, illetve átvétele.

Mint az 1894. évi XX. t.-czikkből kitünik, megegyezés jött létre az iránt, hogy a katonai kormányzat a birtokában levő budapesti Károly-laktanyát a m. kir. kormánynak átadja.

Az átadással a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság,

az átvétellel pedig a fővárosi közmunkák tanácsa van megbizva.

A két hatóság küldöttei a helyszinén megjelenvén, mindenekelőtt constatálják, hogy a Károly-laktanya átadására és átvételére nézve irányadók azok a megállapodások és kijelentések, melyek az idézett törvényben felsorolt laktanyák beváltása ügyében eljáró vegyes bizottság f. évi szeptember 25-én felvett jegyzőkönyvében foglaltatnak. Ez a jegyzőkönyv, a mennyiben a szóban forgó laktanyára vonatkozik, szó szerint is felolvastatott, mire Khittel Rezső ezredes úr rendelkezésére bocsátotta a bizottságnak a laktanya helyzetrajzát, valamint ezzel és egymásközt egybeillesztve azokat a vázlatokat, melyek a Károly-laktanyát emeletsoronként ábrázolják. E műszaki művelet ·. alatt van a jelen jegyzőkönyvhöz hozzáfüzve.

A bizottság megállapitja, hogy az átadás, illetve átvétel tárgyát az ingatlannak az a része képezi, mely a terveken és pedig

a helyzetrajzon *A*), *B*), *C*), *D*), *E*), *F*), *G*), *H*), *I*), *K*), *L*), *M*) betükkel;

a földszint vázrajzán szintén *A*), *B*), *C*), *D*), *E*), *F*), *G*), *H*), *I*), *K*), *L*), *M*) betükkel;

a földszint feletti félemelet vázrajzán *A*), *B*), *C*), *D*), továbbá *E*), *F*), *G*), *H*), végre *I*), *K*), *L*), *M*) betükel van jelölve;

az első emelet vázrajzán pedig, továbbá az első emelet feletti félemelet vázrajzán, ugyszintén a második és a harmadik emelet vázrajzain piros szinnel van festve.

A bizottság bejárva az ingatlan most emlitett részeit, meggyőződést szerzett arról, hogy az ide tartozó két udvar deszkakeritéssel, az épület helyiségei pedig az első emelettől felfelé fallal vannak elkülönitve a Károly-laktanya azon részeitől, melyek ezuttal még nem kerülnek átadásra.

A katonai hatóság képviselői utalással arra, hogy éppen emlitett deszkakerités és az átadandó épületrészek lezárására emelt falak nemcsak a katonai igazgatás, de egyenlő mértékben a székes-főváros czéljaira is szolgálnak, azt a kivánságot terjesztik elő, hogy a keritès és a zárófalak számla szerinti költségeinek felét a székes-főváros a katonai kincstár javára megtériteni szíveskedjék, minek ellenében e létesitmények a székes-főváros tulajdonába fognak átbocsáttatni.

A főv. közmunkák tanácsa képviselői e kérelmet tudomásul veszik és teljesitését az átadás alkalmával a székes-fővárosnak figyelmébe fogják ajánlani.

A katonai hatóság képviselői továbbá, hivatkozással

a laktanyák beváltása ügyében eljáró vegyes bizottság 1897. szept. 25-diki jegyzőkönyvére, e helyütt is kiemelik, hogy a Károly-szárny földszinti menete, a fölötte levő félemelettel és az alatta levő pinczékkel együtt 1871. jan. 21-től kezdve, a Rostély-szárny földszinti menete pedig a fölötte levő félemelettel és az alatta levő pinczékkel együtt 1871. okt. 31-től kezdve harmincz évi időtartamra bolt czéljára ingyenes használatul át van engedve, jelenleg a bécsi általános letétbanknak, mint az osztrák általános bank jogutódjának; s miután a kérdéses bolthelyiségek és tartozékaik részben már ez alkalommal átadásra jutnak, szükségesnek látják ujólag kinyilatkoztatni, hogy az átadás csak azon összes jogokkal és kötelezettségekkel foglalhat helyet, melyek az érintett jogviszonyból kifolyólag az ezt szabályozó szerződés értelmében a katonai kincstárt illetik.

Ezt a főv. közmunkák tanácsa képviselői tudomásul veszik, a katonai küldöttek azon további kijelentésével együtt, hogy részükről a székes-fővárosnak azt az igényét sem ismerhetik el, melyet ez az 1897. szept. 25-diki vegyes bizottsági jegyzőkönyvben azon a czimen támaszt, hogy a Károly laktanyából most kevesebb adatik át, mint a mennyi a székes-főváros nézete szerint átadandó lett volna.

Tájékozásul felemlitik végül a katonai küldöttek, hogy a Károly-laktanya tűzkár ellen általában véve nincs biztositva.

Ezek megbeszélése után a katonai igazgatás nevében Khittel Rezső ezredes a Károlylaktanyának fentebb meghatározott részét, a tartozékokkal együtt, abban az állapotban, melyben az a bizottság részéről találtatott, a Gránátos-utczai főkapu kulcsának jelképében Rupp Imre ministeri tanácsosnak átadta, ez pedig a főv. közmunkák tanácsa nevében a kulcs jelképében a Károly-laktanya szóban forgó részét átvette.

Miről a jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban kiállittatván, az egyik eredetit Khittel Rezső ezredes, a másikat pedig Rupp Imre ministeri tanácsos vette át.

Kmft.

Aláirások.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, 1897. évi november hó 3-án.

Jelen voltak:

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos, Bakos János osztálytanácsos és Garancsy Mihály ministeri titkár.

Budapest székes-főváros részéről: Haberhauer János h. polgármester, dr. Vaszilievits János tanácsnok, Heuffel Adolf középitési igazgató, Lampl Hugó főszámvevő, Fülepp Kálmán t. ügyész, Prohászka Ferencz IV. ker. előljáró, Preyer Hugó és dr. Rácz Károly székes-fővárosi bizottsági tagok.

Tárgy:

A budapesti Károly-laktanya részleges átadása, illetve átvétele.

Rupp Imre min. tanácsos üdvözölvén a megjelenteket előadja, hogy már 1894-ben az a megegyezés jött létre, hogy a katonai kormány a Károly-laktanyát a m. kir. kormánynak rendelkezésére bocsátja, erre való tekintetből megegyezés jött létre továbbá a magy. kir. pénzügyminister ur és a székes-főváros között, hogy ez utóbbi a Károly-laktanyát 5.600,000 frtért megveszi.

A katonai igazgatás a jelen okmány kiegészitő részeként ·/. alatt másolatban ide csatolt jegyzőkönyv tanusága szerint a Károly-laktanyának az éppen hivatkozott és mellékelt jegyzőkönyvben, illetőleg az ahhoz tartozó és hozzáfüzött terveken meghatározott részét mai napon a fővárosi közmunkák tanácsának átadta, ez pedig átvette.

Ezen eljárásnál a székes-főváros fent megnevezett képviselői eleitől végig, tehát a helyiségek megszemlélésénél is folyvást megszakitás nélkül jelen voltak, közvetlenül megismerték azt, ami az átadás, illetve átvétel tárgyát képezi s a maguk részéről is irányadóknak fogadják el azokat a megállapodásokat és kijelentéseket, melyek a laktanyák beváltása ügyében eljáró vegyes bizottság 1897. évi szeptember hó 25-én kelt jegyzőkönyvében a Károly-laktanyára vonatkozólag foglaltatnak.

Ehhez képest a székes-főváros nevében ezuttal is kifejezetten fentartják az eladó magy. kir. kormány ellenében azt a jogigényt, hogy a Károly-laktanyát tehermentesen bocsássa a székes-főváros tulajdoni birtokába, s miután a Rostély-szárny és a Károly-szárny most átveendő részében a boltok és pincze, illetve félemeletbeli tartozékaik bérlettel vannak terhelve, igénylik a székes-főváros képviselői, hogy a kérdéses boltokért a főváros 1897. november 1-étől kezdve megfelelő kártalanitásban részesittessék. Ugyanezen igényt tartják fenn a magy. kir. kormány irányában a Károly-laktanya azon helyiségeire nézve is, melyek, miként az 1897. szeptember hó 25-diki vegyes bizottsági jegyzőkönyvben constatálva van, a székes-fővárosnak ezuttal nem adatnak át, de a melyek az előző megállapodás értelmében a jelen időpontban szintén átadandók lettek volna. Megnyugosznak

egyébiránt a székes-főváros képviselői abban, hogy a jelzett kétrendbeli kártalanitás igény mérve külön tárgyalás során állapittassék meg s kérik, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa ez irányban megfelelően intézkedni méltóztassék. Ami pedig a jövőt illeti, tudomásul veszik a székes-főváros képviselői Rupp Imre miniszteri tanácsos urnak a bizottság elé terjesztett ama közlését, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa előterjesztéssel élt a magy. kir. pénzügyminister urhoz a végből, miszerint a Károly-laktanyát terhelő, az 1897. szeptember 25-diki vegyes bizottsági jegyzőkönyvben közelebbről is megjelölt bérletek 1898. évi november hó 1-ére felmondással megszüntettessenek.

A katonai igazgatás részéről a mellékelt jegyzőkönyvben előterjesztett ama kivánságot, hogy a Károly-laktanya a katonai használat alól most felszabaduló részének elválasztása végett létesitett deszkakeritések és elfalazások számla szerinti költségeinek felét a székes-főváros a katonai igazgatás javára téritse meg, ezt a székes-főváros képviselői a felhozott oknál fogva teljes mértékben méltányosnak ismerik el s a kivánalom teljesitését küldő hatóságuknál készségesen fogják javaslatba hozni azzal, hogy e megtérités ellenében a szóban forgó létesitmények a székes-főváros tulajdonává fognak válni.

Ezek után az átadás mozzanatára térve át, Rupp Imre miniszteri tanácsos, áthatva az esemény fontosságától, örömmel emeli ki, mikép az 1894. évi XX. t.-cz., mely több laktanya megváltásáról s nevezetesen a Károly-laktanyának a székes-főváros részére eladásáról intézkedik, egyike azon szerencsés alkotásoknak, melyekből minden érdekelt tényező csak előnyt, jelen esetben valóban nagy előnyt merit. A katonai igazgatás a kor igényeinek többé meg nem felelő laktanyák helyett a legmegfelelőbb elhelyezéssel a modern kivánalmak szinvonalán álló uj laktanyákhoz és egyéb katonai czélra szolgáló épületekhez jut; a főváros pedig megszabadul azoktól az akadályoktól, melyeket a régi laktanyák a város fejlődésében képeznek. S ami különösen a Károly-laktanyát illeti, ennek felhagyásához tudvalevőleg nemcsak városrendezési érdekek füződnek, hanem az a czél is, hogy helyén oly központi városház keletkezzék, mely az önkormányzat napról napra fokozódó e részbeli szükségletét teljes mértékben kielégitse. Midőn tehát Rupp Imre a fővárosi közmunkák tanácsa nevében a Károly-laktanyának a katonai igazgatástól mai napon átvett részét a Gránátos-utczai főkapu kulcsának jelképében Budapest székes-főváros közönsége részére Haberhauer

János h. polgármester kezéhez átadta, ezen ünnepélyes pillanatban ama hő óhajának ad kifejezést, vajha a központi városháza iránt évek óta különös előszeretettel táplált remény mielőbb megvalósulna.

Haberhauer János h. polgármester a Károly-laktanya említett részét a kapukulcs jelképében Budapest székesfőváros közönsége nevében átvevén, meleg hangon mond köszönetet a fővárosi közmunkák tanácsának azért a lelkes és fáradhatatlan közreműködésért, melyet a székesfőváros fejlődésének történetében korszakot alkotó laktanyabeváltások ügyének lebonyolitása körül kifejteni méltóztatott; egyszersmind azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy a székes-főváros a laktanyabeváltásokból reá háramló nagy horderejü előnyöket általában buzgón fogja a város fejlesztésére felhasználni s különösen örömmel karolandja fel az immár kész alkalmat arra, hogy a Károly-laktanya helyén mielőbb oly városház emelkedjék, mely az administratió igényeit teljesen kielégitse.

Miről a jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban állittatván ki, az egyik eredetit Rupp Imre ministeri tanácsos, a másikat pedig Haberhauer János h. polgármester vette át.

Kelt mint fent.

Aláirások.

Hátra van még a Flórián-laktanya és a várbeli József-laktanya átadása. Határidőül az előbbire 1898. november hó 1-je, az utóbbira pedig 1899. november hó 1-je van kitűzve.

IV.

Az uj hidakkal kapcsolatos rendezések.

A kereskedelemügyi minister úr a Ferencz-József-hid épitésénél azokra a rendezésekre szoritkozott, amelyek múlhatlanul szükségesek voltak arra, hogy a hidon egyáltalán közlekedni lehessen. — Ez a rendezés a balparton egy töltésszerü lejáró készitéséből, a jobbparton pedig a rakpart falának a hid tengelyétől véve felfelé 300 méter, lefelé 70 méter hosszban való megépitéséből és a rakparti útnak makadamszerű burkolásából állott.

A mi feladatunkat képezte a balparton: a rakpartfalakat lebontani, a nagy feltöltés folytán erősebb méretekben és nagyobb magasságban ujraépiteni; a Vámház-teret s a Ferencz-József-rakpartot feltölteni és rendezni, a rakparti lejárókat épiteni és az ezzel kapcsolatos burkolási, falazási és lépcsőépitési munkákat eszközölni; — a jobbparton: a gellértrakparti utat gránittal burkolni, a teret a hid előtt tervszerüleg kibőviteni, azt nagy feltöltéssel összekötni a fehérvári-úttal, promontori-úttal s a rakparttal, a hid alatti rakpartfalat mintegy 50 méter hosszban folytatólagosan kiépiteni, végre a hid tengelyében tervezett 8 öles utczát feltölteni, makadamszerüleg kiépiteni a Kemenes-útig, illetve a hegyi vizet vezető árokig.

E munkák foganatositására megállapitván a terveket, a költségek előirányzatilag következőkép alakultak:

1. A balparton eszközlendő munkák . . .	187,915 frt	08 kr.
2. A jobbparton eszközlendő munkák . .	206,240 frt	— kr.
Összesen: .	394,155 frt	08 kr.
3. Hozzászámitva ehhez a kereskedelemügyi ministerium által végzett munkák költségét kerek összegben	240,000 frt	— kr.
a Ferencz-József-hiddal kapcsolatos rendezések összesen	634,155 frt	08 kr.

költségben mutatkoznak.

A munkákra általános árlejtést irtunk ki és Dénes Zsigmond vállalkozó legjutányosabb ajánlatát fogadván el, a kivitelt reá biztuk.

A munka folyamában némi késedelmet idézett elő a viz- és légszeszcsövek, továbbá a villamos vasút sineinek fektetése, melyet a székesfőváros, illetőleg a vasúti vállalat kapcsolatosan volt hivatva eszközölni. Innen eredt a késedelem, mely miatt a munkák, bár vállalkozónkkal szemben szeptember végét kötöttük ki, csak deczember első napjaiban nyerhettek befejezést.

A költségek leszámolása a mult évben már nem volt munkába vehető.

Áttérve az eskütéri hidra, elérkezettnek láttuk az időt arra, hogy ezen hid környékének rendezésére is elkészitsük a tervet.

Ami a balpartot illeti, kiindulásul szolgált természetesen a végérvényesen elfogadott szabályozási terv, melynek keretén belül most a fekszinek és a rendezés módja voltak meghatározandók. Sürgős ez a feladat azért, mert a belvárosi laktanya már épités alatt áll; beépülhet továbbá rövid idő alatt a curiai tömb, mely minden perczben eladó; de épitkezhetnek a magánosok is, mindezeknek pedig a fekszini és rendezési terv megállapitása és az képezi előfeltételét, hogy e terv szerint a föld alá jövő közművek (csatorna, viz és légszeszvezeték stb.) szintén megfelelő elhelyezést találjanak.

A balpartra vonatkozó rendezési terv szerint

1) a hidra vezető főutvonal fasorral ellátandó járdái 6—6 mtr, kocsi utja pedig 18·34 mtr szélesek lesznek; az utvonal lejtése a Ferenczieket terétől azon pontig, ahol azt a Lipót-utcza iránya szeli, közel vizszintes innen a hidfőig 3%;

2. a Ferencz-József-rakpartról a hidfőhőz vezető feljárók Duna felőli járdája 2 mtr, a házsor mellett elvonuló, járda pedig 4 mtr széles és ez utóbbi fasorral látandó el; a két járda közötti kocsiut szélessége 12·45 mtr; e feljáróknak az a része, mely a térben fekszik, 3%-os eséssel, a Ferencz-József-rakparthoz csatlakozó része pedig 3·5%-os eséssel lejt.

3. A Lipót-utcza folytatásában a Kalap-utcza és a Váczi-utcza közt képződő utvonal nyugoti oldalán 10 mtr. széles járda lesz két fasorral; a keleti oldal járdájának szélessége 3·58 mtr, a kocsiuté pedig 9·08 mtr; a keskenyebb Lipót-utczából és Váczi-utczából eredő gyalog és kocsiforgalom ezen elrendezés mellett lesz a legczélszerűbben lebonyolitható; ezen elrendezés egyuttal a kérdéses közel 250 mtr hosszu útvonalat a Váczi-utczával kapcsolatos corso uttá teendi, mely tekintettel a nyugoti oldal széles járdájára és az ott alkalmazandó két fasorra, a közönségnek előreláthatólag igen kedvelt helyévé válik; e corso-ut a főutvonaltól a Lipót-utcza felé 1·4%-kal lejt, a Kigyó-utcza fekszinéhez pedig 3·1%-os lejtéssel csatlakozik.

4. A belvárosi laktanyát határoló Kalap-, Zöldfa- és Duna-utcza rendezésénél tekintettel van a terv arra, hogy a keskenyebb utczákból jövő forgalom a laktanya mentén czélszerűen legyen elvezetve; e végből a laktanya mentén a járdát 5 mtr. ugyanezt a házak mentén 3 mtr. szélesre veszi, a kocsiút szélessége a Kalap-utczában és a Duna-utczában 7·17 mtr; a Zöldfa-utczában pedig 10·96 mtr; ez utóbbi méret azzal a czélzattal van indokolva, hogy itt a forgalom háboritása nélkül bérkocsi állomás nyerhessen elhelyezést, amire e vidéknek nagy szüksége lesz; a szóban forgó három utcza szakasz közel vizszintesen fog feküdni.

5. A terv keretébe tartozó többi utczák keresztszelvénye a rendes szabványnak felel meg; ezen utczák fekszine a főutakhoz másrészt ahoz a meg nem bolygatható állapothoz igazodik, mely még a szabályozási terv megállapitása előtt keletkezett; ezeknek megfelelően a Kötő-utczából a Petőfi-térre 3·55%-os lejtés leend; ugyanilyen lejtéssel éri el a Kéménysepről-utcza a Duna-utczát; ellenben a Molnár-utcza keletkező új szakasza már 4·5%-kal ér fel a Duna-utczára néző térre.

6. A Ferencz-József-rakpart, az alsó partra vezető út és a Petőfi-tér

átalakitásánál a terv meghagyja a mai dunaparti járdát; a szemben fekvőt pedig úgy rendezi el, hogy a hid felett és a hid alatt elvonuló kocsi-útak, melyek 19·50 mtrnél seholsem lesznek keskenyebbek, egymással czélszerű kapcsolatba jussanak. A Ferencz-József-rakpart fekszineinek számitásánál irányadó volt elsősorban az, hogy a hid szerkezete alatt az ürmagasság legalább 4·50 mtr. legyen; igy adódik a + 7·66 mtr. fekszin, melyre a hid alatt a kocsiút tengelye tervezve van s mely a jelenleginél mintegy 0·40 mtrrel van mélyebben; ez a + 7·66 mtr. pont összekötendő egyrészt a feljáró kalap-utczai pontjával és ez a Ferencz-József-rakpart 23. sz. ház déli sarkával szemben levő útgerinczczel, másrészt pedig a hid fölötti, a Kötő-utcza irányába eső feljáró pontjával; az igy keletkező útgerinczek maximalis emelkedése 1·7%.

A fent érintett munkákból azokat, melyeket a hid épitésével kapcsolatosan mi fogunk végrehajtani, külön tervbe foglaltuk; egyszersmind abban állapodtunk meg, hogy a Fő-út a Kossuth Lajos-utczától a Lipót-utczáig, továbbá a Kigyó-utcza, a Duna-utcza és Zöldfa-utcza a belvárosi laktanya mentén asphalttal; a Fő-út, Lipót-utcza és Hidfő közti szakasza, továbbá a Hidfő előtti tér, a lejáró, a Ferencz-József-rakpart és az új molnár-utczai szakasz gránittal; a Kalap-utczának Lipót-utcza és rakpart közti szakasza, nemkülönben a Lipót-utcza és a Váczi-utcza közt létesitendő Corso-út fakoczkával, végre a terven feltüntetett többi utak a helyszinén felszakitandó trachyt-koczkakővel lesznek burkolandók; — a járdák szabványos szegélykő alkalmazása mellett asphalttal burkolandók, kivéve az ideiglenes jellegü járdákat, melyek kőburkolata meghagyandó.

A jobbpartot illetőleg szükségesnek láttuk a rendezési terv kapcsán az eddigi szabályozás módositását czélba venni. E szabályozási terv szerint ugyanis a Döbrentey-utcza a hid feljárója alatt elvezetve, továbbra is megmaradna mostani irányában, elválasztva a Rudas-fürdőt a hozzá tartozó gépháztól és kezelési helyiségektől.

Tekintve, hogy szépészeti szempontból határozottan hátrányos, hogy a Rudas-fürdő épületeinek épen nem diszes homlokzatai utczára nézzenek;

tekintve továbbá, hogy fürdőkezelési szempontból felette kivánatos, hogy a melléképületek és a tulajdonképeni fürdő egy tömbre kerüljenek, ahol azok a kezelési teendők, a melyeket eddig az utczák intéztek, a közlekedés zavarása és a közönség háboritása nélkül legyenek elvégezhetők;

tekintve, hogy a fürdőintézetnek csaknem elengedhetlen szüksége van egy nagyobb parkra, melyben úgy a fürdővendégek, mint általában a közönség üdülést és pihenést találhassanak:

ezen okoknál fogva az eddigi szabályozás megfelelő módositása mellett elhatároztuk, hogy a Döbrentey-utcza a Döbrentey-tértől lefelé elzárassék, a fürdő-épület és a kezelési épületek egy telken egyesittessenek és az ekként egyesitett fürdő telephez a Döbrentey-tér és a fürdő közt lévő területen park létesittessék.

A Döbrentey-utcza elzárandó szakaszára ugyanis közlekedési szempontból semmi szükség nincsen. A közlekedés érdekeit teljesen kielégitik, egyfelől a rakparti-út, másfelől az Eskütéri-hid feljárói.

A kettő közt még egy párhuzamos közlekedési ér egészen felesleges.

A mi pedig a tervezett parkot illeti, ezt ugyan az eskütéri-hid fel-

járója meg fogja osztani, de a feljáró alatt 6 mtr. széles út lesz, mely a park déli részét az északival összeköti és a kettőnek együttes használatát lehetővé teszi.

A kérdéses park északi részébe bele esik az a háztömb, melyet a székes-főváros a Tabán és Krisztinaváros számára épitendő vásárcsarnoknak szánt. Itt azonban a vásárcsarnok az ellátandó terület szélén volna és emiatt rendeltetésének egyáltalán nem felelhetne meg. Másrészt a tett befektetésért a székes-főváros megtérítést találna a fürdő jövedelmének kétségen kivül bekövetkező emelkedésében, esetleg azon kioszk jövedelmében, mely a park északi részében épithető volna.

A szabályozás eme módositásához képest készült rendezési tervünk szerint a budai oldalon, a hid lejárója, a Gellért-hegy alján kétfelé ágazik és egyfelől a Gellért-rakpartba másfelől az Attila-körútba és a megszélesbitett Alsóhegy-utczába torkollik.

E lejáró utak megépitése hatalmas földleásással, illetőleg a Gellérthegy alján levő sziklatömbök eltávolitásával jár, úgy hogy egyes helyen a végleges út szine 10—15 méterrel lesz mélyebben, mint a hid tengelye előtt elvonuló mai Alsóhegy-utcza környékének jelenlegi útszinmagassága.

E lejárók a Rudas-fürdő előtt az itt szétszórt és legnagyobb része már lebontott ósdi, rozzant házak helyén fognak tovahuzódni; e házak egyébként abba az övezetbe tartoznak, melyek a székes-főváros régebbi határozata értelmében, a Gellérthegy omlása és uj rendezése miatt egyébként is lebontandók volnának.

Mivel azonban a lejárók csak akkor épithetők meg, ha ezek az utba eső házak előbb lebontatnak, ez irányban a székes-fővárost már többszörösen megsürgettük; ámde ezek a kisajátitási munkálatok mindezideig csak részben hajtattak végre. Reméljük azonban, hogy a székes-főváros a még hátralékos kisajátitásokkal most már gyorsan fog végezni és a még fennálló házak mielőbb lebontatván, az eskütéri hid jobbparti lejáróinak megépitéséhez a jövő év folyamán hozzáfoghatunk. A hidról lejövő és kétfelé ágazó lejárók kocsiutját 12·96 m. szélességűnek s a járdákat 3·00 m. szélességűnek állapitottuk meg.

A szélesbitett Alsó-hegy-utcza kocsiutja 7·20 m., járdái pedig 2·40 m. szélesek lesznek.

A lejáró utak kocsiutja gránit koczkakővel, a járdái pedig aszfalttal lesznek burkolva.

A parknak Gellérthegy felőli szélén sziklatömbökből készült keritést, illetőleg természethű sziklarézsűt fogunk alkalmazni és a Rudas-fürdő igazgatósági épülete közelében, a hidfő déli sarkán — e fürdőtelep minél változatosabbá tétele végett — egy barlangszerű, sziklákkal bélelt átjáró sétautat terveztünk.

A lejárókról a parkba és a Duna melletti rakparti utra megfelelő lépcsőzetek fognak levezetni.

Ugy vagyunk meggyőződve, hogy az előzőkben vázolt rendezéssel az eskütéri hid jobbparti feljárója körül és a Rudasfürdő előtt oly rendkivül előnyös állapot fog keletkezni, mely ezen pontot a Gellérthegyi háttérrel a fővárosnak egyik legkellemesebb és legszebb helyévé teendi és

ez okból a tervet a székes-fővárosnak különösen is figyelmébe ajánlottuk, kérve, hogy a szabályozás ilyen módositásával kidolgozott rendezési tervhez mindkét oldalra vonatkozólag hozzájárulni és a föld alá jövő közművek (csatorna, viz és légszeszvezeték stb.) keresztülvitele iránt ahoz képest intézkedni sziveskedjék, hogy az Eskütéri hid feljárója a budai oldalon legközelebb jön megépités alá, a pesti oldalon pedig a rendezés a jövő évben veszi kezdetét és úgy fogjuk azt folytatni amint a szabályozás és a hidépités előhaladása lehetővé teendi.

Egyuttal, ami a vásárcsarnokot illeti, figyelmébe ajánlottuk a székesfővárosnak, hogy legczélszerübb volna e csarnokot az Attila-utczának a Szt.-János-tértől a Szarvas-térig terjedő vonalán épiteni, mert igy azt úgy a Krisztina-város, mint a Tabán a legkényelmesebben vehetné igénybe és e mellett a vásárcsarnok épitését fel lehetne használni arra is, hogy az Attila-utczának ez a szakasza szabályoztassék, ami már szintén sürgős feladatot képez.

V.

A Dunai rakpartok folytatólagos kiépitése.

A székes-fővárosban a Dunai rakpartok tovább épitése iránt huzamosb idő óta folyó tárgyalások a ministerelnök úr kezdeményezése és a földmivelésügyi minister úr felkarolása folytán abba a mederbe jutottak, hogy a közérdekü általános óhajnak megfelelően biztositva van egyrészt a Gellért-rakpart kiépitése a Rudas-fürdőtől a Ferencz-József hidig, másrészt a felső-rakpart kiépitése a Margit-hidtól a Dráva-utczáig.

A megállapodásokat, melyek a m. kormány áldozatkész támogatásáról is tanuskodnak, a következőkben jelezhetjük.

1. A rakpartok a földmivelésügyi minister úr elnöklete alatt tartott értekezleten megállapitott tervek szerint épitendők és pedig a Gellért-rakparton lépcsőzetes rakpart a part felé merőleges fallal, a felső-rakparton a Margit-hidtól a Viktória-malomig a Duna felé közönséges rézsü kőburkolat 50—50 meternyi távolságban egy-egy öt meter széles lépcsővel és a part felé merőleges fallal, mig a Viktória-malomtól a Dráva-utczáig úgy a Duna mint a part felé közönséges rézsü burkolat 50—50 méternyi távolságban egy-egy öt meter széles lépcsővel.

2. Úgy a Gellért-rakpartnál, mint a felső-rakpartnál a Margit-hidtól a Viktória-malomig terjedő szakaszon a támfalak annyira, amennyire az tulságos anyagi áldozatok nélkül lehetséges lesz, oly mélyre helyezendők, hogy azoknak betonlapja természetes földbe jusson.

3. A Gellért-rakparti támfal a Ferencz-József-hid épitése alkalmával épült támfalhoz hasonlóan képezendő ki és arra ugyanolyan vasrács alkalmazandó.

4. A Rudas-fürdő előtti Dunaparton raktározott, a székes-főváros tulajdonát képező lépcső kövek a Gellért-rakpart épitésénél felhasználandók.

5. A lépcsős lejárók a felső-rakparton lehetőleg a Dunapartra torkoló utczák irányában helyezendők el.

6. A felső-rakparton a Neuschloss-féle gyár, továbbá a Pannonia-gőzmalom, a gyapjú-mosó gyár, az Erzsébet- és Viktória-gőzmalomnak a Dunába torkoló csatornái az épitendő rakpart szélességének megfelelő hosszban szilárd szerkezettel látandók el.

7. A rakpartok 1.078,934 forinttal előirányzott épitési költségeihez az állam 600,000 forinttal járul olyképen, hogy az állami hozzájárulás 1898. évtől kezdve három egyenlő évi részletben az illető évi állami költségvetés törvényerőre emelkedése után lesz kifizetendö.

8. Az 1870. évi X-ik törvényczikk alapján felvett 24 millió forint sorsolási kölcsön törlesztésére a székes főváros közönsége által ez idő szerint fizetett évi bérátalány 1920 évig állandósittatik.

9. A székes-főváros a kiépitendő rakpartok tulajdonára, kezelésére és jövedelmeire vonatkozó kizárólagos és korlátlan jogát fentartja.

10. Kötelezettséget vállal a székes-főváros, hogy az összes kiépitett és kiépitendő rakpartokat három év alatt burkoltatni fogja.

11. A rakpartok kiépitéséhez az 1.078,934 forintos előirányzat szerint a 600,000 forintos állami hozzájáruláson felül szükséges 478,934 forint költséget és az előző pont értelmében teljesitendő összes burkolási munkák költségeit a székes-főváros közönsége viseli.

12. Az épités kivánságunkhoz képest a Gellért rakparton, a burkolás pedig a már kész rakpartokon veszi kezdetét s az utóbbi a kiépités sorrendjében kiterjesztetik az új rakpartokra, legelőbb pedig a Gellértrakpartra.

13. Az egyes rakpartokon alkalmazandó burkolatok neme a vonatkozó tervek bemutatásakor fog meghatároztatni.

14. A rakpartok épitését a székes-főváros kivánságához képest a földmivelésügyi minister úr vette át, ki az épités közvetlen felügyeletére a székes-főváros és e tanács bevonásával vegyes bizottságot alakitott.

Ezek szerint tehát minden tisztázva van arra, hogy a rakpartépités a folyó évben megkezdetvén, három év alatt befejeztessék.

VI.

Az épitésügyi szabályzat módositása.

A Gellérthegyen 600 □ölnél kisebb parczellát nem szabad alakitani és a telkeket nyaralószerüleg kell beépiteni.

Tekintve mégis, hogy a Ferencz-József-hid kiépitésével a Gellérthegy intensivebb fejlődésnek néz eléje; tekintve továbbá, hogy a Gellérthegy lejtőjének az a része, mely a fehérvári-ut és a budai külső körut mentén fekszik, könnyen csatornázható: városfejlődési szempontból szükségesnek tartottuk, hogy azon a területen, mely a kelenhegyi-ut, fehérvári-ut, budai külső körut, a déli vasut vonala, a ménesi-ut és az ennek folytatásában tervezett ut közt terül el, a telkek az eddigi 600 □öl helyett 300 □ölig legyenek felosztathatók. Sőt ugyanezen a területen, oly esetekben, midőn többen csoportosulnak családi házaknak nagyobb számban épitésére, az e czélra felhasználandó területen az alakitható telkek térfogatát illetőleg bizonyos kikötések mellett tovább menő kedvezményt is igazoltnak láttunk; és miután számitásaink eredményéhez képest 10 öl homlokzat mellett legalább 20 ölnyi telekmélység szükséges a végből, hogy a nyaraló megfelelő utakkal és kerttel környezve kellő elhelyezést nyerjen, — 10 öles homlokzat mellett 200 □ölben állapitottuk meg azon minimális területet, mely egy-egy nyaralójellegű családi ház épitésére szükséges.

A csoportokban épitendő családi házak érdekében kiegészitve ezt a kedvezményt a könnyebbszerü épitési modor engedélyezésével, — egyrészt a nyaralójelleg, másrészt pedig a közegészségi, tüzbiztonsági és a közlekedési érdekek biztositása végett a következő kikötéseket állapitottuk meg:

1. A keletkező telekcsoportok érdekében kihasitandó utak legalább 8 mtr. szélesek legyenek; emelkedésük a 10%-ot meg nem haladhatja és akként hasitandók ki, hogy minden telek önállóan csatornázható legyen.

2. Két-két épület a közös határvonalra egymás mellé állitandó úgy, hogy azok az utcza vonalától legalább 5 mtr., a szomszédtól pedig legalább 6 mtr. távolságra essenek.

3. A közös határvonalon a határfal mindenik épületnél szilárd anyagból épitendő.

4. Az épületek legfeljebb egyemeletesek lehetnek és az egymás mellett állók egyenlő párkánymagassággal épitendők.

5. A telek területének legfeljebb 33%-ka épithető be és ezen túl melléképület sem engedélyezhető.

6. Épitési engedély csak akkor nyerhető, ha a környék közcsatornával már elláttatván, az egyes telkek csatornázása lehetővé vált.

Mindezekhez utóbb a székes-főváros is hozzájárult.

Az épitésügyi szabályzat 131. §-ának *l*) pontja úgy intézkedik, hogy a Bajza-utcza, Szondy- és Kmetty-utczák közti szakaszának nyugoti oldalán 5·69 mtres előkerttel és zárt sorban kell épitkezni.

E rendelkezésnek inditó oka az volt, hogy a festészeti mesteriskola számára kedvező világitás biztositassék; miután ezt a szempontot időközben a vallás- és közoktatásügyi minister úr teljesen elejtette, az érdekeltek kivánsága folytán az épitésügyi szabályzat 131. §-ának *b*) pontját hatályon kivül helyeztük és e helyett megállapitottuk, hogy „a Bajza-utcza, Szondy- és Kmetty-utczák közti szakaszának nyugoti oldalán az utczai vonalon és zárt sorban kell épiteni.“

VII.

Útépités.

Attila-körút.

A duna-jobbparti belső körút kiváló forgalmi jelentősége miatt, a székes fővárossal közös költségen már évekkel ezelőtt rendeztük azt a szakaszt, mely a Margit-hidtól a déli-vasútig vezet, tehát a Margit-körútat és részben a Krisztina-körútat. A folytatása e körútnak dél felé már kész utczavonalakon, t. i. a Krisztina-utczán, Szent-János-utczán, Szent-János-téren, Attila-utczán, Szarvas-téren és a régi Palota-utczán halad ugyan, mindazonáltal különösen az Attila-utczától lefelé nem volt a körút abban az állapotban, hogy a közlekedés igényeinek csak türhetően is megfelelhetett volna. Tekintettel tehát az új helyzetre, melyet egyrészt az Attila-utczából (most már Attila-körútból) kiágazólag a várba vezető uj út (Palota-út), másrészt a kész Ferencz-József-hid s az épités alatt álló eskütéri hid előidéztek s még fognak előidézni, — ugyancsak közös költségen a székes-fővárossal előbb leástuk a Szarvas-teret s végrehajtottuk a csatlakozások szempontjából szükségessé vált ideiglenes rendezéseket, — utóbb pedig és nevezetesen a mult évben az Attila-körútnak az Egyház-tértől a Szent-János-térig terjedő szakaszát, a hol lehetett véglegesen, a hol pedig ez a szabályozás miatt még nem lehetett, egyelőre ideiglenesen rendeztük.

A rendezés abból áll, hogy az utat a végleges szinbe feltöltöttük, a kocsiutat az egész szakaszon mauthauseni-wilshofeni gránittal burkoltuk. A régi Attila-utcza még kiszélesitésre váró nyugoti vonalán, ott, hol a házak mélyebben fekszenek, a feltöltött kocsiút és a régi fekszinben hagyott járda közé korláttal ellátott támfalat emeltünk. Ugyancsak a régi Attila-utcza keleti oldalán a járdát, a hol az végleges, gránitszegélykővel láttuk el és asphalttal burkoltuk.

A rendezéssel egyidejüleg lefektették a közúti vaspálya vágányait; a székes-főváros pedig kapcsolatosan átfektette a vizvezetéki- s légszesz-csöveket, egyszersmind pedig új lámpák felállitásával gondoskodott a világitásról.

A költségek elszámolása a folyó évre maradt.

Szépvölgy-utcza.

A hegyi-vizek levezetésének tanulmányozására még az 1875-diki nagy felhőszakadás alkalmából kiküldött bizottság a Szépvölgy-utczára nézve azt a rendezést hozta javaslatba, hogy annak vonalán a hegyi-vizek kellően mélyitett árokban nyerjenek levezetést; a Szépvölgy-utczát keresztező Bécsi-út és Lajos-utcza pedig teljes szélességükben áthidalandók volnának.

A concret tervet e részben a székes-főváros a mult évben mutatta be. E szerint az áthidalás mellőzésével a Bécsi-út és a Lajos-utcza meg-

felelő feltöltése s az van kilátásba véve, hogy alattuk boltozott csatorna épittessék; a Lajos-utczától a Dunáig e boltozott csatornának nyilt falazott árok képezi a folytatását.

A tervet abban a meggyőződésben, hogy a boltozott csatorna keresztmetszete elég nagy arra, hogy a számitásba vehető legnagyobb vizmennyiséget is befogadhassa és levezethesse, — elfogadtuk; a nyilt árok tekintetében pedig az oly módon való kiképzést kivántuk, hogy annak idején szintén be legyen boltozható, számitással arra, hogy a vonalát képező utczaszakasz az ó-budai-rakpart magasságára lesz feltöltve.

A Szépvölgy-utcza ekképen eszközlendő végleges rendezése alkalmával, az árok felső szakaszán, 4 drb. összesen 1,200 köbmeter ürméretü medenczét is fogunk épiteni, azzal a rendeltetéssel, hogy a záporesők idejében lesodort hordalékot befogadják.

Kelenföldi átlós-út

Ez az út, mely a Ferencz-József-hid közelében, a Fehérvári-útból ágazik ki és diagonalis irányban a kelenföldi pályaudvarhoz vezet, szintén a mult évben került kiépités alá.

A székes-főváros az összekötő-vasút aluljárójának ürmagasságát az átlós-út sülyesztésével 4 mtr. helyett 4·50—5·00 mtrre kivánta megnagyobbitani. Ehez nem járulhattunk, mert az útszin emlitett sülyesztése akadályozná azon nagy árok czélszerü megépitését, mely a svábhegyi, Orbánhegyi Németvölgyi, Sashegyi és Sasadi-hegyi vizek levezetésére tervezve van.

Egyebekben a székes-fővárosnak az átlós-ut kiépitésére vonatkozó terveit elfogadtuk.

Ezek szerint a 2·2 kilométer hosszu, 18 öl széles ut járdái 7 mtr szélességben vannak megállapitva; a szegélykőtől 3·50 mtrre kerülnek a közuti vasut vágányai, mihez képest a két vágány közötti kocsi-ut 11·40 mtr széles lesz.

Az ut a végleges szelvénybe illő ideiglenes szelvény szerint egyelőre 6·00 mtr szélességben, de már a végleges utszinben alapzatos makadam burkolattal épül. Egyidejűleg megépitik a közcsatornát és lefektetik a légszeszcsövet is, 57 drb. egész éjjeli és 10 drb féléjjeli lámpával gondoskodván a világitásról.

A keleti-pályaudvar előtti tér.

E tér rendezésénél eredetileg egyes nyughelyek létesitését vettük kilátásba; a közuti vaspálya sinbálózatára elfogadot tervezet következtében azonban e nyughelyeknek el kellvén esniök, a székes-fővárossal abban állapodtunk meg, hogy a tér közepébe egy kisebb méretű ellyptikus alaku nyughely nyerjen beiktatást, mely aszphalttal lesz burkolandó és 4 diszes kandelaber elhelyezésére is fog szolgálni.

Egyéb utcza-rendezések.

A mi a székes-főváros által eszközölt többi utczarendezéseket és burkolásokat illeti, melyek tervét és költségvetését előzetesen átvizsgáltuk, ezek a következő utczákra vonatkoznak és pedig:

I. kerület. Bécsi-kapu-tér, Labancz-út, Aladár-utcza, Czinege-út, Jánoshegyre vezető út, Kőmüves-utcza; Alkotás-utczában járdafektetés, Csend-utczában járdafektetés.

II. kerület. Margit-rakpart, Fillér- és Nagy-Rókus-utcza közti névtelen utcza, Medve-utcza, Török-utcza egy része, Kis-Rókus-utcza, Oszlop-utcza egy része, Menház-utcza; Fő-utczában járdafektetés, Klemm-féle telek,

Donáti-utcza, Zsigmond-utczában járdafektetés, Pálffy-téren Radeczky laktanya környéke.

III. kerület. Kis-czelli-út, Lukács-utcza, Dereglye-utcza, Lajos-utcza és Ó-budai-rakpart közti szakasza, Kulcsár-utcza (ideiglenes), Perc-utcza, Lőpormalom dülőben levő római fürdő villatelep több utczája, Filatori-gát és árok közt haladó dülő-út; Vörösvári-utczában járdafektetés.

IV. kerület. Károly-utcza, Kötő-utcza, Hajó-utcza, Zsibárus-utcza; Királyi-Pál-utczában járdafektetés.

V. kerület. Thurzó-utczában járdafektetés, Báthory-utczában járdafektetés, Deák-Ferencz-tér, Szigony-utczában járdafektetés. Vizafogó dülőben volt Grünwald-féle és Ujlaki habarcs-gyár közti névtelen utcza, Vésző-utcza.

VI. kerület. Teve-utcza, Hungária-út és Gömb-utcza közti szakasza, Hajdu-utcza, Arena-út, Lehel- és Tüzér-utcza közti szakasza, Szondy-utcza, Felsőerdősor- és Arena-út közti része, Eötvös-utcza, Levente-utcza, Dessewffy-utcza, Arena-út, Podmaniczky-utczától a 72. sz. házig, Bajza-utczában járdafektetés, Dráva-utcza, Ferdinand-tér, Ujműcsarnok környéke.

VII. kerület. Rottenbiller-utcza egy része, Wesselényi- és Hársfa-utczák egy része, Kertész-utcza egy része, Huszár-utcza, Óvoda-utcza, Barcsay-utcza, Kertész-utcza folytatásában nyitott utczaszakasz, Szegényházтér keleti oldalán levő út, Podmaniczky-utczában járdafektetés, Ida-utcza, Ilka-utcza, Pillangó-utcza, Fogarasi-út és Tábornok-utcza közti szakasza, Visegrád- és Koráll-utcza egyes szakaszai, Angol-utcza, Szugló-utcza, Gizella-úton járdafektetés, Mexikoi-út egy része, Magyar szinház környéke, Csömöri-úton járdafektetés.

VIII. kerület. Szigony-utcza, Hársfa-utcza, Király- és Dob-utcza közti szakasza, Práter-utcza, Szigony- és Illés-utcza közti szakasza, Tavaszmező-utcza, Szűz-utcza, Család-utcza folytatása, Orczy-út és Örömvölgy-utcza közt, Baross-utcza és Orczy-út találkozásánál lévő tér, Vig-utcza, Köztemetői-úton útátjáró, Csepreghy-utcza, Teleki-téren és Dobozi-utczában járdafektetés, Ludovika-akadémiától az Üllői-út felé haladó névtelen-utcza.

IX. kerület. Szvetenay-utcza, Lónyai- és Oroszlán-utczák egy része, Csepel-rakpart, Lónyay-utczában járdafektetés, Bakács-tér egy része, Soroksári-utcza egy része, Drégeli-utcza, Vaskapu-utcza, Gázgyár melletti út, Laudon-laktanya felé nyitott út.

X. kerület. Gyüjtő-fogház melletti út, Halom-utczában járdafektetés, Román-utcza, Endre-utcza, Liget-utcza, Felsővaspálya-utczának a Kolozsvári-utczáig terjedő része, Elnök-utcza, Simor-utcza, Apaffy-utcza, Alsó-Kőbánya államvasuti állomáshoz vezető névtelen utcza, Jászberényi-úton járdafektetés, Gyömrői-út melletti iskolához vezető névtelen-utcza folytatása.

A székes-főváros közönsége részéről 1897. évben kivitelre tervezett összes burkoló munkák mennyisége a következő:

Mac' Ádám-szerü kocsi-út	93,527	m²
Trachit kocsi-út	71,388	m²
Gránit kocsi-út	45,721	m²
Keramit kocsi-út	30,637	m²
Aszfalt kocsi-út (beleértve a bérkocsi állomáshelyeket)	6,503	m²
Faburkolat	7,378	m²
Terméskő burkolat	38,379	m²
Atkövezés	13,020	m²
Aszfaltmakadamszerü kocsi-út . . .	8,977	m²
Trachit járda	44,712	m²
Aszfalt járda	8,708	m²
Kavicsolt járda	31,817	m²
Járdaszegélykő	35,890	f. m.

VIII.

Vizmű.

A káposztás-megyeri vizmű III-ik szakaszához tartozó összes épitési munkálatok 1897. év junius havában nyertek befejezést.

A III-ik szakaszszal kiépült a káposztás-megyeri vizmű első része, azoknak a kavicsmedenczéknek felhasználásával, melyek az előzetes tanulmányok, illetve talajfúrások és próbaszivattyuzások alapján czélszerű kihasználás mellett napi 120,000 köbméter vizet voltak hivatva szolgáltatni.

Daczára annak, hogy a kavicsrétegben levő vizmennyiség kiaknázására létesitett berendezés az adott viszonyok között legczélszerűbbnek bizonyult, mégis már a mű befejezését követő első évben azt kellett tapasztalni, hogy a három szakaszból álló első rész, még kedvező viszonyok között is, alig képes a napi 120,000 m^3-re előirányzott vizet szolgáltatni; kedvezőtlen viszonyok között pedig, tehát alacsony Duna-vizállás és ezzel kapcsolatos nagy szárazság mellett a kutak vizszolgáltatási képessége (az elmult télen 48,000 köbméter volt) jóval az előirányzott vizmennyiség alatt marad: úgyannyira, hogy a balparti városrész vizszükségletének kielégitésénél jelenlegi kiterjedésében egyedül erre a műre számitani nem lehet.

Ez a körülmény inditotta a székes-főváros közönségét az elmult 1897. év folyamán arra, hogy a káposztásmegyeri vizmű első részének kiegészitése czéljából a III-ik szakaszt képező átemelő telepet a szentendrei szigeten, az átemelő teleppel szemben létesitendő tiz kuttal kiegészitse.

A vizműnek eme fejlesztése tehát nem az első kiépitett részre előirányzott 120,000 köbméter napi viztermelés emelését czélozta, hanem csupán ennek a vizmennyiségnek biztositását kedvezőtlen viszonyok között is és a vizmű végleges jellegének megóvását. Ez oknál fogva az eredetileg 120,000 m^3 vizszállitására szerkesztett gépészeti berendezést nem nagyobbitják, hanem csak a viztermelő területet. Ezzel a vizmennyiség fokozásán kivül eléretik még az is, hogy a kavicságy igénybevételének csökkenésével a szürőréteg eliszapodásának illetőleg bedugulásának veszélye is csekélyebb lesz.

A termelés fokozása czéljából szükséges terület helyének és nagyságának megállapitása talajfurások alapján történt. A talajfurások általában arra az eredményre vezettek, hogy a káposztásmegyeri part mentén a viznyerésre alkalmas kavicságy alatt elterülő agyagréteg által képezett hullámvölgy tengelye merőleges a Duna folyására és a káposztásmegyeri parton feltárt kavicsréteg folytatása a szemben levő parton is feltalálható. Ez a jelenség mutatkozik a káposztásmegyeri I. és II. szakasznál, hol a II. szakasz

az elsővel szemben a rákospalotai szigeten van. De ugyanezek a viszonyok feltalálhatók a III. sz. átemelő telepnél is és ezért a vizmű igazgatóság javaslatba hozta, hogy a káposztásmegyeri vizműtelep első részének kiegészitéseképen az átemelő teleppel szemben a szentendrei sziget alsó csucsán levő kavicságy aknáztassék ki.

A bemutatott tervek szerint a kiaknázandó kavicságy 1200 méter hosszú, alsó határa —3,53 és —7,53, felső határa pedig —0,76 és + 2,11 méter Duna semponthoz viszonyitott magasságok, vastagsága 3,93 és 9,35 méter között változik. Ebben a kavicságyban 10 kút terveztetett egymástól 100, 150 és 200 méter távolságokban —3,5 métertől, —6,0 méterig terjedő fenékmélységgel és a réteg vastagság szerint 1, 2 vagy 3 db. lyukas szűrőgyűrűvel. A kutak szerkezete különben teljesen megegyezik az előzőleg kiépitett III-ik szakasz kutjaiéval.

A próbafúrások alkalmából vett vizpróbákkal végzett vegyi, valamint bektereologiai vizsgálatok eredménye kedvező volt.

A Szt.-endrei sziget kútjaiban összegyülemlő viznek a balpartra való átvezetése, illetőleg az átemelőtelep gépei által leendő kiszivattyúzására a rákospalotai szigetnél minden tekintetben helyesnek bizonyúlt elrendezés alkalmazása vétetett tervbe. E szerint az egyes kútakba belenyúló szivócsövek egy közös szivócsőben egyesitve syphonszerüleg torkolnak a szigeten létesitendő végaknába. Ugy a közös főszivócső, valamint annak az egyes kutakhoz való elágazásai mászható beton csatornákban helyeztetnek el. A szigeti végakna egy a Duna alatti vastag és kemény kék agyag rétegben létesitendő mintegy 700 m. hosszú alagút segélyével lesz a balparti végaknával összekötve, mely utóbbi az átemelő telep gépháza közelében a szabályozó kamarával symmetrikusan helyeztetik el úgy, hogy a beléje nyúló szivócső a szabályozó kamarától a gépházhoz vezető főszivó csőbe torkolhat.

A két végakna és az alagút méretei megegyeznek a rákospalotai szigeten létesitett hasonló berendezési tárgyak méreteivel és csupán a végaknák mélységét és ezzel egyidejüleg a Duna alatti alagút mélységi helyzetét nem állapitották meg előre, hanem a kivitelnél találandó agyagréteg minőségétől tették függővé.

A berendezés kiegészitő részét a Szt.-endrei szigeten a végakna szomszédságában tervezett őrház képezi, a mely a sziget lakott voltánál fogva itt már szükséges őrnek lakásúl, továbbá a syphon megszivásához megkivánt gőzkazán és ejector elhelyezésére szolgál.

A létesitendő tiz kut termelő képességét a vizmű igazgatóság átlagosan napi 30,000 köbméterre becsüli a kavicsréteg vastagsága és a föltárt szakaszokon eddig elért eredmények alapján.

A székes-főváros közönsége által elfogadott tervezethez a város vizellátásának biztonsága és a káposztás-megyeri szürő réteg kimélése szempontjából mi is hozzájárultunk és a m. kir. belügyminister úr jóváhagyása után a székes-főváros a munkálatokat még 1897. év október hó 26-án foganatba vehette és az év végéig elkészült a tiz kut a szivócsatorna, a természetes talaj magasságáig és folyamatban voltak a két végakna süllyesztési munkálatai.

A munkának a folyó év őszére tervezett befejezéséhez az a várakozás fűződik, hogy a káposztás-megyeri vizmű egyedül is képes leend a

balparti városrészek jelenlegi vizszükségletét fedezni; hogy azonban a jövőben se álljon be vizhiány, a székes-főváros közgyülése utasitotta a vizmű igazgatóságot a káposztás-megyeri vizmű továbbfejlesztésének, illetőleg a II-ik rész tervének kidolgozására. A mennyiben ezek a tervek kellő időben elkészülnek és fokozatosan kivitelre jutnak, a székes-főváros vizszükségletének kielégitése biztositottnak tekinthető. A Káposztás-Megyeren, Dunakesz határában és a Szt.-Endrei-szigeten végzett talaj furások e tekintetben megnyugtató eredményeket adtak és igy remélhető, hogy ha a végrehajtás kellő időben és czélszerüen eszközöltetik, a siker nem fog elmaradni.

A lefolyt évben nyertek befejezést a jobbparti vizmű kibővitési munkálatai is.

Az ujlaki vizmű kibővitésének szüksége részben a jobbparti városrészeknek az utóbbi években tapasztalt fejlődése, de különösen a nagyobbrészt nyaraló területekből álló kültelkek vizszükségletének rohamos növekedése folytán állott be. Minthogy pedig az ujlaki vizmű elhelyezésére szolgáló Dunapart úgy felfelé, valamint lefelé is még jelentékeny hosszban ugyanoly rétegezéssel bir, mint magának a vizműnek a helyén: ezúttal a kibővitést úgy tervezték, hogy a meglevő 200 méter hosszú vizszintes szürőcsőtől északra, annak mintegy folytatásaként, de attól körülbelül 50 méternyire kezdődőleg egy 400 méter hosszú vizszintes szürőcsövet létesitenek egy az alsó végén elhelyezett gyüjtő-kúttal. A szürőréteg lehetőleg egyenletes kihasználása czéljából a —464 m. Duna-semponthoz viszonyitott tengelyvonallal biró vizszintes szürőcső első 100 méter hosszú részét 1000 mm., a második 100 métert 900 mm., a harmadik 100 métert 800 mm. és a negyedik 100 métert 700 mm. átmérőjünek tervezték.

A vizszintes gyüjtőcső déli végpontján elhelyezendő gyüjtőkútból a 600 mm. átmérőjü szivócső egy mászható betoncsatornában volt a gépházig vezetendő és illetőleg a gépházba való bevezetés előtt a meglevő régi szivócsővel is összekötendő.

Ugyszintén tervbe volt véve a gép és kazánház kibővitése és abban egyóránkint 1000 m^3 viz szállitási képességgel biró gőzszivattyú-gép, valamint 2 drb. gőzkazán felállitása.

A munkálatokat 1894. évi szeptember hóban kezdték meg, azoknak befejezését azonban rendkivül hátráltatták azok a nehézségek, melyek részint a kedvezőtlen talajviszonyok, részint a gyakori magas Duna-vizállásból származtak és különösen a vizszintes szürőcső fektetésénél oly akadályokat képeztek, a melyek folytán a székes-főváros közönsége 86 folyóméter szürőcső elhelyezése után jónak látta a munkát beszüntetni és az eredeti terv módositásával a hátralevő 314 méter hosszú szürőcső helyett három verticalis szivókút sülyesztését javaslatba hozni. Az erre vonatkozólag elfogadott és jóváhagyott terv szerint az első kút a vizszintes szivócsőrésztől északra 50 méternyi távolságban, a másik kettő pedig további 100—100 méter távolságban helyeztettek el és pedig —5.53, illetve —4.51 fenékmélységgel. A kutak szürőgyürüje 5.00 mtr. átmérővel szerkesztetett és azok általában megegyeznek a káposztásmegyeri III. szakasz kútjaival. A három kút egymásután egy közös szivócsővel és ennek közvetitésével az uj vizszintes szürőcső alsó végpontján levő szivókúttal köttetett össze úgy, hogy

a kutak vize ez utóbbiba syphonszerüleg ömlik át. A syphoncsövek 400 mm.-től 500 mm.-ig növekedő átmérővel birnak és egy $\frac{1,5}{1,5}$ m. szelvényü betoncsatornában helyeztettek el.

A szürőterület növelésével egyidejűleg a gép és kazánházat is megtoldották és az igy megnagyobbitott épületben két db. 250 m² fütőfelületü 12 athm. tulnyomásra szerkesztett apró csöves Bánó és Szüts-féle gőzkazánt, valamint egy db. Worthington rendszerü óránként 1000 m³ szállitó képességü triplex, condensatios álló gőzszivattyúgépet szereltek fel, mely utóbbi 72·3 méterre tehető szállitó magassággal nyomja fel a vizet az I. sz. Józsefhegyi vizmedenczébe.

Ennek a gépnek 1897. évi deczember hóban történt végleges üzembe helyezésével a jobbparti vizmü átlagos napi szállitóképessége 50,000 köbméterre, maximális napi szállitóképessége pedig 60,000 köbméterre emelkedett.

A vizvezetéki csőhálózat tekintetében fölemlitendőnek tartjuk, hogy a Duna balparti csőhálózat fővonalaiból a lefolyt évben kiépült a Váczi-uti főnyomócsőből kiagázólag a Bulcsu-utczában a Podmaniczky-utczáig és a köztemető uton a kőbányai-utig haladó 500 mm. átmérőjü nyomócső 2200 méter hosszban.

Ugyancsak a lefolyt évben került tárgyalás alá és nyert jóváhagyást a balparti külterkekre vonatkozó vizvezetéki csőhálózat főbb vonalainak terve is. Az erre vonatkozólag elfogadott terv, mely a csőhálózat okszerü fejlesztése czéljából készült és csak a szükségletnek megfelelőleg kerül fokozatosan végrehajtás alá, a külterki csőhálózat fővonalát a Váczi-uti főnyomócsőből kiágazólag a Rákospatak mentén tervezett külső köruton helyezi el, — ezt a vonalat véve fel egyszersmind a következő két évtizedre a vizellátás határául, — és azt a területet, mely ezen külső fővonal és a Hungária-körut között terül el, sugáralakulag látja el összekötő csövekkel és pedig a következő főbb vonalakon: Fóthi-ut (250 mm. átmérővel), Szent-László-ut (275 mm.), m. kir. államvasutak bécsi vonala (225 mm.), Erzsébet-Királyné-utja (350 mm. illetve 275 mm.), Csömöri-út (300 mm.), Egressy-út (275 mm.), Kerepesi-út (250 mm.) Ligettelki átlós-út (250 mm.), Lapos-dülő (két db. 175 mm.). Jóváhagyást nyert egyidejűleg a Hungária-uti fővizvezetéki csőnek a kőbányai-uttól az üllői-utig 600 mm. átmérővel, az üllői-úttól pegig a soroksári-útig 500 mm. átmérővel tervezett meghosszabbitása is.

Megemlitjük még, hogy a vizvezetékre vonatkozólag jelenleg is még a régi szabályrendelet és dijszabás van érvényben, mert az ebben az ügyben folyó tárgyalások mindezideig nem nyertek befejezést.

Az 1897. év folyamán engedélyezett vizvezetéki csövek a következő helyeken voltak lefektetendők:

I. ker. Orbánhegyi dülő-út, Mártonhegyi-út, Mártonhegyi dülő-út, Mozdony-utcza, Sashegyi dülő-út, Virányosi dülő-utak, Pauler-utcza, Városmajor-utcza.

II. ker. Kis-Rókus-utcza, Nagy-Rókus-utcza.

III. ker. Lelkész-utcza, Szemlőhegyi dülő-utak, Föld-utcza.

V. ker. Koháry-utcza, Honvéd-utcza, Apály-utcza, Visegrádi-utcza, Berzenczey-utcza, Váczi-út, Garam-utcza, Vető-utcza, Dráva-utcza, Korall-utcza, Révész-utcza, Vigszinház mögötti névtelen-utcza.

VI. ker. Lehel-utcza, Erzsébet-királyné-útja, Szt.-László-út, Hungária-út, Palócz-utcza, Mór-utcza, Diós-utcza, Kerekes-utcza, Gömb-utcza, Váczi-út, Botond-utcza, Figyelő-utcza, Bulcsu-utcza,

VII. ker. Arena-út, Kerepesi-út, Csömöri-út, Gizella-út Mexikói-út, Tábornok-utcza, Őrnagy-utcza, Utász-utcza, Ilka-utcza, Amerikai-út, Hajtsár-út, Telep-utcza, Róna-utcza, Egressy-út, Kövér Lajos-utcza, Angol-utcza, Szugló-utcza, Verseny-utcza, Kertész-utcza, Columbus-utcza, Óvoda-utcza, Wesselényi-utcza, Izabella-utcza,

IX. ker. Vágóhid-utcza, Vendel-utcza, Mester-utcza, Tüzoltó-utcza, Soroksári-utczából kiágazó névtelen-utcza, Drégely-utcza, Vaskapu-utcza, Gázgyár melletti névtelen-útcza, Soroksári-út, Gát-utcza, Remete-utcza.

X. ker. Delej-utcza, Román-utcza, Alsó-vaspálya-utcza, Endre-utcza, Liget-utcza, Felső-vaspálya-utcza. Gergely-utczából kiágazó névtelen-utcza, Indóház-utcza.

Az engedélyezett csővonalak hossza a következő:

26	mm.	belső	átmérőjű	cső	650	méter	hosszban.
30	„	„	„	„	230	„	„
40	„	„	„	„	160	„	„
75	„	„	„	„	1190	„	„
100	„	„	„	„	8025	„	„
125	„	„	„	„	6165	„	„
150	„	„	„	„	8140	„	„
200	„	„	„	„	260	„	„
250	„	„	„	„	1700	„	„
300	„	„	„	„	2000	„	„
500	„	„	„	„	2200	„	„
		Össszesen			30,720		

IX.

Csatornázás.

A általános csatornázási munkálatok a Duna balparti városrészekben a lefolyt évben is megfelelően haladtak előre.

Befejezésre jutott a III. sz. magas fekvésű főgyűjtőnek az Illés-utczáig terjedő I. és II-ik szakasza és munkába vétetett a magas főgyüjtőből kiágázó kőbányai főgyüjtőcsatorna. A kőbányai főgyüjtő csatorna a magas főgyüjtőből a Védgát- és Telepi-utcza sarkánál ágazik el és végig haladva a Védgát-utczán az üllői-utra kanyarodik, hogy ottan a czeglédi-utczáig jusson, mely utóbbiba ismét bekanyarodva a Schuster-János-térre ér, utközben a Bihari-utczánál elágazva egy másik fővonalával ez utóbbi utcza irányában szintén a Schuster-János-térig ér, hogy tovább folytatható legyen közvetlenül Kőbánya mélyen fekvő területei felé.

Ebből az épitès alatt levő kőbányai főgyüjtő csatornából az 1897. év végéig elkészült a Védgát-utczában a Telepi-utcza sarkától számitva 400 méter hosszu csatornarész, továbbá készen volt a földmunka a Védgát-utczában végig és az egyidejűleg megkezdett Bihar-utczai rész fele részében.

A székes-főváros Duna jobbparti részeinek csatornázására vonatkozólag megemlitjük, hogy az Ördög-árok folytatólagos beboltozására irányuló munkálatokat az elmult év folyamán megkezdették és azok még az év végén is folyamatban voltak, hogy továbbá a székes-fővárosi mérnöki hivatal kidolgozta az ó-budai főgyüjtő csatorna tervét is; minthogy azonban annak irányvonalához az ujlaki vizmű biztossága szempontjából nem járulhattunk hozzá, az átalakitott terveket pedig a székes-fővárosi tanács ez ideig nem tette át hozzánk, de a nagyméltóságu belügyminister urhoz sem terjesztette fel, ez a munkálat az elmult év folyamán nem volt foganatba vehető; remélhetőleg végrehajtás alá kerül a jelen év folyamán.

Az 1897-ik év folyamán a következő útvonalok csatornázásához adtuk meg hozzájárulásunkat:

Kerület	Utak és terek	Csatornahossz méterben
I.	Avar-utcza, Bán-utcza, Táltos-utcza, Csősz-utcza, Lógody-utcza, Mészáros-utcza.	1570.0
II.	Tudor-utcza, Rózsahegy-utcza, Zivatar-utcza, Kút-utcza, Kapás-utcza, Medve-utcza, Zárda-utcza, Török-utcza, Oszlop-utcza.	1729.0
III.	Serfőző-utcza, Szent-Endrei-utcza, Szent-Endrei-út,	662.0
IV.	Zöldfa-utcza.	80.0
V.	Balaton-utcza, Garam-utcza, Visegrádi-utcza, Vető-utcza, Korall-utcza, Honvéd-utcza, Révész-utcza.	1624.0
VI.	Gömb-utcza, Levente-utcza, Röppentyü-utcza, Arena-út, Hungária-út, Botond-utcza.	1145.0
VII.	Dembinszky-utcza, Elemér-utcza, Peterdy-utcza, Bethlen-utcza, Ilka-utcza, Hungária-körut, Stefánia-út, Csömöri-út, Hermina-út, Kertész-utcza, Ovoda-utcza.	2496.0
VIII.	Kemény Zsigmond-utcza, Csepreghy-utcza, Ludoviceum-utcza.	328.0
IX.	Szt. László kórház nyugati oldalán elvonuló névtelen-utcza, Soroksári-útról elágazó névtelen-út, Gázgyár mellett a Soroksári-útról elágazó névtelen-út.	752.0
X.	Népligeti vendéglőig, Halom-utcza, Ujhegyi- és Gyömröi-uton Temető-dülő.	4617.0
	Összesen	15003.0

Az enyedélyezett csatornavonalak, keresztszelvényeik szerint következőleg csoportositathatók.

210	méter	hosszu	0·45	szelvénynyel.
80	„	„	0·50	„
70	„	„	$\frac{0·60}{0·45}$	„
271	„	„	$\frac{0·64}{0·48}$	„
13.898	„	„	$\frac{0·95}{0·63}$	„
474	„	„	$\frac{1·50}{1·00}$	„
15.003				

X.

Közvilágitás.

A közvilágitás javulására és terjedésére az alábbiakban bemutatott adatok kiegészitéseül megemlitjük, hogy az elmult évben a Teréz-körútnak a Podmaniczky-utczától a Lipót-körútig terjedő szakaszán, a Teréz- és Lipót-körút találkozó pontján levő téren, továbbá a keleti pályaudvar előtti téren és a Deák-téren az összes gázlángzók Auer-égőkkel cseréltettek ki.

A magyar villamossági részvénytársulat 1897. évi folyamán a következő vonalakon fektetett kábeleket u. m.:

I. ker. Disz-tér.

II. ker. Fő-utcza, Főherczeg Albrecht-út, Oszlop-utcza.

IV. ker. Sörház-utcza, Molnár-utcza.

VI. ker. Nagy János-utcza, Felső-Erdősor, Uj-utcza, Gyár-utcza, Dessewffy-utcza, Vörösmarty-utcza, Kmetty-utcza.

VII. ker. Aréna-út, Peterdy-utcza, István-út, Wesselényi-utcza, Csömöri-út, Izabella-utcza.

VIII. ker. Népszinház-utcza, Csepreghy-utcza, Baross-utcza.

IX. ker. Pipa-utcza, Soroksári-utcza, Imre-utcza.

A magyar villamossági részvénytársulat által 1897. évben lefektetett kábelek árokhossza méterben . . . . . 3236·58

A budapesti általános vállamossági részvénytársaság 1897. év folyamán következő vonalakon fektetett kábeleket u. m.:

IV. ker. Szép-utcza, Reáltanoda-utcza, Kossuth Lajos-utcza, Irányi Dániel-utcza, Molnár-utcza, Ferencz József-rakpart, Egyetem-utcza.

V. ker. Zoltán-utcza, Lipót-körút, Nádor-utcza, Bálvány-utcza, József-tér, Gorove-utcza, Mérleg-utcza, Sas-utcza.

VI. ker. Bajza-utcza, Nagy János-utcza, Stefánia-út, Városliget, Király-utcza, Délibáb-utcza, Vörösmarty-utcza, Lázár-utcza, Epreskert-utcza, Dalszinház-utcza.

VII. ker. Aréna-út, Dohány-utcza, Miksa-utcza, István-út, Dembinszky-utcza, Wesselényi-utcza, Nyár-utcza.

VIII. ker. Baross-utcza, Muzeum-körút, József-körút, Vas-utcza.

A budapesti általános villamossági részvénytársaság által 1897. év folyamán lefektetett kábelek árokhossza méterben . . . . . 9187·45

Utóbbi társaság által az 1897. év. folyamán kiszedett kábelek hossza a Damjanich-, Hársfa-, Dalszinház- és Dohány-utczákban méterben . 980·54

Az 1897. év folyamán engedélyezett légszeszcső-fektetések és lámpafölállitások a következő helyekre vonatkoznak:

I. ker. Gellérthegy-utcza, Bécsikapu-tér, Mészáros-utczából elágazó névtelen-út, Attila-körut, Pálya-utcza, Lógody-utcza.

II. ker. Budakeszi-út, Hidegkúti-út, Medve-utcza, Jezsuita-lépcső, Kis-Rókus-utcza, Pálffy-utcza, Menház-utcza, Oszlop-utcza és Klemm-féle park.

III. ker. Bécsi-út, Bokor-utcza, Kis-Czelli-út, Lukács-utcza, Kavics-utcza, Dereglye-utcza, Percz-utcza, Kis-Czelli-utcza.

IV. ker. Belvárosi laktanya környékén.

V. ker. Deák-tér, Vető-utcza, Dráva-utcza, Korall-utcza, Visegrádi-utcza, Névtelen-u.

VI. ker. Teve-utcza, Arena-út, Hungária-körut, Hunyadi-tér, Erzsébet-királyné-útja.

VII. ker. Kertész-utcza, Bosnyák-utcza, Angol-utcza, Szugló-utcza, Gizella-utcza, Ilka-utcza, Ida-utcza, Fogarasi-út, Villányi-út, István-tér, Szövetség-utcza, Izabella-utcza.

VIII. ker. Szigony-utcza, Nap-utcza, Keleti pályaudvar, Család-utcza, Szentkirályi-utcza, Rákóczi-tér, Csepreghy-utcza.

IX. ker. Lónyay-utcza, Mester-utcza, Közvágóhid-utcza, Drégely-utcza, Vaskapu-utcza, gázgyár melletti névtelen-utcza, Vámház előtti rakpart.

X. ker. Sziget-tér, Bánya-tér, Román-utcza, Liget-utcza, Endre-utcza, Elnök-utcza, Kálvária melletti névtelen-út, Felső-vaspálya-utcza.

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli 296.
Fél „ 310.

19 féléjjeli egészéjjelivé lett átalakitva,
azonkivül még 10 drb egészéjjeli I-es Auer-égővel
10 „ „ III-as „
4 „ „ IV-es „
2 „ „ VI-os „
2 „ féléjjeli VI-os „ lett felszerelve

Az 1897. évben engedélyezett kőolajlámpások a következő helyekre vonatkoznak:

I. ker. Labancz-út, Orbánhegyre vezető út, Csend-utcza, Győri-út, Gellérthegyi serpentin-út, Orbánhegyi árok melletti út, Naphegy-utcza, Szt.-Gellérthegy-utcza, Kócsag-utcza, Ferencz-József-hid déli oldalon és rakparton.

II. ker. Rókushegyi-lépcső, Nagy-Rókus-utcza, Oszlop-utcza, Szemlőhegy.

III. ker. Külső-lelkész-utcza, Vörösvári-út, Timár-utcza, Ó-budai-rakpart, Szt.-Endrei-utcza, Hajógyár-utcza, Föld-utczából elágazó névtelen utcza, Domokos-utcza, Zöldmál-dülő, Szemlőhegy, Vihar-utcza, Szél-utcza.

V. ker. Csáklya-utcza, Visegrádi-utcza, Garam-utcza, Zápolya-utcza.

VI. ker. Arena-út, Szt.-László-utcza, Dévény-utcza, Petneházy-utcza, Teve-utcza, Frangepán-utcza, Levente-utcza.

VII. ker. Ilka-utcza, Kolumbus-út, Hungária-út, Mexikói-út, Szabó József-utcza.

IX. ker. Védgát-utcza, Gyepmesteri-út.

X. ker. Tisztviselő-telep névtelen-út, Szapáry-út, Maglódi-út, Ujhegyi-út, Gyömrői-út, Óhegyi-út, Harmat-út, Sörgyár-utcza, Sörgyár-utcza melletti névtelen út, Cserkesz-utcza, Fehér-útból elágazó névtelen út, Mária-tér, Apaffy-út, Gyömrői-úti iskola környéke.

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli 311 darab.
Fél éjjeli 70 „

Ezenkivül 1 drb féléjjeli kőolajlámpás egész éjjelivé lett átváltoztatva.

XI.

Vasútak.

A lóvasúti vonalak átalakitása.

Mult évi jelentésünkben emlitettük, hogy a lóvasúti vonalak átalakitása annyira haladt, hogy az 1896-iki év végeig a budai vonalakon, továbbá az ujpesti és a „Vigszinház-Károlykaszárnya“ vonalakon a villamos üzemü forgalom megnyilt.

Az 1897. év folyamán gyors egymásutánban majdnem az egész hálózat átépitése befejeztetett. Megnyiltak nevezetesen a Kálvin-tértől az Üllői-úton át az Orczy-útig, továbbá az Orczy-úton át az Üllői-úttól a Kőbányai-útig s végül az Orczy-úttól az Elnök-utczán át a Hungária-körútig s itt tovább az uj népliget mellett az Üllői-útig megépitett vonalak; továbbá a „Fővámház-Károly-kaszárnya“, „Kálvin-tér-Borárus-tér“, „Borárus-tér-Közvágóhid“-i vonalak, a „Köztemető-út-Kőbányai“ vonal, a „Kerepesi-út-Rottenbiller-utcza-Damjanich-utcza-Városliget“-i vonal, valamint a „Csömöri-út-István út-Állatkert“-i vonal.

Ami az egyes vonalaknak érdekesebb vágányelhelyező munkálatait illeti, ilyenek fordultak elő többek között a csömöri-úti vonalnak az Aréna-úttól a Zuglóig terjedő részében, hol is a megállapodáshoz képest, a közúti vasút a m. kir. államvasutak Budapest-czeglédi vonalát ideiglenesen, pályaszinben, kettős vágánynyal szeli át, azonban az engedélyesek költségén, az illetékes hatóságok hozzájárulásával, a m. kir. államvasutak igazgatósága egy gyalog-felüljárót létesitett.

Az engedélyesek köteleztettek továbbá arra, hogy e kereszteződésnél sorompókat és önmüködő elektromos biztositó szerkezeteket alkalmazzanak, hogy a m. á. v. vonataival való összeütközések úgyszólván teljesen lehetetlenné tétessenek. — Ez a kereszteződés egyébként ideiglenes jellegü, mert a m. á. v. szóbanforgó vonalrészének végleges útszinbe emelésekor a közúti vasút a m. á. v. alatt lesz átvezethető. — A közúti vasút vágányai az államvasutakon túl fekvő részén szintén ideiglenes jellegüek addig, mig a Csömöri-útnak ez a szakasza végleges niveaux-ba kerül, amikor azután a közúti vasút a belső vonalrészhez hasonlóan átépitendő lesz.

A városligeti vonalon, a Damjanich-utczában, a vágányok az út közepére vannak lefektetve, és ez kétségen kivül a legczélszerübb megoldás; azonban a Rottenbiller-utczában, a vágányokat az út két szélén kellett elhelyezni, mert az út közepén a vizvezetéki főnyomócső huzódik tova.

A Damjanich-utczában levő áramfejlesztő és kocsitelep előtt egy harmadik anyavágányból több beágazás vezet a telepre.

Az Arena-uti végállomás két részből áll.

Egyik része az István-út és a Damjanich-utcza, másik része a Damjanich-utcza és a Városligeti-fasor közt 3—3 vágánynyal épült meg. E kettős végállomás kezelő vágányokkal van összekötve, melyeknek egy része a tartalékkocsik elhelyezésére szolgál.

A forgalom gyors lebonyolitása érdekében a végállomások vágányai vágánykapcsolásokkal vannak ellátva, melyek lehetővé teszik, hogy a megérkező kocsik kiürülés után az indulás számára a menetirányok szerint raktároztassanak.

Kivánságunkhoz képest az Arena-úti közuti kocsi forgalom számára a külső vágányon közlekedő villamos vasuti kocsi szélétől 10·00 méter, a gyalogforgalom számára pedig 3·50 méter széles út van szabadon tartva. Nagyobb jelentőségű munkálat volt még a Károly-kaszárnya előtti végállomás kibővitése is, a mire azért volt szükség, mert ez az állomás nemcsak az ujpesti, hanem a zugligeti és kőbányai forgalmi irányok kezdőpontjául is szolgál. A kibővités abból áll, hogy az Orczy-ház előtt három vágányból, a Dob-utcza közelében pedig 2 vágányból álló állomás létesittetett, ugy hogy e kettős végállomás következtében a Károly-körúton levő szigetnek csaknem egész területe igénybe vétetett.

A „Kerepesi-út — Muzeum-körut“ torkolatnál a vágányok olyképen vannak elrendezve, hogy a Kerepesi-uti bemeneti vágány a nemzeti szinház előtt, a járdától 8·22 méterre van elhelyezve.

E vágánynak a Károly-körúti bemeneti vágányhoz való csatlakozásánál egy kettős csatornájú váltót kellett létesiteni.

Az áramszedő szán kicserélése a Vigyázó-féle házzal szemben, egyenes vágányban történik.

A kimeneti vágányon, a Vigyázó-féle ház előtt a kerepesi-útra való kanyarodásnál a közlekedés a váltó csúcsa ellen történvén, — e váltónak kettős csatornával való ellátása nem mutatkozott czélszerűnek; ennélfogva a kettős csatornáju részt kénytelenségből a Vigyázó-féle ház előtt levő, 23·50 méter sugarú kanyarulatban kellett elhelyezni.

A Kerepesi-úti vonal átépitésének tartama alatt a lófogatu kocsik a Károly-körútról a Dohány-utczán át, az ott ideiglenesen lefektetett sineken jártak ki a Városligetbe.

Az előző alkalommal megemlékeztünk arról, hogy a felső vezetékü vonalak mentén a telefon és telefon-hirmondó vezetékeiben, az induktió következtében mily zavarok mutatkoznak s hogy e zavarok elháritására fojtó tekercseket alkalmaznak.

A legujabb kisérletek és tanulmányok alapján legczélszerübbnek mutatkozott, ha ezeket a fojtó tekercseket, — melyekben a zavarokat okozó, váltakozó mellékáram fölemésztődik, — a tápláló pontokon, a felső vezetékü vonalak tápláló és munkavezetékei közé alkalmazzák s ez most már igy is történik.

A felső vezetékü vonalak mentén még egy további hátrány mutatkozott.

Ugyanis az áram vissza vezetésekor az áram egyes részei kitérnek és a földtömegen át jutnak vissza a központi telepbe.

E kóbor áramok a fémes vezetékekben elektrolytikus olvasztásokat idéznek elő, rongálják, sőt gyakran egészen kilyukasztják a vizvezetéki és légszeszcsöveket, — a mi ellen legjobb védekezés az, ha a sineket a csövekkel vezető-összeköttetésbe hozzák és a szigetelők tökélesbitésére nagy gondot forditanak.

Igy tehát hozzájárulásunkkal és a m. kir. államvasutak beleegyezésével, az Ó-Budai vonalon az áram visszavezetésére a Duna jobbparti körvasút vágányai, megfelelő sinösszeköttetés utján, fölhasználtattak, a Váczi-úton pedig a sinek a vizvezetéki csövekkel fémes összeköttetésbe hozattak.

Az átalakitott vonalak villamos üzembe helyezésekor egyebek közt kitünt, hogy az alkalmazott kocsik kerékpárjainak tengely távolsága, a kocsik hosszához viszonyitva igen csekély és hogy az alkalmazott rugók gyengék, a minek az volt a következménye, hogy a kocsik, főleg a Zugligeti, Ó-Budai és Ujpesti vonalakon igen erős hullámos mozgásokat végeznek.

A lapos rugókat tehát mindenekelőtt spirális rugókkal kellett megerősittetni.

A Zugligeti vonalon pedig a pályatesten, vizmentesitő munkálatokat kellett végeztetni.

A Budakeszi-úton, a budai-temető mentén, a pálya vizmentesitése akképen eszközöltetett, hogy 300 m. hosszban, a hegy felőli kőburkolattal ellátandó szabványárok feneke alatt 1·20 m. mélységben zúzott kavicsban drain-csövet fektettek le, mely a beszüremlő viz levezetésére szolgál. — A drain-csőből az összegyülemlett viz a pályatesten át az Ördögárokba folyik. A felépitmények úgy itt, mint a budai rakparti vonalon is kellő jókarba helyeztettek, a mely intézkedések által a kocsiknak kellemetlen mozgása mérsékeltetett.

A kocsi-állomány szaporitása alkalmával pedig, az átalakitást vezető vegyes-bizottság odahatott, hogy ezentul rövidebb szekrényü és forgó alvázas motorkocsik szereztessenek be; — kimondotta egyuttal azt is, hogy a felépitmény mindenütt lehetőleg kifogástalan jó karban tartandó és a menet-sebesség a kevésbbé jó helyeken megfelelően mérséklendő.

Végül még megemlitjük, hogy az áram-fejlesztő telepek áram-szolgáltató képessége a következő: a Pálffy-utczai telepen 3530, a Damjanich-utczai telepen 6140, összesen 9670 ampère-áram állitható elő.

A szükséglet ezzel szemben, a forgalmi programm szerint, a Pálffy-utczai telepből táplálandó felső-vezetékes vonalakon 1924, a Damjanich-uczai telepből táplálandó felső-vezetékes vonalakon 895; — az alsó-vezetékes vonalakon 3226 ampère, — tehát az áram-fejlesztő gépek teljesitő képessége is megfelelő.

A budai belső köruti villamos közuti vasút.

A lóvasuti vonalaknak villamos üzemre való átalakitása iránt kötött szerződés 9. §. *b*) 1. pontja értelmében a budapesti közuti vaspálya társaság a Ferencz-József hidon át a Budai belső körúton a déli vasútig s a fogaskerekű vasútig terjedő vonalat 1898. év végeig megépiteni köteles.

A közúti vaspálya társaság az idevonatkozó terveket 1896-ban bemutatta, azokat a székes-főváros közönségével letárgyaltuk és e vasút közigazgatási bejárása 1897. januárius hó 10-én és 11-én meg is tartatott.

Ez alkalommal kivántuk, hogy a tervezett pályának 0—3 szelv. közé eső vonalrész, a Ferencz-József-hid lejárójának kövező munkálataival egyidejűleg épittessék meg, ellenben a pálya 3—$^{10}/_{11}$ szelv. közé eső vonalrészének iránya és épitésének föltételei — tekintettel az eskütéri hidnak a közel jövőben történő épitésére s az ezzel összefüggő nagyobbszabásu városrendező munkákra, — ezekkel együtt állapittassanak meg, mihez képest a pálya kezdő, illetőleg forgalmi végpontja a $^{10}/_{11}$ szelv. között, az Egyháztér és az attól északra fekvő kath. templom közé eső utczarészre, illetőleg megfelelő kitérők előirásával, a megjelölt templom előtti térre helyeztessék.

Ez alkalommal közérdekből sürgősnek jeleztük, hogy e vasút az Egyháztértől kezdődőleg a déli vasútig, illetőleg a Zugligetbe vezető közúti vasuti vágányokig, a lehetőséghez képest véglegesen, vagy a hol ez nehézségekbe ütközik, ott ideiglenes jelleggel, helyenkint egy vágánnyal megépitessék.

E bejárás megállapodásai alapján a kereskedelemügyi ministerium 1897. április hó 11-én, e vonalra az engedélyokirat-függeléket kiadván, a közigazgatási bejárás megállapitásai értelmében átdolgozott terveket a közúti vaspályatársaság vonalainak átalakitását vezető vegyes bizottság átvizsgálta és jóváhagyta.

Az épitési engedélyt a székes-főváros közönségével egyidejüleg megadtuk és e vasút a mult évben, az Attila-körut rendezésével egyidejűleg meg is épült, de üzembe vétele a folyó évre maradt.

A kelenföldi közuti villamos-vasút.

Az előbb hivatkozott szerződés értelmében a budapesti közuti vaspálya-társaság 1898. év végeig köteles a budai körúti vonalból, illetőleg a Ferencz-József-hid budai torkolatától kiágazólag a kelenföldi vasut-állomáshoz vezető vonalat és a Sósfürdőhöz egy elágazást megépiteni.

A közúti vaspálya-társaság a terveket 1896. év folyamán bemutatta és azokat a főváros közönségével egyetértőleg letárgyaltuk.

A vasút közigazgatási bejárása 1897. augusztus 12-én tartatott meg és ez alkalommal főleg a kelenföldi m. á. v. állomásnak a főváros belsejével való czélszerü összeköttetésére való tekintettel a sürgős megépités szükségét hangoztattuk.

Mivel pedig a Fehérvári-útnak a Ferencz-József-hidtól a budai külső-körutig terjedő szakasza még nincs mindenütt 18 öl szélességre kibővitve, ama kivánságunknak adtunk kifejezést, hogy addig is, mig ez a terv megvalósul, e vasút a Fehérvári-úton, ideiglenesen egy vágánynyal fektettessék le, mihez képest megállapittatott, hogy az a 0.1 szelvényig s innen tovább az 1·00 szelvényig a Fehérvári-úton kifelé, a jobboldalon levő házvonaltól 9·60 m.-re, a jobboldali vágány végleges helyén épitendő meg olyképen, hogy a 0·4—0·5 szelvény közt, a gyalogsági laktanya telke mentén, hol az útterület már meg van szerezve, egy kitérő létesittessék, — az Átlós-úton pedig a vasút vonala a végérvényes mintaszelvény szerint helyezendő el. A végleges vágányok úgy a 18 öl széles Fehérvári-úton, mint a 18 öl széles Átlós-úton általában, az elágazó váltók és keresztezések után 3·60 m. tengelytávolsággal, a szélső vágány tengelye a szegélykőtől 3·50 m.-re, a szabályozási vonaltól pedig 10·50 m.-re vezetendők.

Némely függő kérdések tisztázása végett, a kelenföldi villamos közúti vasút fehérvári-úti szakaszának (0—9/11. szelv.), valamint a vasút külső részén, a m. á. v. budaeörsi útáthidalása alatt vezetendő vonalrésznek közigazgatási pótbejárása vált szükségessé és ezen a bejáráson pótlólag még megállapittatott, hogy a Ferencz-József-hid előtti téren a vágányok a budai belső-körúti vonalhoz csatlakozzanak és pedig olyképen, hogy az elágazó váltók a hidfőnél levő vámházak homlokvonalán kivül essenek.

A m. á. v. áthidalás alá a vágányok ellenivekben és oly módon vezetendők, hogy az áthidalás alatt a balvágány tengelye az áthidalás ellenfalától 3·00 m. távolságra, a két vágány tengelye pedig egymástól 6·00 m.-re feküdjék. Ugyanitt az útpálya akként szabályozandó, hogy a villamos vasút sinfeje és a hid vasszerkezetének alsó éle között mért nyilt magasság legalább is 4·45 m. legyen.

Ezen az alapon az engedélyezési tárgyalás 1897. deczember hó 27. és 28-án megtartatott s a Lipótmezőre tervezett vonal költségeivel együtt, mindkét vasútra összesen három millió frtnyi részvénytőke állapittatott meg.

A Lipótmezőre, illetőleg a hüvösvölgyi népligetbe vezető vasút.

E vasút megépitésének ügye 1888. óta foglalkoztatja a hatóságokat. Kezdetben Házmán Ferencz és érdektársai a Szép-Ilonától a Lipótmezőn keresztül a Nyékerdőig gőzmozdonyú vasutat terveztek, melynek közigazgatási bejárása 1888. augusztus havában meg is tartatott, sőt a tervező már a közuti-vaspálya-társasággal peage-egyezségre is lépett a czélból, hogy vonatai a zugligeti vonalon egészen a lánczhidig közlekedhessenek. Ennek daczára a tervezet pénzügyi nehézségek miatt nem volt megvalósitható. Az 1895. év folyamán Dr. Nagy Jenő és érdektársai ujabb tervezettel léptek föl és noha ennek a közigazgatási bejárása is megtartatott, a törekvés akkor sem vezetett sikerre. Időközben létrejött a lóvasúti vonalak átalakitására vonatkozó szerződés, melyben a közúti-vas-

pálya-társaság kötelezettséget vállalt arra, hogy a zugligeti vonalból kiágazva a Lipótmezőre, illetőleg a Hidegvölgybe, az ottani új népligetig vezető villamos közuti vasútat 1898. év végéig megépiti.

A nevezett társaság ennek következtében az idevonatkozó kiviteli terveket bemutatván, azokhoz a székes főváros közönsége hozzájárult. E szerint e vasuti vonal a Hidegkúti-út elkerülésével a hidegkúti völgyben levő magántelkeken át lesz vezetendő, a vasútvezetés részletes módozatainak megállapitása és annak közigazgatási bejárása azonban már a következő, 1898-ik évre maradt.

A Farkasvölgyi temetőbe vezető villamos-közúti-vasút.

A többször emlitett átalakitási szerződés értelmében a budapesti közuti-vaspálya-társaság a Budai külső-körúton és ebből kiágazólag a Farkasvölgyi temetőbe vezető villamos-közuti-vasutat, az esetben, ha erre a társaság a főváros által, az átalakitási szerződés megkötésétől számitott 10 éven belül fölszólittatik, — e fölszólitástól számitott 2 (két) év alatt megépiteni köteles.

A lefolyt évben a székes-főváros közönsége szerződéses jogával élvén, fölhivta a közuti-vaspálya-társaságot, hogy a Farkasvölgyi temetőbe vezető vonal megépitésére szolgáló terveket terjeszsze elő.

A közuti-vaspálya társaság e vonalat szerződése értelmében az Enyedy-utczán, Budai-Külső-Körúton és a Sashegy nyugoti oldala alján tervezett névtelen úton át kivánta megépiteni, oly hozzáadással, hogy a szükséges útterületeket a magánosoktól kisajátitás utján megszerezni s a főváros számára tehermentesen lejegyeztetni is hajlandó.

A székes-főváros közönsége azonban a vasút mielőbbi megépithetése végett azt kivánta, hogy az a Németvölgyi-út fölhasználásával vezettessék a Farkasvölgyi temetőbe, — annyival inkább, mert ez az útvonal már ki van épitve, mig a korábbi tervezetben megjelölt névtelen-útat és a Budai Külső-Körutat egész szélességükben a vasút-épitéssel kapcsolatban ki kellene épiteni s az erre való tetemes költségek nem állanak ez idő szerint a székes-főváros rendelkezésére. Elénk terjesztetvén e vasút ügye, tekintettel arra, hogy a Németvölgyi-út csak 8 öl széles és igy az vasút befogadására nem egészen alkalmas, kivánatosnak találtuk, hogy a vasút az Enyedy-utczától a Budai Külső-Körut vonalán vezettessék tova.

Igaz ugyan, hogy e külső-körút még nincs megnyitva, de a megnyitás általános városfejlesztési szempontból is igen üdvösnek mondható és kedvező alkalom kinálkozott erre a budapesti közúti vaspályatársulat amaz ajánlatában, mely szerint kész volt a szükséges kisajátitásokat saját költségén eszközölni.

Fölkértük tehát a székes-fővárost, hogy követne el minden lehetőt arra, hogy a szóban forgó vasút a budai külső-körút vonalán vezettessék; — a mennyiben azonban ez most le nem győzhető akadályokba ütköznék, vagy pedig a külső-körút vasút épitésre alkalmas állapotba hozatala oly hosszú időt igényelne, hogy addig a temetőbe való vasuti köz-

lekedést nélkülözni nem lehetne, ez esetre hozzájárultunk ahhoz is, hogy e vasút a Németvölgyi-úton vezettessék a temetőig.

A székes-főváros közönsége ragaszkodván ehhez az utóbbi megoldáshoz, hozzájárulásunkkal együtt az egész ügyet a közigazgatási bejárás elrendelése végett a kereskedelemügyi minister úrhoz terjesztette föl, a mi azonban mindezideig még meg nem tartatott.

A budapesti közúti vaspálya-társaság Lipót-körúti vonalának a városi villamos-vasút társaság Terézkörúti vonalával való összekötése.

Annak az általános óhajtásnak teljesitése végett, hogy a Terézkörúti kocsik a Vigszinházig és onnan visszajuthassanak, a két vasúti társaság szóban forgó vonalát egybekötő uj vonalrésznek közigazgatási bejárása 1897. szeptember 30-án, az engedélyezési tárgyalás pedig 1897. deczember hó 20-án megtartatván, megállapittatott, hogy ez az összeköttetés a nyugati pályaudvar előtti téren át lesz létesitendő.

Mivel azonban az épitést végrehajtó közúti vaspálya-társaság a lóvasuti vonalak átalakitásával és a szerződésileg kikötött uj vonalak épitésével való elfoglaltsága miatt e vonalszakasz megépitését későbbre kivánta halasztani, eme vonalszakasznak megépitésére a társulat kötelezve nem lévén, ennélfogva emez egyébként czélszerűnek és főképen a nagyközönség érdekében igen előnyösnek mutatkozó összekötő vonal megépitése egyelőre függőben van.

A dunaparti villamos közúti vasút.

E vonal 1893. évi julius 3-án megtartott közigazgatási bejárásának alapjául szolgált terveken több irányban módositások váltak szükségesekké.

E módositások kérdése az illetékes hatóságok közbenjöttével 1897. február hó 26-án tartott értekezleten végleges megoldásra jutott; — a vasút megépült és műtanrendőri bejárása, valamint megnyitása 1897. november hó 4-én megtartatott. A vasút 0—3 szelv. közt a Ferenczkörúti vonal végső kitérőjéből kiindulólag a Boráros-térnek északfelőli oldalán halad a Csepel-rakpartig. Ez a vonalszakasz, tekintettel a Boráros-térnek kilátásba vett szabályozására, ideiglenes jellegü.

A 3—8. szelv. közt a vasut balvágánya a közraktárak oldalán levő járda szegélytől, ezzel párhuzamosan, 2·20 m. távolságban, a jobb vágány pedig a Csepel-rakpart észak felőli oldalán levő járda mentén, ezzel párhuzamosan 3·50 m. távolságban van lefektetve.

A Kapisztrán-utczától a Czuczor-utczáig a jobb vágány akkor lesz kiépitendő, ha a Csepel-rakpart e része véglegesen szabályozva lesz. A 8—11. szelv. közti vonalszakaszon mind a két vágány a végleges irányban, 3·00 m. tengely távolsággal, a Sóház-utcza középvonalában halad át.

A 11—18. szelv. közt, a Fővámtéren a két vágány a Vámház-

körutat a Sóház-utcza egyenes folytatásában keresztezi és a vasút vonala a tér délkeleti sarkától ennek északnyugati sarkáig átlós irányban megy át, akként, hogy a Vámház-körúttól a Dunahidra jövő közúti vasút vágányaival a Sóház-utczából kiinduló összeköttetés is létesithetővé válik.

A 13—17. szelv. közt, a Havas-utczától a Kalap-utczáig a jobb vágány a Ferencz-József-rakpart járda szélétől 3·50 m. távolságban, a bal vágány pedig a jobb vágánytól 10·50 m. tengelytávolságban van lefektetve. Tekintettel az esküteri dunahid épitő munkálataira és az ezzel kapcsolatos utczarendező munkálatokra, e vasút egyelőre csak a Ferencz-József-rakpart 23. sz. házig volt megépithető.

Az uj köztemetőbe vezető vasút külső részén létesitett második vágány.

A budapesti városi villamos vasút részvénytársaság köztemetői vonalának a X. ker. Hölgy-utczától a jelenlegi végállomásig két vágányra való kiépitését az e részben tartott közigazgatási bejáráson melegen pártoltuk, mert azt egyrészt a forgalom biztossága és szabálytalan lebonyolitása tette szükségessé, másrészt ezzel a gőzüzem végleg kiküszöböltetvén, az egész vonalon a villamos üzem nyert alkalmazást.

E két vágányra átalakitott szakasznak a Kolozsvári-utcza és Jászberényi-út találkozónál fekvő rövid vonalrésze, a közútnak e helyen anélkül is szűk volta miatt, ideiglenesen egy vágányú maradt. Törekedni fogunk azonban arra, hogy ezen útszakasz rendezéséhez szükséges területek mielőbb kisajátittassanak és a végleges rendezés végrehajtassék.

A köztemetői vonalon időlegesen előforduló tömeges forgalom biztos lebonyolitása érdekében, a Hölgy-utcza torkolatánál egy kisegitő accumulator telepet állitottak fel, mely a tápláló vezeték egyenletesebb igénybevételét czélozza.

Mivel a szóban forgó második vágány az 1889. évben kiadott engedély-okirattal engedélyezett köztemetői vasútnak szerves kiegészitő részét képezi, erre a vonalszakaszra ujabb engedélyokirat nem adatott ki; mivel továbbá az u. n. egységesitett területi használati szerződés határozmányai a jelen esetre is kiterjednek, az épités egyszerü helyhatósági engedély alapján haladék nélkül megindulhatott s a kikötött 6 havi határidőt jóval megelőzőleg a vonal a forgalomnak át is adatott.

Az uj köztemetőbe vezető vasút meghosszabbitása az izraelita temetőig és a ligettéri szárnyvonal meghosszabbitása a Kápolnatérig.

Mult évi jelentésünkben emlitettük, hogy a köztemetői vonalnak a Rákoskereszturi dülőben levő végpontjától az izraelita uj köztemetőig való meghosszabbitásának kiviteli terveihez hozzájárultunk. 1895 évről

szóló jelentésünkben pedig ismertettük a feltételeket, melyeket a köztemetői vonalnak a Kápolna-utczán át a Kápolna-térig tervezett kiépitéséhez kikötendőknek találtunk.

A kereskedelemügyi minister úr e vonalak közigazgatási bejárásáról felvett jegyzőkönyveket jóváhagyván, még a lefolyt év február havában adta ki az azok épitésére és üzletére vonatkozó engedélyokirat-függeléket. A vasut vonalakat ezek után csakhamar megépitették, úgy hogy azok még ugyanazon év junius havában megtartott műtan-rendőri bejáráson adattak át a közforgalomnak.

Ezen bejárásról felvett jegyzőkönyvben foglalt megállapodás szerint a Liget-téri megállóhelyen egy szabványos várócsarnok, az izraelita temető végállomásnál pedig egy nagyobb favázas várócsarnok volt felállitandó. A részvény-társaság által ezekről bemutatott tervek kiviteléhez hozzájárultunk.

Végül felemlitjük, hogy a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság a lefolyt évben folyamodott az iránt, hogy a köztemetői vonalának Hajtsár-úti megállóhelyét végállomásra kifejleszthesse.

Részünkről, mivel e végállomás létesitését az ott megépült tűzérlaktanya következtében növekedett, különben is élénk forgalomra való tekintetből szükségesnek találtuk, a bemutatott terv ellen általában nem tettünk észrevételt. Kikötendőnek találtuk azonban azt, hogy a végállomás kitérő vágányai a Hungária-körúton kivül fektettessenek le, nehogy a Hungária-körúton majdan épülő közúti vasuti vágányok e kitérő vágányokat is keresztezzék és ezzel a két irányban haladó forgalom biztosságát veszélyeztessék.

Az Akademiától a Victoria gőzmalomig tervezett villamos közúti-vasút.

A budapesti villamos városi vasut részvény-társaság, a vele kötött ugynevezett egységesitett szerződés 10. §-ának *c)* pontja értelmében, a Podmaniczky-utczai vonalból kiágazólag s a Rudolf-rakparton az uj Országház mellett elhaladva, a Victoria gőzmalomig terjedő vonalat tartozik megépiteni.

A részvény-társaság ez iránynyomtól eltérőleg, egyelőre s ideiglenesen a földmüvelésügyi Ministerium palotája előtt kiágazólag a Nádor-utczán át a Lipót-körútig vezetendő vonal tervezetét mutatta be.

Részünkről a Victoria-gőzmalomig vezetendő e közúti vasuti vonal kérdésében eddigelé állást még nem foglaltunk s ezuttal, eltekintve egyebektől, már a Dunapart e szakaszának rendezetlensége miatt, nem foglalkozhattunk érdemileg e vonal tervezetével. Ebből folyólag nem járulhattunk hozzá e kisegitésül ideiglenes jelleggel, csak a Lipót-körútig tervbe vett vonalhoz sem, mely a Nádor-utcza szabályozása miatt, egyébként sem lett volna létesithető.

Ez alkalommal kijelentettük, hogy e vonal tekintetében elvi elhatározásunk teljes szabadságát azon időre tartjuk fenn, a mikor a Dunapart

rendezésével e vonal kérdése ismét szőnyegre kerül. Ennek megfelelően a székes főváros a további tárgyalásokat a dunapart rendezéseig s a Nádor-utcza szabályozásának keresztülviteléig függőben tartja.

A városi villamos-vasutakon megejtett átalakitások és kibővitések.

A városi villamos-vasút hálózatán a lefolyt évben is többféle bővitési és átalakitási munkálatok váltak szükségesekké, melyek engedélyezés után végre is hajtattak. Nevezetesen eltávolittatott a Podmaniczky-utczai vonalnak, a Váczi-körút és Gyár-utcza közti szakaszán, a nyugati pálya-udvarhoz vezető váltó-összeköttetés, mely a Podmaniczky-utczai vonalból a nyugoti-pályaudvarhoz vezetett szárnyvonal eltávolitásával feleslegessé vált.

A köztemetői vonalon a második vágány kiépitésével, egy kisegitő accumulator-telep elhelyezése okából a 45/46. szelvények közti őrház kibővittetett.

Ugyanezen vonal forgalmi telepe is megfelelő kibővitést nyert, az Aréna-úti forgalmi állomáson pedig egy uj kocsijavitó-műhely épittetett.

A Budapest-Ujpest-Rákospalotai vasútvonalon villamos üzemü teherforgalom berendezése.

A lefolyt évben a vasút-részvénytársaság folyamodott, hogy vasútjának a székes-főváros területére eső vonalrészén oly vásárvonatokat járathasson, melyek a villamos mozdonyon kivül négy darab részint személy-, részint teherkocsiból volnának összeállitva; engedélyt kért továbbá arra is, hogy oly teherszállitó vonatokat indithasson, a melyek legfeljebb 42 tonna bruttó-tengelysúlylyal biró m. kir. államvasúti teherkocsikból lennének egybeállitva.

A kereskedelemügyi minister úr e villamos üzemü teherforgalom berendezését czélzó, vasútrendőri jellegü intézkedések megállapitására bizottságot hivott össze. E bizottsági tárgyalás során a teherforgalom rendezése ellen általában nem tettünk kifogást; kivántuk azonban, hogy az engedély egyelőre csak próbaképen adassék meg s csak ha a szerzendő tapasztalatok az intézkedés czélszerüségét a többi érdekekre való figyelemmel beigazolandják, legyen az engedély véglegesen megadandó.

Ugyanakkor kikötni kivántuk továbbá, hogy a teherárúk átrakodása csakis közvetetlenül az egyik kocsiról a másikra történhetik, a pálya mentén lévő közterületek felhasználása nélkül, s közterületen bárminemű átrakás czéljáró szolgáló létesitmények még ideiglenesen sem állithatók fel.

E tárgyalás során a részvény-társaság kérte még, hogy vasár- és ünnepnapokon, nemkülönben rendkivüli alkalmakkor, a Város- és Népliget-ből tömegesen hazasietö közönség kényelmére, vonalának a Hungária-körúttal való keresztezése pontjától Ujpest felé, négy kocsiból alakitott személyvonatokat járathasson. A társa-

ság e kérelmét oly feltétellel találtuk teljesithetőnek, hogy a személyvonatok egyenlőre csak 2—3 évi próbaidőre engedélyeztessenek és csak e próba kedvező eredménye esetén rendeztessenek be véglegesen. A tárgyalásról felvett jegyzőkönyv ministeri jóváhagyása mindezideig nem érkezett még hozzánk. Végül felemlitjük még, hogy a részvény-társaság a lefolyt évben az angyalföldi csatlakozó vágányait, továbbá a m. kir. államvasutak Angyalföld állomásán s a saját angyalföldi fő- és kezelő-állomásán lefektetett vágányhálózatát villamos üzemre alkalmas felső vezetékes berendezéssel látta el.

A svábhegyi fogaskerekü-vasuton eszközölt kiegészitések.

Ismeretes, hogy e vasút villamos üzemre való átalakitása iránt a tárgyalások folyamatban vannak.

A részvény-társaság, azonban még ez átalakitás előtt, figyelemmel a közúti-vaspálya-társaság zúgligeti vonalának villamos átalakitása következtében beállott élénkebb forgalomra, saját vonala forgalmának emelése érdekében, már most oly berendezéseket kivánt létesiteni, melyek az eddig félórai időközökben történt közlekedés helyett, a 15 perczenként való közlekedés berendezését teszik lehetővé.

Az e czélból tartott közigazgatási bejáráson megállapittatott, hogy a vonal 8. és 11-dik szelvénye közt, egy 245 m. hosszú, két váltóval a fővonalhoz kapcsolandó kitérő épitendő, továbbá, hogy a svábhegyi állomáson létező csonka vágány, a tolópad elhagyásával, váltó segélyével köttessék össze az átmenő vágánynyal.

Mivel e kiegészitések a közforgalom szempontjából igen kivánatosak, azokhoz örömest járultunk.

Megemlitjük még, hogy a lefektetendő váltókat az „Abt"-féle fogaskerekü rendszer szerint fogják megépiteni.

A budapesti szt.-Gellérthegyi vasút.

E sodronykötelü hegyipálya létesitésén Novák Ferencz és társai Marks G. Croydon és Dőri Antal már több év óta buzgólkodnak.

Tervök szerint e siklóvasút a Döbrentei-utczában levő Rudas-fürdő mögött kiindulva, a Szt.-Gellérthegy keleti sziklás oldalán egyenes irányban jut annak gyönyörü kilátást nyujtó ormára.

E vasút dolgában még az 1891. évben megtartott közigazgatási bejáráskor, a villamos üzem berendezését tervezték, később a vasút mozgató erejét viztúlsúly-rendszer alkalmazásával akarták előteremteni.

A mult évben bemutatott épitési terveket nem fogadtuk el azon oknál fogva, mert az alsó-állomási épület a Döbrentei-utcza járdaterületének egy részét foglalta volna el.

Mivel azonban a folyó évben beadott terveket vállalkozók kivánságunkhoz képest átdolgozták, nevezetesen az alsó-állomás épületét a motoroknak a felső-állomásba történt áthelyezésével, a Döbrentei-utcza

szabályozási vonalán kivül helyezték el, az épitési részlettervek végrehajtásához hozzájárultunk.

Csupán azt kötöttük ki, hogy a felsőállomás épülete véglegesen mindaddig nem engedélyezhető, mig a fellegvár helyébe épitendő műalkotás és az azzal kapcsolatos szabályozási terv véglegesen megállapitva nem lesznek.

Ezen átdolgozott tervek szerint, a hegyipálya 6,8 száztóli egyenletes emelkedéssel, 200 méter hosszú, jórészt sziklába vágott vonalon győzi le a Döbrentei-utcza és Szt.-Gellérthegy orma közti 136 méter magassági különbséget.

A pálya egész hosszában két vágányu és nyomtávolsága szabványos.

Az al- és felépitmény szerkezete és megerősitése a már kipróbált és teljes biztosságot nyujtó Marks-féle rendszer szerint fog készülni. A „Cradock improved plough steel"-ből előállitandó egyenként 12 drb drótból összetett 60 millimeter kerületü kettős sodronykötél, mely a kocsik felhuzására szolgál, 8-szoros biztonsággal van számitva.

A kocsik négy szakaszra beosztva, összesen 40 személy befogadására vannak szerkesztve.

Mindegyik kocsin 2 drb féket alkalmaznak: egy hydraulikus féket, melyet a kalauz kezel s a mely, kötélszakadás esetén, önmüködőleg is hat, továbbá egy a közönség használatára szolgáló vészféket. Azonkivül van még mindennemü baleset elkerülése végett a gépházban lévő kötélkorongon is egy szalagfék.

A pálya közepetáján mesterséges rom épitése van tervezve, mely a pályatestet áthidalja és gyalogszerrel is hozzáférhetővé teszi.

Igen kivánatosnak tartjuk, hogy a további tárgyalások most már mihamarább befejeztessenek, hogy a Szt.-Gellérthegy friss, üde levegőjével és remek szépségü kilátásával a nagy közönségre kényelmesen is megközelithetővé váljék.

A budapesti „Metropol"-vasút.

E vasút tervével a magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság lépett elő, eredetileg a következő vonalak kiépitését vevén szándékba:

1. Fővonal. A Külső-Vácz-útnál kiindulva a Belvároson át a Ferenczvárosi pályaudvarig.

2. Nyugoti szárnyvonal. A fővonalból az Uj-épületnél kiágazólag, a Duna alatt elvezetve, a fogaskerekü-vasútig.

3. Keleti szárnyvonal. A fővonalból kiágazólag, a Dohány-utczán át, a Hungária-körútig.

A részvény-társaság első izben a fővonalnak, a Váczi-útból csak a Cálvin-térig; a keleti vonalnak pedig a Kossuth Lajos-utczán át, csak a Muzeum-körútig terjedő vonalrészeinek terveit mutatta be.

Ezen tervek szerint a kiépitendő vasútvonal a Budapest-Ujpest-

Rákospalotai vasúttal összeköttetésbe hozva, a Csanády-utczán keresztül útszinben halad a Csáky-utczáig.

Itt terjedelmes átmeneti állomáson a burkolat alá jut és a Honvéd-Bálvány-Zrinyi-utczákon, Ferencz József-téren, Mária Valéria-utczán, Vigadó- és Eskü-téren át a Kigyó-térre halad. Eddig a vonal két vágánynyal van tervezve. Az innét kiinduló szárnyvonalak egyrészt a Muzeum-körutig, másrészt az Egyetem- és Kecskeméti-utczán át a Cálvin-térig egy vágányuak.

A vasut keresztszelvénye eltérő a Ferencz József földalatti vasútétól, a mennyiben a vágányokat egymás mellé épitett két alagútban helyezik el, a melyek folytatólagos, csak az állomásokon megszakitott vasbetonfallal lesznek egymástól elválasztva.

E kettős alagutat. a melynek összes szélessége 7·30 m. azért készitik igy, hogy épités közben még a legszükebb utczában is, mindenkor szabadon maradjon az utcza félszélessége a közforgalom czéljaira.

Tervező az alagút irányába eső és azt keresztező föladalatti közműveket részint az alagúttal párhuzamosan annak két oldalára helyezi át, részint siphonok és buktató aknák segélyével vezeti el az alagút alatt.

A székes-főváros közönsége méltányolva a másként alig kiegészithető közlekedési érdekeket, melyeknek szolgálatára e vasút épülne, a bemutatott terveket a közigazgatási bejárás czéljára elfogadta, a mutatkozó hiányok pótlásának fentartásával.

A székes-főváros e megállapodása kapcsán a „Metropol"-vasút ügyével mi is behatóan foglalkoztunk és nézeteinkről a következőkben adhatunk számot.

Az utak és utczák legfőbb rendeltetése kétségen kivül örök időkön át az marad, hogy az általános gyalog- és kocsiközlekedés czéljaira szolgáljanak. A vasúti közlekedés befogadásának csak ott lehet helye, a hol ezt az útvonal szélessége az általános közlekedés érdekeinek koczkáztatása és veszélyeztetése nélkül megengedi. Másutt az útszinben való vasúti közlekedésről le kell mondani. De ha mód kinálkozik arra, hogy a modern szükségletek sorában napról-napra jelentősebb helyet elfoglaló vasúti közlekedés a föld alá helyezve rendeztessék be, mint az túlnyomó részben a „Metropol"-vasútnál is tervezve van, az alkalmat teljes erővel felkarolandónak véljük, különösen oly keskenyebb utczavonalakon, melyeken különben vasúti közlekedéshez nem juthatnánk.

Ezekhez képest a „Metropol"-vasút eszméjét elvileg annál inkább helyeseljük, mert tapasztalati tény az, hogy a vasúti közlekedés a föld alatt, hol az általános forgalomból származó akadályokkal küzdenie nem kell, sokkal biztosabb, sokkal rendszeresebb és sokkal gyorsabb lebonyolitást nyer.

Miután azonban az utczavonalokon a föld alatt első sorban más, részben nélkülözhetetlen, részben igen szükséges közműveknek kell helyet biztositani, a vasut létesitésénél ezekre a közművekre annál behatóbb figyelmet kell forditani, mert a nagy befektetésnél fogva valószinű, hogy a vállalat hosszú időre szóló concessiót fog igényelni s tehát mindazon közés magánérdekekkel összhangba hozandó, melyek az engedélyidő tartama alatt felmerülhetnek s az emberi előrelátás körén belül fekszenek.

Ezek a szempontok szolgálnak magyarázatul ahhoz, hogy a „Metropol"-vasút ügyében a székes-fővárosnak figyelmébe kellett ajánlanunk a következőket:

1. Az utczák alatt a vasút kettős alagútja és a közcsatornák mellett hely kell még a vizvezetéki és légszeszvezetéki csöveknek, továbbá a villamos kábeleknek, a telephon és netáni egyéb vezetékeknek; 8 ölnél nem szélesebb utczákban a vizvezetéki csövek oly közel jutnának a házakhoz, hogy csőtörés esetében a viz azokat megrongálhatná; ezen és más hasonló bajok megelőzése végett tehát mulhatatlanul szükséges, hogy a vizvezeték és a többi vezetékek, a szóban forgó keskenyebb utczákban, mászható csatornákba helyeztessenek;

2. a be- és kiszállásra a Ferencz-József földalatti vasútéhoz hasonló házikók közterületen nem engedélyezhetők; a hol hely van, az Opera előtti állomáshoz hasonló megoldás alkalmazandó, a hol pedig erre nincs elegendő hely, ott a be- és kiszállás a házak bolthelyiségeinek felhasználásával rendezendő be;

3. a vasút ugy vezetendő, hogy a parkoknak és fasoroknak semmi esetre ártalmára ne lehessen;

4. a földalatti közművek keresztezésének megoldására már előzetesen pontos, olyan terv mutatandó be, melyből a hatóság mindenre nézve a legtüzetesebb tájékozást nyerhesse;

5. az épitési tervnek tüzetes figyelemmel kell lennie a Lipót-körúton létesitendő főcsatornára;

6. a Mária-Valeria utczában jelenleg egy főcsatorna van, mely mellett a vasút el nem férhet; addig tehát, mig ez a főcsatorna fel nem hagyatik, ebbe az utczába a vasút be nem jöhet;

7. a vasút épitéséről a Mária-Valéria-utczai akadály elhárítása mellett sem lehet szó egyelőre tovább, mint az Eskütérig, mert itt a vasútnak majd ahhoz a csatorna-hálózathoz kell alkalmazkodnia, mely az eskütéri hiddal kapcsolatos szabályozás keretében még csak ezután lesz létesitendő;

8. az Egyetem-utczai kiágazásnak el kell maradnia, mert ez az utcza oly keskeny és a többi földalatti művek annyira elfoglalják, hogy itt legfeljebb csak egy vágány volna épithető, mely a vasúti forgalom igényeit amugy sem elégithetné ki.

A bemutatott vasut-tervezetet ezen felsorolt észrevételek miatt, a közigazgatási bejárás czéljaira alkalmasnak nem találtuk, s szükségesnek láttuk, hogy a részvény-társaság felhivassék, hogy a hatóságokkal érintkezésbe lépve, oly terveket készittessen, a melyek minden felmerülő kérdés megoldását részletesen felölelik.

A Budapest-Szent-Lőrinczi helyi-érdekü vasút átalakitása.

A „Részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára" néven alakult társulat megszerezve e vasút tulajdonjogát, két irányban lényeges kezdeményezéssel lépett fel. Tervbe vette t. i., hogy a keskeny vágánynyal épitett és gőzüzemre berendezett ezen vasutat szabványos

nyomtávolság alkalmazásával villamos üzemre alakitja át; és tervbe vette, hogy Kis-Pestre kiágazva Kossuthfalván át Erzsébetfalváig terjedő szárnyvonalat épit.

A kereskedelmi minister úr által elrendelt közigazgatási bejáráson a vállalat emlitett terveit általában véve elfogadták és ezen alkalmat felhasználtuk arra, hogy az Üllői-úton levő végállomás a szabályozási szempontoknak megfelelő átalakitását kivánjuk.

A Gödöllőre és Péczelre tervezett h. é. vasútak.

Az első Csömörön át, a másik pedig Rákos-Kereszturon át venné irányát és mind a kettő villamos üzemre volna berendezve.

A közigazgatási bejáráson többször kifejtett elvi álláspontunkhoz képest ragaszkodtunk ahhoz, hogy a főváros határában a helyiérdekű jelleg kizárásával ezek a vasúti vonalak is csak közúti vaspálya gyanánt engedélyezhetők. Megtettük egyszersmind azokat az észrevételeket és kikötéseket, amelyeket a vonalvezetésre nézve a főváros határában szabályozási és rendezési szempontból érvényesitendőknek találtunk, mindezt egyetértésben a székes-főváros közönségével.

A kereskedelemügyi minister úr döntése még mind a két vasútra nézve függőben van.

Különböző vasuti ügyek.

A föntieken kivül tárgyaltuk és elintéztük a következő vasuti ügyeket:

A Duna jobbparti körvasút Ó-Buda Filatorigát állomásának kibővitése.

A m. kir. államvasutak Budapest dunaparti teherpályaudvarából kiágazó és a központi vásárcsarnokba vezető vontató vágány. A lefolyt évben megépült és a forgalom számára megnyilt.

Ujlaki tégla és mészégető részv.-társaság V. ker. Vizafogó-dülőben fekvő gyártelepét a Duna partjával összekötő sodronykötél pályája.

Danubius-Schoenichen-Hartmann egyesült hajó- és gépgyár részv.-társaság V ker. Ujpesti kikötő dülőben fekvő gyártelepén levő iparvágányhálózat kibővitése.

Schlick-féle vasöntőde és gépgyár részv.-társaság VI. ker. Váczi-út mentén fekvő gyártelepe iparvágányhálózatának kibővitése.

Ifj. Cséry Lajos-féle IX. ker. Lóversenytér-dülőn átmenő szemétszállitó vasúton kitérő vágány és emelő-daru létesitése.

Mansfeld Pál, X. ker. gyömrői-uton fekvő tűzálló téglagyár-telepén lévő iparvágány meghosszabbitása.

Wolfner J. czég V. ker., sziget-utczai kádár-telepére vezető iparvágány kiegészitése.

„Hungária“ malom-részv.-társaság IX. ker., Soroksári-utczában levő gyártelepét a m. kir. államvasutak Budapest-dunaparti teherpályaudvarával összekötő iparvágány.

A kőbányai vontató iparvasút üzemének a sertés-kereskedelem érdekeivel való összhangba hozatala.

Ganz és Társa részv.-társaság II. ker., kis-rókus-utczai elektrotechnikai gyártelepét és Hauszmann Sándor kőfaragó telepét a duna-jobbparti körvasúttal összekötő iparvágány.

Az első budapesti gőzmalom-részvénytársaság III. kerületben fekvő gyártelepén elhelyezett vasúti vágányzat átalakitása.

Rauchbauer Károly, Horváth Antal és Schweiger József sertés-szállásaihoz vezető és a Tóth László és Gottfried Lajos czég kőbányai vontató iparvasútjából kiágazó iparvágányok.

A budapesti szivattyú- és gépgyár részvénytársaság IV. ker., Váczi-út mentén fekvő ipartelepét a m. kir. államvasutak „Budapest-Lipótváros“-i pályaudvarával összekötő iparvágány.

A Ferencz-József lovassági- s az új tüzérségi-laktanyákhoz vezető igeiglenes munkavágányok.

XII.

Telegráf és telefon.

Az 1897. év folyamán következő telegráf, telefon és telefon-hirmondó vonalak képezték közigazgatási bejárás, illetőleg engedélyezés tárgyát:

Tűzjelző telefon összeköttetés a Kisfaludy szinházzal.

Tűzjelző telefon összeköttetés az állatkiállitással.

Telefon összeköttetés Budapest—Berlin, Budapest—Esztergom között.

Telefon összeköttetés a népligeti vendéglővel.

Telefon összeköttetés a gellérthegyi vinczellér képezdével.

Orbánhegyi telefon vonal.

Budakeszi-úti távirda vonal részleges áthelyezése.

Tűzjelző telefon összeköttetés Ős-Budavár mulató helylyel.

Telefonhálózat kibővitése a Szerecsen-utczai központból elágazó vonalakkal.

Tűzjelző telefon összeköttetés a Magyar Szinházzal.

Telefon-hirmondó összeköttetés az Operaházzal.

Az I. ker. várbeli távirda-állomás áthelyezése folytán szükséges távirdavonalak.

A VIII. ker. József-körúti posta- és távirda-állomás telefon vezetéke.

A Kelenföldi átlós-út mentén távirda- és telefon-vonal áthelyezése.

A Soroksári-úton telefon-vonal áthelyezése.

Ganz és társa czég nagy-rókus-utczai és királyhegy-utczai telepének telefon összeköttetése (magán).

Telefon-vonalak a Szerecsen-utczától az Erzsébet- és Teréz-körutig.

Telefon összeköttetés a budapesti közúti-vasut-társaság Soroksári-utczai és Üllői-úti vonalai között (magán).

Telefon összeköttetés a budapesti közúti-vasút-társaság Dembinszky-utczai központja és István-úti vonala között (magán).

Telefon összeköttetés az Uj-városháza és Borz-utczában a város által bérben birt ház között (magánjellegü).

XIII.

A fővárosi közmunkák tanácsának épülete.

Az eszmét: hivatali helyiségeink befogadására házat épiteni, kellemetlen kényszerűség szülte.

Habár ugyanis a lánczhidépületnek, hol 1870-től 1896. augusztusig elhelyezve voltunk, az 1870. évi X. t.-cz. alapján váromanyosai vagyunk, hivatali helyiségeinktől a kincstár felmondása következtében, ellenkező irányban tett előterjesztéseink daczára, meg kellett válnunk.

Alkalmas más bérhelyiségek nem állottak rendelkezésünkre. Hogy tehát tekintettel a nélkülözhetetlen rajztermekre, ülésteremre stb. minden tekintetben megfelelő és állandó hivatali helyiségek birtokába jussunk s azok ne kerüljenek aránytalanul sokba, a ministerelnök ur jóváhagyásával elhatároztuk, hogy az eskütéri hiddal kapcsolatos szabályozáshoz alkalmazkodva a Döbrentey-tér, Egyháztér és Kökény-utczára alakuló 199·6 □ölnyi telken a fővárosi pénzalap tulajdonául házat épitünk, addig pedig a hivatalt ideiglenesen a Döbrentei-téri Mauks-féle kétemeletes házba tesszük, mely az emlitett szabályozás czéljára lebontandó volt.

Az elfogadott épitési terveket, melyeknek Francsek Imre műépitész, kebelbeli főmérnök a szerzője, mellékletben közöljük és megemlitjük, hogy a Döbrentey-térre és az Egyház-térre a földszinten azért vannak boltok, hogy ezek segélyével az épitési tőkét lehetőleg jövedelmezőbbé tegyük. A Kökény-utcza felé a földszinten a kapus és egy szolgának a lakása nyert elhelyezést.

Az I. és II. emelet hivatali czéljainkra szolgál. Az I. emeleten a tanácsterem, az elnökség, a segédhivatal és az irattár, a II. emeleten pedig a műszaki osztály és a számvevőség van elhelyezve.

A III. emeleten 3 bérlakás van, melyek a hivatali helyiségekhez hasonló alaprajzi elrendezéssel épültek, hogy a szükséghez képest a hivatal később ezeket is nehézség nélkül igénybe vehesse

Viszont gondot forditottunk a tervezésnél arra is, hogy a III. emeleti beosztásnak megfelelően az I. és II. emelet is könnyü szerrel lakásokká legyen átalakitható, ha mostani rendeltetésük esetleg felhagyatván, az átalakitás szüksége beáll.

A háznak a Döbrentey-térről van bejárata, a honnan egy vestibulon át a Kökény-utczai oldalra elhelyezett diszes főlépcsőn ugy a hivatali helyiségek, mint a lakások is kényelmesen megközelithetők. Az udvar hátsó oldalán, a ház bejáratával szemben melléklépcső van alkalmazva; ezen közlekednek a pinczébe, másrészt pedig a padlásra s a padlástérben levő mosókonyha, mángorló és ruhaszáritó helyiségekhez.

A fővárosi közmunkák tanácsának épülete.

A hivatali helyiségek fűtésére alacsonynyomású gőzfütés van berendezve.

Az épület külső és belső épitészeti kiképzésénél mellőztünk minden felesleges diszt és olyan anyagot, mely az idő behatása alatt gyors

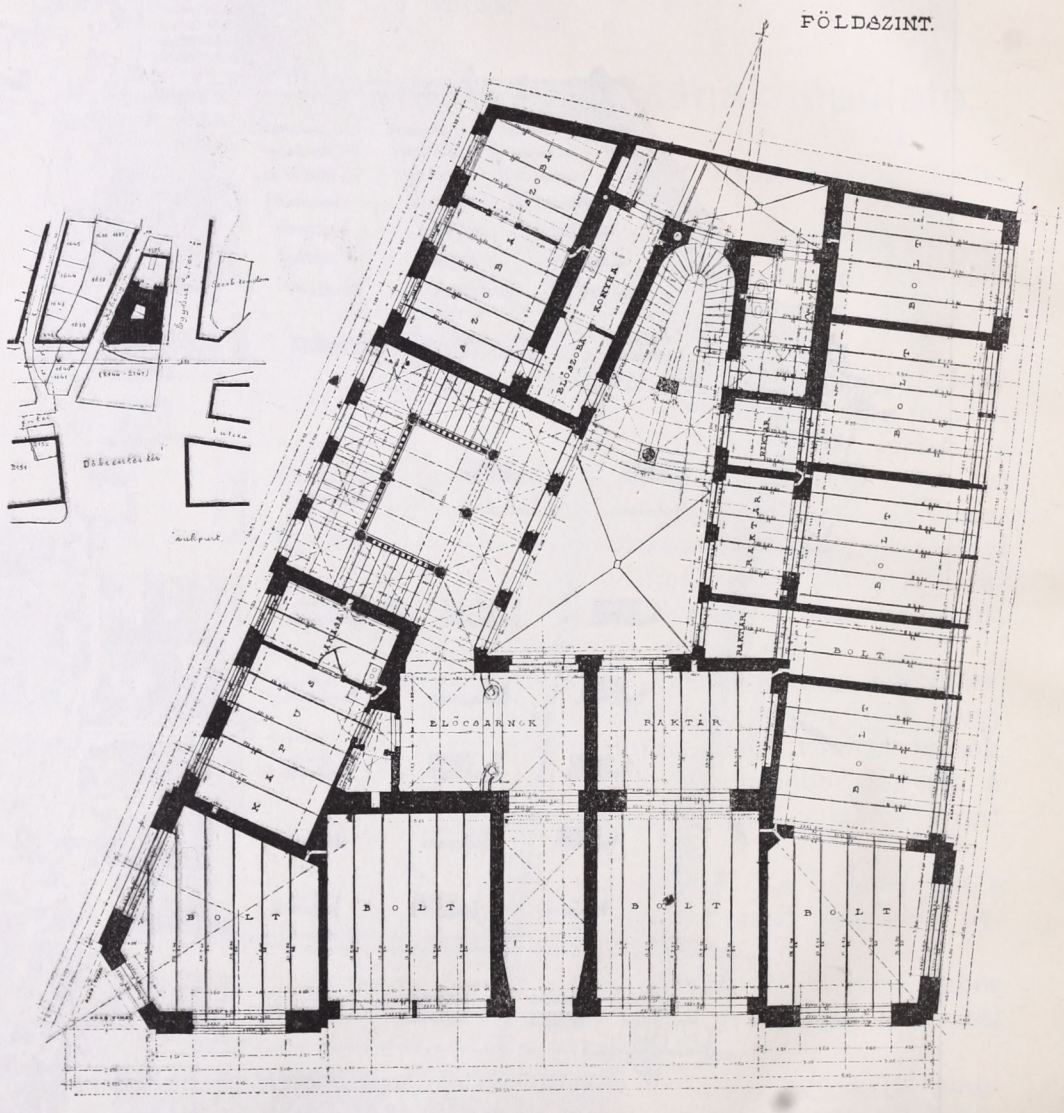

bomlásnak van kitéve. Törekvésünk volt, hogy az épület a takarékosság és az aestetika összeegyeztetett kivánalmai szerint egészben és részleteiben a középület jellegének megfelelő kiképzést nyerjen.

Az épitkezés 1896. évi augusztus havában vette kezdetét s még ugyanazon évben tető alá jutván, a mult év nyarán elkészült. A boltok részben 1897. augusztus óta, a hivatali helyiségek 1897. október óta, a lakások pedig 1897. november óta vannak használatban.

Az épitkezés befejezése után a Mauks-féle ház haladéktalanul eltávolittatott s telke a Döbrentey-térhez csatoltatott. Másrészt uj házunk mentén a végleges járdát és a kocsiút egy részét még szintén 1897-ben kiépitettük.

Ami az épitkezés költségeit illeti, ez volt az előirányzat:

1. A telek került	35,212	frt. 25	krba.
2. Az épitkezés, a beépitett terület □öle után á 1000 frt.	165,000	„ —	„
3. Művezetésre és irodai czélokra	5,000	„ —	„
Összesen . .	205,212	frt 25	kr.

Az épitésre előirányzott egységár tekintetében figyelembe jön az a körülmény, hogy számitanunk kellett az alapozás nehézségeire, melyeket a

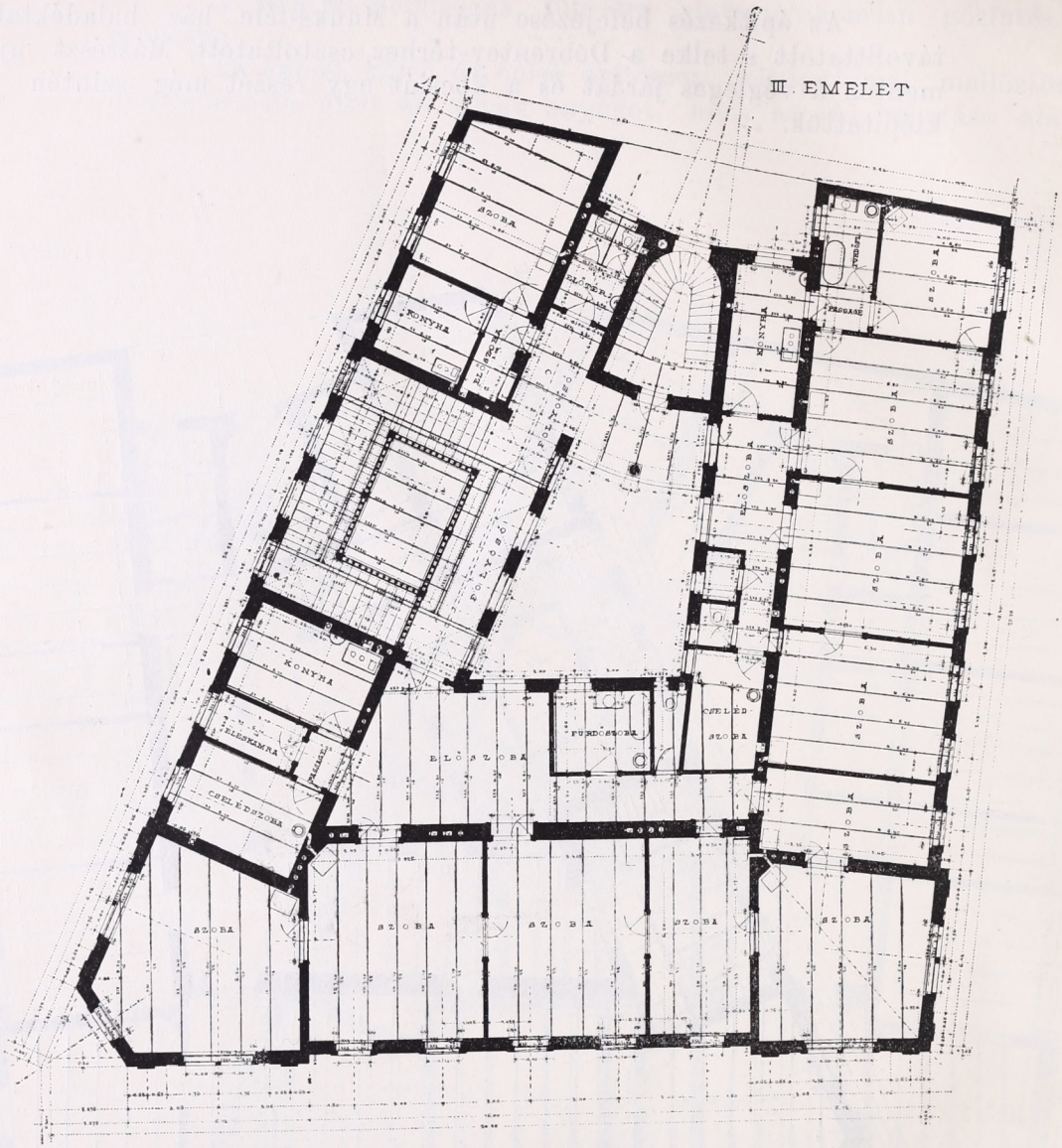

Duna közelsége és a hajdani ördögárok medrei okoztak, az utóbbi tudvalevőleg az épitési telken vonulván keresztül. És bár az alapozási költségek számitásunkat jelentékenyen meghaladták, — a leszámolás eredménye szerint

1. az épitkezés	161,599	frt	90 kr.
2. a művezetés	3,168	„	— „
Összesen . .	164,767	frt	90 krba

került, mihez

3. hozzáadva a telek árát	35,212	frt	25 kr.
kitünik, hogy ház és telek együtt	199,980	frt	15 krba

került, az előirányzathoz képest tehát 5232 frt 10 kr. megtakaritást értünk el.

XIV.

Személyi ügyek.

Ribáry József, volt belügyministeri tanácsos, főrendiházi tag, meggyengült egészségi állapotára és magas korára való tekintetből a tanács kebelében 1870. óta viselt tagsági tisztéről mély sajnálatunkra lemondott. Egyike volt azoknak, akik az intézmény érdekében a legnagyobb buzgalmat fejtették ki, lelkesen karolva fel és lankadatlan kitartással téve meg mindent, ami a székes-főváros fejlődésének javára válhatott.

Emlékét kiváló érdemeinek megfelelő kegyelettel fogjuk megőrizni.

Helyébe a székes-főváros Mihalovits Antal, ministeri osztálytanácsos és törvényhatósági bizottsági tagot választotta meg, aki mint a középitési bizottság küldötte különben is már évek sora óta részt vett működésünkben.

XV.

Vegyesek.

A tabáni községi iskola. A székes-főváros ezen iskolát a Szarvastér és az Attila-körút sarkán fekvő telekre óhajtván épiteni, a szabályozás módositását hozta javaslatba. Érdemleges határozat előtt fel kellett vetnünk a kérdést, hol épittessék az iskola? Városrendezési szempontból nem járulhattunk ugyanis a székesfőváros szándékához, hogy az iskola ugyanott épitessék fel, ahol most van. — Az Attila-körút a villamos vasuttal igen élénk közlekedésnek örvendő főforgalmi ér, ahol inkább az üzleti életnek kell helyet engedni és az iskolával holt pontot annál kevésbbé szabad teremteni, mert az iskola e helyütt rendeltetésének a gránitburkolaton tapasztalható nagy zaj miatt meg nem felelhetne. És ennek a bajnak az enyhitésére itt az út lejtése miatt nem lehetne alkalmazni sem faburkolatot sem asphaltburkolatot, eltekintve attól, hogy az ilyen intézkedések fölös költséggel terhelik a főváros pénztárát. Ragaszkodva tehát ahhoz a régebbi elvi megállapodáshoz, hogy az iskolákat nem a főközlekedési utakon, hanem azok közelében kell elhelyezni, azt kivántuk, hogy a tabáni községi iskola valahol az Attila-körút közelében épittessék. E czélra alkalmas tömböt itt könnyen lehet találni, sőt maga a székesfőváros is a Kereszt-utcza, Árok-utcza és a Fehérsas-tér közti tömböt vette volt eredetileg czélba és ezzel csak azért készült felhagyni, mert a telektulajdonosokkal a vételre nézve barátságos úton kiegyezni nem igen lehet. De ez nem képez leküzdhetlen akadályt, mert a kisajátitási törvény segélyével a főváros bizton czélhoz juthat. Ezekhez még két lényeges szempont járul.

Az egyik az, hogy a Szarvas-tér és az Attila-körút sarkán fekvő tömb igen értékes és annak árából a kisajátitási költségek valószinüleg kikerülnek, esetleg fölösleg is fog mutatkozni. A másik lényeges szempont pedig az, hogy az uj iskola más telken épittetvén, a jelenlegi iskolaépület mindaddig használható lesz, mig uj helyén az iskolaépület elkészül. Ellenkező esetben az iskola számára ideiglenesen bérhelyiségeket kellene keresni és ezen a vidéken nagyon nehéz volna találni. Kértük tehát a fővárost, hogy az iskola számára más megfelelő telket szerezni és ahhoz képest a szabályozás ügyében ujabb előterjesztést tenni sziveskedjék.

Az I. kerületi gymnasium. Ennek az elhelyezése is hosszas tárgyalásokra adott okot, melyeknek kelletén túl bő tápot adtak a különböző, szükebb helyiérdekek. Végre a kérdés tüzetesen indokolt javaslatunk elfogadásával ugy dölt el, hogy a gymnasium az I. kerület leginkább központi fekvésű helyére, t. i. az Attila-utcza, Sarló-utcza és Lógody-utcza által határolt, a Horváth-kerttel szemben fekvő telektömbre jöjjön A régi épületek lebontásával a telek készen rendelkezésre áll, várva a gymnasium épitésének megkezdését.

Bakterologiai intézet. A földmivelésügyi minister úr határozatából ez az intézet a Stefánia-út és a Hungária-körut találkozásánál fekvő telektömbre jön. Részben a mi telkünk vétetvén igénybe, ezt a közczélra való tekintetből készségesen engedtük át, körülbelül önköltségi áron. A telektömb másik része magán telekkől alakul s az iránt megbizásból a kisajátitási eljárást folyamatba tettük.

A honvéd kórház elhelyezése E kórház számára a honvédelmi minister úr a IX. ker. Lóverseny-tér dülőben fekvő 9635/a. hri. sz. telket szemelte ki. Kötelességünknek tartottuk azonban rámutatni, hogy ez a tömb a IV. övezet azon részében fekszik, melyet az épitésügyi szabályzat a büzös gyárak számára jelölt ki s tehát a friss, üde levegő, melyre a kórháznak szüksége van, itt nem volna biztositva, mert a közelben van a gyepmesteri telek s a szemétszállitó vasút átrakodó telepe s a szomszédságban más büzös telepek is keletkezhetnek. Az előzőleg tett messze menő intézkedések miatt a honvédelmi minister úr ragaszkodott ahhoz, hogy a honvédkorház itt épüljön. Ezt a kötelességszerű felvilágositás után többé nem ellenéztük, annál kevésbbé, mert annak a megitélése, vajjon a kórház czélszerűen lesz-e itt elhelyezve, legelső sorban a honvédelmi kormányzatot illeti.

Baross Gábor szobra. A keleti pályaudvar előtti térség, mely a szobor elhelyezésére kilátásba vétetett, ehhez képest nyert újabb szabályozást és vegyes bizottságilag az a megállapodás jött létre, hogy a szobor a Kerepesi-út meghosszabbitva képzelt tengelyében, a tér legnyugotibb pontjától 20 mtr távolságra állittassék.

Szarvas Gábor szobra. Az országos középiskolai tanáregyesület kérelmére hozzájárultunk, hogy Szarvas Gábor mellszobra a Ferencz-József-téren a Széchenyi-szobor ligetének északi részében állittassék fel, feltéve, hogy a szobor 1½-szeres életnagyságban fog készülni és hozzá megfelelő pendant-ról is gondoskodva lesz. A szobor közelebbi helyét bizottság fogja meghatározni.

Menház a III. kerületben. Elhelyezésére a székes-főváros a Kórház-utcza és Kerék-utcza sarkán fekvő telket, illetőleg vagylagosan a Bécsi-úton szemelt ki egy telket. Az előbbi azon a területen van, mely a szabályozási terv szerint iskolák és ehhez hasonló középületek számára tartandó fenn; az utóbbi pedig tervezett parkba esik. Ennélfogva más megfelelő telek kiszemelését kivántuk.

XVI.

Statistikai adatok.

Az 1897. évi ügyforgalmunk a következőkből tünik ki:

Volt ugyanis 10,342 iktató szám, vagyis 1339-el több, mint 1896-ban. Abból 3449 épitkezésre, 1091 telekrendezésre, 173 vizvezetékre, 121 csatornázásra, 286 közvilágitásra, 714 útépitésre, 63 nyomjelzésre, 318 vaspályára és 1215 felfolyamodásra vonatkozott.

A ki nem mutatott többi számok kisajátitásokra, egyes nagyobb ügyekre, pl. az általános szabályozás revisiójára, az uj hidakra és az azokkal kapcsolatos rendezésekre, a laktanyák beváltására, valamint utczaelnevezésekre, vegyes és administrativ ügyekre vonatkoznak.

Az 1897-ik évben engedélyezett épitkezések kimutatása.

Kerület	Uj épitkezések									Nyaraló		Ráépités			Toldalék épitkezés				Átalakitás	Határ és kerités fal	Istálló és sertés állás	Pincze	Sirbolt	Jégverem	Pőcze	Mühely	Gyár	Gyárkémény	Raktár	Ideiglenes épitménynek	Fészer	Boltkapuzat	Mulatóka és tekepálya	Áru bódé	Üvegház	Zárt erkély	Gőzgép és Gázmotor	Személy és teher felhuzó	Kazánok	Elektromotor	Viharfelhő	Kút	Kamrák	Felebbezések	Tüztávlatok	Összesen
	Beltelek					Kültelek																																								
	IV. em	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	I. em.	Földsz.	III em.	II. em.	I. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.																													
I.	—	14	14	3	5	6	2	2	46	5	20	—	1	4	—	3	4	26	17	9	10	3	—	6	4	5	1	—	5	18	9	2	10	—	10	—	4	3	3	—	—	—	12	21	4	311
II.	3	8	9	4	3	—	—	1	9	9	16	—	—	2	—	—	1	9	11	7	1	1	—	—	2	4	—	—	1	8	17	9	2	—	-	1	6	4	1	—	—	2	4	14	—	169
III.	—	3	2	5	16	—	—	1	46	1	6	—	—	2	—	—	2	37	10	1	6	2	—	2	2	3	1	1	5	3	6	3	1	—	1	—	3	2	3	—	—	12	6	18	1	213
IV.	5	9	4	—	1	—	—	—	-	—	—	1	—	—	—	1	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	38	—	—	—	—	4	4	—	1	—	—	—	15	—	94
V.	6	9	2	—	5	3	11	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	—	1	—	—	—	2	5	2	-	1	14	3	12	—	—	—	1	13	28	4	12	—	—	—	49	—	193
VI.	7	48	9	1	1	11	8	9	38	1	2	1	1	4	3	3	4	9	12	7	7	1	—	4	2	8	5	—	4	15	8	31	3	2	1	—	17	11	2	7	—	—	1	37	5	340
VII	10	61	9	2	1	1	6	7	68	4	5	1	3	3	1	3	2	7	7	5	16	—	—	3	1	9	3	1	4	8	19	36	4	1	1	—	9	4	4	2	—	2	1	65	8	407
VIII	5	84	26	3	3	—	1	4	4	—	—	—	—	7	4	3	3	7	10	—	7	—	—	—	—	1	1	—	—	2	3	19	1	1	—	—	15	14	9	9	—	-	—	33	—	279
IX.	8	33	16	3	2	—	3	19	5	—	—	—	—	1	—	1	3	4	7	7	4	—	—	1	1	9	1	1	8	9	10	10	—	—	—	—	9	10	6	2	—	—	1	35	7	236
X.	—	—	2	7	11	—	—	—	56	—	—	—	—	1	—	1	1	27	15	12	23	1	1	2	3	12	3	1	4	17	16	2	6	3	1	—	5	7	4	2	—	1	1	12	14	274
Össz.	44	269	93	28	48	21	31	44	273	20	49	3	5	24	8	15	21	131	100	48	75	8	1	18	17	56	17	4	32	96	91	152	27	7	14	2	85	87	36	35	—	17	26	299	39	2516

Kiválóbb épitkezések.

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
	***A)* Nyilvános épületek.**					
1	M. kir. budapesti I-ső honvédgy. parancsn.	IX.	Üllői-út	9634 3/a/2		laktanya 18 ép.
2	Székes főváros	IX.	Tüzoltó, Telepy és Ernő-utcza sarkán		II.	el. isk. és ov.
3	Wartha Vincze rektor	VIII.	Muzeum-körút	5300	F.	műegyetemi ép.
4	Rosenthal H.	VIII.	Conti-u	(6055—6056 6052 6057)	II.	Honv.kat.fegyház
5	Hajléktalanok menhelye egylet	IX.	Soroksári-u	9642/c	I.	4 drb. munk. h.
6	Szt.-István társulat	VIII.	Szentkirályi-u.	5450	III.	egyesületi ház.
7	Székes főváros	VII.	Hernád-u.		II.	elemi iskola
8	„ „	VII.	Dohány-u.	32	III.	p.leányisk.ésov.
9	Vallás és közokt. m. kir. ministerium . .	VI.	Bulyovszky-u.	2994—2995 a—d	III.	áll. főreál isk.
10	Cs. és k. katonai épitészeti osztály . . .	VI	Hungária-út Hajdu Gömb és Gyutács utczák közt		II.	16. sz. helyőr. k
11	Vallás és közokt. m. k. ministerium . .	IV.	Egyetem-tér		III.	egyetemi épület
12	Rosenthal A.	IX.	Gyáli-út	9635 a/2	II.	honvéd kórház
13	Országos nőképző egyesület	IV.	Zöldfa-u.	251, 253—257	III.	intézet
14	M. kir. tébolyda igazgatóság	VI.	Hungária-út	1450/a	II.	„
15	Cs. és kir. katonai épitészeti osztály . .	IV.	Zöldfa, Kalap-u. és Duna-u. közt		III.	parancsnok. ép.
16	M. kir. földtani intézet	VII.	Stefánia-út	2806|19|a	II.	intézet
17	Cs. és kir. katonai épitészeti osztály . .	IV.	Lipót-utcza	139—152	III.	kasinó
18	Székes főváros	VII.	Akáczfa-u.	4902—4·903	II.	iskola
19	„ „	I.	Hidegkúti-út	6149 28·29|6·5	F.	„
20	Cs. és kir. katonai épitészeti osztály . .	I.	Fehérvári-út	10571—10573	II-III.	gr. Hadik gy. lak.
21	Székes főváros	I.	Czakó-u.	1247/a	II.	iskola
22	„ „	II.	Corvin-tér és Fő-u.	2388—2390		Vigadó
23	„ „	V.	Sziget-u.	1174 b, 1175 b 1178—1183 6 és 7	III.	iskola
	***B)* Nagy köruti épületek.**					
1	Sonnenfeld Gyula	VIII.	József-körút	5523 · 5532 1	III.	
2	Bodánszky Lajos	IX.	Ferencz-körút	9093	IV.	
3	Rittinger Károly	IX.	„	9474	IV.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
4	Gróf Nádasdy Ferencz	VIII.	József-körút	6141	III.	
5	Gomperz Zsigmond	IX.	Ferencz-körút	9162	IV.	
6	Ráth János	VI.	Teréz-körút	3499—3456	IV.	
7	Farkas Ödön	VIII.	József-körút	5528—5532 / 5	IV.	
8	Lőwy Antal	VI.	Teréz-körút	3474	IV.	
9	Sachs Ármin	VIII.	József-körút	5694	IV.	
10	Haggenmacher Henrik	V.	Lipót-körút	1131/b	IV.	
11	„ „	V.	„ „	1131/a	IV.	
12	Müller Lajos	V.	„ „	1122—1124|a	IV.	
13	Gaal Bertalan	V.	„ „	1227—1232|5	IV.	
	***C*) Nagyobb magánházak.**					
1	Grünhut Sámuel	VI.	Lehel-utcza	2922/b	II.	
2	Klinger József	VI.	Szondy-utcza	2984—2987|30|b	III.	
3	Preger Gyula	VI.	„ „	3179/b	III.	
4	özv. Bayer Józsefné	VI.	Felső erdősor-u.	3077	III.	
5	Melczer János és neje	VII.	Kertész-utcza	4917	III.	
6	Polacsek Felix és neje	VIII.	Losonczi-utcza	6606	III.	
7	Freiberger Samu	IX.	Névtelen-utcza	9563/a/5	II.	
8	Grünwald testvérek	VI.	Szobbi-utcza	3453.3454|a|8	III.	
9	Szauer Ármin és neje	VII.	István-út	4283/1	III.	
10	Cséry Lajos és társa	IX.	Telep-utcza	8659 8634|1|2 / 10	III.	
11	„ „ „	IX.	„ „	8659 8634|1|2 / 11	III.	
12	„ „ „	IX.	Remete-utcza	8659. 8634|1|2 / 8	III.	
13	Deutsch Károly	VIII.	Dobozi-utcza	6482. 6483. 6481. 6486. 6 |5 / 1—6	III.	
14	„ „	VIII.	Magdolna-utcza	6482. 6483. 6484. 6486. 6 |3 / 1—6	III.	
15	„ „	VIII.	„ „	6482. 6483. 6484. 6186. 6 |1 / 1—6	III.	
16	„ „	VIII.	„ „	6482. 6483 6484. 6486. 6 |4 / 1—6	III.	
17	„ „	VIII.	„ „	6482. 6483. 6484. 64?6. 6 |2 / 1—6	III.	
18	Spiegel Adolf	VII.	Elemér-utcza	4297/2	III.	
19	Bassel Gusztáv	VII.	István-út	4299/b	III.	
20	Hörcher József	VI.	Gömb-utcza	1681. 1682|2	II.	
21	Kreisz József	IX.	Tüzoltó-utcza	8762	III.	
22	Preisz Lajos és Károlyné	VIII.	Nagy templom-u.	6988	II.	
23	Fischer Győző és Bayer Lászlóné	IV.	Kossuth Lajos-u.	506	IV.	
24	Puder Ármin	VIII.	Örömvölgy-utcza	7234	III.	
25	Paulheim Ferencz	VII.	Kmetty-utcza	3112,3113,3122|a	III.	
26	Wallincsek Béla és neje	VIII.	Erdélyi-utcza	5941	III.	
27	Freiberger Dávid	VII.	Dembinszky-u.	4286/d		

Folyó szám	A háztulaldonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
28	Freiberger Dávid	VII.	Dembinszky-u.	4289/2	IV.	
29	Sonnenfeld Gyula	VIII.	Mária-utcza	5528—5532|2	III.	
30	Bartolfy János és neje	VI.	Ó-utcza	3522	III.	
31	dr. Czigler Ármin	VI.	Sziv és Szondy-u.	3203/b	III.	sarokház
32	dr. Ihrig Lajos és neje	IX.	Ranolder-utcza	8725—8727/4	II.	
33	Kollerich Pál	IV.	Ferencz József rakpart	26 sz.	III.	
34	Medek Vincze	VII.	Verseny-utcza	2790	III.	
35	Hirsch Lipót és neje	VII.	Murányi-utcza	4283/2	III.	
36	Domó Nándor	IX.	Mester-utcza	9576 9577/b | 8	II.	
37	Schomann Antal	VIII.	Sándor-utcza	5433/b	III.	
38	Brezelmayer Kálmán	VI.	Podmaniczky-u.	3189	IV.	
39	Antony Tamás	IX.	Ferencz-tér	8915	III.	
40	Bodánszky Lipót	VI.	Gyár-utcza	3616—24|a	IV.	
41	Kemény és Morlin Imréné	IV.	Kossuth Lajos-u.	504	IV.	
42	Klein Lipót és neje	VI.	Vörösmarty-u.	3354	III.	
43	Martiny Henrik	VIII.	Baross-utcza	6573	III.	
44	Ocker Károly	VII.	Garay-tér	4358/b	III.	
45	Székely Aladár	VII.	Klauzál-utcza	5000	II.	
46	Boschan és Fried Gottlieb	VIII.	Lujza-utcza	6469/b	III.	
47	Hertzka és társa	VII.	Király és Rózsa-u.	4684. 4685|a	III.	sarokház
48	dr. Osváth Albert	VIII.	Tavaszmező-u.	6260	II.	
49	Sziklai Zsigmond	VI.	Izabella-utcza	3282. 3292|9	III.	
50	özv. Brodmann Ferenczné	VI.	Hajós-utcza	3749	III.	
51	dr. Szénássy Sándor	VII.	Kerepesi-út	4991	IV.	
52	Silberstein Sándor	VIII.	Kemény Zsigmond-utcza	6607/e	III.	
53	Schwarz Jakab	VI.	Szabolcs-utcza	2966	II.	
54	dr. Ulmer Lázár és Herzl Zsófi	VI.	Szondy-utcza	3265	III.	
55	Ruczai János	VII.	Nagyfuvaros-u.	5911	III.	
56	Vukovári Albertné	VII.	Peterdy-utcza	4281. 4285|8	III.	
57	„ „	VII.	Murányi-utcza	4281. 4285|5	III.	
58	„ „	VII.	Peterdy-utcza	4281. 4285|7	III.	
59	özv. Diescher és özv. Nékám Sándorné	IV.	Kossuth Lajos-u.	508	IV.	
60	Hüvös József	VIII.	Rákóczy-tér	6112	III.	
61	Kuba János	VII.	Szövetség-utcza	4543-4544|a|3	III.	
62	Lindenbaum Mór	VI.	Szondy-utcza	2984-87|30|a	III.	
63	Sieberger Károly	VII.	Cserhát-utcza	4314	III.	
64	„ „	VII.	Cserhát-u. és Garay-tér	4312	III.	sarokház
65	dr. Toldi Ármin	VI.	Podmaniczky-u.	3056	IV.	
66	Havel Lipót	VIII.	Kemény Zsigmond-utcza	5546	III.	
67	Hegedüs Dániel	VIII.	Baross-utcza	6607/b	III.	
68	Kund Endre	VI.	Váczi-körút	19 sz.	III.	
69	Mehringer Rezső	VIII.	Magdolna-utcza	6327	III.	
70	Schossberger Henrik	VI.	Váczi-körút, Gyár-utcza	3618. 3622	IV.	
71	Dékán Márton és neje	VIII.	Futó-utcza	6925	II.	
72	özv. Guzelnigg Mátyásné	VIII.	Lujza-utcza	6468/a	III.	
73	Maczanek Ferencz	IX.	Lónyay és Czuczor-u.	9395. 9396	III.	
74	Schwarz Lajos	VI.	Kmetty-utcza	3112|b3123-3125|3	III.	
75	Stettner Adolf és társai	VI.	Csangó-utcza	1709	II.	
76	Freiberger Sámuel	IX.	Lónyay-utcza	9431	IV.	
77	„ „	IX.	Csepel-rakpart	9430	IV.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
78	Lichtig Henrik	VII.	Hernád-Garay-utcza	4341/5	III.	
79	Melkó György	VII.	Szövetség-utcza	4541/1	III.	
80	Adler Zsigmond	VII.	Elemér-utcza	4276—4278|9	III.	
81	Adler Dániel	VII.	István és Hermina-út	4276—4278|14	III.	
82	„ „	VII.	Elemér és Hernád u.	4276—4278|8	III.	
83	Fuchs Karolin	IX.	Remete-utcza	8651—8634|1|2 / 15	III.	
84	Bodánszky Lajos	VII.	Csömöri-út	2694—2698	IV.	
85	Jelenek Bernát és társa	VII.	Arena-út	4297/1	III.	
86	Weisinger Mihály	VIII.	Dugonics-utcza	7186	II.	
87	Luckermann Gyula	VIII.	Madách-utcza	6409	III.	
88	Schrödl Emil	VII.	Kemény Zsigmond-utcza	6607/a	III.	
89	Ulmer Lázár	VII.	Aréna-út	2823/b	III.	
90	Pollák Sándor	VII.	Wesselényi-utcza	5091	III.	
91	Fuchs Karolin	IX.	Remete-utcza	8651—8634 / 12	III.	
92	Linker Johanna	VI.	Vörösmarty-utcza	3355	III.	
93	Dr. Rott Jakab	VI.	Új-utcza	3733	II.	
94	Törley József	VIII.	Eszterházy-utcza	5387	III.	
95	Rauchberger Dávid	IX.	Védgát-utcza	8651—8634|1|2 / 7	III.	
96	Baumhauer József és társai	VIII.	Madách-utcza	6340	III.	
97	Berkovits Ármin	VII.	Bethlen-utcza	4354 7	III.	
98	Deutsch és Virág M.	V.	Névtelen-utcza	1324/6	III.	
99	Grossberger Arminné	VIII.	Práter-utcza	6600/a/b	III.	
100	Hübner János és neje	VI.	Dávid-utcza	3585	III.	
101	Kotal Jakab és neje	VIII.	Garay-utcza	4347, 4350, 4351|b c 4352|b	III.	
102	Lipp Tivadar	IX.	Mester-utcza	9135	III.	
103	Mátyás Gábor	IX.	Viola-utcza	8854	II.	
104	Reich Mária és Klára	V.	Visegrádi-utcza	1208—1209abc	III.	
105	Weisz József és neje	IX.	Viola-utcza	8921	II.	
106	Mocsonyi Sándor	IX.	Üllői-út és Baross-utcza	5322	IV.	
107	Strausz Sándor	VI.	Vörösmarty-utcza	3327	III.	
108	Blum Lipót	VIII.	Népszinház-u.	5922	III.	
109	Dudek Ágoston	VI.	Bulyovszky-u.	2984. 2987|32	III.	
110	Krug Teofil	VI.	Váczi-út	1529. 30-32. 39 / 135 136|b	III.	
111	Id. Schulcz Józsefné	V.	Zoltán-utcza	909	III.	
112	Radvaner Vilmos	VII.	Rózsa-utcza	4684. 4685|b	III.	
113	Balázs Mór és társai	III.	Zsigmond-utcza	3802. 3803	III.	
114	Raaber Adolf	V.	Névtelen-utcza	1236|a|1|a	IV.	
115	Rothmann Ignácz és neje	VIII.	Szigetvári-u.	6363	III.	
116	Weinreb Fülöp és neje	V.	Névtelen-utcza	1419/5	III.	
117	„ „ „	V.	„	1419/7	III.	
118	„ „ „	V.	„	1419/16	II	
119	„ „ „	V.	Váczi-út	1415|a 1416. 1417|a 1419|8	III.	
120	„ „ „	V.	Névtelen-utcza	1419/15	II.	
121	„ „ „	V.	„	1419/6	II.	
122	Bloch és Holitscher	VIII.	Baross-utcza	6267	III.	
123	Stadler Benedek	VI.	Podmaniczky-u.	3190,55	IV.	
124	Auspitz Pálné	VIII.	Kerepesi-ut	5846	III.	
125	Ozarovszky Henrik	VII.	Aréna-út	4299/c	III.	
126	Ifj. Keszlerffy János és neje	VIII.	Sándor-utcza	5304	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
127	Rottholczer Czeczilia	VII.	Cserhát-utcza	4319	II.	
128	Stenke Henrik	VII.	Dembinszky-u.	4268/d	III.	
129	Rosenfeld Ármin	VII.	Hernád-utcza	4340. 4343|3	III.	
130	Kelényi Gyula	VI.	Országbiró-utcza	1655	II.	
131	Freiberger Dávid	VIII.	Vas-utcza	5423. 5424	III.	
132	Horváth Lajos	IX.	Czuczor-utcza	9390	II.	
133	Gonda Henrik	VIII.	Déry-utcza	6088	III.	
134	dr. Gonda Ignácz	VIII.	Visi Imre-utcza	6080	III.	
135	Schnebli János	VI.	Nagy-János-u.	4118	III.	
136	Krell István	IX.	Üllői-út és Márton-utcza	8753	III.	
137	Stern és Merkel	VI.	Kmetty-utcza	3112. 3113. 3132|a|4	III.	
138	Friedler Károly	VIII.	József-utcza	6050/a	III.	
139	Deutsch Alajos	VII.	Dembinszky-u.	4291/d	III.	
140	Steindl Imre	VIII.	Baross-utcza	5316	III.	
141	Schiller J. Gyula	VII.	Elemér-utcza	4289/8	III.	
142	Wintura Antal	IX	Mester-utcza	9536	II.	
143	Kozma Mihály	VIII.	Tavaszmező-u.	6245	II.	
144	Deutsch Józse és neje	VII.	Murányi-utcza	4276—4278|5	IV.	
145	Freiberger Henrik	VI.	Uj-utcza	3686	II.	
146	Fuchs Karolin	VI.	Levente-utcza	1686/11	III.	
147	„ „	VI.	Hungária-út	1686/1	III.	
148	„ „	VI.	„ „	1686 2	III.	
149	„ „	VI.	Gömb-utcza	1686/12	III.	
150	Gfelner József	IX.	Ranolder-utcza	8812/2	III.	
151	Herzfeld Frigyes	VI.	Botond-utcza	1742/5	II.	
152	Kuzen József	IX.	Remete-utcza	8670/2	III.	
153	Ordódy Béla	IX.	Liliom-utcza	9114	III.	
154	Rezetka András	VI.	Ó-utcza	3754	III.	
155	Schindler Károly	VII	Hunyady-utcza	6760	II.	
156	Schnitzer és Somogyi Manó	VI	Nagymező-utcza	3500	IV.	
157	Weitzen Bernát	VIII.	Lujza-utcza	6521	III.	
158	Widder és Steiner	VI.	Hungária-út	1548. 1549 / 1550-1552|a|12|b / a	III.	
159	„ „	VI	„ „	1548. 1559 / 1550-1552|a / a	III.	
160	Gróf Zichy Jánosné és társai	IV.	Koronaherczeg-u	579	IV.	
161	Heller Lipót és neje	VI.	Csángó-utcza	1720/b	III.	
162	Hell József és neje	VI.	Rózsa-utcza	4644	III.	
163	Köcsky Gábor és neje	VIII	Lujza-u cza	6480/a	III.	
164	Mellinger Mór	VII.	István-út	4360/d	III.	
165	Ortmann Mihály és neje	VII	Nefelejts és Peterdy-u.	4264—4265|2	III.	sarokház
166	Schwarzmann Ignácz	VIII	Prater-utcza	6656	III.	
167	Schwarzl József	VIII	Dobozi-utcza	6476—6477|a	III.	
168	Varga István	VIII	József-utcza	5462	III.	
169	Stricker és Vidra	VII	Elemér-utcza	4266-4267|25	III.	
170	Freiberger Dávid	VII	Damjanich-utcza	4223-4225|b c	III.	
171	Adler Dávid	VII.	István-út és Hernád-utcza	4276-4278|14	III.	sarokház
172	„ „	VII.	Elemér és Hernád-utcza	4276—4278|8	III.	sarokház
173	Horovitz Ármin	VI	Izabella-utcza	3251	III.	
174	Hulitius János	VIII	Szentkirályi-u.	5419	III.	
175	Kaltenecker István	IX.	Ranolder-utcza	8813/2	II.	
176	Retter Gyula	IX.	Soroksári-utcza	9303	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
177	gróf Szapáry Lászlóné és társa	IV.	Váczi-u. és Városház-tér	589	IV.	sarokház
178	Agner Lajos	VII.	Hársfa-utcza	4470/a	II.	
179	gróf Károlyi Lajos	VIII.	Teleki-tér	6467/4	III.	
180	Stumpf Sándor	IX.	Liliom-utcza	9490—9491	III.	
181	dr. Récsi Kálmán és Pál	VI.	Aréna-út és Lehel-u.	2922/a/1	III.	sarokház
182	Nagy János	VII.	Cserhát-utcza	4315. 4316	III.	
183	Dózon Ferencz és Bertalan	VII.	Alsó erdősor-u.	4385	III.	
184	Maloschik János	VII.	Csányi-utcza	4932	II.	
185	Perlusz Márkus	IX.	Ranolder-utcza	8692/b	III.	
186	özv. Teszár Józsefné	VI.	Lovag-utcza	3567	III.	
187	Jenney testvérek	IV.	Molnár-utcza	100	III.	
188	gróf Károlyi Lajos	VIII.	Teleki-tér	6467/3	III.	
189	Quittner N. Vilmos	VI.	Sziv-utcza	3202	III.	
190	Schismann Demeter és társai	VI.	Béke-utcza	1529. 1530. 1532—1539|109	II.	
191	Hosztalek és Logmayer Gy.	VII.	Hársfa-utcza	4470/c	II.	
192	Basel Gerhárd	VII.	Arena-út	2803	III.	
193	Etervein János	VI.	Eötvös-utcza	3438	III.	
194	Dr. Todorescu Gyula	VIII.	Népszinház-utcza	5898/c	III.	
195	Freiberger Dávid	VI.	Bulyovszky-utcza	2991—2992 a—b	III.	
196	Deutsch József	VII.	Dembinszky-utcza	4276—4278|1	II.	
197	„ „	VII.	Elemér-utcza	4276—4278|7	IV.	
198	Martin Lipót	VIII.	József-utcza	5476	III.	
199	Rosenfeld Ármin	VII.	Hernád-utcza	4340—4343|4	III.	
200	Danzig Jakab	VIII.	Bezerédy-utcza	5746	III.	
201	Feith József	VIII.	Déry-utcza	6069	III.	
202	Lux Ferencz	VIII.	Nagy-fuvaros-u.	5908	III.	
203	Molnár János	IV.	Borz-utcza	163	II.	
204	özv. Pessenlehner Henrikné	VII.	Dohány-utcza	4482	III.	
205	Riesmeyer János	VIII.	Orczy-út	7210/a	III.	
206	Udvardy F. és Bauer M.	VIII.	József-utcza	5954	III.	
207	Wertheimer Mihály	VI.	Szondy-utcza	3065	III.	
208	Kölber testvérek	VIII.	Rákóczy-tér	6145	III.	
209	Krecsányi Kálmán	VIII.	Teleki-tér	5873|b. 9 3	III.	
210	Freiberger Samu	VIII.	Népszinház-utcza	5764	IV.	
211	Krim János	VIII	Illés-utcza	7159	II.	
212	Lichtig Miksa	VII.	István-út	4289/10	III.	
213	Ullmann Ferencz	VIII.	Ludoviceum-u.	7198/2/a	III.	
214	Weil D. és Berger M.	VIII.	Fecske-utcza	6040	II.	
215	Kaufmann József	VIII.	Nagy-fuvaros-u.	5905	III.	
216	Tichy József	VII.	Rózsa-utcza	4661	III.	
217	Athenaeum nyomda részv. társ.	VII.	Miksa-utcza	4850-4851|a.b	III.	
218	Balogh László	VII'.	Óriás-utcza	7020	II.	
219	Dr. Gebhardt József	IV.	Szerb-utcza	251	II.	
220	özv Dunkel Józsefné	VIII.	József-utcza	5469/a	III.	
221	Weisz Ármin	VI.	Uj-utcza	3683	II.	
222	Brenner Adolf és neje	VII.	Alsó erdősor-u.	4561	III.	
223	Deutsch József	VII.	Murányi-utcza	4276—4278|3	III.	
224	Kusinik Jakab	VIII.	Mária-utcza	5582	III.	
225	Mendelsohn J. Gyula	VII.	Peterdy és Bethlen-utcza	4258/4	III.	
226	Nagy József	VIII.	Tömő-utcza	7017	II.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
227	Schödl Katicza	VIII.	Madách-utcza	6381	III.	
228	Walla József	VII.	Gizella-utcza	2626/a	II.	
229	Waligura József és neje	VI.	Sziv-utcza	3213	III.	
230	Weischler Irma	VI.	Figyelő-utcza	1529. 1530 1532—1539 / b	III.	
231	Fellner Sándor és társa	VIII.	Mária Terézia-tér	6706	III.	
232	Dr. Dick Vilmos	VII.	Damjanich-utcza	4221/b	IV.	
233	özv. Führer Szilárdné	IX.	Tüzoltó és Bokréta-utcza	8907/a	II.	sarokház
234	Freiberger Samu	VI.	Sziv és Szegf[illegible]-u.	4085	III.	sarokház
235	Hlavay György	IV.	Bástya-utcza	385, 386	II.	
236	Horovitz József és neje	IX.	Névtelen-utcza	9589/b / 2	II.	
237	Iszer Ernő és neje	VI.	Kmetty-utcza	3122/2 / b, 3123. 3125 / 2	III.	
238	dr. Király Zsigmond és Dénes	VII.	Bethlen-utcza	4289/2	III.	
239	Legányi József és neje	VIII.	Gólya-utcza	7003	II.	
240	dr. Maywald József	IX.	Bakács-tér	9451	III.	
241	Ráth János	VII.	Csengery-utcza	3976	III.	
242	özv. Seefehlner Lajosné	IV.	Lipót-utcza	821	III.	
243	Weisz Albert	IX.	Ranolder-utcza	8692/a	III.	
244	dr. Wajdits Alajos	VII.	Arena-út	4299/a	II.	
245	Bodánszky Lipót	VIII.	Prater-utcza	6608	III.	
246	özv. Führer Szilárdné	IX.	Tüzoltó-utcza	8907/b	II.	
247	Kardos Arnold	VII.	Elemér-utcza	4260/b	III.	
248	Weinber József	VIII.	Tömő-utcza	7128/a	II.	
249	Zechmeister Gottfried	VIII.	Conti-utcza	6026	II.	
250	Braunauer Sebestyénné	VIII.	Baross-utcza	6354	III.	
251	Pánczél István	VI.	Uj-utcza	3703	II.	
252	Goldenberg Henrik és neje	VI.	Dávid-utcza	3608	III.	
253	dr. Szénássy István	VIII.	Zerge-utcza	5456	II.	
254	Reicher Kálmán és társa	VIII.	Karpfenstein-u.	6467/b	III.	
255	dr. Szécsi Kálmán	VI.	Kmetty-utcza	3112. 3113. 3122/a	III.	
256	özv. Szabó Gáborné	VIII.	Sándor-utcza	5436	III.	
257	Schindler Károly és neje	IX.	Lónyay-utcza	9424/a és b	III.	2 darab
258	Haroska Ferencz	VI.	Kmetty-utcza	3112. 3113. 3121 / a	III.	
259	id. Cséry Lajos	IX.	Védgát-utcza	8651. 8634 / 1/2	III.	
260	Csillag Bernát és neje	VIII.	Teleki-tér	5883-5875 / 9/4 / b	III.	
261	Krausz Mór	VIII.	Baross-utcza	6509	III.	
262	Karsay István és neje	VIII.	Kálvária-tér és Karpfenstein-utcza	6386	III.	sarokház
263	Manger János és neje	VIII.	Illés-utcza	7163	III.	
264	id. Cséry Lajos	IX.	Védgát-utcza	8651 8634/1.2 / 1	III.	
265	„ „ „	IX.	„ „	8651 8634/1.2 / 2	III.	
266	„ „ „	IX.	„ „	8651 8634/1.2 / 4	III.	
267	Guttmann Miksa	VI.	Vörösmarty-u.	3299	III.	
268	Perich K. és Nadel Henrik	VI.	Levente-utcza	1686/b	III.	
269	Mannák Vincze és neje	VIII.	Kőris-utcza	7246	III.	
270	dr. Göllner Aladár és neje	VIII.	József-utcza	5463	III.	
271	Kohn Arnold	VIII.	Népszinház-u.	5803	III.	
272	Soós István	VI.	Csángó-utcza	1718/a	II.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
273	Strassmann Márk	VIII.	Kender és Bérkocsi-u.	5968	III.	
274	Timár Ignácz	IX.	Ferencz-utcza	9011	II.	
275	Vasvári Mór és neje	VI.	Szerecsen és Laudon-u	3814	III.	
276	Árkay Sándor	VI.	Szondy-utcza	3301	III.	
277	Braun Samu	VI.	Felső erdősor-u.	3098—3100 a	III.	
278	dr. Arányi Gusztáv	IX.	Üllői-út és Szvetenay u.	8767	III.	sarokház
279	dr. Pollák Gyula	VI.	Csányi-utcza	1703/a	II.	
280	Pollákovits Mátyás	VII.	Kertész és Dob-u.	4804	III.	sarokház
281	Stowasser János	IV.	Magyar-utcza	314	III.	
282	Weisz és Schwarz	VI.	Podmaniczky-u.	3615	III.	
283	dr. Weisz Manó	VI.	Aradi-utcza	3324	III.	
284	Szabó Márk	VIII.	Nap-utcza	6812	II.	
285	Friedmann Ignácz és neje	IX.	Védgát-utcza	9559|a 9560|a 9561-9562|16	III.	
286	özv. Halász Zsigmondné	VII.	Dembinszky-u.	4295/c	III.	
287	Közel Lajos	IX.	Angyal-utcza	9149	II.	
288	dr. Szécsi Kálmán	VI.	Kmetty-utcza	3112.3113.3122 1 |a	III.	
289	Moravetz József	VIII.	Fecske-utcza	6047	II.	
290	Tóth Sándor	VII.	Egressy-utcza	3596-3597|11	II.	
291	Sonnenberg Ignácz	VII.	Csömöri-út	2611—2614|8	III.	
292	gróf Andrássy Géza	IV.	Magyar-utcza	346—349	III.	2 darab
293	Athenaeum irodalmi és nyomdai r. t.	VII.	Kerepesi-út	4853	IV.	
294	Boschán Mór	VII.	Ilka-utcza	2663. 2664	I.	
295	Müller Lajos	VIII.	Baross-utcza	6507	III.	
296	Deutsch József és neje	VII.	Elemér-utcza	4276-4278|6	III.	
297	Friesz András	IX.	Gyep és Gát-u.	8822/a	II.	
298	Bergmann Irén és Gizella	VIII.	Óriás-utcza	6972	II.	
299	Huborszky Fülöp és társa	VI.	Bajnok-utcza	3090/9	III.	
300	Strausz Sándor és neje	VIII.	József-utcza	6078	III.	
301	Szeidner Johanna és társa	VI.	Kemnitzer-utcza	4020/b	III.	
302	Singer Vilmosné	VI	Lehel-utcza	2931—2933|1	III.	
303	Keller Jakab és neje	IX.	Márton-utcza	8070 4	III.	
304	Mendelsohn Manó	IX.	Védgát-utcza	9559|a 9560|a 9561-9562 1 |13	III.	
305	Gremsperger J. és társa	VI.	Bajnok-utcza	3714	III.	
306	dr. Szirmai Manó	VII.	Peterdy-utcza	4288/a	III.	
307	Weisz Mór	VII.	Hernad-utcza	4342/4	III.	
308	Huber József és neje	VII.	Abonyi-utcza	2845—2846|2	II.	
309	Luicz József	VIII.	Prater-utcza	6831	III.	
310	Gurtner János és neje	IX.	Gát-utcza	8817	III.	
311	Schossberger Henrik	IX.	Üllői-út	9280-9281	III.	
312	Mannák Vincze és neje	VIII.	Kőris-utcza	7246	III.	
313	Mérey Henrik	VIII	Szigetváry-utcza	6601/2	III.	
314	özv. Zellerin Mátyásné	VIII.	Baross-utcza	6268	III.	
315	Hoffer Eleonora	VIII.	Óriás-utcza	6693	II.	
316	Perich Károly és társa	VI.	Fóthi-út	1686/9	III.	
317	özv. Grünfeld Jakabné	VIII.	Madách-utcza	6375	III.	
318	Schön Ignácz	IX.	Drégely-utcza	9547—9548|4	II.	
319	„ „	IX.	„ „	9547—9548|6	II.	
320	Szuchy János	VI.	Aradi-utcza	3323	III.	
321	Márkus Géza	VII.	Peterdy-utcza	4288/c	III.	

Fólyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér.	Helyrajzi	Emelet	Jegyzet
				száma		
322	Weidinger Nándor és neje	VIII	Sárkány-utcza	7225	II.	
323	Szentkirályi Kálmán	VIII.	Szentkirályi-u.	5425	III.	
324	Jakabffy Ferencz	VIII.	Kis-fuvaros-u.	5912	III.	
325	Székely Vilmos	VII.	Dembinszky-u.	4276—4278|2	III.	
326	Kopf Dávid	VII.	Damjanich-utcza	4275/a	III	
327	Brandt Ágoston	VIII.	Prater-utcza	6733/a	II.	
328	Bécsi Imre	VIII.	Hunyady-utcza	6910	II.	
329	Temesvári Adolfné	IX.	Viola-utcza	8874/1	II.	
330	Schnabl Frigyes és neje	VI.	Dévai-utcza	2953	III.	
331	Grünwald testvérek	VII.	Kerepesi-út	5074	IV.	
332	Redlich Jakab	I.	Mikó és Attila-u.	1812	III.	sarokház
333	Wohlfahrt Domonkos	V.	Váczi-út	1307	III.	
334	Wellisch Sándor és Gyula	II.	Zsigmond-utcza	3487	III.	
335	Mendelsohn Gyula	V.	Csáky-utcza	1234/a	III.	
336	özv. Hesz Jánosné	I	Attila és Roham-utcza	1619/2 és 1619/3	III.	
337	dr. Frim Jakab	I.	Mészáros-utczu	10998.10999|a	II.	
338	dr. Kepes László	II.	Török-utcza	3608|3, 3609|3	III.	
339	Röszler Károly	I.	Pálya-utcza	689. 1690|1	II.	
340	Weinreb Fülöp és neje	V.	Névtelen-utcza	1419/4	II.	
341	Schumy Rezső	I.	Pauler-utcza	535 536/a 534/a.c 536/b / 7 6 7	III.	
342	Wertheim Mihály	V.	Csáky-utcza	c 1227|a 1227—1232|1	III.	
343	Révay Oszkár és társa	V.	Névtelen-utcza	1155-1166/10	III.	
344	dr. Egert József	I.	Pauler-utcza	1728/3	III.	
345	Hubai Jenőné	II.	Fő-utcza	2576	III.	
346	Breitenfeld Ignácz és társa	V.	Váczi-út	1171	IV.	
347	dr. Axaméthy Lajos	II.	Albrecht-út	2541	II.	
348	özv. Kollerich	I.	Bors-utcza	1939/51	III.	
349	Gebhardt József és Rezső	III.	Főtér	320,321	II.	
350	Lissák Ármin és neje	II.	Ápolda-utcza	2893-2894	II.	
351	Wimmerth Károly és társa	II.	Török-utcza	3670	III.	
352	Rosconi Lipót	II.	Csalogány-utcza	3322/3	III.	
353	dr. Hamary Béla és Kornél	II.	Lánczhid és Öntőház-u.	2434	IV.	
354	Sommer Ignácz	V.	Váczi-út	1155-1166/14. 15	IV.	sarokház
355	Suhajda György és Antónia	II.	Nagy-Rókus-u.	3930 3931	II.	
356	Sziklai Zsigmond és Arnold	V.	Visegrádi-utcza	1225	III.	
357	Lechner Ödön	I.	Bors-utcza	659 1—44/a. 17	III.	
358	Brunner J. L.	V.	Váczi-út	1477/b	II.	
359	Gömöry Gusztáv	II.	Tölgyfa-utcza	3499	II.	
360	Sturm Károlyné	II.	Ilona, Kagyló és Toldy-u.	2795. 2796	II.	sarokház
361	Kugler József	III.	Zsigmond-utcza	4087. 4090 4091	III.	
362	özv. Dubecz Péterné és társai	I.	Alkotás-utcza	1466-1469	III.	
363	Gulyás Béla	I.	Várkert rakpart	953	III.	
364	Csatai József	I.	Bors-utcza	1939/20	II.	
365	Donhoffer testvérek	I.	„ „	1939/9	III.	
366	Pozsonyi Aladár és társa	II.	Zsigmond-utcza	3480/a	III.	
367	Kutlánya János	I.	Fehérvári-út	10588-10590|7	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület.	utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet.	Jegyzet.
368	Brunner J. L.	V.	Váczi-út	1477/b	II.	
369	gróf Karácsonyi Jenő	I.	Karácsonyi-utcza	1636 és 1637	II.	
370	Lord Adolf	I.	Vérmező-utcza	3356/5 4037/4	II.	
371	Ranzinger János	I.	Aladár-utcza	1357/2 a	II.	
382	Schindler Károly és neje	I.	Fehérvári-út	13309/6	III.	
373	Barna József	I.	Attila, Alagút és Pauler-utcza	1729/2	III.	sarokház
374	özv. Vukovári Miksáné	II.	Margit-körút	3704	III.	
375	Ybl Lajos	I.	Városmajor-u.	1559/6 1559/7	II.	
376	özv. Bukovszky Nándorné	I.	Pauler-utcza	1662/6	II.	
377	Dávid Károly	I.	Névtelen-utcza	1355/1	II	
378	Kutlánya János	I.	Kelenföld	13309/5	III.	
379	Patisti Károly és társa	I.	Győri-út	12981/7	II	
380	Moskovits Ignácz és társa	V.	Garam-utcza	1297/9	III.	
381	özv. Hesz Jánosné és társai	I.	Márvány-utcza	8029-8030 1—30/14	II	
382	Molnár János	I.	Aranykakas-utcza	611	II.	
383	Schlesinger Ignácz	III.	Lajos és Határ-u.	4580-4582 4583, 4584	II.	
384	Lechner Gyula	I.	Fehérvári-út	13309/9	III	
385	Mandl Fülöp	II.	Fő és Batthyányi-utcza	2363	III.	sarokház

Nagyméltóságu m. kir. Ministerium!

Befejezve jelentésünket, ennek kiséretében az 1870. évi X. t. cz. 27. §-ának rendelkezéséhez képest bemutatjuk az általunk kezelt alapok 1897. évi zárszámadásait, kérve, hogy ezeket megvizsgáltatni és részünkre a felmentvényt megadni méltóztassék.

Végül megemlitjük, hogy e jelentésünket a zárszámadásokkal és 1898. évi belkezelési költségelőirányzatunkkal együtt nyomtatásban közzétettük és az országgyülés mindkét házának, valamint Budapest székesfőváros hatóságának is megküldöttük.

Kelt Budapesten, 1898. évi augusztus hó 18-án.

Podmaniczky Frigyes, s. k.
alelnök.

Rupp Imre, s. k.
ministeri tanácsos.

MELLÉKLETEK.

1. Fővárosi pénzalap

Tétel-szám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendes bevételek.				
1	1—3	Ház- és telekbérjövedelem	4,40	59		
2	4—6	Kamat jövedelem	24,521	52		
3	8	Útadó és régi közmunka váltsági dijak	211,042	28		
4	10—18 és 78	Kiszökelléki és használati dijak	11,479	65		
5	19	Évi használati dijak	5	—		
6	20—25	Terjedék eladás	151,918	46		
7	68—69 80	Fővárosi közmunkák tanácsa palotájának házbér és egyéb jövedelmei	4,386	67		
		Együtt			407,758	17
		b) rendkivüli bevételek.				
8	28—29	Budai körút jövedelme	2,369	24		
9	31—32	Budapest fő- és székváros tartozásai és járulékai .	83,252	05		
10	36—37	Ház és telek eladás, épület és útépit. anyag eladása	15,850	—		
11	41	Téritmények	—	27		
12	42	Ház és tőke kamat adó visszatérités	4	21		
		Együtt			101,475	77
		Valódi bevételek főösszege			509,233	94
		II. Átfutó bevételek.				
		a) Megtéritett előlegek.				
13	44	Magyar földhitelintézet	797,677	92		
14	46	Fizetési előlegek	661	23		
16	47—54 85—87	Egyéb előlegek	219,777	98		
		Együtt			1.018,117	13
		b) Idegen pénzek				
17	66 és 72	*a)* Visszafizetendő	7394	24		
18	57	*b)* Tiszti adó és szolgálati dij	1651	78		
19	55	*c)* Fizetés letiltás	439	92		
20	70	*d)* Az uj országház környékének szabályozására a m. kir. pénzügyministeriumtól nyert javadalmazás	322,000	—		
21	73	A bpesti I. ker. állami főgymnasium czéljára kisajátitott ingatlanok vételárai fejében a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium által rendelkezésre bocsájtott összegek	110,379	40		
22	76	A bpesti tudományegyetem orvoskari telepének kiegészitése czéljából szükséges Baross-utczai öt ingatlanra a vallás- és közoktatásügyi ministeriumtól nyert javadalmazások	55,000	—		
		Együtt			496,865	34
		Átfutó bevételek főösszege			1.514,982	47
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			2.024,216	41
		Átvitel			2.024,216	41

1897. évi zárszámadása.

Tétel-szám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások.				
		Ügyviteli költségek.				
		a) Személyi járandóságok:				
1	1—	Állandó illetmények	52,643	32		
2	3	Szolgák ruha és hidbére	473	66		
3	4	Segélyek és jutalmak	450	—		
4	5	Nyugdijak és nevelési járuék	7,079	—		
		Együtt			60,645	98
		b) Dologi kiadások.				
5	8	Házbér hivatali helyiségek után	4,480	—		
6	10	Papir-, iró- és rajzszerek, irodai eszközök . . .	855	33		
7	11-12	Évi jelentés kiállitására valamint egyébb nyomtatványok és könyvkötésre	1,920	16		
8	9	Leltári tárgyat képező felszerelésekre	289	42		
9	13-14	Fütés, világitás és tisztogatás	1,069	50		
10	16-18	Bérkocsi és küldöncz dijak	254	58		
11	19-20	Egyéb irodai szükségletek	246	38		
		Együtt			9,115	37
		c) Rendkivüli hitelek.				
12	6	Szolgák részére engedélyezett 10%-os fiz. segélyek	145	—		
		Együtt			145	—
		Belkezelési kölcségelőirányzat összegei			69.906	35
		d) Kezelési és egyéb kiadások.				
13	61	Közmunka tanácsi ház fenntartási költségei . . .	66	65		
14	26	Épületfenntartási és kezelési költségek	278	37		
15	28-29	Buda és egyéb szabályozási költségek	3,936	65		
16	31	Ház tőke-kamat adó és vizdij	2,698	12		
17	33-34	Különféle költségek stb.	7,569	35		
18	37	Kamat	42	07		
19	40-44 81	Terjedék-beváltás	37,738	95		
20	48	Kiszökelléki dijak visszatéritése	620	—		
21	53	Útadó behajtási költség jutalom	2,850	—		
22	45	Ház- és telekvétel	13,178	—		
		Együtt			68,978	16
		Rendes kiadádok főösszege			138,884	51
		c) Rendkivüli kiadások.				
23	62	A II. ker. Pálffy-téri katonai élelm. raktár átalakitási költségei	8,619	62		
24	50-51	Budai körút épitési és egyéb költségei	85,024	97		
25	35	1896. országos kiállitáson való részvételi költségek.	7,693	42		
26	22—25 79	Főv. közm. tanácsa házának épitési költségei . .	72.082	46		
27	73	Közmunka tanácsi ház világitó testeinek s egyéb felszerelési tárgyainak beszerzési költségei . .	340	05		
		Együtt . .			173,760	52
		f) Előirányzat nélküli kiadások.				
28	83	Hivatalfelszerelési költségek	290	—		
29	21	Költözködési költségek	132	—		
		Együtt . .			422	—
		I. Valódi kiadások főösszege			313,067	03
		Átvitel			313,067	03

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat			2.024,216	41
		Valódi és átfutó bevételek főösszege .			2.024,216	41

Budapest, 1897. évi

A fővárosi közmunkák taná-

Főnök

Szuppán

szám-

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest, a fővárosi közmunkák tanácsának

Báró Harkányi Frigyes s, k.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat .			313,067	03
		Átfutó kiadások.				
		a) Adott előlegek.				
30	56	Földhitelintézetnél elhelyezett összeg	1.168,136	44		
31	71—72 57—60 74—75	Egyéb előlegek	130,736	16		
32	63	Fizetési előlegek	625	—		
		Együtt .			1.299,497	60
		b) Visszafizetendő idegen pénzek.				
33	66	Tiszti adó és szolgálati dijak	1651	78		
34	67	Az uj országház környékének szabályozási költségei	422,000	—		
35	76	Vallás- és közoktatásügyi ministerium által a budapesti I. ker. főgymnasium czéljára kisajátitott ingatlanok vételárairar endelkezésre bocsátott összegek	33,000	—		
36	85	A budapesti tudomány-egyetem orvoskari telepének kiegészitése czéljából szükséges Baross-utczai öt ingatlanra a vallás- és közoktatásügyi ministeriumtól nyert javadalmazás rovására eszközölt fizetések	55,000	—		
		Együtt .			411,651	78
		Átfutó kiadások főösszege .			1.711,149	38
		Valódi és átfutó kiadások főösszege .			2.024,216	41

deczember hó 31-én.

csának számvevő osztálya.

helyett

Ferencz s. k.
vizsgáló.

Haluska Lajos s. k.
számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

1898. évi augusztus hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

2. Nagykörúti alap 1897.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	1—2	Házbér	496	89		
2	10 és 43	Kamat	19,835	65		
3	7—9	Különféle bevétel	4,387	45		
		Együtt . .			24,719	99
		b) Rendkivüli bevételek				
4	5	Utczaterület eladása	3,344	—		
5	11	Dunaszabályozás által nyert telkek eladása	197,301	—		
6	20—40	Kisajátitási járulék	699,429	02		
		Együtt . .			900,074	02
		c) Téritmények.				
7	14	Utépitési költségmegtérités	1,009	93		
		Együtt . .			1,009	93
		Valódi bevételek főösszege . .			925,803	94
		II. Átfutó bevételek.				
8	13	Magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	1.033,490	47		
9	41—42	Idegen pénzek	13,096	53		
		Együtt . .			1.046,587	—
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			1.972,390	94

Budapesten, 1897. évi

A fővárosi közmunkák

Főnök

Szuppán

szám-

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest, 1898. évi augusztus hó 12-én tartott fővárosi

Báró Harkányi Frigyes s. k.,

évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenkint frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások				
1	8	Adó	1722	85		
2	6—7	Különféle kiadás	717	07		
3	14	Házkezelési költség	98	05		
		Együtt . .			2,537	97
		Rendkivüli kiadások.				
4	2—5	Útépitési költség	7387	82		
		Együtt . .			7,387	82
		Valódi kiadások összege . .			9,925	79
		II. Átfutó kiadások.				
5	10	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	839,003	20		
6	11	Állami előleg	1.097,350	—		
7	16	Egyéb előleg	26,000	—		
8	13	Idegen pénzek	111	95		
		Együtt . .			1.962,465	15
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			1.972,390	94

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevő osztálya.

helyett

Ferencz s. k.
vizsgáló

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk s helyesnek találtuk.

közmunkák tanácsa pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.,

3. Kossuth Lajos-utczai kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	9	Kamat	23,606	83		
		Együtt . .			23,606	83
		b) Rendkiviili bevételek.				
2	7	Terjedékeladás	20,000	—		
		Együtt .			20,000	—
		Valódi bevételek főösszege . .			43,606	83
		II. Átfutó bevételek.				
3	2	A magyar földhitelintézettől felvett cselekvő-tőke	64,740	62		
4	8	Megtéritendő előleg	4,200	—		
5	14	Idegen pénz	250	45		
		Együtt . .			69,191	07
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			112,797	90

Budapest, 1897. évi

A fővárosi közmunkák taná-

Főnök

Szuppán

szám-

Jelen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest, a fővárosi közmunkák tanácsának 1898. évi

Báró Harkányi Frigyes, s. k.

alap 1897. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi Lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	11	Tőke kamat adó	2078	23		
2	12	Különféle kiadások	550	62		
		Együtt . .			2628	85
		b) Rendkiviili kiadások.				
3	4	Terjedékvételár	60,000	—		
4	2	Kisajátitási költség	4200	—		
		Együtt . .			64,200	—
		Valódi kiadások főösszege . .			66,828	85
		Átfutó kiadások.				
5	1	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	41,769	05		
6	10	Adott előleg	4200	—		
		Együtt . .			45,969	05
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			112,797	90

deczember 31-én

csának számvevő osztálya.

helyett

Ferencz s. k.
vizsgáló.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

augusztus hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal, s. k.

4. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezésekre

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendes bevételek.				
1	1—8	Házbér	155,226	45		
2	10	Kamat	10,284	51		
3	16	Épületi anyagok vételára	22,590	—		
4	21	Különféle bevételek	500	—		
		Együtt . .			188,600	96
		b) Rendkivüli bevételek.				
5	23	Állami előleg	1.325,000	—		
6	19	A Ferencz-József hid feljárójának épitési költségeire nyert állami javadalmazás .	350,000	—		
		Együtt . .			1.675,000	—
		c) Téritmények.				
7	24	Megtéritett adó	64	99		
		Együtt . .			64	99
		Valódi bevételek összege . .			1.863,665	95
		II. Átfutó bevételek.				
8	20	Magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	1.700,031	09		
9	12-15	Egyéb előlegek	691,731	32		
		Együtt . .			2.391,762	41
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			4.255,428	36

Budapest, 1897. évi

A fővárosi közmunkák

Főnök

Szuppán

szám-

Jelen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest, a főv. közmunkák tanácsának 1898. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k.

szolgáló alap 1897. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Össesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások.				
1	7	Kamat	51,211	73		
2	8—11	Házadó	49,043	16		
3	29—32	Vizdij	2,514	91		
4	24—25 33—35	Különféle kiadás	7,795	22		
5	40—41 13—23	Házkezelési költség	9,049	01		
		Együtt . .			119,614	03
		Rendkivüli kiadások.				
6	1—2	Házvételár	1.377,591	27		
7	26—27	Kisajátitási költség	5,691	50		
8	36	Ferencz-József hid feljárójának épitési költségei	290,839	19		
		Együtt . .			1.674,121	96
		Valódi kiadások összege . .			1.793,735	99
		II. Átfutó kiadások.				
9	12	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	1.897,099	88		
10	4—5	Egyéb előlegek	564,592	49		
		Együtt . .			2.461,692	37
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			4.255,428	36

deczember hó 31 én.

tanácsának számvevő osztálya.

helyett

Ferencz s. k.
vizsgáló

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk, és helyesnek találtuk.

augusztus hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

5. Katonai laktanya kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	16	Házbér	13,214	67		
2	19	Kamat	10,940	13		
		Együtt . .			24,154	80
		b) Rendkiviili bevételek.				
3	11	Állami előleg	107,000	—		
4	9	Telekvételár	19,647	25		
5	18	Épületi anyagok vételára	19,400	—		
6	21	Az „Uj-épület“ czimű katonai laktanya vételára	55,175	—		
		Együtt . .			201,222	25
		Valódi bevételek összege . .			225,377	05
		II. Átfutó bevételek.				
7	7	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	493,299	23		
8	24	Megtéritendő előleg	699,819	61		
		Együtt . .			1.193,118	84
		Valódi és átfutó bevételek főösszege .			1.418,495	89

Budapest, 1897. évi

Főnök

Szuppán

szám-

Jelen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest, a fővárosi közmunkák tanácsának 1898. évi

Báró Harkányi Frigyes, s. k.

alap 1897. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás.	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendes kiadások.				
1	39	Adó	5486	64		
2	44	Kamat	20,987	78		
3	42	Kisajátitási költség	8874	20		
4	38	Különféle kiadás	5016	48		
5	30	Vizdij	216	88		
6	35	Házkezelési költség	1035	65		
		Együtt . .			41,617	63
		b) Rendkiviili kiadások.				
7	46	Telek vételár	700,201	68		
		Együtt . .			700,201	68
		c) Téritmények.				
8	28	Házbér-megtérités	125	—		
		Együtt . .			125	—
		Valódi kiadások főösszege . .			741,944	31
		II. Átfutó kiadások.				
9	1	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	228,085	71		
10	34	Előleg	448,465	87		
		Együtt . .			676,551	58
		Valódi és átfutó kiadások főösszege .			1.418,495	89

deczember hó 31-én.

helyett

Ferencz s. k.
vizsgáló

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk, és helyesnek találtuk.

augusztus hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal, s. k.

6. A katonai laktanyák épitési alap-

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr	Összesen frt	kr.
		Rendes bevételek.				
1	1	Épitési költségek fedezésére a m. kir. központi állampénztárból felvett összeg . . .	1.415,531	90		
		Együtt . .			1.415,531	90
		Bevételi főösszeg . .			1.415,531	90

Budapest, 1897. évi

A fővárosi közmunkák

Főnök

Szuppán

szám-

Jelen zárszámadást átvizsgáltuk, a főkönyvvel

Budapest, a főv. közmunkák tanácsának 1898. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k.

jának 1897. évi zárszámadása.

Tételszám	F. könyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Rendes kiadások.				
1	1	Építési költségek fedezésére a katonai kincstárnak rendelkezésre bocsátott összeg . .	1.415,531	90		
		Együtt . .			1.415,531	90
		Kiadási főösszeg . .			1.415,531	90

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevő osztálya.

helyett

Ferencz, s. k.
vizsgáló.

összehasonlitottuk s rendben találtuk.

augusztus 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k.

7. A fővárosi közmunkák tanácsa

Tételszám	Kiadás	Egyenkint: rendes fizetés frt	kr	lakbér frt	kr.	személyi és müködési pótlék frt	kr.	Összesen frt	kr.
	Ügyviteli költségek.								
	Személyi járandóságok.								
	I. állandó illetmények.								
	Elnökség:								
1	Báró Podmaniczky Frigyes alelnök	6000	—	1000	—			7000	—
2	Rupp Imre ministeri tanácsos	4750	—	1000	—			5750	—
3	Garancsy Mihály ministeri titkár	2400	—	600	—			3000	—
4	Legeza Pál ministeri segédfogalmazó	900	—	350	—			1250	—
5	Dr. Czabalay Kálmán ministeri segédfogalmazó .	900	—	350	—			1250	—
6	Titl István segédhivatali igazgató	1750	—	500	—			2250	—
7	Werner Ferencz ministeri irodatiszt	875	—	350	—			1225	—
8	Drohobeczky Miklós ministeri irodatiszt	800	—	350	—			1150	—
9	Popovics Gyula ministeri irodasegédtiszt . . .	600	—	300	—			900	—
10	Egy napidijas (napi 1 frt 50 krral)	547	50	—	—			547	50
11	Kimpán János ajtónálló	450	—	120	—			570	—
12	Somogyi Mihály hivatalszolga	300	—	120	—			420	—
13	Hardy József	300	—	120	—			420	—
	Számvevő osztály.								
14	Rozmanith Ferencz számvevőségi igazgató . .	1800	—	500	—	200	—	2500	—
15	Szuppán Ferencz ministeri számvizsgáló . .	1200	—	400	—			1600	—
16	Haluska Lajos ministeri számtiszt	600	—	300	—			900	—
17	Kóbor János hivatalszolga	400	—	120	—			520	—
	Műszaki osztály.								
18	Bakos János ministeri osztálytanácsos	2500	—	800	—	800	—	4100	—
19	Zsigmondy Géza müszaki tanácsos	2000	—	600	—	600	—	3200	—
20	Jász Dezső ministeri főmérnök	1600	—	500	—	500	—	2600	—
21	Szerdahelyi Ágost ministeri főmérnök	1600	—	500	—	500	—	2600	—
22	Francsek Imre ministeri főmérnök	1400	—	500	—	500	—	2400	—
23	Sigray János ministeri főmérnök	1400	—	500	—	500	—	2400	—
24	Trautmann Ottó ministeri mérnök	1300	—	400	—	400	—	2100	—
25	ifj. Salkovits Károly ministeri mérnök . . .	1200	—	400	—	300		1900	—
26	Masirevics György ministeri mérnök	1100	—	400	—	300	—	1800	—
27	Nagy Varga József hivatalszolga	300	—	120	—	—	—	420	—
	Állandó illetmények főösszege . . .	38972	50	11200	—	4600	—	54772	50
	Áttétel . . .							54772	50

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának

Rozmanith Ferencz s. k.,
igazgató.

Br. Podmaniczky
alelnök.

20738 M. E. Ezen költségelőirányzatot az 1897. évi deczember hó 24-én kelt ministertanácsi összegben ezennel

Kelt Budapesten, 1897. évi deczember hó 29-én.

1898. évi belkezelési költségelőirányzata.

Tételszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
	Áthozat . . .			54772	50
	Szolgák ruha- és hidbérilletménye.				
28	5 szolgának ruhára egyenként évi 80 frt.			400	—
	„ „ hidpénzre „ „ 18 „			90	—
	Segély és jutalmakra.				
29	Tisztviselők és dijnokok és szolgáknak			600	—
	Műszaki munkálatok.				
30	Felmérések költségei, napszámosok stb.			200	—
	Nyugdij, kegydij és nevelési pótlék.				
	a) Dr. Országh Sándor nyugalmazott ministeri tanácsos	1000	—		
	b) Wohlfarth Henrik „ műszaki „	1320	—		
	c) Vidéki László „ „ „	1408	—		
	d) Szkalla Oszkár „ „ „	1692	—		
31	*e*) özv. Zofáhl Gusztávné kegydija	200	—		
	f) özv. Schmidt Ferenczné nyugdija	620	—		
	g) kisk. Schmidt Aranka és Margit nevelési jár. à 103 frt 1898. május hó 21-ig.	85	80		
	h) özv. Yby Henrikné nyugdija	350	—		
	i) özv. Tillmann Józsefné nyugdija	133	—		
	j) özv. Aranyossy Zsigmondné	150	—	6958	80
	II. Dologi kiadások.				
1	Leltári tárgyak, rajzeszközök, szakkönyvek és butorok s egyéb felszerelésekre	200	—		
2	Papir-, iró- és rajzszerekre	700	—		
3	Évi jelentés kiállitására s egyéb nyomtatványok és könyvkötésre	1500	—		
4	Fütés, világitás és tisztogatásra	1200	—		
5	Bérkocsi és küldönczdijakra	400	—		
6	Egyéb irodai szükségletekre, hirlapok, mosás és kisebb javitásokra	350	—	4350	—
	Főösszeg . .			67371	30

1897. évi november hó 25-én tartott üléséből.

Frigyes s. k., **Rupp Imre** s. k.,
ministeri tanácsos.

határozat alapján a bejegyzett helyesbitésekkel hatvanhétezer háromszász hetvenegy frt 30 krajczárnyi jóváhagyom.

(P. H.) **Báró Bánffy** s. k.,
m. kir. ministerelnök.

1898. évi belkezelési költségelőirányzata.

Tételszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
	Áthozat			54772	50
	Szolgák ruha- és kidbérillelménye.				
28	5 szolgának rohára egyenként évi 80 frt			400	—
	„ „ hidpénzre „ „ 18 „			90	—
	Segély és jutalmakra.				
29	Tisztviselők és díjnokok és szolgáknak			600	—
	Műszaki munkálatok.				
30	Felmérések költségei, napszámosok stb.			200	—
	Nyugdíj, kegydíj és nevelési pöltek.				
	a) Dr. Országh Sándor nyugalmazott ministeri tanácsos	1000	—		
	b) Wohlfarth Henrik „ műszaki „	1320	—		
	c) Vidéki László „ „ „	1405	—		
	d) Szkalla Oszkár „ „ „	1692	—		
31	e) özv. Zofáhl Gusztávné kegydíja	200	—		
	f) özv. Schmidt Ferencné nyugdíja	620	—		
	g) kisk. Schmidt Aranka és Margit nevelési jár. á 108 frt 1898. május hó 21-ig	85	80		
	h) özv. Yby Henrikné nyugdíja	350	—		
	i) özv. Tillmann Józsefné nyugdíja	138	—		
	j) özv. Aranyossy Zsigmondné	150	—	6958	80
	II. Dologi kiadások.				
1	Leltári tárgyak, rajzeszközök, szakkönyvek és batorok a egyéb felszerelésekre	200	—		
2	Papír-, író- és rajzszerekre	700	—		
3	Évi jelentés kiállítására egyéb nyomtatványok és könyvkötésre	1500	—		
4	Fűtés, világítás és tisztogatásra	1200	—		
5	Bérkocsi és küldönczdíjakra	400	—		
6	Egyéb irodai szükségletekre, hírlapok, mosás és kisebb javításokra	350	—	1350	—
	Főösszeg			67371	30

1897. évi november hó 25-én tartott üléséből.

Frigyes s. k. **Rupp Imre s. k.**
ministeri tanácsos.

határozat alapján a bejegyzett helyesbítésekkel hatvanhétezer háromszász hetvenegy frt 30 krajcsárnyi jóváhagyom.

(P. H.) **Báró Bánffy s. k.**
m. kir. ministerelnök.

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK

TANÁCSÁNAK

HIVATALOS JELENTÉSE

1898. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

BUDAPEST,
HEISLER J. KŐ- és KÖNYVNYOMDÁJA.
1899.

Tartalom:

		Lap
	Bevezetés	1
	Erzsébet királyné emlékezete	3
I.	Szabályozás	5
II.	Az uj hidakkal kapcsolatos rendezés	15
III.	Katonai laktanyák beváltása	35
IV.	Állami előlegek	45
V.	A halászbástya rendezése	50
VI.	Rendkivüli adómentesség	52
VII.	Az épitésügyi szabályzat	55
VIII.	Utépités	59
IX.	Vizmű	63
X.	Csatornázás	67
XI.	Közvilágitás	70
XII.	Vasutak	73
XIII.	Telegraf, telefon	86
XIV.	Személyi ügyek	87
XV.	Vegyesek	88
XVI.	Statistika	90
	Befejezés	101

Mellékletek:

1.	A fővárosi pénzalap 1898. évi zárszámadása	104
2.	A nagykörúti alap 1898. évi zárszámadása	108
3.	A Kossuth Lajos-utczai alap 1898. évi zárszámadása	110
4.	Az uj hidakkal kapcsolatos rendezésekre szolgáló alap 1898. évi zárszámadása	112
5.	A katonai laktanya kisajátitási alap 1898. évi zárszámadása	114
6.	A katonai laktanyák épitési alapjának 1898. évi zárszámadása	116
7.	A halászbástya rendezésére szánt alap 1898. évi zárszámadása	118
8.	Az 1899. évi belkezelési költségelőirányzat	120

Nagyméltóságú magyar királyi Ministerium!

Az 1870. évi X. t.-cz. 27. §-ának rendelkezését tartva szem előtt, ezen jelentésünkben lesz szerencsénk 1898. évi működésünkről főbb vonásokban beszámolni.

Az általános kép, amit erről nyujthatunk, programmszerüen szabatos folytatását tükrözi vissza ama nagyobbszabásu műveleteknek, melyek néhány év előtt kezdeményeztettek.

Az uj hidak épitése, a velük járó szabályozások és rendezések s a katonai laktanyák beváltása természetesen oly nagy pénzerőt kötöttek le, hogy közben hasonló terjedelmü ujabb vállalatokba fogni viszonyaink között szinte kizártnak kell tekinteni. Ehez a szemponthoz járul az a kétségtelen tény, hogy a megkezdett s hova tovább befejezésükhöz közeledő feladatok a rendelkezésre álló időt és munkaerőt teljesen igénybe vették s még hosszasabban lekötve fogják tartani. Sőt éreznünk kell azt is, hogy nagyobb kezdeményezésektől egy időre némileg kivánatos tartózkodni. Az utolsó években felmerült tömeges kisajátitások során elég alkalmunk volt tapasztalni a kártalanitási igények ama tulságos felcsigázását, melyek a helyes mérték eltalálását a bíróságoknak is szerfelett megnehezitették. A szabályozási és rendezési műveletek és egyéb nagyobb horderejü intézkedések, pl. a műegyetem uj elhelyezése, fejlesztő hatásának eme tulbecsülését csak a kiábrándulás igazithatja helyre, amihez egy kis idő kell.

Ugy hiszszük, közre fog ebben működni az a helyhatósági szabályrendelet is, melyet a székesfőváros a külterjes fejlődés korlátozásának czélzatával kibocsátani készül.

A viszonyok kényszere orvosolni fogja azt az aggályos jelenséget is, mely nem annyira az épitkezés terén való tulproductióban, mint sokkal inkább abban nyilat-

kozott meg, hogy a vállalkozás a fejlődésre még nem eléggé érett vidékeken oly nagyobbszabásu épitkezésekre adta magát, melyek csak a tömören lakott városban volnának helyükön.

A közmunkákat, melyekkel az elmult évben foglalkoztunk, részletesebben a maguk helyén fogjuk tárgyalni.

E bevezetés szük keretében még csak arra kivánjuk a figyelmet irányozni, hogy mind érezhetőbb szükséggé válik, a székes-főváros szolgálatára hivatott vasutak ügyét törvényhozás utján rendezni. Igazolja e nézetünket a kivánatos összhang hiánya, mely a vasuti ügyek eddigi tárgyalásainál a különböző hatóságok felfogásában és eljárásában tapasztalható volt. És hogy a legujabb időből concret eseteket is emlitsünk, utalunk a Hungária-körúti magas vasutra és a czinkotai h é. vasút bevezetésére az eskütéri hidig, melyekről a vasutak fejezetében tüzetesebben is szólunk. Reméljük egyszersmind, hogy e kérdések törvényhozási rendezésénél az az elv fog érvényesülni, hogy megadva az államnak mindazt, a mire alkotmányos és közigazgatási berendezésünk szellemében szüksége van, egyebekben a helyi érdekek harmonicus gondozására a tér szabadon maradjon.

Ő Felsége Erzsébet királyné emlékezete.

Mielőtt müködésünk részleteinek leirására térnénk, évkönyvünk ezen lapját alattvalói hódolattal, dicsőült Erzsébet Királyné Ő Felsége emlékezetének szenteljük, ideiktatva 1898. évi szeptember 15-én, Báró Podmaniczky Frigyes alelnök elnöklete alatt tartott ülésünk jegyzőkönyvének itt következő kivonatát:

7204. szám.
1898.

Elnök az ülés megnyitása után felemelkedve helyéről (miben őt a jelenlevők követték) a legmélyebb hazafiui bánat hangján meghatva ecseteli a fájdalmat, mely a haza minden tagjának szivét, a szegény viskójától a dusgazdag palotájáig, különbség nélkül átjárta és betöltve tartja, mióta tudomásunkra esett az orgyilkos merénylet, mely 1898. szeptember 10-én Magyarország földi patronájának, hőn szeretett legkedvesebb királynénknak ártatlan, mindenkor csak jóságot árasztó életét örökre kioltá.

Megtörve a végzet e kegyetlen csapásától, lelkünk keseregve esedez a Mindenhatótól vigaszt és reményt arra, óvja meg a jövendő édes hazánkat a mostanihoz hasonló szomoru végzettől, melynek sujtoló hatása minden hazafi kebelét égő fájdalom szinhelyévé tette.

Meg van az elnök győződve, hogy a tanács érzelmeit és hangulatát elégiti ki, midőn inditványozza, hogy:

1-ször a tanács a megrázó szomoru esemény feletti fájdalmának mai jegyzőkönyvében kifejezést adjon;

2-szor a boldogult Erzsébet Királyné Ő Felségének társadalmi uton emelendő emlékszobor helyéül a székes-főváros V. kerületében levő Gizella-teret jelölje ki és

ehhez Budapest székes-főváros közönségének hozzájárulását kérje ki;

3-szor a Gizella-tér parkozását és rendezését ugy, amint erre a terv az illetékes tényezők egyetértésével meg van állapitva, a tanács a kezelése alatt levő fővárosi pénzalap terhére a jövő 1899-diki évben hajtsa végre.

Ezek kapcsán az elnök egyszersmind azon reményének ad kifejezést, hogy a szobor felállitásának idejéig a fővárosi közmunkák tanácsa a székes-főváros törvényhatóságával karöltve bizonyára gyakorlati megoldásra fogja vezetni a Gizella-tér keleti oldalának szabályozását is.

A tanács mélyen meghatva az elnök szavai által, a tett inditványokat egyértelmüleg határozatra emeli és ennek folytán a székes-fővároshoz megfelelő átiratot intéz.

Tudvalevő, hogy a szobor helyéül az illetékes tényezők időközben a várbeli Szent-György-teret jelölték ki; mindazonáltal amaz elhatározásunkat, hogy a Gizella-teret a kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalap terhére rendeztetni fogjuk, változatlanul fentartottuk.

I.

SZABÁLYOZÁS.

Az I. ker. szent-Háromság-tér és a Mátyástemplom környékének szabályozása.

E szabályozás alkalmi okát a várbeli plébánia-laknak az országház-utczai régi telkén szándékba vett felépitése képezi. Tudomást véve a székes-főváros eme szándékáról, siettünk a környék végleges szabályozásának kérdését a megoldásra előkésziteni. Egy pillanatig sem lehettünk kétségben, hogy a szabályozásnak alkalmazkodni kell ahoz a helyzethez, melynek alakulását immár eldöntötte egyrészt a kész Mátyástemplom, másrészt pedig a Szent István-szobor felállitása s azok a müveletek, melyek a halász-bástya stylszerü kiképzésére és a főherczeg Albrecht-utról a bástyára vezető monumentalis lépcső épitésére nézve Schulek Frigyes tanár terve szerint határozatba mentek. Ezeket a szempontokat véve tehát irányadóul, a Szentháromság-tér és környékére kidolgozott szabályozási tervben gondoskodtunk arról, hogy a Mátyástemplom déli homlokzata mentén oly szabad térség maradjon, mely legkeskenyebb részén is 13·5 öl széles; e mellett a Tárnok-utcza és a halászbástya között oly telektömb alakulását vettük kilátásba, mely mintegy teremtve van az előbb-utóbb remélhetőleg mégis csak felépitendő primási palota czéljára. A terv további dispositiója, hogy a Szent-Háromság-tér az éjszaki oldalon tetemesen kibővül s közvetlen kapcsolatba jut az egyenes irányban meghosszabbitandó iskola-térrel, a tárnok-utcza kiszélesedik 9 ölre, a mostani előljárósági épület pedig az országház-utcza nyugoti vonalának megfelelő lemetszést fog szenvedni. E szabályozási terv kihatása a plébánia telkére az, hogy e telek terjedéket kap s azzal saroktelekké fejlődvén a Szent-Háromság-térre is homlokzatot nyer. Habár a telket igy kissé nagynak, az épitkezést pedig drágának jeleztük, a székes-főváros megmaradt azon szándéka mellett, hogy a plébánia-épület ide épittessék. Ebben az irányban a figyelmeztetésen tul nem terjeszkedhettünk; ellenben nem fogadhattuk el a székes-főváros azt a módositását, mely a Mátyástemplom éjszaki oldalán meglevő utczát 12-ölre kiszélesiteni czélozta. Eltekintve ugyanis e módositás egyéb következményeitől, a pénzügyministeri épület ujabb bolygatását elkerülendőnek találtuk, annál inkább, mert legutóbbi átalakitásánál kellő gond volt a Mátyás-templom érvényesülésére. A szabályozási terv ebben a stadiumban várja a székes-főváros hozzájárulását, mely a költségek viselésének kérdését is felvetette volt. Egyelőre azonban csak a plébánia telek szabályozása van szőnyegen, ennek költségét pedig természetesen a főváros van hivatva viselni.

Az I. ker. Palota-tér közelében tervezett uj utczák

Az Attila-körút mentén levő Palota-tér, melytől két feljárattal fejlődik ki a várba vezető uj út, a Palota-út, tulajdonképeni czéljának megfelel ugyan, de nem zárja ki azt az eshetőséget, hogy a tér éjszaki és déli határán 3—4 emeletes házak épüljenek, melyek egyéb alkalmatlanságok mellett utját állanák annak, hogy a kir. várpalota ebben az irányban is szabadon érvényesüljön. Ez az egyik ok, mely a szabályozás kiegészitését kivánatossá teszi. Van azonban még egy másik szempont is. mely szükségessé teszi előrelátóan gondoskodni arról, hogy a m. kir. udvartartás későbbi czéljaira alkalmas telkek álljanak rendelkezésre s ezeken oly épitési mód nyerhessen alkalmazást, mely teljes összhangban lesz a kir. vár elrendezésével. Örömmel fogadtuk tehát a kir. vár épitési bizottság kivánságát, hogy a palota-tér éjszaki oldalán egy nagyobb ingatlant, déli oldalán pedig három kisebb ingatlant a kir. várépitési alap terhére sajátitsunk ki és ezek határolására az Attila-körút és a Lógody-utcza közt egy-egy 6 öles utczát vegyunk fel az általános szabályozási tervbe. Az utcza területe az éjszaki oldalon magából a már meg is szerzett ingatlanból kerül ki, a déli oldalon pedig a kisajátitanbó 3 ingatlant követő negyedik ingatlanból fog vétetni, hogy igy a Palota-tér és az uj utczák között keletkező egy-egy telektömb egészen arányos méretekkel alakuljon. A két tömb a kir. várépitési alapból egyelőre kertészetileg lesz fentartva azzal a czélzattal, hogy felmerülő szükség esetében a kir. udvartartás számára alacsonyabb nyaralószerü épületnek adjanak helyet. A leirt müvelet városrendezési és szépészeti szempontból kétségtelenül igen előnyös lévén, a két uj utczát az általános szabályozási tervbe felvettük és a rendezéshez még szükséges ingatlanok kisajátitása iránt az eljárást megindituttuk.

Az I. ker. Tabáni paplak elhelyezésével kapcsolatos szabályozás.

A tabáni paplak a volt palota-utcza, most Attila-körut szabályozására vétetvén igénybe, a székes-főváros annak pótlására uj paplakot szándékozik épiteni, természetesen a templom környékén, melynek szabályozása igy revizió alá volt veendő. E részben a helyi körülmények számbavételével arra az elhatározásra jutottunk, hogy a Döbrentey-utcza és a tabáni templom között tervezett 8 öles utcza folytatásában az Attila-körut és a fehérsas-utcza közt egy 6 öles utcza vétessék az általános szabályozási tervbe, minek következtében a fehérsas-utcza egyenes kapcsolatba fog jutni a Döbrentey-utczával. — Ezen szabályozásból indulva ki, a paplak számára a székes-főváros által vagylagosan kilátásba vett 931, 926 és 813. hrzi sz. telkek közül csakis a 931, hrzi sz. telket tarthattuk alkalmasnak, még pedig kiegészitve a mellette elvonuló és felhagyandó közzel, valamint azon terjedékkel, mely a 930. hrzi sz. telekből fenn fog maradni. Indokolja a paplak idehelyezését az a körülmény, hogy a fentiek szerint alakitandó telek a templom közvetlen közelében fekszik és a palota-utczában volt régi plébánia-lak lebontatván, a sekrestye is a templom Döbrentey-utcza felőli oldalára tétetett. A paplak, sekrestye és templom között tehát igy hozható létre a legszélszerübb kapcsolat. Igaz, hogy ez esetben két telket kell megszerezni, t. i. a 931., 930. hrzi sz. telkeket; de igy a paplak telkének megalakitásán felül a főváros ahoz is hozzájut, hogy a Döbrentey-utcza, és a templom közti 8 öles utczát több, mint a félszélességében egyszersmind megnyithatja, amire a templomhoz való közlekedés szempontjából szintén nagy szükség van.

Az I. ker. iv-utcza és árok-utcza szabályozásának módositása.

A budai belső körúti vaspálya-vonal irányának első megállapitásánál még a lóüzem lebegett szem előtt, melylyel a Szent János-tér jelentékenyebb emelkedése csak nehezen, előfogat alkalmazásával lett volna legyőzhető. Kivánatos volt tehát, hogy a délről éjszak felé közlekedő kocsik az emlitett teret elkerüljék. E végből tervbe vétetett, hogy ezen kocsik vágánya az Attila-körutból befordulj on az iv-utczába és innen az árok-utczán vezettessék tovább ismét az Attila-körutba. (a volt Szent János-utczába.) Ez a szándék vezetett arra, hogy iv-utcza szélessége az Attila-utcza és árok-utcza közti szakaszban 10 ölben, az árok-utcza szélessége pedig az iv-utczai keresztezéstől fölfelé 8 ölben állapittatott meg.

Miután azonban a közúti vasút ténylet villamos üzemre épült ki, s mindkét vágánya a Szent János-téren fekszik, a telkek jobb beépitése érdekében ugy az iv-utcza, mint az árok-utcza kérdéses szakaszának szélességét egyenlően 6 ölre szállitottuk le.

Az I. ker. kelenföldön uj utcza.

A (13658. 13761. 13788.) uj hrzi sz. telek rendezése alkalmával a tulajdonos kérelmére a telken keresztül egy 8 öles utcza létesitését vettük fel az általános szabályozási tervbe, oly kikötéssel, hogy a tulajdonos nemcsak a területet adja ingyen, hanem tartozik a kiépités költségeit is viselni.

A II. ker. bombatéri templom szabaddá tétele.

A székes-főváros a vizivárosi plébánia telkét rendezni óhajtván, ebből az alkalomból nem mulasztottuk el rámutatni arra, mennyire kivánatos volna, a bombatéri templomot szabaddá tenni Ennek érdekében egyuttal elhatároztuk, hogy a templom és a szomszédos malomtelek között, annak idején, mikor az utóbbi szabályozás alá kerül, egy 8 öles utcza nyittassék, — a vám-utcza pedig 6 ölre kiszélesittessék, mihez a székes-főváros hozzá is járult.

A II. ker. Ilona-utcza szabályozása.

Az ápolda- és az ostrom-utcza közt az Ilona-utcza a 3339. hrzi sz. telekből lett volna kiszélesitendő; a kiszélesités a telket annyira megcsonkitotta volna, hogy különösen az ápolda-utczai homlokzata miatt alig lehetett volna czélszerüen beépiteni. A tervet tehát a székes-fővárossal egyetértőleg oda módositottuk, hogy a kiszélesités az út másik oldalán történjék, hol hasonló bajt nem idéz elő.

A II. ker. áldás-utcza.

Az érdekelt tulajdonosok kérték, hogy ez az utcza 4 ölről 6 ölre szélesittessék ki; s miután az ehez szükséges területet ingyen fel is ajánlották, kivánságuk teljesitendő volt.

A II., illetőleg III. ker. Rézmál-, Szemlőhegy-, Vérhalom-, Törökvész- és Nyék-dülő szabályozása.

E dülők szabályozási tervét még 1894-ben dolgoztuk ki; a székesfőváros felmerült észrevételeit pedig, azokra vonatkozó elhatározásunkkal együtt 1896. évi jelentésünkben ismertettük. A szabályozási terv ama részletei, melyek iránt a megegyezés még hiányzott, a mult évben kerültek ismét tárgyalás alá s nyertek részünkről elintézést az alábbiak értelmében. A mecset-utczát eredetileg csak a Niedermayer-utczáig terveztük, holott a székes-főváros azt a kavics-utczáig kivánja megnyujtani; tekintve, hogy ezen óhajtás ellen eddig csak a kapcsolatos tetemes költség miatt volt észrevételünk, a főváros ismételt kivánságához hozzájárultunk, mert a költség őt illetvén, szorgalmazásából arra kellett feltételeznünk, hogy a költségek szempontját akadálynak nem tekinti. A vonalozás végleges megállapitására irányadó lesz, hogy a környéken épült uj nyaraló megkimélve maradjon és 3 mtres előkertje is legyen. A Lukács-fürdő és a Margit-hid között fekvő Dunaszabályozási telkeinket a főváros park czéljára kivánta

felhasználni; ezt feleslegesnek tartottuk, mert a Császárfürdő és a Lukácsfürdő előtt már különben is van park. A főváros mégis ragaszkodván szándékához, végre abba részünkről is beleegyeztünk, oly feltétel alatt, hogy a főváros a telkek □-ölenként 80 frttal számitott 256896 frtnyi becsértékét nekünk téritse meg, mert ez le van kötve a nagykörut létesitésére adott állami előlegek törlesztésére. A főváros a feltételt elfogadta s kivánságára beleegyeztünk, hogy a vételári összeget 10 év alatt egyenlő évi részletekben fizesse. — A többi észrevételek legnagyobbrészt megszüntek; s amelyek még fenmaradtak, ezeket figyelembe nem vehettük, s ha a főváros az ujabb felvilágositások után is fentartaná ezen kivánságait, a nézeteltérését a belügyminiszter ur döntésére fogjuk bocsátani.

A II. ker. Trombitás-út.

A trombitás-út egy szakasza azon agyagaknázások következtében, melyeket a „kőszénbánya és téglagyár Pesten“ bej. czég ottani telepén eszközölt, már évtizedekkel előbb leszakadt s hatóságilag megállapitott ténynyé vált, hogy a társulat az utat helyreállitani tartozik. A Rézmáldülő és környékére kidolgozott szabályozási tervünkben a régi helyett egy uj utvonal eszméjét is felvettük, mely a retek-utczából, a fogaskerekü vasut állomásával szemben kiindulva a budakeszi-úttal megközelitőleg párhuzamosan, tehát ugy haladna, hogy ezen utóbbi ut nagy forgalmát az uj trombitás-út részben felvehetné és megoszthatná. Ezen uj utvonalat általános közlekedési szempontból a réginél jobbnak tartottuk. Habár ugyanezen nézetben volt a székes-főváros is, a nevezett társulattal szemben a régi leszakadt út helyreállitásához ragaszkodott, csupán azon okból, mert az uj vonal kiépitésére a társulat jogi szempontból nem szoritható. Felebbvitel utján végső fokon a belügyminiszter úr is a régi út helyreállitására kötelezte a társulatot. Végre azonban a társulat is érdekeinek helyes belátására jutott és felismerve, hogy a régi út helyreállitása több költséget okoz, a belügyminister úrtól a tárgyalások megindítását kérelmezte abban az irányban, hogy a leszakadt út helyett a fentebb érintett uj utvonalat épitse meg. Tekintve, hogy igy a társulat önként kinálkozott a jobb uj vonalat kiépiteni, a területet ingyen adni és az utépitést makadamszerűleg saját költségén hatóságilag megállapitandó terv szerint eszközölni és ennek biztositására a székes-fővároshoz 12000 frtnyi óvadékot is tett le, — megkérdezés folytán az ügy ezen ujabb fordulatára abban foglaltuk össze véleményünket, hogy a jogerős harmadfoku határozattal szemben a belügyminister úr találna módot arra, hogy a jobb érvényesülése lehetetlenné ne váljék. Másrészt később a székesfővárossal is érintkezésbe léptünk abból az alkalomból, hogy a társulat szóban forgó telepén munkásház épitésére kért engedélyt, melyek kiadása előtt természetesen a telek szabályozása volt tisztába hozandó. Utalva tehát a társulat fentebbi ajánlatára és kiemelve, hogy a régi út helyreállitására vonatkozó jogerős határozat nem képezhet akadályt abban, hogy a székes-főváros a társulattal a közérdekre nézve sokkal előnyösebb uj utvonal kiépitése iránt megegyezésre léphessen, aminek természetesen a czélba vet épitkezés előtt kell eldőlnie: felkértük a székes-fővárost, hogy a szükséges tárgyalásokat a társulattal sürgősen inditsa meg. Ajánlatba hoztuk egyszersmind azt a módozatot, hogy az ügy gyorsabb lebonyolitása végett a tárgyalások a társulat bevo-

násával vegyes bizottság utján intéztessenek. Ezt a főváros elfogadván, a tárgyalások vezetésünk alatt éppen folyamatban vannak és kecsegtetnek a sikeres megoldás kilátásával.

A III. ker. Császárfürdő szabályozása.

A Marczibányi-féle császárfürdői kegyes alapitvány telepének szabályozása édekében a székes-főváros hozzánk fordult, kérve, hogy a szabályozás keresztülvitelét vennők kezünkbe. A sajátjának vélt terület felett a rendelkezést tulajdonjogának fentartásával nekünk egyszersmind felajánlotta, és ez lett volna az az érték, mely a szabályozással kapcsolatos áldozatokat ellensulyozni és kiegyenliteni lett volna hivatva. Ebben azonban nagy tévedést kellett megállapitanunk. A rendelkezésünkre felajánlott terület ugyanis, mint nem telekkönyvezett oly közterület, mely szabályozás folytán a császárfürdő telkéhez esik, 271.00 □öl, az 1870. évi X. t.-cz. értelmében a kezelésünk alatt álló fővárosi pénz alapot illeti s a szabályozás czéljára kizárólagos rendelkezésünk alá tartozik. Fel kellett tehát a székesfővárost világositanunk, hogy amit nekünk felajánlott, az különben is a mienk és igy abban nem nyerhetünk segedelmet azon áldozatok viselésére, melyeket a szabályozás keresztülvitele igényel. Egyébiránt azokat az emberbaráti czélokat, melyeknek a császárfürdői kegyes alapitvány szolgálatában áll, e tanács teljes mértékben méltányolta mindenkor és ennek bizonyságát is adta abban, hogy egy részt a telekhez a Duna felől csatolandó 271.00-□ ölnyi terjedéket már előbb oda igérte ingyen, másrészt a Duna szabályozása folytán nyert, a császárfürdő mentén elvonuló 1830.70 □-ölnyi területet a fürdőhöz szolgáló nyilvános park czéljaira ingyenes használatul átengedte. Hátra van még a fürdő telkének szabályozása a Zsigmond-utcza felöl. Itt terjedékbeváltás lesz, melynek terhét készségesen magunkra veszszük. De hogy a fennálló épület elmozditásával a szabályozás a megvalósitás stadiumába jusson, az ügyet ebben az irányban az alapitványnyal egyetértőleg rendezni, már csak a székes-főváros lehet hivatva. Nem kétkedhetünk, hogy a szabályozás végrehajtásához füződő városrendezési czélokat és a közhasznu kegyes alapitvány méltányos érdekeit a székes-főváros is szivén viseli és ezen bizalommal intéztük hozzá kérésünket, hogy a fürdő gondnokságával a tárgyalásokat vegye fel minél előbb.

A III. ker. Zöldmál-dülöben uj utak.

A zöldmáli-út és a 16378. és 16399. kat. sz. utak közé eső tömbön a székes-főváros kezdeményezésére 3 uj utat vettünk fel az általános szabályozási tervbe. Ezek közül a zöldmáli-uttal párhuzamosan, ugyszintén az 5901. és 5903. hrzi sz. telkek között tervezett ut szélességét a javaslatba hozott 4 öl helyett 6 ölben állapitottuk meg. Ez a vidék ugyanis a IV. övezetbe tartozik, ahol az utczai vonalon és zárt sorban is szabad épiteni; s ha a telektulajdonosok ezzel a szabadsággal élni fognak, a 4 öles utak meg nem felelhetnének. A harmadik utat ellenben meghagytuk 4 öl szélesnek, mert oly meredek, hogy csak gyalogközlekedésre használható, lépcsős kiképzéssel.

A IV. ker. Egyetem-tér és Egyetem-utcza szabályozásának módositása.

A székes-főváros az Egyetem-térnek, az Andrássy-féle telek lemetszésével tervezett kiszélesitését hozta javaslatba; de mivel e müveletet szükségesnek nem találtuk, javaslatát nem fogadhattuk el. — Eltekintve ugyanis attól, hogy az Andrássy-féle telek szabályozása csak röviddel ezelőtt állapittatott meg és igy rendkivüli nyomós ok nélkül nem találhattuk helyén levőnek ezt a szabályozást ismét bolygatni, a kiszélesitésnek a

székes-főváros előterjesztése szerint az képezné indokát, hogy a tudományegyetem épülete a térre 7 mtres risalittal létesült; ámde ezen risalit a a nyilvános közlekedés számára a tér színében nyitva lesz és ekképpen a járdát fogja pótolni, nincs tehát fontos ok arra, hogy amit ezen risalit a térből elvon, az a másik oldalon tervezett kiszélesitéssel pótoltassék. Az adott körülménynek között ez a kiszélesités czéltalan is volna; a kecskeméti-utcza szélessége ugyanis csak 10 öl, a megelőző közlekedési vonalnak, melyet az Egyetem-tér és az Egyetem-utcza együttesen képeznek, 12 ölre való kiszélesitése tehát különben sem vezethetne a szem előtt lebegni látszó törekvés megvalósitására, mert egy és ugyanazon közlekedési vonal egyik szakaszát kibővitve a másik szakaszát jelen szélességében meghagyva, ebből a közlekedésre nem háramolhatnak oly előnyök, melyek a kiszélesitéssel járó igen tetemes áldozatokat indokolhatnák. Ezekhez képest nem járulhattunk az Egyetem-utczának 12 ölre inditványozott kiszélesitéséhez sem; ellenben tekintettel egyrészt az Egyetem-térre, másrészt a kecskeméti utczára, nem ellenéztük, hogy az Egyetem-utczának 10 ölre való kiszélesitése az utcza keleti oldalán az általános szabályozási tervbe felvéttessék; mindazonáltal a szabályozásnak ezen módositásába is csak ugy egyeztünk bele, ha a módositással egyidejüleg jogérvényesen kimondatik, miszerint a szabályozás módositása a jelenlegi épületeket semmiképen sem bolygathatja, azok szabad használatát és esetleges átalakitását nem akadályozhatja s hogy tehát csak esetről-esetre akkor lesz végrehajtható, ha a mostani épületek lebontatván, a telkek egészen ujból való beépités alá jutnak. A székesfőváros ehez hozzá is járult, egyuttal pedig inditványba hozta a gr. Károlyi-utcza kiszélesitését 6 ölre, ugy, hogy ez is csak uj épitkezések alkalmával legyen keresztülviendő. Elvi észrevételünk ez utóbbi szabályozás ellen nem volt ugyan, de végleges határozat előtt a pontos terv bemutatását kivántuk.

A IV. ker. Királyi Pál-utcza, Szerb-utcza és bástya-utcza szabályozásának módositása.

A székes főváros középitési bizottságának kezdeményezése folytán elfogadtuk, hogy a Királyi Pál-utcza a nyugati oldalán 6·60 ölre szélesittessék ki, esetről-esetre épitkezések alkalmával. Czélja e műveletnek az, hogy a párhuzamos kecskeméti-utcza nagy forgalma megosztva részben a Királyi Pál-utczán találhassa lebonyolitását. Ugyanezen alkalommal határozatra emeltük a székes-főváros azon előterjesztését is, hogy a kecskeméti-utcza, Egyetem-tér és Királyi Pál-utcza közt fekvő 367. hrzi. sz. telek a szerb-utcza kitorkolásának szabaddá tétele végett megfelelő lemetszést szenvedjen s a szerb-utcza vonala a 260 és 261. hrzi. sz telkek mentén kiegyenlittessék. Ellenben nem járulhattunk a bástya-utcza zöldfa- és Királyi Pál-utczák közti szakaszának megpenditett kiszélesitéséhez, mert az utcza csupán egyik szakaszának kibővitésével a közlekedés alig nyerne valamit; belőle csak az érdekelt birtokosok merithetnék azt az előnyt, hogy telkeiken háromemeletes házakat épithetnének. Kijelentettük tehát, hogy a kiszélesitésről elvileg csak ugy lehetne szó, ha az illető telektulajdonosok köteleznék magukat, a szükséges területet ingyen adni.

Az V. ker. Ujépület szabályozása.

Az ujépület tömbjének a symmetria alapul vételével készült s az 1897. évről adott jelentésünkben ismertetett szabályozási tervét, abban a variatióban, melyben azt megállapitottuk, a székes-főváros is elfogadta, de bizonyos kivánságokat füzött hozzá, melyek czélzata az alábbiakból derül ki:

1. A félkörü térre néző telkekre az épitésügyi szabályzattól eltérő, külön épitési módot követelni az épitési hatóságok tulajdonképen nincsenek jogositva; tekintve mégis, hogy a tömb a m. kir. kincstár tulajdonát képezi és értékesitésével mi vagyunk megbizva, már a szabályozási terv elfogadása alkalmával tájékoztattuk a székes-fővárost, hogy mint eladók, magánjogi szerződés utján gondoskodni fogunk arról, hogy a félkörü térre néző telkeken emelendő épületek egyenlő párkány magasság mellett, azonos művészi elvek szem előtt tartásával, hasonló homlokzati kiképzést nyerjenek, tetőzetük pedig a netán alkalmazandó tornyokkal együtt ugy a magasság, mint az arányosság szempontjából akként lesz kiképzendő, hogy valamint a telkek, ugy a rajtuk emelendő épületek is összhatásukban teljes művészi egységet képezzenek. E részben tehát a főváros kivánsága tárgytalan volt.

2. Az az óhajtás, hogy a Zoltán-utczától délre fekvő két nagy telektömbön lehetőleg monumentális stylban készitendő középületek emeltessenek, egyáltalán nem érvényesithető, mert ehez a tulajdonos kincstárral szemben minden jogi alap hiányzik. Természetes azonban, hogy a mennyiben alkalom kinálkoznék e tömböket középületek czéljára értékesiteni, azt készségesen fogjuk felkarolni és örvendünk, hogy a Nádor-utczai tömb egészben ily középület, t. i. a tőzsde czéljára, a hold-utczai tömb pedig legalább részben szintén középületek czéljára van kilátásba véve.

3. A hold-utczára néző nagy tömbön keresztül a székes-főváros okvetlenül, a Nádor-utczai tömbön pedig az esetben kivánt utczát nyitni, ha ide nem egységes középület emeltetnék. Ez utóbbi tömbön keresztül az utcza egészen felesleges, mert az szükség esetében utcza nélkül is czélszerüen felosztható; a hold-utczai tömbre nézve pedig már eredetileg is fentartottuk magunknak a jogot arra, hogy a mennyiben nem egységes középület létesitésére használtatnék fel, azon keresztül 8 öles utczát nyithassunk, miután e nélkül e tömb 42 ölnyi mélységénél fogva nem lenne czélszerüen feldarabolható. Ha azonban ide az egész tömb igénybe vételével egy nagy középület vétetnék czélba, nem volna indokolható, hogy a tömböt az utcza beiktatásával ilyen czélra alkalmatlanná tegyük.

4. A Nádor- illetve Széchenyi-utcza és a nagykorona-utcza betorkolásánál a székes-főváros a szorulatok kiküszöbölését kivánta. A nádor-utcza és a nagykorona-utcza útteste a Széchenyi-, illetve sétatér-utczáig körülbelül 9 mtr. széles, a vélt szorulat helyén pedig kibővül 13—14 mtrre. Másrészt tény, hogy a szorulatok kibővitése az ujépületi tömbre szoritkozó szabályozási terv keretén kivül eső sarkok (Nádor-utcza és Széchenyi-utczai sarok, — nagykorona-utcza és sétatéri-utczai sarok) letompitásával volna csak lehetséges és ha a tapasztalat ennek a szükségét beigazolná, módjukban lesz az illetékes hatóságoknak annak idején megfelelően intézkedni.

5. Kivánta a főváros a tömb közepén tervezett fő-út szükitését, amihez nem járulhattunk, mert így vagy a bálvány-utcza vesztené el egyenes folytatását, amire pedig sulyt kell fektetni; — vagy a symmetria menne veszendőbe, noha az elfogadott szabályozási tervnek éppen a symmetria képezi legfőbb jellegzetes vonását. Másrészt nem téveszthető szem elől, hogy a félkörü-tér közepére van szánva a szabadsághárcz-szobor, melyhez időnként nagy embertömeg felvonulására és elhelyezkedésére kell számitani; e czélra pedig ez a széles út nagyon szükséges lesz. Végül arra

az észrevételre, hogy a félkörü-tér tagozva, a parksávok pedig járdával legyenek ellátva, utalnunk kellett arra, mikép ez nem szabályozási, hanem térrendezési kérdés, mely annak idején külön megoldás tárgyát fogja képezni.

Miután pedig ezek az óhajtások esetleg felsőbb döntést igénylő nézeteltéréseknek lettek volna vehetők, ama törekvés által vezéreltetve, hogy az ujépület tömbjének szabályozási terve végre érvényesen meg legyen állapitva: az ügyet a belügyminister úr elé terjesztettük, ki is a szabályozási tervet a székes-főváros kivánságainak mellőzésével helybenhagyván, az véglegessé vált.

A VI. ker. Mexikói-út szabályozása.

A székes-főváros e részben oly szabályozási tervet hozott javaslatba, mely szerint a Mexikói-út a vasút mindkét oldalán 6 ölre volna kiszélesitendő. Habár ez ellen elvi észrevételünk nem volt, mégis miután a terv a m. kir. államvasutak területét több helyen érintette, első sorban azt kellett kivánnunk, hogy ezen területek igénybevétele kérdésében a m. kir. államvasutak igazgatóságával a tárgyalásokat inditsa meg, mert csak ezen tárgyalások eredményének ismerete után lehet a szabályozás tekintetében végleges megállapodásra jutni.

A VII. ker. István-út kiszélesitése.

A Budapest—fóthi villamos vasut érdekében a székes-főváros az István-út ama szakaszát, mely a Hermina-út és a Hungária-út közt terül el, 16 ölre kivánta kiszélesiteni. E kiszélesitést nem tartottuk ugyan szükségesnek, de mivel a székes-főváros arra nagy sulyt fektetett, ismételt kivánsága folytán ahoz végre hozzájárultunk.

A VII. ker. Telep-utcza folytatása.

Gróf Crouy Chanel Endre azzal a kérelemmel fordult a hatósághoz, hogy a Telep-utcza, mely jelenleg csak az öv-utczáig terjed, folytatólag egész a határig felvétessék a szabályozási tervbe. Habár a középitési bizottság a kérelem teljesitését ajánlotta oly kikötéssel, hogy folyamodó az utcza területét saját költségén szerezze meg és az utcza kérdéses uj szakaszát saját költségén épitse ki, — részünkről a kivánságot az emlitett kikötés mellett sem találtuk figyelembevehetőnek, egyrészt, mert a kérelem teljesitésében a külterjes fejlődésnek idegen határ bevonásával való előmozditását látnók, noha a külterjes fejlődés ellen a székes-főváros már a saját határában is védelemre szorul, — mert másrészt a folyamodó által Rákos Palota község határában kilátásba vett Széchenyi-telep az Erzsébet királyné-út és a csömöri-út által egyébként is kapcsolatba jut a fővárossal.

A VIII. ker. Szeszgyár-utcza folytatása.

Krausz Izidor, a VIII. ker. örömvölgy-utcza, kőris-utcza és Orczy-út sarkán fekvő telek tulajdonosának kérelmére megállapitottuk, hogy a szeszgyár-utcza, mely eddig zsák-utcza volt, a kőris-utczáig folytatólagosan megnyittassék és közte s az Orczy-út között egy 6 öles utcza jöjjön az általános szabályozási tervbe. Ki van kötve, hogy a telektulajdonos tartozik a szükséges területet ingyen adni, az utakat saját költségén csatornázni, burkolattal ellátni, ezt megelőzve pedig a hatóság felhivására lebontani azon épületeit, melyek az utcza területébe esnek.

A VIII. ker. kis státió-utcza kiszélesitése.

A kis státió-utczának a futó-utcza és Hunyady-utcza közti szakaszban különböző szélessége van, ugy hogy az épitésügyi szabályzat 151. §-ának alkalmazásával a telkek részben III. és IV. emeletes, részben pedig legfeljebb II. emeletes házakkal volnának beépithetők. Hogy a telkek ily egyenlőtlen elbánás alá ne essenek, egy felmerült épitkezés alkalmából a

székes-fővárossal egyetértésben elhatároztuk, hogy az utcza keskenyebb részében 10·50 mtrre szélesittessék ki. Az illető épitkezővel szemben egyszersmind kikötöttük, hogy a kiszélesitésre telkéből eleső területet ingyen tartozik átengedni, a kiszélesitéssel érintett többi telkek tulajdonosaitól pedig elvárjuk, hogy a kiszélesitéssel reájuk hárandó nagy előny viszonzásául a szükséges területet szintén ingyen fogják átengedni.

A VIII. ker. Magdolna-utcza kiszélesitése.

A főváros javaslatára elfogadtuk, hogy a Magdolna-utcza Madách- és Karpfenstein-utczák közti szakasza, melynek mai szélessége átlag csak 4·6 öl, $5^1/_2$—6 ölre bövittessék ki; itt is kikötöttük azonban, hogy miután a kiszélesités folytán a telkek III emeletes kázakkal is épithetők ki, e jelentékeny vagyoni előny fejében a tulajdonosok az eleső területeket ingyen engedjék át.

A IX. ker. Tompa- és Ranolder-utczák kiszélesitése.

Az üllői-út, Ferencz-körut, soroksári-út és a Ferenczvárosi védgát által határolt területen, kivéve a mester-utczát, melynek 14-ölre való kiszélesitése már el van határozva, a többi utczák mind igen keskenyek és kiváltképen azok, melyek a Dunával párhuzamos irányt követnek, érezhetően rászorultak a kibővitésre. Ennélfogva készségesen hozzájárultunk ahoz, hogy a tompa-utcza és a Ranolder-utcza a keleti oldalon, a Remete-utczától pedig a Ferenczvárosi védgátig mindkét oldal érintésével 10 ölre kiszélesittessék, esetről-esetre épitkezések alkalmával. Figyelemmel továbbá ezen környék jelentékenyebb fejlődésére szükségesnek láttuk, hogy a Ferenczvárosi védgád, Ranolder-utcza és a Telepy-utcza által határolt, a főváros tulajdonát képező háromszögalaku telek a szabályozási tervbe parknak vagy köztérnek vétessék fel és erre a czélra tartassék fenn. Ezt a székes-főváros el is fogadta.

A IX. ker. Bakács-utcza kiszélesitése.

A csepel-rakpart és a Bakács-tér közötti szakaszról van szó, melyet a székes-főváros 12 ölre tervezett kiszélesiteni s mi ehez hozzájárultunk méltányolva egyrészt azt az okot, hogy a rakpartról jövő forgalom lebonyolitására az utcza most nem elég széles, méltányolva másrészt azt a czélt, hogy a Bakácstéri templom, mint arra méltó alkotás, már a csepelrakpartról szemlélhető legyen.

A IX. ker. Knezits-utcza folytatása.

A IX. ker. választmány hozta szönyegre azt az eszmét, hogy a Knezits-utcza folytatólag a Kinizsi- és az Erkel-utcza között 6 öl szélességben megnyittassék. A székes-főváros e czélra nem hajlandó áldozatot hozni, amiből önként folyik az a feltétel, hogy az érdekelt birtokosok nemcsak a területet adják ingyen, de a kiépitést is saját költségükön eszközöljék. Ily viszonyok között, bár a terv ellen elvi észrevétel nem lehet, azt kellett kivánnunk, hogy a székes-főváros az emlitett feltétel kérdésében az érdekeltekkel a tárgyalásokat ejtse meg és az eredményt közölje, ettől függvén, hogy véglegesen milyen álláspontra fogunk helyezkedni.

A IX. ker. Hungária-körút szabályozása.

A régebben megállapitott szabályozási tervben a Hungária-körút a Kőbányai-út és népliget között 24°, a népliget mentén pedig 20° szélességben szerepel.

A székes-főváros a pontos szabályozási terv előterjesztése alkalmából azt a javaslatot tette, hogy a tisztviselő-telep felőli oldalon 4 öles előkerttel való épitkezés irassék elő azon czélból, hogy ezen előkertek később elhagyatván és az utterülethez csatoltatván, a Hungária-körút a népliget mentén is mindenütt 24° széles legyen. Ezt a javaslatot eltekintve az épités-

ügyi szabályzat 142. §-ának *f)* pontjában foglalt rendelkezéstől, mely szerint a Hungária-körút, Stefánia út és népliget közötti szakaszában 3 öles előkerttel kell épitkezni, — már elvi szempontból sem tehettük magunkévá, mert az előkertes épitkezésnek a fenti czélzatból való követelése az előkerti épitkezéshez füzött érdekekkel teljesen ellentétben állván, ilyen eljárást a hatóság nem követhet.

A mi azt a kérdést illeti, hogy vajjon szükséges-e a körútat a népliget mentén 24 ölre kiszélesiteni, — e tekintetben azon meggyőződésnek adtunk kifejezést, hogy a kiszélesitésre szükség nincsen, mert a forgalmi érdekekre és jelesen a közúti vasúti vágányok czélszerű lefektetésére a hatóság már akkor is kellő figyelemmel volt, midőn a szélességet 20 ölben állapitotta meg; — ha mindennek daczára a székesfőváros a 24°-re való kiszélesitéshez ragaszkodnék, — módjában van azt a népliget területéből eszközölni.

A Hungária-körút, Üllői-út és Duna közti szakaszának szabályozására nézve a székes-főváros által bemutatott tervhez az útirányt illetőleg hozzájárultunk, de a szélességet 18 öl helyett 20 ölben kivántuk felvétetni, számitva egyrészt arra, hogy ezen útszakaszon szintén közúti vasút is fog haladni, tekintettel másrészt arra, hogy a mester-utcza találkozásánál az út két részre szakad, ugy hogy a marhavásártér felöli oldal 8 öl szélességgel a mester-utcza magasságában fog haladni, mig a 12° széles rész a körút közvetlen folytatásaként mintegy 6 m-rel magasabb leend és igy jut el a Dunához.

A 20°-re való szélesitést az Üllői-út és Mester-utcza között, mindkét oldalról, a hátralevő szakaszon pedig az északi oldal felöl állapitottuk meg, — mely kiszélesités által a húsconservgyárat kivéve nagyobbrészt fővárosi üres területek érintetnek, mig a conservgyár a 18 öles szélesség mellett is belejönne a szabályozás keretébe. A kiszélesitésen felül szükségesnek találtuk, hogy a ferenczvárosi pályaudvar előtt tervezett tér kibővittessék, különös tekintettel arra, hogy a közuti vasuti kitérő vágányok és állomás számára az út forgalmi vonalából kieső terület álljon rendelkezésre.

A szóban forgó szabályozásokkal kapcsolatban a magasságokat is megállapitottuk.

II.

Az uj hidakkal kapcsolatos rendezés.

A Ferencz József-hid lejáróinak épitését és az evvel kapcsolatos rendezéseket előző jelentésünk értelmében végrehajtván, a mult évben ezen munkák leszámolását is megejtettük és ennek eredményéhez képest a vállalkozó végszámláját 319041 frt 33 krral érvényesitettük; a 394155 frt előirányzattal szemben tehát 75113 frt 67 kr megtakaritást értünk el.

A létesitményeket a vállalkozó jótállási kötelezettségével, további gondozás végett egyuttal a székes-fővárosnak adtuk át.

Az esküténi hid környékének rendezési tervét, ugy amint azt már ismertettük, legelőbb is a székes-fővárossal kivántuk letárgyalni és jelezhetjük, hogy a pesti oldalra vonatkozólag teljes megegyezésre jutottunk; ami pedig a budai oldalt illeti, itt nem csupán rendezésről, hanem mindenek előtt a szabályozásnak azon módositásáról van szó, melynek értelmében a Döbrentey-utcza a hasonnevü tértől lefelé elzáratnék. E módositás czélja a Rudas-fürdő előtt egy parknak a létesitése, ami ismét azt vonja maga után, hogy az ide tervezett vásárcsarnok eszméjét el kell ejteni. Mindez nem okozott volna nehézséget, mert egyrészt a park eszméje a fővárosnál is tetszésre talált, mert másrészt azzal mindenki tisztában van, hogy a vásárcsarnokot a hozzáfüződő czélszerüségi tekinteteknél fogva semmi esetre sem szabad ide épiteni. A nehézség ott merült fel, hogy bár a székes-főváros a szabályozás módositásához, nevezetesen a Döbrentey-utcza elzárásához hozzájárult és elejtette a vásárcsarnok eszméjét is, — de a parkhoz azt a feltételt kapcsolta, hogy a vásárcsarnok czéljára szerzett és a tervezett parkba eső ingatlanokra kiadott 287.106 frt 33 kr. részére megtérittessék.

E feltételt illetőleg szükségesnek láttuk a következő észrevételeket érvényesiteni.

1. Miután a főváros a Döbrentey-utcza elzárásához feltétjenül hozzájárult, e mellett a kikötés meg nem állhat, mert az elzárással a vásárcsarnok számára szerzett telkek a Döbrentey-utcza felé már homlokzatukat vesztik.

2. A park létesitése egyáltalán nem következménye a hid épitésének s a hidfeljáró kérdése megoldható park létesitése nélkül is, a kivánt megtéritésre tehát ok nincsen, annál kevésbé, mert a parkot a főváros egyedül önmagának csinálná.

3. Hogy a parkra itt a főváros szempontjából nagy szükség van, azt legelső sorban magának a fővárosnak, ugyis, mint a Rudas-fürdő tulajdonosának, kell belátni és pedig annyival inkább, mert másfelől a Lukács-fürdő és Margithid között is $^1/_4$ millió frtot áldoz park létesitésére, noha erre ott valóban nincsen szükség.

4. A hidfeljáró monumentalis kiképzése s a Gellérthegy éjszaki oldalának rendezése szépészeti szempontból csak ugy fog kellőleg érvénye-

sülni, ha a kérdéses park létesül; ellenben, ha ez a hely beépittetnék, ennek áldozatul esnék mindez, ami különben a város szivében levő ezen helyet valóban kiessé varázsolhatja.

5. Megfontolandó az is, hogy a fővárost ezen park létesitése körül a terület és a parkirozási költségen felül semmi egyéb nem terhelné, a többi munkálatok a hidfő körüli rendezés keretében jutnának keresztül vitelre.

Azt ajánlottuk tehát a székes-fővárosnak, vegye ezeket az észrevételeket fontolóra s kikötését ejtse el, különben kénytelenek volnánk a szabályozás módositását elhagyva az eredeti rendezési tervre visszatérni, mely az itt s épen a főváros szempontjából felmerülő igényeket csak korlátolt mértékben elégitheti ki.

Ezzel párhuzamosan az eskütéri hiddal ugy a bal-, mint a jobbparton kapcsolatos rendezések terveit jóváhagyás végett a m. kormánynak is bemutattuk s a kereskedelemügyi ministeriumban azokat első sorban az a vegyes bizottság vette vizsgálat alá, mely e czélra még 1893-ban szerveztetett. Tárgyalásáról felvilágositást ad a következő:

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, a kereskedelemügyi ministeriumban az eskütéri Dunahid pesti és budai feljáróinak kiképzésére és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekre vonatkozólag a fővárosi közmunkák tanácsa által készitett tervezet ügyében 1898. évi deczember hó 6-án megtartott értekezletről.

Csörgeő Gyula államtitkár elnöklete alatt jelen voltak:

a kereskedelemügyi m. kir. ministerium részéről: Szántó Albert műszaki tanácsos, a m. kir. belügyministerium részéről: Faschó Moys Sándor ministeri tanácsos, a m. kir. pénzügyministerium részéről: Eckermann Ede műsz ki tanácsos, a m. kir. földmivelésügyi ministerium részéről: Zsák Hugó ministeri osztálytanácsos, Heckler Károly kir. főmérnök, a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos, Tolnay Lajos országgyülési képviselő, Pucher József épitész tanácstag, Bakos János ministeri osztálytanácsos, a székes-főváros közönsége részéről: Rózsavölgyi Gyula alpolgármester, mint a fővárosi kiküldöttek vezetője; Vosits Károly tanácsnok, Heuffel Adolf középitési igazgató; Kléh István udvari tanácsos, törvh. bizottsági tag, Lipthay Béla báró törvh. bizottsági tag, Hausmann Alajos törvh. bizottsági tag.

Elnöklő államtitkár az értekezletet megnyitva, közli a bizottsággal, hogy az eskütéri Dunahid pesti és budai feljáróinak kiképzésére és ezzel kapcsolatos rendezésekre vonatkozó tervezetet a fővárosi közmunkák tanácsa nyert megbizatásához képest elkészitette s Ministerelnök Úr Ő Nagyméltóságához felterjesztette, ki is azt a székes-fővárosi uj Dunahidak épitése körül a

fővárosi hatóságok ügykörét érintőleg felmerülő kérdések tárgyalására 1893. évben alakitott vegyes bizottság által leendő tárgyalás végett kereskedelemügyi Minister Úr Ő Nagyméltóságához tette át.

Midőn az ehhez képest a szóban forgó tervezet tárgyalása végett a mai értekezletre egybehivott bizottságot üdvözli, mindenekelőtt általános tájékoztatásul jelezni kivánja, hogy a bemutatott tervezet a ba parton tüzetesen a megállapitott szabályozáshoz alkalmazkodik s felöleli mindazon rendezési munkálatokat, a melyeket a még megmaradó régi városházára, a belvárosi templomra és a kegyesrendiek épületére való tekintettel ez idő szerint végrehajtani lehetséges és a melyek szükségesek ahhoz, hogy a hidra addig is mig az emlitett épületek fennállanak, hozzá lehessen jutni; a jobbparton pedig a szóban forgó tervezet az eredeti szabályozási tervtől annyiban tér el, a mennyiben a Döbrentey-utcza a Döbrentey-tértől lefelé felhagyatván ama háztelkekkel együtt, melyeket a székes-főváros a Rudasfürdő és a Döbrenteytér között vásárcsarnok czéljaira szerzett be, parkká alakittatnék át.

Jelezte továbbá, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa a szóban forgó tervezetet a székes-főváros közönségével közölvén, annak részéről a balparti rendezések ellen észrevétel nem emeltetett, a jobbparti szabályozási tervnek előzőleg jelzett módositásához azonban a székes-fővárosi törvényhatósági bizottság 891/98 sz. a. hozott határozata szerint csak azon feltétel alatt járul hozzá, ha a vasárcsarnok czéljaira megszerzett telkeknek 287.166 frt 33 krnyi költsége a székes-fővárosnak megtérittetik.

Ezen határozat meghozata után a fővárosi közmunkák tanácsa ujból átirt a székes-főváros közönségéhez, hogy a jelzett feltételt elejtve, a szabályozási és rendezési tervet a maga egészében és fentartás nélkül fogadja el s válasziratában jelezte egyuttal azt is, hogy ellenkező esetben kénytelen lenne az eredeti tervre visszatérni, mely szerint a jobbparti feljáró a Döbrentey-utcza elzárása nélkül és a park mellőzésével nyerne kiképzést. — A székes-főváros e részben még nem határozott.

Ezeknek előbocsátása és a bizottsági tagok azon kijelentése után, hogy a kérdéses terveket már előzetesen átnézvén, a tervezett rendezések tekintetében teljesen tájékoztatva vannak, s igy a tervek részletesebb ismertetését nem kivánják, elnöklő államtitkár felkéri a bizottsági tagokat, hogy a terveket és pedig első sorban a balazután pedig a jobb-parti feljárókra és rendezésekre vonatkozókat megbeszélés tárgyává téve, azokra nézve netán fenforgó észrevételeiket nyilvánitani sziveskedjenek.

A székes-főváros közönsége kiküldötteinek a balparti feljárók tervezett kiképzése és az ezzel kapcsolatos rendezések ellen észrevételük nincsen.

Szántó Albert műszaki tanácsos a kereskedelemügyi ministerium dunahidépitési szakosztályának képviseletében kijelenti, hogy az eskütéri hid épitése szempontjából a balparti feljárók és rendezések tervezete ellen általánosságban észrevétel szintén nem forog fenn, s a részletek tekintetében is csak azt tartaná szükségesnek, hogy a parti nyilásban a hidfő mellett összeszükülő gyalogjárda legalább 3·0 méterre szélesbittessék ki; továbbá, hogy a vámszedő házak előtt a kocsi út széle fölött 10 illetve 15 cm. kiemelkedéssel tervezett gyalogjárdák egyenletes emelkedéssel menjenek át a hidnak magasabb — 22 cmre kiemelkedő — gyalogjárdáiba; s végül, hogy a hidfők két alapteste között a jelenlegi terep fölött szükséges földfeltöltés, nemkülönben a feljáróknak a vámszedőházak között a hidpályát elválasztó szegélykövekig terjedő részében a pályaburkolati munkák is — mint nem a hid, hanem a feljárók épitéséhez tartozók — ez utóbbiak keretében a fővárosi közmunkák tanácsa által hajtassanak végre.

A fővárosi közmunkák tanácsának képviselői kijelentik, hogy a járdáknak jelzett módon való előállitását czélba vették, ahhoz a kivánsághoz pedig, hogy a vámszedőházak város felöli széle és a hidpályát határoló szegélykövek közötti út feltöltési és burkolati munkák szintén általuk hajtassanak végre, hozzájárulnak.

Zsák Hugó min. osztálytanácsos felvilágositást kér arra nézve, vajjon a szóban forgó rendezések összhangban lesznek-e a Duna ezen szakaszán czélba vett parkszabályozási és átalakitási munkálatokkal.

A fővárosi közmunkák tanácsának képviselői erre vonatkozólag kijelentik, hogy a szóban forgó rendezési munkálatok a dunaparti szabályozást nem alterálják.

Egyébb észrevétel nem történvén, —

államtitkár constatálja, hogy a bizottság a balparti feljárókra és a kapcsolatos rendezésekre vonatkozó tervezetet általánosságban megfelelőnek tartja, s ezt azzal az észrevétellel, hogy a parti nyilásban a hidfő melletti járda legalább 3·0 méterre szélesbittessék, a vámszedőházak melletti gyalogjárdák egyenletes emelkedéssel menjenek át a hidnak magasabbra kiemelkedő gyalogjárdáiba, s a hidfők két alapteste közötti földfeltöltések, nemkülönben a vámszedőházak város felöli szélétől a hidpályát határoló szegélykövekig terjedő pályaburkolati munkák is a közmunkák tanácsa által hajtassanak végre, — elfogadásra ajánlja.

Áttérve a jobbparti feljárók és az azokkal kapcsolatos rendezések tárgyalására, a fővárosi közmunkák tanácsának képviselői mindenekelőtt jelezni kívánták azokat az okokat, a melyek a közmunkák tanácsát arra késztették, hogy a jobbparti feljáró környékének az eredeti tervezettől eltérőleg parkszerű kiképzése mellett foglaljon állást.

Utaltak e részben arra, hogy a szóban forgó helyen nem csak a fürdővendégek, de a nagy közönség érdekében is felette kívánatos megfelelő üdülő helyről gondoskodni, hogy a fürdőtelepét csak ily módon lehetséges a gazdasági kihasználás és czélszerű kezelés érdekei által megkivánt zárt egészszé alkotni és csak igy lehet elérni azt, hogy a híd és feljáróinak monumentális kiképzése mellett a Gellérthegy északi oldalának művészi a kotásokkal is fokozandó természeti szépsége kellően érvényesülhessen.

A székes-főváros közönsége részéről a fentebbiek szerint módositott terv elfogadásához feltételként füzött azt a kivánságot, hogy a vásárcsarnok czéljaira megszerzett, a terv szerint azonban parkká átalakitandó telkek költsége a székes-fővárosnak megtérittessék, — tekintve, hogy a parkszerű kiképzés tisztán és kizárólag városrendezési és szabályozási czélból kivánatos és nem férhet kétség ahhoz, hogy a parkra nem a hidépitésnek, hanem a városnak van szüksége, — nem tartják teljesithetőnek, annál kevésbbé, mert nemcsak a kérdéses s vásárcsarnok czéljaira különben sem alkalmas telektömb, hanem vele együtt mindazon parkirozandó területek is, melyek a hidépitési alap terhére szereztettek meg, a város tulajdonát fognák képezni.

Ha mindezek daczára a székes-főváros még is fentartaná a jelzett költségek megtéritése iránti igényét az esetben, miután nézetük szerint azon nagy áldozatok után, melyeket az állam a híd megépitése és a vele kapcsolatos szabályozások végrehajtása folytán a székes-főváros érdekében már amugy is hozott, az államnak minden további megterheltetése egyenesen kizártnak tekinthető, nem maradna egyéb hátra, mint visszatérni az eredeti tervre.

Rózsavölgyi Gyula alpolgármester, mint a székes-főváros kiküldötteinek vezetője készséggel elismeri, hogy az értekezlet elé terjesztett módositott terv szebb és megfelelőbb, mint az eredeti terv, annak eldöntésénél azonban, hogy e két terv közül melyik fogadtassék el, nem tartja figyelmen kivül hagyhatónak a pénzügyi szempotokat sem; miután pedig a székes-főváros anyagi érdekeit érintő kérdésekben való állásfoglalásra felhatalmazva nincsen, az e részbeni elhatározást küldő hatósá-

gának kell, hogy fentartsa. — Kéri egyszersmind, hogy az értekezletről felveendő jegyzőkönyv a székes-fővárossal is közöltessék.

Lipthay Béla báró is szebbnek tartja a módositott tervet, ugy véli azonban, hogy még szebb volna, ha a rendezés akként eszközöltetnék, hogy a hid, illetve annak feljárója a létesitendő park közepébe essék, s e czélból a Döbrentey-utcza elzárása mellett a hidnak Döbrenteytér felöli oldalán a tervezettnél kisebb, körülbelül csak akkora szélességü park létesittetnék, mint aminő a hid és Rudas-fürdő között lesz, a fennmaradó többi terület pedig beépittetnék, mi pénzügyileg is előnyösebb lenne.

A tervezett rendezések és a fentebbi javaslat felett kifejlődött beható eszmecsere után és annak eredménye alapján

Elnöklő államtitkár constatálja, hogy a bizottság a Lipthay Béla báró által javasolt megoldást sem szépészeti, sem város rendezési szempontból nem tartja előnyösebbnek, s ennélfogva ahhoz nem járul hozzá, hanem ajánlja, hogy az értekezlet elé terjesztett tervezet, mint szépészeti és városrendezési szempontból leginkább megfelelő, változatlanul fogadtassék el.

A fővárosi közmunkák tanácsának képviselői előterjesztik azon kérelmüket, hogy a budai hidfő feletti mellvédek ne tömör falból, hanem ép ugy, mint az a feljárókon terveztetik ballusterekkel áttörten állittassanak elő.

A bizottság ezen kérelmet, mint szépészeti szempontból indokoltat figyelembe vételre ajánlja.

Felvetett kérdésre a fővárosi közmunkák tanácsának képviselői kijelentik, hogy a feljárók épitése és a kapcsolatos rendezések akként fognak végrehajtatni, hogy ezen munkálatok által a hidépitési munkák hátráltatva, vagy megnehezitve ne legyenek.

Tudomásul szolgál.

Ezzel a tárgyalandó kérdések kimerittetvén.

Elnöki államtitkár annak kijelentése mellett, hogy a tárgyalás eredményét Minister Úr O Excellentiája elé fogja terjeszteni, köszönetet mondva a bizottsági tagoknak szives megjelenésükért és közreműködésükért, az értekezletet bezárja.

Kmft.

Mégemlitve, hogy ezen rendezési tervek kiviteli költségei a

balparton	450.503 frt 11 kr.
a jobbparton	331.008 frt 18 kr.
összesen tehát . .	781.511 frt 29 kr.

ban vannak előirányozva, örömmel adhatunk számot a tényről, hogy a magas

kormány a szóban levő műszaki műveleteket a vegyes bizottság javaslatai értelmében kivitelre jóváhagyta.

Ami ezen tervek végrehajtásának programmját illeti, ezt, tekintettel a balparton keletkezett uj telkek részben már megkezdett beépitésére s szem előtt tartva, hogy a hidépitás munkái megzavarást ne szenvedjenek, következőkép állapitottuk meg:

Rendezendő lesz 1899-ben a balparton: 1. a kigyó-tér egész kiterjedésében, csatlakozása a Kossuth Lajos-utczához; 2. a Ferenczicek-tere, a kigyó-tér és a Curia-utcza közt; 3. a Curia-utcza; 4. eskü-út déli fele; 5. az ideiglenes lejáró a városháza nyugati oldalán; 6. a Duna-utcza; 7. a váczi-utczának az eskü-út és Irányi-utcza közti része; 8. az eskü-tér keleti oldala a szab. osztálysorsjáték r. társaság háza mentén; a jobbparton: a hidra vezető feljáró ama része, mely a Döbrentey-tér és a forrás-köz közé esik.

Rendezendő lesz 1900-ban a balparton: 1. a kigyó-utcza, 2. az eskü-út éjszaki fele s az ezzel kapcsolatos lejárók a városháza mellett; 3. az eskütér, amennyire a hidépitás munkálatai engedik; 4. a molnár-utcza változás alá eső része; 5. az Irányi-utczának, Molnár- és Lipót-utczák közti része; 6. a kéménysepről-utcza, 7. a Ferencz József-rakpart, a mennyire a hidépitás munkái engedik; a jobbparton: a feljáró, amennyire a hidépitás engedi.

Rendezendő lesz 1901-ben a balparton: 1. az eskütér egészen; 2. a Ferencz József-rakpartról az eskütérre vezető feljárók; 3. az Irányi-utczának s Ferencz József-rakpart és molnár-utcza közti része; a jobbparton: a feljárónak a hidra vezető része és a Gellért-rakpart, az ottani térrel együtt.

Az eskütéri hid megnyitása 1901. év őszére van tervezve s a mennyiben azok a rendezési munkák, melyek csak a hid épitésének befejezése után vihetők keresztül, még 1901-ben el nem készülhetnének, azok a következő évre maradnak.

Azon szabályozás következtében, mely az eskütéri hid balparti környékére meg van állapitva, a m. kir. kincstár javára értékesitendő 5 telektömb keletkezett. Ezek a curiai tömb, a kigyótéri 2 tömb, a Duna-utczai tömb és az eskütéri tömb. Az utóbbi a hidépitéshez munkahelyül lévén elfoglalva, csak a hidépités befejezése után kerülhet eladásra. Ellenben legelsőnek vált szabaddá a curiai tömb, melynek eladása végett még 1897. végén zárt irásbeli ajánlatok utján tartandó árverést hirdettünk, a pénzügyminister úr által jóváhagyott következő feltételek mellett:

I.

A főváros pesti részének 299. sz, tkvi betétében (293—300) hrzi sz. a. foglalt curiai tömb 782.90 □-ölnyi térfogattal vagy egészben, vagy felosztva adatik el. A tömb e jelen feltételek végén látható tervezetek szerint vagy két, vagy három részre osztható fel. Az ajánlat szólhat vagy az egész tömbre, vagy a külömböző felosztási tervezetek szerint alakulandó egyes parczellákra.

II.

A becsár, melyen alul a tömb, illetve az egyes parczellák el nem adatnak következőkép van megállapitva:

A) Az egész tömbre vonatkozólag □-ölenként 1500 frt, szóval Egyezerötszáz forintban;

B) ha a tömb két részre felosztva kerül eladás alá:

1) a felosztási terven b) betüvel jelölt 455.30 □-öles parezellára vonatkozólag □-ölenként 1700 frt, szóval Egyezerhétszáz forintban;

2) a felosztási terven c) betüvel jelölt 327·60 □-öles parczellára vonatkozólag □-ölenként 1225 frt, szóval Egyezerkettőszázhuszonöt forintban;

C) ha a tömb három részre felosztva kerül eladás alá;

1) a felosztási terven d) betüvel jelölt 313 □-öles parczellára vonatkozólag □-ölenként 1800 frt, szóval Egyezernyolczszáz forintban;

2) a felosztási terven e) betüvel jelölt 215.40 □-öles parczellára vonatkozólag □-ölenként 1200 frt, szóval Egyezerkettőszáz forintban;

3) a felosztási terven f) betüvel jelölt 254.50 □-öles parczellára vonatkozólag □-ölenként 1385 frt, szóval Egyezerháromszáznyolczvanöt forintban.

III.

Az ajánlat a fővárosi közmunkák tanácsához 1897. évi november hó 4-ik napján (csütörtök) d. e. 8—10 óra közt irásban, lepecsételve nyujtandó be. Az ár □-ölenként ajánlandó meg és ugy számmal, mint betüvel világosan kiirandó. Bánatpénzül az illető telekért megajánlott egész vételár 5 (öt) százaléka teendő le a magyar földhitelintézetnél (V. Bálvány-utcza 7. sz.) és a letétről szóló eredeti elismervény az ajánlathoz csatolandó. A bánatpénz állhat készpénzből, vagy állami óvadékra alkalmas, szabályszerüleg számitandó értékpapirokból, vagy végre budapesti pénzintézetek betéti könyveiből.

IV.

Az ajánlat elfogadása után, az erről szóló határozat kézbesitésétől számitott három nap alatt a bánatpénz biztositék czéljára ugyancsak a magyar földhitelintézetnél a vételár 10 (tiz) százalékára egészitendő ki. A kiegészités szintén készpénzben, vagy állami óvadékokra alkalmas, szabályszerüleg számitandó értékpapirokban vagy végre budapesti pénzintézetek betéti könyvecskéiben történhetik. A kiegészités elmulasztása esetében vevő a bánatpénzt a m. kir kincstár javára már a mulasztás tényénél fogva elveszti és a főv. közmunkák tanácsa az ingatlan értékesitése iránt birói beavatkozás nélkül tetszése szerint szabadon fog intézkedhetni.

V.

Vevő a megvett ingatlannak az ajánlat jogérvényes elfogadásától számitott tizenötödik napon lép tényleges birtokába.

VI.

Köteles vevő a vételár egy harmadát a birtokba vétel napján készpénzben lefizetni. A vételár másik $^2/_3$-át vevő a birtokbavétel napjától számitva 10 félévi egyenlő részletben tartozik fizetni, a mindenkori hátralék után számitandó 5%-os kamattal; de joga van a vevőnek a vételárt egyszerre, vagy nagyobb részletekben is fizetni.

VII.

A vételár felének és kamatainak lefizetése után jogositva van a vevő a megvett ingatlant telekkönyvileg nevére iratni, ugy azonban, ha egyidejüleg a hátralékos vételár és kamatai erejéig a zálogjogot a m. kir. kincstár javára szintén bekebelezteti.

VIII.

Köteles vevő a megvett telken a birtokbavétel napjától számitva 3 (három) év alatt az épitésügyi szabályzatnak, és a jelen feltételekben megállapitott különös kikötéseknek megfelelő lakházat felépiteni és lakhatóvá tenni. Ha vevő az épitkezést a birtokbavétel első évében meg nem kezdené, a vételár 10 (tiz) százalékát lesz köteles a m. kir. kincstár részére kötbér fejében fizetni. A főv. közmunkák tanácsa által határozatilag kimondandó ezen kötbér fedezetére minden birói közbenjárás mellőzésével első sorban a biztositék fog igénybe vétetni, de szükség esetére a vevő azért minden vagyonával szavatol. Tartozik egyszersmind a vevő az eképen felhasznált biztositékot a főv. közmunkák tanácsa felhivására készpénzben, vagy a jelen feltételekben megengedett értékekben 8 (nyolcz) nap alatt pótolni, illetve ujból letenni és erre szükség esetén bíróilag fog kényszeritetni. — Ugyancsak a vételár 10 (tiz) százalékát tartozik a vevő kötbér fejében a m. kir. kincstár javára akkor is fizetni, ha az épitkezést a birtokbavétel napjától számitva második évben sem kezdené meg; de a kötbérnek a fentebbi módon alkalmazása mellett ezen utóbbi esetben a főv. közmunkák tanácsa egyszersmind feljogositva leend arra is, hogy az ingatlant a vevő költségére és veszélyére nyilvános birói árverés utján ujból eladhassa. Ugyanezen jog illeti meg a főv. közmunkák tanácsát azon esetben is, ha vevő a birtokbavétel napjától számitott harmadik év végeig a kikötött lakházat lakható állapotba nem hozná. A főv. közmunkák tanácsát a megjelölt esetekben megillető ujra eladás joga javára telekkönyvi feljegyzés utján fog biztosittatni.

IX.

Amennyiben a curiai tömbön nem egy egységes egészet képező ház, hanem több ház épittetnék, ezek főpárkányának egy és ugyanazon vizszintes vonalban kell lenni és evégből mindenik ház főpárkánya a Duna sempontjából számitott +34.00 mtrre helyezendő, e mellett a fedél székek úgy épitendők, hogy az egyes házak tűzfalai egészen takarva legyenek. Egyszersmind fentartja magának a főv. közmunkák tanácsa, a vevővel

szemben az épitési tervekre oly kikötéseket érvényesiteni, melyeket alkalmasaknak találand azon czél elérésére, hogy a curiai tömb egészben véve a szépészeti igényeknek is megfelelő, egységes módon épittessék ki.

X.

A beérkezendő ajánlatok elfogadása felett a m. kir. pénzügyminister úr fog végérvényesen dönteni; erre való figyelemmel az ajánlattevő ajánlatához a beadásra kitűzött határidőtől számitott 30 (harmincz) napig kötve marad.

XI.

A mennyiben a curia tömbje felosztva adatnék el, a pénzügyminister urtól a vételi ajánlat végérvényes elfogadásáról veendő értesitéstől számitott 60 (hatvan) nap alatt a fővr. közmunkák tanácsa a megfelelő felosztást telekkönyvileg keresztül fogja vitetni; előbb a vevő a jelen feltételek VII. pontjában részére biztositott joggal nem élhet.

XII.

Vevő biztositéka, amennyiben a VIII. pont értelmében fel nem használtatott, csak azután fog visszaadatni, ha a vételár felét már lefizette és épitési kötelezettségének kifogástalanul eleget tett.

XIII.

Netáni per esetére a sommás szóbeli eljárás és a mindenkori felperes által szabadon választható bármely budapesti kir. járásbiróság illetékessége köttetik ki.

XIV.

A fenti pontozatok alapján a vevővel szerződés lesz kötendő, az ezzel összekötött költséget, az átiratási költséget, továbbá a kincstári vagyonátruházási illetéket és a városi átiratási dijat egyedül a vevő tartozik viselni.

Ezen árverésre csak egyetlen ajánlat érkezett: az Első leánykiházasitó egylet, mint szövetkezettől, mely a hármas felosztásnál keletkező *d*) parczelláért □-ölenkint 1500 frtot igért. Miután azonban ezen parczella becsára □-ölenkint 1800 frtban volt megállapitva, javaslatunkra a pénzügyminister úr az ajánlatot mellőzte, nézetünk szerint annál helyesebben, mert ha igy a tömb legértékesebb parczellája eladatott volna, a megmaradók értékesitésével bizonyára hátrányos helyzetbe jutunk. Másfelől nem volt feladható a törekvés, hogy a telek talán mégis egészben lesz eladható, amire a monumentalis beépités szempontjából nem csekély sulyt fektettünk.

A második árverést a curiai tömbre a mult év április hó végén irtuk ki, a fentebb között feltételeket módositván oly értelemben, hogy egyrészt becsár megszabását mellőztük s ezzel utat nyitottunk az ár szabad megajánlására, másrészt az ajánlatok beadására zárt határidőt nem tüztünk ki.

Az átnézeti rendezési terven A-val jelölt Curiai tömb.

a tömb egészben

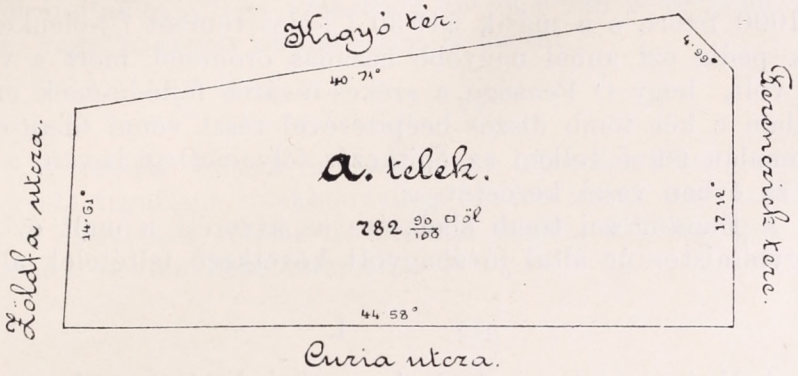

két részre osztva.

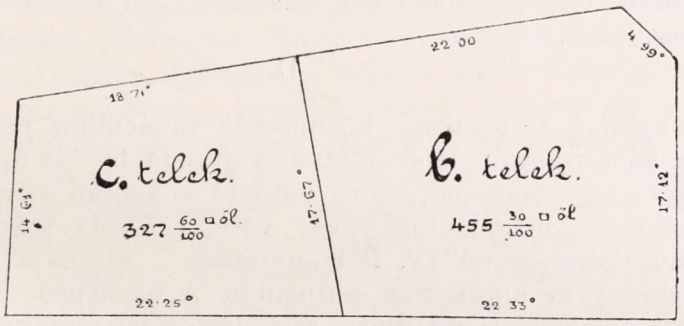

három részre osztva

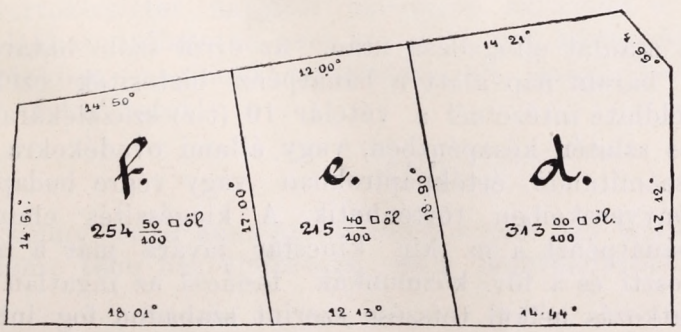

Eddig mindazonáltal ez a második árverés is meddő maradt. De alapos remény van most már arra, hogy a curiai tömb értékesitése tekintetében oly kedvező fordulat áll be, mely az eladás puszta tényét messze meghaladó jelentőséggel fog birni és ezen kihatásában bő kárpótlást fog nyujtani az eddigi kisérletek szinte megmagyarázhatatlan sikertelenségéért.

A kigyótéri 2 tömb szerencsésen nem is került árverés alá A pénzügyminister úr jóváhagyásával ugyanis ezeket Clotild cs. és kir. főherczegnő Ő Fenségének adtuk el, és pedig az egyik 559·60 □-öles tömböt □-ölenként 1000 frtért, s a másik 549·30 □-öles tömböt □-ölenként 1300 frtért. Tettük pedig ezt annál nagyobb hazafias örömmel, mert a vétel kifejezett czélja volt, hogy Ő Fensége a székes-főváros fejlődésének ezen ujabb alakulásában e két tömb diszes beépitésével részt venni óhajtott. Az eskü-ut déli vonalán fekvő telken az épitkezés folyamatban is van, a másik tömbön pedig ez évben veszi kezdetét.

A Duna-utczai tömb eladására az árverést a mult évben irtuk ki, a pénzügyminister úr által jóváhagyott következő feltételek alapján:

I.

A főváros pesti részének 4. sz. tkvi. betétében (5—8) hrzi sz. a foglalt duna-utczai tömb 651·50 □-ölnyi térfogattal vagy egészben, vagy felosztva adatik el. A tömb a jelen feltételek végén látható tervezetek szerint vagy két, vagy négy részre osztható fel. Az ajánlat szólhat vagy az egész tömbre, vagy a különböző felosztási tervezetek szerint alakulandó egyes parczellákra.

II.

Az ajánlat a fővárosi közmunkák tanácsához bármely napon d. e. 9—12 óra közt irásban, lepecsételve nyujtandó be. Az ár □-ölenként ajánlandó meg és ugy számmal, mint betüvel világosan kiirandó. Bánatpénzül az illető telekért megajánlott egész vételár 5 (öt) százaléka teendő le a magyar földhitelintézetnél (V. Bálvány-utcza 7. sz.) és a letétről szóló eredeti elismervény az ajánlathoz csatolandó. A bánatpénz állhat készpénzből, vagy állami óvadékokra alkalmas, szabályszerüleg számitandó értékpapirokból, vagy végre budapesti pénzintézetek betéti könyveiből. Az ajánlat a beérkezését követő legközelebbi tanácsülésben nyilvánosan fog felbontatni és felolvastatni, azután pedig rendes uton letárgyaltatni.

III.

Az ajánlat elfogadása után, az erről szóló határozat kézbesitésétől számitott három nap alatt a bánatpénz biztositék czéljára ugyancsak a magyar földhitelintézetnél a vételár 10 (tiz) százalékára egészitendő ki. A kiegészités szintén készpénzben, vagy állami ovadékokra alkalmas, szabályszerüleg számitandó értékpapirokban vagy végre budapesti pénzintézetek betéti könyvecskéiben történhetik. A kiegészités elmulasztása esetében vevő a bánatpénzt a m. kir. kincstár javára már a mulasztás tényénél fogva elveszti és a főv. közmunkák tanácsa az ingatlan értékesitése iránt birói bevatkozás nélkül tetszése szerint szabadon fog intézkedhetni.

IV.

Vevő a megvett ingatlannak az ajánlat jogérvényes elfogadásától számitott tizenötödik napon lép tényleges birtokába.

V.

Köteles vevő a vételár egy harmadát a birtokba vétel napján készpénzben lefizetni. A vételár másik $^2/_3$-át vevő a birtokbavétel napjától számitva 10 félévi egyenlő részletben tartozik fizetni, a mindenkori hátralék után számitandó 5%-os kamattal; de joga van a vevőnek a vételárt egyszerre, vagy nagyobb részletekben is fizetni.

VI.

A vételár felének és kamatainak lefizetése után jogositva van a vevő a megvett ingatlant telekkönyvileg nevére iratni, ugy azonban, ha egyidejüleg a hátralékos vételár és kamatai erejéig a zálogjogot a m. kir. kincstár javára szintén bekebelezteti.

VII.

Köteles vevő a megvett telken a birtokbavétel napjától számitva 3 (három) év alatt az épitésügyi szabályzatnak és a jelen feltételekben megállapitott különös kikötéseknek megfelelő lakházat felépiteni és lakhatóvá tenni. Ha vevő az épitkezést a birtokbavétel első évében meg nem kezdené, a vételár 10 (tiz) százalékát lesz köteles a m. kir. kincstár részére kötbér fejében fizetni. A fővárosi közmunkák tanácsa által határozatilag kimondandó ezen kötbér fedezetére minden birói közbenjárás mellőzésével első sorban a biztositék fog igénybe vétetni, de szükség esetére a vevő azért minden vagyonával szavatol. Tartozik egyszersmind a vevő az ekképen felhasznált biztositékot a főv. közmunkák tanácsa felhivására készpénzben vagy a jelen feltételekben megengedett értékben 8 (nyolcz) nap alatt pótolni, illetve ujból letenni és erre szükség esetén bíróilag fog kényszeritetni. — Ugyancsak a vételár 10 (tiz) százalékát tartozik a vevő kötbér fejében a m. kir. kincstár javára akkor is fizetni, ha az épitkezést a birtokbavétel napjától számitott második évben sem kezdené meg; de a kötbérnek a fentebbi módon alkalmazása mellett ezen utóbbi esetben a főv. közmunkák tanácsa egyszersmind feljogositva leend arra is, hogy az ingatlant a vevő költségére és veszélyére nyilvános birói árverés utján ujból eladhassa. Ugyanezen jog illeti meg a főv. közmunkák tanácsát azon esetben is, ha vevő a birtokbavétel napjától számitott harmadik év végeig a kikötött lakházat lakható állapotba nem hozná. A főv. közmunkák tanácsát a megjelölt esetekben megillető ujraeladás joga, javára telekkönyvi feljegyzés utján fog biztosittatni.

VIII.

Amennyiben a duna-utczai tömbön nem egy egységes egészet képező ház, hanem több ház épittetnék, ezek főpárkányának egy és ugyanazon

vizszintes vonalban kell lenni és evégből a legfeljebb négy emelettel épithető mindenik ház főpárkánya a Duna sempontjától számitott + 35 21 mtrre helyezendő, e mellett a fedélszékek úgy épitendők, hogy az egyes házak tűzfalai egészen takarva legyenek. Egyszersmind fentartja magának a főv. közmunkák tanácsa, a vevővel szemben az épitési tervekre oly kikötéseket érvényesiteni, melyeket alkalmasaknak találand azon czél elérésére, hogy a duna-utczai tömb egészben véve a szépészeti igényeknek is megfelelő, egységes módon épittessék ki.

IX.

A beérkezendő ajánlatok elfogadása felett a m. kir. pénzügyminister úr fog végérvényesen dönteni és e tekintetben a pénzügyminister urat az elhatározás teljes szabadsága illeti meg. Az ajánlattevő ajánlatához a felbontásra kitűzött határidőtől számitott 30 (harmincz) napig kötve marad.

X.

A mennyiben a duna-utczai tömb felosztva adatnék el, a pénzügyminister urtól a vételi ajánlat végérvényes elfogadásáról veendő értesitéstől számitottt 60 (hatvan) nap alatt a főv. közmukák tanácsa a megfelelő felosztást telekkönyvileg keresztül fogja vitetni; előbb a vevő a jelen feltételek VI. pontjában részére biztositott joggal nem élhet.

XI.

Vevő biztositéka, amennyiben a VII. pont értelmében fel nem használtatott, csak azután fog visszaadatni, ha a vételár felét már lefizette és épitési kötelezettségének kifogástalanul eleget tett.

XII.

Netáni per esetére a sommás szóbeli eljárás és a mindenkori felperes által szabadon választható bármely budapesti kir. járásbiróság illetékessége köttetik ki.

XIII.

A fenti pontozatok alapján a vevővel szerződés lesz kötendő, az ezzel összekötött költséget, az átiratási költséget, továbbá a kincstári vagyonátruházási illetéket és a városi átiratási dijat egyedül a vevő tartozik viselni.

Ezen feltételek alapján eladtuk:

1. az eskü-út és váczi-utcza sarkán fekvő 162.90 □-öles telket Tiller Samunak, mint a Tiller Mór és társa czég tulajdonosának. □-ölenként 1300 frtért;

2. a váczi-utcza és a Duna-utcza sarkán fekvő 158.00 □-öles telket a Mercur bank és váltóüzlet r. társaságnak □-ölenként 1000 frtért;

3. az eskü-út és eskü-tér sarkán fekvő 165.30 □-öles telket, ugyszintén a Duna-utcza és eskü-út sarkán fekvő, hasonlókép 165.30 □-öles

Az átnézeti rendezési terven D-vel jelölt duna-utczai tömb.

A tömb egészben

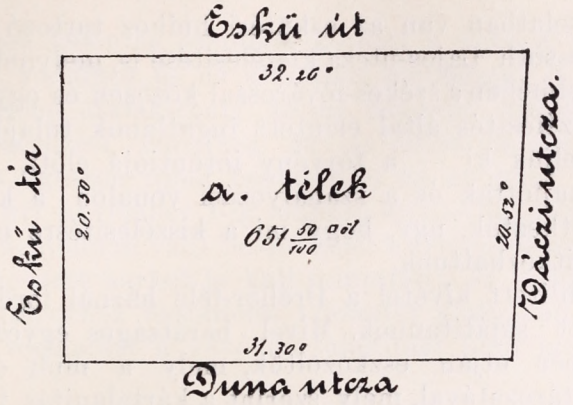

két részre osztva

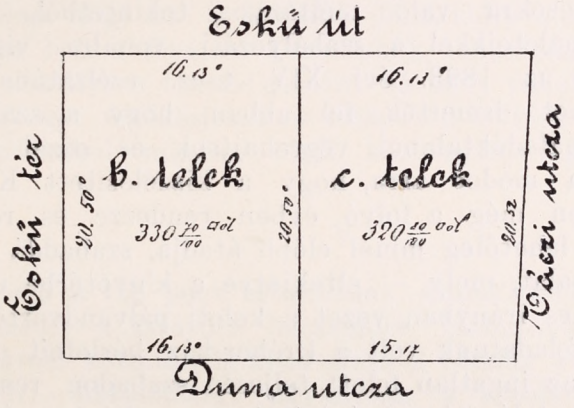

négy részre osztva

telket a m. kir. szab. osztálysorsjáték r. társaságnak, mind a kettőt □ ölenként 850 frtért.

Mindezen eladások a pénzügyminister úr jóváhagyásával történtek.

Kapcsolatban van az eskütéri hidhoz tartozó szabályozással tudvalevőleg a Kossuth Lajos-utcza kiszélesitése is, melynek költségeit az 1893. évi XIV. t. cz. értelmében a székes-fővárossal közösen és egyenlő arányban viseljük.

A kiszélesités által érintett ingatlanok tulajdonosai — és ezt elismeréssel emeljük ki — a törvény intentiója előtt, egynek a kivételével, önként meghajlottak és a szabályozási vonalon a kitüzött határidőn belül önmaguk épitkeztek, ugy, hogy mi a kiszélesitésre eleső területek kártalanitására szoritkozhattunk.

Az emlitett kivétel a Dréher-féle háznál fordult elő, melyet egészben ki kellett sajátitanunk. Mivel barátságos egyezség nem jött létre, a kisajátitást per utján eszközöltük, mely a mult évben ért véget, a kir. curia azon határozatával, mely szerint a kártalanitás jogérvényesen 1,047.120 frtban lett megállapitva.

Tekintve, hogy a Kossuth Lajos-utcza kiszélesitése különben már az egész vonalon végre van hajtva, ugy a forgalom érdekeire, mint azon magánosokra való méltányos tekintetből, akik nagy költséggel emelt uj épületeikkel a szabályozási vonalra visszamentek, mindenek felett pedig az 1893. évi XIV. t.-cz. czélzatának kielégitése végett, kötelességünket ismertük fel abban, hogy a szabályozást a Dréher-ház mentén is haladéktalanul végrehajtsuk és ezzel megadjuk a székesfővárosnak a módot arra, hogy a kiszélesitett Kossuth Lajos-utczát az egész vonalon még a folyó évben rendezze és rendezett állapotban a forgalomnak lehetőleg minél előbb átadja, szabaddá téve ekként azt a hatalmas útvonalat, mely — eltekintve a kigyótérbe eső csekély megtörésétől — egyenes irányban vezet a keleti pályaudvartól a Dunáig.

Első feladatunk volt a Dréher-ház bérleteit 1899. májusra felmondani, hogy az ingatlan felett teljesen szabadon rendelkezhessünk. Azután beható megfontolás tárgyává tettük azon eljárás módját, melyet a szabályozás elérése végett kövessünk. Első sorban legelőnyösebbnek találtuk azt, ha a házat a szabályozásba eső rész lebontásának kötelezettségével eladhatnók. Ezt tehát megkisérelni óhajtván, az ingatlan eladására árverést hirdettünk, a következő feltételek alapján:

I.

Az eladás tárgyát képezi a székes-főváros pesti részének 506. sz. tkvi betétében 507. hrsz. a. foglalt ingatlan, még pedig a telek a szabályozási vonalnak megfelelően alakuló állapotban 492.60 □-öl térfogattal, a jelenleg fenálló ház pedig egészben.

II.

Vevő köteles a szabályozási vonalon túlterjedő épületrészt lebontását 1899. év május hó első felében megkezdeni és 1899. évi szeptember

hó 15-ig befejezni; — de joga van a vevőnek a mostani épületet tetszése szerint esetleg egészben is lebontani.

III

Részleges lebontás esetében köteles a vevő a fenmaradó épületrészt a szabályozási vonalhoz és az általános épitésügyi szabályzathoz alkalmazkodva megfelelően átalakitani; teljes lebontás esetében köteles a vevő a telket a szabályozási vonalhoz és az általános épitésügyi szabályzathoz alkalmazkodva egészen ujból beépiteni s az épületet mindkét esetben legkésőbb 1900. évi november 1-ig lakható állapotba helyezni. Ugy az átalakitásnál, mint az ujonnan való beépitésnél a Gránátos-utcza és Kossuth Lajos-utcza által képezett sarkot le kell tompitani, és pedig vagy egyenes vonal, vagy a mai állapothoz hasonlóan körszelet alakjában. Az ekként beépitetlenül maradó területért a vevő kártalanitást nem igényelhet.

IV.

Ha a vevő a lebontandó épületrész lebontását 1899 évi május hó első felében meg nem kezdené, vagy megkezdvén, abban hagyná, vagy oly lassan eszközölné, hogy azt a kitüzött határidőre előreláthatólag be nem fejezhetné: joga lesz a fővárosi közmunkák tanácsának a lebontást a vevő költségére és veszélyére tetszés szerint bármely vállalkozóval eszközöltetni, a nyerendő anyagot értékesiteni és felmerülő költségei tekintetében magát a vevő biztositékából minden birói közbenjárás igénybe vétele nélkül kielégiteni.

V.

Ha a vevő a III. pont értelmében átalakitandó, illetőleg ujonnan emelendő épületet a kitüzött határidőre lakhatóvá tenni elmulasztaná, tartozik a fővárosi közmunkák tanácsának a vételár 10 százalékát s minden további egy évi mulasztásért ugyancsak a vételár 10 százalékát, mint kötbért fizetni.

VI.

Az ingatlan 1899. május hó 1-én megy át a vevő tényleges birtokába, aki ugyanezen a napon a vételár egyharmadát a fővárosi közmunkák tanácsa javára, a tanács számvevő osztályától kérendő bevételi utalványnyal a magyar földhitelintézetbe befizetni tartozik.

A vételár további kétharmada hasonló módon 1899. május 1-től számitott öt év alatt, félévi utólagos részletekben, a mindenkori hátralék után járó 5%-os kamattal fizetendő; de joga van a vevőnek a vételárt egyszerre, vagy nagyobb részletekben is fizetni.

VII.

A vételár felének és kamatainak lefizetése után jogositva van a vevő az ingatlant telekkönyvileg nevére iratni, ugy azonban, ha egyidejüleg

a hátralékos vételár és kamatai erejéig a zálogjogot a fővárosi közmunkák tanácsa javára szintén bekebelezteti.

VIII.

Az ingatlan vételére az ajánlat irásban, lezártan 1899. február 5-én d. e. 9—11 óra közt nyujtandó be a fővárosi közmunkák tanácsához, és pedig Rupp Imre ministeri tanácsos, vagy helyettese kezéhez.

IX.

A vételi ajánlatban a megajánlott vételár számmal és betüvel világosan kiirandó; bánatpénz fejében a megajánlott vételár 5%-át kell készpénzben, vagy állami óvadékokra alkalmas, szabályszerüleg számitandó érték-papirokban, vagy végre budapesti pénzintézetek betéti könyvei alakjában a magyar földhitelintézethez letenni és az erről szóló elismervényt eredetben az ajánlathoz mellékelni.

X.

Az ajánlatokat a fővárosi közmunkák tanácsa által e czélra kiküldendő bizottság a benyujtási határidő leteltével rögtön és nyilvánosan felbontja és felolvassa, azután pedig a fővárosi közmunkák tanácsa legközelebbi teljes ülése elé terjeszti, mely az ajánlatok elfogadása felett korlátlan szabadsággal fog határozni.

XI.

Ajánlattevő a felbontásra kitüzött határidőtől számitva még 30 napig ajánlatához kötve marad.

XII.

Az ajánlat elfogadása után, az erről szóló határozat kézbesitésétől számitott három nap alatt a bánatpénz biztositék czéljára ugyancsak a magyar földhitelintézetnél a vételár 10 százalékára egészitendő ki. A kiegészités szintén készpénzben, vagy állami óvadékokra alkalmas, szabályszerüleg számitandó értékpapirokban, vagy végre budapesti pénzintézetek betéti könyvecskéiben történhetik. A kiegészités elmulasztása esetében vevő a bánatpénzt a fővárosi közmunkák tanácsa javára már a mulasztás tényénél fogva elveszti és a fővárosi közmunkák tanácsa az ingatlan értékesitése iránt birói beavatkozás nélkül tetszése szerint szabadon fog intézkedhetni.

XIII.

A biztositék a vevő összes kötelezettségeire vonatkozik s amennyiben azt a fővárosi közmunkák tanácsa akár a lebontás esetleges eszközléséből felmerülő kiadásainak, akár az épitési kötelezettség elmulasztása esetében a vevő által fizetendő kötbér fedezetéül felhasználná, tartozik azt a

vevő a fővárosi közmunkák tanácsa felhivására készpénzben, vagy a jelen feltételekben megengedett értékekben 8 nap alatt pótolni, illetve ujból letenni és erre szükség esetén bíróilag fog kényszerittetni.

A biztositékot, amennyiben az a jelen pont értelmében fel nem használtatott, — a fővárosi közmunkák tanácsa csak azután fogia a vevőnek kérelmére visszaadni, ha ez a vételár felét már lefizette és ugy bontási, mint épitési kötelezettségének kifogástalanul eleget tett.

XIV.

Netáni per esetére a sommás szóbeli eljárás és a mindenkori felperes által szabadon választható bármely budapesti kir. járásbiróság illetékessége köttetik ki.

XV.

A fenti pontozatok alapján a vevővel szerződés lesz kötendő; az ezzel járó költséget, továbbá a kincstári vagyonátruházási illetéket és a városi átiratási dijat egyedül a vevő tartozik viselni.

A telek helyszinrajza.

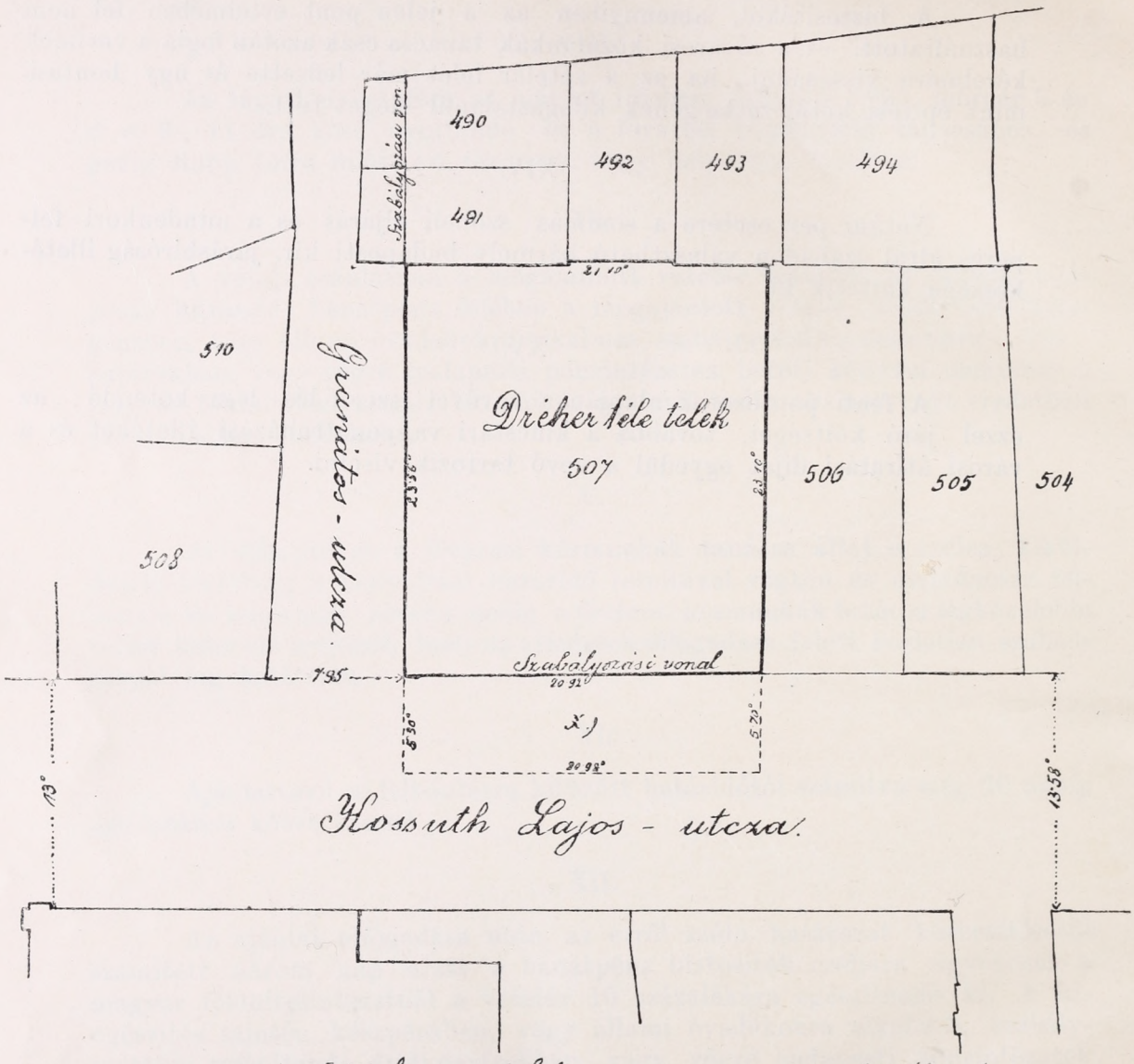

507 hr. sz telek . . . . . 607 $\frac{62}{100}$ □öl.

X.) alatt elesik a Kossuth Lajos utcza kiszélesbitésére 115 $\frac{02}{100}$ □öl

Az 507 hr. sz. telek marad . . . 492 $\frac{60}{100}$ □öl

A Dréher-ház értékesitésének további fejleményeit a legközelebbi alkalommal lesz szerencsénk vázolni, most csupán azt emlitjük még meg, hogy a kiirt árverésre egyetlen ajánlatot sem kaptunk.

III.

A katonai laktanyák beváltása.

E nagyszabásu művelet, melynek révén a katonai igazgatás a város alkalmas pontjain a kor igényeinek megfelelő uj laktanyákhoz és egyéb czéljaira szolgáló berendezésekhez jut, a székes-főváros pedig megszabadul azoktól az akadályoktól, melyeket az alkalmatlan helyen volt ósdi laktanyák a fejlődés elé gördítettek, — a kitüzött programhoz képest szabatosan közeledik a teljes lebonyolitás felé.

A közös hadügyi kormányzat és a m. kir. kincstár között az 1894. évi XX. t. cz. értelmében létrejött egyezmény szerint a katonai igazgatás a régi laktanyákért telkekkel és az épitkezés czéljára 6,400.000 frt pénzbeli szolgáltatással volt kárpótlandó. A telkeket, melyek értéke előirányzatilag 2,300.000 frt átalányösszegben volt felvéve, fokozatosan már az előző években rendelkezésre bocsátottuk, kivéve azon 949·35 □-öl területet, mely az ó-budai ruharaktár kibővitésére lett volna megszerzendő. Az egyezménynek, ez a pontja ugyanis változást szenvedett, a hadügyministerium azon elhatározása folytán, melynek értelmében az ó-budai ruharaktár egészben a Kelenföldre fog kitelepittetni. Ezt városrendezési szempontból is kivánatosnak találván, a pénzügyminister úr jóváhagyásával készségesen vállalkoztunk arra, hogy az ó-budai ruharaktár kibővitésére kilátásba vett terület helyett a katonaság számára a Kelenföldön szerezzünk oly telket, mely a szóban forgó ruharaktár befogadására alkalmas legyen. Ilyen telket, 4822·2 □-öl területtel tényleg szereztünk is, 31·344 frtért (□-ölenként 6 frt 50 kr.) és azt m. évi nov. 15-én a katonai igazgatás számára át is adtuk. Azt hisszük, hogy a csere ránk pénzügyi szempontból is előnyös volt, mert az a 949·35 □-öl terület, melyet az ó-budai ruharaktár kibővitésére kellett volna szereznünk, többe került volna.

Ami pedig a pénzben nyujtandó 6,400.000 frtnyi kártalanitást illeti a mult évben ennek utolsó 278517 frt 50 krnyi részletét is kifizettük.

Viszont a katonai igazgatás immár tényleg átadta a Gellérthegyi erődöt, továbbá az ujépületet egészben, a Károlylaktanyát pedig részben.

A mult évben került átadásra a Károlylaktanya másik része és a Flórián laktanya.

A jegyzőkönyvet, melylyel a Károlylaktanya ezen utolsó részét átvettük s mely a részletek iránt is tájékoztatást nyujt, itt közöljük:

Jegyzőkönyv.

felvétetett Budapesten, 1898. november 3-án.

Jelen voltak: a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság részéről:

Khittel Rezső ezredes, Zakariás Antal százados a térparancsnokságtól, Sigmet Gyula a kezeléssel megbizva volt főhadnagy, Tergovcevic Antal épitészeti számtiszt, Garimort Jakab művezető;

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről:

Rupp Imre ministeri tanácsos, Bakos János és Garancsy Mihály osztálytanácsosok;

az általános osztrák légszesztársulat helybeli igazgatósága részéről:

Bernauer Izidor főmérnök.

Tárgy: A budapesti Károlylaktanya folytatólagos átadása, illetve átvétele.

Az 1894. évi XX. t. cz. értelmében a Károlylaktanya a cs. és kir katonai igazgatás kezeléséből a m. kir. kincstár részére átadandó lévén annak egy részét a fővárosi közmunkák tanácsa már 1897. november 3-án átvette. Az ugyanakkor felvett bizottsági jegyzőkönyvhöz csatolt vázrajzok nyujtanak közelebbi felvilágositást arról, ami a jelzett időpontban átadás, illetve átvétel tárgyát képezte.

A jelen alkalommal átadandók, illetve átveendők a Károlylaktanya mindama részei a tartozékokkal, melyek a fővárosi közmunkák tanácsa által a mai napig átvéve nem voltak. Ezek a részek a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság által rendelkezésre bocsátott azon műszaki műveleten, mely a jelen jegyzőkönyvhöz csatoltatik, piros szinnel vannak feltüntetve.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői konstatálják, hogy azon bérlet, mely az 1868. augusztus 25-én létrejött szerződésből kifolyólag Deutsch Antalt és Gold Sámuelt, továbbá az a bérlet, mely az 1870. évi február 28-án létrejött szerződésből kifolyólag a bécsi Volksbank és társai jogutódait illette, — 1898. november 1-re felmondatott és a felmondás jogerős bírói határozattal érvényesnek mondatott ki. A kártalanitást, melyet ezen felmondás következtében a hivatkozott szerződések értelmében a jogosultaknak fizetni kell, a m. kir. kincstár nevében a fővárosi közmunkák tanácsa rendezi.

Habár azonban az emlitett két szerződésen alapult bérletek 1898. október 31-dikével megszüntek s tehát ma már nem léteznek, mégis szükségesnek mutatkozik constatálni, hogy egyrészt azon bérhelyiségeket, melyek

Deutsch Antalt és Gold Sámuelt, továbbá a bécsi Volksbank s társait illették, — másrészt azon bérhelyiségeket, melyeket közvetlenül a katonai kincstár adott bérbe, s melyek a katonai küldöttek ez alkalommal tett bejelentése szerint 1898. november 1-re érvényesen szintén felmondattak, illetőleg ezen a napon lejártak, — a katonai igazgatás minő állapotban adja át a fővárosi közmunkák tanácsának?

A katonai küldöttek nevében Khittel Rezső ezredes

1. a Deutsch Antalt és Gold Sámuelt illető bérletre nézve utal a nevezettekkel 1868. augusztus 25-én kötött szerződés 6. és 14. pontjára;

2. a legutóbb a bécsi Allgemeine Depositenbank által kezelt bérletre nézve utal a bécsi Volksbank és társaival 1870. évi február 28-án létrejött szerződés 11. pontjára,

és ezen szerződésekből azon meggyőződését alkotja meg, miszerint ezen bérhelyiségek 1898. október 31-én jelenlegi specialis rendeltetésüknek megfelelő, azaz mostani állapotukban, ugy mint vannak, tehát minden hozzátartozó, az épülethez tartósan hozzáerősitett épület alkatrészekkel (mauer- niet- und nagelfeste Bestandtheile) [p. boltkapuzatokkal, kirakati ablakokkal stb.] együtt szálltak vissza a katonai kincstárra, minélfogva a katonai küldöttek azokat a jelzett állapotban adják át a fővárosi közmunkák tanácsának. Nagyobb világosság okáért megjegyzik egyébiránt, hogy a bérhelyiségek visszaadása végett a katonai hatóság sem Deutsch és Gold urakkal, sem a bécsi „Allgemeine Depositenbank"-kal tárgyalásokat nem folytatott s mindössze arra szoritkozott, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa irásbeli kérésére a bérletet ugy Deutsch és Gold uraknak, mint a bécsi „Allgemeine Depositenbank"-nak is kir. közjegyző utján 1898. november 1-re felmondotta; mivel azonban nevezettek a felmondást elfogadni vonakodtak, — az ennek folytán inditott felmondási pereket a cs. és kir. katonai kincstár nevében már a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóság vitte keresztül.

3. Ami a katonai kincstár által közvetlenül kezelt, a Stöckel-épületben levő bérhelyiségeket illeti, a bérleti viszonyt itt is minden egyes esetre nézve külön szerződés szabályozza és a szerződésnek leltár képezi a kiegészitő részét, melyben a bérhelyiségekhez tartozó tárgyak egyenként fel vannak sorolva, köteles lévén a bérlő a bérlet megszüntével ezeket a leltári tárgyakat is kifogástalan állapotban átadni. — Ebből folyólag a Stöckl-épületben levő bérhelyiségek a leltári tárgyakkal együtt képezik az átadás tárgyát.

Általában pedig kijelenti Khittel Rezső ezredes, hogy az átadás tényével a katonai kincstár azon jogokat is átruházza a fővárosi közmunkák tanácsára, amelyek a bérletek megszünése esetére a katonai kincstárt a bérlők ellenében a velük kötött szerződések értelmében megilletik. S hogy a fővárosi közmunkák tanácsa ezen jogokat szükség esetére biztos alapon érvényesithesse, azon szerződéseket, melyek a fővárosi közmunkák tanácsának még nincsenek birtokában, ezek a Stöckl-épületbeli bérhelyiségekre vonatkozó szerződések, a 4. hadtestparancsnokság a tanácsnak rendelkezésére fogja bocsátani.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői a fentebbi kijelentéseket tudomásul veszik.

A katonai küldöttek megbeszélés tárgyává teszik még az általános osztrák légszesztársulat budapesti igazgatóságával a Károlylaktanya légszeszvilágitással való berendezése iránt 1880. évi szeptember 18-án kötött szerződést, mely szerint köteles volt a légszesztársulat a szükséges csővezetékeket és világitási felszereléseket a saját költségén létesiteni, melyek a szerződés husz évi tartamának lejártával a katonai kincstár tulajdonává váltak volna. Miután a husz év még nem telt le, ezen szerződés az átadás alkalmával szintén rendezést igényel, azon rendelkezésének a figyelembe vételével, mely szerint jogositva van a társulat létesitményeit, ha a szerződés 20 év előtt szűnnek, sajátjaiként elvitetni.

A katonai hatóság a kérdéses szerződés rendezése czéljából a jelenlegi tárgyaláshoz a légszesztársulatot is meghivta és ennek nevében Bernauer Izidor főmérnök jelent meg, aki előadván, hogy a hivatkozott szerződés és függelékei szerint összesen 120 drb. lámpáról, falkarról, illetve égőről van szó, a társulat álláspontját ugy formulázza, hogy vagy folytatja a székesfőváros a szerződési viszonyt és akkor a 20 év leteltével az emlitett felszerelési tárgyak az ő tulajdonába mennek át, vagy pedig a társulat a maga felszereléseit, a mennyire az épületek állagának sérelme nélkül lehetséges, leszedeti és sajátjaként elviteti.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői a légszesztársulat szerződésére vonatkozólag kijelentik, hogy miután annak egyik vagy másik alapon való rendezése kizárólag a székes-fővárost érdekli, annak az elhatározását ki fogják kérni nyomban azon alkalommal, amikor a Károly laktanyát a székesfővárosnak átadják.

Felmerült még az a kérdés, szükséges-e, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa mint átvevő a bérhelyiségek birtokába a bérlőkkel szemben is külön alakszerü eljárás utján bevezettessék?

Ezt a bizottság egyértelmüleg feleslegesnek jelentette ki, mert köztudomásu, hogy a székes-főváros az albérlőkkel, illetve a Stöckl-épületben levő bérlőkkel a bérleti viszony folytatása iránt már külön és önállóan megállapodásra jutott és mint ezt az eljáráson jelen volt képviselői hivatalosan is tudatták a bizottmánynyal, a fizetendő béreket a bérlők terhére már előirásba is vette.

Más észrevétel nem merülvén fel, a cs. és kir. hadügyi kormányzat nevében Khittel Rezső ezredes átadta, Rupp Imre ministeri tanácsos pedig a fővárosi közmunkák tanácsa nevében átvette a Károlylaktanya ama részeit és ezek tartozékait, melyek a jelen jegyzőkönyvhöz fűzött s egymásközt is egybeillesztett vázrajzokon piros szinnel vannak jelölve, kölcsönösen constatálván, hogy ekképen a fővárosi közmunkák tanácsa most már az egész Károlykaszárnyának és tartozékainak birtokába jutott.

Az átadás és átvétellel kapcsolatosan a cs. és kir. hadügyi kormányzat nevében Khittel Rezső ezredes egyszersmind átruházza a fővárosi közmunkák tanácsára mindazokat a jogokat, melyek a katonai kincstárt a jelen jegyzőkönyv során emlitett valamenyi szerződés alapján a bérlők ellenében még megilletik; Rupp Imre ministeri tanácsos pedig e jogátruházásokat a fővárosi közmunkák tanácsa nevében és részére ezennel elfogadja.

A jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban állittatott ki s az egyik Khittel Rezső ezredes úrnak, a másik pedig Rupp Imre ministeri tanácsos urnak adatott át.

Kmft.

Aláirások.

Miután a Károly laktanyát tudvalevőleg a székes-főváros megvette, valamint az 1897-ben átvett részletet, ugy az 1898-ban átvett utolsó részletet is nyomban átadtuk a székes-fővárosnak, miről a következő okmány vétetett fel:

Jegyzőkönyv

felvétetett Budapesten 1898. évi november hó 3-án.

Jelen voltak:

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos, Bakos János és Garancsy Mihály osztály tanácsosok. Budapest székes-főváros közönsége reszéről: Matuska Alajos alpolgármester, Dr. Vaszilievits János tanácsnok, Toldy József t. főügyész, Häuffel Adolf kir. tanácsos középitési igazgató, Hampl Hugó főszámvevő, Dr. Preyer Hugó és Dr. Rácz Károly székes-fővárosi bizottsági tagok;

az általános osztrák légszesztársulat helybeli igazgatósága részéről: Bernauer Izidor főmérnök.

Tárgy:

A budapesti Károly-laktanya folytatólagos átadása, illetve átvétele.

Rupp Imre ministeri tanácsos bevezetésül röviden ismerteti az előzményeket, melyek az 1894. évi XX. törvényczikkben és abban a megegyezésben jutnak kifejezésre, melynél fogva Budapest székes-főváros közönsége a magy. kir. kormánytól a Károly-laktanyát 5.600.000 frtért megvette s azt részben már 1897. november hó 3-án tulajdoni birtokába át is vette. Az ugyanakkor felvett bizottsági jegyzőkönyvhöz csatolt vázrajzok nyujtanak közelebbi felvilágositást arról, amit a jelzett időpontban a fővárosi közmunkák tanácsa a Károly-laktanyából a székes-fővárosnak átadott, ez pedig átvett.

A jelen alkalommal átadandók, illetve átveendők a Károly-laktanya mindama részei a tartozékokkal, melyek a székes-főváros által a mai napig átvéve nem voltak s melyeket a fővárosi közmunkák tanácsa a jelen okmány

kiegeszitő részeként másolatban ide fűzött jegyzőkönyv tanusága szerint mai napon vett át a katonai igazgatástól.

Miután azon eljárásnál, melyről a másolatban ide fűzött jegyzőkönyv szól, a székes-fővárosnak a bevezetésben megnevezett képviselői eleitől végig jelen voltak, ugyan ők e helyütt elégségesnek találják arra a kijelentésre szoritkozni, miszerint a hivatkozott jegyzőkönyv tartalmát tudomásul veszik azzal a kérelemmel, hogy azon szerződési jogokat, melyeket az átadásnál a cs. és kir. hadügyi kormányzat a fővárosi közmunkák tanácsára ruházott, ez utóbbi viszont az átadással egyidejüleg ruházza át a székes-fővárosra s a végből, hogy a bérlők ellenében még fennálló ezen jogok biztos alapon érvényesithetők is legyenek, a vonatkozó s a katona igazgatástól részben még beszerzendő szerződéseket annak idején engedje át a székes fővárosnak.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői készségesen vállalkoztak e kivánság teljesitésére.

Ami pedig az elintézést igénylő további kérdéseket illeti, megállapodásként a következők foglaltatnak jegyzőkönyvbe:

1. A légszesztársaság a Károly laktanya világitására vonatkozó szerződésének rendezését a székes-főváros külön s közvetlenül a légszesztársulattal fogja eszközölni.

2. A székes-főváros képviselői tudomásul veszik, hogy a Károly-laktanya ama részeit, melyeket a bécsi Volksbank és társai épitettek, a jogutódok nevében a bécsi Allgemeine Depositenbank a „Duna“ bécsi biztositó társulatnál 1890. évi szeptember hó 28-ától 1900. évi szeptember hó 28-áig, tehát 10 évre 100.000 frt érték erejéig 571 frt. 45 kr. dij s mellékköltséggel tűzkár ellen biztositott; ami azonban a fővárosi közmunkák tanácsa részéről előterjesztett ama kivánságot illeti, hogy a biztositási dijnak a biztositás még hátralevő időtartamára eső részét, melyet a bécsi Allgemeine Depositionbank képviselője 109 frt 54 krban számit fel, a székes-főváros a biztositás átvétele mellett téritse meg, erre nézve a főváros képviselői oda nyilatkoznak, hogy a székes-fővárosnak épületei tűzkár elleni biztositása czéljából több biztositó intézet consortiumával szerződése van és a kérdésben forgó biztositást, mivel a „Duna“ bécsi biztositó társulat az emlitett consortiumba nem tartozik, nem vehetik át s tehát a biztositási dij aránylagos megtéritését sem vállalhatják el.

3. Miután a székes-főváros a Károly kaszárnyában levő bérhelyiségeknek további bérbeadás utján való értékesitése iránt külön és önállóan már intézkedett s a bérösszegeket folyó évi novomber hó 1-től kezdve az

illető bérlők ellenében előirásba vette és tőlük beszedi, — a bizottság egyértelmüleg constatálja, mikép nincs szükség arra, hogy a székes-főváros a bérlemények birtokába a bérlőkkel szemben is külön alakszerű eljárás mellett bevezettessék.

4. A székes-főváros az 1897. évi november hó 3-án eszközölt részleges átadás, illetve átvételről szóló jegyzőkönyvben fentartotta az igényét arra, hogy mivel egyrészt a Károly-laktanyából az első alkalommal kevesebb adatott át, mint átadandó lett volna, mivel másrészt az átadott helyiségek is részben bérletekkel voltak terhelve, azok hasznát tehát egy éven át a főváros nem élvezhette, — ezen a két jogczimen a székes-fővárosnak megfelelő kártérités adassék és ez a Károly-laktanya vételárának második részletében betudassék. Erre vonatkozólag az a megállapodás vétetik jegyzőkönybe, hogy a két küldő hatóság megegyezéséhez képest a székes-fővárost illető kártalanitás megállapitása czéljából ugyancsak a jelen vegyes bizottság fogja a tárgyalásokat megejteni és e tárgyalásokról külön jegyzőkönyv fog felvétetni.

5. A Károly-laktanyának a székes-főváros által történt megvételéről a formális adásvételi szerződés még nem lévén megkötve, eziránt a fővárosi közmunkák tanácsa és Budapest főváros közönsége külön fognak intézkedni.

6. Miután még a fővárosi közmunkák tanácsa nevében Rupp Imre ministeri tanácsos ujból is örömének adott kifejezést a felett, hogy a székes-főváros a Károly-laktanyát a maga czéljaira megszerezte — e laktanya mindazon részeit és ezek tartozékait, melyek a mai napig a székes-fővárosnak még nem voltak tényleges birtokában, folyó évi november hó 1-étől számitott hatálylyal a székes-főváros kiküldött képviselőinek azon meleg óhajtás kiséretében adta át, hogy a székes-főváros e laktanya megvételéhez füződő czéljai minél előbb és minél teljesebb mértékben valósuljanak meg.

A székes-főváros képviselői nevében Matuska Alajos alpolgármester köszönetének adva kifejezést a fővárosi közmunkák tanácsa irányában ama nagysikerü munkálkodásáért, melyet a katonai laktanyák beváltása körül általában s a Károly-laktanya vételének lebonyolitása körül különösen is kifejtett, maradandó üdvére a székes főváros fejlődésének és haladásának — a Károly-laktanya mindazon részeit és ezek tartozékait, melyek a lefolyt évben még a katonai igazgatás kezelésében voltak, folyó évi november hó 1-től számitott joghatálylyal

Budapest székes-főváros közönsége részére tényleg is tulajdoni birtokba átvetteknek je enti ki.

Egyszersmind mindkét hatóság részéről kölcsönösen constatáltatik, hogy a fentebbi átadással illetve átvétellel Budapest székes-főváros közönsége most már az egész Károly-laktanyának és tartozékainak birtokába jutott.

Végül ama szerződési jogokat, melyeket a bérlőkre vonatkozólag a cs. és kir. hadügyi kormányzat a jelen okirat mellékletét és kiegészitő részét képező, ide fűzött jegyzőkönyv tanusága szerint a fővárosi közmunkák tanácsára ruházott, a tanács nevében annak jelen levő képviselői a jelen alkalommal egész terjedelmökben Budapest székes-főváros közönségére ruházzák át, ez utóbbinak képviselői pedig küldő hatóságuk részére a szóban forgó jogátruházásokat ezennel elfogadják.

A jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban állittatott ki, s az egyik Rupp Imre ministeri tanácsos úrnak, a másik pedig Matuska Alajos alpolgármester úrnak adatott át.

Kelt mint fent.

Aláirások.

A székes-főváros ezen jegyzőkönyvben emlitett kártalanitási igényének tárgyalása a folyó évre maradt.

Végre megemlitjük, hogy a Károly-kaszárnya főbérlőit szerződésük szerint azon a czimen, hogy bérletük a lejárat előtt szünt meg, kártalanitás illette meg az előre felállitott kulcs szerint. E részben a bécsi Allgemeine Depositenbank által képviselt consortiummal simán jutottunk megegyezésre; ellenben Deutsch Antal és Gold Sámuel bérleténél a támasztott tulmagas követelés miatt a kérdés perre került. E pert a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóság viszi, előzetesen birói letétbe helyezvén azt az összeget, mely a feleket a szerződés szerint megilleti.

A mi a II. ker. fő-utczában levő Flórián-laktanyát illeti, ennek átadása és átvételéről szól a következő:

Jegyzőkönyv

felvétetett Budapesten, 1898. évi november hó 3-án.

Jelen voltak:

a cs. és kir. 4-ik hadtestparancsnokság részéről:

Khittel Rezső cs. és kir. ezredes, katonai épitészeti igazgató. Lanzendörfer Ferencz cs. és kir. katonai épitészeti mérnök. Tergovčevič Antal cs. és kir. katonai épitészeti számtiszt.

A fővárosi közmunkák tanácsa részéről:

Rupp Imre ministeri tanácsos.
Bakos János osztálytanácsos.

Tárgy:

A Budapesten II. ker. Fő- és Királyhegy-utczák sarkán fekvő, Budapest fő- és székváros budai részének 2. sz. tkvi betétében A + 18. sorszám (3106, 3107) hrsz. a. foglalt Flórián-laktanya átadása, illetve átvétele.

Mint az 1894. évi XX. t.-czikkből kitünik, megegyezés jött létre az iránt, hogy a katonai kormányzat a birtokában levő Flórián-laktanyát a magy. kir. kormánynak átadja.

Az átadással a cs. és kir. 4-ik hadtestparancsnokság, az átvétellel pedig a fővárosi közmunkák tanácsa bizatott meg.

A két hatóság kiküldöttei a helyszinén megjelenvén, megállapitják, hogy az átadás, illetve az átvétel tárgyát a fent megjelölt ingatlan képezi, melynek felépitményei: jelesen a laktanya földszinti, továbbá az első és második emeleti épitményeit ezen jegyzőkönyvhöz füzött vázlatrajz tünteti fel.

E vázlatrajzon *A)* betüvel jelölt Kantin épület a korcsmáros tulajdonát képezi, a ki jogositva van ezen épületet saját költségén lebontani és a nyert épitési anyagot mint sajátját elvitetni. — Ezen *A)* betüvel jelölt épület ennélfogva csak azon esetre fog a fővárosi közmunkák tanácsának tulajdonába átmenni, ha a korcsmáros azt 1898. évi november hó 20-ig bezárólag le nem bontatja.

A laktanyából a katonaság immár kivonult s csak nehány értéktelen tárgy maradt vissza, melyeket a katonaság legkésőbb 1898. november hó 20-ig el fogja vitetni, s ezen időpontig az összes helyiségeket kisöpörtetni s az összegyült szemetet elhordatni.

Végre megemlittetik, hogy a légszesztársulat a légszeszberendezést saját költségén eszközölte oly kikötéssel, hogy amennyiben a szerződés lejárta előtt a laktanya átadatnék, jogositva lesz a társulat a légszeszfelszerelési tárgyakat saját költségén elvitetni.

A légszesztársulatnak megjelent képviselője Bernauer Izidor főmérnök kijelenté, hogy ezen jogával a társulat oly módon fog élni, hogy a lámpásokat le fogja szerelni, mig a falakban elhelyezett csöveket érintetlenül hagyandja.

Ezek után a cs. kir. katonai kormányzat nevében Khittel Rezső cs. és kir. ezredes a Flórián laktanyát felépitményei- és tartozékaival együtt a kapukulcs jelképében Rupp Imre ministeri tanácsosnak átadta, utóbbi pedig a fővárosi közmunkák tanácsa nevében átvette.

Miről a jelen jegyzőkönyv (2) két eredeti példányban kiállittatván, az egyik eredetit Khittel Rezső cs. és kir. ezredes, a másikat pedig Rupp Imre ministeri tanácsos vette át.

Kmft.

Aláirások.

Megemlitjük, hogy a Flórián-laktanyát a Ganz-féle vasöntö- és gépgyár r.-társulat óhajtja megvenni, de ajánlata az előzetes kérdések rendezése miatt csak a folyó évben volt érdemileg tárgyalható.

Végül constatáljuk, hogy a katonai laktanyák beváltására unatkozó egyezmény még csupán a várbeli József-laktanyára nézve nincsen realisálva, de a folyó évben részünkre ez is átadandó lesz.

IV.

Állami előlegek.

Az 1871. évi XLII. t.-cz. utmutatásához képest a nagykörút és három bárány-utczai, most már Podmaniczky-utczai kiágazásának létesitését állami előlegekkel inditottuk meg, melyek visszatérítésére főleg a dunaszabályozási telkek eladásából várt összegek jelöltettek ki.

Ezek az előlegek 1884-ig 1,902.376 frtra szaporodtak fel. Ujabb segedelmet nyertünk a nagykörút létesitéséhez az államtól olykép, hogy az 1884. évi XVIII. t.-cz értelmében átengedtetett nekünk, még pedig megtérités kötelezettsége nélkül az az 1,716.793 frt 14 kr., mely az Andrássy-útra adott előlegekből még hátralékban volt. — A további szükséglet fedezésére később 1886-ban a Pesti hazai első takarékpénztár-egyesülettől vettünk fel $2^1/_2$ millió forintnyi kölcsönt. A kölcsönszerződés értelmében e kölcsön visszafizetésére lekötöttük volt:

1. az 1884. évi XVIII. t.-cz. értelmében a ház- és telektulajdonosok által fizetendő kisajátitási járulékokat, melyek 1,180.901 frt 10 krral voltak előirányozva;

2. a járdafektetési járulékokat, 120.500 frtnyi előirányzattal;

3. a dunaszabályozási telkeket, 3,683.973 frt becsértékben.

Ezekből a forrásokból azonban egyelőre nem volt számottevő bevételünk, a kölcsön kamatait a nagykörút kiépitésére szánt pénzből fedeztük, aminek természetesen az útépitésnél kellett fennakadásra vezetni. Ehez járult, hogy 1894. végével a kölcsöntőkéből is esedékessé vált 1 millió frt. A további $1^1/_2$ millió forint onnan számitva 4 év alatt lett volna visszafizetendő. A kölcsön igy $5^1/_4\%$-os kamatával nyomasztó teherré válván, a magas kormánytól egyrészt a kölcsön visszafizetésére, másrészt a nagykörút épitésének befejezésére ujabb előlegeket nyertünk.

Igy emelkedtek fel a nagykörút s kiágazásának létesitésére adott állami előlegek összesen 4,532 376 frtra, melynek biztositására a magas kormány mindazon bevételi forrásokat igénybe vette, melyek a takarékpénztár irányában a fentiek szerint lekötve voltak s melyek időközben csak annyiban változtak, hogy a részünkről foganatositott ujabb becslés a dunaszabályozási telkek értékét 4,369.150 frtra tette, szemben a 70-es években eszközölt becsű által eredményezett 3,683.973 frttal.

Visszafizettünk eddigelé a kérdéses állami előlegekből 1,000.000 frtot készpénzben, 97350 frtot pedig elszámolás utján azon dunaszabályozási terület átengedése alakjában, mely az országház telkének vált alkat-

részére. Ez idő szerint tehát a nagykörutat illetőleg még 3,435.026 frtnyi állami előleggel tartozunk.

A Kossuth Lajos-utcza kiszélesitéséről az 1893. évi XIV. t. cz. ugy intézkedik, hogy a költségek fele részben a fővárosi közmunkák tanácsa kezelése alatt álló fővárosi pénzalapból, fele részben pedig a székesfőváros által viselendők.

A magas kormány kebelében e törvény alkotását megelőzően folytatott tárgyalások során a szándék ellenében azt az észrevételt érvényesitettük, hogy a fővárosi pénzalap nincs abban a vagyoni helyzetben, mely a neki szánt eme teher elviselésére képessé tenné. De megnyugtatást nyertünk abban a szóbeli nyilatkozatban, hogy a magyar kormány az alapot megfelelően dotálni fogja. — Kaptunk is a Kossuth Lajos-utcza kiszélesitésére 1894-ben 800.000 frtot, előleg czimén ugyan, de ezt ugy értelmeztük, hogy nem visszafizetendő, hanem csupán elszámolandó előlegről van szó. Ebben az értelemben felirattal is éltünk a m. kormányhoz, melyben a fővárosi pénzalap feladataira utalva kértük, hogy az alap e teherrel meg ne bénittassék.

A nagyméltóságú ministerelnök úr erre unatkozó válasziratában, melyet 1897. jan. 27-ről 27-ről 23405. sz. a. alelnökünkhöz intézett, egyebek között azt mondja:

Tudomására hozom egyuttal Nagyméltóságodnak, hogy a kormány a Hatvani-utcza kiszélesitésére annak idején adott 800000 frtnyi össszeget ugy korábban mint ma is tényleg olyan állami előlegnek tekintette és tekinti, mely a fővárosi pénzalapból feltétlenül visszatéritendő lesz, s a közmunkák tanácsa kebelében helyt foglalni látszó az a felfogás, mintha ezen összeg megtéritésére az emlitett alap nem volna kötelezhető: a törvényhozás és kormány intentiónak teljes félreértéséből keletkezhetett.

Az 1893. XIV. t.-cz. 3. §-ának végpontja határozottan rendeli ugyanis, hogy a Hatvani-utcza szabályozási czéljaira megváltandó terjedékek, valamint egyéb kisajátitások költségei fele részben a főv. közmunkák tanácsa kezelése alatt álló fővárosi pénzalapból, fele részben pedig a fő- és székváros közönsége által fedezendők; ez az eszme a törvényjavaslat indokolásában is kifejezést nyert és ennek megfelelőleg lőn az erre a czélra szolgáló 800000 frtnyi összeg állami előleg alakjában a főv. közm tanácsának utalványozva abból az indokból, mert a sürgősen foganatositandó munkálatokkal szemben, a főv. pénzalap a szükséges készpénzösszeggel annak idején nem rendelkezett.

Minden kételyen felül áll, hogy a törvényhozásnak nem lehetett az az intentiója, hogy a Hatvani-utcza kiszélesitésével járó költségek fele részét az állam viselje és igy ezekkel szemben a kormány sem érezheti magát jogositottnak, hogy a főv. pénzalapnak adott 800000 frt előleg megtéritéséről lemondjon és illetőleg, hogy a kiszélesitéssel járó költségek fele részének viselését az államkincstár terhére elvállalja.

Meg kell különben jegyeznem, hogy egyéb indok sem forog fenn arra nézve, hogy a főv. pénzalap eme költségek viselése alól felmentessék, mert amennyiben a Dunaszabályozás által nyert és az 1870. X. t.-cz. 7. §-a alapján a főv. pénzalap tulajdonát képező telkek becsértéke a legujabb

becsü szerint . . . . . 4,369.150 frtot
tesz ki és a nagykörúti kisajátitási és járdafektetési járulékok összege mintegy . . . . . 1,050.000 „
ra rug, a főv. pénzalap csupán ebből a két forrásból is 5,419.150 frtnyi vagyon felett rendelkezik, a nagykörúti épitkezéseire adott állami előlegek összege pedig . . . . . 4,532.376 frt
tevén ki, a fennmaradó . . . . . 836.774 frtnyi összegből a Hatvani-utcza kiszélesitésével járó és a törvény rendelkezései értelmében a fővárosi pénzalapot terhelő költségek teljes fedezetet találnak.

Annak kijelentése mellett tehát, hogy szintén a főv. pénzalapot terhelő most emlitett összeg a nagykörut kiépitésére adott összesen 4.532.376 frtnyi állami előleggel együtt fokozatosan akként lesz megtéritendő, amint ezt a fedezetükre kijelölt források jövedelmei lehetővé teszik: egyuttal hozzájárulásomat jelentem ki, a főv. közmunkák tanácsa részéről még 1895. évi május hó 22-én 3256. és 2217. sz. a. kelt felterjesztésben előadott azon javaslathoz, hogy a nyert állami előlegek fedezetére rendelt források külön alap gyanánt kezeltessenek, ezen „előleg-alap"-ról évente rendes költségelőirányzat és zárszámadás készittessék s ezek jóváhagyás végett elém terjesztessenek; az alap évi bevételei a következő naptári év január hava végeig a magy. kir. központi állampénztárba lesznek mindaddig beszállitandók, mig az összes előlegek teljes összegükben törlesztve nem lesznek.

Tudatom egyszersmind, hogy az állandó országház által beépitett területért annak idején 97350 frtban megállapitott kárpótlási összegnek az adott állami előlegekből leendő levonására a m. kir. pénzügyminister urat ezzel egyidejüleg felkértem. — Most pedig van szerencsém Nagyméltóságodat kérni arra, hogy az imént emlitett „Előleg-alap" megalakitása iránt az előleges intézkedéseket megtenni, illetőleg erre vonatkozó javaslatát a megalakitandó alap szabály-tervezetével együtt elém terjeszteni sziveskedjék.

Bármily sulyosan érinti is e döntés a fővárosi pénzalapot, mely már évek óta csak az útadóból, évenként valamivel több mint 200.000 frt, táplálkozik, s melynek csak a dunaszabályozási telkek értékesitéséből remélhettük nagyobb alkotásokra képesitő felcseperedését, — a döntést döntésnek kellett vennünk és annak következtében az alábbi szabályzatot terjesztettük a ministerelnök úrhoz, azzal a kérelemmel, mentene fel bennünket az alól, hogy az alapról évenként előirányzatot is készitsünk. Ez az előirányzat ugyanis a fennforgó körülmények között tulajdonkép már csak a dunaszabályozási telkekre vonatkozhatnék; hogy azonban ezekből évenként mennyi bevételünk lesz, ennek számitásához a valószinüség is egészen hiányzik. Másrészt azt a szempontot, melyet az előirányzat szolgálni hivatva lene, az alap évi zárszámadásai is teljesen kielégitik.

Az „Előleg-alap" szabályzata.

1. §.

Az alap czélja: kamat nélkül visszatériteni azon állami előlegeket, melyek a fővárosi közmunkák tanácsának

a) a székes-fővárosi balparti nagykörút létesitésére, illetőleg az evégből a pesti hazai első takarékpénztár-egyesülettől felvett két és fél millió forintos kölcsön visszafizetésére,

b) a Kossuth-Lajos-utcza kiszélesitésére adattak.

2. §.

Az alap képeztetik:

1. az 1884. évi XVIII. t. czikkben meghatározott nagykörúti kisajátitási járulékokból;

2. a nagykörúti járdafektetési járulékokból;

3. az 1870. évi X. t. cz. értelmében alkotott fővárosi pénzalap tulajdonát képező azon telkek eladási áraiból, melyek a Duna szabályozása folytán nyerettek.

3. §.

Az alapot a jelen szabályzatnak megfelelően a fővárosi közmunkák tanácsa kezeli.

4. §.

A fővárosi közmunkák tanácsa a 2. §-ban felsorolt forrásokból eredő összes bevételeit az „Előleg-alap"-ba szolgáltatja be s az alapot csak oly kiadásokkal terhelheti meg, melyek az alap bevételi forrásainak kezeléséből merülnek fel.

5. §.

A fővárosi közmunkák tanácsa az „Előleg-alap"-ról rendes számadást s ezzel kapcsolatosan úgy a megtéritendő állami előlegekről, mint a fedezetül szolgáló értékekről nyilvántartást vezet; az „Előleg-alap"-ról évenként szabályszerű zárszámadást készit és ezt a következő naptári év április havának végeig a m. kir. miniszterelnök úrhoz felülvizsgáltatás végett bemutatja.

6. §.

Az alapnak a zárszámadás szerint évenként mutatkozó pénzkészlete az alapot terhelő kiadások levonásával, a következő naptári év április havának végeig a m. kir. központi állampénztárba beszállitandó, mindaddig, mig a nagykörút és a Kossuth-Lajos-utcza czéljaira igénybe vett állami előlegek teljesen törlesztve nincsenek.

7. §.

A fővárosi közmunkák tanácsa által kezelt „Kossuth-Lajos-utczai-alap" lezárásánál a tanács javára tisztán fennmaradó összeg az „Előleg-alap"-ba lesz beszolgáltatandó.

8. §.

Az „Előleg-alap“, amint az 1. §.-ban meghatározott czélját betöltötte, a fővárosi pénzalapba lesz beolvasztandó.

E szabályzat még a magas kormány jóváhagyására vár, de eljárásunkat már a benne foglalt rendelkezésekhez szabjuk.

V.

A Halászbástya rendezése.

A budavári Mátyás-templom restaurálását Schulek Frigyes tanár befejezvén, művészi lelkesedésből tervet dolgozott ki arra is, hogy a templom helyét szegélyező halászbástya stylszerűen szintén rendeztessék. E tervet alapvonásaiban 1895. évről szóló jelentésünkben ismertettük s jeleztük, hogy az felölelte a Szent-István királynak emelendő emléket is, melynek helyéül a déli halászbástya volt kiválasztva.

Az eszme ugy a magas kormánynál, mint e tanácsnál és a székesfővárosnál is visszhangra találván, ezen tényezők képviselőiből alakult vegyes bizottság tárgyalása alá jutott, miután a magas kormány, már előbb megállapodásra jutott volna, hogy a Szent-István emlék a déli halászbástyára jöjjön ugyan, de a bástya rendezésének keretén kivül álló feladatot képezzen, melynek megvalósitása iránt a kormány külön és közvetlenül fog intézkedni.

A vegyes bizottság tárgyalásai tehát tisztán a halászbástya rendezésére és azon monumentalis lépcső épitésére szoritkoztak, mely a főherczeg Albrecht-útról vezet fel a bástyára.

Eltekintve a Szent-István emléktől, Schulek tervét a bizottság egyebekben teljes mértékben helyeselte s azt kivitelre ajánlotta oly megállapodással, hogy a nagy lépcső épitéséhez szükséges területet a fővárosi közmunkák tanácsa szerezze meg, a rendezés költségét pedig a déli halászbástyánál a kormány, az éjszakinál a székes-főváros viselje, a kettő között a monumentális lépcső vétetvén elhatárolásnak.

E megállapodásokat az illető hatóságok jóváhagyták és elfogadták, másrészt a kormány a reáeső munkálatok gyakorlati keresztülvitelét a fővárosi közmunkák tanácsára bizta. Hasonló kivánsága volt a székes-fővárosnak az éjszaki halászbástya tekintetében, de végleges elhatározás előtt bevárni óhajtotta, miképen fognak a költségek a részletes tervezés során alakulni?

Első feladatunk volt ezek után Schulek Frigyes tanárral a tervezés és művezetés iránt szerződésszerű megállapodásra jutni, ami minden nehézség nélkül sikerült is, a mérnök egyleti dijszabás alapján a költségvetési összeg után számitandó $6^1/_4\%$ tiszteletdij biztositásával.

A kiviteli tervek készitését a műépitész ennek folytán munkába vette; de a monumentalis lépcső vonalában a székes-főváros kivánságára még előbb ideiglenes feljáratot létesitett abból a czélból, hogy az 1896-iki

országos kiállitás alkalmával a főherczeg Albrecht-útról jobban lehessen a Mátyástemplomhoz közlekedni.

Majd elkészült Schulek a kiviteli tervekkel is, de ezeket a miniszterelnök úr első izben visszaadta, a kapcsolatos magas költségek miatt, melyeket lehetőleg redukálni kivánt. Ez is megtörténvén, az ujabb terveket, a mennyire a halászbástya déli karjára vonatkoztak, a ministerelnök úr kivitelre elfogadta s az államot terhelő költséget 141.759 frt 65 krban engedélyezte, nem számitva bele ebbe a művezetői tiszteletdijat.

Hátra volt még, hogy a kiviteli terveket a nagy lépcsőre és az éjszaki halászbástyára a székes-főváros is elfogadja. Ezt kérve, fel kellett a székes-fővárost világositannuk arról, hogy az eredeti megállapodás, illetve czélzathoz képest a lépcső tervénél semmi változás nincsen; a lépcső költségvetésénél pedig a már végrehajtott s felhasználható munkák figyelembe vételvén, ezuttal csak azon összegek vétettek számitásba, amelyek a még szükséges munkák által igényeltetnek.

A déli és az éjszaki halászbástya megtartandó falainál az eredetileg szándékolt kőburkolat részben mellőztetett s csak a sarkoknál tartatott meg; egyebütt a terv meghagyja a mostani téglaburkolatot, mely csupán tatarozandó és hézagolandó lesz. E változtatás a költségek már emlitett reductiójában találja magyarázatát.

Végül lényeges ujitás volt a kiviteli tervben az éjszakkeleti sarokcsoport kiképzése, mely az egész bástyai elrendezés legkiválóbb pontját képezvén, mulhatatlanul dominálo megoldást igényelt.

A székes-fővárost illető tervek kiviteli költségei az éjszaki halászbástyánál 208655 frt 17 kr. s a nagy szabad lépcsőnél 90519 frt 24 krra vannak előirányozva és ezekhez fog még jönni a művezető tiszteletdija, $6^1/_4\%$-kal.

A nagyméltóságu ministerelnök úr feladatunkká tette, a déli halászbástya rendezési munkáit haladéktalanul foganatba venni. E végből felhivtuk Schulek Frigyes tanárt, hogy az államot illető munkák kiviteli munkaprogrammját s az ajánlati tárgyalás czéljára szükséges műveleteket minél előbb terjeszsze elénk; másrészt a munkálatok keresztülvitelére felügyelő bizottságot egyidejüleg megalakitottuk, a következőképen: elnöke a bizottságnak előadónk: Rupp Imre ministeri tanácsos; tagjai a ministerelnök úr részéről: Dr Romy Béla osztálytanácsos, részünkről Hauszmann Alajos, Pucher József tanácstagok, továbbá Bakos János és Garancsy Mihály osztályanácsosok. Az épitési ellenőri teendőkkel Sigray János min. főmérnököt biztuk meg.

Hogy pedig az államot és a székes-fővárost illető munkák kiirása lehetőleg egyszere történjék, kértük a székes-fővárost, hogy a saját munkái kivitelének reánk bizása kérdésében sürgősen nyilatkozzék.

E nyilatkozatnak s általában a főváros határozatának azonban csak a folyó évben jutottunk birtokába; miért is az ügy további fejleményeiről a következő alkalommal fognak szólani.

VI.

Rendkivüli adómentesség.

Tapasztalati tény, hogy a város fejlődésének irányitására és előmozditására igen hathatós eszközül szolgál a rendkivüli adómentesség. Ennek a hatás alatt épült ki az Andrássy-út és környéke, a nagykörút, a budai dunapart, a Kossuth Lajos-utcza éjszaki oldala és ezen adózási kedvezmény hatása alatt épülnek be azok a telkek, melyek a hidakkal s különösen az eskütéri hiddal kapcsolatos szabályozás keretében ujonnan alakittattak.

Tapasztalati tény az is, hogy az az áldozat, melyet az állam ezen az uton magára vesz, csak pillanatnyi, inkább látszólagos, mert bőven megtérül azon uj adótárgyakban, melyek különben — legalább nagyobb részben — nem keletkeznének.

Hasonlókép tapasztalati tény, hogy az épitkezés ha egyszer megindult, nem áll meg a rendkivüli kedvezmény határán, hanem vonzó példává lesz oly területeken is, melyekre a kedvezmény ki nem terjed.

Van azonban a rendkivüli adómentesség hatásának egy, minél természetesebb, annál fontosabb feltétele, és ez az, hogy a kellő mértéket meg ne haladja.

Miután sikerének titka ebben rejlik, alkalmazása nagy óvatosságot igényel, a telek üzérkedés miatt is, mely nyomán szokott járni.

Az eredmény melyet a székes-fővárosban vele elérni sikerült, általában véve igazolja, hogy mértéke jól volt eltalálva.

Tekintettel tehát arra, hogy az Andrássy-út és környéke már kiépült s a nagyköruton is csak néhány üres telek van még; tekintve továbbá, hogy a rendkivüli adómentesség a Kossuth Lajos-utczában is megtette már a szolgálatot, az uj hidakkal kapcsolatban pedig nem sok telek keletkezett s részben már ezeken is épitenek; tekintve, hogy a várban s a budai dunaparton a kitüzött határidő lejáróban van, ugy hogy a 30 évi rendkivüli adómentesség ma-holnap jóformán csak az épületi telkekre lesz hatályban: elérkezettnek véljük az időt arra, hogy a városfejlesztés ezen helyes eszköze további alkalmazást nyerjen, és pedig ott, ahol arra most a legnagyobb szükség van, t. i. a jobbparti városrész némely fő-útvonalán hol a szabályozásnak és az útrendezésnek a telkek beépitése képezi feltételét.

Ez okból a következő felterjesztést intéztük a magas kormányhoz:

4353. sz.
1898.

Nagyméltóságú m. kir. Ministerelnök Úr!

Az I. ker. Döbrentey-utczának a dunapart felőli oldala majdnem egészen kiépült s az utcza ezen oldalának diszes palotasor képezi szegélyét. Az utcza másik oldalán egytől-egyig csupa régi, rozzant ház áll, melyek nemcsak az ujkori igényeknek nem felelnek meg, de többé-kevésbbé a közegészség követelményeivel is ellentétben vannak.

Ezen az állapoton bizonyára kivánatos, sőt szükséges minél előbb segiteni, a város egyenletes fejlődésének, de a méltányosságnak szempontjából is, mert az utcza kiépült keleti oldala érdekében az úttest tetemes feltöltéssel rendeztetvén, ennek következtében a nyugoti oldalon levő régi házsor jelentékenyen eltemettetett, illetőleg az úttest támfala által képezett mély aknába jutott.

Hivatkozva 1893. évi november 23-án 5748. sz. alatt kelt előterjesztésünkre, melyben orvoslásul a 30 évi rendkivüli adómentességnek a Döbrentey-utcza nyugoti oldalára kiterjesztéseért kérelmeztünk; hivatkozva továbbá Nagyméltóságod 1896. évi február 28-án 3671. sz. a. kelt magas leiratára, az ebben foglalt kegyes kijelentéshez képest, figyelemmel arra, hogy a Ferencz József-hid már forgalomban, az esküteri-hid épitése pedig munkában van, — elérkezettnek láttuk az időt a jobbparti városrészekre kérelmezendő rendkivüli adómentesség kérdését tanulmány tárgyává tenni, s az eredményhez képest Nagyméltóságodhoz tiszteletteljesen ujabb előterjesztést intézni.

Kiindulva idézett felterjesztésünkből, részünkről szükségesnek tartjuk a 30 évi rendkivüli adómentességet kiterjeszteni:

1. a Döbrentey-utcza nyugoti oldalára;
2. az Apród-utcza mindkét oldalára;
3. az Attila-körutra, az egyháztértől felfelé, és pedig a nyugoti oldalon a Szt.-János-térig, a keleti oldalon a Sarló-utczáig, beleértve természetesen a közbeeső Szarvas-teret is.

A Döbrentey-utczára vonatkozólag részint jelen felterjesztésünkben, részint 1893. évi november 23-án 5748. sz. a. kelt felterjesztésünkben már volt szerencsénk legfőbb okainkat előadni; ezuttal azonban konstatálhatjuk azt is, hogy a Döbrentey-utcza nyugoti oldalán az utóbbi 5 év alatt egyetlen egy épitkezés sem történt jeléül annak, hogy itt rendes eszközöktől épitési fellendülést alig lehet várni.

Ami pedig az Apród-utczát illeti, ennek keleti oldalát egynek kivételével olyan házak képezik, melyek a Döbrentey-utczára is átnyulnak, s mint ilyenek jutnának rendkivüli adómentességhez; ettől eltekintve az Apród-utcza keleti oldala még szabályozás és rendezés alá esik, mely nagyobb áldozat nélkül csak épitkezések alkalmával hajtható végre. Az utcza nyugoti oldala a kedvezménybe véleményünk szerint befoglalandó azért, mert méltányos, hogy az utcza mindkét oldala egy forma elbánásban részesüljön; itt egyébiránt mindössze három régi ház áll, melyek helyében diszes uj házak keletkezése azon szempontból is kivánatos, mert ezek köz-

vetlen szomszédságát képezik a kir. várpalotának, és egyenes folytatásában vannak a várlakhoz tartozó bazárépületnek.

Az Attila-körút a jobbparti városrész legfontosabb forgalmi erét képezi, villamos közúti vasúttal, mely alkotórészét képezendi a közúti vaspályai hálózat azon alapgyűrűjének, mely a pesti belső körúton, Margithidon, Margitkörúton, Krisztinakörúton, Gellértrakparton és a Ferencz József-hídon át körszerű forgalmat létesiteni van hivatva.

Az Attila-körútat a múlt évben főleg ezen szempontból rendeztük, de a rendezés részben csak ideiglenes, mert az út még 10 ölre való kiszélesitésre vár.

Tekintettel az útvonalon jelenleg levő, forgalmi szempontból felette veszélyes szorosokra, melyek miatt a közúti vaspálya egyelőre részben ideiglenesen, egy vágánynyal épült; tekintve továbbá, hogy az útvonal nyugoti oldalán levő házak a végrehajtott ideiglenes rendezés folytán szük és mély aknába jutottak, a keleti oldalon levő házak pedig részben eltemettettek, teljes mértékben indokoltnak tartjuk, hogy a nyugoti oldalon a szabályozás végrehajtása és mindkét oldalon a kir. várpalota szomszédságához méltó uj házak épitésének előmozditása végett a szóban forgó kivételes kedvezmény engedélyeztessék, a nyugoti oldalon a Szt-János-térig, a keleti oldalon pedig a Sarló-utczáig megjegyezvén, hogy ezen túl még az idén az I. ker. főgymnasium fog épülni, mivégből a gymnasium telkén a régi felépitmények már le is vannak bontva.

Súlyt kivántunk volna fektetni arra, hogy az adott esetben a kért kivételes kedvezmény czélja és sikere előzetesen biztosittassék, nemcsak az épitkezésre kitüzendő bizonyos határidővel, hanem oly módozatok megállapitásával, melyek a telektulajdonosokat az épitkezésre egyenesen kötelezik s illetőleg mulasztásuk esetében módot nyujtanak a hatóságnak arra, hogy az értékemelkedés számitáson kivül hagyásával az illető ingatlant méltányos feltételek mellett kisajátithassa.

Tárgyalásaink során azonban meggyőződtünk arról, hogy az épitési kötelezettség statuálása és mulasztás esetére a kisajátitás statuálása több, mint amennyit a megvalósitás kilátásával felölelni lehetne.

Eltekintve ugyanis a gyakorlati kivitel nehézségeitől, melyek a kártalanitás előzetes megállapitása körül egyezség hiányában felmerülnének s alig legyőzhetők volnának, nem rendelkezünk azzal a pénzerővel, mely a kisajátitásokra szükségessé válhatnék.

Midőn tehát jelen tiszteletteljes előterjesztésünket Nagyméltóságodnak és a magas kormánynak bölcs megfontolásába ajánlanók és elfogadását kérnők, egyszersmind ama biztositékok helyett, melyeket a fenntiek szerint eredetileg czélba vettünk, javasolni bátorkodunk, hogy a rendkivüli adómentesség elnyerhetésére rövid ötévi határidő tűzessék ki, egyrészt a kivánatos épitkezések siettetése végett, másrészt azért is, hogy a tapasztalás szerint lábrakapni szokott telekűzérkedés lehetőleg szük korlátok közé szorittassék.

Kelt: Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1898. évi junius hó 8-án tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes, s. k.
alelnök.

Rupp Imre, s. k.
miniszteri tanácsos.

VII.

Az épitésügyi szabályzat.

Az 1870. évi X. t. cz. alapján alkotott s 1894. január hó 1-én életbe lépett épitésügyi szabályzatunkra vonatkozó azon ujabb mozzanatokat, melyek a mult évben merültek fel, az alábbiakban foglaljuk össze.

Fischer István mint a VI. ker. Váczi-uton 1509. h. r. sz. fekvő telek tulajdonosa, 150 □-öles parczellák alakitásáért folyamodott azzal a szándékkal, hogy e telkeken angol mód szerint földszintes, vagy legfeljebb emeletes családi házakat épithessen. Folyamodó telkén keresztül egy 6° széles utcza nyitására is kért engedélyt, mely utczára a házak 4°-es előkert hagyásával épittetnének be ugy, hogy két-két ház egymás mellé épülne és jobbra balra egy-egy öles bejáró, tehát összesen 2°-es hézag maradna minden második ház mentén. A telkeknek legfeljebb 33%-a épittetnék be, kivevé a két sarok telket a Váczi-utra, melyek nem alkalmasak családi házak létesitésére. Helyeselvén azt az eszmét, hogy ezen a vidéken a már nagyobb számban keletkező munkásházak mellett alkalom adassék oly családi házak épitésére is, melyeket a kisebb tisztviselők és mások a kik amazokéhoz hasonló társadalmi és vagyoni helyzetben vannak, sajátukká tehessenek, szemben az általános szabálylyal, mely szerint a IV. övezetben fekvő telkek, hol a kérdésben forgó telek is fekszik 300 □-ölnél kisebb parczellákra nem volnának oszthatók, nem idegenkedtünk megadni azt a kedvezményt, hogy a kérdéses telkekből, — nem ugyan mint folyamodó eredetileg kérte — 150 □-öles, hanem legalább 200 □-öles parczellák alakittassanak.

Készeknek nyilatkoztunk továbbá a fennforgó czél érdekében az ált. szab. terv szerint a kérdéses telek éjszaki oldalán tervezve volt 8°-es utczát úgy eltolni, hogy ezen utcza területe egészen a szomszédos 1508. h. r. sz. telekből vétessék és a kérdésben forgó 1509. h. r. sz. telken keresztül egy 6°-es út kihasitását az ált. szab. tervbe felvenni.

Mindezen kedvezményeket azonban a következő telekkönyvileg biztositandó feltételekhez kötötük:

1. A mi az uj 6 öles utczát illeti, köteles tulajdonos a terület ingyen átengedésén felül az utczát teljesen kiépiteni, nevezetesen csatornázni, vizvezetékkel ellátni, a kocsiutat macadamszerüleg burkolni, szabályszerü járdákat létesiteni és az utczát világitással ellátni.

2. A mi a fentiek értelmében alakitandó parczellák beépitését illeti, a bemutatott alaprajzi megoldáshoz képest,

a) a 8·3-öl homlokzattal biró telkek közül két-két telken az épületek közvetlenül egymás mellé állitandók, olyképen, hogy a másik oldalon legalább 3 m. távolságra legyenek a telek határától;

b) a 10-öles homlokzattal biró telkek szabadon álló épületekkel épitendők be és ezek, a telek határvonalától legalább 3 m. távolságra helyezendők;

c) a homlokzaton 4-öles előkertek hagyandók

d) csak földszintes vagy egyemeletes házak épithetők és pedig akként, hogy a beépitett terület a telek térfogatának 33%-át meg ne haladja;

e) a fentebb *a*) *b*) *c*) *d*) pontokban foglalt határozmányok alól kivételt képez a váczi-utra keletkező két sarokparczella, melyek családi házak épitésére nem lévén alkalmasak, az ált. épitési szabályok szerint lesznek beépithetők.

Az I-ső magyar varrógép és kerékpár-részv. társaság és érdektársai azon kéréssel fordultak a hatósághoz, hogy a X. ker. Szapáry, Simor és a Villam-utcza és a Ganz-féle gyár mellett elvonuló névtelen-utcza által határolt tömb a II. övezetből vétessék ki és a IV. övezetbe soroztassék. Miután a kérdéses tömb a II. övezetnek nem a szélén fekszik, nem lehet azt czélszerüen a IV. övezetbe sorozni, a kérelmet tehát ebben az alakban nem találtuk teljesithetőnek.

A mi azonban a kérelem tulajdonképeni czélját illeti, a mi abban állt, hogy a szóban forgó tömbön a faszerkezettel való könnyebb épitési mód alkalmazható legyen — ezt a magunkrészéről is indokoltnak találtuk, mert szenved kétségét hogy az itt letelepedett gyárak a könyebbszerü épitési módra reá vannak utalva.

Ugyanazért — mint az V. és VI. ker.-beli gyártelepekre vonatkozólag történt az 1870. évi X. t. cz. 22. §. alapján elvileg és kivételesen kimondottuk, hogy a kérdéses tömbön a faszerkezettel való könnyebbszerü épitkezés az épületek ideiglenességének kikötése mellett engedélyezendő lesz. Az ideiglenesség és a további feltételek közelebbi meghatározásának a felmerülő concret esetek alkalmával lesz helye.

Az épitésügyi szabályzat 3. §-a szerint a hatóság az épitési engedélyt legfeljebb egy évig függőben tarthatja, ha a beépitendő telket érintő szabályozás módositása hatósági tárgyalás alatt van, vagy ha a telek az általános szabályozási tervbe még fel nem vett vidéken fekszik. A kérdéses 3. §-t módositottuk, a következő értelemben.

„A még meg nem állapitott szabályozás alá kerülő telekre az épitési engedély a szabályozás megállapitásáig függőben tartandó; ha azonban az érdekelt fél ebben meg nem nyugodnék, részére az épitési engedély elvileg oly feltétel alatt adható meg, ha a tulajdonos előzőleg telekkönyvi feljegyzés által, másrészt a feljegyzés tartalmának nem tejesitése esetére meghatározandó kötbér zálogjogi bekebelezésével biztositja, hogy eleget teend kötelezettségeknek, melyeket a hatóság a majdan megállapitandó szabályozási tervből kifolyólag reá a fennálló szabályok és a szabályerejü gyakorlathoz képest kiszabni fog.“

A szabályzat 137. §-át kiegészitettük a következő határozmánynyal.

„A budai külső-körut, a kelenföldi átlós-út és a fehérvári-ut torkolata

által képezett térre homlokzattal biró telkeken, a II. övezetre megszabott módon, tehát az utczai vonalon és zárt sorban kell épitkezni, de nyaraló telekkel való érintkezésnél ez utóbbi felől legalább 3 mtr távolság tartandó és az épület a nyaralótelek felé is homlokzattal képzendő ki.“

Hasonlókép kiegészitettük a 142. §-t a következő-képen:

„A telep-utczában mindkét oldalon 5·00 mtres előkert hagyásával kell épitkezni.“

A szabályzat 345. §-a igy szól: „A vizet be- és elvezető csöveket a szomszéddal határos falon nem szabad elhelyezni.“

Hogy e szakasz a gyakorlatban helyesen és egyöntetüen alkalmaztassék, kimondottuk, hogy a vizvezetéki csövekre vonatkozó eme rendelkezés csak a tápláló, nem pedig egyuttal a csapokhoz vezető elosztó csövekre is értendő; kimondottuk másrészt, hogy az elosztó csöveket — a szomszéd érdekeire való figyelemmel — nem szabad a szomszéddal határos falba befalazni, hanem a mennyiben mégis a szomszéddal határos fal vétetik igénybe a csövek vezetésére, ez utóbbiak külsőleg erősitendők a falhoz, hogy vizszivárgás és csőrepedés esetében a baj azonnal észrevehető és orvosolható legyen.

A mult évben — sajnosan gyakrabban fordultak elő esetek, hogy a házépitési állványok leszakadtak s a munkások sulyos sérülését, sőt néha halálukat okozták. A belügyminiszter úr szükségesnek látta rendeletben kijelenteni, hogy az épitési állványok szerkezeti biztonságáért a kerületi előljáróságok illető műszaki közegeit egyénenként és személyesen teszi felelőssé; másrészt felhivást intézett hozzánk, hogy az épitésügyi szabályzatnak az állványokra vonatkozó rendelkezéseit revizio alá vegyük s ha azok változtatást vagy kiegészitést igényelnének, ez iránt intézkedjünk.

Ez ügyben a belügyminister urnak következőket terjesztettük elő:

Uj épitkezéseknél vagy átalakitásoknál rendszerint egy főállvány és az erre jövő mellék u. n. mozgó-állványra van szükség. Ezen állványok szerkezete azonban az esetek külön féleségéhez képest más és más, irányadó lévén a rendelkezésre álló hely méretei, az épitmény szerkezeti méretei az épitési anyag minéműsége, sulya és méretei, az épitési anyagok szállitásának módja és eszközei, az állvány anyagának minősége, az állványok fennállásának időtartama stb. vagyis az állvány szerkezete függ tulajdonképen azon czéltól, melyre adott körülmények között szolgálnia kell.

A fenntiek szerint a felmerülő esetek annyira különbözők, hogy az állványok alkalmazására mindent felölelő részletes szabályokat alkotni lehetetlen.

Úgy vagyunk azonban meggyőződve, hogy nem is szükséges azokon tulterjeszkedni, amig az épitésügyi szabályzatban már is bennfoglaltatnak.

E szabályzat 44. §-a világosan kimondja, hogy minden épitési vagy bontási munkát csak szakértő hajthat végre; ki lehet szakértő, ezt meghatározza a 45. §. idevonatkozólag a további részleteket szabályozzák a 46. 47. 48. 49. 50. 51. és 52. §§. és különösen az 50. §. meghatározza a szakértő felelősségének tartalmát is, kiterjesztvén azt gondos, szakszerü jó munka teljesitésére.

Aki tehát az épitési terveket szakértő minőségében aláirta, és ezzel a szakértői felelőséget a végrehajtásért elvállalta, az kétségen kivül az állványokért is minden tekintetben felelősséggel tartozik.

Az állványozás és egyéb segédeszközök tulajdonképeni szabályozását a 78—86. §§. tartalmazzák és különösen a 79. §. szerint „különös gond fordítandó arra, hogy az életbiztonság ne veszélyeztessék, a nyilvános közlekedés pedig az elkerülhetlen szükségen tul ne gátoltassék.“

Kiegésziti ezeket a hatósági felügyelet rendszeres gyakorlása, melyet az 54. és 67. §§. előirnak. Ugyancsak ezen felügyelet kellő gyakorolhatása végett van a 19. §-ban fenntartva, hogy még az épület vakolatának tatarozására és az épület szinezésére is engedélyt kell, ha a munka állványozás nélkül nem eszközölhető.

Kitünik ezekből, hogy a baj oka nem a szabályok hiányosságában, hanem abban rejlik, hogy a szabályok nagy egyáltalán nem, vagy helytelenül alkalmaztatnak.

A tapasztalat mutatja, ha az állványoknál szerencsétlenség történik, a hatóság, különösen pedig a birói hatóságok mindjárt a pallér után tudakozódnak s azt vonják felelőségre, holott az épitésügyi szabályzat a pallért szakértőnek, kire a végrehajtás bizható volna, nem fogadván el, nem ismeri annak felelősségét sem.

Ellenben megállapitja a szabályzat a 45. §-ban felsorolt szakértők felelősségét. Ennek következetes szigorral való alkalmazása, másrészt pedig a hatósági felügyelet rendszeres gyakorlása teljesen elegendő, megnyugtató biztositékot nyujtani arra, hogy az állványok előállitása és fenntartása a biztonság igényeinek megfelelő legyen.

Az állványokra vonatkozó jelenlegi szabályok változatlan fenntartása mellett azt véljük tehát czélszerünek, hogy egyrészt a hatósági felügyelet hathatósabban gyakoroltassék, hogy másrészt és különösen a szakértő vállalkozók felelőssége kérlelhetetlen szigorral alkalmaztassék; mert ha ez a gyakorlatban igy fog történni, a szakértő vállalkozónak a saját érdekében gondja lesz arra, hogy az állványok jól készittessenek és ilyen állapotban fenn is tartassanak. E közvetlen gondosság biztositására kell legelső sorban törekedni, és ennek egyedüli módja a szakértő felelősségének következetes alkalmazása.

VIII.

Útépités.

A dunajobbparti belső körút rendezett egyes szakaszainál a székes fővárossal az a megegyezésünk van, hogy a költségeket közösen, egyenlő arányban viseljük. Ez alapon hajtottuk végre a szóban levő körút azon szakaszának rendezését, mely a Margithidtól a kékgolyó utczáig terjed; ugyanez alapon vettük rendezés alá az Attila-körút azon részét, mely az Egyháztértől a Szt.-János-térig terjed. Ez az utóbbi munkálat még 1897-ben nyert befejezést s 1898-ra csak a leszámolás maradt.

A leszámolás a következő eredményre vezetett:

föld-, kőmives- és kövező-munka	98.461 frt 58 kr.
aszphalt-munka	3.522 frt 33 kr.
különféle munkák	4.060 frt 11 kr.
összesen	106.044 frt 02 kr.
ebből lejön a vállalkozók szerződésszerű engedménye 6%.	6.362 frt 64 kr.
A tényleges költség tehát . .	99.681 frt 38 kr.

Hirsch Mihály és Reinisch Henrik társvállalkozók ezen munkákért és pedig a gránit szegélykő, gránitkoczkaburkolatért s az aszphaltburkolatért 6 évi, a többiért pedig 2 évi jótállással tartoznak.

Az Attila-körút, Egyház-tér és Szent-János-tér közötti szakaszát igy rendezve, a vállalkozók jótállási kötelezettségével további gondozás végett 1898. okt. 17-én a székes-fővárosnak át is adtuk.

Az átvétel alkalmával a székes-főváros fenntartotta magának a jogot, hogy a foganatositott munkák után az illető ingatlanok tulajdonosaira, az érvényben levő helyhatósági szabályrendeleteknek megfelelő járulékokat kivethesse és beszedhesse. Ami azonban az székes-főváros pénztárába ezen a réven befolyandó összegeket illeti, önként érthető, hogy ezek fele részben minket fognak illetni.

Ugyanezen eljárás alá fognak esni azok az összegek, melyeket a székes-főváros a Budapesti közúti vaspályatársulattól a sinek között és a sinekről jobbra-balra 50 cmtrnyire eszközölt burkolás után munkabér czimén a társulattal fennálló szerződés alapján beszedni fog.

Végleges lebonyolitást nyert a mult évben az I. ker. Szarvas-tér leásásának s a vele kapcsolatos rendezés ügye is, melynek kifejlését rövid vonásokban itt foglaljuk össze.

A közmunkák tanácsa, a székes-főváros s a kir. palota-, most várépitési bizottság a Szarvas-tér és környéke rendezésének megoldására vegyes

bizottságot alakitottak, mely az eléje tüzött feladatot beható tárgyalás alá vevén, javaslatait 1893. junius 15-én kelt jegyzőkönyében terjesztette elő. Ezen javaslatok a rendezés módjának, terveinek megállapitásán túl a felmerülő költségek kik által és milyen irányban viselésének kérdését is felölelték és pedig abban az értelemben, hogy a kir. palota épitési bizottsága 20.000 frt átalány összegel járul a rendezéshez, a többit pedig a közmunkák tanácsa és a főváros egyenlő arányban viselik, kivéve a csatornázás és az oldal utczák csatlakozási munkáiból felmerülő költségeket, melyek külön és egyedül a székes-fővárost terhelik. A kérdéses javaslatokat annak idején elfogadván, a vegyes bizottság kifejezett kivánságára a munkát sürgősségénél fogva a további tárgyalások bevárása nélkül még 1893. nyarán megindituttuk. A vegyes bizottsági javaslatokat utóbb egyébiránt, elfogadta a kir. palota épitési bizottság és a székes-főváros is.

A munkálatok végrehajtására általános árlejtést irtunk ki és ennek eredményéhez képest a kivitelt a legjutányosabb ajánlattevőre: Holtzspach A. fiai czégre biztuk.

Az elkészült munkálatok az emlitett vegyes bizottság által jegyzőkönyvileg 1895. évi julius 24-én vétettek ideiglenesen át a vállalkozó czégtől.

A vállalkozó czég végszámlája, 90901 frt 67 kr. szóval kilenczvenezerkilenczszázegy forint 67 krban érvényesittetett. Ebben benfoglaltatnak azon munkák költségei is, melyek külön és egyedül a székes-fővárost illetik, összesen: 11·370 frt 48 krral.

A vállalkozó czéggel megejtett ezen leszámolás eredménye némi változást szenved azon költségek miatt, melyek a fentartásból a jótállási kötelezettség határidején túl merültek fel. A czég ugyanis az 1895. julius 24-én eszközölt ideiglenes átvételből számitott egy évig, tehát 1896. julius 24-ig tartozott ingyenes jótállással; de ebben az időpontban a végleges átvételt mellőztük számitva arra, hogy az Attila-körut ide tartozó szakaszának végleges rendezése közvetlenül követheti az ideiglenes rendezést. E számitás mégis meghiusult egyrészt a közuti vaspálya lefektetésére, másrészt a Tabáni plébánia épület lebontására való kényszerü várakozás miatt.

Habár azonban a jótállási határidő lejárt, a macadam utvonal fentartása érdekében elkerülhetetlenül intézkedni kellett. Igy történt, hogy a vállalkozó czéget 1896. szeptemberben felhivtuk, hogy az Attila-utczát, Szarvas-teret és a volt alsó palota-utczát teljesen ágyazza be és ekként helyezze kifogástalan karba. Az általános közlekedés érdekein kivül alkalmi oka volt ezen intézkedésnek az a körülmény, hogy a Ferencz József hidnak 1896. október 4-én történt megnyitásakor Ő Felsége az Attila-körutat használta. Az utvonal ujból való teljes helyreállitásának a szüksége következett be az 1897. év tavaszán is, mert a macadam út az egész vonalon ismét nagyon megrongált állapotba jutott s az előljáróság is több izben szorgalmazta a helyreállitást.

A vállalkozó czég igényt tartott arra, hogy a jótállási határidőn kivül két izben eszközölt helyreállitás költségei javára érvényesittessenek. Számlája az 1896. őszén eszközölt helyreállitásra vonatkozólag 840 frtra rúg, ez az összeg azonban a műszaki és számvevői szerintezés eredményéhez képest 822 frtra apadt.

Az 1897. év tavaszán eszközölt helyreállitásért a vállalkozó czég

1451 frt 85 krt számitott fel; a műszaki és számvevői szerintezés ezt az összeget 1384 frt 65 krra szállitotta le.

A kérdést a vegyes bizottság elbirálása alá bocsátottuk s az méltányosnak és indokoltnak találta, hogy a jótállási határidő leteltével eszközölt két rendbeli helyreállitás összesen 2206 frt 65 krnyi költsége a vállalkozó czégnek megtérittessék, mihez képest ilyen értelemben határozván, az összes költségek 93108 frt 32 krra emelkedtek.

Ezen előzmények után a szarvas-tér leásási munkáit és a velük összefüggésben állott rendezéseket 1898. okt. 17-én a vállalkozó czégtől véglegesen átvevén, azokat további gondozás végett egyuttal a székes-fővárosnak adtuk át.

A székes-főváros a dunai rakodópartok burkolására megállapitott sorrendnek oly irányu módositását javasolta, hogy a Margit-rakodó-part burkoltassék első sorban. E javaslathoz, tekintettel arra, hogy a Margit-rakodó-part burkolata tényleg rég nélkülözött közszükségletet képez, készségesen hozzajárultunk. — Helyeseltük továbbá azt, hogy a rakodópart ama területe, a mely a kocsi forgalom czéljaira szolgál, trachit koczkákkal, a kocsi forgalmon kivül eső terület pedig terméskővel burkoltassék. — A viz levezetést illetőleg azonban kivántuk, hogy az ne történjék egyszerüen a rakodó parti falak fedkövein keresztül, avagy a lépcső fokokon át, mert ez által a fedkövek és lépcsők nemcsak hogy állandóan szennyesek lennének, hanem idő előtt tönkre is mennének.

A székes-főváros a terveket e kivánságunknak megfelelőleg át is alakitotta.

A mi a székes-főváros által eszközölt többi utczarendezéseket és burkolásokat illeti, melyek tervét és költségvetését előzetesen átvizsgáltuk, ezek a következő utczákra vonatkoznak és pedig:

I. kerület: Attila-utcza, Kútvölgyben a Mária kápolnához vezető útból kiágazó mezei-út. avar-utcza folytatásában fekvő névtelen-utcza, Bercsényi- és Lágymányos-utczák egy része, Fehérvári-út és Zenta-utcza egy-egy részének ideiglenes rendezése, Vérmező-utcza egy része, Logody-utcza és Lovas-út közötti lépcső, Koronaőr-, Győző-, Pálya- és Karácsonyi-utcza, Gellért-rakpart, Mészáros-utcza, Lovas-ut s az Orbánhegyi-útból elágazó út.

II. kerület: Török-utcza egy része, Várkert-rakodópart egy részének burkolása, Zsigmond-utczában járdafektetés, Elyps-sétány egy részének parkozása, Henger-utczában járdafektetés, Ostrom utczában járdafektetés, Hattyu- és Csalogány-utczák közti névtelen-utcza burkolása, Királyhegy-utcza egy része, Margit-utcza egy részében s a Margit-rakparton járdafektetés.

III. kerület. Zichy-utcza egy része, Timár-utcza egy része, Tavasz-utcza, Föld-utcza egy része, Bécsi-út mentén fekvő budapesti gőzmalom előtti tér rendezése, Szentlélek-téri park rendezése, Vöröskereszt-utcza egy részének ideiglenes rendezése, Margit-kórház környékének rendezése, Miklós-téri iskola előtt befásitás, Határ-utczában járdafektetés, Kis-Korona-utcza.

IV. kerület. Szivárvány-köz, Bástya-utcza.

V. kerület. Vizafogó védgát ideiglenes burkolása, Csáklya-utcza egy része, Vigszinház-utcza egy része, Nádor-utczában járdafektetés, Balaton-

utczai kisded-óvoda előtt járdafektetés, Rudolf-rakpart egy része, Honvéd-utcza egy része.

VI. kerület. Ferdinand-hid Váczi-úti feljárójának rendezése, Szondy- és Bajnok-utczák sarkán álló iskola épület körül zajtalan burkolat, Gömb- és Röppentyü-utczák egy része, Arena-út egy része, Stefánia-út és a Korcsolya-csarnok előtt járdafektetés, Hungária-körúti gróf Pálffy János laktanya mentén járdafektetés, Arena-úttól az állatkertig járdafektetés, Felső-erdősori iskola előtt zajtalan burkolat, Albrecht és Szekerész laktanyák mentén az Arena-út-, Lehel- és Szabolcs-utczákban járdafektetés.

VII. kerület. Hársfa-utczai poliklinika előtt aszphaltburkolat, Csömöri-úton járdafektetés, Hernád-utcza egy része, Csömöri-út egy része Mexikói-út egy része, Csengery-utcza egy része, Izabella-utcza egy része, Ilka-utcza egy része, Bethlen-utcza egy része, Kertész-utcza egy része, Kerepesi-út egy része, Várna-utcza és Fogarasi-út egy-egy részében járdafektetés, Erzsébet-körúton járdafektetés, Murányi-utcza egy részében járdafektetés, Eötvös-utczában járdafektetés.

VIII. kerület. Madách-utcza, uj előljárósági épület környékének rendezése, Kisfaludy-utczában járdafektetés, Köztemető-úton és Salgótarjáni-úton járdafektetés, Szentkirályi-utczában járdafektetés, Laudon laktanyához vezető úton járdafektetés, Teleky-tér északi oldalán járdafektetés.

IX. kerület. Sertésközvágóhid körüli utak ideiglenes rendezése, Tüzoltó-utcza egy része, Ranolder-utcza, Gyáli-út külső része, Erkel-utcza egy része, Kinizsy-utcza, Rákos-utcza, Ferenczvárosi pályaudvar egy részének rendezése, Közvágóhid-utczában ideiglenes járdafektetés.

X. kerület. Héderváry-utcza, Család-utcza, Szabóky-utcza, Szapáry-utcza és Delej utcza egy része, Harmat-utcza egy részének ideiglenes rendezése, Elnök-utcza, Rákosfalvai templom-tér rendezése, Országos gyüjtő fogház körüli utak rendezése, Ligettéri utak befásitása, Hölgy és Gergely-utczákban járdafektetés.

A székes-főváros közönsége részéről 1898. évben kivitelre tervezett összes burkoló munkák mennyisége a következő:

Mac' Ádám-szerü kocsi-út	49,281	m²
Trachit kocsi út	56,624	m²
Gránit kocsi-út	17,495	m²
Keramit kocsi-út	3,832	m²
Aszfalt kocsi-út (beleértve a bérkocsi állomás helyeket)	17,594	m²
Faburkolat	1,023	m²
Terméskő burkolat	26,586	m²
Átkövezés	3,924	m²
Aszfaltmakadamszerü kocsi-út . .	18,213	m²
Trachit járda	34,633	m²
Aszfalt járda	5,933	m²
Kavicsolt járda	4,344	m²
Járdaszegélykő (gránit)	645	f. m.
Járdaszegélykő (trachit)	17,418	f. m.

IX.

Vizmű.

Habár a székes-főváros a vizművek fokozatos fejlesztésére irányzott munkáit az elmult évben is szakadatlanul folytatta, a káposztásmegyeri vizmű III. szakaszát kiegészitő és a Szt.-Endrei szigeten elhelyezett tiz kut nem volt terv szerint az év folyamán üzembe vehető mert a balparti végaknák és a két végaknát összekötő alagcsatorna épitésénél felmerült és előre nem látható akadályok miatt az épités csak a folyó évben nyert befejezést. A felmerült nehézségek folytán, melyek főleg a talajnak nem megfelelő vizáthatlan minőségében nyilvánultak, a már teljesen elkészült balparti végakna helyett ujat létesiteni, az alagcsatorna irányát pedig ismételten meg kellett változtatni, sőt utóbbinak a niveaujában is lényeges eltérések történtek.

Az 1.80 m. magassággal, 1.4 m. szélességgel biró, forditott tojás szelvényű alagcsatorna a balparti végaknából —18.30 Duna sempont alatti fenékmagassággal indul ki és a szigeti végaknába —24.00 fenékmagassággal torkol be.

A vizmű épitésnél felmerült és annak befejezését hátráltató eme körülmények, valamint a fellépett nagy szárazság szükségessé tették, hogy az ideiglenes mesterséges szürő telep az ősz folyamán ismét üzembe vétessék.

A lefolyt évben bemutatta a székes-főváros közönsége a káposztásmegyeri vizmű tovább fejlesztésének illetőleg a vizmű második részének terveit is. Ezen terv szerint 2,622.540 frt hozzávetőleges költséggel a jelenleg kész vizműtől éjszakra mintegy 3.0 kilometer távolságban Dunakesz község határában a balparton és Szigetmonostor község határában a Szt. Endrei szigeten egymással szemben levő, egyenként három kilométer hosszu partvonalon 110.000 köbméter termelő képességgel összesen 45 kut létesitendő a szükséges szivó berendezéssel és pedig 23 kut a balparton, 22 kut a szigeten. A viz a szigetről a Duna medre alatt épitendő alagcsatornán át vezettetik a balparti végaknákba és innét a balparti kutakkal közös gyüjtőbe illetőleg szivó aknába. Az utobbiból az itt épitendő átemelő telep gépei felemelik a vizet, a mely a meglevő átemelő telepig létesitendő ikercsatornán át lefolyik az ott meglevő ikercsatornáig, hogy azon tovább folyva a vizmű főtelepéhez jusson. A vizmű főtelepe ez idő szerint csupán 120.000 köbméter viz szállitására lévén berendezve szükségessé válik annak kiegészitése egy második gép- és kazán házzal, valamint hozzátartozó kéménynyel és megfelelő gépészeti berendezéssel.

A végrehajtott 255 próbafurás Dunakesz határában 3,0 kilométer hosszaságban, azzal szemben és azon felül a Szt-Endrei sziget partján 7,0 kilometer hosszaságban mindenütt viztermelésre alkalmas réteget deritett ki. A kavicsréteg a Duna sempontja felett +5,0 méter magasságban lévő talajszin alatt 3—4 m. mélységben kezdődik és a Duna sempontja alatt 5—11 méter mélyen fekvő kék agyag rétegig terjed; vastagsága tehát 6 és 12 méter között váltakozik.

A kavicsréteg halmaz állapotát a vizsgálat a Szt-Endrei sziget partján kitünőnek találta, amennyiben ott a réteg általánosan nagyszemű, a vizet jól átbocsátó kavicsból áll; kevésbbé előnyös a kavicsréteg halmaz állapota a dunakeszi parton, hol a réteg apróbbszemű egyedekből áll, melyek a Duna felé mindinkább finomulnak. Mindkét part kavicsrétegéből meritett viz a jelenleg termelt káposztásmegyeri vizzel azonos jó minőségűnek találtatott.

A termelhető viz mennyiség számitásánál a vizmű igazgató a jelenleg már üzemben levő és összesen 2,0 kilométer hosszu partvonallal biró vizműnél az öt éves üzem alatt észlelt adatokat vette alapul Azt tapasztalta ugyanis, hogy alacsony téli vizállásnál partvonal-kilometerenként naponként átlag 24000 köbmeter termelhető, mig közepes, 2—3 méteres nyári vizállásnál kilométerenként átlag 30000 köbméter a napi termelés. Ezen alapon számitásba véve a szentendrei szigeten épült 1,2 kilométer partvonallal biró 10 kutból álló kiegészitő részt is, a káposztásmegyeri vizmű első része, melynek termelése előzetesen a kiegészitő 10 kut nélkül 120000 köbméterre volt előirányozva, a 10 kut beleszámitásával összesen 3,2 kilométer hosszu partvonalon téli kis vizállásnál 76800 köbmétert, nyári közepes vizállásnál pedig 96000 köbmétert képes adni. A próbafurások által feltárt további 10 kilométer partvonal ugyanezen alapon számitva kedvezőtlen téli vizállásnál 240000 köbméter, közepes vizállásnál pedig 300000 köbméter, tehát a két rész együtt véve kedvezőtlen téli vizállásnál 316800 köbméter, közepes nyári vizállásnál pedig 396000 köbméter termelésére lesz képes.

Ha a számitásnál a vizszükségletet veszszük alapul, mely a káposztásmegyeri vizmű teljes kiépitésének idejére a balparti városrészekre felvett 1 millió lakosságnak és fejenként 240 liter maximalis napi vizfogyasztásnak megfelelőleg maximumban 240000 köbmétert, télen pedig vagyis a kedvezőtlen vizállás idején, a mikor a szükséglet mintegy 25%-al csekélyebb, ennek megfelelőleg 18000 köbmétert tesz ki; akkor azt találjuk, hogy a káposztásmegyeri vizmű kiépitett első és most feltárt második részének összesen 13,2 kilométer hosszu partvonalán az igénybevétel téli kedvezőtlen vizállásnál 180000 köbméter össztermelésnek megfelelőleg kilométerenként 13846 köbmeter, közepes nyári vizállásnál pedig 240000 köbméter maximalis össztermelésnek megfelelőleg 18461 köbméter lesz; vagyis a maximalis szükségletnek megfelelő kilométerenkénti igénybevétel jóval alatta van a kilométerenként jelenleg elért termelő képesség minimumának, a napi 24000 köbméternek.

A tovább fejlesztésre ezuttal bemutatott terv a 10.0 kilométer hosszban feltárt kavicsrétegnek csak 6,0 kilométer hosszu részét használja fel és a Szt-Endrei szigeten távolabb eső 4,0 kilométer hosszu partvonal

kiaknázását a jövő kiterjesztésre tartja fenn. A kihasználandó 6,0 kilométer hosszu kavicsréteg maximalis termelő képessége az eddigi tapasztalati adatok alapján 180000 köbméter lesz kedvező vizállás mellett; az egész partvonal czélszerű kihasználása mellett a maximalis szükségletnek megfelelő igénybevétele pedig 110766 köbmétert fog kitenni.

A kavicsmedenczében raktározott viz kiaknázására az üzemben levő vizműnél szerzett tapasztalatok nyomán nagy szelvényű kutak terveztettek, mint a melyek a réteg megbolygatása nélkül kiépithetők s a vizgyüjtő réteg alsó részéből, tehát a talaj felszinétől legtávolabb eső helyről vizet termelő és ennélfogva a közegészségügyi követelményeknek leginkább megfelelő és az adott viszonyok között legolcsóbb megoldást nyujtó berendezést képezik. Ugy a balparton elhelyezendő 23 kut, valamint a szigeten létesitendő 22 kut egy-egy sorban álló kutvonalat képez, melyeknek közepére terveztetett a szigetet a balparti átemelő teleppel összekötő alagcsatorna. A szivó berendezés szintén teljesen az I-ső résznél jól bevált syphonrendszernek megfelelőleg terveztetett.

Az uj átemelő telep 120.000 köbméter maximális vizszá litásnak megfelelően a terv szerint 3 db. 60.000 köbméter szállitó képességű géppel lesz felszerelendő, melyek közül egy tartalékul szolgál. A gépek által felemelt vizet mintegy 3000 méter hosszú ikercsatorna vezeti az I. sz. átemelőtelep ikercsatornájáig, hogy a viz abban tovább folyva az alsó főtelep gyüjtő medenczéjébe jusson. A főtelep jelenleg 120.000 köbméter szállitó képességü gépberendezéssel bir; minthogy pedig a II. rész tervbe vett szakaszának kiépitése után a viz-nyerésre használt 9,2 kilométer hosszu partvonalon az előzőleg ismertetett mérsékelt igénybevétel mellett mintegy 170.000 köbméter lesz előállitható, szükségessé válik az eredetileg tervezett második 120.000 köbméter szállitó képességü gépek befogadására alkalmas gép és kazánház, valamint ahoz tartozó kémény felépitése. A gépház berendezésénél a jövőre való tekintettel is jelenleg két naponként 40.000 köbméter szállitó képességü gép felállitására javasoltatott, megfelelő kazánberendezéssel, ugy azonban, hogy további két ugyanily nagyságú gép és azoknak megfelelő kazánberendezés helyéről már most gondoskodás történjék. Ily berendezés mellett a főtelep második 120.000 köbméter szállitásra szolgáló része négy géppel lesz felszerelve, melyek közül az egyik tartalékot képez.

A székes-főváros közönsége által bemutatott tervhez, melynél a nyerhető vizmennyiség számitása az eddigi öt évi üzemnél felmerült legkedvezőtlenebb tapasztalati adatokra van alapitva, mi is hozzájárultunk és a munkálatoknak gyors egymás utánban való végrehajtása érdekében a székesfőváros kivánságára felhatalmaztuk a vizmü-épitési bizottságba kiküldött képviselőinket, hogy a csoportonként kidolgozandó részletes kiviteli tervekhez nevünkben belátásuk szerint hozzájárulhassanak.

A Nagyméltóságú magy. kir. belügyminszter úr a székes-főváros törvényhatósági bizottságának a káposztásmegyeri vizmü tovább fejlesztésére vonatkozó határozatát 1898. évi 113.246 sz. rendeletével helyben hagyta és az első csoport kivit li munkálatai jelenleg már folyamatban is vannak.

Az elmult év folyamán bemutatta a székes-fővárosi tanács a vizmüigazgatóságnak a Dunajobbparti vizmü és vizvezetéki csőhálózat fokozatos

fejlesztésére vonatkozó javaslatát is, melyről azonban csak a következő alkalommal szólhatunk közelebbről, minthogy az ügy jelenleg még tárgyalás alatt van.

Kénytelenek vagyunk még megemliteni, hogy a vizvezetéki szabályrendelet és dijszabást illető tárgyalások a lefolyt évben sem nyertek befejezést.

Az 1898. év folyamán engedélyezett vizvezetéki csövek a következő helyeken voltak lefektetendők.

I. ker., Gellért-rakpart, Mészáros-utcza, Kőbányai-dülő, Fehérvári-út, Kuruczles-dülő, Virányos-út, Ménesi-út, Márvány-utcza, Mártonhegy, Retek-utcza, Gellérthegy, Virányos-dülő, Törökvész-dülő, Logody-utcza, Kútvölgy-dülő.

II. ker., Mátrai-utcza, Trombitás-útból elágazó névtelen út, Kis-Rókus-utczából elágazó névtelen út, Vidra-utcza, Pasarét, Rózsahegy-utcza.

III. ker., Miklós-utcza, Ó budai-rakpart, Föld-utcza, Tavasz-utcza, Föld-utczából elágazó két névtelen út, Timár-utcza, Határ-utcza, Ágoston-utcza, Római-fürdő-telep.

IV. ker., Rózsa-tér, Kaplony-utcza.

V. ker., Váczi-út, Honvéd-utcza, Köszörüs árokkal párhuzamos névtelen út, Révész-utcza, Zápolya-utcza, Markó utcza, Rudolf-rakpart, Sziget-utcza, Ügynök-utcza.

VI. ker., Városliget, Ferdinand-tér, Angyalföldön két névtelen út, Mór-utcza, Dévény-utcza, Jász-utcza.

VII ker., Gyarmat-utcza, Bethlen-utcza, Csengery-utcza, Hernád-utcza, Ilka-utcza, Szabó József-utcza, Róna-utcza.

VIII. ker., Kis-Statió-utcza.

IX. ker., Borárus-tér, Csepel-rakpart, Tűzoltó-utcza, Üllői-út, Drégely-utcza, Gázgyár m. névtelen út, Ferenczváros pályaudvar m. névtelen út, Telepi-utcza.

X. ker., Harmat-utcza, Szabóky-utcza, Szapáry-utcza, Kápolna-tér, Kápolna-utcza, Népliget, Sörgyár-utcza m. névtelen út, Lapos-dülő, Ihász-utcza, Kolozsvári-út.

Az engedélyezett csővonalak hossza a következő:

26	mm.	belső	átmérőjű	cső	770	méter	hosszban.
30	„	„	„	„	100	„	„
40	„	„	„	„	220	„	„
50	„	„	„	„	2020	„	„
75	„	„	„	„	995	„	„
80	„	„	„	„	1880	„	„
100	„	„	„	„	3055	„	„
125	„	„	„	„	4280	„	„
150	„	„	„	„	5025	„	„
175	„	„	„	„	450	„	„
250	„	„	„	„	300	„	„
300	„	„	„	„	75	„	„
				összesen . .	19170		

X.

Csatornázás.

A lefolyt évben a kőbányai főgyüjtő csatorna épitése teljes befejezést nyert ugy, hogy most már semminemü akadály nem forog fenn Kőbánya, beépitett területén a szükséges csatornahálózat létesitésére, illetőleg az egyes utczai csatornák szükség szerint való kiépitésére nézve.

Az általános csatornázási munkálatok keretében tárgyalás alá került az elmult évben a III. sz. magas fekvésü főgyüjtőnek III. IV. V. és VI-ik szakasza, melyek által a magas főgyüjtő az Illés-utcza, Calvaria-tér, Karpfenstein-utcza, Teleky-tér, Erdélyi-utcza, Köztemető-út, Festetich-utcza, keleti pályaudvar előtti park, Bethlen-utcza, Ovoda-utcza, Garay-utcza, Sajóutcza, Abonyi-utcza, Pálma-utcza és Csömöri-ut felhasználásával a magy. kir. államvasutak czeglédi vonaláig lett volna meghosszabbitandó; minthogy azonban a magy. kir. államvasutak igazgatósága a keleti pályaudvar előtti parkon való áthaladás ellen akadályokat gördített, az elmult évben csupán a III. és IV-ik szakasz kiépitése engedélyeztetett, a folytatólagos szakaszokra nézve pedig a tárgyalások még folyamatban vannak.

A már engedélyezett III. szakasz a Ludoviceum-utcza és Illés-utcza találkozó pontjánál kezdődik + 6.415 m. fenék magassággal és az Illésutczán és Kalvária-téren át a Karpfenstein utczáig halad; hossza 715 méter, belső átmérője 2.96 m., esése 1 : 2000. A IV. szakasz a Karpfenstein-utcza Kalvária-téri torkolatánál kezdődik + 6·773 m. fenékmagassággal és áthaladva a Karpfenstein-utczán keresztben átszeli a Teleky-teret az Erdélyi utczán át kilép a köztemető-útra és az utóbbi úton a Festetich-utczáig halad; hossza 1114. méter, szelvény átmérője 2,66 m., esése 1 : 2000

Mindkét szakaszban a csatorna egészen betonból fog épülni és szelvénye hasonlóan az előbbi szakaszok szelvényéhez cemettel, illetőleg padkákkal terveztetett. A beton keverési aránya padka magasságig 1 rész román cement, 3. 5 rész dunai kavics, 2 rész zuzott kavics, a padka magasságon pedig $^1/_6$ rész portland cement, $^5/_6$ rész román cement és 3 rész dunai kavics

A mult évben engedélyezett és fentiekben vázolt munkálatok a folyó évben már foganatba vétettek.

A dunajobbparti városrészekben befejezést nyertek az Ördög-árok folytatólag a Csaba-utczáig való beboltozására irányuló és már az előző évben megkezdett munkálatok; az ó-budai főgyüjtő-csatorna végleges tervei azonban az elmult évben sem készültek el és csupán egy provisorikus intézkedés történt arra nézve, hogy a buda-ujlaki vizmü telep a szennyvizek utján való fertőzéstől megvédessék.

Az 1898. év folyamán a következő utvonalak csatornázásához adtuk meg hozzájárulásunkat:

Kerület	Utak és terek	Csatornahossz méterben
I.	Fehérvári-út, Várkertrakpart, Logody-utcza, Csaba-utcza, Gellért-rakpart, Márvány-utcza.	1151.0
II.	Vidra-utcza, Kis Rókus-utczából elágazó névtelen út, Bimbó-utcza.	389.0
III.	Római fürdőtelep, Bécsi-út.	4462.0
IV.	Kapplony-utcza, Zöldfa-utcza.	270.0
V.	Berzenczey-utcza, Csáky-utcza, Ügynök-utcza.	950.0
VI.	Angyalföldön névtelen út, Arena-út, Jász-utcza, Gömb-utcza, Figyelő-utcza.	932.0
VII.	Szabó József-utcza, Miksa-utcza, Hernád-utcza, Elemér-utcza, Csömöri-út, külső Kerepesi-út.	1120.0
VIII.	Csobáncz-utcza, Kis Státió-utcza, Szigetvári-utcza.	405.0
IX.	Honvéd kórház melletti névtelen út, Köztelek-utcza, Ranolder-utcza, Mester-utcza, Gyáli-út, Vaskapu-utcza, Gázgyár melletti névtelen út.	2534.0
X.	Delej-utcza, Villam-utcza.	315.0
	Összesen	11828.0

Az engedélyezett csatornavonalak keresztszelvényeik szerint következőleg csoportosithatók.

80	méter	hosszu	0,25	m.	szelvénynyel.
200	„	„	0,30	„	„
325	„	„	0,50	„	„
3552	„	„	0,30 / 0,20	„	„
740	„	„	0,60 / 0,40	„	„
406	„	„	0,75 / 0,50	„	„
6525	„	„	0,95 / 0,63	„	„
11828.0					

XI.

Közvilágitás.

A magyar villamossági részvény-társulat 1898. év folyamán a következő vonalakon fektetett kabeleket.

I. ker., Fehérvári-út, Kelenhegyi-út, Karácsonyi-utcza, Attila-utcza, Pauler-utcza, Csaba-utcza, Tárnok-utcza, Márvány-utcza.

II. ker., Niedermayer-utcza, Pálffy-tér, Albrecht-út, Margit-körút, Ostrom-utcza, Vérmező-utcza.

III. ker.,

IV. ker., Kossuth Lajos-utcza, Curia-utcza.

V. ker., Kálmán-utcza, Vadász-utcza, Akadémia-utcza.

VI. ker., Szobi-utcza, Eötvös-utcza, Kemnitzer-utcza, Izabella-utcza, Bajza-utcza, Lendvay-utcza, Dalnok-utcza, Bulyovszky-utcza, Uj-utcza.

VII. ker., Damjanich-utcza, Csömöri-út, Munkás-utcza, Garay-utcza, Rombach-utcza, Alsó-erdősor, Amazon-utcza, Csengery-utcza, Laudon-utcza.

VIII. ker., Rákóczy-tér, Népszinház-utcza, Baross-utcza, Vas-utcza, Tréfort-utcza, Szűz-utcza.

IX. ker., Soroksári-utcza.

A magyar villamossági részvénytársulat által 1898. évben lefektetett kábelek árokhossza méterben 7877·90 m.

A budapesti általános villamossági részvény-társaság 1898. év folyamán következő vonalakon fektetett kabeleket:

IV. ker., Lipót-utcza, Kossuth Lajos-utcza, Zöldfa-utcza, Só-utcza, Muzeum-körút, Duna-utcza, Vámház-körút, Szervita-tér, Magyar-utcza.

V. ker., Honvéd-utcza, Sétatér-utcza, Vigszinház-utcza, Széchényi-utcza, Árpád-utcza, Klotild-utcza, Lipót-körút, Visegrádi-utcza.

VI. ker., Aradi-utcza, Podmaniczky-utcza, Petőfi-utcza, Bajza-utcza, Révay-utcza, Lövölde-tér, Eötvös-utcza, Bulyovszky-utcza, Király-utcza.

VII. ker., Rózsa-utcza, Csömöri-út, Pálma-utcza, Miksa-utcza, Vörösmarthy-utcza, Damjanich-utcza, Kerepesi-út, Dob-utcza, Murányi-utcza, Csengeri-utcza, Dohány-utcza.

VIII. ker., Zerge-utcza, Üllői-út, Rákóczy-tér, Déry-utcza, Visi Imre-utcza, Főherczeg Sándor-utcza, Szent-királyi-utcza, Népszinház-utcza

IX. Tompa-utcza.

A budapesti általános villamossági részvény-társaság által 1898. év folyamán lefektetett kábelek árokhossza méterekben 8684·26.

Utóbbi társaság által az 1898 év folyamán kiszedett kabelek hossza a Rózsatéren, Lipót-utczában, Kossuth Lajos-utczában és a Városligetben méterben 512·88.

Az 1898. év folyamán engedélyezett légszeszcső fektetések és lámpa felállitások a következő helyekre vonatkoznak.

I. ker. Kelenhegyi-út, Gellért-rakpart, Laszlovszky vám, Avar-utcza, Logody-utcza és Lovas-út közötti lépcső, Maros-utcza, Kelen-utcza.

II. ker. Tudor-utcza, Kagyló-utcza, Retek-utcza, Batthyáni-utcza.

III. ker. Kis-Korona-utcza, Föld-utcza, Tavasz-utcza, Timár-utcza, Zichy-utcza, Vöröskereszt-utcza, Galagonya-utcza.

IV. ker. Eskütéri-hid környéke, Kaplony-utcza, Zöldfa-utcza, Irányi-utcza, Lipót-utcza, Duna-utcza.

V. ker. Vigszinház-utcza, Corsosétány, Csáklya-utcza, Révész-utcza, Tutaj-utcza, Vizafogói védgát, Zápolya-utcza.

VI. ker. Szt.-László-út, Városliget-kiállitási-corsó, Stefania-út, Városliget mezőgazdasági muzeum környéke, Bajza-utcza.

VII. ker. Mexikói-út, Bethlen-utcza, Ilka-utcza, Szabó József-utcza, Hernád-utcza, Arena-út, Szegényház-tér.

VIII. ker. Tömő-utcza, Kalvária-utcza, Köris-utcza, Staffenberger-utcza, Déry-utcza, Szeszgyár-utcza, Teleky-tér, Ludovica előtti tér, Baross-utcza.

IX. ker. Soroksári-utcza, közvágóhid-utcza, Bakács-tér, Kinizsy-utcza, Soroksári-út, Gyáli-út, Tűzoltó-utcza, Mester-utcza, Telepi-utcza.

X. ker. Harmat-utcza, Delej-utcza, Szabóky-utcza, Szapáry-utcza, Család-utcza, Héderváry-utcza, Fűzér-utcza, Népliget, Gergely-utcza, Elnök-utcza, Salgótarjáni-utcza.

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli 366.
Fél éjjeli 359.

17 téléjjeli egész éjjelivé lett átalakitva,
69 pedig áthelyezve.

Felszereltetett továbbá:

4 drb. egész éjjeli III-as auer égő és átalakittatott,
63 drb egész éjjeli I-es auer égővé
20 drb fél éjjel I-es auer égővé.

Az 1898. évben engedélyezett kőolaj lámpások a következő helyekre vonatkoznak:

I. ker. Kuruczles dülő, Árnyas-út, Remete-út Csermely-ut, Csiga-út, Somló-út, Fehérvári-útból elágazó két névtelen út, Kelenföldi átlós út, Költő-utcza, Ménesi-út, Istenhegyi-út, Déli vasut m. névtelen út, Mártonhegyi-út.

II. ker. Rézmálra vezető dülő út, Fillér-utcza, Rókushegyi-út, Apostol-utcza, Zárda-utcza, Niedermayer-utcza, Trombitás-út.

III. ker. Filatori védgát, Kecske-utcza, Ó-budai-rakpart, Szt-Endrei-út, Bécsi-út, Szemlőhegyre vezető út, Józsefhegyre vezető út.

V. ker. Révész-utcza, Dráva-utcza.

VI. ker. Gömb-utcza, Röppentyű-utcza, Hermina-út, Amerikai-út, Városliget.

VII. ker. Amerikai-út.

VIII. ker. Német-utcza.

IX. ker. Sertés közvágóhid éjszaki és keleti oldalán, Mester-utcza, Gázgyár m. névtelen út.

X. ker. Hajtsár-út, Kőbányai-utból a sertésvágány mellett elágazó névtelen út, Örley téglagyár m. névtelen út, Sörgyár-utczából kiágazó névtelen út, Gergely-utcza és az abból elágazó névtelen út.

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli	271
Fél éjjeli	76

Azonkivül áthelyeztetett 4 drb, és átalakittatott 1 drb, féléjjeli kőolaj lámpás egész éjjelivé. 30 drb nyári fél éjjeli pedig 25 drb, egész évi egész éjjelivé és 5 drb egész évi fél éjjelivé.

XII.

Vasutak.

A budapesti közúti vaspálya társaság hálózatának átalakitása és kibővitése.

A régi lóvasúti hálózat átalakitása már 1897-ben befejezést nyert; a mult évben tehát folytatólag azok az uj vonalak jöttek megépités alá, amelyekre az átalakitási szerződésben 1898. végeig terjedő záros határidő volt megállapitva.

Ezek közé tartozik a dunajobbparti belső körúti vonal, mely a végleges irány követésével tulajdonkép csak az Egyháztértől a fogaskerekü vasutig lett volna megépithető. Ebben a csonka állapotban a vonal a közforgalmi szükségletnek persze vajmi kevéssé felelhetett volna meg. Az illetékes tényezők módot kerestek tehát arra, hogy a Ferencz József hidon áthozott vágányok a Döbrentey-utcza irányában legalább ideiglenes folytatást nyerjenek az Egyháztérig. A kérdéses darabon a vágányok végleges helye tudvalevőleg a dunaparton lesz, hova azonban az eskütéri hid épitése miatt egyelőre nem jöhettek. Örvendünk, hogy a vonal, részben a jelzett ideiglenes nyomon, kiépült és a forgalomnak még mult évi junius havában átadatott. Igy a balparti belső körút és a jobbparti belső körút már a kör egész vonalán el van látva közúti vaspályával, de a tulajdonképeni körforgalom, melyről az átalakitási szerződés gondoskodik, rendszeresitve még nincsen, az egész két önálló vonalra lévén beosztva, t. i. Károlylaktanya — Margithid — fogaskerekü vasút, és Károlykaszárnya — Ferencz-József-hid — fogaskerekü vasút. Bár a jobbparti belső körút még nem minden részében van szabályozva és rendezve, és e miatt a vonal helyenként még csak egy vágánynyal van kiépitve, mégis e körülmény nem képezhet legyőzhetlen nehézséget a körforgalom felvételére, ami bizonyára igen kivánatos volna.

Elkészült és üzembe vétetett a mult évben a kelenföldi pályaudvarhoz vezető uj vonal is, mely szintén a Károlykaszárnyától indul. A kelenföldön egyszersmind forgalmi telep is épült, 120 kocsi befogadására szolgáló kocsiszinnel, továbbá kezelő- és műhelyépülettel.

Munkába vétetett továbbá a Lipótmezőre, illetőleg a hüvösvölgyi népligetbe vezető vonal, de az épités részint mivel a szükséges terület nem volt kisajátitva, részint mivel a székes-fővárosi tanács a munkát betiltotta, megakadt. A felmerült controverziák elintézése és a vasút épitésének folytatása ez évre maradt.

A Farkasvölgyi temetőhöz épitendő vonal az év vége felé tartott közigazgatási bejárásán a vonal irányára nézve két vélemény küzdött egymással. Az egyik szerint és ez a székes-főváros képviselőinek volt álláspontja, a vasút a németvölgyi-úton volna a temetőbe kivezetendő, a belső körúti vonalból való kiágazással. Ezt a nézetet nem tehettük magunkévá, s ellenében az átalakitási szerződés alapjára helyezkedtünk, mely a temetőhöz való vasúti közlekedést első sorban a budai külső körútból való kiágazással mondja megoldandónak. S miután ennek műszaki lehetőségét kimutattuk, hozzá ragaszkodtunk. Igaz ugyan, hogy a külső körúti vonal még nincsen meg, de azon a darabon, mely a temetői összeköttetés végett szükséges, nagyobb nehézség nélkül megépithető és a belső körúti vonallal kapcsolatba hozható. Ilyen módon pedig a temetőhöz kétségen kivül égetően szükséges vasúti közlekedés megteremtésén felül a városfejlődés általános érdekeinek is a legjobb szolgálatot tehetjük, bevonva a külső körút egy részét a fejlődés keretébe. A kisajátitási költségek, melyeket a megoldás ez a módja okoz, előbb-utóbb különben is felmerülnének. Most pedig enyhitené azokat a budapesti közuti vaspálya társulat ajánlkozása, e teher megosztására. Ezekhez járul, hogy a székes-főváros által propositióba hozott németvölgyi-út csak 8 öl széles és lejtési viszonyai igen kedvezőtlenek. Vasut befogadására tehát azt alkalmasnak nem találhatjuk, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a gyászmenetek ezen az uton vonulnak fel a temetőbe. Nem téveszthető szem elől az sem, hogy az átalakitási szerződés a németvölgyi-út módozatát csak végső szükség esetére vette kilátásba, ha t. i. a temetői összeköttetést más módon egyelőre létre hozni nem lehetne. Ez az eset pedig, mint kimutattuk, nem forog fenn. Végre aggályunk volt a miatt is, hogy ha a vasut a németvölgyi-uton épül a temetőbe, a budai külső körúti vonal, bár reá általános város fejlődési szempontból sulyt fektetünk, végleg eleshetik, mert ezen a vidéken nemzetgazdászati szempontból is alig volna indokolható két pármuzamos vasútat épiteni és fentartani. Minden eshetőséggel szemben nem mulasztottuk el rámutatni arra is, hogy a mennyiben mégis a németvölgyi-uton épülne a kérdéses vasút, ugy az út oktvetlenül kiszélesitendő lesz 10 ölre. Mi lesz az igy indult tárgyalásnak a kimenetele, oly kérdés, mely még eldöntésre vár.

Az ó-buda-lánczhidfői vonal meghosszabbitása a Rudasfürdőig, illetve a budai belső körúti vonalig, amit az átalakitási szerződés, ha nagyobb műszaki nehézségekbe nem ütköznek, szintén kilátásba vett, — az eddigi tárgyalások során megoldáshoz még nem jutott. Nézetünk szerint a várkert-rakpart mai corso jellegében, mint sétány, a nagy közönség számára lévén fenntartandó, semmiféle vasút létesitésére át nem engedhető. Az az eszme pedig, hogy a meghosszabbitás az alsó rakparton viaductszerüen történjék, a földmivelésügyi minister urnál talált ellenzésre. Hátra van még a földalatti vezetés eszméje, amivel az illetékes körök csak ezután fognak behatóbban foglalkozni. Ugyancsak az ó-budai vonalat érdekli az az intézkedés, hogy Zsigmond-utczai szakaszának a szépvölgy-utczai mély árok keresztezésénél levő része ugy rendeztetett, hogy a pálya végleges magasságra emeltetett s a szépvölgyi árok boltozott átereszen huzódik a Dunához.

A többször emlitett szerződés alapján igényelheti a székes-főváros a budapesti közúti vaspályatársulattól, hogy a zugligeti vonalat a Fáczán

vaskapujáig hosszabbitsa meg; viszont azonban köteles a székes-főváros e czélra a szükséges területet a társulatnak akként rendelkezésére bocsátani, hogy az emelkedés a folyó pályánál 5%, a végállomásnál pedig ennél is mérsékeltebb legyen. Az eddigi tervezésekből a főváros arra a belátásra jutott, hogy az emlitett feltételek teljesitése végett részéről az elérhető haszonnal arányban nem álló jelentékeny áldozatot kellene hozni. Ennek következtében abban állapodott meg, hogy a társulattól csak azt a (mintegy 300 mtr.), meghosszabbitást igényli, mely ujabb befektetés nélkül a rendelkezésre álló kész úton akként létesithető, hogy a pálya emelkedése a kikötött 5%-nál nagyobb nem volna. Részünkről e megállapodáshoz nem járulhattunk, mert igy a czél elérve nem volna; a csekély előnyért pedig, mely e meghosszabbitásban rejlenék, bizonyára nem érdemes kiirtani az út két fasorát, mely a pályafektetésnek áldozatul esnék. És bár a felmerült többi terveket sem találtuk elfogadhatóknak, sőt azt a módozatot, mely egyvágányu meghosszabbitást czéloz, az itt lebonyolitandó tömeges forgalom miatt egyenesen kizártnak tekintjük, — mégis a helyett, hogy a főváros a csaknem egészen czéltalan, mintegy 300 mtrnyi meghosszabbitással szerződési jogát kimeritse, sokkal helyesebbnek találtuk a kérdés megoldására ujabb tanulmányokat tenni, annyival inkább, mert a főváros szerződési jogának érvényesitésében határidőhöz kötve nincsen.

Ami a dunajobbparti hálózat és üzem érdekében történt egyéb intézkedéseket illeti, megemlitjük, hogy a Szép Ilonai forgalmi telep további 36 kocsi elhelyezésére kibővittetett, egy ujabb kocsiszin épitésével; tekintettel az uj vonalakra, hasonlókép kibővitést nyert a Pálffy-utczai áramfejlesztő telep is.

A balparton az üzem czélszerű lebonyolitása érdekében a hálózat kiegészitése vált szükségessé több irányban. Ennek következtében egyes forgalmi csomópontokon vágányösszeköttetések létesültek, és pedig:

1. a borárus-tér és a soroksári-út találkozásánál, ott, hol a soroksári-úton a felső-vezetékes vonal kezdődik, egy vágány-összeköttetés készült abból a czélból, hogy az alsó vezetékes szakaszon bekövetkezhető üzemzavar esetén a felsővezetékes szakasz függetlenül s akadály nélkül használható legyen.

2. A Váczi-körúton, a Lipót-körúti elágazás előtt egy vágány összeköttetés létesittett, hogy szükség esetén Ujpest felöl, a Lipót-körútra, nagyobb kerülő nélkül, legyenek kocsik járathatók.

3. Az Orczy-úton, az Elnök-utczai elágazás előtt szintén egy vágány-összeköttetés létesittett mivel a Calvin-tér Népligeti vonalon közlekedő kocsik a Kőbányai telepen vannak elhelyezve s az üzem rendszeres megindítása érdekében nélkülözhetetlen, hogy Kőbánya felöl, az Elnök-utczába a kocsik közvetetlenül, kerülő út nélkül is legyenek járathatók.

4. A Kerepesi-úton, a Zuglói vonal elágazása előtt, a Berzsenyi-utcza, közelében ugyancsak egy vágányösszeköttetés vált szükségessé, kogy a szomszédos Kerepesi-úti tápláló szakaszon netalán bekövetkező üzemzavar esetén az itt elágazó összes vonalakon a forgalom függetlenül is lebonyolitható legyen.

5. Hasonló okokból vált szükségessé a Kerepesi-úton, a Nemzeti-szinház előtti vágány összeköttetés, melynek kivitele azonban már a jövő évre maradt.

Végül még megemlitjük, hogy a Károly-körúton, a Kossuth-Lajos-utczától kezdve egy kitérő vágányt kellett létesiteni, melynek tengelye az átfutó vágány tengelyétől 3·60 m.-nyi, a szegélykősortól pedig 1·40 m-nyi távolságban fekszik. — Ez pedig szükséges volt azért, hogy a Muzeum-körút — Károly-körúti forgalom a Kerepesi-úti forgalomtól elválasztható legyen, mivel e kettős forgalomnak ugyanegy vágányon való lebonyolitása, ezen a helyen, a legnagyobb nehézségeket okozta.

A budapesti „Metropol"-vasút.

E vasút eredeti tervén időközben lényeges változások történtek. A Zrinyi-utcza, Mári Valéria-utcza és a Kossuth Lajos-utczai rész elejtetett, másrészt pedig a magyar ipar és kereskedelmi bank r. társaság uj varians vonalat vett a tervbe, a bálvány-, bécsi és a koronaherczeg-utczák irányában s tervet mutatott be arra is, hogy a vasút a kálvin-téren túl a soroksári-utcza és Bakács-tér alatt a Boráros-térig vezettessék. Az ezen tervek alapul vételével tartott közigazgatási bejáráson már az előző alkalommal ismertett általános kikötéseinket önként érthetőleg fentartottuk, kiegészitve azokat oly észrevételekkel és kivánalmakkal, melyeket az ujabb varians lett szükségesekké. Különösen a vállalat ama czélzatával szemközt, hogy a koronaherczeg-utczában a második vágányt csak azután fektesse le, ha az utcza kiszélesitése 8-ölre már megtörtént, kénytelenek voltunk azt az észrevételt tenni, hogy, ezen utcza kétszeri megbolygatását, megengedhetőnek nem tartjuk, tekintettel arra a nagyszabásu üzleti életre, mely ezen utcza legjellegzetesebb vonását képezi. Inditott pedig bennünket ezen észrevétel megtételére az a tudat, hogy az utcza kétszeri megbolygatása oly jogos magán érdeket tenne ki nagymérvű károsodásnak, melyek éppen tömeges voltuknál fogva már a közérdek szempontja alá is tartoznak. A vonalvezetést illetőleg kivántuk, hogy a Csanády-utczának az a szakasza, mely a vasút által útszinben igénybe veendő volna, az engedélyt kérő r. társaság költségén 8 ölről 10 ölre kiszélesittessék. A vállalat részéről felmerült az a kivánság, hogy a honvéd-utcza és a Szalay-utcza délkeleti sarkán a vasúthoz vezető lejárók czélszerűbb elhelyezése érdekében a sarokponttól számitva 16 mtr távolságban letompitás eszközöltessék. E kérelem teljesitéséhez egyetértésben a szekes-fővárossal hozzájárultunk, oly fentartással, hogy a szabályozás ezen módositásából felmerülő költségeket az engedélyes tartozik viselni. A közigazgatási bejáráson tárgyalás alá jött koronaherczeg-utczai ujabb variansra vonatkozólag a szükséges közterület elvi átengedése kérdésében, eltérve a középitési bizottság pártoló javaslatától, még nem láttuk helyén valónak határozni. Ez a kérdés ugyanis összefügg azzal a másik kérdéssel, hogy a vasút a fürdő-utcza és a kálvin-tér között az Andrássy-úti vasúthoz hasonlóan a burkolat alatt, vagy pedig a főváros kivánságához képest alagutszerűen épittessék-e? Ez utóbbi kérdés elbirálásához pedig mellőzhetetlenül szükséges ismerni a

csatornák, viz- és légszeszvezetékek, kábelek stb. kapcsolatos elrendezését is felölelő részletes kiviteli terveket, mindkét alternativára vonatkozólag, és szükséges ismerni a vállalat kimeritő munkaprogramját is. Hogy tehát mindezen kérdésekben kellő megnyugvással lehessen határozni, kértük a székes-fővárost, hogy a vállalatot a jelzett műszaki műveletek bemutatására hivja fel.

A Hungária-körúti magas vasút.

Haraszti Jellinek Henrik budapesti lakos még az 1897. évben nyert előmunkálati engedélyt föld felett vasoszlopokon vezetendő villamos üzemü vasutra, mely a következő vonalakon haladt volna:

A Margit-hid balparti feljárójától a Margit-rakparton Nádor-utczán, Józseftéren, Gizella-téren, Deák Ferencz-utczán, Károly-körúton, Dohány-utczán, István-úton, Bethlen-téren és utczán, Csömöri-úton és Hajtsár-úton át a budapesti-czinkotai h. é. vasut Rákosfalva állomásáig; továbbá a m. kir. államvasutak Lipótváros állomásától a Hungária-körúton át a Dunáig s a Hungária-körútnak a m. kir államvasutak dunaparti teherpályaudvarához való csatlakozásától a Csepel- és Ferencz József-rakodó partokon, Vigadó-téren, Deák Ferencz-utczán át a Gizella-térig; a Margit-hidtól a Katona József-utczán át a m. kir. államvasutak nyugati pályaudvaráig és e vonalból a Katona József-utczánál kiágazólag a dunapart mentén a Lipótváros állomásig, végül a Dohány- és Sip-utcza keresztezésétől a Kerepesi-úton és Kossuth Lajos-utczán át az Eskü-térig.

Tervező a lefolyt évben ezen magas vasút hálózatnak, a Hungária-körúton vezetendő vonalára mutatta be terveit.

Ezen vonal a Lipót- Teréz- és Váczi-körút találkozás-helyén kiindulva, a Váczi-út keleti oldalán fekvő járdája fölött halad a Hungária-körútig. Itt bekanyarodva a Hungária-körútra, azon tovahalad, a m. kir. államvasutak Ferenczvárosi állomása és a Közvágóhid mentén a Soroksári-útig, a hol belefut a közúti vasúti vágányokba.

A kiindulást illetőleg kétféle megoldás volt a tervezetben feltüntetve.

Az egyik megoldás szerint, a magas vasút, a közúti vasút Váczi-úti vonalának végállomásából kiindulva, bekanyarodik a m. kir. államvasutak nyugoti pályaudvarának területére, és itt támasztó falak közé foglalt külön pályatesten emelkedik a szabványos viaduct magasságára.

A másik megoldás szerint nem útszinből emelkedik a vasút, hanem már a viaduct magasságában indul és halad tova a közúti vasút Ujpestre vezető vágánya fölött, avagy a Váczi-út jobb oldali járdája felett fut tova.

Ott a hol a magas vasút utczát vagy más pályát keresztez. a szabványos viaduct-vasszerkezet helyett, kisebb-nagyobb feszitő távolságú hidszerkezetek segélyével vezetik el az utczát vagy pályát a magas vasút pályája alatt.

A vasútnak a Soroksári-úton gondolt végállomására vonatkozólag, a kiinduláshoz hasonló kétféle megoldást terveztek. Ezen összesen 12

kilométer hosszú vonalon tiz állomás helynek létesitése volt tervbe véve. Ezen 30—35 méter hosszú perronokra, lépcsőkön kellene felmenni.

A viaductot rácsos vastartókból tervezik készíteni, amelyek az útszin felett 4½ méter magasságban, egymástól 10,8 méter távolságban felállitott vasoszlopokra lettek volna elhelyezendők.

A két vágányt ezen rácstartókra szerelt keresztartókra helyezték.

A hidpályát vizálló burkolattal látták el, a forgalom okozta zörejt hangfogókkal tervezték mérsékelni.

E vasút-tervezetet áttanulmányozva, a közigazgatási bejáráson arra az elvi álláspontra helyezkedtünk, hogy e vasút létesitésére a kiszemelt útvonalakat nem lehet átengedni, legkevésbé a Hungária-körútat; s hogy azon különleges czélok szolgálatára, melyek kedvéért a magas vasút tervbe vétetett, csak ugy volna a vasút létesithető, ha az külön pályatesten vezettetnék.

A közigazgatási bejárás után emlitett álláspontunk felkarolása végett a belügyminister urhoz következő felterjesztést intéztünk:

1544 sz.
1899.

Nagyméltóságú m. kir. Belügyminiszter Úr!

Haraszti Jellinek Henrik budapesti lakós tervezése és kérelme folytán tárgyalások vannak folyamatban villamos üzemű, oszlopokon, viadukt-szerűen vezetendő, u. n. magas vasút létesitése iránt, mely a Váczi-útról a nyugoti pályaudvar közelében kiindúlva a Hungária-körúton haladna és a Soroksári-útnál végződnék.

A székes-főváros rendezésének és a helyesnek bizonyult alapon való tovább fejlődésének tekinteteinél fogva az eszme, miután a kereskedelemügyi m. kir. miniszter Úr Ő Nagyméltósága azt elvben felkarolandónak találta, bennünk méltó aggodalmat keltett.

A kérdéses vasút ugyanis úgy, amint tervezve van, mindenütt a közútakat venné igénybe és foglalná le, noha nem szorúl bizonyitásra, hogy a székes-főváros úgy jelenlegi, mint jövőbeli közútai részben semmiféle vasút befogadására nem alkalmasak, részben pedig legfeljebb közúti vaspálya létesitésére szolgálhatnak s illetőleg erre a czélra tartandók fenn.

Az a körülmény, hogy az emlitett vasút a levegőben, oszlopokon vezettetnék, egyáltalán nem jelenti a nehézség legyőzését, mert az oszlopok közötti terület holt területté, az általános közlekedésre használhatatlanná válnék.

A kérdés tehát mindenekelőtt az, van-e mód és lehetőség arra, hogy a kiszemelt útvonalakon a vasút létesitésére szükséges területet kihasitsuk és eredeti s legfőbb rendeltetésétől elvonjuk?

A kész Váczi-utnál a tagadó válasz kétséges nem lehet. — A székes-főváros nagyarányú fejlődése és ezzel kapcsolatban forgalmának óriási emelkedése mindenütt arra a tapasztalásra vezetett, hogy utczáink és útaink, még azok is, amelyek ujabb alkotásnak köszönik létüket, a szükséghez képest inkább keskenyek, mint szélesek, sőt mind sűrűbben merülnek fel máris a panaszok, hogy kiváltképen a főforgalmi erek nem elég szélesek. Ez a helyzet

pedig az okszerűen várható fejlődés során nem enyhébb, hanem szükség képpen mindig súlyosabb lesz. A Váczi-út is egyike azon főforgalmi ereknek, amelyeken alig tudunk az egyáltalán nem nélkülözhető közúti vaspályának is helyet szoritani, noha ez útszinben feküdvén, e területet nem vonja el egészen az általános közlekedés elől, mint ahogy kétségtelenül elvonná a magas vasút.

A Hungária-körút részben 18, részben 24, részben pedig 20 öl szélesre van tervezve, eltekintve az Üllői-út és a Soroksári-út közti szakasztól, melynek még az iránya sincs megállapitva. Eddigelé csak az a szakasz van megnyitva, mely a Stefánia-úttól a Kerepesi-útig terjed. Egyebütt az út összefüggő szakaszokban, még nem áll rendelkezésre. Az egész útvonal hivatása és rendeltetése azonban már most tisztán látható. Valamint ugyanis a belső-körút és a nagykörút a székes-főváros ama két gyűrűjének képezik főközlekedési erét, melyek a Dunához legközelebb esnek, úgy a Hungária-körút, mely északon az óbudai templom irányában kilátásba vett hid segélyével a két parti városrész között ujabb kapcsolatot is fog létrehozni, arra van hivatva, hogy átszelje a város harmadik gyűrűjét, felvegye a külső sugárutak forgalmát és azt keresztirányban a város belseje felé czélszerüen szétoszsza. Az illetékes hatóságok ismerve a Hungária-körútnak a város életében és fejlődésében meglevő nagy jelentőségét, megállapitották annak már keresztmetszetben való beosztását is a legapróbb részletekig. — Ezen beosztásban gondoskodva van egyebek között arról, hogy a Hungária-körúton, — útszinben, — közúti vaspálya vezessen, kapcsolatban a közúti vaspálya általános hálózatával, sőt ezen közúti vaspályavonal megépitéséről már szerződés is intézkedik, t. i. az a szerződés, melyet a székes-főváros a lóvasúti hálózat villamos üzemre átalakitása iránt felsőbb jóváhagyással kötött; — gondoskodva van továbbá a beosztásban arról, hogy a Stefánia-út és az Üllői-úti népliget közötti szakasz egyszersmind kocsikázó korzóút legyen, ellátva lovaglóúttal is, szem előtt tartva az ország fővárosának rendezésénél azt a semmi körülmények között fel nem adható elvet, miszerint itt minden rendű és rangú igény megtalálhassa a maga kielégitését.

Még, ha el lehetne is tekinteni attól, hogy a magas vasút a Hungária-körútat jellegéből tökéletesen kivetkőztetné, rendeltetésére alkalmatlanná tenné, a korzóúti részben pl. a vasút a lovagló-út fölé van tervezve, — úgy vagyunk meggyőződve, hogy az út által kielégitendő nélkülözhetetlen szükségletekkel szemben lehetetlen a Hungári-körúton a magas vasút számára helyet szoritani.

Képviselőinket ennélfogva a kereskedelemügyi miniszter Úr Ő Nagyméltósága által f. évi febr. 28-ikára elrendelt közigazgatási bejáráshoz oly utasitással küldöttük ki, hogy a jelzett meggyőződést érvényesitve, másfelől azonban ama különleges czélokat is méltányolva, melyeket a magasvasút szolgálni hivatva lenne, — kivánják, miszerint ez a vasút a Hungária-körút testén kivül külön pályatesten épittessék.

Kivánandónak találtuk a külön pályatestet azért is, mert egyrészt ez az oszlopos vasút közúton elhelyezve szépészeti szempontból is méltán esik kifogás alá, és mikor az ország fővárosát nagy áldozatok árán rendezzük, ennek a szempontnak is megvan a maga fontossága; — kivántuk a

külön pályatestet másrészt azon okból is, mert az oszlopos vasút a közúton mindenesetre hátrányos kihatással volna az ingatlanok értékviszonyaira, és érintené nemcsak a magánjogokat és érdekeket, hanem a város fejlődésénke az értékviszonyok alakulásával kapcsolatos feltételeit is.

A közigazgatási bejáráson részt vett képviselőink jelentéséből meglepetéssel vettünk tudomást arról, hogy kereskedelemügyi m. kir. miniszter Úr Ő Nagyméltósága a szóban forgó vasútat nem közúti vaspályának, nem is helyiérdekű vasútnak, hanem u. n. nagy vasútnak minősitve, azt az általános vasútengedélyezési szabályzat (közmunka- és közlekedési miniszter 1868. ápr. 20-án 4973. sz. a. kelt rendelete) alapján tárgyaltatja.

Habár képviselőink e czélzat ellen a közigazgatási bejáráson felszólamlással éltek, habár továbbá a székes-főváros törvényhatóságának küldöttei a vállalat ellen a legmerevebb ellenzés álláspontjára helyezkedtek, habár végül az ellen a bejáráson megjelent magántulajdonosok is sorra kifogást emeltek, — mégis az eset elvi jelentőségénél fogva azon érdekek szempontjából, amelyek felsőfokon Nagyméltóságod bölcs gondozását is élvezik, kötelességünknek véljük az ügyet már jelen állásában Excellenciád kegyes figyelmébe mély tisztelettel ajánlani.

A székes-fővárosból kiinduló országos vasútak a város határában természetesen számos közútat szelnek át s kétségtelen, hogy ezen keresztezések ellen elvi észrevétel fenn nem foroghat. — Hogy azonban egy nagy vasút valamely közúti vonalat hosszában foglaljon el, erre eddigelé példa nincsen. S ha ez most a folyamodónak megengedtetnék, nincs elvi alap, amelyen megakadályozni lehetne, hogy a vállalkozás ugyanilyen célra elnyerje pl. a nagykörútat, vagy a belső körútat stb.

Nem tudjuk, hogy a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr Ő Nagyméltósága miképpen fog határozni a közigazgatási bejáráson felmerült kifogások felett: de nem szenvedhet kétséget, hogy a kiszemelt útvonalakat sem a székes-főváros közönsége, sem mi át nem engedhetjük.

Az 1881. évi XLI. t.-cz. 6. §-a alapján a törvényhozástól esetleg kérendő engedély önmagában a kérdés teljes megoldását nézetünk szerint még nem jelenthetné, azt még a szükséges terület megszerzésének kellene követni, aminek megegyezés hiányában csak egy törvényes módja van: a kisajátitás.

Azonban közútakra a kisajátitás véleményünk szerint nem alkalmazható, a következő szempontoknál fogva:

1. kisajátitásnak csak közérdekből van helye, már pedig egy városi közútra nézve nincs magasabb közczél, mint amelynek az máris szolgálatában áll;

2. kisajátitás tárgyát csak olyan ingatlan képezheti, mely egyszersmind tkvi testet képez, vagy a szabályozáshoz képest ahoz csatolandó; a közútak pedig telekkönyvi testet nem képeznek, azok res extra commercium;

3. a közút és az arra homlokzattal biró magántulajdont képező házak és telkek között oly kapcsolat áll fenn, melynélfogva, ha a kisajátitás elvileg lehetséges volna is, az szükségképen a magántulajdont képező ingatlanokra is kiterjesztendő volna; — enélkül a kisajátitás törvényes jogkövetkezménye: a tehermentes tulajdonszerzés be nem következhetik.

4. az 1881. XLI. t.-cz. 85. §-ából is kétséget kizárólag következik, hogy közútra a vasúti vállalat legfeljebb szolgalmat nyerhet, ezt is csak abban az esetben, ha a vállalat létesitése másként eszközölhető nem volna, tehát ki nem kerülhető keresztezésnél.

A jelen esetben azonban szó sem lehet arról, hogy a kérdés alatt álló vasút másként, mint a közútaknak vonalán, létesithető nem volna.

A közigazgatási bejáráson bizonyos eszmék is hangoztattak, amelyek a magas vasútnak a magánvállalkozás érdekeit messze meghaladó jelentőséget kölcsönöznek, azt pályaudvari összeköttetésekkel hozván kapcsolatba. Ehez a megfelelő tervek és előterjesztések hiányában nem szólhattunk s ezúttal sem szólhatunk; de ilyen szempontok sem másithatnak semmit azon a tényen, hogy a Váczi útat, Hungária-körútat e vasút számára át nem engedhetjük; másfelől ezek a magasabb czélzatok, melyek a pályaudvari összeköttetések szempontjából a magas vasúthoz füződhetnek, teljes kielégitést találhatnak akkor is, ha a vasút külön pályatesten épittetik, különbség csak a költségekben lehet, s az a törekvés, hogy a vasút előállitása kevesebbe kerüljön, még nem igazolhatja, hogy a főváros közútai elfoglaltassanak és legfőbb rendeltetésüktől elvonassanak.

Erre van ugyan már példa a budapesti gőzmozdonyú körvasútról szóló 1888:XXVII. t.-cz. s a budapesti dunajobbparti gőzmozdonyú körvasútról szóló 1891. XXIV. t.-czikkben, ámde úgy hiszszük, hogy ezt a módszert talán mégsem volna helyes és jogszerű határtalanul folytatni.

Mindezeknél fogva mély tisztelettel esedezünk Nagyméltóságod előtt, hogy a Hungária-körúton tervezett magas vasúttal szemben elfoglalt s a fentebbiekben kifejtett állá-potunkat kegyesen oltalmába venni és odahatni kegyeskedjék, hogy amennyiben a szóbanforgó vasútra magasabb közérdekek szempontjából szükség van, az a többi nagy vasútak módjára mindenesetre külön pályatesten épittessék.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1898. évi márczius 3-án tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.
alelnök.

Garancsy Mihály s. k.
ministeri titkár.

E vasút ügyében azóta ujabb mozzanat nem állt be.

A czinkotai h. é. vasút földalatti meghosszabbitása az eskütéri-hidig.

E vasút ügyének és abban elfoglalt álláspontunknak ismertetésére ideiktatjuk a belügyminister úrhoz intézett alábbi felterjesztésünket.

1545. sz.
1898.

Nagyméltóságú magyar királyi Belügyminister Úr!

A budapesti helyiérdekü vasút r. társaság a budapest-cinkotai h. é. vasút meghosszabbitásaként a Verseny-utcza, Csömöri-út, Kerepesi-út és Kossuth Lajos-utcza s a folytatását képezendő uj útvonal alatt az eskütéri hidig földalatti villamos vasutat tervez, melynek közigazgatási bejárása a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr Ő Nagyméltóságának rendelete folytán folyó évi márczius hó 3-án ment végbe.

Külön is kiemelni kivánjuk, hogy a leirt földalatti vasút helyiérdekü vasutként van tervbe véve.

A helyiérdekü vasutakról az 1880. évi XXXI. t. cz. és az 1888. évi IV. t. cz. intézkedik. Tekintettel a helyiérdekü vasutnak az 1880. évi XXXI. t. cz. 1. §-ában foglalt fogalommeghatározására, tekintettel továbbá a törvényhozás intentiója felől közelebbi tájékoztatást is nyujtó ama hivatalos indokolásra, melynek alapján a javaslat törvényhozási tárgyalása végbe ment, — ugy vagyunk meggyőződve, hogy a kérdéses vasut a helyiérdekü vasut jellegével semmi szin alatt fel nem ruházható, mert a jelen esetben mindazon elhatározó elemek, amelyekből a törvényhozás a helyiérdekü vasut fogalmát megalkotta, egyenként és összesen teljesen hiányzanak.

A kiszemelt utvonalakon helyiérdekü vasutként nem volna nézetünk szerint ez a vasut megépithető az 1880. évi XXXI. t. cz. 11. §-ánál fogva sem, melyet az 1888. évi IV. t. cz. abban a tekintetben változatlanul fentartott, hogy a helyiérdekü vasutak számára a közutaknak csak azon részei vehetők igénybe, amelyek a közönséges kocsi-közlekedésre nem okvetlenül szükségesek.

A dunabalparti városrész fősugár-útjai közül a Kerepesi-út az, a mely a város határától úgyszólván egyenes vonalban vezet a Dunáig, honnan az eskütéri-hidon át a budai körutban folytatást nyervén, a székesfővárosnak mondhatni egész területén átvonul s azt körülbelül a közepén metszi.

Hasonlókép nagy forgalmi jelentősége van a Csömöri-útnak, mely a csömöri határtól kiindulva, a Rottenbiller-utczánál a Kerepesi-útba torkol, tehát közlekedési összeköttetést tart fenn a város külsőbb vidéke és zöme között.

Feladata e két fő sugár-útnak a balparti városrész egyik átlója irányában az általuk érintett számos köz és sugár-útaknak a város szivébe törekvő közúti és közúti vaspályai forgalmát lebonyolitani.

Tetemesen növelni fogja jelentőségüket a város okszerüen várható fejlődése, mire nézve különösen azt a körülményt bátorkodunk kiemelni, hogy a székes-főváros tulajdonát képező „Ligettelki dülő“ egy nagy városerdő létesitésére van kiszemelve.

Habár e nagy városedő környékének szabályozási tervét úgy dolgoztuk ki, hogy a városerdő rendeltetéséhez képest minden irányból czélszerüen megközelithető legyen, mégis fekvésénél fogva a Kerepesi-út lesz az a fő

közlekedési ér, melyen a városerdői forgalom tulnyomó nagyobb részében lebonyolitandó lesz.

Figyelembe véve pedig, hogy a Csömöri-út s főleg a Kerepesi-út forgalma köztudomás szerint annak daczára, hogy a forgalom megosztása végett már a Népszinház-utcza is rendelkezésre áll, jelenleg is túlterhelően nagy, a székes-főváros közlekedésének nagy arányu fejlődése előreláthatólag oda fog vezetni, hogy a közúti vasútakat, főleg pedig egyes nagyobb forgalmu vonalakat majd a föld alá kell helyezni. Sőt éppen a Kerepesi-úton s a Csömöri-úton beállhat annak a szüksége, hogy a közuti vaspályai forgalom megosztassék, az útszinben haladó és a föld alá helyezendő pályák között, mely utóbbiakra a távolabbi pontok között létesitendő gyorsabb közlekedés szempontjából is sulyt kell fektetnünk.

Miután tehát a székes-főváros útait és utczáit a maga szükségleteire létesiti és tartja fenn; miután továbbá a szóban forgó helyiérdekű vasúti vonal számára olyan területrészek, amelyek a város saját czéljaira okvetlenül szükségesek nem lennének, sem az útszinben, sem a föld alatt nincsenek, véleményünk szerint az 1880. évi XXXI. t. cz. 11. §-ánál fogva is el kell esni annak a czélzatnak, hogy a kérdéses vasút helyiérdekű vasútként létesittessék.

Ellenben éppen a felhozott szempontoknál fogva nincs elvi észrevételünk az ellen, sőt igen kivánatosnak tartjuk, hogy a tárgyalás alatt álló földalati vasúti vonal közúti vaspálya gyanánt kiépittessék.

E mellett utasitásba adtuk a közigazgatási bejárásra kiküldött képviselőinknek, a következő elvi megállapodásaink érvényesitését:

1. úgy a magas főgyüjő (a Csömöri-útnál) mint a nagy körút alatt elvonuló főgyüjtő keresztezésénél a csatorna szelvénye épségben hagyandó;

2. a lejárók az Operaház előttihez hasonlóan nyiltak legyenek s közterületre házikók ne épittessenek;

3. a lejárók czéljára a járda csak ott vehető igénybe, a hol a lejárón kivül még legalább 3 mtr szélesség marad a szabad közlekedés czéljára;

4. a vonal egyelőre csak a Lipót-utczáig épithető, miután annak a régi városháza és általában a folytatólagos útvonal rendezetlensége még útjában áll.

A székes-főváros törvényhatóságának küldöttei utasitásukhoz képest a közigazgatási bejáráson különösen ami a vasút jellegét illeti, a mienkkel azonos álláspontra helyezkedtek, sőt azt a székes-főváros szempontjából más nyomós okokkal is igazolták.

Nem tudjuk azonban, hogy a kereskedelemügyi magy. kir. minister Úr Ő Nagyméltósága mennyire lesz kegyes okainkat méltányolni; másrészt az esetnek elvi jelentőséget tulajdonitunk s ha a czinkotai h. é. vasút folytatólag a föld alatt az Eskü-térig bevezettetnék, ugy nem volna megakadályozható, hogy a székes-fővárosba torkoló összes helyiérdekü vasútak hasonlóképen bevezettessenek a város kellő közepébe, noha a székes-fővárosnak nemcsak az útak felületére van nélkülözhetetlen szüksége, hanem a technikai fejlődés haladásával a föld alá helyezendő közmüvek és berendezések száma is szaporodik s több és több helyet igényel, ezeknél fogva engedje meg Nagyméltóságod, hogy tiszteletteljesen kérhessük, méltóztassék a szóban álló vasút jellege tekintetében a székes-fővárosával azonos állás-

pontunkat kegyesen oltalmába venni és oda hatni, hogy a vasút hasonlóan az Andrássy-úti földalatti vasúthoz közuti vasút gyanánt legyen megépitendő.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1899. márczius hó 3-án tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes, s. k.
alelnök.

Garancsy Mihály, s. k.
miniszteri titkár.

A Gödöllőre és Péczelre tervezett h. é. vasutak.

Kiegészitéseül azoknak, amiket előbbi jelentésünkben mondottunk, jelezhetjük, hogy a kereskedelemügyi minister úr ezen vasutak ügyében értekezletet tartott, melyen reá mutattunk arra, hogy a vasúti vonal a Ligettelki-dülőben tervbe vett nagy városerdő megkerülésével csakis az erdő nyugoti és déli oldala mentén tervezett 18 öl széles úton haladhatna. — Mivel pedig ez az út a szabályozási terv megalkotásakor a városi villamos vasút köztemetői vonalának, egy, a városerdőbe vezető szárnyvonala számára terveztetett ily szélességben, mivel továbbá ezen az úton kettőnél több vágánynak lefektetése meg nem engedhető, kell, hogy az út e szakaszán esetleg mindkét vasút, kölcsönös sinhasználattal (peage-al) közlekedjék.

Reá mutattunk továbbá azokra a nehézségekre, melyekkel a magy. kir. államvasutak czeglédi és ujszász — hatvani vonalainak áthidalása járna.

Az első áthidalás közvetetlen közelébe esik ugyanis a kerepesi-út alatt tervezett földalatti vasút kitorkolló része, hogy e helyen összeköttetésbe juthasson a majdan létesitendő Hungária-körúti közúti vasúttal.

Mindkét áthidalásra vezető föl és lejárók, jelentékeny emelkedésük miatt, ama vidék forgalmának nagy akadályául szolgálnának.

Figyelembe veendőnek jeleztük még azt a körülményt is, hogy az államvasutak fönt emlitett vonalainak átalakitása esetén ezek az áthidalások is eltávolitandók, esetleg átépitendők lesznek, a mi pedig aránytalan nagy anyagi áldozatok árán volna csak keresztül vihető.

Ezekből látható, hogy e vasút a belső szakaszon csupán nagy kerülőkkel és váltakozóan emelkedő, vagy lejtős pályán juthatna el a Jászberényi-út és Maglódi-út találkozásáig, a honnan azonban, már akadálytalanul tovább vezethető volna.

Mindezek alapján kiemelve azt is, hogy a székes-főváros e vidékére a szabályozási terv régóta kész ugyan, de mivel a fővárosi hatóság még vem tárgyalta le, érvényesen megállapitottnak nem tekinthető, — utasitani kértük a vállalatot arra, hogy e vasút vonal belső szakaszára, megfelelőbb nyomvonal megállapitására, tegyen tanulmányokat.

Különböző vasúti ügyek.

A föntieken kivül tárgyaltuk és elintéztük a következő vasúti ügyeket: Ujlaki tégla és mészégető részv.-társaság III. ker. Bécsi-

út mentén fekvő gyártelepét, a m. kir. államvasutak budapest-dunajobbparti körvasútjával összekötő iparvágány.

A magyar villamossági részv.-társaság V. ker. dráva-utczai telepét, a m. kir. államvasutak budapest-dunabalparti körvasútjával összekötő iparvágány.

A magyar keramiai gyár részv.-társaság X. ker. Gyömrőiút mentén fekvő telepére, a m. kir. államvasutak Alsó-kőbánya állomásából kiágazólag vezető iparvágány.

A budapesti helyi érdekű vasútak Budapest-vágóhid állomásának kibővitése.

A magyar kerámiai gyár részv.-társaság X. ker. Gyömrőiút mentén fekvő agyagbányáját az uj keramiai gyárteleppel összekötő sodronykötél-pálya.

A budapesti helyi érdekű vasútak Ó-Buda Filatori-gát állomása vágányhálózatának kibővitése.

Az általános osztrák-magyar légszesz-társulat ferenczvárosi gyártelepéhez, a m. kir. államvasútak budapest-ferenczvárosi pályaudvarának ugynevezett marhavásári vágányából kiágazólag, vezető iparvágány.

A budapesti Zsolnay-féle porczellán és fayence gyár részv.-társaság VII. ker. alsó rákosi réteken fekvő gyártelepére, a m. kir. államvasutak budapest-dunabalparti körvasútjából kiágazólag, létesitett iparvágány.

A Pauksch-féle gazdasági ipartelepeket berendező gyár részv.-társaság X. ker. Kőbányán fekvő telepére, a m. kir államvasútak budapesti czeglédi vonalával párhuzamosan haladó vontató vágányából kiágazólag, vezető iparvágány.

Goldberger S. F. és fiai kék festő gyár által, a III. ker. ó-budai rakparton, a m. kir. államvasútak budapest-jobbparti körvasútjának 20. és 22. szelvénye mentén létesitett kitérő-iparvágány.

A budapesti tégla és mészégető részv.-társaság III ker. Bécsi-út mindkét oldalán fekvő gyártelepén létesitett keskeny nyomtávú munkavágány.

A IX. ker. sertésvágóhid telkére vezető, a m. kir. államvasútak ferenczvárosi pályaudvarán lévő petroleum-vágányból kiágazó ideiglenes munkavágány.

XIII.

Telegráf és telefon.

Az 1898. év folyamán kezdetét vette a budapesti állami telefon hálózat földalatti kábelekké való áthelyezése. Közigazgatási bejárás illetőleg engedélyezés tárgyát képezték a következő vonalak u. m.

Telefon-hirmondó összeköttetés Budapest-Ujpest-Rákos-Palota, Budapest-Kis-Pest, Budapest-Erzsébetfalva-Kossuthfalva között.

Telefon összeköttetés a Kelenföldön és a Józsefvárosban Loosy-testvérek villamos órajelző berendezése.

Telefon összeköttetés Budapest—Mátyásföld—Czinkota között.

Tűzjelző telefon összeköttetés az I. és IX. ker. tűzőrség, a vágóhidi és X. ker. tűzőrség és a Hungária-úti laktanya és a X. ker. tűzőrség között.

Telefon vonalak kábelbe helyezése a IV. és V. kerületben.

Telefon vonalak szaporitása a VI. és VII. kerületben.

Telefon összeköttetés a közp. vásárcsarnok és a IV. Fővámtér 6. sz. ház között.

Tűzjelző telefon összeköttetés az óbudai hajógyár és a III. ker. tűzőrség között.

Telefon áthelyezés a kelenföldi átlós-út és a Lipótmező és hidegkúti út mentén.

Telegráf-vonalak áthelyezése Kelenföldi, Fehérvári- és Hidegkuti ut mentén.

Közúti vasuti üzleti telefon összeköttetés a Védgát- és Telep-utczákban.

Telefon-vonal áthelyezés a Fő-utczában és Corvin-téren.

Telefon összeköttetés a IX. ker. honvéd mosó-intézettel.

XIV.

Személyi ügyek.

Dr. Krajcsik Ferencz tanácsosunknak a székes-főváros részéről választott tagja, ebbeli tisztéről közigazgatási bíróvá történt kinevezte-tése következtében leköszönt. Helyébe a székes-főváros Quittner Zsigmondot a törvényhatósági bizottság s a középitési bizottság tagját választotta meg; a mult évben a törvényes sor szerint kilépett a tanácsból a m. kir. kormány által kinevezett tagok közül: gróf Andrássy Tivadar, Dr. Országh Sándor és Tichtl Frigyes; a két előbbi ujból kineveztetett; Tichtl Frigyes helyett pedig Mándy Lajos, kereskedelemügyi ministeri tanácsos lőn kinevezve.

A székes-főváros által választott tagok közül sor szerint kiléptek: Kléh István, Scheich Károly és Kármán Lajos, akik ujból is megválasztattak.

A középitési bizottság küldöttei sorába, és pedig a rendes tanács-taggá még 1897-ben megválasztott Mihalovits Antal helyébe lépett Eckermann Ede, műszaki tanácsos és törvényhatósági bizottsági tag.

XV.

Vegyesek.

A legfelsőbb elhatározásból emelendő szobrok elhelyezése.

Ő császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebb elhatározásából a székes-fővárosban felállitandó 10 szobor elhelyezésére vonatkozólag eddig a következő dispositiók történtek: Szent-Gellért csanádi püspök szobra a róla nevezett hegy tövébe, az eskütéri-hid tengelyébe, — Bocskay István és Bethlen Gábor erdélyi fejedelmek, Zrinyi Miklós és gr. Pálffy János szobra az Andrássy-úti körtér négy kertecskéjébe, Tinódy Sebestyén szobra a népszinház előtti térre és Béla király névtelen jegyzőjének szobra az Attila-körút és a kir. várpalotához vezető uj út közt levő kis parkba jön jön. A szükséges közterületeket a székes-fővárossal egyetértőleg örömmel engedtük át.

Erzsébet-téri szökőkút.

A székes főváros az Erzsébet-téren szökőkutat tervezvén, hozzájárultunk a középitési bizottság javaslatához, hogy a szökőkút a Sas-utcza tengelyében állittassék fel. Egyuttal figyelmeztettük azonban a székes-fővárost a kioszk előtti zenepavillonra, mely kiállitásánál fogva nem illik a kioszk elé és bántja a sétány szépészeti érdekeit Kértük egyszersmind az eltávolitását, annál inkább, mert hetenként csak egyszer vagy kétszer használják, könnyen pótolható tehát ponyvából készült, esetről-esetre felállitható alkotmánynyal.

Az irgalmasrend Zsigmond-utczai kórháza.

A magyarországi irgalmas rend Zsigmond-utczai kórházát ujból felépiteni óhajtván, telkéhez a Duna felöl jövő terjedék átengedéséért folyamodott a székes-fővároshoz, mely mellőzve a városrendezési szempontból megindult némi ellenmozgalmat, a terjedék ingyenes átengedését határozta el. Ezzel szemben constatálandónak találtuk, hogy a szóban forgó terjedék az 1870. évi X t. cz. alapján a fővárosi pénzalapot illeti, a felett tehát mi rendelkezünk. Kijelentettük egyébiránt, mikép városrendezési szempontból nekünk sincs elvi észrevételünk az ellen, hogy az irgalmas rend modern uj kórházát ezen a telken épitse fel és hajlandók vagyunk e telekhez eső 1159·70 □-ölnyi terjedéket átengedni, bizonyos elvi kikötésekkel. Nevezetesen 1. az uj kórházba ragályos betegeket és elmekórosokat nem szabad felvenni; 2. a telket délről határoló Vidra-utcza az eddig tervezett 6 öl helyett 10 ölre egyidejüleg kiszélesitendő; 3. a rend mostani tébolydája, mely a primás- és török- és Zsigmond-utcza által határolt telken van, innen egyuttal eltávolitandó és a tébolydai telek is szabályozandó. A további tárgyalásokat közvetlenül az irgalmasrenddel fogjuk megejteni.

A Ferencz-József-rakpart árvizvédelme.

E lépcsős rakodópart ázviz elleni védelmére még 1896. évben bemutatott tájékoztató elrendezési tervek közül ugy a középitési bizottság, valamint mi is ahoz az alternativához járultunk mely az alsó lépcsős rakodópart meghagyásával a felső lépcsős rakpartot támfalas rakparttá alakitja át és különben a két hidfőhöz alkalmazkodik.

A lefolyt évben a székes-fővárosi tanács bemutatta a részletes kiviteli terveket és pedig két alternativ megoldásban. Mindkét alternativa megoldás megegyezik a Vámháztér Irányi-utcza közötti szakaszra nézve, a mennyiben mindkettőben a felső emeletes rakpart támfala a Csepel-rakpart felső támfalának direct folytatásaként a házsorral párhuzamosan halad a dunaparti főgyüjtőn kivül annak közvetlen szomszédságában, mig az alsó lépcsős rakodópart megmarad jelenlegi állapotában egész az Irányi-utczáig. Ilyen elrendezés mellett a felsőrakpart némileg megszükül, de szabályosabb csaknem egyenlő széles alakot vesz fel; az alsó rakodópart pedig lényegesen szélesebb lesz és czéljának inkább megfelelhet.

Az Irányi-utcza és Petőfi-tér közötti második szakaszon az I. sz. alternativa szerint az alsó lépcsős rakpart szintén merőleges támfallal pótolandó és a két lépcső területének hozzáadásával kiszélesitett alsó rakpart 3% emelkedéssel vitetnék mindkét oldalról a hidfő felé, illetőleg a hidfő alatt tervezett +7·66 m. magas sikra, hogy onnét ismét kétfelé ágazva az út 1·7% emelkedéssel pedig a Petőfi-térre jusson. Ez a megoldás szükségessé tenné az Eskitéri-hid fölötti részben a hidtól a Petőfi-tér éjszaki határának irányáig egy támfal emelését, mely az alső rakpartot a feljárótól elválasztja.

A második megoldás szerint az alsó rakpart vizszintes sikja a lépcsős rész meghagyása mellett az Irányi utczától felfelé 7·0 m. szélességben épittetnék ki akként, hogy a felső rakpartnak az Irányi-utczánál +9·0 m. magas támfala a feljáró magasságához alkalmazkodva folytatólag kiépittetnék a Petőfi-tér éjszaki határának irányáig és egyrészt az alsó rakodó part határoló falát, másrészt a feljáró támfalát képezni. E megoldás mellett a hidfő környékén az alsó rakpartról a felső rakpartra irányuló forgalom közvetitésére csak egy ut szolgálna, az t. i. amely a Petőfi-tér éjszaki oldala irányában kanyarodik fel 3%-es emelkedéssel és egyrészt a Petőfi-térre másrészt a hidfő előtti +7·66 m. magas sikra, illetőleg ezen át az Irányi-utcza-felé vezet.

A bemutatott két megoldás körül az I. számu megoldás sokkal előnyösebbnek mutatkozik először szépészeti szempontból az eskütéri hid tengelyére vonatkozólag érvényre jutó symmetriánál fogva, másodszor a forgalom lebonyolitása szempontjából, mert nemcsak hogy mindkét oldalról könnyen hozzáférhetővé teszi az alsó rakodó partot, hanem lehetővé teszi annak 12 méterre való kiszélesitését is, mig a II-ik alternativa szerint a 7.0 m. széles alsó rakodó parton kellene közlekedni a mindkét irányba haladó kocsiknak, végre előnyösebb azért is, mert lehetővé teszi az alsó rakpartnak rakodó partként való kihasználását nagyobb szélességénél és kedvezőbb hozzáférhetőségénél fogva.

Mindezen előnyöknél fogva mi is a középitési bizottság által javasolt I. sz. megoldás kiviteléhez járultunk, bár költségei 100.000 frttal haladják meg a II. sz. terv költségeit.

XVI.

Statistika

az 1898-ik évi épitkezésekről.

Kerület	Uj épitkezések									Nyaraló		Ráépités			Toldaléképitkezés				Átalakitás	Határ és kerités fal	Istálló és sertés állás	Pincze	Sirbolt	Jégverem	Pözze	Mühely	Gyár	Ideiglenes épitmények	Fészer	Boltkapuzat	Mulatóka és tekepálya	Árú-bódé	Üveghász	Zárt erkély	Gőzgép és gázmotor	Felhuzók	Kazánok	Kút	Viharterő	Elektromotor	Raktár	Gyárkémény	Felfolyamodványok	Tüztávlat	Összesen
	Beltelek					Kültelek																																								
	IV. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	I. em.	Földszint	III. em.	II. em.	I. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földszint																													
I.	—	20	6	2	7	3	2	7	45	4	25	—	2	2	—	3	7	28	16	4	16	2	—	4	10	5	1	74	3	2	19	—	14	—	3	3	1	25	—	1	6	—	22	1	395
II.	3	40	7	4	4	—	3	1	12	9	14	—	2	—	1	1	4	10	14	4	3	3	—	1	1	4	—	7	1	4	6	—	3	—	1	3	—	—	1	2	1	—	14	—	188
III.	—	3	3	4	31	—	1	2	35	1	10	—	—	—	—	—	—	42	17	2	6	—	—	—	—	4	1	35	6	—	8	—	3	—	5	—	4	14	—	1	1	1	5	3	248
IV.	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	27	—	—	—	—	10	—	—	—	6	1	—	14	—	76
V.	5	20	5	—	3	—	1	—	7	—	—	1	1	2	1	1	—	2	6	1	4	1	—	—	1	12	1	14	1	25	2	—	—	—	10	13	2	—	—	9	4	2	16	1	170
VI.	6	30	10	2	4	—	3	5	35	1	—	—	2	6	2	2	3	18	19	4	20	1	—	2	—	7	2	15	13	32	4	1	—	—	26	16	6	—	—	4	5	—	24	3	333
VII.	12	39	8	1	—	2	4	3	65	1	3	—	2	1	1	3	2	13	8	6	20	1	—	3	3	5	1	16	8	22	4	1	5	—	23	13	7	1	—	14	11	1	40	3	376
VIII.	6	49	11	1	5	—	—	—	1	—	—	—	2	3	—	5	1	8	10	2	3	—	—	—	—	2	—	—	—	23	1	—	—	—	14	17	8	—	—	6	1	—	40	—	219
IX.	—	17	6	1	3	—	1	1	10	—	—	—	1	2	—	2	4	6	13	3	13	1	—	1	4	5	4	15	14	14	—	1	—	—	7	10	11	—	—	1	6	—	14	14	205
X.	—	—	1	2	3	—	7	3	49	—	1	—	—	1	1	—	1	47	19	7	17	2	—	7	8	14	2	36	28	1	7	2	2	—	7	9	2	—	—	4	8	—	7	10	315
Össz.	35	225	57	17	60	5	22	22	259	16	53	1	12	18	6	17	22	174	128	33	102	11	—	18	27	58	12	213	74	146	51	5	27	—	96	94	41	40	1	48	44	4	196	35	2525

Kiválóbb épitkezések.

Folyószám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
	A) Nyilvános épületek.					
1	Karmelita rend	VI.	Huba-u	1717-1718 a	—	templom
2	Országos tisztviselő-egylet	VIII.	Eszterházy-utcza	5404	II.	kaszino
3	Székes-főváros	VII.	Akáczfa Wesselényi-u	4902-4903	II.	iskola
4	„ „	VII.	Aréna-út	2826 3. 4. 5	II.	„
5	„ „	VIII.	Örömv.-Csobáncz-u.	7217	I.	„
6	I. honvédkerületi parancsnokság	VIII.	József-utcza	6053	II.	hivatal
7	Szt-Magit nevelő-intézet	IX.	Knézich-utcza	9229, 9230, 9231,	II.	iskola
8	Székes-főváros	V.	Honvéd-Szalay-u.	1092, 1093	II.	előljáróság
9	„ „	I.	Béla-Király-Zugligeti-út	6471-6476	F.	iskola
10	„ „	II.	Törökvész	5729 5730 2 a	II.	árvaház
11	„ „	II.	Szalag-Ponty-u.	2397-2398	II.	iskola
12	Cs. és kir. katonai épitészeti osztály	II.	Margit-körut	3884	II-III	fogház
13	Székes-főváros	III.	Üröm i-u.	5243 a, 5243 b	I.	iskola
14	„ „	VI.	Csengeri-Arady-u.	3339-3340	III.	előljáróság
15	„ „	V.	Sziget-Ügynök-u.	1197	II.	iskola
	B) Nagykörúti épületek.					
1	Nay és Strausz	VI.	Teréz-körút	3458	IV.	
2	Amon József	VIII.	József-körút	6169-6170	IV.	
3	Pozsonyi Aladár és társa	II.	Margit-körút, Vidra-utcza	3480 2	III.	sarokház
4	„ „ „ „	II.	Margit-körut-és rakpart	3477 1, 2	III.	„
5	Wellisch Alfréd	V.	Lipót-körút	1236/a/1 63	IV.	
6	Foglár Lajos és neje	V.	„	1236/a 5	IV.	
7	Koch Károly	II.	Margit-körút	3809	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
	C) **Nagyobb magánházak.**					
1	Melko György	VII.	Bethlen-u.	4354/2	III.	
2	Schmits Erzsébet	VIII	Rökk-Szilárd-u.	5653	IV.	
3	Bodánszky Lajos	VII.	Kertész-u.	4801/2, 4802/6	IV.	
4	Ohmüller Jánosné	IX.	Ferencz-u.	8966, 8967	II.	
5	Dr. Emmer Kornélné	VII.	Sip- és Dohány-u.	5288	IV.	sarokház
6	Linker Borbála	VI.	Izabella-u.	3303	IV.	
7	Huszár Elekné	VIII.	Örömvölgy-u.	7203/4	IV.	
8	Grünwald Sámuel és neje	VIII.	Német-u.	6108	IV.	
9	Kálóczy Józsefné	VII.	Csömöri-út	2841—2842/3	II.	nyaraló
10	Schwartz Márkusz Lipót	VI.	Szondy-u.	3064	III.	
11	Tiroler Janka és Franczisska	VI.	Sziv-u.	4068	III.	
12	Freiberger Dávid	VI.	Bulyovszky-u.	2991—2992/d	III.	
13	Müller Lajos	VII.	Rottenbiller-u.	4673—4678/5	III.	
14	özv. Szoba Józsefné	VI.	Rózsa-u.	3258	III.	
15	Walla József	VII.	Rottenbiller-u.	4354	III.	
16	Kainz Ferencz	VII.	Murányi-u.	4337	III.	
17	Orlay Sándor és neje	VII.	Király-u.	4739	IV.	
18	Dr. Reichenfeld Mihály	VII.	Szövetség-u.	4563	III.	
19	Nikolits Melanie	VII.	Csömöri-út	2611—2614/7	II.	
20	Bruckner Ignácz és neje	VIII.	Rigó-és József-u.	6180	III.	sarokház
21	Grünhut József és neje	VI.	Eötvös-u.	3441	III.	
22	Gans Ármin	IX.	Rákos-u.	9208	III,	
23	Freund Jakab	VIII.	Szigony-u.	7053	II.	
24	Goldstein Józsefné	VIII	Kender-u.	5970	III.	
25	Kollár Dávid	VI.	Nagymező-u.	3573	III.	
26	Ruppert Vilmos	VII.	Garay-u.	4342/8	III	
27	Ramaszeder Ignácz	VII.	Hernád-u.	4342/5	III.	
28	Szellesky N. János	VIII.	Práter-u.	6828	III.	
29	Barhó István	IV.	Molnár-u.	39	III.	
30	Daubek János	VIII.	Aggteleki-u.	5761	III.	
31	Emich Gusztáv	VIII.	Zerge-u.	5566-5567	II.	
32	Kovács A. Ernő	VII.	Rózsa-u.	4673—4678/1	III.	
33	Klösz György és neje	VII.	Damjanich-u.	4208/b	III.	
34	Welisch S. és Gy.	VIII.	Baross-u.	5538	III.	
35	Silberstein Sándor és neje	VII.	Garay-u.	4358/c/1	III.	
36	Szeleczky E. Lajos	IX.	Kinizsi-u.	9239	III.	
37	Deutsch J. József	VII.	Hernád-u.	4275/c	III.	
38	Medvei Zsiga	VI.	Sziv-u.	3218	III.	
39	Spitzer Mór és Lajos	VI.	Vörösmarty-u.	3321	IV.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
40	Spiegel Adolf	VII.	Dob-u.	5173	II.	
41	Dr. Nyáry Sándor	VI.	Izabella-u.	3250	III.	
42	Ormay Mór	VIII.	Bérkocsis- Német-u.	6109	III.	sarokház
43	Schomann Antal és neje	VIII.	Népszinház-u.	5899	III.	
44	Tedesco Ármin és neje	VI.	Sziv-u.	3172	III.	
45	Slezák Venczel és neje	VI.	Röppentyü-u.	1640	II.	
46	Goldenberg Henrik	VI.	Dessewffy-u.	3553	III.	
47	Dr. Hudomel József és neje	VII.	István-tér	4949 b	III.	
48	Paulheim Janka	IX.	Soroksári-u.	9416	III.-IV.	
49	Fábri László	VI.	Izabella-u.	3326-3329	III.	
50	Blaskovich Károly és neje	IX.	Liliom-u.	9110	III.	
51	Klinger Lajos	IV.	Sziv-u.	4072	III.	
52	Dr. Virava József	VI.	Szondy-u.	3446	III.	
53	gr. Andrássy Géza	IV.	Kaplony-u.	345—349 3	III.	
54	„ „	„	„	345—349 3	III.	
55	Dr. Árkövy József	IV.	Lipót-u.	89	III.	
56	Baruch Sámuel	VI.	Bajza-u.	3135 a	III.	
57	Rutterschmitt Károly	VII.	Dob-utcza	4775	III.	
58	I. m. izraelita betegs. egy.	VII.	Akáczfa-utcza	4968	III.	
59	Fellner Sándor	VI.	Podmaniczky-u.	3073	IV.	
60	Glücksmann Adolf	VI.	Dessewffy-utcza	3678	II.	
61	Jahn József	VI.	Hajós-utcza	3771—3772	IV.	
62	Krausz Mór és neje	VIII.	Prater-utcza	7117	III.	
63	Lusztig Dávid és neje	VII.	István-tér	4949 a	III.	
64	özv. Martin Vilmosné	VIII.	Rákóczy-tér	6146	III.	
65	Niedermann Sándor	VI.	Izabella-utcza	3302	III.	
66	Ohmüller Károly és neje	VII.	Szövetség-ucza	4548 b	III.	
67	„ „ „ „	VII	Almássy-tér	4548 a	III.	
68	Prockisch János	VIII.	Fecske-utcza	6009	II.	
69	Schein Adolf	IX.	Drégely-u.	9555—9560|a 9561—9562|1 11	III.	
70	Walla József	VIII.	Csepreghy-u.	5528—5532 2. 4	III.	
71	Szücs György	VIII.	Kálvária-u.	7171	III.	
72	Havas és Deutsch	VIII.	Főherczeg-Sándor-u	5579	III.	
73	Dr. Szécsi Kálmán és társa	VI.	Hungária-körut	1141-1141 a 1	II.	
74	Stefanovits Béla	VIII.	Baross-utcza	6508	III.	
75	Sziebert Anna	VIII.	Nagyfuvaros-u.	6906	III.	
76	Szénássy Ferenczné	VII.	Dembinszky-u.	4288 a	III.	
77	Br. Braunecker Leonárd	VIII.	Zerge-utcza	5442	II.	
78	Vogel Márkusz	VIII.	Német-utcza	5712	II.	
79	Danczig Jakab	VI.	Eötvös-utcza	3402	IV.	
80	Hirschfeld Zsigmond	VIII.	Prater-Szigetvári-u	7116 a	III.	Sarokház

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
81	Paar János	IV.	Molnár-u.	40	III.	
82	Lacza Andrásné	VIII.	Óriás-utcza	6694	III.	
83	Székely Vilmos	VII.	Csömöri-út	2706, 2707. 2712, 2713.	III.	
84	Fuchs Fülöp	VIII.	Práter-utcza	6734	III.	
85	Krell István	IX.	Márton-utcza	8670/1	III.	
86	Novotny nővérek	VI.	Aradi-u.	3317	III.	
87	Stump Sándor	IX.	Liliom-u.	9490	III.	
88	Bartolfy János és Paulheim István	VII.	Garay-u.	4342/7	III.	
89	dr. Szécsi Kálmán	X.	Hungária-út	7307 a/3	II.	
90	Szerdahelyi Mór és neje	VII.	Rottenbiller-u.	4619	II.	
91	Klotild Főherczegné ő Fensége	IV.	Eskü-út	128	IV.	
92	Lindenbaum Mór	VII.	Nefelejts-u.	4266—4267/28	III.	
93	Polacsek Felix	VIII.	Kun-u.	58 6/a	III.	
94	Steiner Jakab és Lichtenstein Sándor	VIII.	Szigetvári-u.	7116/b/1	III.	
95	Deutsch József	VIII.	Karpfenstein-u.	5467/5	III.	
96	dr. Mihajlovits M.	IV.	Szerb-u.	261	III.	
97	Dreher Antal	VII.	Wesselényi-u.	5267/b	IV.	sarokház
98	„ „	VII.	Wesselényi-u.	5267/a	IV.	„
99	Deutsch József	VII.	Dembinszky-u.	4275/a	III.	
100	Főző Márton	VIII.	Orczy-út	7202/5	II.	
101	Freiberger Samu.	VIII.	Baross-u.	6262	IV.	
102	Pausz Géza	VII.	Dohány-u.	5108	III.	
103	„ „	IX.	Soroksári-út	9304	III.	
104	Sziklai Arnold és neje	VIII.	Szigetvári-u.	7116/b/2	III.	
105	Vasvári Mór	VII.	Wesselényi-u.	5278	IV.	
106	Bartolfy János és neje	VII.	Külső-kerepesi-út	2558—2559/1-26, 28-37/1	III.	
107	Dworacsek Antal és neje	VIII.	Baross-u.	7264/a	III.	
108	ifj. Kleinesel Jakab.	VIII.	Szeszgyár-u.	7264/b	III.	
109	Jellinek Frigyes.	VII.	Nyár-u.	5059	III.	
110	Temesváry Adolfné	IX.	Tüzoltó-u.	8874/6	II.	
111	Wolf Antal és neje	VIII.	Baross-u.	6684	III.	
112	Feitl Mihály és neje	IX.	Soroksári-u.	9463	III.	
113	Kubás Gyuláné	X.	Hungária-út	7307/b/6	II.	
114	Mendelsohn S Gyula	IX.	Drégely-u.	9559 a, 9560 a, 9561—9562/1.	III.	
115	Temesváry Adolfné	IX.	Tűzoltó-u.	8874/5	II.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
116	Fischer Sándor	VI.	Izabella-u.	4576/b	III.	
117	Glücksmann Adolf	VII.	Klauzál-u.	5023	II-III.	
118	Reusz Henrik	VIII.	József-u.	5483	III.	
119	Stefka József és Winkler József	IX.	Védgát-u.	9550—9560, a 9551—9562/1	III.	
120	Temesváry Adolfné	IX.	Tűzoltó-u.	12 8874/4	II.	
121	„ „	IX.	Viola-u.	8874/3	II.	
122	dr. Weisz Izidor és neje	VII.	Wesselényi-u.	5016—5017	III.	
123	Csáki Samu	VII.	Dohány-u.	4989	III.	
124	Fischl Mór	VIII.	Örömvölgyi-u.	7236	III.	
125	Weisz Adolf	VIII.	Karpfenstein-u.	6525	III.	
126	Pálfi János és neje	VIII.	Karpfenstein-u.	6488/6	III.	
127	Greiner Adolf	VIII.	Magdolna-u.	6326	III.	
128	özv. Schmiedlehner Györgyné	VII.	Király-u.	5189	III.	
129	Altmann Ignácz	VII.	Akáczfa-u.	4913	IV.	
130	özv. Schinbrand Antalné	VIII.	Teleki-tér	6432	III.	
131	Szives János	VIII.	Kender-u.	5969	III.	
132	Feketeházy János	VIII.	Aggteleki-u.	5760	III.	
133	Hahn Bernát	VIII.	Üllői-út	6896	III.	
134	Bosán Mór	VIII.	Népszinház-u.	5928	III.	
135	Back Károly és neje	VII.	Jósika-u.	4673—4678/3	III.	
136	„ „ „	„	„	4673—4678/4	III.	
137	Márkus Géza	VII.	Óvoda-u.	4356/3, 4358/c/2	III.	
138	dr. Schwarcz Vilmos	VIII.	Orczy-út Sárkány-u.	7226	III.	sarokház
139	Burger János és neje	VII.	Nyár-u.	5054	II.	
140	Hegedüs Dániel	VII.	Dohány-u.	4550	III.	
141	Krauszmann Józsefné és Orlik Jakabné	VII.	Szövetség-u.	4539	III.	
142	dr. Liedemann Frigyes	VII.	Klauzál-u.	4966	II.	
143	dr. Töry József	VIII.	Rökk-Szilárd-u.	5602	III.	
144	gr. Andrássy Géza	IV.	Egyetem-tér	345—349/5	IV.	sarokház
145	dr. Graner Vilmos és neje	VIII.	Népszinház-u.	5797	IV.	
146	Hlavay György	VII.	Akáczfa-u.	4908	IV.	
147	Fellegi József	VIII.	Hunyadi-u.	6768	II.	
148	Pfann és Gaál	VIII.	Mária-u.	5564	III.	
149	Waczula Antal	VIII.	Német-u.	6194—6195—6196/b	III.	
150	Darvas Albert	IX.	Üllői-út.	9002	III.	
15	Nonn Nándor és neje	VII.	István-út	4268	III.	
152	Berger Vilmos	VII.	Névtelen	a 2609—2610/11	II.	
153	Fischer Mór	VII.	Dob-u.	5172	II.	
154	Scheibel Károly és neje	IX.	Mester-u.	9532	III.	
155	Bodánszky Lipót	VIII.	Mátyás-tér	6443	III.	
156	Stern Károly	VII.	Kerepesi-út	4444	IV.	
157	Berkes Kálmán	VIII.	Stáczió-u.	6781	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
158	Deutsch József	VII.	Hernád-u.	4275/6	IV.	
159	I. magyar részv. serfőződe	X.	Külső-Jászberény-út	8393	II.	
160	Révai Manó és neje	VII.	Csömöri-út	2704,2705 2714,2715.	III.	
161	Bloch és Holitscher	VII.	Akáczfa-u.	4939	III.	
162	Csobányi Berta	IX.	Angyal-u.	9117—9118/a	II.	
163	Agulár Dávid és neje	VIII.	Madách-Magdoln-u.	6343	III.	sarokház
164	gr. Széchenyi sz. Zichy Aglaja	VIII	Szentkirályi-u.	5429	II.	
165	Schindler Károly és neje	VII.	Aréna-út	4295/a	III.	
166	Haris Pál és Demeter	X.	Állomás-Füzér-u.	7400/b	II.	sarokház
167	Jellinek Frigyes	VII.	Nyár-u.	5059	III.	
168	Lindenbaum Mór	VII.	Damjanich-u.	4222/a	III.	
169	Relle Mátyás	VII.	Verseny-u.	2785	IV.	
170	dr Szirmai Manó	VIII.	Dobozi-u.	6487/b	III.	
171	br. Szentkereszty Béláné	VIII.	Zerge-u.	5453	II.	
172	Tiller Samu és neje	IV.	Váczi-u. Eskü-út	5—8/a	IV.	sarokház
173	Vascsik Pál	VIII.	Német-u.	6101	III.	
174	Kellner Miksa	VIII.	Lujza-utcza	6467/1	III.	
175	Kovács A. Ernő	VII	Józsika-utcza	4673-4678/2	III.	
176	Müller Lajos	VIII.	Szentkirályi-u.	5333/b	III.	
177	Darvas Lajosné	VIII.	Magdolna-koszoru-u	6276—6283—6284/14	III.	sarokház
178	Porubszky Tivadar	VIII.	Tömő-utcza	7100	III.	
179	Reicher Kálmán	VII	Dembinszky-utcza	4295/b	III.	
180	Schmalbach Henrik	VIII.	Óriás-utcza	6983	II.	
181	Mendelsohn Gyula	VII.	Amazon-utcza	4597-4598	III.	
182	Führer József	IX.	Liliom-utcza	9494/a	II.	
183	Gremszberger és Fodor	VII.	Aréna-út	2805	III.	
184	Mayerberg István	IX	Márton-utcza	8746	III.	
185	Nemzeti lovarda-egylet	VIII.	Szentkirályi-u.	5366—5367—5370	III.	
186	özv. Setzer Ágostonné	IX.	Ernő-utcza	8642	III.	
187	Csorba Árpádné	VIII	Lujza-utcza	6467/2	III.	
188	Rakodczay Pál	IX.	Üllői-út	9296	III.	
189	ifj. Csillag Béláné	V.	Alkotmány-utcza	995	IV.	
190	Wellisch Alfréd	V.	Lipót-körut-Csáki-utcza	1236/a B	IV.	sarokház
191	Zipernovsky Károly	II.	Zsigmond-utcza	3728	III.	
92	Redlich Sámuel	V.	Alkotmány-Szemere	1031—1039 6. 7.	IV.	sarokház
193	Raykay Mihály	II.	Iskola-utcza	2779-2780	II.	
194	Bachruch Károly	V.	Markó-Nádor-u.	1098	IV.	sarokház
195	Schlesinger Miksa	I.	Attila-körút	408, 409	III.	
196	Sziklai Arnold és neje	II	Batthyány-utcza	3356/3	III.	

Folyószám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám u	Emelet	Jegyzet
197	dr. Axaméty Lajos	I.	Albrecht-ut	2541	II.	
198	Eckermann Ede és Biscara Endre	II.	Fő-utcza	2729, 2730	III.	sarokház
199	Müller testvérek	V.	Klotild-Sólyom-u.	1145-1154 / 9. 10 / b c	III.	sarokház
200	Svadló Ferencz	II.	Fő-utcza	2721-3426 / 8, 2722, 2427 / 7	IV.	
201	Hamburger és Birckholcz	V.	Csáky-utcza	1212	III.	
202	Biermann Károly	III.	Galagonya--utcza	4468-4469	II.	
203	Rauscher Jánosné	II.	Fő-út Margit-rak.	2727-2728	III.	sarokház
204	Freiberger Sámuel	I.	Mészáros-utcza	1295 / 1, 1295 / 2	III.	
205	Kreuzer Károly	VI.	Szondy-Epreskert-u	2999	III.	sarokház
206	Facsinay Béla	I.	Bors-utcza	1939 / 35	III.	
207	Kimmel Sarolta	V.	Ügynök-utcza	1172 / a, 1178 / 4	III.	
208	Riffert János	V.	Zápolya-utcza	1297 / 1	III.	
209	Szánthó István	V.	Garam-utcza	1297 / 3	III.	
210	Turkovits Gyula és neje	V.	„	1297 / 12	III.	
211	Freiberger Dávid	I.	Enyedi-utcza	1452 / 5	III.	
212	Piringer János és neje	V.	Visegrádi-utcza	1227—1232 / 7	III.	
213	Stowasser János	II.	Lánczhid-Öntőház-utcza	2247	III.	sarokház
214	Kiss Ferencz örökösei	I.	Lógodi-utcza	1834, 1835	III.	
215	Gellért Emil	II.	Batthyány-utcza	3356 / 4	II.	
216	Sziklai Zsigmond és neje	II.	Zsigmond-utcza	3568	II.	
217	Bauer János	I.	Alkotás-utcza	1 959 / 2	II.	
218	br. Podmaniczky Gyuláné	I.	Tárnok-utcza	2180	III.	
219	Kugler Ferencz	II.	Zsigmond-utcza	3472-3473	III.	
220	Schanczer Ignácz	V.	Sziget-utcza	1282/3 / 5	III.	
221	„ „	V.	Visegrádi-Sziget-utcza	1282/2 / 5	III.	sarokház
222	„ „	V.	Csáky-Sziget-u.	1282 4 / 5	III.	sarokház
223	Weinreb és Spiegel	V.	Csáky-utcza	1282 5 / 5	III.	
224	„ „ „	V.	Visegrádi-utcza	1282/1 / 5	III.	
225	Bergl Mór	I.	Alkotás-Enyedi-u	1450 / 1	III.	sarokház
226	„ „	I.	Enyedi-u.	1450 / 2	III.	
227	Bloch és Holitscher	VI.	Nagy-János-u.	4193/a / 2	II	
228	Schweiger Gyula	VI.	Révay-utcza	3792	III.	
229	Herz Ödön	I.	Mozdony-Alkotás-u.	1399 / 1, 1400 / 1	II.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi száma	Emelet	Jegyzet
230	Freiberger Dávid	I.	Enyedi-u.	1452/8	III.	
231	„ „	I.	„ „	1452/6, 1452/7	III.	
232	Klenk Gyuláné	II.	Fő-utcza	3111	III.	
233	Leidenberger Péterné	VI.	Lőportár-u.	2909	II.	
234	Mandl Adolf	I.	Döbrentey-u.	2161	III.	
235	özv. Glückselig Józsefné	VI.	Nagy János-u.	4199	III.	
236	Dumba Miklósné és társai	I.	Városmajor-u.	1568	II.	
237	Adler Artur és neje	VI.	Sziv-u.	3191	III.	
238	Hafner Antal	II.	Oszlop-u.	3801	II.	
239	Országház épitő bizottság	V.	Rudolf-rakpart	1099, 1100, 1101	III.	
240	Wertheim Mihály	VI.	Vörösmarty-u.	3350	III.	
241	Tauszig sz. Hartmann Matild	VI.	Levente-u.	1686/5	III.	
242	Deutsch Jakab	I.	Lógody-u.	1855/4 b, 1855/4 c	III.	
243	özv. Lerch Károlyné	I.	Győri-út-Márvány-u.	1415—1416	III.	sarokház
244	Orosz Sámuel	VI.	Petőfi-u.	3848	II.	
245	Landherr Gyula	II.	Erőd-u.	3229/1	III.	
246	Tiroler Janka és Franciska	VI.	Sziv-u.	4068	III.	
247	Neuschloss Miksa és neje	II.	Fő-utcza	2736, 3427/1	III.	
248	Hamvay Gyula	II.	Batthyány-Ápolda-u.	3333/1	III.	sarokház
249	Magyary Margit	II.	Szegényház-u.	3241	III.	
250	Berg Adolf	II.	Fő-utcza	2966	IV.	
251	Vecsey Lajos	I.	Csaba-u.	1939/56	III.	
252	Glücksthal Samuné	VI.	Sziv-u.	3168	III.	
253	Giresch Ágoston	II.	Toldy-Ferencz-u	2857—2858	II.	
254	Hartenstein Zsigmond	VI.	Bajza-u.	3111/b	II.	
255	Reusz Henrik	I.	Lógody-u.	1854/1·2	II-III	
256	Neumann Adolf	II.	Kacsa-u.	3112	III.	
257	Schumy István	I.	Táltos-u.	12981/10 1, 12981/10 e	II.	
258	Zipernovszky Károly	II.	Oszlop-Bimbó-u.	(3795—97) 3796	III.	sarokház
259	Kankovszky Antal	II.	Nagy Rókus-u.	3934, 3935	III.	
260	ifj. Zboray Béla	I.	Lógody-u.	1782/1, 1782/2.a, 1782/2.b	III.	
261	Pozsgay Tivadar	VI.	Prófétа-u.	3928	II.	
262	özv. Seidel Rezsőné	II.	Donáti-u.	2688—2689	II.	
263	Bartolfi János és neje	VI.	Lázár-u.	3743—3744	III.	
264	Schnitzer Mór és neje	V.	Alkotmány-u.	999	III.	
265	Ganz örökösei	II.	Zsigmond-u.	3474	III.	
266	Györgyi Kálmán	VI.	Bajza-u.	3111/c	III.	
267	Madary Gábor és neje	V.	Kádár-u.	1155.1166/8	III.	
268	Prokesch János	II.	Erőd-u.	3228/1	III.	
269	Schlenker Ivánné és Bosnyák Zoltánné	I.	Attila-körút, Alagút-u.	1733	III.	sarokház

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
270	Vigassy Jánosné és Weszelofszky Károlyné	VI.	Petőfi-u.	3880	II.	
271	A budapesti ev. ref. egyházközség . .	II.	Fazekas-tér	2714,2715	III.	
272	Ganz és társa	II.	Fő-utcza	3094	III.	
273	Mandl Manó és Ármin	I.	Döbrentei-u.	955	III.	
274	Tauszig Pálné	VI.	Névtelen-u.	1686/8	III.	
275	dr. Ludwig Endre	II.	Iskola-u.	2672	III.	
276	Kepes Imre	II.	Fő-utcza	3100	III.	
277	Balla Sándor	II.	Nagy-Rókus-u.	3945, 3946, 3947	III.	
278	dr. Österreicher Samu és Mór	I.	Névtelen-u.	1368/2, 1369/1 b	III.	
279	Horovicz Fülöpné	I.	Lógody-u.	1855/4 a	III.	
280	Lindenbach István	II.	Gyorskocsi-u.	3074	II.	
281	Szél Samu	III	Határ-utcza	4582/3, 4583/2	III.	
282	Kerpel Sára	I.	Pálffy-tér Zsigmond-u.	3491	III.	sarokház
283	Löbl Dávid és neje	VI.	Nagymező-u.	3760	III.	
284	özv. Lebanovits Istvánné	I.	Névtelen-utcza	13309/10	III.	
285	Kuzmann Aranka	VI.	Szabolcs-utcza	2967	II.	
286	Fekete Elek	I.	Fehérvári-út	13298/1. 2. 3	III.	
287	Füredy Alajosné	II.	Nagy-Rókus-u.	3900, 3901	III.	
288	Kovács Károlyné	II.	Vérmező, Batthyány-u.	2355/1	III	sarokház
289	Sziklai Zsigmond	II.	Zsigmond-utcza	3470, 3471	III.	
290	özv Král Alajosné	I.	Lógody-utcza	1866, 1867	II-III	
291	Bodánszky Lipót	III.	Halász-utcza	4584	III.	
292	Roth Dezsőné	III.	Timár-utcza	1485/2 d, 1486/4, 1476/6	II.	
293	Moszkali Erzsébet	III.	Pacsirta-utcza	1140, 1111/14	II.	
294	Kardos A. és neje	V.	Ipoly-utcza	1296/13	III.	
295	Schumy Rezső	I.	Városmajor-u.	1597/2, 1978/1	II.	
296	Matics Döméné sz. Kedvessy Mária . .	V.	Garam-utcza	1297/4	III.	
297	özv. Schmidt Györgyné	V.	„	1297/8	III.	
298	Szücs Sándor és Deutsch Manó . . .	II	Török és Mecset-u.	3608/3, 3609/3	II-IV	sarokház
299	Pollák Manó és neje	VI.	Ó és Hajós-u.	3747	III	sarokház

Nagyméltóságu m. kir. Ministerium!

A kezelésünk alatt levő alapok 1898. évi zárszámadásait eredetben, megvizsgálás végett, már előbb bemutatván, még csak azt kivánjuk constatálni, hogy az 1870. évi X. t. cz. 27. §-ának megfelelően e jelentésünket a zárszámadásokkal együtt nyomtatásban közzétettük és az országgyülés mindkét házának, valamint Budapest székes-főváros törvényhatóságának is megküldöttük.

Végül bátorkodunk intézményünket és feladatait továbbra is a magas kormány hathatós támogatásába ajánlani.

Kelt Budapesten, 1899. évi julius hó 30-án.

Podmaniczky Frigyes s. k.
alelnök.

Rupp Imre s. k.
ministeri tanácsos.

MELLÉKLETEK.

1. Fővárosi pénzalap

Tétel-szám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendes bevételek.				
1	1—3	Ház- és telekbérjövedelem	5,685	—		
2	4—7	Kamat jövedelem	29,763	14		
3	8	Útadó és régi közmunka váltsági dijak	218,941	70		
4	9—19	Kiszökelléki és használati dijak	16,451	—		
5	24—30	Terjedék eladás	104,051	10		
6	80—82	Fővárosi közmunkák tanácsa palotájának házbér és egyéb jövedelmei	6143	34		
		Együtt			381,035	28
		b) Rendkivüli bevetelek.				
7	33—34	Budai körút jövedelme	1.874	75		
8	36	Budapest fő- és székváros tartozásai és járulékai .	59,400	46		
9	40—42 és 47	Ház- telek eladás, épület és útépitési anyag eladása	101,322	10		
10	79	Közmunka tanácsi palota épitési költség téritmény	474	72		
11	85	Egyéb rendkivül bevételek	200	—		
		Együtt			163,272	03
		Valódi bevételek főösszege			544,307	31
		II. Átfutó bevételek.				
		a) Megtéritett előlegek.				
12	48	*a)* Magyar földhitelintézet	1596,388	26		
13	50	*b)* Fizetési előlegek	522	50		
14	52—63 86—89	*c)* Egyéb előlegek	669,383	91		
15	78	*d)* Palota út előleg	41,613	56		
		Együtt			2307.908	23
		b) Idegen pénzek.				
16	75—76	*a)* Visszafizetendő	8,780	63		
17	66	*b)* Tiszti adó és szolgálati dij	1,947	79		
18	64	*c)* Fizetés letiltás	439	92		
19	43	*d)* Az uj országház környékének szabályozására a m. kir. pénzügyminiszteriumtól nyert javadalmazás	839,488	29		
20	83	*e)* A bpesti tudományegyetem orvoskari telepének kiegészitése czéljából a Baross-utczai öt ingatlanra a vallás- és közoktatásügyi ministeriumtól nyert javadalmazások	100,990	18		
21	84	*f)* A földmivelésügyi m. kir. ministeriumtól a bakteriologiai intézet czéljára nyert javadalmazás .	24,603	68		
		Együtt			976,250	49
		Átfutó bevételek főösszege			3284,158	72
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			3.828.466	03
		Átvitel			3.823.466	03

1898. évi zárszámadása.

Tétel-szám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások.				
		Ügyviteli költségek.				
		a) Személyi járandóságok:				
1	1	Állandó illetmények	54,084	95		
2	3	Szolgák ruha és hidbére	490	—		
3	4	Segélyek és jutalmak	600	—		
4	5	Nyugdijak és nevelési járulék.	6,822	92		
		Együtt			61,987	87
		b) Dologi kiadások.				
5	9	Papir iró és rajzszerek irod. eszközök	921	86		
6	10	Évi jelentés kiállitására valamint egyébb nyomtatványok és könyvkötésre	1,406	23		
7	8	Leltári tárgyat képező felszerelésekre	185	48		
8	12—14	Fütés, világitás és tisztogatás.	1,869	63		
9	15—17	Bérkocsi és küldönczdijak	197	42		
10	19—20	Egyéb irodai szüségletek	278	03		
		Együtt				65
		c) Rendkivüli hitelek.				
11	6	Szolgák részére engedélyezett 10%-os fiz. segélyek	160	—		
		Együtt			160	—
		Belkezelési költségelőirányzat összegei			67,006	52
		d) Kezelési és egyéb kiadások.				
12	26—27	Épület fentartási és kezelési költségek	326	68		
13	28—30	Buda és egyéb szabályozási költségek	7,606	80		
14	31	Ház és tőkekamatadó és vizdij	4,137	24		
15	33—34	Különféle költségek	2,151	83		
16	37	Kamat	557	96		
17	40—46	Terjedékbeváltás	111,811	41		
18	52	Kiszökelléki dijak visszatéritése	170	—		
19	49—51	Ház és telekvétel	223,750	53		
20	57	Útadó behajtási költség (jutalom)	3,150	—		
21	72—73	Közmuka tanácsi ház fentartási költség	1,067	25		
		Együtt			354,729	70
		Rendes kiadások főösszege			421,736	22
		e) Rendkivüli kiadások.				
22	54—55	Budai körút épitési és egyéb költségei	18,302	79		
23	22—25	Főv. közmunkák tanácsa házának épitési költségei	36,640	42		
24	38—39	A Fővárosi közmunkák tanácsa hivatalos felszerelésének beszerzési költségei	6,532	96		
25	83	Közmunka tanácsi ház világitó testeinek s egyéb felszerelési tárgyainak beszerzési költségei . .	3,046	19		
26	71	Egyéb rendkivüli kiadások	112	16		
27	78	Előirányzat nélküli kiadás	185	—		
		Együtt			64,819	52
		Valódi kiadások főösszege			486,555	74
		Átvitel			486,555	74

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat . .			3.828466	41
		Válódi és átfutó kiadások főösszege . .			3.828466	03

Budapest, 1898. évi

A fővárosi közmunkák taná

Szuppán Ferencz, s. k.
számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1899. évi

Báró Harkányi Frigyes, s. k. **Lukács Antal**, s. k.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat . .			486555	74
		II. Átfutó kiadások.				
		a) Adott előlegek.				
28	60	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett összeg . .	1.604033	04		
29	61—69 76	Egyéb előlegek	1.240214	47		
30	74	Fizetési előleg	275	—		
		Együtt . .			2.844522	51
		b) Visszafizetendő idegen pénzek.				
31	77	Tiszti adó és szolgálati dijak	1947	79		
32	79—82 89	Egyéb idegenpénzek	132	78		
33	87—88	Az uj országház környékének szabályozási költségei	430.307	21		
34	70	A budapesti tudomány egyetem orvoskari telepének kiegészitése czéljából szükséges Baross-utczai öt ingatlanra a vallás- és közoktatásügyi ministeriumtól nyert javadalmazás terhére eszközölt fizetések	65000	—		
		Együtt . .			497387	78
		II. Átfutó kiadások főösszege . .			3.341910	29
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			3.828466	03

deczember hó 31-én

csának számvevősége.

Haluska Lajos, s. k.
számellenőr.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 2-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Kármán Lajos, s. k. **Mihálovics Antal**, s. k.

2. Nagykörúti alap 1898.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	5	Házbérjövedelem	978	—		
2	6—7 3—4	Kamatjövedelem	16,579	79		
3	8	Különféle bevétel	468	15		
		Együtt . .			18,025	94
		b) Rendkivüli bevételek.				
4	22	Dunaszabályozás által nyert telkek eladása	206,470	—		
5	18	Kisajátitási járulék	19,292	89		
		Együtt . .			225,762	89
		Téritmények.				
6	11	Utépitési költség	59	48		
		Együtt . .			59	48
		Valódi bevételek főösszege . .			243,848	31
		II. Átfutó bevételek.				
7	10	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	18,275	04		
8	12	Megtéritendő előleg	26,000	—		
		Együtt . .			44,275	04
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			288,123	35

Budapesten, 1898. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.
számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest a fővárosi közmunkák tanácsának 1899. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	17	Adó	1297	23		
2	6—7 27	Különféle kiadás	1805	86		
3	10	Házkezelési költség	978	—		
		Együtt . .			4081	09
		b) Rendkiviili kiadások.				
4	1	Ház és telekvételár	970	—		
5	2	Utépitési költség	389	67		
6	21	Telekvételár visszatéritás	1020	—		
7	19	Kisajátitási járulék beszedése után engedélyezett jutalmak	900	—		
		Együtt . .			3279	67
		Téritmények.				
8	12	Kamat	274	41		
		Együtt . .			274	41
		Valódi kiadások főösszege . .			7635	17
		II. Átfutó kiadások.				
9	13	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	267503	60		
10	16	Visszafizetendő idegenpénz	12,984	58		
		Együtt . .			280,488	18
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			288123	35

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
számellenőr.

tett egybehasonlitásával megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 2-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Kármán Lajos s. k. Mihálovics Antal s. k.

3. Kossuth Lajos-utczai kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	3	Házbérjövedelem	29.098	24		
2	10	Kamatjövedelem	13.222	61		
		Együtt . .			42.320	85
		b) Rendkiviili bevételek.				
3	1	Állami előleg	650.000	—		
4	7	Terjedék eladás	10.000	—		
5	12	Budapest fő- és székváros 50%-os hozzájárulása a Kossuth Lajos-utcza szabályozási költségeihez	92.299	56		
		Együtt . .			752.299	56
		Valódi bevételek főösszege . .			794.620	41
		II. Átfutó bevételek.				
6	11	A magyar földhitelintézetből felvett cselekvő tőke	1 228.122	37		
		Együtt . .			1.228.122	37
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			2.022.742	78

Budapest, 1898. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.
számtanácsos.

Jelen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1899. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

alap 1898. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	11	Házadó és tőkekamat adó	5059	99		
2	8	Házkezelési költség	133	96		
3	12	Különféle kiadások	618	—		
4	6	Vizdij	552	01		
5	18	Kamat kiadás	3497	95		
		Együtt . .			9861	91
		b) Rendkivüli kiadások				
6	4	Terjedék vételár	1.220.290	50		
7	23	Kisajátitási költség	50	—		
8	24	Dréher palota átalakitási költsége . . .	215	—		
		Együtt . .			1.220.555	50
		Valódi kiadások főösszege . .			1.230.417	41
		II. Átfutó kiadások.				
9	1	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	792.074	92		
10	15	Visszafizetendő idegen pénz	250	45		
		Együtt . .			792.325	37
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			2.022.742	78

deczember 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
számellenőr.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 2-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Kármán Lajos s. k. **Mihálovics Antal** s. k.

4. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezésekre

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	1	Házbér	92.953	41		
2	10	Kamat	15.581	74		
3	17	Épületi anyagok vételára	45.230	—		
4	23	Különféle bevételek	15	—		
		Együtt			153.780	15
		b) Rendkivüli bevételek.				
5	25	Állami előlegek	959.800	—		
6	30	Telek eladás	745.693	17		
		Együtt			1,705.493	17
		Valódi bevételek összege			1,859.273	32
		II. Átfutó bevételek.				
7	21	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	1,910.028	79		
8	12	Egyéb előlegek	565.911	55		
		Együtt			2,475.940	34
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			4,335.213	66

Budapesten, 1898. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz, s. k.
számtanácsos.

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest, a főv. közmunkák tanácsának 1899. évi

Báró Harkányi Frigyes, s. k. **Lukács Antal**, s. k.

szolgáló alap 1898. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendes kiadások.				
1	8	Kamat	23.001	22		
2	10	Házadó	30.589	25		
3	34	Vizdij	1.370	24		
4	28	Különféle kiadások	8.031	55		
5	16	Házkezelési költség	5.661	46		
6	7	Tőkekamat adó	1.535	40		
		Együtt			70.189	12
		b) Rendkivüli kiadások.				
7	1	Házvételár	1.069.504	59		
8	9	Útépitési költség	15.890	51		
9	14	Ház stb. adó visszatérités	261	47		
10	26	Az értékesitésre fennmaradt telkek után befolyt és az állami előlegek részbeni törlesztéseül a p. ü. ministerium rendelkezésére bocsájtott vételárak	559.600	—		
11	32	Kisajátitási költség	3.699	10		
12	37	Épületi anyag vételár megtérités	50	—		
13	38	Ferencz-József-hid feljárójának épitési költségei	13.528	50		
		Együtt			1,662.534	17
		Valódi kiadások összege			1,732.723	29
		II. Átfutó kiadások.				
14	15	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cseleḱvő-tőke	2.007 728	82		
15	4	Egyéb előlegek	594.761	55		
		Együtt			2,602.490	37
		Valódi és átfutó kiadások főösszege			4,335.213	66

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos, s. k.
számellenőr.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk s helyesnek találtuk.

junius hó 2-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Kármán Lajos, s. k. **Mihálovics Antal**, s. k.

5. A katonai laktanya telek kisajá-

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	6	Kamatjövedelem	4,756	51		
		Együtt . .			4,756	51
		b) Rendkiviili bevételek.				
2	1	Állami előleg	534,715	25		
3	15	Az „Uj-épület“ czimű katonai laktanya épület anyagainak vételára	10,000	—		
4	17	A „Károlykaszárnya“ vételára	2,000,000	—		
		Együtt . .			2.544,715	25
		Valódi bevételek főösszege . .			2.549,471	76
		II. Átfutó bevételek.				
5	9	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	914,982	68		
6	3–5 1–5	Megtéritett előleg	650,721	77		
7	20	Idegenpénzek	150,000	—		
		Együtt . .			1.715,704	45
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			4.265,176	21

Budapest, 1898. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz, s. k.
számtanácsos.

Ezen zárszámadadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapest, a fővárosi közmunkák tanácsának 1899. évi

Báró Harkányi Frigyes, s. k. **Lukács Antal**, s. k.

titási alap 1898. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendes kiadások.				
1	18	Házadó és tőke kamatadó	141	61		
2	7	Kisajátitási költség	1,632	—		
3	9-10	Különféle kiadás	3,076	19		
4	24	Házkezelési költség	3	35		
5	5—6	Kamat	38,113	—		
		Együtt . .			42,966	15
		b) Rendkivüli kiadások.				
6	28	A Károly-laktanya vételáraiból a m. kir. pénzügyministerium rendelkezésére bocsájtott összeg	1.614,120	26		
7	2—3	Ház és telek vételár	1.021,664	45		
8	31	A Károly-laktanyai boltbérlők kártalanitása	36,927	64		
		Együtt . .			2.672,712	35
		I. Valódi kiadások főösszege . .			2.715,678	50
		II. Átfutó kiadások.				
9	1	A m. földhitelint. elhelyezett cselekvőtőke	766,849	68		
10	13—16	Megtéritendő előleg	632,648	03		
11	30	Visszafizetett idegen pénz	150,000	—		
		Együtt . .			1.549,497	71
		Valódi és átfutó kiadások főösszege .			4.265,176	21

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos, s. k.
számellenőr.

tett egybehasonlitásával megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 2-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Kármán Lajos, s. k. **Mihálovics Antal**, s. k.

6. A katonai laktanyák építési alap-

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Rendes bevételek.				
1	1	Építési költségek fedezésére a m. kir. központi állampénztárból felvett összeg . .	766,123	50		
		Együtt . .			766,123	50
		Bevételi főösszeg . .			766,123	50

Budapest, 1898. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k,
számtanácsos.

Jelen zárszámadást átvizsgáltuk, a főkönyvvel

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1899. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

jának 1898. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Rendes kiadások.				
1	1	Építési költségek fedezésére a katonai kincstárnak rendelkezésre bocsátott összeg .	766,123	50		
		Együtt . .			766,123	50
		Kiadási főösszeg . .			766,123	50

deczember 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
számellenőr.

összehasonlitottuk s rendben találtuk.

junius hó 2-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Kármán Lajos s. k. **Mihálovics Antal** s. k.

7. A halászbástya rendezésére szánt

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	3	Kamatjövedelem	2	71		
		Együtt . .			2	71
		b) Rendkiviili bevételek.				
2	1	Ministerelnökségtől nyert javadalmazás . .	6085	—		
		Együtt . .			6085	—
		Valódi bevételek összege . .			6087	71
		II. Átfutó bevételek.				
3	5	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	6085	—		
		Együtt . .			6085	—
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			12.172	71

Budapest, 1898. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.
számtanácsos.

Jelen zárszámadást átvizsgáltuk, a főkönyvvel

Budapest, a főv. közmunkák tanácsának 1899. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

alap zárszámadása 1898. évre.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	4	Tőkekamat adó		— 27		
		Együtt . .				— 27
		b) Rendkivüli kiadások.				
2	1	Déli halászbástya rendezési költsége . . .	6085	—		
		Együtt . .			6085	—
		Valódi kiadások összege .			6085	27
		II. Átfutó kiadások.				
3	6	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	6087	44		
		Együtt , .			6087	44
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			12.172	71

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
számellenőr.

összehasonlitottuk s rendben találtuk.

junius 2-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Kármán Lajos s. k. **Mihálovics Antal** s. k.

A fővárosi közmunkák tanácsa belkezelési költségelőirányzata 1899. évre.

Rovat	Alrovat	Tétel	I. fejezet. Rendes kiadások	1899. évi előirányzat Egyenkint (forint)	1899. évi előirányzat Összesen (forint)	1898. évre megállapitott költségvetés (forint)	Tétel
			Ügyviteli költségek.				
1			*Személyi járandóságok.*				
	1		Fizetések, lakpénzek és pótlékok		54,950	54,225	1
	2		Rendes dijnokok dijazása		2,555	547 50/100	2
	3		Ruhailletmények		400	400	3
	4		Hidbérek		90	90	4
	5		Jutalmak és segélyek		600	600	5
			Összesen		58,595	55,862 50/100	
2			*Dologi kiadások.*				
	1		Hivatali és irodai költségek				
		1	Fütésre	1,300			1
		2	Hivatali helyiségek világitására	320			2
		3	„ „ tisztogatásra	300			3
		4	Papir, iró és rajzszerekre	800			4
		5	Nyomtatványok és könyvkötésre	1,600			5
		6	Leltári tárgyak beszerzésére u. m. rajzeszközök, szakkönyvek és egy irógép megszerzésére	550			6
		7	Leltári tárgyak fentartására	100			7
		8	Egyéb irodai szükségletekre	300	5,270	3,950	8
	2		Bérkocsi és küldönczdijakra		350	400	2
	3		Felméréseknél szükséges napszámosok bérei		200	200	3
	4		Fővárosi közmunkák tanácsa házának fentartási költségei házaló, vizdij stb.		1000		4
			Összesen		6,820	4,550	
3			*Nyugdijak.*				
	1		Ideiglenes nyugdij		1000	1000	1
	2		Végleges „		1,420	4,420	2
	3		Özvegyi „		1,253	1,253	3
	4		Nevelési járulék			85 80/100	4
	5		Kegydij		200	200	5
			Összesen		6,873	6,958 80/100	
			Rendes kiadások főösszege		72,288	67,371 30/100	
4			**II. Fejezet. Rendkivüli kiadás.**				
			Altisztek és szolgák 10%-os fizetési segélyei		175		
			Kiadások főösszege		72,463	67,371 30/100	

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k. számtanácsos. **Podmaniczky** alel-

(P. H)

18228/M. E. I. Ezen előirányzatot az 1898. évi deczember hó 28-án tartott minisztertanács (72,463) frt összegben

Kelt Budapesten,

A személyi járandóságok részletezése.

Létszám		Fizetés	Lakpénz	Működési pótlék	Díjnokok díjazása	Ruha illetmény	Hidbérek	Jutalmak és segélyek	Összesen
		forint							
	I. Elnökség.								
1	Alelnök	6000	1000						7000
1	Ministeri tanácsos	5000	1000						6000
1	Ministeri titkár	2400	600						3000
1	Segédfogalmazó	800	350						1150
2	Segédfogalmazó 900 frt fizetés 350 frt lakpénzel	1800	700						2500
	II. Műszaki osztály.								
1	Osztálytanácsos	2500	800	800					4100
1	Műszaki tanácsos	2000	600	600					3200
4	Főmérnök								
	2, 1600 frt fizetéssel / 2, 1400 „ „ — 500 frt lakpénzel és 500 frt működési pótlékkal.	6000	2000	2000					10000
3	Mérnök								
	2, 1300 frt fizetéssel / 1, 1200 „ „ — 400 frt lakpénzzel ést-nek 400 „ és 2-nek 300 frt működési pótlék	3800	1200	1000					6000
	III. Számvevőség.								
1	Számtanácsos	1400	500						1900
1	Számállenőr	800	350						1150
1	Számtiszt	600	300						900
	IV. Segédhivatal.								
1	Segédhivatali igazgató főig. illetményekkel	1800	500						2300
2	Irodatiszt								
	1, 900 frt fizetéssel / 1, 800 „ „ — 350 frt lakpénzzel	1700	700						2400
1	Irodasegédtiszt	700	300						1000
1	Ajtónálló	450	120			80	18		668
4	Solga								
	1. 400 frt fizetéssel / 3. 300 „ „ — 120 frt lakpénzzel és 80 frt ruhailletménynyel továbbá 18 frt hidbér átalánynyal	1300	480			320	72		2172
	Rendes dijnokok dijjazása				2555				2555
	Jutalmak és segélyek							600	600
27	Összesen	39050	11500	4400	2555	400	90	600	58595
		54950							

tanácsa 1898. évi november hó 17-én tartott üléséből.

Frigyes s. k.
nök

Rupp Imre s. k.
ministeri tanácsos.

határozata alapján a bejegyzett helyesbitésekkel hetvenkettőezernégyszázhatvanhárom ezennel jóváhagyom.

1898. évi deczember hó 31-én.

Báró Bánffy s. k.
m. kir. ministerelnök.

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALA

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK

TANÁCSÁNAK

406
I 89

HIVATALOS JELENTÉSE

1899. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

BUDAPEST, 1900.
NYOMATOTT HEISLER J. KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
II. VÁRKERT-RAKPART 1.

Tartalom:

Bevezetés 1
I. Szabályozás 3
II. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezés 19
III. Katonai laktanyák beváltása 47
IV. A halászbástya rendezése 58
V. Utépités 62
VI. Vizmü 65
VII. Csatornázás 72
VIII. Közvilágitás 75
IX Vasutak 78
X. Telegraf, telefon 83
XI. Személyi ügyek 84
XII. Vegyesek 85
XIII. Statistika 87
Befejezés 93

Mellékletek:

1. A fővárosi pénzalap 1899 évi zárszámadása 96
2. Az Előleg alap 1899. évi zárszámadása 102
3. A Kossuth Lajos-utczai alap 1899. évi zárszámadása 104
4. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezésekre szolgáló alap 1899. évi zárszámadása 106
5. A katonai laktanya kisajátitási alap 1899. évi zárszámadása 108
6. A katonai laktanyák épitési alapjának 1899. évi zárszámadása 110
7. A halászbástya rendezésére szánt alap 1899. évi zárszámadása 112
8. Az 1900. évi belkezelési költségelőirányzat 114

Nagyméltóságu magyar királyi Ministerium!

Mint az 1870. évi X. t.-cz. 27. §-a rendeli, 1899. évi működésünk főbb vonásait e jelentésünkbe foglaljuk.

Azon tényezők között, melyeknek hatását feladat-körünkben éreznünk kell, sajnos, ott van már a pangás is, mely az üzleti viszonyokra nehezedett. Az élénk tevékenységet, mely az épitkezések terén az előbbi években tapasztalható volt, észrevehető bágyadtság fogta el.

Noha azonban az épitkezések számban és értékben megcsappantak, mégis ugy hiszszük, hogy a közfelfogásban ez a jelenség némileg sötétebb szinben tünik fel, mint a valóságban. Az elmult év épitkezési statisztikája csak a közvetlenül megelőző évekhez viszonyitva mutat fel csökkenést; távolabbi évekre menve vissza, az eredmény most sem kedvezőtlen és a nyomott hangulatnak legalább részben az is oka, hogy az épitési kölcsönökkel foglalkozó pénzintézetek korábbi tulságos liberális eljárásukat hirtelen, minden átmenet nélkül tulzott tartózkodással cserélték fel, ami hatás nélkül természetesen nem maradhatott.

Az előszeretet, mely az ujépületi telkek iránt helyes érzékkel megnyilatkozott, számottevő tényezőjévé vált ugyan azon bajok enyhitésének, melyeket a hirtelen depressió okozott, és bár a hatóságok köreiben sem hiányzik a jó akarat, a kedvezőtlen helyzetet lehetőleg ellensulyozni: mégis mivel a válságos jelenség az üzleti élet majdnem minden ágára kiterjed, csak a közgazdasági viszonyok egyetemes javulásától várhatjuk azt az ujabb fellendülést, mely a székes főváros fejlődésének menetében a megszokott gyorsabb ütemet ismét helyre fogja állitani.

Addig a kényszerü alkalmat fel kell használni azon kérdések codificatorius rendezésére, melyekre eddig, bármilyen mélyen nyulnak is be a főváros fejlődésébe és ennek jövőjébe, idő nem jutott.

Ide soroljuk első helyen a főváros szolgálatára hivatott vasutak ügyét, párhuzamosan pedig azon megterheltetések igazságos és méltányos szabályozását, melyek a városrendezési müveletekből kifolyólag a magánbirtokosokra háritandók Lépten-nyomon érezhető, hogy a kisebb-nagyobb akadálylyal meghonosult szokásjog nem nyujt elég erős alapot arra, hogy a felmerülő esetek kölcsönös megnyugvással nyerjék elintézésüket.

Éppen ezért rokonszenves érdeklődéssel kisérjük a székes-főváros törekvését egy, ugynevezett városrendezési statutum megalkotására és annak idején, ha a tervezet — mint reméljük — hamarosan tárgyalásunk alá jut, kötelességszerüleg mindent el fogunk követni arra, hogy a városfejlődés érdeke és a magánosok érdeke az igazság és a kölcsönös méltányosság elvében találják meg kibékítésüket.

Az általános szabályozási terv revizióját és kiegészitését az elmult esztendőben is következetesen és gondosan folytattuk és erről külön fejezetben adunk számot Itt csak azt emlitjük meg, hogy mivel örökérvényü szabályozási terv nem képzelhető, s ha valami, ugy az ilyen tervezés van a változandóság esélyeinek kitéve, mert még oly szorgos előrelátással sem lehet a jövő viszonyainak és szükségleteinek, minden alakulását számba venni: egyik legfőbb hivatásunknak fogjuk tekinteni ezután is, ügyelni arra, hogy a szabályozási terv és a városrendezési programm az emberi előrelátás körébe eső igényekkel folyvást összhangba jöjjön.

Midőn még jeleznők, hogy az eskütéri hiddal kapcsolatos rendezés szabatosan halad előre, a katonai laktanyák beváltásának nagy müvelete pedig közvetlen czéljaiban már be is van fejezve, még csupán alaki kérdések rendbe hozatala és a magas kormány irányában a végelszámolás megejtése lévén hátra, a következőkben áttérünk a részletekre.

I.

SZABÁLYOZÁS.

Az I. ker. Szent-György-tér szabályozása.

Dicsőült Erzsébet királyné emlékszobrának elhelyezése iránt folyt tárgyalások legfelsőbb hozzájárulás mellett arra az eredményre vezettek, hogy a szobor a kir. várpalota éjszaki szárnya és a lovarda utcza tengelyeinek metszési pontjára állittassék. Ez a megoldás szabadon hagyja az egyenes irányu közlekedést a kir. palotába, nem zárja el a palota éjszaki homlokzatának látvonalát, czélszerü átmenetül szolgál a honvédelmi ministerium magas épülete és a mélyebben álló s egyuttal alacsonyabb kir. palota között; a sikló oldalán alkalmazott square-val módot nyujt a Szent György-tér formásabb alakitására és oly nyugpont létesitésére, melyről a szobormü zavartalanul szemlélhető lesz. Ugyanezen square szépészeti hatásának fokozására architectonicus diszitések vannak czélba véve. A lánczhid s illetve az alagut tengelyében egy lépcsőzetről van gondoskodva, mely az Elypssétányra vezet és minden esetre emelőleg fog hatni a tér ezen oldalának kiképzésére. A szobor emez elhelyezésének és a Szent György-tér kapcsolatos rendezésének következményét képezi, hogy az uj ministerelnöki palota déli homlokzata egy vonalba kerüljön a honvédelmi ministeri palotà déli homlokzatával. Ehez képest az uj ministerelnöki palota a hadtestparancsnoksági épület telkét is igénybe vevén, az uj hadtestparancsnoksági épület számára a palota-ut, Szent György-utcza és Bánffy-utcza által határolt telektömb van kijelölve. Ezek képezik főbb vonásait a Szent György-tér és környéke szabályozási tervének, mely még a következőket öleli fel: 1., a szinház-utcza szabályozását 16 mtr szélességben és az uj ministerelnöki palota elhelyezését; 2., a főherczeg Albrecht-ut várba való betorkolásának szabályozási módositását; 3., a Bánffy-utcza kiszélesitését 8 ölre, figyelemmel a hadtestparancsnokság uj épületére, mely a bástya felól 5 mtres előkert hagyásával fog épülni; 4., a környék uj fekszineit. A fekszinek tervezésénél irányadó volt a kir. palota által adott tényleges helyzet és az a szempont, hogy a szobor minél czélszerübb elhelyezést nyerjen. Ehez képest a szinház-utcza déli fele és a Szent György-utcza is a tér közepéig közel vizszintes lesz és ennek folyományaképen a honvédelmi ministerium déli homlokzata mentén a járda 0·70 mtrrel sülyesztve lesz; mintegy 1·50 mtrnyi sülyesztést szenved a járda József főherczeg palotája előtt is. Maga a Szent György-tér a szobortól kezdve a kir. palota felé

részint 3%, részint 2 4%-os lejtéssel esik, mig a szinház-utcza éjszaki fele körül-belül a mai fekszinében csatlakozik a főherczeg Albrecht-uthoz, a a disztér fekszinei pedig egészen változatlanok maradnak. Ez a szabályozási terv, melyben a kérdés legszerencsésebb megoldását láttuk, hozzájárulás végett most a székes-főváros tárgyalása alatt áll. A kivitel sorrendjét illetőleg, első feladat, hogy a hadtestparancsnokság uj épülete a számára kijelölt helyen mielőbb megépüljön. és ezt annyival inkább reméljük, mert az uj ministerelnöki palota épitése természetesen csak azután veheti kezdetét.

Az I. ker. Virányos-, kútvölgy-, Istenhegy-, Orbánhegy- és Mártonhegy-dülők szabályozása

Az I. ker. Virányos-, Kutvölgy-, Istenhegy-, Orbánhegy- és Mártonhegydülők szabályozását revizió alá vevén, a megejtett helyszini tanulmányok és felvételek eredményéhez képest a szabályozás uj tervét megállapitottuk. Ezek a dülők a budai hegyvidék ama részét képezik, melyet egyfelől a tömörebben beépült Krisztinaváros, másfelől pedig a nyaralók épitésére már tekintélyes mértékben kihasznált terület határol. Mai meredek, keskeny dülő utjaik, melyek legnagyobbrészt hegyi vizek levezetésére szolgálnak, a szabályozott vidékkel és a távol eső fő utvonalakkal csak igen hiányos módon vannak összefüggésben s az egész nagy terület a kedvezőtlen terepviszonyok s a számos hegyi vizet vezető árkok miatt egymástól elzárt, kisebb-nagyobb telekcsoportokra van osztva Ebben a helyzetben a szabályozási terv készitésénél irányadó volt: 1-ször a törekvés, hogy a dülők ugy egymásközött, mint a már rendezett vidékkel szerves kapcsolatba jussanak; 2-szor, hogy a hegyi vizek megfelelően elosztva e czélra szolgáló árkokban találják levezetésüket; 3-szor, hogy minden egyes telek közuton legyen megközelithető; 4-szer, hogy a szép kilátást nyujtó pontokon kisebb-nagyobb terjedelmü nyughelyek álljanak a közönség élvezetére és 5-ször, hogy a nagyterjedelmü szabályozási művelet fokozatosan legyen végrehajtható, Ezeket tartva szem előtt, a zugligeti ut és Béla király-utja között tervezve van egy 12 mtr széles fő-ut, mely egy, 350 mtr hosszu szakaszának kivételével, 5%-ot meg nem haladó emelkedéssel átszeli a Virányos- és Kutvölgy-dűlőket és alapját képezi e dülőkben tervezett összes többi utaknak, olykép, hogy egyszersmind az Istenhegyi dülővel is összeköttetést létesit. E fő utvonalra alapitott uthálózat tervezésénél gondot forditottunk arra, hogy a közuti vaspálya és a svábhegyi fogaskerekü vasut minél több irányból és minél rövidebb uton legyen megközelithető, feltételezve az állomáshelyek megfelelő szaporitását. Az Istenhegyi dülő szabályozásánál a kutvölgygyel való összeköttetésen felül másrészt arra törekedtünk, hogy az u. n kis svábhegy környéke, mely a tömören beépitett város határán fekszik, a meglevő uthálózatba czélszerüen beilleszkedő utakat nyerjen. Ami továbbá az Orbánhegy és Mártonhegy-dülőt illeti, nem kerülhette el figyelmünket, hogy ezek a dülők távol esnek azon utvonalaktól, melyeken közuti vasuti közlekedésről is gondoskodva van. Itt tehát szükséges volt oly fő utvonalat tervezni, mely közuti vasuttal ellátott fő közlekedési érből indul ki s méreténél, meg lejtviszonyainál fogva alkalmas legyen arra, hogy a fejlődés során, ha a viszonyok ugy alakulnak, majd közuti vasutat is fogadhasson be. A kérdéses fő-ut a külső körutból indul ki s a svábhegyi műárok mentén halad, áthidalással keresztezi az Istenhegyi utat, érinti a kis svábhegyet, majd serpentin-vonalban kanyarodik fel az Orbánhegyre, ezt végig szelve eléri a Mártonhegyet s ezen át haladva a farkasréti te-

metö főutvonalába torkol. Szélessége 20 mtr., lejtése jelentékenyen alul marad az 5%-on, kevés kivétellel, hol az emelkedés 5%. Meggyőződve ezek folytán arról, hogy a szabályozási terv ugy a hegyi vizek levezetése, mint a számitásba veendő többi érdekek szempontjából is ki fogja a felmerülő igényeket elégiteni, felkértük a székes-fővárost, hogy e tervet szintén tárgyalás alá venni és ahoz hozzájárulni sziveskedjék. Tájékoztattuk a székesfővárost egyuttal arról is, hogy ezen szabályozási terv végérvényes megállapitása esetére egyidejüleg az iránt is megállapodtunk, hogy figyelemmel a tervhez képest változó viszonyokra — az önálló épitési telkek keletkezésére jelenleg megszabva levő 1000 □-öles minimális térfogatot 600 □-ölre fogjuk leszállitani: 1. az Orbánhegy azon részén, melyet az Istenhegyi ut, a svábhegyi müárok mentén tervezett 20 mtres fő-ut, továbbá a németvölgyi ut határol; 2. az Istenhegy kis svábhegyi oldalának azon területén, melyet az épitésügyi szabályzat 13. §-ának d) pontjában körülirt ut, továbbá az Istenhegyi ut és azon tervezett ut határolnak, melynek mentén a 9899|2, 9899|1, 9900—9903, 9805, 9814—9822, 9825, 9827—9834 és a 9836|1, 9836|2. hrzi sz. telkek fekszenek.

A müegyetem Lágymányosi telkeinek szabályozása.

A Lágymányos szabályozási terve a m. kir. József müegyetem odatelepitése következtében módositást igényelt. Az erre vonatkozó terv megállapitásánál azon törekedtünk, hogy a müegyetem telepének jellege már a területi elrendezésben kellőkép érvényesüljön, hogy másrészt a hozzáférés minden irányban czélszerüen biztositva legyen. Az ezen irányelvek szerint készitett szabályozási terv — ugy vagyunk meggyőződve — a müegyetem érdekeit teljes mértékben ki fogja elégiteni, és pedig szerencsés összhangban a városrendezés többi érdekeivel. A vallás- és közoktatásügyi minister ur a tervet észrevétel nélkül el is fogadta; hozzájárult ahoz a székes-főváros is és igy a terv végérvényesen meg van állapitva, figyelemmel a jövő terjeszkedés érdekeire is. Kapcsolatosan felmerült volt a promontori ut kiszélésitése és irányának a módositása is, de ezt a székesfővárossal egyetértőleg mellőztük.

Az I. ker. Tündérhegyi-ut s a Mátyás király ut

között összeköttetés létesitése végett a főváros kezdeményezése folytán egy 8 mtr. széles uj utat vettünk fel az általános szabályozási tervbe.

A II. ker. Corvintér és környékének rendezése

Néhai Millacher Lajos hagyományából a II. kerületben felállitandó diszkut helyéül a Corvintér jelöltetvén ki, ennek folytán a tér megfelelő rendezése vált szükségessé. A székes-főváros által előterjesztett terv szerint az iskola-utcza felé jelenleg emelkedő tér, területének mintegy $^2/_3$ részében, a fő-utcza niveaujára száll le; az ut pedig, mely átlós irányban vezetett az iskola-utczába, támfalak közé fogott serpentinuttal helyettesittetik. Emelkedése ez utóbbinak 2—$2^1/_2$%. A tér nyugati oldalán álló házakhoz támfallal biztositott keskeny ut kőzvetiti a közlekedést. A rendezés, illetőleg leásás következtében a tér éjszaki oldalát képező Vigadóépület homlokzata igen kedvezően érvényesül, a kapuczinusok templomának eddig elöntött éjszaki oldala pedig szabaddá válik. Azzal a kivánsággal, hogy a támfalak épitészetileg a diszkuttal összhangzóan képeztessenek ki, elfogadtuk a rendezési tervet, mely egyébként felölelte a fő-utcza, halász-utcza és vám-utcza közti sza-

kaszának gránittal, a fazekastér éjszaki és déli határát képező két névtelen utczának asphalttal és az iskola-utczának keramittal való burkolását is, kapcsolatosan a föld alatti közmüvek létesitésével. Magára a térre, továbbá serpentin-utra és a felső-utra a keramitburkolat fogadtatott el.

II. ker. Trombitas-ut.

Már előző jelentésünkben ismertettük, hogy a trombitás-ut egy szakasza azon agyagaknázások következtében, melyeket a „Kőszénbánya és téglagyár Pesten“ bej. czég ottani téglagyártelepén eszközölt, már évtizedek előtt leszakadt s hogy a helyreállitás kötelezettsége a társulat terhére jogérvényesen kimondatott. Ezzel szemben felmerült az az eszme, hogy a társulat a régi helyett azt az uj vonalat épitse ki, mely a retek-utczából, a fogaskerekü vasut állomásával szemben kiindulva, a budakeszi-uttal közel párhuzamosan haladna. Jeleztük azt is, hogy a kérdés megoldása érdekében vezetésünk alatt vegyes bizottság küldetett ki. A fentieket most azzal egészithetjük ki, hogy a bizottság a társulattal folytatott tárgyalásait a mult évben befejezte. Ami az eredményt illeti, a bizottság jegyzőkönyvi megállapodásait szó szerint itt közöljük:

„A bizottság a bemutatott tervek átvizsgálása után azon meggyőződésre jutott, hogy a társulat által kivánt, a helyzetrajzon kék aláfestett szinnel megjelölt utvonal az azon kitüntetett alternativa elhagyásával a közlekedési igényeknek meg fog felelni, s annak létesitésével a leszakadt utvonal felhagyása a kiküldő hatóságoknak elfogadásra ajánlható; de mielőtt még a részletes kikötésekre térne át, már ezuttal szükségesnek látja jelezni, hogy tekintettel az utfeltöltésre használt anyag egyenletlen voltára, valamint a feltöltés mérvére, a társulatnak a feltöltött uttest jóságáért tiz évig kell szavatolnia, mert a tapasztalás igazolta, hogy ily nagymérvü feltöltés kellő megülepedéséhez nehány esztendő nem elégséges.

A társulat azon kivánsága ellen, hogy a hosszszelvényben megjelölt átereszeket aluljárók alakjában megépithesse, kifogása nincsen, de magától értetődik, hogy az átereszek, mint az ő érdekében eszközölt létesitmények fentartása a társulatot terheli nemcsak a most emlitett 10 évig, hanem mindaddig, mig a téglagyár üzeme végleg be nem szüntettetik.

Nincs továbbá észrevétele annak engedélyezése ellen sem, hogy az uj ut által ketté osztott kezelési telepének összeköttetése czéljára az utat keresztezőleg munkavágányt létesithessen.

A bizottság továbbá elkerülhetetlenül szükségesnek látja kikötni azt is, hogy az egész telepre vonatkozó szabályozás már ezuttal telekkönyvileg végrehajtassék.

A társulat kijelenti, hogy készségesen hozzájárul ahhoz, hogy az egész telepe a székes-fővárosi mérnöki hivatal által 1899. évi junius hó 9-én 3 XXII./1 t. t. szám alatt kiállitott térrajz alapján ezuttal szabályoztassék.

Ezek után a bizottság a leszakadt Trombitás-ut pótlásául létesitendő uj ut épitésére, valamint a telket érintő szabályozásra vonatkozó feltételeket, illetve kikötéseket részleteiben tárgyalva, a társulat hozzájárulásával azokat a következőkben állapitotta meg, u. m.

I. az utvonalat és az ut kiépitését illetőleg:

1. A hat öl szélességü, 6·84 méter szélességben alapzatos macadam burkolattal és ebben mindkét oldalt 0·75 méter széles, terméskövel burkolt folyókával, és két, egyenként 2·27 m. széles kavicsolt és trachit-kötőkövekből készült járdaszegélyü járdával, valamint a gödör menténi járda szélén alkalmazandó léczkeritéssel vagy legalább 1·20 méter magas, megfelelő szerkezetü korláttal biró utnak vonalirányául az ide füzött helyszinrajzon kék alátestéssel megjelölt vonal állapittatik meg, a pontozott kék vonalu alternativa mellőzésével.

2. annak megjegyzése mellett, hogy az ezen utvonalba eső terület már most, a telek telekkönyvi rendezése alkalmával lesz telekkönyvileg lejegyzendő, köteles a társulat az utnak a bemutatott és ide füzött hossz- és keresztszelvények, — és a keresztszelvényeken feltüntetett mintaszelvény szerint leendő megépitésére az engedélyt a székes-fővárosi hatóságtól kieszközölni és az utat, ezeknek megfelelőleg és a hatóság által kitüzendő végleges fekszinig feltöltve, legkésőbb három esztendő alatt teljesen kiépiteni és forgalomképes állapotban a székes-fővárosnak a forgalom czéljára átadni.

A most megállapitott három esztendő a jelen ügy eldöntésének jogérvényességétől számitandó; ha azonban az ideiglenes sikló és faház épitésére kért engedélyt a társulat még a folyó 1899. évben nyerné el, a három esztendő az 1902. év végével fog lejárni.

3. A székes-fővárostól nyert engedélynek megfelelőleg elkészitendő kocsiut, folyóka és járdaburkolatot köteles a társulat annak átvételétől számitandó egy esztendeig jó karban tartani és az ezen idő alatt felmerült helyreállitási munkálatokat saját költségén a székes főváros felhivására haladék nélkül teljesiteni.

E mellett a társulat szavatol az ut átvétele napjától számitandó 10 azaz Tiz esztendeig az uttesten netalán mutatkozó ülepedésekért, és köteles az ülepedés okozta helyreállitási munkálatokat a székes-főváros felhivására és az ez által meghatározandó határidő alatt saját költségén végrehajtani.

Az uttesten létesitendő átereszek fentartása nem csak a most kikötött tiz éven át, hanem mindaddig

terheli a társulatot, mig a téglagyártás üzeme a telepen végleg be nem szüntettetik.

4. Ha a társulat a feltöltés és az átereszek épitésének munkálatait a 2. pont szerint számitandó két esztendő alatt be nem fejezné, vagy ezt befejezve, az utat a kikötéseknek megfelelőleg ki nem épitené, és a megállapitott három esztendei idő alatt forgalomképes állapotban át nem adná, köteles leend a székes-fővárosnak 3000 azaz Háromezer forintot kötbér czimén fizetni, mely kötbér az általa letett biztositékból minden birói közbenjárás nélkül fog a székes-főváros által fedeztetni, és e mellett joga lesz a székes-fővárosnak a még hátralevő munkálatokat a társulat költségére tetszése szerint akár vállalkozó utján, akár házilag végrehajtatni s a felmerülő költségek tekintetében magát első sorban, minden birói közbenjárás nélkül a társulat biztositékából kielégiteni.

5. A társulat az ezen megállapodások szerint elvállalt kötelezettségei biztositásául a már letett 12.000 frtnyi biztositékát köteles 24.000 az Huszonnégyezer forintra kiegésziteni és e végből még 12.000 forintot akár készpénzben, akár állami óvadékra alkalmas értékpapirokban a székes-főváros felhivásától számitandó 8 nap azaz Nyolcz nap alatt a székes-főváros központi pénztárába letenni.

Ezen 24.000 forintnyi biztositékból 5000 frt azaz Ötezer forint az ut átadása, illetve átvétele napjától számitandó 10 évig visszatartatik azon czélból, hogy az uttest netaláni sülyedése folytán előálló helyreállitási munkák biztositásául szolgáljon, és csak akkor fog a társulatnak kiadatni, ha az emlitett 10 esztendő leteltével az uttest kifogástalan állapotban találtatott. Mig a biztositéknak többi része akkor fog a társulatnak kiadatni, ha az utburkolat az átvételtől számitandó egy év leteltével megejtendő vizsgálat utján kifogástalan állapotban találtatott.

6. A társulatnak megengedtetik, hogy az uj ut által kettéosztott kezelési telepének összeköttetése czéljára az uton, azt keresztezőleg anyag-szállitó üzemi vasuti sineket fektethessen le, mire nézve a társulat részéről a közlekedés háboritlan fentartása érdekében szükséges kikötések megállapithatása végett az engedély külön lesz kikérendő.

II. a szabályozást illetőleg:

A jelenleg érvényben levő szabályozást az ide füzött s a székes-fővárosi mérnöki hivatal által 3 XXII. 1. t. t. szám alatt készitett térrajz tünteti fel.

A bizottság mindenekelőtt kijelenti, hogy a társulati telepnek az Ördögárok mentén haladó homlokzatának szabályozása ezuttal mellőztetik, mert ezen homlokzaton az Ördögárok és a Budakeszi ut irányában a szabályozás még nincs megállapitva.

Továbbá megjegyzi a bizottság, hogy az előzőkben emlitett uj utvonalnak megállapitása folytán ezen utnak és az éjszak felé tervezett szerpentin utnak összeköttetése szemben az ide füzött térrajzzal, módositást fog szenvedni.

Egyebekben a társulat összes telkeit érintő és a térrajzon feltüntetett szabályozással kapcsolatos kikötések a következők:

1. A fővárosi közmunkák tanácsa a leszakadt Trombitás utnak területét cserébe átengedi a társulatnak, a telkéből kihasitandó hat öl szélességü ut czéljára szükséges területért.

2. A társulat a térrajzon a)-val jelölt 146·40 □-ölnyi területet, mely a Retek-utczából a régi Trombitás-utra vezető, most lépcsős ut kiszélesitéséhez igényeltetik, továbbá a térrajzon h) betüvel jelölt 194·00 □-ölnyi területet, mely a Rókus-hegyi ut kiszélesitéséhez szolgáland, minden kárpótlás nélkül engedi át.

3. A többi eleső területekre nézve az érvényben levő szabályok és gyakorlat által megállapitott elvek lesznek mérvadók, melyek szerint köteles a társulat a szabályozási tervbe felvett uj utak czéljára a mennyiben az uj ut által telkei két uj homlokzatot nyernek, az egész utterületet, a mennyiben pedig csak egy uj homlokzatot nyernek, az utterület felét kárpótlás nélkül átengedni.

Ha telkeiből több terület esnék el, mint a mennyit a szabályok és gyakorlat értelmében kárpótlás nélkül tartozand átadni, a többlet területért a társulat kárpótoltatik, ha viszont telkéből kevesebb esik el, a hiányzó területet a társulat a hatóságnak készpénzben megtéritendi.

Az ennek alapján térképileg is kimutatandó területi különbözet négyszögölenkénti 3 azaz Három forinttal fog elszámoltatni.

Miután a szerpentin-ut a társulat háromrendü telkeit akként érinti, hogy a szabályozás végrehajtása után két oly telek keletkezik, és pedig a térrajzon 6693|2. hr. számmal jelölt 294 □-ölnyi területtel, és a 6693|3. hr. számmal jelölt 336·50 □-ölnyi területtel, mely telkek méreteik és térfogatuk miatt önálló telkeket nem képezhetnek, ennélfogva ezen telkek a társu-

lattól négyszögölenként fizetendő 3 azaz Három forinttal beváltatnak.

Világosan kiköttetik, hogy a Trombitás ut leszakadása következtében ettől keletfelé párhuzamosan a társulat által nagy részben saját telkei igénybevételével létesitett ideiglenes ut fentartását a társulat mindaddig tartozik türni, mig a szemben fekvő többi érdekelt telektulajdonosok telkeiből az ut czéljára a szabályozás folytán szükéges terület a hatóság által a telkek szabályozása alkalmával szintén meg nem szereztetett.

Magától értetik, hogy a társulat telkei telekkönyvi rendezésével, a budakeszi utat a Trombitás uttal összekötőleg a társulat által a közforgalomnak ideiglenes utként átadott ut, a mai állapotában megy át a székesfőváros birtokába, a társulat tehát az ezen pont értelmében járó kártalanitási összegen felül egyéb kárpótlásra igényt nem tarthat.

4. A fővárosi közmunkák tanácsa átengedi a társulatnak a leszakadt Trombitás ut és az ezzel keletfelé párhuzamosan tervezett ut között fekvő, hajdanában utnak is használt, de a felülről jövő vizek levezetésére is szolgáló, a térrajzon p)-vel jelölt 204·00 és r)-el jelölt 171·50 □-ölnyi térfogattal biró területet, mely uterületek az előző pont értelmében megejtendő leszámolásban lesznek, négyszögölenként szintén 3 azaz Három forinttal, számitásba veendők.

Ezen kétrendbeli telken a vizlevezetést a társulat türni tartozik mindaddig, mig az itt eddig lefolyó vizek más irányban való levezetéséről gondoskodás nem történend.

5 A leszámolás eredménye szerint a társulatnak kijáró kártalanitási ár a kötendő kisajátitási csereegyezség alapján kieszközlendő telekkönyvi rendezés után a birói végzés vételétől számitandó 30 napon belül fog neki kifizettetni; ha pedig a leszámolás a társulat részéről fizetendő összeget eredményezné, ez esetben a társulat köteles a terhére mutatkozó összeget szintén a fenti határidő alatt a székes főváros központi pénztárába befizetni.

Végül a bizottság tudomásul veszi a fővárosi közmunkák tanácsa kiküldöttjeinek azon kijelentését, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa a társulat tulajdonát képező összes telkek ilyképi szabályozása következtében a társulatnak a leszámolás eredményéhez képest fizetendő kártalanitási ár viselését készséggel elvállalja.

Midőn a bizottság ismételten is kijelentené, hogy a fentiekben javaslatba hozott uj utvonal a közlekedési

igényeknek jobban felel meg, mint a leszakadt Trombitás-ut vonala, egyuttal azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy a társulattal egyetértőleg megállapitott feltételek és kikötések elfogadásával oly uj jogalap teremtetik, mely a székes-főváros közönsége közérdekeit minden tekintetben kielégiti és lehetővé teszi azon jogérvényes határozatának hatályon kivül helyezését, mely szerint a társulat a leszakadt Trombitás ut kiépitésére kötelezteteti. Miért is a jelen jegyzőkönyvben foglalt összes megállapodások elfogadását küldő hatóságainak megnyugvással ajánlja.

Magától értetik hogy a mennyiben a székes-főváros közönsége a vegyes bizottság ezen megállapodásait el nem fogadná, uj jogalap hiányában a székes-főváros közönségének a leszakadt Trombitás-ut helyreállitása tárgyában hozott határozatai teljes érvényükben fennállanak.

Habár a vegyes bizottság a fentebbiekben kiküldetésének megfelelt és e tárgybani feladatát megoldottnak tekinti, mégis szükségesnek tartja a küldő hatóságok figyelmét felhivni arra, hogy a társulat az agyag kiaknázást telepén külön hatósági engedély nélkül eszközli és pedig a közbiztonsági követelmények figyelmen kivül hagyása mellett, a mennyiben a kiaknázás mintegy 30—34 méter hosszban majdnem merőlegesen eszközöltetik. A társulat ennélfogva utasitandó volna, hogy az agyagkiaknázásra utólag kérjen engedélyt és ez alkalommal az épitési hatóságnak leend feladata az agyagkiaknázás feltételeit sürgősen megállapitani, a mely feltételek a fenforgó viszonyoknál fogva szigoritott kikötéseket igényelnek.

Ugyanis már az 1883. évben eljárt vegyes bizottság constatálta, hogy a mélyen fekvő kék agyagréteg fölött a sárga agyag mozgó, csuszamlós rétegekből áll; nehogy tehát a leszakadt Trombitás uttal párhuzamosan kelet felé tervezett uj ut azon veszélynek legyen kitéve, hogy további agyagkiaknázás következtében ezen ut is leszakadjon, — a bizottság elkerülhetlenül szükségesnek találja azt, hogy a most emlitett uj ut mentén legalább egy tiz öl széles területszalag a mai állapotában érintetlenül hagyassék, vagyis ezen területszalagon az agyagkiaknázás tiltva legyen, és hogy a telepen az agyagkiaknázás csak ezen tiz ölnyi szalagtól számitva engetessék meg, legalább 45 foknyi lejtő betartása mellett.

Ezen tiz ölnyi területszalag megállapitását városrendezési szempontból is szükségesnek tartja a bizottság, szem előtt tartva a téglagyártás megszüntével beálló változott viszonyokat, a midőn ezen nagykiterjedésü

telep is a szabályozott környék keretébe be lesz illesztendő.

A bizottság ugyanis a téglagyártás megszüntével e telep rendezését akkép látja ugy a közérdek, mint a társulat saját érdekei szempontjából megoldandónak, hogy a telepnek a Retek-utcza menténi sik területe, ide értve a feltöltendő gödör területét is, mely nagy részben a IV. övezetbe esik, kisebb telkekre lesz felosztva, mig a telepet keletről szegélyző uj ut mentén fentartandó tiz ölnyi területszalag a telep mostani agyaggödréig terjedő lejtővel együtt nyaralótelkek alakitására szolgálna olyformán, hogy a tiz ölnyi csekély esésü terület a nyaraló épület elhelyezésére állana rendelkezésre, a lejtő pedig a nyaralóhoz tartozó kertet képezné.

Az agyagkiaknázás engedélyezése és ennek kapcsán a kikötések megállapitása természetesen külön hatósági intézkedést igényelvén, ezen ügy a leszakadt Trombitás-uttal kapcsolatos kérdésektől különválasztva volna elintézendő.“

A vegyes bizottság megállapodásait a küldő hatóságok egyértelmüen jováhagyván és elfogadván, a székes-fővárosi tanácsnak vált feladatává a végrehajtásról gondoskodni. Az évek hosszu során át megfeneklett ügye a trombitás-utnak igy jutott végre is gyakorlati megoldáshoz, melyben — ugy hiszszük — minden kapcsolatos köz- és magánérdek kielégitését találja

A II. ker. oszlop-utcza és Kis-Rókus utcza közt fekvő kincstári telek szabályozása

Méltányolva, hogy a földmivelésügyi m. kir minister ur ezen a telken az orsz. chemiai intézet, központi vegykisérleti állomás, a m. kir. rovartani állomás és a helybeli m. kir. állami magvizsgáló állomás czéljaira épitkezni szándékozik, a középitési bizottság javaslatához képest hozzájárultunk ahoz, hogy a kérdéses kincstári telek határain belül a tervezett utczák felhagyassanak s illetőleg hogy a szabályozás megfelelően módositassék. Ehez képest a mész-utcza és a kis Rókus-utcza közt folytatólagosan a kincstári telket keresztülszelően tervezett 8 öles utcza felhagyatott, és pedig nemcsak az oszlop-utczáig, hanem egész a mész-utczáig: helyette a kis-Rókus-utcza és a mész-utcza közt más vonalon egy 7 öles utcza vétetett az általános szabályozási tervbe. Ezen uj utczába, melynek területét a kincstár ingyen adja, torkol a petrezselyem-utcza és a betorkolással véget is ér, igy előző szakasza az uj szabályozási terv folytán feleslegessé válván.

Az irgalmas-rend Zsigmond utczai telkeinek szabályozása.

A magyar birodalmi irgalmas-rend a Zsigmond-utczában levő, elavult régi kórháza helyett ugyanezen a helyen modern uj kórházat óhajtván épiteni, a telekhez a Duna felől csatolandó 1119·20 □-ölnyi terjedék átengedéseért folyamodott. A szándék ellen városrendezési szempontból észrevétel nem merült fel, sőt azt a székes-fővárossal egyetértve telhetőleg előmozditani kivántuk, mert hiszen a rend eme kórházával elismerésre méltó nevezetes tényező volt eddig s akar lenni ezután is közegészségügyi szükségleteink ellátásában. A kért terjedék átengedésének kérdéséhez fel kellett azonban ölelnünk más szempontokat is. Kapcsolatosan gondoskodni óhajtottunk t. i. arról, hogy az épitendő uj kórházba, tömören lakott terü-

leten való fekvésénél fogva sem ragályos, sem pedig elmebetegek ne legyenek felvehetők, továbbá, hogy a telek déli oldalán elvonuló Vidra-utcza a mostani 6 ölről 10 ölre kiszélesittessék, végre, hogy a rend tébolydája, mely a Zsigmond-utcza másik oldalán fekszik, itt megszünjék és a rendnek ez a másik telektömbje egyidejüleg szintén szabályozást nyerjen. — Mindezeket a kérdéseket az irgalmasrenddel kisajátitási csere egyezség utján rendeztük. Ennek értelmében a rend ingyen kapta a telkeihez szabályozás folytán csatolandó, összesen 1136 30 □-ölnyi terjedékeket, viszont ingyen adta a telkeiből eleső összesen 231 60 □-ölnyi terjedékeket, melyek már telekkönyvileg is rendezve vannak. Továbbá kötelezte magát a rend a tébolyda telkéből eleső területeken levő felépitményeket legkésőbb 1903. évi deczember 1-ig saját költségén lebontani és a terjedékeket végleges lejtszinben feltöltve a közforgalomnak átadni; mulasztás esetében pedig a mindenkori tulajdonos költségére és veszélyére mindezt a hatóság fogja eszközölhetni, ami szolgalmi jog bekebelezésével biztosittatott. Ami végül az épitendő uj kórházat illeti, ebben a rendház is, összes tartozékaival együtt elhelyezését fogja találni s minthogy az irgalmas rend ebbe az épitkezésbe tetemes tőkét fektet be, ennélfogva az épület azon részét, mely a rend által megállapitandó betéglétszám részére egyelőre igénybe nem vétetik, bérházképen fogja használni; de az épületnek ez a része is oly módon képzendő ki, hogy kórházi czélokra könnyü szerrel átalakitható legyen.

A császárfürdő éjszaki oldalán tervezett utcza

A Zsigmond-utczai 4760. hrzi sz. telken egy 8 öles utcza lett volna nyitandó; minthogy azonban a telek a csaszárfürdőhöz gépház czéljára megszereztetett, azt a szabályozás alól felszabaditottuk olykép, hogy a tervezett utczát éjszak felé a szomszédos 4759. hrzi sz. telekre helyeztük át; egyszersmind hozzájárultunk ahoz, hogy az uj utcza csupán 6 öl széles legyen. A közlekedés igényeinek az igy is meg fog felelni, annyival inkább, mert a közeli párhuzamos kavics-utcza 8 öl szélesre fog szabályoztatni. A középitési bizottság ama kivánságát, hogy a szabályozás ezen módositásából a községi pénztárra teher ne háramoljék, abban láttuk kielégitve, hogy a kisajátitandó 4759. hrzi sz. ingatlan kártalanitását az érdekelt szomszédok uj homlokzat nyerése, illetve a 4758. hrzi sz. telek tulajdonosa a terjedék czimén is annak idején megtériteni lesznek kötelesek.

A III. ker. Vihar-utcza

Az érdekeltség kérelmére s a középitészeti bizottság javaslatához képest helybenhagytuk, hogy a vihar-utcza, kórház-utcza és névtelen utcza közti szakasza megnyitassék azon esetre, ha a szükséges területeket az érdekelt telektulajdonosok ingyen bocsátják rendelkezésre. Ellenkező esetre pedig kijelentettük, hogy az utczanyitás, miután általános forgalmi szempontból erre most még szükség nincsen, s igy érdekében kisajátitásokat eszközölni indokolt nem volna, arra az időre halasztandó, midőn az általa érintett telkek rendezése szőnyegre kerül.

A III. ker. Testvérhegyre vezető ut

A Testvérhegyi szőlőtulajdonosok kérték, hogy a bécsi utból kiágazólag a Testvérhegyre vezető, vizmosásos ut állittassék helyre, miután ez az egyedüli ut, mely a szöllőkhöz vezet. Pártolta a kérelmet a III. kerületi előljáróság is utalván arra, hogy e vidéken a szöllőmivelés örvendetes lendületet kezd venni. Gondoskodtunk tehát arról, hogy ez a vizmosásos ut 6 öl szélességben az általános szabályozási tervbe felvétessék.

A IV. ker. reáltanoda-utcza meghosszabbitása

Dr. Navratil Imre és Dr. Bőke Gyula egyetemi tanárok hozzánk intézett beadványukban a reáltanoda-utczát a muzeum-körutig kérték meghosszabbitani. Kétségtelen, hogy a szóban levő utcza meghosszabbitása igen kivánatos, mert igy az Irányi (volt kalap) utczával kapcsolatosan oly közlekedési ér létesülne, mely a muzeum-körutat és környékét a Kossuth Lajos-utczával és az eskü-uttal párhuzamosan ujabb összeköttetésbe hozná a Ferencz József rakparttal. Tekintve mégis, hogy az eszme megvalósitása a Schmied-Unger-féle ház kisajátitását teszi szükségessé, amire nincs fedezetünk, mert a fővárosi pénzalap egyéb fontosabb és sürgősebb feladatokra most egészen le van kötve, kénytelenek voltunk a beadványt a székesfővárosnak átengedni a végből, hogy azt szintén megfontolni és elhatározás alá venni sziveskedjék. Átengedtük egyuttal müszaki osztályunknak a kért utcza meghosszabbitásra készitett tervét is, azzal a kijelentéssel, hogy amennyiben a székes-főváros a szabályozást az általános szabályozási tervbe felvenni óhajtaná, ez ellen részünkről észrevétel nem forogna fenn.

Az V. ker. Csanády-tér

A főváros a Csanády-tér kérdésével foglalkozva, azt kérte, hogy járuljunk hozzá vagy a kisajátitási költségek viseléséhez, vagy pedig a tér elejtéséhez. Az előbbi kivánságot nem teljesithettük, mert a fővárosi pénzalapból e czélra fedezetet nem jelölhettünk ki. Ami pedig a tér elejtését illeti, már elvi szempontból lényeges aggályaink voltak, hogy a jelen és a jövő szükségleteinek figyelembe vételével kellő megfontolás után tervbe vett szabályozások a végrehajtás stádiumában a kisajátitási költségek pillanatnyi hatása alatt elejtessenek. Ez az eljárás a város fejlődésének bizonyára fel nem áldozható nagy érdekeit tenné koczkára, megingatná a szabályozási terv komolyságába vetett hitet és bizalmat, és előreláthatólag késői megbánást vonna maga után. Ezért különös tekintettel arra, hogy a kiterjedésében már amugy is jelentékenyen redukált térre szükség van, a tér felhagyását mellőznünk kellett.

Tér a VI. Hungária-ut és a Lehel-utcza találkozásánál.

Az általános szabályozási tervbe felvett ezen térnek az 1751|17. sz. telekkel összeeső részét a főváros elejteni kivánta, mivel a telektulajdonosokkal tulmagas követelésük miatt a kisajátitás iránt barátságos egyezség nem jött létre. Tekintve, hogy ez az ok már elvi szempontból nem fogadható el, mert igy az általános szabályozási terv halomra dőlne, pedig annak következetes végrehajtásához feltétlenül ragaszkodni kell; tekintve továbbá, hogy a középitési bizottság érvelése, mintha a térre, tervezett alakjában különösebb fontosságot helyezni nem lehetne, nem fogadható el, mivel két főközlekedési ér találkozásában a térre egész terjedelmében közszükségleti és szépészeti szempontból annál nagyobb szükség van, mivel a közelben az arena-ut és Lehel-utcza találkozásában tervezve volt tér a katonai épitkezések érdekében amugy is elejtetett, ezeknél fogva a vonatkozó szabályozási terv változatlan fentartásához ragaszkodtunk.

A VI. ker. angyalföldi tébolyda telkének szabályozása.

A telek szabályozása ugyan már megvan oldva, de mivel e szerint a tébolyda telepén két utcza fog keresztül vonulni, t. i. a gömb-utcza és szegedi utcza, ezek sorsáról kellett még gondoskodni, még pedig összhangban az intézet érdekeivel. Ehez képest megállapittatott, hogy a telep beépitett részéhez közelebb eső gömb-utcza, mig a telek jelenlegi czéljára fog használtatni, csak a tulajdonos kincstár, vagy jogutódja kivánságára lesz megnyitható; ellenben a szegedi ut megnyitása attól függetlenül a

szükség beálltával lesz eszközlendő, egyrészt mivel ez fő közlekedési ér jellegével bir, másrészt mivel esetleges korábbi megnyitása után is az intézetnek még elegendő helye marad ugy az épitkezésre, mint a betegek üdülésére is.

A Hermina-mező és István-mező dülők szabályozása.

Az érdekeltség kérelme folytán a székes-fővárossal elvi megállapodásra jutottunk az iránt, hogy a Hermina-ut, István-ut, Ilka-utcza, csömöri-ut, hajtsár-ut és a bécsi vasut közt fekvő területen a parczellázási minimum az eddigi 600 □-ölről 300 □-ölre szállittassék le. Kapcsolatosan és megelőzőleg gondoskodni kellett a szabályozásnak e változáshoz alkalmazkodó reviziójáról. A terv, melyet műszaki osztályunk a szabályozás módositására kidolgozott, simul az „alsó rákosi rétek“ dülőre már megállapitott szabályozáshoz, melynek az képezi egyik főbb dispositióját, hogy a városliget parkká alakittassék át. Az arena-ut és Hungária-körut, továbbá a róna-utcza és a hajtsár-ut irányába eső uj külső körutak, valamint a m. kir. államvasutak bécsi vonala mentén tervezett 14 öles uj sugár-ut, az Erzsébet királyné-ut, a csömöri-ut, Egressy-ut stb. 10—14 öl szélességben már azon czél szem előtt tartásával nyernek szabályozást, hogy a teherforgalom a parkká alakitandó városliget elkerülésével bonyolittassék le. A szóban forgó terület fejlődésére nagy jelentőségünek találtuk, hogy a Podmaniczky-utcza, mely most az arena-utnál végződik, a magyar államvasut bécsi vonala és az állatkert közti területen a hajtsár-uti külső körutig, az ide megállapitott térig 14, a Hungária köruttól kifelé pedig 18 öl szélességben meghosszabbittassék. Ehez a terület az állatkertből, illetőleg a magy. államvasutak olajgázgyártelepéből fog kihasittatni, mely utóbbi 1895-ben csak 10 évre engedélyeztetvén, néhány év mulva különben is eltávolitandó lesz. A vidék másik fő sugár-utja lesz az a 14 öles ut, mely az alsó-rákosi rétek dülőre elfogadott szabályozási terv szerint a bécsi vasutvonal mellett az amerikai utig vinne, de a jelenlegi tervezet szerint meghosszabbitást nyer a Hermina-utig és pedig akként, hogy az a Mexikói-uttól a Hermina-utig terjedő szakaszban 60 öl szélességű, mintegy 8400 □-öl nagyságu térbe megy át. E két sugár-ut keresztezvén a Hungária-körutat, ennek segélyével a város minden részével kapcsolatba jut. Gondoskodik továbbá a terv oly uj utczákról és utczameghosszabbitásokról, melyek az Erzsébet királyné uttal közel párhuzamosan, tehát ugyancsak sugár irányban, akként vannak tervezve, hogy azok a Hungária körutat keresztezzék. Az általános forgalom érdekében s azon czélból, hogy a telkek 300 □-öles parczellákra legyenek oszthatók, a terv meghosszabbitja a Columbus-utczát a Podmaniczky-utczáig, illetve a magy. államvasut bécsi vonaláig. Az amerikai-ut és a Jókai-ut közti telektömb feloszthatása érdekében egy uj utcza van a tervbe felvéve, mely az amerikai uttal párhuzamosan a hajtsár-uttól a csömöri-utig vezet. A czeglédi vasutvonal mentén, ennek mindkét oldalán párhuzamos utként haladó Mexikói-ut már előbbről 6—6 ölre kiszélesittetni van czélba véve, de e részben csak azután lesz végleges határozat hozható, ha a magyar államvasutak igazgatóságával a tárgyalások befejeztetnek. Ami a tereket illeti, e tekintetben a terv következőleg intézkedik: 1. Az Erzsébet királyné-ut és a Jókai ut találkozásánál mintegy 6300 □-ölnyi tér képződik. 2. A csömöri-ut és a Jókai-ut találkozásánál mintegy 4900 □-öl terület közczélra marad fentartva. 3. A Róna-utcza és a hajtsár-ut talál-

kozásánál mintegy 1300 □-öl terület marad square czéljára. 4. Az Egressy-ut közelében a Hungária-ut és Mexikói-ut között mintegy 2700 □-öl terület kisebb park czéljaira lesz felhasználva.

Miután megvizsgálva, ugy találtuk, hogy ez a főbb vonásaiban fent ismertetett szabályozási terv helyesen illeszkedik be az általános szabályozás keretébe, a kitüzött czélt, hogy t. i. a telkek 300 □-öles parczellákra legyenek oszthatók, kellőkép biztositja, gondoskodik a forgalom czélszerü lebonyolitásáról, terek alakitásáról s minden vonatkozásában a szépészeti igényeket is kielégiti, azt a kapcsolatosan tervezett fekszinek egyidejü megállapitása mellett elfogadtuk azzal, hogy az uj helyzethez alkalmazkodva, a nyaraló-övezet határát a bécsi ut mentén a hajtsár-ut felhagyandó szakasza helyett az amerikai-ut, a déli oldalon pedig a felhagyott régi csömöri-ut helyett, melyből a Bosnyák-utcza keletkezett, a csömöri ut uj vonala képezze. Önként érthető, hogy a szabályozási terv csak a székes-főváros hozzájárulásával fog érvényre jutni s csak ezután fogunk véglegesen határozni a felett, hogy a parczellázási minimum a fentebb megjelölt területen az eddigi 600 □-öl helyett jövőre 300 □-öl legyen.

A VII. ker. Gizella-ut kiszélesitése

A székes-főváros a Gizella-utat 8 ölre óhajtotta volna kiszélesiteni oly formán, hogy a keleti oldalon az előkertek, épitkezések és telekrendezések alkalmával az uthoz csatoltatnának. Részünkről ezt a kiszélesitést nem tartjuk szükségesnek. Elég széles járda mellett ugyanis a Gizella-uton 6·20—6·50 mtres kocsiut van, mely a forgalom igényeit most teljesen kielégiti. A jövőben pedig a forgalom nagyrészt a Hungária-körutra fog terelődni, mely a közvetlen szomszédságban van. A házak egymással szemben a Gizella-uton mintegy 11—12 öl távolságra vannak; helyzetük tehát a légjárat és a világosság szempontjából kifogástalan és ezen az állapoton a kiszélesités amugy sem javithatna, mert a különbség csak abból állana, hogy a keleti oldal előkertje az ut testéhez csatoltatnék. Ezekhez járul, hogy az előkertet az egyik oldalon elvenni, a másik oldalon pedig meghagyni, már szépészeti szempontból sem volna megengedhető. Egészen más lenne a helyzet, ha az összes érdekeltek mind a két oldalon felhagynák az előkertet és területét az ut kiszélesitéséhez ingyen átengednék. Erre az esetre és ily módon a kiszélesitést nem elleneztük.

VIII. ker. Kender-utcza szabályozása

Hogy a kerepesi-ut és az üllői-ut között a kender-utcza irányában közvetlen kapcsolat keletkezzék, még 1897-ben határozatba ment, hogy a kender-utcza a mostani 5 ölről 6 ölre kiszélesittessék, másrészt pedig a József-utczától a tavaszmező-utczáig szintén 6 ölben meghosszabbittassék. Ezt a meghosszabbitást a főváros a mult évben már el akarta ejteni, mert a kisajátitásoknál a tulajdonosok tulságos kártalanitási igényeket támasztottak. Tekintettel mégis a meghosszabbitás czéljára és azon körülményre, hogy e czél érdekében a kender-utcza meglevő szakaszának kiszélesitésére mi már tetemes áldozatot hoztunk, hozzájárulás helyett a kérdést a főváros ujabb megfontolásába ajánlottuk, kiemelve azt is, hogy elvi szempontból sem helyes az egyszer megállapitott szabályozást nyomós ok nélkül felhagyni. De másrészt kijelentettük, hogy a mennyiben a kender-utcza folytatólagos megnyitása az ujabb kisérletnél

sem mutatkoznék méltányos áron biztosithatónak, ez esetben az elejtésbe bele fogunk nyugodni.

Az üllői-ut szabályozása

Az üllői-ut szélessége eddig a belső szakaszon 20 ölben, a külső szakaszon pedig csak 18 ölben volt megállapitva. Tekintettel az ut nagy forgalmára, készségesen elfogadtuk a középitési bizottság javaslatát, hogy az ut szélessége külső részében is 20 öl legyen. Igy az ut rendezése az egész vonalon azonos szelvénybeosztással lesz eszközölhető, ami a közforgalomnak feltétlenül előnyére fog válni.

A IX. ker. Alsó-Bikarét ülőben a szabályozás módositása

A sertésközvágóhid épitése szükségessé tette, hogy a soroksári-ut és a sertésközvágóhid-consumvásár telepe között a 9601. és 9602. hrzi sz. telkeken keresztül egy 10 öl széles ut vétessék az általános szabályozási tervbe. Ennek ellenében a 9605. hrzi sz. telken tervezve volt 8 öles utcza, mint szükségtelen, töröltetett. Ugyanez a sors érte azokat az utczákat, melyek a szóban forgó vágóhid és vásártelep telkein tervezve voltak.

A X. ker. népliget kiterjesztése.

A székes-főváros azon szándékához, hogy a X. ker. Üllői-uti népliget a kőbányai utig kiterjesztessék, elvileg készségesen hozzájárultunk. Ami pedig a szándék kivitelének azt a módozatát illeti, hogy a kőbányai-ut és a népliget között egy 44 öl mélységü tömb, melyet a népligettől 6 öles utcza választana el, beépités czéljára tartassék fenn olyképen, hogy az emlitett 6 öles utcza és a kőbányai ut között két 8 öles utcza maradjon, e tekintetben méltányoltuk ugyan, hogy a beépitésre fentartandó tömbbe egy részben már beépitett magántelek is esnék, melyet ki kellene sajátitani, méltányoltunk továbbá, hogy ezen értékes épitési terület fentartását a főváros pénzügyi érdeke is kivánja; mindamellett ezt az érdeket lehetőleg összeegyeztetni óhajtottuk azzal a másik érdekkel, hogy a liget főleg szépészeti szempontból legalább egy darabon közvetlenül érintkezzék a kőbányai uttal, melynek vonalán sem tér, sem park, de még square sincsen; ugyanezért törekedve arra is, hogy a ligetbe már közvetlenül a kőbányai utról be lehessen jutni, akként kivántuk a népliget kiterjesztését eszközölni, hogy a beépitésre kijelölt tömbnek körülbelül a közepén s mintegy 100 ölnyi szélességben a liget közvetlenül a kőbányai uttal jöjjön érintkezésbe. E tekintetben a középitési bizottság javaslatára később az a megállapodás jött létre, hogy a kőbányai ut mentén ez a 44 öl mélységü terület kihasittassék ugyan, de rendeltetése későbbi elhatározásnak maradjon fentartva, addig pedig begyepesittessék. A Simor-utczára szükségesnek láttuk kimondani, hogy azt a liget területén is közut gyanánt kell fenntartani, mert közvetlen folytatását képezi a fertő utczának. Ellenben a ligethez csatolandó területen tervezett utczák önként érthetőleg elesnek.

A központi szegényház elhelyezése

E czélra a mérnöki hivatal két telket szemelt ki. Az egyik a kerepesi-ut éjszaki oldalán a Róna és angol utczák között, a másik a Drasche-féle téglagyáron tul a Jászberényi uton fekszik. Tekintve, hogy az előbbi a szóban forgó czélra igen drága volna, a középitési bizottságnak azt a javaslatát fogadtuk el, hogy a központi szegényház a X. ker. Jászberényi uton ajánlott városi telken nyerjen elhelyezést.

Egyuttal figyelmébe ajánlottuk a fővárosnak a telep csatornázását és vizvezetékkel való ellátását, mert bár különösen a csatornázás megoldása e mélyen fekvő telken jelentékeny nehézségbe ütközik, arról ily nagy telepnél, hol több mint 2000 ember fog elhelyezést találni, mulhatatlanul

gondoskodni kell. Kapcsolatosan határozatba ment az is, hogy a külső jászberényi-ut egész az ujszászi vasutvonalig 13 ölre fog kiszélesittetni.

A X. ker. óhegyi-ut foytatása Kis-Pestig

Azon czél elérése végett, hogy Kőbánya Kis-Pest községgel egyenes kapcsolatba jusson, tervbe vette a főváros, hogy az Óhegy-alja dülő egy 8 öles utczáját a kúttó-dülőn keresztül összeköti Kis-Pest Lehel utczájával. A tervet megfelelőnek nem találtuk. A 8 öl szélesség ugyanis, nem lehet kielégitő, különösen ha valamely megoldásra számitunk, mely a a czeglédi vasutvonallal való keresztezésnél alkalmazandó lesz. Ettől eltekintve, döntő fontosságunak ismertük fel azt a körülményt, hogy a kispesti Lehel-utcza, melybe a tervezett 8 öles utcza vezetne, csupán 5 öl széles s tehát nem alkalmas a Kis-Pestre irányuló forgalom továbbitására. Tekintve tehát, hogy maga a község is azt kérte a fővárostól, hogy a kispesti Báthory-utczával létesitsen összeköttetést, a fővárossal abban egyeztünk meg, hogy az ó-hegyi-ut folytatása a kúttó dülőn keresztül a régi szabályozási vonalak csekély eltolásával ugy vezettessék, hogy ezen 18 öles ut tengelye találkozzék a kispesti Báthory-utcza tengelyével, mely utóbbi utczáját a község éppen ezen összeköttetés érdekében már 10 öl szélességgel létesitette.

II.

Az uj hidakkal kapcsolatos rendezés.

A Ferencz József hidhoz tartozott rendezési munkák befejezéséről már előbb adtunk számot. Függőben maradt csupán a Sárosfürdő mellett volt katonai gyógyintézet kártalanitási ügye, továbbá a székes-főváros igénye az általa eszközölt munkák költségeinek megtérítésére. Hasonló igénye volt a fővárosnak az eskütéri hiddal kapcsolatos rendezésnél is.

A főváros igényeit illető kérdések megoldását foglalja magában a következő:

Jegyzőkönyv,

felvétetett az uj hidakkal kapcsolatos rendezésnél a székes-főváros végrehajtása alá tartozó munkák költségeinek megtérítése ügyében alakitott vegyes bizottság 1899. évi junius 10-én tartott üléseiről.

Jelen voltak:

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre min. tanácsos, mint elnök, továbbá Bakos János és Garancsy Mihály osztálytanácsosok. Budapest székes-tőváros részéről: Vosits Károly tanácsnok, Toldy József tiszti főügyész, Lampl Hugó, főszámvevő, Haris Demeter müsz. tanácsos, Bárdi István s Rumbach Dezső, mérnökök, Józsa Mihály, I. ker., Dr. Szalay Sándor II. ker. és Goreczky Zsigmond IV. ker. előljáróhelyettes és Kauser János székes-fővárosi bizottsági tag.

Elnök üdvözölvén a megjelenteket, az előzményeket röviden a következőkben foglalja össze:

A székes-fővárosi tanács 1898. máj. 3-án 30833|97. 44718|96. sz. a. felterjesztést intézett a kereskedelemügyi minister urhoz, melynek kapcsán a Ferencz József hiddal kapcsolatos rendezésnél általa eszközölt munkák költségét számlákkal 6697 frt 78 krban mutatva ki, ezen összeg megtérítését kérte. A kereskedelmi miniszter ur 1898. jul. 14-én 36156. sz. a. kelt leiratával a főv. közmunkák tanácsától kért véleményt.

Továbbá a fővárosi közmunkák tanácsa 1898. febr. 12-én 833|98. valamint 1898. jun. 2-án 4180|98. sz. a. kelt átirataival felkérte a székes fővárost, hogy az esküteri hiddal kapcsolatos szabályozás folytán a IV. ker. Sebestyén-utczában és a Rózsatéren levő földalatti közmüvek sürgős áthelyezéséről gondoskodni sziveskedjék. A székes-fővárosi tanács 1898. jun. 30-án 27637. sz. a., nemkülönben 1898. aug. 4-én 38546. sz. a. kelt átirataival igényt támasztott arra, hogy ezen munkák 8000 frtra tett költségei részére szintén megtérittessenek.

Mielőtt a főv. közmunkák tanácsa a kereskedelmi miniszter urnak véleményt adott s a székes-főváros irányában nyilatkozott volna, — tekintettel a később felmerülő munkákra is — a kérdés elvi eldöntése iránt a ministerelnök urhoz fordult. A kormánynyal igy megkezdett tárgyalásoknak a főv. közmunkák tanácsa két rendbeli indokolt előterjesztéssel megfelelő irányt adván, e tárgyalások végre a miniszterelnök urtól f. évi febr. 1-jéről 1303. sz. a. vett leirat értelmében a székes-fővárosnak kedvező eredményre vezettek.

Erről a közmunkák tanácsa f. évi febr. 9-én 704. sz. a. kelt átiratával a székesfővárost értesitvén, inditványba hozta, hogy a részletek teljes rendezésére vegyes bizottság küldessék; ezt a székesfőváros tanácsa f. évi ápril 27-én 9204. sz. a. kelt átirata szerint elfogadván, s a kiküldöttek mindkét részről megneveztetvén, elnök elérkezettnek látta az időt arra, hogy a vegyes bizottság müködésének fonalát felvegye, a székes-főváros által is elfogadott azon elvi alapon, mely a miniszterelnök ur 1303/99 sz. leiratában, illetőleg a közmunkák tanácsa ennek nyomán a fővároshoz intézett 704|899. sz. átiratában van meghatározva.

Mindenekelőtt tehát közös egyértéssel constatálja a bizottság, hogy a székes-főváros azon munkáinak költségei lesznek részére a hidalapból megtéritendők, melyek az uj hidakkal járó rendezéseknek szükségképeni folyományát képezik s arra a területre esnek, melyet a m. kir. kormány megbizásából a fővárosi közmunkák tanácsa van hivatva rendezni.

Attérve a részletekre, a bizottság első sorban a székes-főváros ama 6697 frt 78 kr. követelését veszi tárgyalás alá, melynek megtéritése végett a kereskedelemügyi minister urhoz fordult.

A Ferencz József-hid körüli rendezésre vonatkozó ezen követelés az illető vállalkozók számlái és egyéb leszámolási okmányok és tervek alapján tételről-tételre behatóan megvizsgáltatván, a bizottság egyértelmüleg a következőkben állapodott meg:

Az 1. tétel alatt a Ferencz József-hid épitése folytán szükségessé vált csőátfektetésnél 1894. okt. 3—6-ig alkalmazott munkások napszámjegyzékében felszámitott 76 frt 20 kr., továbbá az ugyanezen csőátfektetési munkánál 1894. okt. 7—13-ig és okt. 21—27-ig felmerült 167 frt 49 kr., illetőleg 67 frt 60 kr., s igy összesen 311 frt 29 kr. szóval Háromszáztizenegy frt 29 kr. a fővárosnak megtéritendő.

2. Schaffer György kövező által a sárosfürdőnél eszközölt kövezésért anyag és munka fejében érvényesitett 328 frt 29 kr. szóval Háromszázhuszonnyolcz frt 29 kr. a fővárosnak megtéritendő.

3. Winkler István kövező 1399 frt 47 krról szóló számlája arról tanuskodik, hogy a székes főváros a közmunkák tanácsa által rendezendő területről a burkolási kőanyagot, továbbá járdaszegélyköveket és faveremrácsokat elvitette és azokkal saját czéljaira rendelkezett. Hosszas gyakorlat által szentesitett s a székes-főváros által következetesen el is ismert elv az, hogy ha a közmunkák tanácsa valamely utat, utczát vagy teret rendez, az ott található régi anyag tulajdonává lesz, annyival inkább, mert hiszen a helyett ujat és értékesebbet ad a a fővárosnak. Ezen elvből kifolyólag pl. a Lipótkörúton s másutt is megtörtént, hogy a régi anyagot a székesfőváros a közmunkák tanácsától megvette. A bizottság tehát a jelen esetben is megállapitottnak látja, hogy azok az anyagok, melyeknek elfuvarozási költségei fejében Winkler István kérdéses számlájában a 6%-os engedmény leütése mellett 656 frt 68 kr. van keresetbe hozva, a közmunkák tanácsa tulajdonát képezte s ennélfogva annak értéke részére megtéritendő, másrészt pedig Winkler számlájából a régi anyag fuvarozására eső fentebbi 656 frt 68 kr. a közmunkák tanácsa, illetve a hidalap irányában törlendő. Ehez képest ez a számla 742 frt 79 krra apad és ennek ellenében áll a közmunkák tanácsa követelése a régi anyagokért, melyeknek értékét a bizottság Bakos János osztálytanácsos ur javaslatának elfogadásával a Ferencz József-hid körüli rendezéssel megbizott Dénes Zsigmond vállalkozónak a közmunkák tanácsa 4102|897. sz. határozatával jóváhagyott szerződésben foglalt egységáraival számitja, leütvén ezekből 40%-ot.

Ebből folyólag a közmunkák tanácsa szóban forgó követelése igy alakul:

	Vállalati egységár		Levonva 40%		Fix egységár		Összesen	
	frt	kr.	frt	kr	frt	kr.	frt	kr
24|32 gránitszegélykő 192·49 mtr. . .	5	10	2	04	3	06	589	02
18|18 gránitkoczkakő 10.109 drb. . .	320	—	128	—	192	—	1940	93
terméskő 132·80 m³ .	—	—	—	—	1	—	132	80
trachitkoczka 369.60 m³	—	—	—	—	1	30	480	48
trachitjárdakő 3681 drb	190	—	76	—	114	—	419	63
faveremrács 18 drb .	28	—	11	20	16	80	302	40
Összesen:	—	—	—	—	—	—	3865	26

megjegyeztetvén, hogy az anyagok mennyiségére vonatkozó adatok a kérdéses számlából vétettek, illetőleg a faveremrács drb. számát Rumbach Dezső mérnök ur jelentette be.

Összevetve most már a főváros 742 frt 79 krnyi követelését a közmunkák tanácsa 3865 frt 26 krnyi ellenkövetelésével, mutatkozik az utóbbi javára tisztán 3122 frt 47 kr. szóval Háromezeregyszázhuszonkettő frt 47 kr.

4. Az általános osztrák légszesztársulatnak lámpaáthelyezésért az 1894. decz. 30-ról kelt számla alapján fizetett 126 frt, továbbá az 1894. decz. 31-iki számla alapján fizetett 80 frt 65 kr., összesen tehát 206 frt 65 kr, szóval kettőszázhat frt 65 kr a fővárosnak megtéritendő.

5. A The Neuthatel Asphalt Company 1896. okt. 25-én kelt, a központi vásárcsarnok járdájára vonatkozó, 1074 frt 55 krral érvényesitett számlából a hidalap terhére rótt 588 frt 55 kr. ezen alap terhére el nem fogadható. Mikor ugyanis a vámházköruti járda a társulat jótállási kötelezettségének leteltével tőle átveendő s további gondozás végett a fővárosnak átadandó volt, az ez iránt 1896. aug. 24-én tartott helyszini bizottsági eljárás során megállapittatott, hogy a vásárcsarnok előtt a járda felszakittatván, annak ott nyoma sem volt; ugyanakkor egyszersmind kimondotta az eljáró bizottság, hogy a járda előállitása azon hatóság feladatát fogja képezni, melynek intézkedéséből a régi járda eltávolittatott. Valószinü sőt bizonyosnak látszik, hogy a járdát a vásárcsarnok épitése érdekében távoli-

tották el: annyi azonban kétségtelen, hogy a hidépitési művezetőség ahoz nem nyult és eltávolitása iránt egyébképen sem rendelkezett, következőleg az 588 frt 55 kr. a hidalap terhére való felszámitásának helye nem lehet.

6. A Gellértrakparti vizvezetéki csőáthelyezés czimén a főváros 3554 frt 01 krt számit fel megtéritendőnek. Ezt a munkát azonban nem a Ferencz József-hid épitése, hanem voltaképen a szabályozás tette szükségessé, mely egészen független a hid épitésétől. Tekintettel tehát arra, hogy a kérdéses csőáthelyezés már szabályozási okokból eszközlendő lett volna. mert a régi cső nem a szabályozásnak megfelelő helyen feküdt, tekintettel továbbá arra, hogy a rakpart kiépitése következtében az áthelyezés már különben is elodázhatatlanná vált volna, s e szerint a hidépitésnek csak annyi befolyása volt, hogy az átfektetés körülbelül egy évvel előbb történt meg, mint a hidépités nélkül is elkerülhetetlenné vált volna: mindezeknél fogva a bizottság a kérdéses 3554 frt 01 kr megtéritésének annál kevésbé látja helyét, mert ez a fővárosra nézve nem muló, hanem maradandó hasznu befektetést képez.

7. Winkler István kövező fuvarozásról szóló, 17 frt 64 krral érvényesitett számlája megtéritésre el nem fogadható; a mérnöki hivatal megrendelő utalványából ugyanis kitünik, hogy a megrendelt járdaszegélykő a vásárcsarnok elé a sóház és pipa-utczába szállittatott, itt tehát nem a közmunkák tanácsa rendezése alá eső területről van szó, a felállitott és elfogadott elvnél fogva tehát jelen esetben megtéritésnek semmi helye nincsen.

8. A vizvezetéki igazgatóság által 6795|94. V. V. szhoz bemutatott számlakönyvi kivonat 603 frt 17 krról szól; ebből 311 frt 29 kr. megtéritésre már a fentebbi 1. pont alatt elfogadtatván, e helyütt még 291 frt 88 kr. megtéritéséről van szó. Tekintve, hogy ez az összeg a balparton a hidépités folytán szükségessé vált ideiglenes csőátfektetésre vonatkozik, ezen kettőszázkilenczvenegy frt 88 krt a bizottság megtéritendőnek állapitja meg.

Összefoglalva a fentiek eredményét, az 1. 2. 4. és 8. pontok értelmében a fővárosnak igénye van 1138 frt 11 kr. megtéritésére; viszont a 3. pont szerint tartozik a főváros a közmunkák tanácsának 3122 frt 47 krral, az 5. 6. és 7. pontoknál pedig megtéritésnek helye nincsen; igy tehát a főváros tisztán 1984 frt 36 kr. szóval Egyezer kilenczszáznyolczvannégy frt 36 krral tartozik, mely összeg a legközelebbi elszámolás alkalmával a köz-

munkák tanácsa javára való betudás utján lesz kiegyenlitendő.

Áttérve az eskütéri hiddal kapcsolatos rendezésre, hol a főváros által végzett munkák költségeinek megtéritése tekintetében concret elszámolás még nincs előterjesztve,

a bizottság a megtéritésre irányadóul szolgálandó elvek iránt a következőkben állapodik meg:

1. A vizvezetéki csövek átfektetése, ha a rendezés folytán merül fel, megtéritendő. Uj vizvezetéki csövek fektetése, ha ez a rendezés alá eső városrész, vagy közvetlen környezetének ellátására szolgál, szintén megtéritendő; ellenben nincs megtéritésnek helye oly nagyobb méretü cső fektetésénél, mely távolabbi vidék ellátása czéljából fektettetik le.

2. A csatornák épitési költségének megtéritésénél mértékül az utvonal mentén fekvő házakhoz szolgáló normalis csatorna szelvénye vétetik; a mellékgyüjtő jellegével épitendő csatorna költsége tehát csak részben, és pedig a fentebb jelzett mértékben képezheti megtérités tárgyát.

3. Légszeszcsövek és kabelek fektetésénél az illető vállalatokkal fennálló szerződések határozmányai alkalmazandók, kellő figyelemmel arra, hogy a kigyótér és hid között előbb nem létezett uj ut megnyitásáról és rendezéséről van szó. Amit a székes-főváros szerződései értelmében a vállalatoktól dijazás nélkül követelhet, azt igy fogja eszközöltetni; amit pedig a szerződés szerint a vállalatnak meg kell fizetnie, ezt a közmunkák tanácsa megtéritendi.

4. A légszesz lámpák és kandellaberek a közmunkák tanácsa által jóváhagyandó terv szerint való felállitása a tanács rendezése alá eső területen megtérités tárgyát képezi, természetesen csak annyiban, amennyiben e tárgyakat a székes-főváros terhére a légszesztársulat is felszámithatja és tényleg felszámitja.

5. A közmunkák tanácsa által rendezendő utvonalba betorkoló utczáknál megfelelő csatlakozás létesitéséről a közmunkák tanácsa gondoskodik.

6. A fák ültetése kizárólag a főváros feladata; de a faveremrácsokat még a tanács helyezteti el.

Végül a további eljárás módjára nézve a bizottság abban állapodik meg, hogy

1. a megtéritésre vonatkozó elszámolás a közmunkák tanácsa műszaki osztályának közbejöttével állittassék össze és az illető számlák a többi elszámolási okmányok kapcsán terjesztessenek elő;

2. a megtéritésre vonatkozó elszámolások a székes-

főváros által félévenként lesznek a közmunkák tanácsábemutatandók, önként értetvén, hogy az elszámolásba csak befejezett és a vállalkozóval leszámolt munkák vehetők fel;

3. a megtérítésre vonatkozó oly elszámolások ügyében, melyek érvényesitésénél a közmunkák tanácsa részéről észrevétel nem merül fel, a vegyes bizottság közreműködése felesleges lévén, a bizottság csak észrevételek felmerülése esetében lesz ujra egybehivandó.

A jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban állittatott ki; az egyiket a fővárosi közmunkák tanácsa a saját számára tartja meg, a másikat pedig a székesfővárosnak fogja rendelkezésére bocsátani.

Kelt mint fent.

Aláirások.

Áttérve a katonai gyógyintézet ügyére, ennek előzményeit és végleges elintézésének módozatait tárgyalja ez a

Jegyzőkönyv,

felvétetett Budapesten, 1899. évi julius hó 8-án a fővárosi közmunkák tanácsánál.

Jelen voltak:

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: báró Podmaniczky Frigyes elnöklete alatt Rupp Imre miniszteri tanácsos, Bakos János és Garancsy Mihály osztálytanácsosok; a cs. és kir. 4-ik hadtestparancsnokság részéről: Khittel Rezső ezredes; Zakariás Antal, a térparancsnoksághoz beosztott százados; Hauninger Ferencz, százados az utásztörzsben; Lanzendörfer Ferencz, katonai segéd épitész-mérnök; Ramert Rókus katonai alhadbiztos és dr. Martinovszky János törzsorvos; a magyar kir. pénzügyminisztérium képviseletében: Bakonyi Géza osztálytanácsos.

A Ferencz József-hid épitésével kapcsolatos szabályozás czéljára igénybe vett, a Sárosfürdő szomszédságában volt katonai gyógyintézet kártalanitása.

Báró Podmaniczky Frigyes elnök üdvözölvén a megjelenteket, felkérésére

Rupp Imre miniszteri tanácsos az ügy lényegesebb mozzanatait a következőkben foglalja össze:

Az I. ker. Gellértrakparton a szintén kisajátitott Sárosfürdő közvetlen szomszédságában volt 2094. kat. sz.

ingatlan, melyet a katonai igazgatás a gyógyfürdőt igénylő katonaibetegek elhelyezésére használt, a Ferencz József-hid épitésével kapcsolatos szabályozás czéljára igénybe veendő lévén, eziránt a fővárosi közmunkák tanácsa a magyar királyi pénzügyminiszter urtól az 1894. évi augusztus hó 23-án 9524. szám alatt kelt leirattal nyert felhatalmazás folytán a cs. és kir. 4. hadtestparancsnoksággal a tárgyalásokat megindította.

E tárgyalások során a katonai részről felmerült kivánsághoz képest s tekintettel azokra a legyőzhetetlen nehézségekre, melyek egy uj katonai gyógyintézet rögtöni létesitésének utjában állottak, mindenekelőtt az a megegyezés jött létre, hogy a közmunkák tanácsa az elvont intézet ideiglenes pótlására kibérli a Rudasfürdő telepének tőszomszédságában levő Gellértrakparti 1. sz házat, hogy ennek ellenében a katonai igazgatás a használatában és kezelésében volt ingatlant a szabályozás végrehajtására akadálytalanul átadhassa.

A bérleti szerződést a fővárosi közmunkák tanácsa az 1894. évi deczember hó 6-án 7061. sz. alatt kelt jóváhagyó határozattal 1895. évi május hó 1-étől számitott négy évre megkötötte, abban jogot biztositván magának arra is, hogy a bérletet még egy évvel, tehát 1900. évi április hó végeig meghosszabbithassa.

Ennek ellenében a katonai igazgatás kisajátitandó ingatlanát a fővárosi közmunkák tanácsának 1894. évi deczember hó 14-én jegyzőkönyvileg tényleg átadta, viszont a kibérelt épületet az 1895. évi fürdőidény kezdetével átvette s jelenleg is használja, miután a közmunkák tanácsa a bérleti szerződésben biztositott jogánál fogva a bérletet 1900. április végéig meghosszabbitotta.

Időközben a katonai igazgatás és a közmunkák tanácsa illető közegei között többször volt szóbeli érintkezés a létesitendő uj intézet végleges telkének kiszemelése iránt anélkül azonban, hogy ezen érintkezésnek a kérdés megoldására alkalmas eredménye lett volna. Miután pedig másfelől az ideiglenes intézet bérlete a lejárat felé közeledett s az illető tulajdonos minden kilátást elvont arra, hogy a bérlet 1900. április végén tul meghosszabbitható legyen, e körülmény nyomatékos kiemelése mellett s utalással az uj intézet megépitéséhez szükséges időre is, a fővárosi közmunkák tanácsa 1898. évi julius hó 22-én 516. sz. alatt kelt átiratával több módozatot hozott a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokságnál ajánlatba az intézet végleges elhelyezésére, sürgetve, hogy a hadtestparancsnokság elvi elhatározását a to-

vábbi eljárás irányitása végett lehetőleg minél előbb közölné.

E sürgetést a fővárosi közmunkák tanácsa 1898. évi október hó 4-én 7618. sz. a. kelt átiratával ismételvén, a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság 1898. évi október hó 18-án 2344, B. A. szám alatt kelt átiratával a Zsigmond-utczai 4082, 4081. hrsz. teleknek a Zsigmond-utcza és az ettől nyugat felé tervezett uj utcza közötti részét, melyet a két hatóság illető közegei még 1898. augusztus havában a helyszinén is tüzetesen megszemléltek, a szób n forgó katonai gyógyintézet végleges elhelyezésére alkalmasnak jelezte, de ezen épitési telek végérvényes elfogadását attól tette függővé, ha a közmunkák tanácsa az épitkezésre a tettleges szükségletnek megfelelő összeget ad, ezenfelül pedig az épitési telek és az udvar rendezése végett eszközlendő földmunka és a szilárd bekeritès költségeit is viseli. Az épitési költségek terjedelmét közölni ezen átirat szerint a hadtestparancsnokság csak azután helyezte kilátásba, ha a közös hadügyminisztérium elé terjesztendő részletes tervek ott jóváhagyást nyernek.

A hadtestparancsnokság ugyanezen átirattal nyilatkozatot kért a közmunkák tanácsától ezen feltételek elvi elfogadása iránt, s habár a tanács merőben ismeretlen költségek elvállalása iránt természetesen nem nyilatkozhatott, mégis a maga részéről minden lehetőt elkövetni óhajtván arra, hogy az épitkezés az 1899. év tavaszán megkezdhető, s oly időben legyen befejezhető, hogy mire az ideiglenes gyógyintézet bérlete megszünik, tehát 1900. május hó 1-én, az uj intézet akadály nélkül használatba is vétethessék: ennélfogva a fővárosi közmunkák tanácsa a katonai részről külömben alkalmasnak kijelentett Zsigmond-utczai 4082. 4081. hrsz. ingatlant kisajátitotta és 1898. deczember hó 1-én 9075. sz. a. kelt átirattal erről a hadtestparancsnokságot annak konstatálásával értesitette, hogy az épitési telket 1899. junius hó folyamán a katonai igazgatás czéljaira rendelkezésre bocsáthatja üres állapotban olykép, hogy az épitkezés azonnal meg is kezdethessék. Ugyanezen átiratban készségét jelentette ki a közmunkák tanácsa arra, hogy az elvont régi katonai gyógyintézetért nyujtandó kártalanitás tárgyalása részéről bármikor felvehető és ezen tárgyaláshoz a katonai képviselők kiküldését kérte. Ezen átirathoz járult a közmunkák tanácsa részéről az 1899. évi márczius hó 8-án 1498. sz. a. a hadtestparancsnoksághoz intézett sürgetés s miután az ezekre folyó évi márczius hó 27-éről 774. B. A. szám a. keltezve kapott átirat sem foglal magában érdemleges választ, a közmunkák tanácsa

1899. junius hó 15-én 2100. sz. a. kelt átiratával ujból is a döntést szorgalmazta, nyomatékosan utalva arra a fenyegető eshetőségre, hogy mivel az ideiglenes gyógyintézet bérlete 1900. április végén lejár s meg nem hosszabbitható, a katonai igazgatás a szorgalmazott döntés körüli késedelmezés miatt a gyógyintézetet hosszabbrövidebb ideig nélkülözni lesz kénytelen, mire nézve a közmunkák tanácsa mindennemü felelősséget már akkor kifejezetten elháritott, egyszersmind pedig a megszerzett telken volt felépitmények időközben eszközölt lebontását tudatva, az épitési telek átvételét kérte.

Ezek előzték meg a hadtestparancsnokság 1899. junius hó 25-én 1929. B. A. sz. a. a közmunkák tanácsához intézett átiratát, melyben tudatja, hogy a közös hadügyminisztérium folyó évi junius hó 14-én 1173. Abth. 8. H. B. sz. a. kelt intézvényével a Császárfürdő közelében megszerzett Zsigmond-utczai telekhez a hadtestparancsnokság 1898. október hó 18-án 2344. B. A sz. a. kelt átiratában körvonalazott feltételek mellett hozzájárult az épitési költségek előirányzata ezen legutóbbi értesités szerint 80.970 frtra rug; ezen összeg vizsgálatába azonban a közmunkák tanácsa nem bocsátkozhatott, mert nem ismeri az épitési terveket; de a folyó évi julius hó 3-án 4540. sz. a. kelt átirattal intézkedvén az iránt, hogy az egyezségi tárgyalások a mai napon felvétessenek, egyszersmind számitott arra, hogy ezen tárgyalások során a katonai küldöttek az épitési tervek előterjesztésével és egyéb szükségessé válható felvilágositásokkal a bizottságot abba a helyzetbe fogják hozni, hogy feladatához képest a régi gyógyintézet kártalanitásának kérdését egyrész a m. kir. pénzügyminiszter, másrészt a cs. és kir. közös hadügyminiszter urak Ő Nagyméltóságaikat megillető döntés czéljára teljesen előkészitse.

A katonai küldöttek erre bemutatták a bizottságnak a többször emlitett Zsigmond-utczai telken eszközlendő épitkezés kiviteli részletterveit és költségvetését, melyek behatóan áttanulmányoztatván,

a bizottság a következőket konstatálta:

1. A régi katonai gyógyintézet Gellértrakparti telkének térfogata volt: 278·8 □-öl;

2. Az uj intézet épitéséhez rendelkezésre bocsátandó Zsigmond-utczai telek térfogata a hozzájövő terjedékkel mintegy 467 □-öl;

3. a lakott terület a régi intézetben volt 541·90 m^2, az uj intézetben lesz: 612·36 m^2; a lakhelyiségek

száma ugyanannyi lesz az uj intézetben, mint volt a régiben;

4. a régi intézet 8 tiszt és 19 legény befogadására szolgál; az uj intézet 6 tiszt és 25 legény befogadására van tervezve;

5. az épitési költségek előirányzata 80.970 frtra rug, de a katonai küldöttek megjegyezték, hogy az épitési munkák biztositására általános árlejtést szoktak kiirni és az árlejtésen 30—33% árengedményt értek el legutóbb; azt hiszik, hogy körülbelül a jelen esetben is ehez hasonló árengedményre lehet számitani; a tulajdonképeni épitési költségekhez azonban még hozzájön a telek rendezésével járó földmunka és bekerités költsége.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői ezekből meggyőződést szerezvén arról, hogy az épitendő uj intézet teljesen a réginek a keretében van tervezve, a változott szabványok és teknika figyelembevételével, ennélfogva szem előtt tartva azon 1886-diki egyezményt, mely a katonai használatban és kezelésben levő ingatlanok átengedésére nézve fennáll, a magy. kir. pénzügyminiszter ur jóváhagyásának fenntartásával ezen terveket kivitelre elfogadják azzal a fenntartással, hogy a katonai igazgatás csak a tényleges épitési költségek megtérítésére tarthat igényt, melyek a közmunkák tanácsa irányában leszámolási tervekkel és számlákkal lesznek kimutatandók. Hasonlóképpen lesznek kimutatandók a telek rendezésével járó földmunka és kerités költsége, melyet a tanács a hidalapból szintén megtérit.

Az épitési terveket illetőleg a katonai küldöttek is fenntartják a közös hadügyministérium jóváhagyását s s hogy ezek a jóváhagyások minél hamarabb elnyerhetők legyenek, abban történik megállapodás, hogy a közmunkák tanácsa a magy. kir. pénzügyminister urnál javaslatba fogja hozni, miszerint az egyezmény finalizálása végett egyenesen a közös hadügyminister urhoz fordulni méltóztassék.

A továbbiak tekintetében a bizottság következőkben foglalja össze megállapodásait:

1. Az épitkezést, a telek rendezése végett szükséges s mintegy 2600 frtra tehető földmunkát, továbbá a szomszéd felőli határokon emelendő tömör falkerités és a hátsó utcza felé fallábazatra állitandó vasrácskerités készitését egyenesen a katonai igazgatás intézze.

2. Tekintettel a munka-közben felmerülő részletfizetésekre, a közmunkák tanácsa pár nappal előbb közlendő kivánságra, a megfelelő összegeket a katonai igazgatás részére folyóvá teendi.

3. Az épitkezés minél hamarább kezdessék meg, hogy az uj intézet 1900. májusra használatba legyen vehető.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői e pontnál kénytelenek ismételni küldő hatóságuk ama kijelentését, hogy ha az intézet 1900. májusra netán nem volna rendeltetésének átadható, ezért s a következményekért annál kevésbbé érheti a polgári hatóságot felelősség, mert még ezidőszerint is megvan a lehetőség arra, hogy az intézet 1900. május 1-re elkészüljön, mert továbbá az ideiglenes gyógyintézet bérletét lehetetlen meghosszabbitani.

A katonai kiküldöttek viszont azt jelentik ki, hogy a felelősség kérdésének tárgyalására nincs megbizatásuk, de szintén megvannak arról győződve, hogy az uj intézet 1900. májusra elkészülhet. Ebben bizva remélik, hogy semmi fennakadás nem fog bekövetkezni.

Végül a katonai küldöttek kivánatra néhány napra átengedték az épitési terveket, hogy azokról a közmunkák tanácsa műszaki osztálya a pénzügyminiszter ur tájékoztatására szükséges másolatokat vehessen.

Ezzel a tárgyalás az elnök ama kijelentésével ért véget, hogy a jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban állittatik ki és az egyik Khittel Rezső ezredes urnak fog átadatni, a másik pedig a közmunkák tanácsánál marad.

Kelt mint fent.

Aláirások.

A jegyzőkönyvben foglalt megállapodásokat ugy a cs. és kir. közös hadügyminister ur, mint a m. kir. pénzügyminister ur is elfogadván, az uj katonai gyógyintézet épitése a katonai igazgatás részére átadott Zsigmond-utczai telken még a mult évben kezdetét vette.

Ami az eskütéri hiddal kapcsolatban levő szabályozásokat és rendezéseket illeti, ezek tervei a pesti oldalra vonatkozólag, mint már jelentettük, végleg meg vannak állapitva.

A budai oldalra nézve függőben volt még a Döbrentey-téri park kérdése. E park területébe bele esnek azok az ingatlanok, melyeket a főváros vásárcsarnok czéljára szerzett 287106 frt 33 krnyi költséggel. A fővárosnak az volt a kivánsága, hogy ezt az összeget akár a hidak alapjából, akár a fővárosi pénzalapból téritsük meg. Miután azonban a park nem a hid, hanem attól függetlenül kizárólag a székes-főváros általános érdekében van tervezve, a megtéritésnek a hidalap terhére helye nem volt. Ezt az álláspontot megerősitette a magas kormány is, következőleg ebben az irányban minden további tárgyalást meddőnek kellett jeleznünk. Nem volt jogczim arra sem, hogy a kivánt megtéritést a fővárosi pénzalap viselje.

Mindössze arról lehetett szó, hogy a park létesitését a hozzáfüződő nevezetes városi érdekeknél fogva előmozditsuk, segélyezve a községet

abban, hogy a Tabán és a Krisztinaváros számára létesitendő vásárcsarnok uj telkét könnyebben szerezhesse meg.

A parknak ugyanis azok az ingatlanok esnek áldozatul, melyeket a főváros vásárcsarnoknak czéljára szerzett. Még ha eltekintenénk is attól, hogy ezen a helyen a vásárcsarnok czélszerüségi okok miatt a park nélkül sem volna létesithető, tulajdonkép csak abban áll a főváros terhe, hogy a vásárcsarnok számára más telket kell szereznie. Ugy találtuk tehát, hogy támogatásunknak legfeljebb itt lehet helye.

Miután pedig — nézetünk szerint is helyesen — a vásárcsarnokok ezentul a lehető legegyszerübb módon fognak épittetni, a Tabán és a Krisztinaváros vásárcsarnoka ebben a modorban főutvonalra nem jöhet, hanem főutvonal közelében ugyan, de mégis félrébbeső helyen lesz épitendő, ahol az egész telek alig fog 400.000 koronába kerülni. A park létesitésének feltétele alatt, felajánlottuk tehát a fővárosnak, hogy a vásárcsarnok számára szükséges uj telkek megszerzési költségeinek felét, 200.000 korona erejéig a fővárosi pénzalapból viselni fogjuk. Végre abban történt megállapodás, hogy a részünkről való hozzájárulás fix 200.000 korona lesz. Igy tehát a Rudas-fürdő előtti park sorsa biztositva van, másfelül vegyes bizottság alakittatott, azzal a feladattal, hogy a vásárcsarnok uj telkét szemelje ki.

A Gellérthegyre vezető serpentin-ut a Ráczfürdő és a hidfeljáró közötti szakaszában is a szabályozás némi módositása vált szükségessé. Az eredeti terv megállapitásánál az volt ugyanis a feltevés, hogy a szikla minősége itt is ugyanaz, mint a Gellérthegy többi részén. A hidfeljáró épitési munkái közben derült csak ki, hogy a hidtengelytől éjszak-felé a horgony-utczáig márgás dolomit van és pedig agyagerekkel befutva. Ez a minőségü szikla szabadon hagyva nem maradhat, mert az idő viszontságainak kitéve elporlanék és a közlekedést folyton leomlással fenyegetné és veszélyeztetné. Itt tehát a hegyoldalt támfallal kell biztositani s hogy a támfal épitése minél kisebb mértékben váljék szükségessé, ez az egyik ok, amiért a szabályozást módositani kellett. A másik ok a Szent-Gellért-szobor, mely a szabályozás megállapitása után keletkezett elhatározás szerint a Gellérthegy tövében, az esküténi hid tengelyében lesz felállitandó. De az eredeti szabályozási vonal megtartásával a szobor ferde háttér elé kerülne és ezen változtatni kellett. Elhatároztuk tehát, hogy a hidlejáró vonala a hidtengelytől éjszakfelé az alsóvonalhoz közel symetricusan mintegy 15 méterrel meghosszabittassék, a Gellérthegyre felvezető ut kiindulási pontja pedig ehez képest szintén eltolassék.

A rendezési munkák végrehajtására általános árlejtést irtunk ki, a következő elvek szem előtt tartásával:

1. a budai és a pesti oldalon végrehajtandó munkák külön-külön vállalat tárgyát is képezhetik;

2. az egy-egy oldalon végrehajtandó munkák szét nem választhatók,

azoknak tehát a különböző munkanemekre való tekintet nélkül szükségkép egy vállalat kezében kell egyesülniök;

3. a munkák befejezésére nézve irányadó az a munkaprogramm, melyet a mult évben tettünk közzé, mégis oly különbséggel, hogy azok a munkák, melyek a budai oldalon 1899-re voltak tervezve, 1900. junius végéig lesznek befejezendők;

4. jogositva lesz a vállalkozó az egyes években teljesitett és területileg összefüggő és elhatárolható munkákra nézve a végszámlát a későbbi munkáktól elkülönitve is bemutatni és az ekként leszámolt munkálatokra nézve az ideiglenes átvétel 3 hó alatt megejtendő, különben pedig a vállalkozó jótállási kötelezettsége az illető munkákra e 3 hó leteltétől számitandó.

Az árlejtésre 11 ajánlat érkezett; legkedvezőbb volt Freund Henrik és fiai és Dénes Zsigmond társvállalkozóknak az összes munkákra tett ajánlata 1,132.550 korona és 92 fillér végösszeggel. A szerződést tehát ezekkel a társvállalkozókkal kötöttük meg, kik a rendezést megfelelő erővel még a mult évben megkezdték s programmszerüen folytatják, ugy a pesti mint a budai oldalon.

Az eskütéri hidhoz tartozó szabályozás keretében a belvárosban számos telektömb keletkezett, melyek értékesitéséről az előbbi alkalommal tettünk jelentést. Ezt most kiegészithetjük azzal, hogy az u n. Curiai-tömb időközben szintén eladatott a legmagasabb csász. és kir. magán és családialapok számára, □-ölenként 2200 koronáért. Itt nemcsak az eladás ténye, hanem s még sokkal inkább a vevő személye magyarázza azt a hazafias örömet, melyet az esemény fővárosszerte előidézett. A telek beépitése már folyamatban is van, és lényegesen hozzá fog járulni a környezet diszének emeléséhez. Az épület, melyet a közvélemény ösztönszerüleg máris „a király házának“ nevezett el, kapcsolatban Klotild főherczegnő, Ő csász. és kir. Fenségének diszes bérpalotáival, egyszersmind örök időkre tanujele marad annak a kegyességnek, melyel a legmagasabb uralkodó ház a székes-főváros fejlődésének ezen ujabb alakulásában részt venni óhajtott.

Az utóbb emlitett épitkezések alkalmából, különösen tekintettel arra, hogy a kigyó-utczai telektömbön épülő ház nyugoti homlokzata elé jövő járda a városház-utcza kocsiutját egészen lefoglalja és elzárja s igy a közlekedési összefüggés a váczi utcza, meg a Lipót-utcza között megszünik, szükséges volt, hogy a régi városházának eltávolitását megpenditsük és szorgalmazzuk.

A székes főváros ugy hitte, hogy amit tőle kivánunk, ezért kártalanitásra van jogos igénye. Ezt a következő átiratban fejtette ki:

Budapest székes főváros közönsége.

368. szám.

1899. kgy.

Nagytekintetü fővárosi közmunkák Tanácsa!

Az 1898. évi február hó 3-án 629 kmt. sz. a. kelt becses átiratában arról értesitett bennünket a t. Czim, miszerint az eskütéri hid pesti környékének szabályozása folytán keletkezett B) és C) telektömböket eladta Klotild kir. főherczegnő ő Fenségének, minélfogva arra kér fel bennünket egyuttal a t Czim, hogy ugy intézkedjünk, miszerint a régi városháza, a mely az egyik tömb beépitésének utjában áll, 1900. évi május haváig lebontassék.

Hatósági szakközegeink ezen kérdéssel foglalkozván, nem találták feltétlenül szükségesnek azt, hogy a régi városháza az épitkezés indokából lebontassék, minélfogva mi a lebontást, valamint előbb ugy ez alkalommal sem mondottuk ki és pedig különösen az oknál fogva nem, mivel a régi városháza lebontása az általunk emelt méltányos kártéritési igények kielégitésével áll szoros kapcsolatban.

Hogy azonban kártéritési jogos igényeinknek teljes épségben tartása mellett kimutassuk készségünket a rendezés lehetővé tétele iránt, 1898. évi márczius hó 9-én és 10-én 362 kgy. sz. alatt kelt határozatunkban kimondottuk azt, hogy az időközben változott viszonyokra való tekintettel a Károly laktanya Gránátos utczai épülete első sorban azon hivatalok elhelyezésére használtassék fel, a melyek jelenleg a régi városházán vannak és felhivtuk a tanácsot arra, hogy ily irányban tervet és költségvetést készittessen és azt mutassa be.

A tanács által az átalakitási munkákra kért 152.000 frt hitelt 1898. évi junius 30. és julius 1-én 856. kgy. sz. alatt kelt határozatunkkal megszavaztuk, mai közgyülésünkben pedig, ámbár erre kötelezve nem voltunk, kijelentettük azt, hogy készek vagyunk a régi városházának kellő időre való kiürítéséről és esetleg kellő időben való lebontásáról is gondoskodni, abban az esetben, ha az előző tárgyalások során emelt jogos kártéritési igényeinknek méltányos kielégitése felől biztositást nyerünk.

A mi álláspontunk az 1896. évi április hó 1-én 434. kgy. sz. alatt kelt határozatunkban van világosan megjelölve, a melyben kimondottuk azt, hogy ámbár az eskütéri hid körüli szabályozási tervnek egyszerre való

végrehajtását kivánatosnak tartjuk, mégis minthogy ez az egyszerre való kivitel alig lehetséges, belenyugszunk abba, hogy egyelőre a szabályozásnak csak az a része vitessék keresztül, a melyet a nm. Ministerelnök ur 3587|96. M. eln. sz. leirata és a t. Czimnek 1058|96. sz. átirata megjelöl, már pedig sem a leirat, sem az átirat szerint jelenleg még nem lett volna szükséges sem a régi városháznak, sem a r. kath belvárosi templomnak lebontása, sem pedig a kegyesrendiek tömbjének kisajátitása. Fel kell tennünk azt, hogy akkor, midőn a t. Czim az emlitett két telektömböt Klotild kir. főherczegnő Ő Fenségének eladta és mindenesetre eladta ugy, hogy a vevő Fenséges kir. főherczegnőt a régi városháza mögött levő telektömbnek kellő időben való beépitéséről is biztositotta, mindezt csak ugy tehette, hogy tisztában volt azzal, miszerint az előtte is ösmert tárgyalások során a régi városháza lebontásával kapcsolatosan kártéritési igényt emeltünk, a mely kártéritési igény tekintetében még a mai napig sem történt megállapodás.

Ezen teljesen jogos feltevésből indulva ki és tekintettel arra, hogy a meglevő állapotnak megváltoztatását nem mi idéztük elő, hanem a t. Czim a kérdéses telkek eladása és az ebből folyó következések által: ennélfogva utalva mai határozatunknak már ösmertetett azon részére, a mely szerint a régi városházának kellő időre való kiüritését és esetleg kellő időre való lebontását készek vagyunk eszközölni azon esetre, ha méltányos kártéritési igényeink kielégitése tekintetében biztositékot nyerünk, az összes ide vonatkozó iratoknak · | alatti közlése mellett tisztelettel felkérjük a t. Czimet arra, hogy a kártéritési igényeink kielégitését czélzó ujabb tárgyalások megindítása érdekében a kellő intézkedéseket megtenni szíveskedjék.

Végül tisztelettel megjegyezzük, hogy ezen mai napon hozott határozatunkról a nm. Ministerelnök urat is külön feliratban értesitettük.

Kelt Budapesten, a székes-főváros törvényhatósági bizottságának 1899. évi márczius hó 1-én és folytatólag 2-án tartott rendes közgyüléséből.

Aláirások.

A kérdés teljes megvilágitása végett ezen átirata adott válaszunkat szintén egész terjedelmében közöljük:

1568. szám.
1899.

Budapest- fő- és székesváros
t. Közönségének
Budapesten.

A folyó évi márczius hó 1-én és folytatólag 2-án tartott közgyülésből 368. sz. alatt kelt becses átiratban foglalt azon kérésére, hogy az eskütéri hid balparti feljárójával kapcsolatos szabályozásnál táplált kártérítési igényeinek kielégitésére ujabb tárgyalásokat inditsunk, következőkben van szerencsénk válaszolni:

Ismeretes a t. Közönség előtt, hogy a törvényhozás az 1893. évi XIV. t. cz. alkotásánál az eskütéri hidhoz olyan utvonal megállapitását vette czélba, mely a régi városháza és a belvárosi plébániatemplom érintése nélkül legyen létesithető, pénzügyi okokból mellőzvén azt a tervet, mely ezen épületek eltávolitását vonta volna maga után.

A t. Közönség és részünkről kiküldött vegyes bizottság javaslatára ennélfogva az idézett törvény által teremtett helyzetben az eskütéri hiddal a balparton kapcsolatos szabályozásra nézve 1894. január hó 18-án 64—153. sz. alatt kelt átiratunk tanusága szerint oly tervet fogadtunk el, mely nem érinti sem a templomot, sem a városházát.

Az a szabályozási vonal, mely a városházát a kérdéses terv mellett is érinti a 70-es években megállapitott általános szabályozási tervnek ama dispositioját képezi, mely szerint a Városház-utcza 8 ölre kiszélesitendő volna; a hidra vonatkozó szabályozási tervben a Városház-utczát ugyan 10 ölesnek vettük, de a két ölnyi többletet a szemben fekvő telkekből vontuk el. Egy szóval a városházának azon helyzetén, melybe az az általános szabályozási tervnek még a 70-es években történt megállapitásával jutott, az eskütéri hiddal összefüggő szabályozási tervezetben egyáltalán nem változtattunk semmit.

Ezt a tervet a t. közönség, bár előzményeit s a törvényhozás intentióit jól ismerte, nem fogadta el, hanem 1894. február hó 28-án 223. kgy. sz. határozatával kijelentette, hogy a belvárosi plébánia-templomot nem tekinti oly elhárithatatlanak adálynak, mely a helyes megoldásnak utját állaná.

E kijelentésnek megfelelően a t. Közönség a kebelében folyt tárgyalások eredményéhez képest az eskütéri hid balparti kitorkolásával kapcsolatos szabályozásra 1895. április hó 9-én 399. kgy. sz. a. kelt határozatával oly tervet fogadott el és kérte ahhoz hozzájárulásunkat, melynek végrehajtása végett

1. el kell távolitani a régi városházát,

2. ki kell sajátitani a kegyesrendiek tömbjét az uj belvárosi templom épitésének czéljára.

3. el kell távolitani a mostani plébánia templomot.

A terv ezen előre ismert következményei nem engednek kétséget az iránt, hogy a t. Közönség a régi városházát sem tekintette oly elhárithatatlan akadálynak, mely a szabályozás helyes megoldásának utját állaná.

És bár e szabályozási tervnek a felsoroltakon felül még egyéb terhes következményei is voltak: készségesen vállalkoztunk a magas kormánynál közbenjárni, hogy e körülbelül 400.000 frtra rugó további terhek átvállalásával minél inkább meg legyen könnyitve azon óhaj megvalósitása, mely a t. Közönséget vezérelte.

Közbenjárásunknak volt is sikere, mert a nagyméltóságu ministerelnök ur 1895. julius hó 30-án 2433. sz. alatt a t. Közönséghez intézett leiratában készségét nyilvánitotta az emlitett 400.000 frtnyi ujabb terhet viselni; igaz, hogy ehhez feltételeket szabott, de ezek egyenként és összesen sem tartalmaztak egyebet, mint azt, hogy a t. Közönség szabályozási tervének többi következményeit, melyeket főbb vonásaikban fentebb 1., 2. és 3. pont alatt összegeztünk, a saját terhének kifejezetten fogadja el, minek ellenében a saját javára értékesitheti ama több, mint $1^1/_2$ millióra becsült két tömböt, mely a régi városháza telkéből a mai városháztérből, a kegyesrendiek telkéből s részben a belvárosi templom helyéből fog alakulni.

A t. Közönség mindamellett szakitva ama felfogással, melyet szabályozási tervének megállapitásánál fennen hangoztatott és szakitva ama felfogás logikai kényszerrel folyó következményeivel, a nagyméltóságu ministerelnök urhoz 1896. január hó 8-áról 83. kgy. sz. alatt intézett feliratában azt találta kijelentendőnek, hogy a kormány feltételeinek elfogadására magát nem kötelezheti. E kijelentésnek pedig az a valódi értelme, hogy tehát az állam fizesse meg a régi városházát, szerezze meg a kegyesrendiek tömbjét, ott uj templomot épitsen s általában a feliratban felajánlott csekély kivétellel viselje a többi terheket is, miért, csak azért mert a székes-főváros kivánságára épiti az eskütéri hidat, s mert

a t. közönség ehhez, szemben a kérdéses áldozatokat nem igénylő eredeti tervvel olyan szabályozást óhajt, melylyel ezek az áldozatok és terhek vele járnak.

A nagyméltóságu ministerelnök ur 1896. február hó 22-én 3587. sz. alatt kelt válaszában tüzetesen kimutatta, hogy ez az okoskodás nemcsak méltánytalan, de merőben tarthatatlan is.

Méltánytalan azért, mert ha már az állam hidat épit, nem kivánható tőle, hogy ezen felül a várost is szabályozza, ez csak a községnek képezhetvén feladatát; és midőn a kormány ennek daczára a főváros költségesebb szabályozási tervének kivitele érdekében kilátásba helyezte, hogy viseli ama 400.000 frtot, mely a kikötött feltételek teljesitése esetén is még mindig fedezet nélkül állott, ebben oly segedelmet kinált a székes-fővárosnak, melyre az 1893. évi XIV. t.-cz. alapján igényt bizonyára nem támaszthatna.

Tarthatalan pedig a jelzett álláspont azért, mert fel sem tehető, hogy városszabályozás czéljából elmozditandó városi ingatlanokért az állam valamely kártalanitást adj on avagy uj templomot épittessen s legkevésbbé tehető fel, hogy kisajátitsa az állam a kegyesrendiek tömbjét, melyre tulajdonkép nem a szabályozás miatt, hanem arra a czélra lenne a fővárosnak szüksége, hogy helyet nyerjen az uj templom épitésére.

Ezek folyományaként a kormány egyrészt feloldva érezte magát az alól, hogy a székes-főváros szabályozási tervének kivitelére bármely többköltséget viseljen, másrészt kénytelen volt visszatérni, arra az álláspontra, melyet a költségek kérdésében az 1893. évi XIV. t.-cz. szab eléje; egyébként pedig a szabályozás megállapitását a törvény szerint illetékes hatóságokra bizta.

Részünkről tehát ezen az alapon vettük tárgyalás alá a t. közönség által kivánt szabályozási tervet s ahhoz 1896. évi február hó 27-én 1058. sz. alatt kelt átiratunkkal bizonyos, a t. közönség által is elfogadott módositással hozzájárultunk; egyszersmind értesitettük azonban, hogy az eskütéri hid épitésével egyidejüleg annyit fogunk ezen tervből keresztülvinni, amennyit a régi városháza és a templom fennállása mellett végrehajtani lehetséges; a szabályozásnak és a rendezésnek a városháza és a templom eltávolitásával leendő további fejlesztése és teljes kiképzése pedig a székes-főváros gondjaként a jövő feladatának marad.

Az 1896. évi április hó 1-én 434. kgy. sz. alatt kelt határozat szerint a t. Közönség megnyugodott abban, hogy a szabályozásból mi csak annyit fogunk végrehajtani, amennyit fentebb megjelöltünk. Ugyane határozat

hallgatag elejti az állam irányában a fentiek szerint támasztott igényeket, másrészt azonban ezekkel az 1870. évi X. t.-cz. 14. §-a alapján a fővárosi pénzalap ellen fordul és ezen alap viszonyainak s jövő alakulásának megvizsgálására vegyes bizottság alakitását kéri a miniszterelnök urtól, aki mindezekre 1897. évi január hó 20-án 23647|896. sz. alatt kelt leiratával tüzetesen válaszol, kimutatva, hogy a t. Közönség ezen ujabb állásfoglalása is tarthatatlan, mert a szabályozásnak ama több költsége, melyet a székes-főváros terve okoz, csak magát a székes-fővárost, nem pedig az általunk kezelt fővárosi pénzalapot terheli, mely utóbbiról, eltekintve attól, hogy ha országos érdekekből hivatva is van a székes fővárost a fejlesztés munkájában támogatni, de a támogatás mértékére nézve lekötve nincsen és irányában a székes-fővárosnak az 1870. évi X. t.-cz. követelési jogot egyáltalán nem adott, a kérdéses esetben szó sem lehet, azon oknál fogva, mert a hidakkal kapcsolatos szabályozás költségeinek viseléséről külön specialis törvény, az 1893. évi XIV. t.-cz. intézkedik. A kérdés tehát ezen utóbbi törvény szerint való megitélés alá esik és tekintettel arra, hogy ez a törvény a fedezetet a szükséglettel egyensulyba hozta s az egyensulyt a székes-főváros költségesebb szabályozási terve bontotta meg, már ez az egy körülmény is teljes mértékben igazolja, hogy a többköltséget, mint a saját tényének okszerü következményét egyedül a székes-főváros tartozik viselni.

Kezdetben hivatkozott becses átiratának alapját képező ügyosztályi előterjesztés is ezen történeti előzményekből világosnak mondja azt, hogy „a közgyülés az 1896. évi április hó 1-én 434. sz. alatt hozott határozatában befejezettnek kivánta tekinteni a szabályozással kapcsolatos ügyeket.“ És érthetetlen, hogy ez az előterjesztés ugyanakkor, mikor e tényt constatálja, másfelől minden átmenet nélkül arra a következtetésre jut, hogy „a közgyülés semmiféle követelési vagy kártalanitási igényéről le nem mondott.“

Ez volna az egyik szempont, melyre a t. Közönség a 368|99. kgy. számu átirattal felelevenitett kártéritési igényével támaszkodik. A másik szempont, pedig az, hogy a létező állapotot mi bolygattuk meg azzal, hogy a kigyótéri telkeket eladtuk Klotild főherczegnő Ő Fenségének, aki azokat mindjárt ki is épitteti.

Ami az elsőt illeti, nem teszszük kérdés tárgyává, vajjon a t. Közönség kártéritési igényeiről lemondott-e vagy nem? De constatálhatjuk, hogy ezeket az igényeket sem a m. kormány, sem mi soha el nem ismertük, sőt azokat mindjárt kezdetben, évekkel ezelőtt már

akkor a leghatározattabban s véglegesen megtagadtuk, amikor még csak közvetve, abban az alakban merültek fel, hogy a t. Közönség vonakodott elfogadni azokat a feltételeket, melyeket a nagyméltóságu ministerelnök ur az 1895. évi julius hó 30-án 2433. sz. alatt kelt leiratában felsorolt Történt pedig a kártéritési igények megtagadása az érvek tüzetes kifejtésével, melyeket a t. Közönség meg nem erőtlenitett, sőt ebben az irányban kisérletet sem tett. Ilyen körülmények között a t. Közönség, ha nem is mondott le kártéritési igényeiről, itt többé nem függő, hanem eldöntött kérdéssel, meghaladott álláspontlal állunk szemben.

Hátra van még az utolsó szempont, melyet az átirat abból construál, hogy a kigyótéri két tömböt eladtuk s azok most beépülnek. Ehhez az eladáshoz azonban kétségtelen jogunk volt, épigy kétségtelen joga van a vevőnek ahhoz, hogy épitkezzék. De ha ennek az ellenkezője nem állitható, s ha e jog gyakorlásával senkinek a joga érintve, vagy éppen sértve nincsen, ugy lehetetlen belátni, mint épülhetne fel az eladás és az épitkezés körülményén az a kártéritési igény, melyet a t. Közönség érvényesiteni iparkodik. Hiszen ez a körülmény a t. Közönséget még csak meg sem lephette, mert tudnia kellett, hogy a saját szabályozási terve a kérdéses telkek megalakulására fog vezetni s azoknak rendeltetésükhöz képest ki kell épülniök. Nem nyujthat alapot a kártéritési igényhez 1898. évi február hó 3-án 629. sz alatt kelt megkeresésünk sem, melyben kértük, hogy a régi városházának eltávolitásáról 1900. évi májusig gondoskodni sziveskedjék. Azok a feltevések, melyeket a 368|899. kgy. sz. átirat nekünk e részben tulajdonitani törekszik, tőlünk egészen távol állanak és azok ellen joggal szabadkozhatunk, utalva a nagyméltóságu ministerelnök ur 1896. február hó 22-én 3587. sz. alatt kelt leiratára és 1896. február hó 27-én 1058. sz. alatt kelt átiratunkra, melyekben világosan ki van jelentve, hogy a szabályozásból mi csak azt fogjuk keresztülvinni, amit a régi városháza és a templom érintése nélkül keresztülvinni lehetséges. Sőt hozzá van e kijelentéshez téve az is, hogy a szabályozás tovább fejlesztése a székes főváros feladatát fogja képezni. Emlitett megkeresésünk tehát nem a reánk erőszakolni kivánt feltevésekre, hanem a székes-főváros ezen feladatára van alapitva, mely a városháza eltávolitása tekintetében immár teljesen megérett a kivitelre, — mert — mint előre figyelmeztettük — a Kigyó-utcza déli házsorának helyén alakuló uj telken épitendő bérpalota járdája a mai városház-utcza kocsi-utját egészen elfoglalván, a Váczi-utcza és a Lipót-utcza közle-

kedési összefüggése megszünik, mert továbbá nemcsak a kigyótéri két tömb, de beépül a Duna-utczai tömb is és a fejlődés ezen megnyilatkozása mellett a régi városházát a fejlődés gátjául fentartani erkölcsi lehetetlenség.

Miután tehát a bekövetkezett fejlődésért, melynek egyébiránt — azt hiszszük — a t. közönség is örvendhet, nem vagyunk felelősekké tehetők abban az értelemben, hogy a székes főváros vélt károsodását viseljük, kivánságát ebből a szempontból sem találhatjuk helytállónak.

Mindezeket a t. Közönség meggyőzésére és — ha lehet — nagyobb megnyugtatására kiegésziteni kivánjuk még azzal, amiről talán legelőbb kellett volna szólanunk.

Elől hivatkozott becses átiratában a t. Közönség jogos kártéritési igényeiről szól, de nem jelöli meg ezen igényeknek sem jogi alapját, sem terjedelmét, sem azt, hogy ki ellen kivánja azokat érvényesiteni.

Feltéve egy pillanatra, hogy csakugyan kárról lehetne szólani, ugy ki kellene mutatni a kötelesség ellenes mulasztást, vagy jogellenes cseleményt, mely a kárt előidézte, keresni kellene, akit ezért a felelőség terhel. A t. Közönség a tárgyalások egész folyama alatt nem állitotta, hogy irányában akár a kormány, akár e tanács kötelességellenes mulasztást, vagy jogellenes cselekményt követett volna el. Ilyet nem is állithat, következőleg sem a kormányt, sem e tanácsot kártéritési kötelezettségbe nem vonhatja.

De tovább menve, azt a helyzetet, mely a vélt károsodást előidézte, sem a kormány, sem mi nem teremtettük. Hiszen ez a helyzet azonos azzal a szabályozási tervvel, mely egyenesen a t. Közönségnek képezi tényét. A kormánynak ebben semmi része nincsen, nekünk meg csak annyi, hogy a t. Közönség kivánságára és kérésére a saját szabályozási tervéhez hozzájárultunk. De abból, hogy igy a t. Közönség akaratának szabad folyást engedtünk, azt meg nem gátoltuk, ellenünk annál kevésbbé támaszthat kártéritési igényeket, mert hozzájárulásunkkal egyidejüleg értésére adtuk, hogy mindaz, amiért most kártéritésre kiván törekedni, a t. Közönségnek fogja terhét képezni.

Ha tehát volna is kár, azt a t. Közönség a saját tényének kell, hogy tulajdonitsa, melyért senki más felelősséggel nem tartozhatik.

Részünkről azonban ezt a vélt kárt teljesen kizártnak tekintjük, mert okszerüen azt kell feltennünk és kétségtelenül igy is van, hogy a t. Közönség az ujabb szabályozási tervet, szemben az eredetivel azért fogadta

el, mert azt jobbnak, szebbnek czélszerübbnek, egy szóval magára nézve előnyösebbnek találta. És ha ez igy van, pedig másként nem lehet, mert hiszen a kérdéses szabályozási terv elfogadásával csak nem akart a t. Közönség önmagának kárt okozni; ugy az adott esetből kifolyólag olyan károk megtéritése iránt, melyeket a t. Közönség ki nem mutathat, de a logika törvénye szerint el sem ismerhet, részünkről ujabb tárgyalásokat a legjobb akarat mellett sem kezdhetünk.

Ellenben nem mulaszthatjuk el a jelen alkalommal is szives figyelmébe és megfontolásába ajánlani, hogy a fejlődésnek előmozditására kiváltképen a saját rendelkezési körébe eső akadályok elháritásával legelső sorban a t. Közönség van hivatva, hogy másfelől ez a jelen esetben közvetlen anyagi érdeke szempontjából is egyenesen kivánatosnak mutatkozik.

Amint ugyanis a régi városházát eltávolitotta, a szabályozás folytán keletkező azon tömbből, mely részben a régi városházának a telkéből képződik, a ·|. alatt mellékelt térrajz tanusága szerint mintegy 342 □-ölet azonnal áruba bocsáthat. Ha a telket □-ölenként csak 1200 frttal számitjuk, pedig szomszédos telkeinket □-ölenként 1300 frton adtuk el, az eladás révén legalább mintegy 400.000 frt bevétele lesz.

A régi városházának a kivánt határidőben leendő lebontása esetében azon további vagyoni előny vár a székes-fővárosra, hogy a rendezést az igy szabaddá váló területre is kiterjeszthetjük, holott minden más esetben ez a rendezés a saját pénztárát fogná terhelni.

Ezek folytán van szerencsénk a t. Közönséget ujból is felkérni, hogy nem állapodva meg a régi városháza feltétlenül elhatározott kiüresitésénél, a lebontásról is haladéktalanul gondoskodni sziveskedjék.

Bemutatott tárgyalási iratait 2·|. alatt mellékeljük.

Kelt Budapesten a fővárosi közmunkák tanácsának 1899. évi junius hó 15-én tartott üléséből.

Aláirások.

A belváros szabályozásával, mely az eskütéri hidra való tekintetből állapittatott meg, tudvalevőleg kapcsolatban van a IV. ker. Kossuth Lajos-utcza 13 ölre való kiszélesitése is, amit az 1893. évi XIV. t. cz. 3. §-a e tanács és a székes-főváros közös feladatává tett. A kiszélesités czéljából szükséges művelet végrehajtását a főváros kivánságára e tanács vállalta el.

A kisajátitásokkal a telkekből tényleg eleső területekre volt lehetséges szorítkozni, egyedüli kivételével az 507. hrzi sz. Dreher-féle palotának, melyet kénytelenek voltunk a kitüzött czél elérésére egészben kisajátitani, érette a kir. Curia által megállapitott kártalanitási ár és törvényes kamatai fejében 1048 719 forint 76 krt fizetvén.

Az ingatlan bérleteit m. évi május 1-re felmondottuk, hogy a szabályozás, mely az utcza többi részeiben már előbb végrehajtatott, ezen a ponton is foganatba vétethessék s azt az uttest végleges rendezése követhesse.

A szabályozás végett a fennálló épület legalább részben lebontandó lévén, a lebontással természetesen kapcsolatba kellett hoznunk a fenmaradó ingatlanrész értékesitését és első sorban az eladást találván kivánatosnak, erre a mult alkalommal közölt feltételek alapján zárt ajánlat utján megejtendő árverést hirdettünk, de vételi ajánlatot nem kaptunk.

Ezzel bekövetkezett az a kénytelenség, hogy az épités utján való értékesitésről, nevezetesen pedig a szükséges bontás és átalakitásról gondoskodjunk, mire nézve műszaki osztályunk tervet, költségvetést és jövedelmezőségi számitást készitett.

E művelet tárgyalása közben számitás és megfontolás tárgyát képezte még az a kérdés, hogy miután átalakitás esetében csak az uj helyiségek élvezhetnek 30 évi adómentességet, ebből a szempontból nem volna-e czélszerübb a régi épületet egészen lebontani és az üres telket teljesen ujonnan beépiteni.

Miután azonban a szakértők részéről ez irányban tett számitás arra az eredményre vezetett, hogy tetemesen nagyobb befektetést kellene tenni és e mellett az adómentesség daczára nem volna oly kedvező a jövedelmezőség, mint átalakitás esetében: az érintett eszmét el kellett ejtenünk.

De megmaradva az átalakitás mellett, másfelől az volt a meggyőződésünk, hogy ezen ingatlanra vonatkozólag a székes-fővárossal a tulajdoni közösség fentartása az épitkezésre is, egészen czélszerütlen volna s a cselekvési szabadság korlátoltságánál fogva az ügy érdemére egyenesen károssá is válhatnék. Figyelemmel tehát a kapcsolatos költség elszámolásának gyakorlati nehézségeire is, mulhatatlanul szükségesnek találtuk, hogy a vagyonközösség az épitkezés előtt szünjék meg annyival inkább, mert sem e tanács, sem a székes-főváros nem lehet hivatva, hogy az épitkezésből származó felelősséget a másik tulajdonostárssal szemben viselje.

A vagyonközösség megszüntetése szempontjából a következő számitást állitottuk fel:

1. a bontás és épités költsége tisztán	270.000 frt
2. időközi bérveszteség	60.000 frt
a befektetendő költség tehát	330.000 frt.

3. ezen befektetéssel ismét oly birtoktárgy keletkezik, mely évi 50.000 frt tiszta jövedelmet hoz, ez pedig 5%-kal tőkésitve 1,000.000 frt értéknek felel meg.

Levonván ebből a befektetés 330.000 frtnyi összegét, az ingatlan értéke 670.000 frtban adódott, amiből egy-egyre 335.000 frt jut.

Ezekre alapitva a mult év február havában a fővárosnak azt az ajánlatot tettük, hogy a kimutatott 335.000 frtért vagy engedje át nekünk a saját tulajdonrészét, vagy vegye át a mienket, mindkét esetre azt állitván fel mellőzhetetlen követelménynek, hogy a szabályozás a Dréher-palota mentén még az 1899-diki év folyamán végrehajtassék.

Minthogy pedig e végből a bontást 1899. május havában meg kel-

lett kezdeni s a vállalkozóknak az ügy tanulmányozására és ajánlataik összeállitására legalább hat heti időt kellett engedni: ennélfogva arra az esetre, ha a bontás és átalakitás a mi feladatunkká lenne, a fővárosnak tett fentebbi ajánlatunkkal párhuzamosan a szükséges vállalati munkák biztositása végett szükebbkörü árlejtést irtunk ki.

Szem előtt tartva ugyanis, hogy a fenforgó esetben nem egyszerü épitkezésről, hanem bontásról, átalakitásról, régi anyagok és alkatrészek felhasználásáról, tehát egészben oly kényes természetü munkálatokról volt szó, melyeket koczkázat nélkül és megnyugvással csak teljes bizalmat érdemlő vállalkozóra lehet bizni, az általános árlejtést mellőznünk kellett.

Zárt ajánlat tételére felhivtuk Amon Józsefet, Havel Lipótot, Holtzspach A. fiai czéget, Jakabbffy Ferenczet, Hubert Józsefet, Majorossy Gézát és Pucher Istvánt.

Az ajánlatok beadására határidőül 1899. április 10-dikét tüztük ki; ugyanerre a napra, mint végső határidőre kértük a főváros válaszát a tulajdoni közösség megszüntetése tárgyában, már azért is, mert előbb az épitkezésre vonatkozó ajánlatok felett természetesen nem lehetett határoznunk.

A főváros nyilatkozatát azonban a kitüzött határidőre sürgetés daczára sem kaptuk meg, sőt nem csekély meglepetésünkre azon értesülést szereztük, hogy a fővárosi tanács az ügyet a központi városháza czéljaira szánt Károlykaszárnya környékének szabályozásával hozta kapcsolatba és miután az erre beérkezett pályatervek némelyikében a gránátos-utcza kiszélesitése is czélba volt véve, azon javaslatot szándékozott a törvényhatósági bizottság közgyülése elé terjeszteni, hogy a Dréher-palotára fennálló tulajdoni közösség részünkről kivánt megszüntetése felett az érdemleges elhatározás elhalasztassék addig, mig az uj városháza környékének szabályozása meg nem állapittatik.

E czélzat ellen siettünk nyomban komoly óvást tenni. Nem volt ugyan még alkalmunk a Károlykaszárnya környékére pályázati uton beérkezett szabályozási tervekkel foglalkozni; mindamellett a helyi körülmények tüzetes ismeretére alapitva, kizártnak tekintjük azt, hogy a jelenleg is 8 öl széles gránátos-utcza kiszélesitése szükségessé válhatnék. Igazolja e felfogásunkat az a körülmény, hogy a kérdéses utcza egy fő közlekedési ér jelentőségére soha sem emelkedhetik s ha pl. a koronaherczeg-utcza, mint kétségtelenül igen élénk fő közlekedési ér ebbeli rendeltetésének szintén nem több, mint 8 ölnyi szélességében megfelel, ugy kézzel fogható, hogy a gránátos-utczai hasonlithatatlanul csekélyebb forgalomra a mostani 8 öl szélesség teljesen s mindenkoron kielégitő lesz. Másrészt a granátos-utcza netáni kiszélesitése, a Dreher-palotán kivül is, tömeges és oly költséges kisajátitást idézne fel, mely a főváros vagyoni erejéhez mérve bizonyára nem volna indokolható. Nem feledkezhettünk meg továbbá arról sem, hogy a Kossuth Lajos-utcza éjszaki oldalán fekvő ingatlanok tulajdonosait törvény kötelezte, hogy a szabályozási vonalon záros határidő alatt ujonnan épitsenek. Ezen kötelezettségüknek az illetők elismerésre méltó módon pontosan meg is feleltek; az igazság és méltányosság sulyos megsértése volna tehát azokat, akik a szabályozási vonalon épitkeztek, annak a büntetésnek kitenni, hogy éppen a hatóság rendelkezése alá jutott Dréher-ház a szabályozás gátjául, az üzleti és forgalmi viszonyok várva várt természetes ki-

fejlődésének káros és boszantó akadályául ott hagyassék hosszu évekre terjedhető bizonytalan ideig. S hogy ez éppen akkor menjen határozatba, amikor a szabályozás végrehajtására már minden előintézkedés megtörtént, amikor a székes-főváros a Kossuth Lajos-utczának az egész vonalon való boulevardirozásáról költségvetésileg már gondoskodott is, amikor a Dréherház bérleteit felmondottuk s vállalkozót biztositottunk a lebontásra és épitésre, ehez önként érthetően semmi szin alatt nem járulhattunk volna és erről a fővárost nemcsak az erkölcsi, de egyuttal minden anyagi felelősség átháritásával s külön figyelmeztetéssel a rendkivüli adómentesség elvesztésének esélyére, azzal értesitettük, hogy a mennyiben a felhozottak daczára a Dréher-palota ügyét a Károlykaszárnya környékének szabályozása miatt mégis megakasztaná, ez esetre feltétlenül igényeljük, hogy

1. a főváros a mi részünket a felajánlott áron vegye át;

2. a Kossuth-Lajos utcza szabályozását és rendezését még 1899-ben mulhatatlanul hajtsa végre.

Az óvásnak megvolt a foganatja, mert a székes-főváros 1899. április 26-án tartott közgyülésében 631. sz. a. végre elhatározta, hogy tulajdonrészét — nem ugyan 335.000, hanem 350.000 frtért nekünk átengedi.

Habár mi ajánlatunkat a fővárossal részletesen közölt tüzetes számitásra alapitottuk s a méltányosság minden kivánalmának eleget tettünk azzal, hogy viszont a saját tulajdonrészünket is készeknek nyilatkoztunk ugyancsak 335.000 frtért átengedni; habár továbbá midőn a főváros e helyet tőlünk 350.000 frtot igényelt, ezt egyáltalán semmivel nem indokolta, a beláthatatlan hosszura nyulható tárgyalások elkerülése és azon czél biztositása érdekében, hogy a Kossuth Lajos-utcza szabályozása és a Dréherház átépitése programmszerüleg végre legyen hajtható, elfogadtuk a 350.000 frtos árt is, figyelemmel lévén arra is, hogy ugy a fővárosi pénzalap, melynek terhére a 15.000 frtnyi különbözet esik, mint a községi alap, melynek ez az összeg jut, egyaránt a főváros fejlődésének érdekeit van hivatva szolgálni.

Ezzel a Dréher-féle palota szabad rendelkezésünkre jutván, az átalakitásra Huber József, Majorossy Géza és Pucher István részéről vett 3 ajánlat közül, mint legkedvezőbbet, Pucher István épitész és épitőmester ajánlatát fogadtuk el, a bontásra és átépitésre vonatkozólag 237.140 frt 86 kr. végösszeggel, megemlitvén, hogy a munka még m. évi május havában megindult.

Megelőzőleg foglalkoztunk még az épület eltolásának kérdésével is, fonalán azon ajánlatnak, melyet az eltolásra Friestedt L. P. chicagói mérnökvállalkozó és Horváth Gyula chicagói épitésztől kaptunk. Az ajánlat szerint a ház közepéből megfelelő részt kimetszve az eltolás, továbbá az épület és a helyiségek karba helyezése együtt 152.000 frtba kerülne, amihez az ajánlattevők félévi kamatveszteség fejében még 20.000 frtot számitottak.

Elfogadva a legkedvezőbb feltevést, hogy t. i. a 152.000 frtban minden bennfoglaltatik, ami a helyiségeknek a modern igények szerinti kiállitására és felszerelésére szükségeltetik, a kamatveszteséget nem egy félévre, hanem egy egész évre, tehát 20.000 frt helyett 40.000 frttal találtuk számitandónak, mert mig egyrészt nem tekinthettük egész bizonyosnak,

hogy félév alatt a helyiségek kiadható állapotba jutnak, addig másrészről egy másik körülmény sem kerülhette el a figyelmünket. Épitkezésnél ugyanis a természetben még nem kész helyiséget pusztán az épitési tervek alapján is ki lehet adni, mert mindenki tudja, hogy az épitkezés műszaki kivitele és kellő időre való befejezésében nem áll be fennakadás. Eltolandó épületre ez az általános felfogás — alaposan lehet vélelmezni — nem terjedne ki, a bérleni szándékozók várnának, amig minden teljesen elkészül.

Az ajánlat kapcsán évi 52,500 frtban számitott nyers bérjövedelemből tiszta jövedelemnek 42.000 frtot véve fel, és ezt 5%-kal tőkésitve, az ingatlan az eltolás utáni kész állapotban 840.000 frt értéket képviselne. Tekintve pedig, hogy ennek elérése végett 152.000 frtot befektetni és 40.000 frt kamatveszteséget kell viselni: az eltolás combinatiója mellett az ingatlan concret értéke 648.000 frt volna. Ezzel szemben áll az átépitésre megejtett számitás, mely szerint a bontást és az épitkezést Pucher István épitési vállalkozó rendelkezésre állott ajánlata alapján 237.000 frtra, a művezetési költséget 10.000 frtra és az időközi kamatveszteséget $^5/_4$ évre 60.000 frtra téve, ezen 307.000 frt ellenében oly birtoktárgy keletkezik, mely az átépitésnél alkalmazandó kedvezőbb alaprajzi megoldás folytán évenként tisztán 50.000 frtot hoz, ami 5%-kal 1,000.000 frtnyi tőkének felel meg; levonva ebből a befektetendő 307.000 frtot, az ingatlan concret értéke 693.000 frtban mutatkozott, tehát 45.000 frttal többet ért, mint az eltolás módozata esetében.

A fentebbi összehasonlitó számitásból azt a meggyőződést meritettük, hogy az eltolás jelen esetben pénzügyi szempontból nem előnyös.

Tekintettel e mellett arra is, hogy bár az ingatlan eladásra volt szánva, tartani lehetett attól, hogy az eltolt házra nehezebb lenne vevőt találni; tekintve továbbá, hogy a rendkivüli adómentesség kedvezménye az eltolt épületekre bizonytalan s még törvényhozási intézkedést igényelne és ez a körülmény is hátrányosan befolyásolhatta volna az ingatlan eladását:

Mindezeknél fogva a nevezett vállalkozók ajánlatát az eltolásra, bár ez ellen műszaki szempontból elvi kifogás nem forgott fenn, mellőznünk kellett.

Ugyancsak a Dréher-házat illetőleg végre megemlékezünk arról az érdekes fordulatról, hogy a bontási és átépitési munkák már javában folytak, midőn az Edinburgban székelő „The Standard Life Assurance Company“ életbiztositó intézet velünk érintkezésbe lépett azzal a komoly szándékkal, hogy az ingatlant megvegye. Készségesen bocsátkoztunk tárgyalásokba, melyek aztán csakhamar megegyezésre is vezettek. E szerint a nevezett intézet megvette a szabályozott telket 492.60 □-öl kiterjedésben a rajta hagyott régi épületrészszel és a lebontott részből nyert épitési anyaggal együtt 650.000 frtért, azon az alapon, hogy az épület megkezdett átépitését terveink szerint és szerződött épitési vállalkozónk utján be is fejezzük, a bontás és átépitésből felmerült összes költségek a vevő intézetet terhelvén. A 650.000 frtos vételárt az intézet még a szerződés aláirása előtt teljes összegében lefizette; rendelkezésünkre bocsátotta továbbá azt a 237.140 frt 86 krt, melybe a bontás és átépités Pucher István épitési vállalkozó ajún-

lata értelmében előirányzatilag kerülni fog. Ha a tényleges költségek az előirányzatot meghaladnák, a többletet az intézet pótlólag tartozik megfizetni, de viszont a netáni megtakaritás is javára esik. Végül művezetési költségek czimén fizetett az intézet 10.000 frt átalányösszeget, mely nem esik elszámolási kötelezettség alá. A vevő intézet a szerződés aláirása napján, 1899. évi október 24-én lépett az ingatlan tényleges birtokába és ehez képest a rendelkezés az uj helyiségek hasznositása iránt már őt illeti, aki különben a vagyonátruházási illetéket és az adásvételi szerződéssel járó minden mellékköltséget is viselni tartozik.

Ezzel a Dréher-palota sorsa, melybe hazai tőke belenyulni, kedvet nem érzett, idegen tőkével nyert a viszonyokhoz képest szerencsésnek mondható megoldást. Vele egyuttal befejezésre jutott a Kossuth Lajos-utcza kiszélesitése is, amiből még csak a székesfővárossal való elszámolás van hátra.

III.

A katonai laktanyák beváltása.

Az 1898-diki évről már beszámoltunk vele, hogy az 1894. évi XX. t.-czikkben felkarolt műveletét a katonai laktanyák beváltásának szerencsésen keresztül vittük; 1899-re már csak a várbeli József-laktanya átvétele és a többi objectumoknál, különösen pedig a Károly-laktanyánál felmerült némely mellékes kérdések elintézése maradt.

Ami a József-laktanyát illeti, ennek átvételéről közöljük a felvett okmányt, mely igy hangzik:

Jegyzőkönyv,

felvétetett Budapesten 1899. évi október hó 27. napján

Jelen voltak:

A cs. és kir. 4-ik hadtestparancsnokság részéről: Khittel Rezső cs. és kir. ezredes, katonai épitészeti igazgató; Bloch Arthur cs. és kir. katonai épitészeti számtiszt. A fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos, Bakos János miniszteri osztálytanácsos.

Tárgy:

A Budapesten I. ker. Várban, Verbőczy-utczában 2337. 2338. és 2339. hrzi számok alatt fekvő, u. n. „József-laktanya“ átadása, illetve átvétele.

Az 1894. évi XX. t cz. 1. §-a értelmében megegyezés jött létre az iránt, hogy a katonai igazgatás a birtokában levő „József-laktanyát“ a m. kir. kormánynak átadja.

Az átadással a cs. és kir. 4-ik hadtestparancsnokság, az átvétellel pedig a fővárosi közmunkák tanácsa bizatott meg.

A két hatóság fentnevezett kiküldöttei a helyszinén megjelenvén, megállapitják, hogy az átadás, illetve átvétel tárgyát a fent megjelölt ingatlan képezi, melynek helyzetrajzát, továbbá felépitményeit, jelesen a laktanya alagsori, földszinti, első és második emeleti épitményeit az ezen jegyzőkönyvhöz füzött vázlatrajz tünteti fel.

A laktanyából, mely legutóbb a katonai biróság és fogház helyiségeül szolgált, a katonaság immár kivonult és azt teljesen kiüritve és kitisztitva bocsátja rendelkezésre. Mindössze a felső nagy udvarban van nehány, a katonai fogház tulajdonát képező berendezési tárgy az elszállitásra készen összeállitva, mely tárgyakat a fogház kezelősége nehány nap alatt szintén el fog szállitani.

Megemlittetik, hogy a légszesztársulat a légszeszberendezést saját költségén eszközölte, oly kikötéssel, hogy a mennyiben a laktanya a szerződés lejárta előtt fogna átadatni, jogositva lesz a társulat a légszesz-felszerelési tárgyakat saját költségén elvitetni. Minthogy az átvevő magyar királyi kormány a légszesz-világitást nem fogja igénybe venni és igy a légszesztársulattal kötött szerződési viszonyt, mint a katonai kormányzat jogutódja nem fogja folytatni: a légszesztársulatnak jogában álland a felszerelési tárgyakat, u. m. a lámpásokat és a gázórát elvitetni, azonban a falakban elhelyezett csövek érintetlenül hagyatnak. Ez iránt a szükséges intézkedést a légszesztársulattal szemben, melynek képviseletében a mai átadáson senki sem jelent meg, az átadó katonai hatóság fogja megtenni.

A vizfogyasztás tárgyában a felmondást a katonai kormányzat már eszközölte; a laktanyában alkalmazott vizmérő óra eltávolitása és a vizdijnak megfelelő leszállitása iránt az átvevő fővárosi közmunkák tanácsa fog intézkedni.

Ezek után a cs. és kir. katonai kormányzat nevében Khittel Rezső cs. és kir. ezredes a József laktanyát felépitményeivel és tartozékaival együtt az összes kulcsok jelképében Rupp Imre ministeri tanácsosnak átadta, utóbbi pedig a fővárosi közmunkák tanácsa nevében átvette.

Miről a jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban kiállittatván, az egyik eredeti példányt Khittel Rezső cs. és kir. ezredes, a másikat Rupp Imre ministeri tanácsos vette át.

Kelt mint fent.

Aláirások.

A kormánynak igy birtokába és rendelkezésébe jutott József-laktanya telkének mi lesz a további sorsa, ez a kérdés még nincsen eldöntve: minthogy azonban nincs eladóvá téve, igen valószinü, hogy az valamely állami épitkezés czéljára fog felhasználtatni.

A Károlylaktanyát illetőleg, a mult évben tisztába hoztuk azt a kártalanitási igényt, melyet a székes-főváros az átvételnél támasztott.

Az e részben folyt tárgyalások ismertetéseül szóljon a róluk felvett jegyzőkönyv.

Jegyzőkönyv,

felvétetett Budapesten, 1899. január 7-én.

Jelen voltak:

a fővárosi közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre miniszteri tanácsos mint a bizottság elnöke, továbbá Bakos János és Garancsy Mihály osztálytanácsosok; a m kir. pénzügyministerium részéről külön felkérés folytán: Bakonyi Géza, miniszteri osztálytanácsos; Budapest székes-főváros közönsége részéről: Matuska Alajos alpolgármester, Dr. Vaszilievics János tanácsnok, Toldy József tiszti főügyész, Lampl Hugó főszámvevő, Heuffel Adolf kir. tanácsos, középitési igazgató, valamint Dr. Preyer Hugó és Dr. Rácz Károly törvényhatósági bizottsági tagok.

Tárgy:

A székes-főváros által a Károlylaktanyánál támasztott kártalanitási igény számszerü megállapitása.

Ezen kártalanitási igény felmerülésére nézve a budapesti Károlylaktanya, Ujépület, Florián laktanya, József laktanya és a Gellérthegyi erőd átadása iránt kötendő egyezmény ügyében alakitott vegyes bizottság 1897. szeptember 25-én tartott üléséről felvett jegyzőkönyv nyujt közelebbi felvilágositást. Első sorban tehát a most hivatkozott jegyzőkönyv ide vonatkozó része olvastatott fel s e szerint a főváros két jogczimen támasztott kártalanitási igényt. Az egyik jogczimet meriti abból a körülményből, hogy 1897. november 1-én a Károlylaktanyából részére kevesebb adatott át, mint az előző megállapodások erejénél fogva átadandó lett volna.

A másik jogczimet meriti abból a körülményből, hogy amit a nevezett laktanyából 1897. november 1-től kezdve birtokába is kapott, részben a bécsi Allgemeine Depositenbank bank bérlete által volt terhelve s tehát ez utóbbi helyiségek haszonélvezetétől egy évre elesett.

A székes-főváros e két rendbeli jogczimen támasztott kártalanitási igényét a Károlylaktanya első részének átadásáról, illetve átvételéről 1897. november 3-án felvett jegyzőkönyvben is világosan fenntartotta.

A fővárosi közmunkák tanácsa 1897. november 11-én 9051. sz. a. kelt felterjesztésében a szóban forgó kártalanitási igényt a nmélt. pénzügyminister urnak tudomására is hozta és felhatalmazást kért arra, hogy a kártalanitás számszerü megállapitására nézve a székes fővárossal tárgyalásba bocsátkozzék.

Felolvastatott ezután a pénzügyminister urnak a közmunkák tanácsához 1898. szeptember 4-én 63069. sz. a. intézett leirata; melyben a kártalanitás kérdésében válaszolva arra az álláspontra helyezkedik, hogy a székes-főváros igénye csak azon bérhelyiségek elmaradt egy évi bérjövedelmére szoritkozhatik, melyek 1897. novemberben bérlettel terhelve adattak birtokába. A másik jogczimet, mely a kevesebb átadás tényére van alapitva, nem ismeri el, azon oknál fogva, melyet a katonai hatóság a kezdetben idézett vegyes bizottsági jegyzőkönyvben ez irányban érvényesitett.

Ezen előzmények elnöki constatálása után a székes főváros képviselői siettek kijelenteni, hogy a pénzügyminister ur idézett leiratában meg nem nyugodhatnak s a székes-főváros igényét a kártalanitásra mind a két jogczimen teljes határozottsággal fentartják.

Ennek következtében tekintettel a székes-főváros 1896. márczius 18-án 350. kgy. sz. a kelt hatrozatára, továbbá a pénzügyminister urnak 1897. február 16-án 88043|96. sz. a. kelt leiratára, a fővárosi közmunkák tanácsa 1897. márczius 4-én 1318. sz. a. kelt határozatára, melyek arról tanuskodnak, hogy a Károlylaktanyából 1897. november 1-én annyi lett volna átadandó, amennyit a katonai laktanyák beváltása ügyében eljáró vegyes bizottság már hivatkozott, 1897. szeptember 25-én felvett jegyzőkönyvében a bizottság polgári tagjai, ezek között tehát a pénzügyminister ur képviselője is, átadandónak térrajzilag megjelöltek: a fővárosi közmunkák tanácsa képviselői indittatva érezték magukat a mélt. pénzügyminister ur utólagos jóváhagyásának fentartása mellett a székes-főváros kártalanitási igényének mind a két jogczimen tárgyalásába és megállapitásába bocsátkozni.

Viszont a székes-főváros képviselői is fentartották küldő hatóságuk jóváhagyását a létesitendő megállapodások tekintetében.

Áttérve a kártalanitás számitására, a bizottság azon

térrajz alapján, mely szerint az átadásnak 1897. novemberben a fentiek értelmében történnie kellett volna, a Károly-laktanya katonai részről rendelkezésre bocsátott alaprajzának segélyével egyetértőleg constatálja:

1-ször azokat a bérhelyiségeket, melyek után 1897. november 1-től 1898. október 31-ig a bérjövedelmet a a székes-fővárosnak kellett volna élvezni, ha az átadás az előzetes megegyezéshez képest eszközöltetett volna és illetőleg ha az átadott bérhelyiségek bérlettel terhelve nem lettek volna;

2-szor constatálja a bizottság, hogy a fentebbi pontban emlitett helyiségek egyévi bruttó bérjövedelme, betudva a legutóbb üresen maradt két boltot is, összesen 34339 frt 44 krra rugott. Megerősitette a bizottság szine előtt ezen utóbbi adatot Szende Lipót is, aki a bécsi Allgemeine Depositenbank megbizásából a kérdéses bérleteket gondnoki minőségben kezelte s akit a fővárosi közmunkák tanácsa a mai tárgyaláshoz felvilágositás adása végett hivott meg.

A székes-főváros képviselői mindkét jogczimre alapitott kártalanitási igényük számitásához az évi 34339 frt 44 krnyi brutto bérjövedelmet elvi alapnak elfogadják.

Ezen elvi alapon a tiszta jövedelem számitására nézve az a fölött folyt eszmecsere eredményéhez képest eltekintenek egyrészt a székes-fővárosi képviselői az időközi kamatoktól, másrészt a fővárosi közmunkák tanácsa képviselői az apróbb kezelési költségektől, mely eljárás arra az egyetértő megállapodásra vezettett, hogy egyrészt a bruttó bérjövedelemből az állami adó, az általános jövedelmi pótadó, a községi adópótlék, a házbérkrajczár és az utadó levonandó, másrészt pedig a maradékhoz, mivel a székes-főváros, a községi adópótlékot és a házbérkrajczárt tényleg nem élvezte, ez a két tétel hozzáadandó s az az összeg, melyet e számitás eredményez, képezze a székes-főváros teljes kártalanitását.

Tekintettel arra, hogy a székes-főváros adószámviteli hivatala a 34339 frt 44 kr. bruttóbérjövedelem után az esedékes

állami adót . . .	5867	frt 72	kr.
ált jöved. pótadót .	1760	„ 40	„
a községi pótadót .	1466	„ 93	„
a házbérkrajczárt .	1133	„ 53	„
az utadót	88	„ 01	krban

összesen tehát 10316 frt 59 krban számitotta ki, ennek folytán a bizottság a székes-főváros kártalanitási igényét 34339 frt 44 kr minus 10316 frt 59 kr. plus 2600 frt 46 kr. = 26623 frt 31 kr. szóval Huszon-

hatezerhatszázhuszonhárom forint 31 krban állapitja meg, mely összeg az eddigi megállapodások értelmében a székes-főváros által a Károlylaktanyáért fizetendő vételár második részletébe volna betudandó.

A pénzügyministerium képviselője utalva arra, hogy a Károlylaktanya vételárának második részlete; két millió forint e hó folyamán esedékessé válik, azon előterjesztést teszi, hogy a székes-főváros e két millió forintot a kitüzött határidőben fizetné meg és ez esetben a részére megállapitott kártalanitási összeget a pénzügyministerium külön fogná kiutalványozni; egyébiránt pedig a késedelem elkerülése szempontjából az ellen sem volna észrevétel, ha a főváros a két millió forintnyi vételári részletet a bizottságilag, de egyfelől a pénzügyminister ur, másfelől a székes-főváros jóváhagyásának fentartásával megállapitott 26623 frt 31 kr levonásával fizetné be az állampénztárba.

A székes-főváros képviselői ezen előterjesztést tudomásul veszik és hatóságukhoz tárgyalás és intézkedés végett bejelentendik.

Miről a jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban állittatván ki, az egyik példányt Rupp Imre ministeri tanácsos ur, a másikat pedig Matuska Alajos alpolgármester ur vette át.

Kmft.

Aláirások

A fennebbi megállapodásokat a székes-főváros elfogadta, a m. kir. pénzügyminister ur pedig jóváhagyta.

Szólanunk kell még a volt „Ujépület“ laktanyáról, mely az 1894. évi XX. t.-cz. értelmében szintén a kincstár birtokába jutott. Miután a laktanyaépület lebontatott és a terjedelmes telektömb az előző alkalommal közölt terv szerint szabályoztatott, a keletkezett tömböket épitési telkekre osztottuk fel és a pénzügyminister ur jóváhagyásával áruba bocsátottuk.

A felosztás módjára nézve alább közöljük az elfogadott tervet, melynek alapján az eladást kiirtuk a következő főbb feltételek mellett:

I.

A vételi ajánlat a fővárosi közmunkák tanácsához irásban lezártan nyujtandó be. Az ár □-ölenként ajánlandó meg és ugy számmal, mint betüvel világosan kiirandó Bánatpénzül az illető telekért megajánlott egész vételár öt százaléka teendő le a magyar földhitelintézetnél (V., Bálványutcza 7. sz.) és a letétről szóló eredeti elismervény az ajánlathoz csatolandó. A bánatpénz állhat készpénzből, vagy állami óvadékokra alkalmas, szabály-

szerüleg számitandó értékpapirokból, vagy végre a budapesti pénzintézetek betéti könyveiből.

II.

Az ajánlat elfogadása után, az erről szóló határozat kézbesitésétől számitott három nap alatt a bánatpénz biztositék czéljára ugyancsak a magyar földhitelintézetnél a vételár 10 százalékára egészitendő ki. A kiegészités szintén készpénzben, vagy állami óvadékokra alkalmas, szabályszerüleg számitandó értékpapirokban, vagy végre budapesti pénzintézetek betéti könyvecskéiben történhetik. A kiegészités elmulasztása esetében vevő a bánatpénzt a m. kir. kincstár javára már a mulasztás tényénél fogva elveszti és a fővárosi közmunkák tanácsa az ingatlan értékesitése iránt birói beavatkozás nélkül tetszése szerint szabadon fog intézkedhetni.

III.

Vevő a megvett ingatlannak az ajánlat jogérvényes elfogadásától számitott tizenötödik napon lép tényleges birtokába.

IV.

Köteles vevő a vételár egy harmadát a birtokbavétel napján készpénzben lefizetni. A vételár másik kétharmadát vevő a birtokbavétel napjától számitva 10 félévi egyenlő részletben tartozik fizetni, a mindenkori hátralék után számitandó öt százalékos kamattal; de joga van a vevőnek a vételárt egyszerre, vagy nagyobb részletekben is fizetni.

V.

A vételár felének és kamatainak lefizetése után jogositva van a vevő a megvett ingatlant tkvileg nevére iratni, ugy azonban, ha egyidejüleg a hátralékos vételár és kamatai erejéig a zálogjogot a m. kir. kincsár javára szintén bekebelezteti.

VI.

Az eladás tárgyát képező telkeken emelendő épületek párkány magassága a járda végleges fekszinétől számitott 25 mtrben van megállapitva, azzal, hogy a félkörü térre néző épületek azonos művészi elvek szem előtt tartásával hasonló homlokzati kiképzést nyerjenek, tetőzetük pedig a netán alkalmazandó tornyokkal együtt ugy a magasság, mint az arányosság szempontjából akként lesz kiképzendő, hogy valamint a telkek, ugy a rajtuk emelendő épületek is összhatásukban teljes művészi egységet képezzenek. E mellett az egyes házak tüzfalainak egészen takarva kell lenni. Egyszersmind fentartja magának a fővárosi közmunkák tanácsa a vevővel szemben az épitési tervekre oly kikötéseket érvényesiteni, melyeket alkalmasaknak találand azon czél elérésére, hogy az ujépület tömbjéből keletkezett telkek

egészben véve a szépészeti igényeknek is megfelelő, egységes módon épittessenek be.

Tartozik a vevő az épitési engedélyért a székes-fővárosi tanácshoz benyujtandó kérvénye kapcsán az épitési tervek előirt két teljes példánya mellett a fővárosi közmunkák tanácsa részére még külön a következő terveket is bemutatni, u. m. 1. a földszinti alaprajzot, 2. a homlokzat s a metszetrajzokat.

A jelen pontban foglalt rendelkezések, mint tulajdonjogi korlátozások, tkvi feljegyzés utján fognak a fővárosi közmunkák tanácsa javára biztositttatni.

VII.

A beérkezendő ajánlatok elfogadása felett a m. kir. pénzügyminister ur fog végérvényesen dönteni és e tekintetben a pénzügyminister urat az elhatározás teljes szabadsága illeti meg. Az ajánlattevő ajánlatához a felbontásra kitüzött határidőtől számitott harmincz napig kötve marad.

VIII.

Vevő biztositéka csak azután fog vissza adatni, ha a vételár felét már lefizette.

IX.

Netáni per esetére a sommás szóbeli eljárás és a mindenkori felperes által szabadon választható bármely budapesti kir. járásbiróság illetékessége köttetik ki.

X.

A fenti pontozatok alapján a vevővel szerződés lesz kötendő; az ezzel járó költséget, az átiratási költséget, továbbá a kincstári vagyonátruházási illetéket és a városi átiratási dijat egyedül a vevő tartozik viselni.

XI.

Az 1894. évi XX. t. cz. 4. §-a értelmében a szóban forgó telken emelendő épitményeket 30 évre terjedő rendkivüli adózási kedvezmény illeti meg.

XII.

Az ajánlattevő tartozik ajánlatához a jelen eladási feltételek egy példányát sajátkezüleg aláirva mellékelni, annak bizonyságául, hogy ezen feltételeket ismeri és azokat elfogadja.

Az „ÚJÉPÜLET"ből alakított telektömbök felosztási terve.

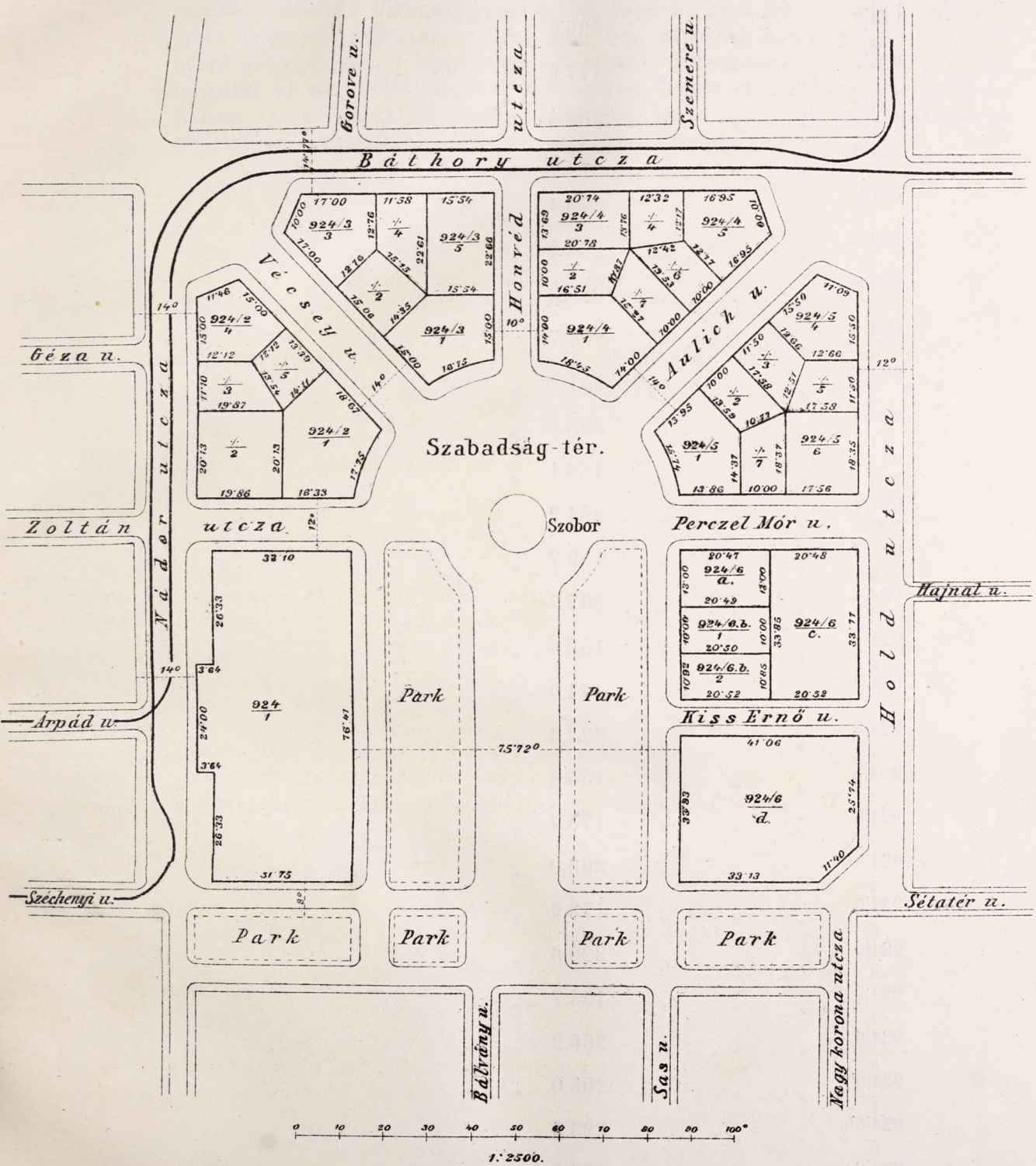

Az „Uj épület“ tömbjén alakitott épitési telkek terület-kimutatása.

924/1	h.	r.	számu	telek	2530.6 □öl
924|2/1	„	„	„		484.5 „
924|2/2	„	„	„		399.9 „
924|2/3	„	„	„		177.6 „
924|2/4	„	„	„		287.4 „
924|2/5	„	„	„		175.6 „
924|3/1	„	„	„		375.4 „
924/3/2	„	„	„		204.1 „
924/3/3	„	„	„		320.2 „
924 3/4	„	„	„		204.7 „
924 3/5	„	„	„		351.7 „
924/4/1	„	„	„		383.2 „
924/4/2	„	„	„		186.4 „
924/4/3	„	„	„		284.9 „
924/4/4	„	„	„		159.7 „
924/4/5	„	„	„		307.7 „
924/4/6	„	„	„		158.5 „
924/4/7	„	„	„		174.0 „
924|5/1	„	„	„		327.3 „
924|5/2	„	„	„		155.8 „
924|5/3	„	„	„		173.9 „
924|5/4	„	„	„		303.0 „
924|5/5	„	„	„		173.9 „
924|5/6	„	„	„		322.6 „
924|5/7	„	„	„		163.7 „
924|6/a	„	„	„		266.2 „
924|6b/1	„	„	„		205.0 „
924|6b/2	„	„	„		223.2 „
924|6/c	„	„	„		693.0 „
924|6/d	„	„	„		1359.1 „

Az eddig eladott ujépületi telkekről az itt következő kimutatás ad közelebbi felvilágositást, mely szerint mindösssze már csak 7 eladandó telek van. E mellett csupán arra a megjegyzésre szoritkozunk, hogy mivel a vételbe fektetett tőkének gyümölcsöztetésében és a 30 évi rendkivüli adómentesség elnyerésének 1905. aug. 1-ig kitüzött határidejében a telkek beépitésére elegendő biztositékot találtunk, javaslatunk folytán a pénzügyminister ur az eladási feltételekbe épitési kötelezettség felvételét mellőzte. S hogy számitásunkban nem csalódtunk, mutatják azok az épitkezések, melyek az Ujépület tömbjén folyamatban vannak.

Kimutatás

az 1899. év folyamán eladott ujépületi telkekről.

Folyó sz.	Megvette	Hány □-öl?	□-ölenként kor.	□-ölenként fill.	Eladási ár összesen kor.	Eladási ár összesen fill.	Hrsz.
1	Budapesti áru és értéktőzsde	2530·60	900	—	2,277,540	—	924. 1.
2	Deutsch Antal és neje	375·40	1.200	—	450·480	—	924/3 1.
3	Popper Sámuel	204·10	862	—	175.934	20	924/3 2.
4	Dr. Baumgarten Nándor	320·20	1.040	—	333.008	—	924/3 3
5	Dungyerszky Lázár	383·20	1.200	—	459.840	—	924/4 1
6	Linczer Imre	261·70	1.010	—	264.317	—	924/4 5.
7	Dr. Virava József	284·90	1.040	—	296.296	—	924/4 3.
8	A m. kereskedelmi csarnok körhelyiségeit épitő r. t.	266·20	1.100	—	292.820	—	924/6 a.
9	Linczer Imre	46·00	1.010	—	46.460	—	924/4 5.
10	Kanitz Ignácz és fiai	223·20	1 300	—	290.160	—	924/6/2 b.
11	Neuschloss Ödön és Marczell	351·70	1.000	—	351 700	—	924/3 5.
12	Frankl Mór	322·60	920	—	396.792	—	924/5 6.
13	Herzmann Bertalan	163·70	680	—	111.316	—	924/5 7.
14	Sváb Imre	327·30	1.225	—	400.942	50	924|5 1.
15	Valkó Lajos	155·80	692	—	107.813	60	924|5. 2.
16	Hellsinger Gedeonné	303·00	1.030	—	312.090	—	924|5. 4.
17	Budapesti közuti vaspálya t.	1040·50	1.092	—	1,136.226	—	924|2. 2. 3. 4. 5.
18	Adria m. kir. tengerhajózási r. t.	484·50	1·200	—	581.400	—	924|2. 1.
19	Erényi Ullmann Gyula	205 00	700	—	143.500	—	924|6|b 1.
20	M. kir. postatakarékpénztár	693·00	1.000	—	693.000	—	924|6. c.
21	Osztrák magyar bank	1359·10	1.100	—	1,495.010	—	926|6. d.
			Összesen		10,616.645	30	

IV.

A Halászbástya rendezése.

A budavári halászbástya és az abba iktatott felvezető nagy lépcső épitése ügyében volt szerencsénk előző évi jelentésünkben ismertetni azon előzetes tárgyalásokat, melyek a Mátyástemplom stylszerü környezetét képezendő ezen diszes épitmény kiviteli tervei és költségei megállapitását illették.

Közöltük azt is, hogy a déli halászbástyának az állam által elvállalt rendezésével a kormány e tanácsot bizta meg

A mult év folyamán a székes-főváros is végleges megállapodásra jutott abban az irányban, hogy a főherczeg Albrecht utról felvezető monumentális lépcső épitését és az éjszaki halászbástya rendezését mi hajtsuk végre. Eszerint az egész müvelet keresztülvitele feladatunkká lett. Támogatásunkra van Schulek Frigyes tervező és művezető mellett a munkák felügyeletére szervezett vegyes bizottság, melyben a székes-fővárost Rózsavölgyi Gyula alpolgármester, Vosits Károly tanácsnok, Heuffel Adolf középitési igazgató, Kauser János, Tolnay Lajos bizottsági tagok és Holl Jenő számtanácsos képviselik, mig a ministerelnök ur, valamint a fővárosi közmunkák tanácsa képviselőit előző évi jelentésünkben volt már szerencsénk közölni.

E bizottság 1899. évi julius hó 31-én tartotta első ülését.

A mi az épitkezés kiviteli módozatait illeti, megállapittatott, hogy a felvezető nagy lépcső, valamint a déli bástya föld-, kőmüves és elhelyező, valamint kőfaragói munkái 1900. évi november hó 1-éig, az éjszaki bástya épitése, és az összes többi munkálatok pedig 1901. évi november hó 1-éig nyerjenek befejezést.

A kivitelre vonatkozó tervek részleteinek kidolgozása kapcsán Schulek Frigyes tanár és az épitésre felügyelő bizottságnak hozzájáruló javaslatai alapján a kiviteli terveken többrendbeli módositás határoztatott el.

Igy a bástyát szegélyező folyosó emeleti nyilt sétányán a csapadékvizek levezetése a bástya alatti területre vizköpők utján volt eredetileg tervezve; ezen vizköpők most a kivitelnél pusztán, mint épitészeti dekorácziók maradtak meg, ellenben a viz levezetése nem ezeken és nem a bástya alatti magántulajdonban lévő telkekre, hanem magán a bástyán fog történni.

A déli bástyafalban levő casamatta a tervekben szintén átalakitás

alá kerülőnek volt felvéve, a nélkül azonban, hogy ezen átalakitás annak valamely használati rendeltetést biztositott volna. E casamatta belsejében annak kibontásakor nagy mennyiségü emberi koponyaroncs, és ezek között számos épen megmaradt teljes koponya találtatott, mely utóbbiakat Dr. Török Aurél egyetemi tanár az embertani intézetbe szállittatott el.

Egyrészt azon körülmény folytán, hogy Budavára középkori erődítményeinek ezen fenmaradt érdekes részlete s az abban talált s esetleg még található leletek a későbbi történeti kutatások elől el ne zárassanak, és e végből a bástya felső talaján emelendő épitmények mélyre lenyuló alapjaihoz a jövőben könnyü hozzáférhetés biztositva legyen, másrészt pedig azon körülménynél fogva, hogy a casamatta falai és boltozata a reájuk alkalmazandó folyosófalak terhének viselésére megfelelő erősséggel birnak és a casamattának betömését a Halászbástya kiépitése nem teszi elkerülhetetlenül szükségessé, sőt a betömés végett a casamattát alaposan kitisztitani és az aljában jelentkező talajviztől is, külön költségek árán mentesiteni kellene: a kiviteli tervet olykép állapitottuk meg, hogy a casamatta belseje jelenlegi alakjában tartalmával együtt megmarad, falának külső szinéhez a felvezető lépcsőkar alatt egy, a nagy lépcső épitészeti kiképzését kiegészitő uj pillér csatoltatik, régi ablaka és ajtaja pedig egy vékony fallal akkép záratik be, hogy könnyen feltalálható és bármikor kibontható legyen.

Lényeges átalakitás alá kerül a déli bástyából az Albrecht-utra levezető u. n. Jezsuita-lépcső, mely szük és sötét voltánál fogva sem a forgalom, sem a közrendészet igényeinek nem felel meg s melyre nézve a tapasztalat azt bizonyitotta, hogy forgalma az 1896. évben megnyitott ideiglenes nagy szabad lépcső mellett sem csökkent, és előreláthatólag még a most épülő nagyarányu lépcső daczára sem fog apadni. E mellett a Jezsuita-lépcső jelenlegi arányaiban meghagyva, szépészeti szempontból is bántólag illeszkedett volna a diszes épitkezés keretébe.

Az eredeti tervek szerint a lépcső megmaradt volna mostani 1.40 méter szélességében. A fentjelzett okoknál fogva Schulek Frigyes tanár ujabb tervét fogadtuk el az épitésre felügyelő bizottság javaslata alapján a kivitelre.

E terv szerint a Jezsuita-lépcső jelenlegi alsó részében 4, felső részében 2 méter vastag külső fala el fog bontatni és 1.05 méter vastagságban ujra felépitteni, miáltal lehetővé van téve, hogy maga a lépcső belső mérete 2.40 méter lesz. Az ekkép felépitett bástyafal erősitésére támpillérek épülnek, a köztük levő falmezők pedig tágas és szellős ablaknyilásokkal töretnek át, teljes nappali világitást és jó levegőt szolgáltatva a lépcsőnek: a lépcső alsó kapuja tágasabbá tétetik, diszes kiképzést és stylszerü oromzatot nyer, mely egyben a bástyafalra jutó viz levezetését is megoldja.

A többlet-költség, melyet ezen tervmódositás igényel, aránylag csekélynek mondható azon előnyökkel szemben, melyek általa közlekedési és szépészeti szempontból eléretnek és fedezetet talál az engedélyezett költségvetés keretében egyéb helyütt elért megtakaritásokban.

Nehéz viszonyokkal kell az épitésnek a déli bástya alapozásánál megküzdenie, amennyiben az itt végzett próbaásatásoknál kitünt, hogy a

hordképes talajt a számitásba vett mélységen jóval alul, egyes helyeken 13—16 méternyi mélységben lehet csak megtalálni.

Az 1899. évben kiadásra kerültek a föld-, kőmüves és elhelyező, továbbá a kőfaragó munkák. Mindkét rendbeli munkára nézve szükebb körü zárt ajánlati versenytárgyalást tartottunk és annak eredményéhez képest a föld-, kőmüves és elhelyező munkákat a Peterek és Wagner czég, a kőfaragó munkákat pedig Hauszmann Sándor nyerte el; utóbbi vállalkozó azonban üzletét és ennek keretében ezen szerződéses munkáját is, utóbb Seenger Béla kőfaragó vállalkozóra ruházván át, s mi ehhez hozzájárulván, jelenleg a kőfaragói munkákat Seenger Béla teljesiti.

A földmunkák a nagy lépcső felső-ágánál 1899. évi október hó 6-án, az alsó csoporton október hó 12-én, a belső bástyán pedig október hó 23-án indittattak meg, és azóta a kőmives, elhelyező és kőfaragói munkákkal együtt szakadatlanul folynak.

A kőfaragó vállalkozó által szállitott és befalazott kövek szobrászati munkával lévén diszitendők, legmegfelelőbbnek találtuk, hogy az ezen szobrász-munka alapjául szolgáló és stylszerüen tartott főszminták Schulek Frigyes tanár rajzai után házilag készittessenek. E minták készitése már annyira előre haladt, hogy a folyó 1900. évben a kőszobrász munkák kiadása iránt intézkedhettünk.

V.

Útépitès.

A székes-fővárossal a budai belső körut rendezésére fönnálló azon megegyezésünk alapján, hogy a költségeket közösen egyenlő arányban viseljük, a lefolyt évben: a Szt.-János-térnek továbbá a Krisztina-körut, Szt.-Jánostér és Mikó-utcza közötti szakaszának rendezését hajtottuk végre.

A Szt.-János-téren, az Attila-körutat a Krisztina-körúttal összekötő átlós irányban: 18·96 m. széles gránittal burkolt kocsiutat létesitettünk. Gránittal burkoltuk továbbá a tér keleti oldala mentén, az Attila-körutat az Attila-utczával összekötő utvonalat is.

A téren lévő többi utakat trachitkocka-burkolattal láttuk el.

Ezen utak közt fennmaradt két háromszögalaku holt területet a székes-főváros parkoztatta.

A parkokat mészkő lábazatra helyezett vaskeritéssel határoltuk, hasonlóan a Palota-téren már régebben létesitett parkok keritéséhez. A téren levő 2·28 és 3·00 m széles járdák területét aszfalttal burkoltuk és gránitszegély kövekkel láttuk el.

A Krisztina-körut jelzett szakaszán a rendezés abból áll, hogy az utat a végleges szinben feltöltöttük, illetőleg leástuk. A kocsiut területét az egész szakaszon mauthauseni granittal burkoltuk akképen, hogy a kocsiut a Szt.-János-tér Alagut-utcza közt, 13·60 m. onnét a Mikó-utczáig, a helyi viszonyokkal számolva, 12·10 m. szélességüvé vállott.

A járdák e rendezés következtében most az elsőbb emlitett szakasz nyugoti oldalán 3·60 m., a keleti (Horváth-kert mentén) oldalon 4·40 m. szélesek. Egyebbütt átlag 3·00 m. széles járdákat lehetett csupán létesitenünk.

A Horváth-kert mentén, a járda területén álló fák könnyen voltak megtarthatók, mert azok senkinek kellemetlenséget nem okoznak.

A 3·0 m. széles járdán azonban, az általánosan elfogadott szabvány szerint, fasornak helye nincs. Azért a székes-főváros közönségének elhatározására biztuk, vajjon az e szakaszokon tényleg fennálló, s a házvonaltól 1·90—2·75 m. közt váltakozó távolságban lévő fák fenntartassanak-e to-

vábbra is tekintettel arra, hogy ezen terebélyes gesztenyefák, az emeleti lakásokat is beárnyékolják, és emiatt gyakori panaszok tárgyát képezték.

Mivel a székes-főváros a fák fenntartása mellett foglalt állást, a változatlanul meghagyott fasorok irányában, egy átlag 80 cm. széles területszalagot kavicscsal boritottunk. A fasor területén tul megmaradó összes járdák területét aszfalt burkolattal láttuk el.

A rendezéssel egyidejüleg végleges magasságba helyeztettek a közuti villamos vasut vágányai, továbbá végleges helyükre kerültek a villamos táp- és munkavezetéket hordó oszlopok is.

A székes-főváros ugyanekkor átfektette a vizvezetéki s légszesz vezető csöveket s egy alkalommal uj lámpák felállitásával, gondoskodott az utvonal jobb világitásáról is.

A költségek elszámolása az 1900-ik évre maradt.

Napirendre került a VII. ker. Róna-utcza rendezési terve is, amelyet akként kivántunk módositani, hogy a kocsi-ut a javasolt 4·50 m helyett 6·0 m. szélesre vétessék, olyformán, hogy az északi járda szélessége ideiglenesen 1.58 m. széles legyen.

A kocsiutnak már ezuttal való kiszélesitését, ugyanis, a nagy teher forgalomra való tekintettel okvetetlenül szükségesnek tartottuk. A járdának jelenleg való szükitése nem ütközött nehézségbe, már az okból sem, mivel a székes-főváros által tervezett 3.03 m. szélesség nem volt véglegesnek tekinthető, a mennyiben a Róna-utczát, az ujabban elkészült, s akkoriban a székes-főváros közönségénél tárgyalás alatt lévő Török-őr Felső-rákosi-rétek szabályozási tervében: 14 öl szélességünek állapitottuk meg.

A mi a székes-főváros által eszközölt többi utczarendezéseket és burkolásokat illeti, melyek tervét és költségvetését előzetesen átvizsgáltuk, ezek a következő utczákra vonatkoznak és pedig:

I. kerület. Alkotás-utcza, Krisztina-körut és Enyedy-utcza közti szakasza; Erzsébet királyné szanatoriumhoz a Budakeszi utból kiágazó ut; Czakó-utczai iskola előtti Névtelen-utcza; Virányos-ut izraelita temető és Zugligeti-ut közti szakasza; Csaba-utcza Krisztina-körut és Városmajor-utcza közti szakasza.

II. kerület: Lánczhid-utcza, Lánczhid-köz és Várkert-rakpart közti része és folytatólag a kioszkig terjedő utvonal; Lövész-egyesületi telek főhomlokzata előtt fekvő ut; Tölgyfa- és Henger-utcza; Szemlő-hegy-utcza, Bimbó- és Vérhalom-utcza közti szakasza; Corvin-téri vigadó környéke; Zsigmond-utcza, Pálffy-tér és Margit-hidfő közti szakasza; báró Lipthay-utcza és Bodrog-utcza.

III. kerület: Galagonya-utcza, Lajos-utcza és dunaparti ut közti szakasza; Sajka-utcza, Lajos-utcza és Ó-budai rakpart közti szakasza; Lajos-utcza, Zichy-utcza és Fő-tér közötti szakasza.

IV. kerület: Egyetem-tér.

V. kerület: Csanády-utcza, Váczi-ut és Visegrádi-utcza közti része; Visegrádi-utcza, Ipoly és Garam-utcza közti szakasza; Ipoly-utcza, Váczi-ut és Visegrádi-utcza közti része; Visegrádi-utcza, Wahrmann és Korall-utcza közti része; Nagy-Korona-utcza; Nádor-

utcza, Lipót-körut és Szalay-utcza közti része; Rudolf-rakpart 1099, 1100 és 1101 hrsz telkek előtt elvonuló-ut.

VI kerület: Szondy-utcza, Bajnok- és Felső-erdősor-utcza közti szakasza; Arena-ut, Tüzér- és Váczi-ut közti szakasza; Lehel-utcza, Arena-ut és Hungária-ut közti szakasza; Rózsa-utcza, Andrássy-ut és Podmaniczky-utcza közti szakasza; Oldal-utcza, Huba-utcza és Schlick-gyár közti szakasza; Városligeti-fasor.

VII. kerület: Kazinczy-utcza, Bethlen-utcza 4259|2. hrsz. telektől a Bethlen-térig terjedő szakasza: Elemér-utcza, Nefelejts-utczától a Bethlen-utczáig terjedő része; Hajtsár-ut, Bosnyák-utcza és Egressy-ut közti szakasza; Peterdy-utcza, Bethlen és Nefelejts-utcza közti szakasza; Róna-utcza, Egressy-ut és Gyarmat-utcza közti része; Aréna-ut városligeti fasor és István-ut közti része; Garay-tér.

VIII. kerület. Német-utcza, Mária Terézia-tér és József-utcza közti része; Baross-utcza, József-körut és Szentkirályi-utcza közti része; Csobáncz-utcza, Kalvária-tér és 7258. hrsz. telek-közti szakasza; József-utcza, Német- és Nagyfuvaros-utcza közti része; Szigetvári-utcza, Práter- és Füvészkert közti része.

IX. kerület. Telepi-utcza; Tüzoltó-utcza, Ernő- és Szvetenay-utcza közti része; Tompa-utcza és Angyal-utcza.

X kerület. Sörgyár-utczától délnyugatra fekvő Névtelen-utcza, Kápolna-utcza, Liget-tér és Gergely-utcza közti szakasza; Kelemen-utcza, Óhegy-utcza, Kápolna-téri torkolatánál kiágazólag, az Alsó-vaspálya-utczáig terjedő része; Kolozsvári-utcza, Belső Jászberényi-ut és Felső vaspálya-utcza közti szakasza; Névtelen-ut, a Szt-Mihályi- és Kerepesi-ut között; Szent-László-tér.

A székes-főváros közönsége részéről 1899. évben kivitelre tervezett összes burkoló munkák mennyisége a következő:

Mac' Ádám-szerü kocsi-ut	51,867	m²
Trachit kocsi-ut	23,686	„
Gránit kocsi-ut	36,890	„
Keramit kocsi-ut	23,504	„
Aszfalt kocsi-ut	25,109	„
Faburkolat	2,638	„
Terméskő burkolat	19,059	„
Átkövezés	30,080	„
Trachit járdaburkolat	18,181	„
Aszfalt „	24,570	„
Kavicsolt „	6,630	„
Járdaszegélyezés	25,776	f. m.

VI.

Vizmű.

A lefolyt év a székes-fővárosi vizművek fejlődésében annyiban bir nagyobb jelentőséggel, mert ebben az évben nyert befejezést a káposztásmegyeri vizmü első részének kiépitése és mert ugyancsak ebben az évben kezdték meg a káposztásmegyeri vizmű második részének épitését is.

A káposztásmegyeri vizmű első részének kiegészitő részét képező és a szt-endrei szigeten levő tiz kut és illetőleg azokat a balparttal összekötő alagcsatorna 1899. év julius havában készült el és a vizmű ezen részét julius hó 17-én vették üzembe.

A vizmű első részének ily módon végrehajtott kiegészitése után annak napi átlagos szállitási képessége 100 000 m^3-re emelkedett mintegy 120,000 m^3 maximális és 80.000 m^3 minimális szállitási képesség mellett. Minthogy ez a vizmennyiség a székes-főváros balparti városrészei szükségletének fedezésére a jelenlegi viszonyok mellett elégségesnek mutatkozott, a székes-főváros elhatározta az ideiglenes jellegü mesterséges szürőtelep megszüntetését és a mesterséges szürőtelep, mely 1899. év május hó 9-ik napján volt utolszor üzemben, az év folyamán tényleg le is bontatott.

Hogy a székes-főváros a város fejlődésével járó vizszükséglet növekedésének a jövőben is képes legyen megfelelni, az első rész befejezése után azonnal hozzáfogott az előzetesen jóváhagyott tervek alapján a második rész épitéséhez. Az épités 1899. év junius hó 19-én vette kezdetét és az év végéig elkészült a balparti 23 kut sülyesztése, a kutakat összekötö szivócsőcsatornának a szivó kuttól délre eső része valamint az éjszakra eső résznek egy szakasza, továbbá a telepet a már meglevő átemelő telepel összekötő ikercsatorna. Fedél alá kerültek a gép és kazánház valamint a lakóház, munkában voltak az alagcsatorna balparti végaknája és a szivóakna épitése; azonban az épitkezés oly programm szerint hajtatik végre, hogy szükség esetén a vizmű ezen része már az 1900. év folyamán is képes lesz a székesfőváros vizszükségletének fedezéséhez hozzájárulni.

Az elmult év folyamán befejezést nyertek a Dunajobbparti vizmű és vizvezetéki csőhálózat fokozatos fejlesztésére vonatkozó tárgyalások is és az erre vonatkozó javaslatot a következőkben ismertetjük.

A javaslat és azzal összefüggő tervezetnek czélja, hogy a fokozatos fejlődésből folyó vizszükséglet kielégitésénél egységes bázist teremtsen,

hogy a meglevő svábhegyi vizellátási kerületek czélszerübb ellátásban részesüljenek és hogy a jövő 20—25 évi fejlődésre való tekintettel a vizellátás az összes kültelkekre is kiterjesztessék. Ez utóbbi szempontból az I. és II-ik kerületben csupán a teljesen félre eső és szántóföldül használt területek, valamint az erdőnek fenntartott területek hagyattak figyelmen kivül, nevezetesen az I. kerületben a délre eső Péterhegy és Kőérberek dűlők, továbbá az éjszakra eső erdőterületek u. m. Pozsonyi-hegy, Bátorhegy, Petneházy-rét és Nyék-dűlők. A II. kerületből csupán a Nyék-dűlőnek erdővel boritott éjszaki része maradt ki. A III-ik kerület kültelkeiből ellentétben a másik kettővel csak a nyaraló területek és azokkal közvetlenül szomszédos területek vétettek fel a vizellátás körébe, nevezetesen a Szemlőhegy-, Vérhalom-, Zöldmál-dűlők továbbá az ezekkel határos Mátyás-hegy, Pálvölgye és Csatárka-dűlők déli oldalai.

A terület megállapitásánál figyelemmel volt arra a körülményre is, hogy a vizszükséglet ujabb vizmű létesitése nélkül a jelenlegi vizművekből azoknak kibővitése után fedezhető legyen. Amennyiben a későbbi jövőben a jelenleg combinatióba vett területek vizszükséglete a számitottnál nagyobb arányokat érne el, avagy azokhoz ujabb területek is csatoltatnának, az esetben gondoskodni kell a jobbparton még egy második vizmű telepről akár az óbudai szigeten, akár a békásmegyeri határban. Ez esetben az ujlaki vizműtől éjszakra eső területek az ujonan létesitendő vizműből láttatnának el, a délre esők ellenben az ujlaki vizműből, kivéve a Kelenföldet, melynek vizellátása a káposztásmegyeri vizműből táplált gellérthegyi medencze utján terveztetett.

A vizellátás keretébe felvett terület vizszükségletének megállapitása azoknak a népességi adatoknak figyelembe vételével történt, a melyek annak idején a balparti általános csatornázási hálózat kidolgozásánál alapul szolgáltak.

A maximális 250 liter fejenkénti vizfogyasztást megtartva a lakottság fokának megállapitására kiindulási pontul szolgált a nyaraló területek vizszükséglete. Ezeknél abból a feltevésből indulva ki, hogy egy hectár nyaraló területre három nyaraló esik és minden nyaralóban 16 személy lakik, a vizszükséglet következő adatokból állitható össze:

egy személy napi vizszükséglete ivás és főzésre 20 liter, mosásra 10 liter, clozetre 6 liter összesen 36 liter, továbbá:

egy nyaralóra naponta háromszor 300 liter fürdővizet és a kert öntözésére az egész terület 50%-ára naponként m^2-ként 2 litert számitva, a nyaraló terület vizszükséglete hectáronként mintegy 12,500 m^3 fog naponként kitenni, ami fele a balparti kültelkek vizszükségletének, tehát a jobbparton a lakos szám is a balparton felvettnek felerészében veendő számitásba vagyis a nyaraló területeken 50 lakos veendő alapul hectáronként.

A nyaraló övezeten kivül fekvő és részben szántóföld gyanánt használt területek vizszükségletének megállapitásánál a lakosság száma hectáronként 30-nak vétetett fel; ellenben a IV. övezetnek, valamint a nyaraló övezetnek a beltelkekhez közelebb eső részeiben a lakosság 75, 100, 150-nek vétetett fel hectáronként, sőt Kelenföldön 200 és 300-nak is. A beltelkeken a lakosság 200, 250, sőt 300-zal van felvéve.

A tervbe felvett összes bel- és kültelkek vizszükséglete ezen az alapon számitva 124800 m³-t tesz ki.

Ebből a vizmennyiségből 10600 m³ Óbuda vizszükségletének fedezésére, 3441 m³ pedig a Kelenföld vizszükségletének fedezésére van felvéve, mig a hátralevő mintegy 80.000 m³ az Óbuda és Kelenföld közé eső terület napi vizszükségletének fedezésére fog szolgálni.

Miután a jelenlegi ujlaki vizmű a jövőben végrehajtandó kibővitések után 80.000 m³ vizmennyiség szállitására lesz naponta képes, a javaslat szerint ez a vizmű fogja fedezni most és a jövőben is az Óbuda és Kelenföld közé eső terület vizszükségletét; miután továbbá ennek a területnek a vizszükséglete ma még távol áll a számitásba vett 80.000 köbmétertől, ez az ujlaki vizmű fogja Óbuda belterületét is vizzel ellátni, mindaddig mig a fogyasztás eléri a számitott arányokat, mely esetben egy ujabb viznyerő területről kell majd gondoskodni és Óbudát az uj vizműhöz csatolni. Kelenföldnek + 10·0 méter Dunasempont feletti magasságot meg nem haladó területére a javaslat már most is a Gellérthegy oldalán + 47·0 m. magasságban tervezett és a káposztásmegyeri vizműből táplálandó medenczét jelölte ki a vizszükséglet fedezésére.

Ebből a medenczéből volna ideiglenesen ellátandó a Gellért és Sashegy aljában + 10·0 és + 60·0 méter magasságok közé eső terület is átemelő telep és egy a Sas-hegyen létesitendő medencze segitségével.

A vizszolgáltatás rendszerét illetőleg a javaslat nem foglal magában lényeges változtatást az eddig követett rendszerrel szemben, a mennyiben az ujlaki vizmü telep és az abból ellátandó területek vizellátása ezután is egyrészt a józsefhegyi I. sz. alsó vizmedenczéből, másrészt a krisztinavárosi közvetitő vizműtelep segélyével, illetőleg a II. sz. medenczéből történik.

Minthogy azonban a vizellátási területek l é n y e g e s e n kiterjesztettek és a szállitandó vizmennyiség nagyon megnövekedett, szükséges lesz ugy az ujlaki, valamint a krisztinavárosi vizmű telepet is, illetőleg azoknak gépészeti berendezéseit lényegesen kibőviteni.

A krisztinavárosi telep kibővitésével kapcsolatosan a javaslat némi rendszerváltozást is tervez, a mennyiben a tulságosan magasan fekvő területek u. m. a Szép Juhászné és felső Svábhegy vizmedenczéibe a viz nem közvetlenül nyomatnék fel, mint eddig, hanem ujabb secundär átemelő telepek közbeiktatásával, melyek elektromotorikus üzemre berendezve a főteleptől nyernék a motorikus erőt. Ez által egyrészt a csővezeték felszabadul a tulságos magas nyomás alól, másrészt a közvetitő telep gépészeti berendezése gazdaságosabb beosztást nyerhet. Arra az időre, mikor a jelenleg számitottnál nagyobb lesz a vizszükséglet, a javaslat a Krisztinavárosin kivül kilátásba veszi egy második közvetitő telep létesitését is a kis-Gellérthegyen.

A tervezet a vizellátást egészen +370 m. Duna sempont feletti magasságig kiterjeszti, mely a lakott terület felső határát képezi. Az ellátási zónáknál tekintettel volt a már meglevőkre és azokat ugy osztotta be, hogy az ujak a régiekkel lehetőleg egy magasságban legyenek oly czélból, hogy egyik másik már meglevő medenczéből oly zónát is lehessen ellátni, melynek medenczéje még nem épült ki; másrészt pedig esetleges üzemzavar beálltakor a két szomszédos zona medenczéje egymást kisegit-

hesse. Ugyancsak szem előtt tartotta a javaslat a medenczék magassági elhelyezésénél azt az elvet, hogy a csővezetékben 2·0 atm. minimális tulnyomás mellett a maximális tulnyomás 8—11 légkörnél nagyobb ne legyen.

Meghagyta a javaslat a felső-józsefhegyi vizmedenczét, mely az ujlaki vizmedenczéből közvetlenül kapja vizét, sőt a Csatárka dülő oldalában egy ujabb direct ellátásu medenczét is tervezett.

Áttérve a tervezet részletes ismertetésére, annak értelmében

a) A Lujza malom előtti ujlaki szivattyutelep illetve a józsefhegyi alsó medenczéből lenne ellátandó:

1. Óbuda, Ujlak, Krisztinaváros, Viziváros és Tabán, vagyis a +30·0 m. magasság alatt levő terület. Minthogy ennek a területnek a csőhálózata közvetiti a Krisztinavárosi II. sz. medencze vizét is, azt a tervezet szerint 70.000 köbméter vizszállitásra kell kibőviteni (10.000 m³ direct nyomatnék fel a felső Józsefhegyre és a Csatárkára); e végből a javaslat a Margit-hidig egy ujabb 800 mm.-es cső fektetését tervezi, mely a Dunaparton 650, 550, 375 mm. átmérőjü csövekkel az Apród-utczáig folytattatnék, másrészt a Margit-hidtól a krisztinavárosi közvetitő teleppel egy 725 mm. vizcsővel köttetnék össze. Az ujlaki telepen jelenleg meglevő géperő épen elégséges 70.000 m³ vizszállitására, azért csupán egy 20.000 m³ szállitására képes tartalékról kellene gondoskodni.

b) A krisztinavárosi szivattyuállomás, illetőleg a II. sz. vizmedencze utján lenne ellátandó:

2. A Vár, felső Tabán és felső Krisztinaváros a szervita-gunyhó mellett levő +107 m. magasságban fekvő medenczéből +30·0 és +80·0 m. magasságok között. Napi vizszükséglet 15275 m³, ennek megfelel 182 lóerő. A medenczéhez vezető két régi cső helyett egy 350 mm.-es és egy 325 mm.-es, az elosztó csőhálózatban a jelenlegi két drb. 250 mm.-es cső helyett egy 425 mm.-es és egy 450 mm.-es cső lesz fektetendő.

3. A Kis-Svábhegy, Alsó-Kutvölgy és Lipótmezőnek egy ellátási zónába egyesitett területei a lipótmezei régi +150·0 m. magas és a Kis-Svábhegyen és a Budakeszi-uton +162·0 m., illetve +145·0 m. magasságban épitendő két uj medenczéből +60·0 m.-től +150·0 m. magasságig. A napi 6725 m³ vizszállitására 165 lóerő szükséges. A kissvábhegyi medencze 700 m³, a budakeszi uti 300 m³ ürtartalommal terveztetett. A nyomó és elosztó csövek megmaradnak csupán a kissvábhegyi medenczéhez kell a meglevőből elágazólag egy uj 300 mm.-es nyomócső.

c) Az utóbb emlitett budakeszi uti medenczéből egy vele összeköttetésben levő átemelő telep utján:

4. A Szép Juhásznéi medencze jelenlegi ellátási területe. Az átemelő telepen egy 60 lóerős szivattyu és annak hajtására szükséges elektromotor állitandó fel.

5. A felső Sashegy és Gellérthegy területe egy a Sashegyen +155·0 m. magasságban épitendő medenczéből. A 8755 m³ napi vizszükséglet szállitására 390 lóerejü gép szükséges. A gépháztól a Cserhalmay nyaralóig két 300 mm.-es cső, onnét a vizmedenczéhez egy 325 mm.-es a fogyasztókhoz pedig egy 300 mm.-es terveztetett. A medenczéből, melynek ürtartalma 2000 m³, egy 275 mm.-es és egy 175 mm.-es cső ágaznék ki.

6. Az Alsó Farkasvölgy és Magas-ut dülő vidéke két uj +225·0 m.

és illetve +281·0 m. magasan fekvő medenczéből. A napi 3040 m³ vizszükséglet felnyomására 150 lóerő szükséges és mindegyik medencze 500 m³ ürtartalommal bir. A nyomó cső, mely a felső medencze területén elosztó cső is, 225 mm. átmérővel terveztetett.

7. Az Orbánhegy, Felső Kutvölgy területe egy az Óra nyaraló tájékán +225·0 m. magasságban épitendő medenczéből. A 10500 m³ napi összes vizszükségletnek (közvetlen szükséglet 2480 m³) szállitására az 1300 m³ ürtartalmu medenczébe 400 lóerő szükséges és a meglevő két drb. svábhegyi 200 mm.-es nyomó cső helyett egy drb. 375 mm.-es alkalmaztatnék.

d) Az utóbbi medenczével összeköttetésben levő nagyobb átemelő telep segitségével:

8. Az Alsó-Svábhegy 2300 m³ napi vizszükséglettel. Egy 200 mm.-es nyomó és elosztó csővel. Erőszükséglet 26 lóerő.

9. A felső Svábhegy és Farkasvölgy 3180 m³ napi vizszükséglettel és egy 200 mm.-es nyomócsővel, mely a svábhegyi fogaskerekü vasut indulóházától 275 mm. átmérővel mint nyomó és elosztó cső használtatnék. Szükséges géperő 90 lóerő.

A 8. és 9 alatt emlitett területek már el vannak látva vizmedenczékkel +281·5 m. és illetve +360·0 m, magasságokban.

10. A legfelsőbb Istenhegy területe egy +394 m. legmagasabb vizszinttel biró ujonan épitendő viztoronynyal. A 2540 m³ napi szükséglet szállitására 150 lóerős gép alkalmaztatnék, mely 100 m³ ürtartalmu medenczébe 250 mm. átmérőjü nyomócsövön nyomná a vizet.

A Lujza malom előtti ujlaki vizmü telepből közvetlenül ellátandó:

11. A Rózsahegy és környéke a jelenlegi +129·5 m. magas józsefhegyi medenczéből, mely 1100 m³-re volna kiegeszitendő. A napi 6240 m³ vizszükséglet szállitására a meglevő 2 drb. 50 lóerős gépen kivül még két 90 lóerős gép volna felállitandó. Ugyszintén a meglevő 225 mm.-res nyomócsövön kivül még egy második 225 mm.-es nyomócső fektetése terveztetett.

12. A Zöldmál, Csatárka és szomszédos dülők területe egy ujabbi, a Vérhalomnak +180·0 m. magasságában elhelyezendő, 300 m³ ürtartalmu medenczéből. A 3100 m³ napi szükséglet szállitására két drb. 80 lóerős gép és egy 225 mm.-es nyomócső szükséges.

f) A Gellérthegyen a balparti városrészeknek épitendő nagy vizmedenczéből:

13. A Kelenföldnek a Duna folyam és déli vasut közötti +10·0 m. magasságig terjedő összes területe 34410 m³ napi vizszükséglettel és a medenczéből kiinduló két 600, illetve 700 mm.-es főelosztó csővel.

g) Ugyancsak az előbb emlitett nagy vizmedenczéből ideiglenes átemelő szivattyutelep segitségével:

14. A Gellérthegy és Sashegy alján fekvő területek +10·0 m. és +60·0 m. magasságok között egy a Sashegy oldalán +95·0 m. magasságban épitendő 1000 m³. ürtartalmu vizmedenczéből, a mely végleges jellegében később a krisztinavárosi teleppel köttetnék össze. Napiszükséglet 8145 m³. kezdetben mig a terület az átemelő telepből nyerné vizét, a vizszállitására elégséges volna egy 225 mm.-es nyomócső és egy 40 lóerős gép; később a krisztinavárosi teleppel egy 350 mm.-es nyomócső által

köttetnék össze és a telepen a vizszállitásra két 75 lóerős gép állittatnék fel.

A tervezet kivitelének összköltségére 5,513.800 kor. van előirányozva. A kivitel sorrendjét illelőleg a javaslat első sorban a svábhegyi és lipótmezei, illetve Szép-Juhásznéi kerületek czélszerübb ellátása végett a két átemelő telep és azzal kapcsolatos berendezést javasolja kiépiteni, másodsorban a kelenföldi csőhálózatott; harmadsorban a Zöldmál és Csatárka vizellátásához szükséges épitkezéseket. A javaslat többi része a szükséglet és a viszonyokhoz képest később jutna kivitelre.

A fentiekben ismertetett javaslat felett folyamatban volt tárgyalások eredményeként oly módositással járultunk a javaslathoz, hogy a Kelenföld és Lágymányos csak ideiglenesen fog a balparti vizműből elláttatni, véglegesen pedig a jobbparti vizmű vizellátási területéhez fog csatoltatni, önként értetvén, hogy a jobbparti vizmű. az igényeknek megfelelően fejlesztendő és a szükséghez képest ujabb vizszolgáltató forrásokkal kiegészitendő lesz. Ezen elvi álláspont értelmében a kelenföldi és a lágymányosi csővezetékek kérdése ugy oldandó meg, hogy a jobbparti csőhálózattal minden nehézség nélkül szerves kapcsolatba legyen hozható; másfelől épen azon czél gyakorlati biztositása végett, hogy az egyik városrész vizfeleslege a másik városrész számára esetről-esetre felhasználható legyen, a gellérthegyi medencze a jobbparti csőhálózattal is a jelzett czélnak megfelelően kapcsolatba hozandó.

Egyidejűleg nyomatékosan figyelmébe ajánlottuk a székes-fővárosnak, hogy a vizvezetéki igazgatóság javaslatát, mely az Óbudai sziget és a békásmegyeri partnak a budai vizmű czéljaira leendő felhasználása iránt az előmunkálatok megindítását czélozza, haladék nélkül foganatositani törekedjék.

Az 1899. év folyamán engedélyezett vizvezetéki csövek a következő helyeken voltak befektetendők:

I. ker. Trombitás s Virányos-ut, Csaba- s Lánczhid-utcza, Várkert-rakpart, Ménesi-ut, Czakó-, Kör- s Ilona-utcza, Farkasréti-temető, Budakeszi-ut, Hidegkuti utból elágazó névtelen ut, Karátsonyi-utcza, Fehérvári-ut és abból kiágazó névtelen ut.

II. ker. Szemlőhegy-utcza, Pálffy-tér, Zsigmond-utcza, Margit-rakpart, Pálffy-, Zárda- s Tölgyfa-utcza, Törökvész-dülő, Bimbó-utcza, Corvin-tér, Fő- s Iskola-utcza.

III. ker. Szt-Endrei s Bécsi-ut, Filatori védgát, Szél-utcza, Szőllő-köz.

V. ker. Nagy-Korona-, Vigszinház- s Berzenczey-utcza, Szabadság-tér, Nádor-, Honvéd-, Zoltán-, Vétsey-, Perczel Mór, Kiss Ernő, Aulich-, Báthory- és Nagy-Korona-utcza.

VI. ker. Arena-ut, Lehel-, Rózsa-, Lőportár-, Lázár-, Jász- és Tahi-utcza, Erzsébet-Királyné-ut, Fürész-utcza.

VII. ker. Peterdy-, Wesselényi- s Pálma-utczával párhuzamos névtelen-utcza, Stefania-ut, Rombach-utcza.

VIII. ker. Német-, Baross-, József- s Szigetvári-utcza.

IX. ker. Tompa-utcza, Soroksári-ut, Vágóhid-utcza.

X. ker. Kelemen- s Kápolna-utcza, Temető-dülő, Pékerdő és a m. kir. államvasut közötti névtelen-ut, Kolozsvári-utcza, Kerepesi-uti köztemető, Szapáry-, Óhegy-, Cserkesz- és Apaffy-utcza.

Az engedélyezett csővonalak hossza a következő:

26	mm.	belső	átmérőjü	cső	140	méter	hosszban
40	„	„	„	„	130	„	„
50	„	„	„	„	190	„	„
75	„	„	„	„	660	„	„
100	„	„	„	„	6650	„	„
125	„	„	„	„	6347	„	„
150	„	„	„	„	4985	„	„
175	„	„	„	„	175	„	„
250	„	„	„	„	520	„	„
300	„	„	„	„	170	„	„
500	„	„	„	„	800	„	„
800	„	„	„	„	30	„	„

Összesen 20797 méter hosszban.

VII.

Csatornázás.

Az általános csatornázási munkálatok az elmult évben is folytatást nyertek; jelesen az előző évben engedélyezett tervek alapján munkába vették a III. számu magas fekvésü főgyüjtő III. és IV. szakaszának kiépitését.

Az év végéig elkészült az Illés-utczai szakasz és munkába vétetett a Kálvária-téri, valamint a Karpfenstein-utczai szakasz; utóbbi az utczában meglevő csatornák és egyébb vezetékek, valamint a talajviszonyok miatt az eredeti tervtől eltérőleg alagutszerüen épül.

Az 1899. év folyamán a következő utvonalak csatornázásához adtuk meg hozzájárulásunkat:

Kerület	Utak és terek	Csatornahossz méterben
I.	Sáncz-, Alkotás- s Orvos-utcza, Győri-ut, Mészáros-utcza, Aladár- és Csend-utczák közötti névtelen utcza, Enyedy-utcza.	817·0
II	Zárda , Levél-, Szemlőhegy-, Bimbó-, Erőd- s Ponty-utcza, Trombitás-, Rókus-hegyi-ut, Marczipáni-rét nyugati és éjszaki oldala, Mész-utcza, Margit-rakpart, Fő- és Iskola-utcza	266·2
III.	Lelkész-, Karmelita-, Sajka-, Lukács-, s Viador-utcza, Kis-Czelli-utczából kiágazó névtelen ut.	630·0
IV.	Duna-, Váczi- s Curia-utcza, Eskü-ut, Eskü-tér, Ferenczieк-tere.	919·0
V.	Kárpát- s Révész-utcza és a körvasuttól nyugatra tekvő névtelen ut, Nádor-utcza.	1175·0
VI.	Gömb-utcza, Városliget, Hermina-ut, Szabolcs-köz, Röppentyü s Tahi-utcza.	1230·0
VII	Szabó József-, Wesselényi- s Rombach-utcza, Stefánia-ut.	724·0
VIII.	Szigetvári- s Német-utcza.	250·0
IX.	Gyáli-ut, Drégely-utcza.	504·0
X.	Apaffy-utcza, Bihari-ut, Mázsa-tér, Czeglédi-vasutvonal nyugati oldalán levő névtelen ut, Endre-, Hölgy- s Kolozsvári-utcza, Schuster János-tér, Schuster János-, Szállás-, Jegenye-, Mázsa-, Alsó-vaspálya-, Tuzok-, Fertő-, Balkán-, Gém, Árpa-, Somfa-, Makk- és Szapáry-utcza.	10025·0
	Összesen	18936·0

16540

Az engedélyezett csatornavonalak keresztszelvényeik szerint következőleg csoportosithatók:

260	méter	hosszu	0·30	m.	szelvénynyel
170	„	„	0·40	„	„
406	„	„	0·50	„	„
248	„	„	0.60	„	„
150	„	„	0·75 0·50	„	„
14694	„	„	0·95 0·63	„	„
1235	„	„	1·20 0·80	„	„
117	„	„	1·45 1·26	„	„
260	„	„	1·50 1·00	„	„
840	„	„	1·80 1·20	„	„
76	„	„	2·00 1·00	„	„
480	„	„	2·25 1·50	„	„

18936 méter hossz.

VIII.

Közvilágitás.

A magyar villamossági részvénytársulat 1899. év folyamán a következő vonalakon fektetett kábeleket:

I. kerület: Mészáros,- Koronaőr,- Tárnok-, Városmajor-, Vérmező- és Attila-utcza.

II. kerület: Donáti- és Zsigmond-utcza.

III. kerület: —

IV. kerület: Régi posta-, Királyi Pál-, Kossuth Lajos-, Gránátos- és Zöldfa-utcza.

V. kerület: Hajnal-, Vadász-, Zoltán- és Tisza-utcza, Váczi-ut és Hold-utcza.

VI. kerület: Aradi-, Vörösmarty-, Huba- és Rózsa-utcza.

VII. kerület: Hársfa-, Damjanich- és Kertész-utcza.

VIII. kerület: Nagyfuvaros-, Aggteleky-, Baross- és Főherczeg Sándor-utcza.

IX. kerület: Tompa- és Knezits-utcza

A magyar villamossági részvénytársulat által 1899. évben lefektetett kábelek árokhossza 3067·85 m.

A budapesti általános villamossági részvénytársaság 1899. év folyamán következő vonalakon fektetett kábeleket:

IV. kerület: Zöldfa- és Szerb-utcza, Ferencziek-tere, Eskü-ut, Gránátos-, Gróf Károlyi-, Reáltanoda-, Kigyó- és Lipót-utcza.

V. kerület: Sólyom-, Markó-, Szemere-, Nádor- és Marokkói-utcza.

VI. kerület: Epreskert-, Nagy János- és Sziv-utcza, Stefánia-ut, Városligeti fasor, Király-, Csengeri-, Szerecsen-, Izabella- és Bajza-utcza, Arena-ut, Ó-, Nagymező- és Eötvös-utcza, Városligeti fasor.

VII. kerület: Szövetség-, Wesselényi-, Hernád-, Garai- és Damjanich-utcza, István-tér, Dohány-, Klauzál-, Akáczfa-, Vörösmarty-, Hársfa-, Murányi- és Verseny-utcza, Csömöri-ut, Holló-utcza.

VIII. kerület: Baross-, József- és Zerge-utcza.

IX. kerület: Üllői-ut.

A budapesti általános villamossági részvénytársaság által 1899. évben lefektetett kábelek árokhossza méterekben 6780·90 m.

Az 1899. év folyamán engedélyezett légszeszcső fektetések és lámpa felállitások a következő helyekre vonatkoznak:

I. ker. Csaba- és Lánczhid-utcza, Várkert-rakpart, Kör-, Orbán- és Ibolya-utcza, Zöldmáli-ut, Lágymányosi-utcza, Eskütéri-hid jobbparti feljárója.

II. ker Zárda- és Szemlőhegy-utcza, Lövölde előtti névtelen ut, Zsigmond- és Bodrog-utcza, Margit-körút, Margit-rakpart, Marczibánya-rét, Niedermayer-, Apostol-, Rózsahegy, Bimbó-, Gyorskocsi-, Vitéz- és Iskola-utcza, Margithidi park, Corvin-tér, Fő-utcza, Mész-, Szalag-, Levél-utcza.

III. ker. Sajka- és Lajos-utcza.

IV. ker. Egyetem-tér, Eskü-ut, Kigyó-, Zöldfa-, Irányi-, Lipót-, Duna- és Molnár-utcza, Eskü-tér.

V. ker. Csanády-, Visegrádi-, Ipoly-, Korona- és Nádor-utcza, Rudolf-rakpart, Garam-utcza és az uj épület telkén létesült utczákban.

VI. ker. Arena-ut, Hungária-körut, Lehel-utcza, Lehel-tér, Figyelő-utcza, Fóthi-ut, Mozsár-utcza, Városliget.

VII. ker Kazinczy-utcza, Arena-ut, Bethlen-utcza, Hajtsár-ut, Peterdy-, Róna-, Wesselényi-, Rombach-, Vörösmarty- és Óvoda-utcza, Hermina-ut, Szabó József-utcza.

VIII ker. Német-, Baross-, Mária-, Csobáncz-, József-, Szigetvári- és Magdolna-utcza, József-körut.

IX. ker. Tompa- és Angyal-utcza, Ferencz-körut, Soroksári-ut.

X. ker. Indóház-, Kelemen-, Kápolna- és Kolozsvári-utcza, Orczy-ut, Külső-Kerepesi-ut.

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli	257.
Fél éjjeli	82.

Azonkivül engedélyeztetett 9 db. áthelyezése, 7 db. átalakitása fél-éjjeliből egész éjjelivé és 14 db. átalakitása nyári féléjjeliből, egész évi féléjjelivé.

Az 1899. év folyamán engedélyezett kőolaj-lámpás felállitások a következő helyekre vonatkoznak

I. ker. Virányos-ut, Márvány-utcza, Mozdony-utcza, Szemlőhegyre vezető névtelen ut, Laura-, Menyét-, Művész-, Juliska-, Ozike-, Eötvös-, Aganes-, Kalóz-, Karthauzi és Uj óra-ut, Széchenyi kilátó, Fogaskerekü vasut felső állomása, Eötvös szobor-tér, Kelenföldi átlós-ut, Czinege- és Győri-ut, Virányos-dülő.

II. ker. Trombitás-ut, Szemlőhegy-utcza, Bimbó-utcza

III ker. Bécsi-ut, Apostol-utcza, Flórián-tér, Kis-Czelli-utcza folytatását képező névtelen-ut, Remetehegyre vezető ut.

V. ker. Ipoly-, Berzenczey-, Garam-, Zápolya- és Ügynök-utcza, Rudolf-rakpart, Csáky-utcza.

VI. ker. Ágyu- és Mohácsi-utcza, Lehel-tér, Tüzér-, Szabolcs- és Jász-utcza, Mexikói-ut.

VII. ker. Mexikói-ut, Telep-, Fürész-, Rákospatak- és Öv-utcza.

IX. ker. Üllői-ut, Uj sertésvágóhid előtti névtelen ut, Ferenczvárosi pályaudvar melletti névtelen ut.

X. ker. Gergely-utcza, a Gergely-utczától elágazó és az avval párhuzamos névtelen ut, Ihász-utcza, Varrógépgyár és Ganzgyár között levő névtelen ut, Cserkesz-utcza, Temető-dülő a m. kir. államvasut keleti oldalán levő névtelen ut.

Az engedélyezett egyszerü gázlámpások száma:

Egész éjjeli 476.
Fél éjjeli 423.
azonkivül 135 db. áthelyeztetett.

Felszereltetett továbbá:

12	egész éjjeli,	3	féléjjeli	6-os Auer-égő.
9	„ „			5-ös Auer-égő.
25	egész éjjeli,	17	féléjjeli	3-as Auer-égő.
59	„ „	52	„	1-es Auer-égő.

IX.

Vasutak.

A volt lóvasuti hálózat átalakitását tárgyazó szerződés több uj vonalnak az épitését is biztositotta a székesfőváros javára.

Ezek közé tartozik a Lipótmezőre, illetőleg a Hüvösvölgyi népligetbe vezető vonal, melynek épitése részint a pályatesthez szükséges terület kisajátitásának elhuzódása, részint pedig az épitésnek a fővárosi tanácstól eredő betiltása miatt nagyobb késedelmet szenvedett. A betiltás oka azon véleménykülönbségben rejlett, mely a társulat és a főváros között a megállapitott vonalirány kérdésében merült fel. A vitának a kereskedelemügyi minister ur rendelete vetett véget, mire a vasut épitése a megkezdett irányban ujra és erélyesen munkába vétetett, s noha a kisajátitás körül felmerült nehézségek miatt néhány hétre a munka ismét szünetelt, a vonal az év végére mégis elkészült, kivéve a hüvösvölgyi vendéglő közelében tervezett forgalmi telepet. A vonal műtanrendőri bejárása és megnyitása a folyó évre maradt.

Ugyanez történt a kelenföldi vonalból a sósfürdőhöz vezető szárnyvonallal.

Az ó-budai Lajos-utcza és határ-utcza sarkánál levő vonalszakasz vágányai az itteni szabályozással kapcsolatban végleges elhelyezést nyertek. A végleges vonalba és fekszinre jöttek a vágányok a Szent-János téren és folytatólag a Krisztina-körutnak a Mikó-utczáig terjedő szakaszában is, alkalmából azon utrendezési műveletnek, melyet itt eszközültünk.

„Amennyiben a fővárosi hatóság szükségesnek fogja találni, hogy a lánczhidnál végződő közuti vasutvonal a lánczhid másik oldalán a Rudasfürdő felé tervezett közuti vonallal alagut segélyével, esetleg más megfelelő módon összeköttessék: a vállalkozó társaság kötelezettséget vállal ezen összeköttetés létesitésére; feltéve, hogy ennek kivitele nagyobb műszaki nehézségekbe nem ütközik.“

Az átalakitási szerződés ezen rendelkezésénél fogva tárgyalások vannak folyamatban az emlitett vonalösszeköttetés létesitése végett, de a föld feletti vezetés felmerült valamennyi módozata hajótörést szenvedett. A várkert-rakpartot ugyanis mai corzo-jellegében minden körülmények között sértetlenül fentartani kivánjuk, az alsó rakpart igénybevétele ellen pedig a földmivelésügyi minister urnak vannak kétségtelenül igen nyomós kifogásai. Műszaki osztályunk vázlatos tervet dolgozott ki tehát arra, hogy a lánczhidfőnél ma csonkán végződő vonal a föld alatt nyerjen meghosz-

szabbitást és bekötést a budai belső köruti vonalba. E terv szerint a Margitrakparti vonal a lánczhidfő északi oldalán levő parknál alagutba jutva, igy haladna a lánczhid-utcza vonalában, az udvari vizvezetéki épületnél (kioszk) ugyancsak alagutban befordulna a Dunapartra és a Döbrentei-téren jutna ki az utszinre. Tanulmányozás végett közöltük e tervet a székesfővárossal, mely abban a leghelyesebb megoldást találván, tárgyalására vegyes bizottságot óhajtott volna kiküldeni. Ugy véltük azonban, hogy a vegyes bizottsági tárgyalásnak már alig volna anyaga, mert az eszme elvi elfogadása után a felmerülő többi kérdések csak részletes épitési tervek nyomán vehetők elbirálás alá. Azt ajánlottuk tehát a székesfővárosnak, szólitsa fel a budapesti közuti vaspályatársulatot, hogy az elfogadott eszme alapulvételével a a részletes kiviteli terveket készitse el és mutassa be.

A budapesti közuti vaspályatársaság Lipótköruti vonalának a budapesti városi villamos vasut-társaság Teréz-köruti vonalával való összeköttetése czéljából a szükséges vágányok a mult évben megépültek, csak a megnyitás maradt a folyó évre.

A százház—kis-zuglói vonalnak a Róna-utcza közelében volt végpontjától a csömöri-uton a hajtsár-utig terjedő folytatólagos villamos vasuti vonal teljesen megépült s átadatott a forgalomnak. Ebből az alkalomból a kereskedelemügyi minister ur felhivta a székesfővárost, hogy a csömöri-uti vonalon a magyar államvasutak czeglédi vonalának keresztezése előtt az egyvágányu szakaszon a második vágány lefektetése czéljából szükséges kisajátitásokat haladéktalanul vegye foganatba.

A Kerepesi-utról a Károly-körut felé közlekedő kocsik üzeménél az áramszedő-szán változtatása következtében komolyabb forgalmi zavarok merültek fel, melyeknek megszüntetése czéljából a Kerepesi-utról a nyugati pályaudvar felé közlekedő kocsik számára a Károly-köruton a Kossuth Lajos-utczánál egy kitérő vágány létesittetett s utóbb végleg is engedélyeztetett, mert minden tekintetben bevált.

Az üllői-uton, a Mária-Terézia laktanya előtt egy vágányösszeköttetést kellett létesiteni, mivel a főváros e laktanyától a Cálvin-téren át a Városligetbe egy uj viszonylat beiktatását látta szükségesnek.

Egyes forgalmi telepek bővitésén és felszerelésén tul foglalkoztak az illetékes tényezők a kocsik szerkezetének tökélyesbitésével, főleg pedig olyan átalakitásával is, hogy e kocsikon minden megállásnál villamos fék legyen alkalmazható, annál inkább, mert a mentőkészülékkel tett kisérletek nem váltak be. E mellett a biztonság fokozása érdekében kellő figyelemben részesült a kézi fékek tökélyesbitése is.

A villamos üzemre való átalakitás folyamán, a dolog sürgőssége miatt, a keresztezések az egész hálózaton ideiglenesen összemetszett és kellőképen hevederezett sinekből készültek; de igy a követelményeknek nem felelnek meg teljesen. Ennélfogva a közuti vaspálya-társulat ugy az alsóvezetékes, mint a Haarmann, továbbá Haarmann és Vignol rendszerü felépitményre keresztezési szabványterveket dolgozott ki, melyek aztán elfogadásra találtak az érdekelt idegen vasutaknál is.

A közuti vaspálya-társulat hálózatában a Lipót-köruton és a Soroksári-uton még Demerb-rendszerü s a Margithidon Phönix-rendszerü felépitmény is fekszik; ezeknek ideiglenesen a pályában maradása megengedtetett;

mihelyt azonban a székesfőváros a soroksári-utat, illetőleg Lipót-körutat átkövezi, e vonalszakaszokon is Haarmann-rendszerü felépitményt fognak alkalmazni.

A Margithidon levő vágányelrendezés helyett végleges jellegü felépitmény alkalmazása szintén aktuálissá vált, abból az alkalomból, hogy a hidon uj kabelszekrényeket fognak fektetni.

Tárgyalás alá került továbbá az ó-budai forgalom Kálvin-téri végpontjának áthelyezése a Csepel-rakpartra. Tekintve mindazonáltal, hogy ezen végállomás esetén a központi vásárcsarnok főhomlokzata előtti vágányokon majdnem minden perczben egy kocsi haladna el, ami különösen a vásárcsarnok kocsiközlekedését módfelett akadályozná, a középitési bizottság javaslatához képest a mellett nyilatkoztunk, hogy a Kálvin-téri végállomás egyelőre maradjon meg, annál inkább, mivel az uj menetrend szerint a Kálvin-téren az ó-budai vonalon felül már csak az Orczy-uti vonalnak van végpontja. A Kálvin-téren tapasztalható kocsitorlódás orvoslására pedig azt az intézkedést szorgalmaztuk, hogy a megállással áthaladó kocsik a rendesnél hosszabb ideig ott ne vesztegeljenek.

Napirendre került a Hermina-uti vonalból kiágazólag az Erzsébet királyné uton vezetendő villamos vasut ügye is. E tekintetben a közigazgatási bejáráson arra az álláspontra helyezkedtünk, hogy miután az Erzsébet királyné-ut némely szakaszában most még oly keskeny, hogy ott a közforgalom hátráltatása nélkül egy vágányt sem lehet fektetni, a vasut tényleges kiépitése csak akkor eszközöltessék, amikor az utnak 10 ölre tervezett kiszélesitése az egész vonalon megtörtént.

A budapesti villamos városi vasut r.-társaság a Ferencz-köruti vágányból a IX. ker. mester-utczában tervezett egy uj vonalat a Ferenczvárosi pályaudvarig. Természetes, hogy e vonal létesitése ellen elvi észrevétel nem volt. Tekintettel mégis a mester-utcza 14, 18 és 24 öl szélességben váltakozó szakaszaira és azon körülményre, hogy a közvágóhid déli oldalán levő utcza és a pályaudvar közötti 24 öles szakasz különböző magasságban haladó, egymástól támfallal elválasztott két részre oszlik, a vasut czélszerü elhelyezése érdekében szükségesnek láttuk első sorban azon mintaszelvényekre nézve megállapodásra jutni, melyek szerint a mester-utcza különböző szélességü s részben különböző jellegü szakaszai rendezendők lesznek. Elfogadván egyszermind a müszaki osztályunk által a változó körülményeknek figyelembe vételével készitett négy mintaszelvényt, a vonalvezetés tekintetében e mintaszelvényeket kivántuk irányadóknak venni.

Ehez képest:

1. a Ferencz-körut és Védgát-utcza közötti szakaszban a vágányok a kocsiutnak nem a közepére, hanem két oldalára, az 5 mtres járdáktól 3·50 mtr. távolságra helyezendők, figyelemmel arra az általánosan elfogadott elvre, hogy a 12 öles vagy ennél szélesebb utczákban a közuti vaspályai vágányokat két oldalt a járdák mellé kell fektetni, mert különben a közuti vasutra való fel- és leszállás csak az általános közlekedés keresztezésével történhetnék, ami pedig lehetőleg elkerülendő, a jelen esetben annyival inkább, mert a mester-utczának ez a szakasza is 14 öl széles lévén, a czélba vett elrendezés a közlekedés összes érdekeinek teljes kielégitésével vihető keresztül;

2. a védgát-utcza és vágóhid-utcza közötti 18 öles szakaszban a vágányok a 6 mtres járdáktól 3·50 mtr. távolságra helyezendők;

3. a vágóhid-utcza és a közvágóhid déli oldalán levő utcza közötti 24 öles szakaszban a vágány az egyik oldalon a 6 mtres járdától 3·50 mtr. távolságra, a másik oldalra pedig, hol a 6 mtres járda mellett még egy külön 7·85 mtres gyalogut is lesz, ez utóbbitól 3·50 mtr. távolságra helyezendő;

4. a közvágóhid déli oldalán levő utcza és a Ferenczvárosi pályaudvar közötti szakaszban, mindkét vágány a támfal melletti oldalon ugy helyezendő el, hogy a legközelebbi vágány a 3 mtres járdától 1·79 mtrre, a két vágány pedig egymástól 3 mtr. távolságra legyen tengelytől-tengelyig mérve; ebben a szakaszban ugyanis a vágányok nem házsor, hanem támfal közelében vonulván el, a vágány és a járda között kocsisor felállásáról gondoskodni felesleges.

Hogy a vasut a Ferencz-körut és védgát-utcza közti szakaszban ideiglenesen, egyebütt pedig véglegesen is felső vezetékkel rendeztessék be, ez ellen észrevételt nem tettünk; hogy azonban a Ferencz-körut és védgát-utcza közti szakaszban az alsó vezetékre való átépités akkor legyen eszközlendő, — mint ezt a főváros javasolta — amikor az átépités a soroksári-utczai közuti vasutra is bekövetkezik, ehez nem járulhattunk, mert a két vasutnak egymással semmi közössége, sőt hasonlatossága sincsen, mert mig a soroksári-utczai vasutra nézve irányadó lehetett a Ferenczvárosi teherpályaudvar kihelyezése és megszünése, addig ez a tényező a mester-utczai vasutra egyáltalán semmi befolyással nincsen és nem is lehet. Sokkal közelebb áll ehez a népszinház-utczai vasut, hol az alsó vezetéket akkor kell megépiteni, amikor az utcza végleges rendezést nyer. Követve tehát ezt a természetes példát, azt kivántuk kikötni, hogy a mester-utcza kérdéses szakaszában ennek végleges rendezésekor kell majd a felső vezetéket megszüntetni és a vasutat alsó vezetékre átépiteni.

A budapesti villamos városi vasut r.-társaság népligeti vonalán az üllői-uti végállomás átalakitása vált szükségessé, a megnövekedett forgalom igényei szerint. Az átalakitás tervét elfogadtuk, a részletekben azzal a módositással, hogy az állomás kibővitésének határa a mai csonka vágánynak az üllői-ut felé eső végső pontjánál legyen s az itt tervezett utolsó összekötő vágány is mintegy 10 mtrrel a Hungária-uton hátrább helyeztessék, mert a népliget egyik fő bejárója előtt a már meglevő csonka-vágánynak, valamint a vele párhuzamosan haladó második vágánynak a mai végponttól az üllői-ut felé mintegy 10 mtrrel tervezett meghosszabbitása esetén a rajtuk állomásozó kocsik tetemesen akadályoznák az általános forgalmat.

Végre a magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság által „Metropol-vasut“ elnevezéssel tervezett villamos közuti vasutról, melyet előző jelentéseinkben közelebbről is ismertettünk, kivánjuk felemliteni a kereskedelemügyi ministeriumban tartott azt az értekezletet, ahol a különböző hatósági tényezők egyenként és összesen indittatva érezték magukat reámutatni azokra a nehézségekre, melyek e vasut megépitésének és jövedelmezőségének szinte utját állják. A kereskedelemügyi minister ur, ki az értekezleten elnökölt, elhatározását későbbre tartotta fenn.

Különböző vasuti ügyek.

A föntieken kivül tárgyaltuk és elintéztük a következő vasuti ügyeket :

A Pauksch-féle gazdasági ipartelepeket berendező gyár r.-társaság X. ker. Kőbányán fekvő telepére, a m. kir. államvasutak budapest-czeglédi vonalával párhuzamosan haladó vontató vágányából kiágazólag vezető iparvágány épitési engedélyét.

A IX. ker. m. kir. posta- és távirdagazdászati hivatal udvarába vezető, a m. kir. államvasutak Ferenczvárosi pályaudvarából kiágazó, iparvágány és forditó-korong épitési engedélyét.

A III. ker. Ujlaki tégla és mészégető részv.-társ. ó-budai gyártelepén létesitett sodronykötél-pályát.

Az V. ker. Pannonia-utczában, a Lord-féle fatelep mentén, a m. kir. államvasutak budapest-dunabalparti körvasutból kiágazólag létesitett iparvágányt.

Az V. ker. Külső Váczi-uton lévő Láng L.-féle gépgyár telepére vezető, a m. kir. államvasutak dunabalparti körvasut 139|140. szlv. közt kiágazó iparvágányt.

A IX. ker. Gyáli-ut $\frac{9631-9633}{\text{alj.}}$ 5. hrsz. a. fekvő székesfővárosi telken ideiglenes munkavágány fektetését.

X.

Telegráf és telefon.

Az 1899. év folyamán következő telegráf, telefon és telefonhirmondó vonalak képezték közigazgatási bejárás, illetőleg engedélyezés tárgyát.

Telefon kabel elhelyezés a VI. ker. Andrássy-uton. Magántelefon összeköttetés a Thonet-udvar és a tőzsde épület között.

Telefon kabel és légvezeték a VI. kerületnek a köruton kivül eső részében.

Telefonvezeték áthelyezése az I. ker. Fehérvári-uton az átlós-uttól az összekötő-vasutig.

Több kisebb telefonvonal az I. ker. Gellérthegyen, a VII ker. Telep-utczában és az Erzsébet királyné-uton.

Magántelefon a Ganz-gyár régi telepe és uj elektromos gyára között.

Üzemtelefon a közuti vasut Cálvin-téri várócsarnokától a Ferencz József-hidig.

Távirda kabel az Arena-uttól a Rákosi rendező pályaudvarig.

Tüzjelző telefonvonal a honvédgyalogsági laktanya, helyőrségi kórház és a IX. ker. tüzőrség között.

Telefon-hirmondó városmajori vonalának kiterjesztése az uj Szt.-János kórházig.

Tüzjelző telefonvezeték az „Athaeneum“ Miksa-utczai nyomda épülete és a VII. ker. tüzőrség között.

Telefonvonal áthelyezés a szt.-lőrinczi helyi érdekü vasut mentén.

Telefon kabel vonalak az V. és VI. kerületben.

Telefon légvezetékek csatlakozással a kabelekhez az V. és VI. kerületben.

XI.

Személyi ügyek.

Mély megilletődéssel és kegyelettel emlékezünk meg itt első sorban is a mult évi május 11-én elhunyt báró Lipthay Béláról, aki egyike volt e tanács legrégibb és legbuzgóbb tagjainak. Kora ifjusága óta lelkesedéssel élt a közügyeknek és sokoldalu közhasznu tevékenységében mindenkor a független, szabad elhatározás s az a törekvés nyilatkozott meg, mely következetesen a jóra, igazra és szépre volt irányozva. Felfogásában és nézeteiben ha többször eltért is az általános véleménytől, de mindig a legtisztább és legönzetlenebb indokok vezérelték. A székesfőváros fejlődését legkedvesebb eszméi közé sorozta; érette egész odaadással munkálkodott és fáradozott. Érdemeiből fakadt a köztisztelet, mely sirjába kisérte és emlékét fenn fogja tartani.

Hasonló érzelmekkel szólhatunk budai Szabóky Alajosnak, szintén a mult évben bekövetkezett elhunytáról; utóbbi mint a középitési bizottság küldötte, évek hosszu során át vett részt működésünkben, annyi buzgósággal, mely méltán tarthat számot teljes elismerésre.

Egy másik üresedés állott be a rendes tagok sorában, Rémi Róbert, a székesfőváros részéről választott rendes tanácstag leköszönése folytán.

A törvényhatóság báró Lipthay Béla helyére Dr. Emmer Kornél, országos képviselőt, bizottsági tagot, — Rémi Róbert helyére pedig Dr. Heltai Ferencz országos képviselőt és bizottsági tagot választotta meg.

Budai Szabóky Alajos helyére a középitési bizottság Steinhardt Antal, törvényhatósági bizottsági tagot küldötte ki.

XII.

Vegyesek.

Téli kikötő. A földmivelésügyi minister ur az I. ker. Lágymányoson téli kikötő létesitésének eszméjével foglalkozván, ezt a szabályozási tervvel összhangba kivánta hozni. Elvileg teljes készségünket nyilvánitottuk arra, hogy a Lágymányos szabályozását a szándékba vett téli kikötőhöz alkalmazkodva módositsuk. Mielőtt mégis ezt munkába vehetnők, nélkülözhetetlen szükségünk van arra, hogy a kikötő kérdése végleg eldöntetvén, annak tervét megismerjük, mert e nélkül sem az uthálózatot, sem a fekszineket, sem a vizlevezetéseket megfelelően nem tervezhetjük. Kértük tehát, hogy a kikötő terve velünk közöltessék. Miután pedig a kikötő számára a vasuti hid alatti részben máris kotrások eszközöltettek, figyelmébe ajánlottuk a földmivelésügyi minister urnak, hogy a kotrás alá vett terület a Duna szabályozása folytán nyeretvén, az az 1870. évi X. t.-cz. értelmében az általunk kezelt fővárosi pénzalap tulajdonát képezi és le van kötve az állami előlegek fedezetéül, melyeket a nagykörut létesitésére és a Kossuth Lajos-utcza szabályozására igénybe vettünk. Ha a kikötő még sem létesülne, a kotrások bennünket igen hátrányosan érintenének, mert hosszu időre megnehezitenék a terület kötelességszerü értékesitését.

Hajócsatorna a balparton Szabó M. Ferencz és Meller József, valamint Lőwy Dávid, Horn Dávid és társai a főváros balparti részét körülövező hajócsatornára előmunkálati engedélyt kértek a földmivelésügyi minister urtól, aki kikérte a kereskedelemügyi miniszter ur véleményét és kegyes volt minket is meghallgatni. A kereskedelmi minister ur, utalással a nagy műszaki nehézségekre, melyek hajózási szempontból a soroksári Dunaágba való betorkolásnál, csatornázási szempontból a városi csatornák metszésénél felmerülnének, utalással továbbá a főváros terjeszkedésének korlátozására, de különösen a vasuti pályaudvarok átszelésének nagy akadályaira, a kért előmunkálati engedélyt, melylyel gazdasági haszonnal jóformán kivihetetlen müépitmény tervezése lenne végrehajtva, nem vélte megadhatónak. Ehez az érveléshez részünkről teljes meggyőződéssel csatlakoztunk. De e mellett más szempontok megfontolását sem mellőzhettük. A czélba vett műépitmény kétségtelenül a hajózás-, ipar és kereskedelem oly érdekeit volna hivatva szolgálni, melyek egymással elválaszthatatlan kapcsolatban vannak. Részünkről ezt oly feladatnak tartjuk, melyre csak a központi kereskedelmi kikötő

létesitésében vélünk czélszerü és sikeres megoldást találhatni. A hajózható csatorna annál kevésbé kecsegtethet csak némi sikerrel is, mert a főváros alapjában semmi szin alatt fel nem adható övezeti beosztása s a városrendezés ezen nyugvó programmja kizárja azt, hogy a szándékba vett csatorna mentén, a Dunához legközelebb eső szakaszokat kivéve, gyár- és ipartelepek keletkezzenek. Nem maradhat továbbá figyelmen kivül az a körülmény sem, hogy a másutt szerzett tapasztalatok szerint az ilyen csatornában a viz vesztegleését, poshadását nem lehetvén elkerülni, ezzel a székes-főváros közegészségi viszonyai komolyan aggasztó veszélynek tétetnének ki, még akkor is, ha sikerülne a csatornát a szennyvizektől menten tartani Mindent összefoglalva, nem is látszik hihetőnek, hogy az eszme a komoly megvalósitás feltételeire szert tehetne és az előmunkálati engedély legfeljebb arra szolgálhatna, hogy az érdekelt birtokosokat nyugtalanitsa és téves számitásokat, alaptalan reménykedést idézne elő, a fejlődés természetes menetét zavarja. Felhasználtuk azonban ezt az alkalmat arra, hogy a magas kormánynál kérelmezzük, miszerint a központi kereskedelmi kikötő tekintetében mielőbb elvi megállapodásra jutni és erről minket városrendezési tevékenységünk megfelelő irányitása végett tájékoztatni méltóztassék.

A legfelsőbb elhatározásból emelendő szobrok elhelyezése.

Szent-Gellért, Bocskay István, Bethlen Gábor, Zrinyi Miklós, gr Pálffy János, Tinódy Sebestyén és Béla király névtelen jegyzőjének szobra elhelyezéséről 1898. évi jelentésünkben tettünk emlitést. Ami pedig a további 3 szobor elhelyezését illeti, ez a mult évben nyert megoldást. Nevezetesen Hunyady János szobra a II. ker. Főherczeg Albrecht-ut felső kanyarulatában, Pázmány Péter szobra a IX. ker. Bakács-térre a templom főhomlokzata elé és Verbőczy István szobra a III. ker. Főtérre jön. Az elhelyezésükre szükséges közterületek örök időre való átengedéséhez hazafias örömmel járultunk.

Szarvas Gábor szobra.

Az országos középiskolai tanáregyesületnek a székes-főváros hozzájárulásunkkal engedélyt adott arra, hogy Szarvas Gábor, nyelvtudós érczszobrát a Ferencz József-téren, a Széchényi szobor körüli liget éjszaki részében felállithassa, ugy, hogy a szobor a főkapitányság palotájával szemben levő bejáró felé nézzen.

Utczai névtáblák.

Az utczai névtáblák alkalmazása körül a székes-főváros területén ujabban is sok hiány észlelhető. Gyakori eset például, hogy egyes utczákban hosszu vonalon nem talál névtáblát a tájékozódást kereső. Nem ritka az az eset sem, hogy ahol különben volna is névtábla, azt boltkapuzattal eltakarják. Az meg épen rendszer jellegével látszik birni, hogy szemben fekvő utczasarkok közül az utczának csak egyik oldalára alkalmazzák a megjelölést. Kétségtelen, hogy ezek a hiányok igen kellemetlenül hátráltatják a tájékozódást nemcsak az idegenekre, hanem az idevalókra nézve is. A főváros helyzete, valamint a bel- és idegen-forgalom tekintetei a baj orvoslását bizonyára felette szükségessé teszik. Felkértük tehát a székes-fővárost, sziveskedjék mielőbb intézkedni, 1. hogy az utcza névtáblája minden utczasarkon, és pedig az utcza mindkét oldalán függesztessék ki; 2. hogy az igy alkalmazandó utczai névtáblákat se boltkapuzatokkal, se más módon el ne fedjék, illetve hogy ilyen esetben az utczanevét jelző tábla, ha más megfelelő mód nem kinálkoznék, magára a boltkapuzatra illesztessék.

XIII.

Statisztika

az 1899-ik évi épitkezésekről.

Kerület	Uj épitkezések											Ráépités			Toldalék				Átalakitás	Határ és kerités fal	Istálló és sertés állás	Pincze	Sirbolt	Jégverem	Pöcze	Mühely	Gyár	Ideiglenes épitmények	Fészer	Boltkapuzat	Mulatóka és tekepálya	Áru-bódé	Üvegház	Erkély	Gőzgép és gázmotor	Felhuzók	Kazánok	Kút	Vihartető	Elektromotor	Raktár	Gyárkémény	Felfolyamodványok	Tűztávlat	Összesen
	Beltelek					Kültelek				Nyaraló																																			
	IV. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	I. em.	Földsz.	III. em.	II. em.	I. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földszint																											
I.	—	7	3	3	3	—	1	3	46	2	20	—	—	2	—	—	3	27	28	16	12	3	--	3	4	7	—	37	4	4	22	—	8	—	4	3	1	—	1	1	3	1	33	14	329
II.	—	5	3	1	5	—	—	—	4	9	9	-	—	1	—	—	1	9	19	8	6	1	—	1	3	1	—	11	1	—	5	—	3	—	7	10	6	—	1	10	2	—	20	—	162
III.	—	5	7	9	13	—	—	2	35	—	3	--	—	1	—	—	2	34	13	10	4	1	1	2	4	3	2	42	4	1	3	—	—	—	5	—	5	16	—	1	10	—	6	1	245
IV.	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	--	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	24	—	—	—	—	4	14	2	—	—	25	—	—	15	—	105
V.	12	6	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	11	—	—	—	—	—	—	3	1	5	4	18	—	—	—	—	3	14	3	—	1	8	4	1	18	1	120
VI.	1	9	1	3	—	--	3	2	20	5	3	—	2	1	1	2	—	17	18	4	7	2	—	2	4	2	—	13	2	26	7	1	—	—	25	16	6	—	—	12	2	—	36	5	260
VII.	6	34	4	2	2	—	3	3	35	1	3	1	—	1	—	—	3	14	29	4	16	—	—	—	2	8	—	23	3	35	4	1	4	1	20	27	7	—	4	58	11	—	81	3	453
VIII.	1	10	8	--	—	—	—	—	—	--	—	1	4	1	1	3	3	10	7	1	2	—	—	—	—	5	—	3	—	8	1	1	—	1	10	16	3	—	1	18	—	—	41	—	160
IX.	—	6	5	2	—	—	—	—	8	—	—	—	1	2	--	1	2	11	14	5	8	—	—	—	3	13	2	12	11	8	1	2	1	—	11	10	12	—	—	1	6	1	49	12	220
X.	—	1	3	2	11	—	—	1	24	—	—	—	1	1	—	—	5	31	17	4	13	1	—	4	9	6	—	10	27	1	5	1	4	—	7	10	7	—	—	4	6	—	10	15	241
Össz.	28	85	34	22	37	—	7	11	173	17	38	3	8	10	2	6	19	156	165	52	68	8	1	12	29	49	5	156	56	125	48	6	20	2	96	120	52	16	8	138	44	3	309	51	2295

Kiválóbb épitkezések.

Folyószám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
	***A)* Nyilvános épületek.**					
1	San Marcó herczegnő	III.	Bécsi-ut	1525 7 / 1528 1 — 1526 1 / 1529 7 — 1527 7 / 1530 1	II.	menedékház
2	Barcsai Hermann	III.	Vörösvári-ut	1771 2—3 / 6174 / 6175 1—2	I.	honvéd élelmezési telep
3	Vallás és közoktatásügyi ministerium	I.	Attila-utcza	1743—1748	II.	gymnasium
4	Székes-főváros	VII.	Dohány-utcza	4464—4465	III.	elemi iskola
5	Székes-főváros	III.	Timár-utcza	—	I.	óvoda
6	Budapesti izraelita hitközség	VII.	Városligeti fasor	4221 a., 4222 b.	II.	fiu árvaház
7	Honvédelmi ministerium	I.	Lógody-utcza	—	II.	koronaőr lak.
8	Budapesti izraelita hitközség . . .	VII.	Jókai-Róna-u.	1093 (1895—9712	I.	árvaház
9	Vallás és közoktatásügyi ministerium .	VIII.	Baross-utcza	5492—96	II.	sebészeti kóroda
10	Zichy Gyula gr.	VIII.	Zerge-utcza	5559	II.	szerzetesr. ház
11	Székes-főváros	VIII.	Bezerédy-utcza	—	II.	elemi isk.
12	Székes-főváros	X.	Maglódi-ut	—	II.-I.	elemi isk. óvoda
13	Székes-főváros	X.	Bánya-tér	7406	I.	plebánia
	***B)* Nagyköruti épületek.**					
1	Gaal Bertalan	V.	Lipót-körut	1122—1124 b.	IV.	
2	Weisz Berthold és Manfréd	V.	Lipót-körut	1236 a. 4 a.	IV.	
3	Haggenmacher Henrik	V.	Lipót-körut	1139/a—b.	IV.	2 épület

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
	C) A volt Újépület telkén épülő házak.					
1	Popper Samu	V.	Névtelen-utcza	924/3 2.	IV.	
2	Dr Baumgarten Nándor	V.	Báthory-utcza	924/3 3	IV.	
3	Dungyerszky Lázár	V.	Névtelen-utcza	924/4 1	IV.	
4	Linzer Imre	V.	Báthory-utcza	924/4 5.	IV.	
5	Kanitz Ignácz	V.	Névtelen-utcza	924/6 b/2	IV.	
6	Kereskedelmi csarnok	V	Névtelen-utcza	924/6 a.	IV.	
7	Ullmann Gyula	V.	Névtelen-utcza	924/6 b/1	IV.	
8	Deutsch Antal	V.	Névtelen-utcza	924/3 1.	IV.	
	D) Nagyobb magánházak.					
1	Politzer Gusztáv	VI.	Bajza-utcza	3111/a./m.	III.	
2	id. Haggenmacher H.	V.	Kádár-utcza	1155—1166 13	III.	
3	Bergmann Josefa	VII.	Damjanich-u.	4261/a.	III.	
4	Ledermann Mór és neje	VI.	Szerecsen-utcza	3815	III.	
5	Fischer Ignátz	VII.	Josika-utcza	4668	III.	
6	Brüll testvérek	III.	Viador-utcza	1477 4 d. 1477 5 d.	III.	
7	Braun Károlyné	VI.	Mozsár-utcza	3496	III.	
8	Oberrecht János	VII.	Sip- és Dohány-u.	3 és 4 sz.	IV.	
9	Müller Lajos	VI.	Izabella-utcza	3270	III.	
10	Müller Lajos	VI.	Bajza-utcza	3053	III.	
11	Band Gyula	VII.	Kazinczy-utcza	5212	II.	
12	Atlas Jakab	VI.	Dessewffy-utcza	3693, 3694	II	
13	Suster György	VII.	Ovoda-utcza	4344 4345 4	III.	
14	Schossberger Henrik	VII.	Damjanich-u.	4216 a.	IV.	
15	Sziklai Arnold	III.	Pacsirtamező-u.	1487/2 1488/7 1489/3	II.	
16	Weisz Mór	VI.	Dessewffy-utcza	3552	III.	
17	Staffenberger nővérek	I.	Naphegy	1247	II.	
18	Bruck Manó	VII.	Damjanich-u.	4288/d.	III.	
19	A budapesti közuti vasut	VII.	Csömöri-ut	4303 4300-4304/a. 14	III.	
20	Szavits Sándor	VII.	Akáczfa-utcza	4965	III.	
21	Killmayer József	II.	Irma-tér	2932—2933	III.	
22	Tóth József	VII.	Ovoda-utcza	4344 4345 5	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
23	Schütz Rezső	VII.	Jósika-utcza	4722	III.	
24	Reich és Scholler	VII.	Peterdy-utcza	4261	III.	
25	Horovitz Lajos és Fülöp	II.	Török-utcza	c. 3740 3741 a|3 6	III.	
26	Schlesinger Ignátz	III.	Pacsirta-mező-u.	1488 8 1489 2 1490 6	II.	
27	Szirch Károly	VII.	István-ut	2834	III.	
28	Mendelsohn J. Gyula	VII.	Aréna-ut	2824/a.	III.	
29	Márkus Géza	VII.	Dembinszky-u.	4261 d.	III.	
30	Deutsch József	VII.	István-ut	4276—4278 14	III.	
31	Horovitz Lajos és Fülöp	II.	Török utcza	3608 1 3609 1	III.	
32	Déri R. és Kutlánya J.	I.	Lágymányos	13389 3	III.	
33	Diósy Lajos	V.	Pannonia-u.	1236/a./.2 4	III.	
34	Székely Vilmos	VI.	Szondy-u.	3101/a.	IV.	
35	Deutsch J. József és neje	VII.	Elemér-u.	4276—78 9	III.	
36	Krause Lang Teréz	VII.	Klauzál-u	4952	III.	
37	Baumgarten Leo	VII	Kerepesi-ut	4995	IV.	
38	Révai Manó	V.	Csáklya-u.	1440, 1441—43 2|15	III.	
39	Koch József	VI.	Csengery-u	3346/a. b.	III	
40	Deutsch József	VII.	Elemér-u.	4276—78 8	III.	
41	özv. Kohn Árminné	VII.	Kerepesi-ut	4988	IV.	
42	Ziegler Géza	VII.	Csömöri-ut	2702, 2703, 2716—17	III.	
43	Strifler és Szántó F	VII.	Aréna-ut	2824	III.	
44	Bachruch Károly	VII.	Hernád-u.	4270—4279/5 b.	III.	
45	Perlaki Elek	II.	Albrecht-ut.	2545	II.	
46	Jelinek B. A és Politzer J.	VII.	Klauzál-u.	4978	II.	
47	Haasz Sámuel	VII.	Klauzál-u.	5007	II.	
48	Neumann Manó	I.	Alkotás-u	1420/1.	III.	
49	Brivek Manó	V.	Katona-József-u.	1210	III.	
50	Felföldy Dániel	II.	Erőd-u.	3229/1-c	III.	
51	Márkus Géza	VII.	Almássy-tér	4522	IV.	
52	Strausz Sándor	VI.	Csengery-u.	3391	III.	
53	Hlavay György	VII.	Csömöri-ut	2841—42 2	II.	
54	Surányi József	III.	Lajos-u.	4317—4320	III.	
55	Surányi József	III.	Lukács-u	4317—4320	III.	
56	Kalupka Béláné	II.	Ponty-u.	2504	II.	
57	özv. Kollonits Lászlóné	III.	Pacsirtamező-u.	1485 2.c. 1486 3 1487 7	II.	
58	Lincz Józsefné	VII.	Csömöri-ut	2615|a.	II.	
59	Surányi József	III.	Lukács-u.	4317—20	III.	
60	Deutsch József	VII.	Szív-u.	3194	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
61	Gutwillig Gusztáv	VII.	Hernád-u.	4270—74/3. a.	III.	
62	Balló Ede	VI.	Vár osligeti fasor	4197/6.	II.	
63	Héder Sándor	VII.	Stefania u.	2810/3.	II.	
64	Klinger József	VII.	Hernád-u	4270—74/b./2.	III.	
65	Dr. Kasselik Gyula	VII.	Kertész-u.	4882	III	
66	Maloschik Antal	VII.	Csömöri-ut.	2680	III.	
67	Grün és társa	V.	Csáky-u	1226 1226 a.	III.	
68	Barbás Gyula	I.	Enyedy-u.	1452 10. 11.	III.	
69	Klinger József	VII.	Elemér-u.	4284/c	III.	
70	Stefanovits Béla	I.	Enyedy-u.	1452/9	III.	
71	Rosenfeld Simon és Lindner J.	VIII.	Gyöngytyuk-u.	5642/6	III.	
72	Kende Ignátz	VII.	Sip-u.	5115	III.	
73	Bodánszky Lipót	III.	Határ-u.	4761 a./1	III.	
74	Szirch Antal	I.	Fehérvári-u.	18—20	III.	
75	Hlavay György	VII.	Akáczfa-u.	4877	IV.	
76	Nemecsek Antal	VII.	„	4896	III.	
77	Seidl Károlyné	VII.	Dob-u.	4528/a	III.	
78	„ „	VII.	„	4528/b	III.	
79	Wünscher Frigyes	I.	Pálya-u.	9271	II.	
80	Zuckermann Gyula	VII.	Garay-tér	4306/2 4306/3	III.	
81	Kanyó Sándor	II.	Kacsa-u.	3062	II	
82	Reich Ödön	I.	Alkotás-u.	1399/4 1400/2	III.	
83	Nemecsek Antal	VII.	Akáczfa-u.	4896	III	
84	Cs. kir. déli vasut	I.	Győző-u.	971—72	II.	
85	Oderszky Gyula	III.	Óbudai rakpart	4726—27	II.	
86	Stachó Istvánné	VI.	Nagy János-u.	4184	II.	
87	R. Horváth Jenő	IX.	Knezits-u.	9221	II.	
88	Schindler Károly	VII.	Arena-ut.	4295/a.	III.	
89	Sloboda Antonia	VII.	Dob-u	4798	III.	
90	Kohn Lajos	IX.	Üllői-ut	8667/3	III.	
91	Danninger János	VIII.	Gólya-u.	7059	II.	
92	Dura Tamás	X.	Állomás-u.	7346	II.	
93	Mauthner Ödön	VII.	Rottenbiller-u.	4248	III.	
94	Rakodczay Pál	IX.	Üllői-ut	9296	III.	
95	Polatschek Felix	VIII.	Magdolna-u.	6485	III.	
96	Zimmermann Gyula	VIII.	Rákóczy-tér	6113	III.	
97	Seenger Béla	VIII.	József-u.	6237	III.	
98	Ernyei Ferenczné	IX.	Tüzoltó-u.	8789	II.	
99	Vidra Sándorné	VIII.	Alföldi-u.	5889 5890/8 /1	IV.	
100	Kiss István és neje	IX.	Lónyai-u.	9362	III.	
101	Chmel Gusztáv	IV.	Ferenc József-rakp.	22	III.	
102	Virág Adolf	VIII	Salétrom-u.	6163	III.	
103	Szager Ferencz	IX.	Mester-u.	9545	II.	
104	Klotild főherczegnő	IV.	Eskü-ut	131—133	IV.	
105	Kohn Lajos	IX.	Üllői-ut	8667/2	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
106	Danninger János	VIII.	Gólya-u.	7059	II.	
107	Kohn Lajos	VIII.	Üllői-u.	8667|1	III.	
108	Lőrincz Szilárd	IX.	Rákos-u.	9204	III.	
109	Metzl Nándor	VIII.	Rigó-u	6196	III.	
110	Friedler Károly	VIII.	Conti-u.	6046	II.	
111	Ebner Frimmer Mária	IX.	Soroksári-ut	9495	III.	
112	Agulár Dávid	VIII.	Madách-u.	6343	III.	
113	Egyesült fővárosi takarékpénztár	VIII.	Kerepesi-ut	5405|a.|b.	III.	
114	Dr. Kmetty Károly	VIII.	Kistemplom-u.	6711	II.	
115	Weitzenfeld Jakab	VIII.	Conti-u.	6070	II.	
116	Udvardy Lajos	VIII.	Német-u.	5687	II.	
117	Dr. Ibl Felix	IX.	Lónyai-u.	9363|a.	III.	
118	Dr. Herczegh Mihály	IV.	Molnár-u.	88|91	III.	
119	Rosenfeld és Lindner	VIII.	Stáhly-u.	5642	III.	
120	Enyei Ferenczné	IX.	Viola-u.	8849	II.	
121	Hlavay György	IX.	Angyal-u.	9169	II.	
122	Freiberger Sámuel	IV.	Deák Ferencz-u	540	IV.	
123	özv. Kovács Károlyné	IV.	Eskü-tér	120	IV.	

Nagyméltóságu m. kir. Ministerium!

Befejezvén 1899. évi müködésünk ismertetését, a multra azzal az öntudattal tekintünk vissza, hogy hivatásunkat hiven igyekeztünk betölteni s azokat az eszközöket, melyek rendelkezésünkre állottak, lelkiismeretesen s kellő eredménynyel használtuk fel a székes-főváros fejlesztésére. Ami pedig a jövőt illeti, reméljük, hogy az üzleti viszonyok általánosan érzett sulyosbodását mihamarább javulás fogja felváltani, megadva mindazokat a feltételeket, melyektől székes-fővárosunk zavartalan továbbfejlődése függ.

Ami pénzügyi viszonyainkat illeti, hivatkozunk az általunk kezelt alapok 1899. évi zárszámadásaira, melyeket eredetben már előbb bemutattunk.

Végül megemlitjük, hogy e jelentésünket a zárszámadásokkal együtt nyomtatásban közzétettük és az országgyülés mindkét házának, valamint Budapest székes-főváros törvényhatóságának is megküldöttük.

Kelt Budapesten, 1900. évi julius hó 10-én.

Podmaniczky Frigyes s. k
alelnök.

Rupp Imre s. k.
ministeri tanácsos.

MELLÉKLETEK.

1. Fővárosi pénzalap

Tétel-szám	Fő-könyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendes bevételek.				
1	1—3 4—7	Ház- és telekbérjövedelem	2.020	—		
2	106—107	Kamatjövedelem	36 104	19		
3	8 és 38	Útadó és régi közmunka váltsági dijak	215 893	52		
4	9—22 108	Kiszökelléki és használati dijak	24 425	75		
5	23	Évi használati dijak	10	—		
6	24—32 115—117	Terjedékeladás	179 420	81		
7	90	Fővárosi közmunkák tanácsa palotájának házbér és egyéb jövedelmei	6 560	—		
		Együtt			464.434	27
		b) Rendkivüli bevételek.				
8	33—35	Budai körut jövedelme	1 908	—		
9	36	Budapest fő és székesváros tartozásai és járulékai .	28.093	57		
10	40—42 47	Ház telek eladás, épület és utépitési anyag eladás .	90.932	48		
11	46	Terjedék beváltás téritmény	60.000	—		
12	95	Egyéb rendkivüli bevételek	18	—		
		Együtt			180 952	05
		Valódi bevételek főösszege			645.386	32
		II. Átfutó bevételek.				
		a) Megtéritett előlegek.				
13	52—73 121—126 96—97	1. Egyéb előlegek	1,328.790	56		
14	48	2. Magyar földhitelintézet	1,273 868	08½		
15	50—51	3. Fizetési előlegek	746	95		
		Együtt			2,603.405	59½
		b) Idegen pénzek.				
16	85—87	1. Visszafizetendő	19.261	45		
17	76—77	2 Tisztiadó és szolgálati dij	2.062	01		
18	74	3. Fizetés letiltás	439	92		
19	110	4. A budapesti tudomány egyetem orvoskari telepének kiegészitése czéljából a Baross-utczai öt ingatlanra a vallás és közoktatásügyi ministeriumtól nyert javadalmazás	102.405	68		
20	94	5 A földmivelésügyi m. kir. ministeriumtól a bakteriologiai intézet czéljaira nyert javadalmazás . .	28.457	66		
		Átvitel	152 626	72	2,603.405	59½

1899. évi zárszámadása.

Tétel-szám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendes kiadások.				
		Ügyviteli költségek.				
		a) Személyi járandóságok.				
1	1	Fizetések, lakpénzek és pótlékok	54,616	66		
2	118—121	Rendes dijnokok dijazása	2,477	85		
3	4	Ruhailletmények	400	—		
4	5	Hidbérek	90	—		
5	6	Jutalmak és segélyek	1.600	—		
6	30	Ideiglenes nyugdij	1.000	—		
7	32	Végleges nyugdij	4.420	—		
8	4—35	Özvegyi nyugdij	2.172	13		
9	38	Kegydij	200	—		
		Együtt			66.976	64
		b) Dologi kiadások.				
10	8—9 15	Fütésre	1.420	20		
11	10—11	Hivatali helyiségek világitására	265	23		
12	12—13	Hivatali helyiségek tisztogatására	277	45		
13	14	Papir, iró és rajzszerekre	619	31		
14	16—17	Nyomtatványok és könyvkötésre	1.678	89		
15	18—19	Leltári tárgyak beszerzésére	543	09		
16	20	Leltári tárgyak fentartására	35	15		
17	22—23	Egyéb irodai szükségletekre	287	10		
18	24—25 27	Bérkocsi és küldönczdijakra	153	38		
19	26	Felméréseknél szükséges napszámosok bérei . .	104	40		
20	28—29 31	Fővárosi közmunkák tanácsa házának fentartási költségei	967	19½		
		Együtt			6.351	39½
		c) Rendkivüli kiadások.				
21	40	Altisztek és szolgák 10%-os fizetési segélyei . . .	175	—		
		Együtt			175	—
		Belkezelési költségelőirányzat összegei			73.503	03½
		d) Kezelési és egyéb kiadások.				
22	44—45	Épület fentartási és kezelési költségek	217	—		
23	47—49	Buda és egyéb szabályozási költségek	6.205	—		
24	51	Ház és tőkekamat adó és vizdij	3.692	77		
25	53—54	Különféle költségek	1.498	12		
26	60—67 112—117	Terjedékbeváltás	121.586	41		
27	71	Kiszökelléki dijak visszatéritése	220	—		
28	68—69	Ház- és telekvétel	102.810	34		
29	76	Utadó behajtási költség (jutalom)	3.090	—		
		Együtt			239.319	64
		Rendes kiadások főösszege			312.822	67½
		Átvitel			312.822	67½

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevetel	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		Áthozat . .	152.626	72	2.603.405	59½
21	112	6. Vallás és közoktatásügyi m. kir. ministertől az uj müegyetem czéljára nyert javadalmazás	496 239	36		
22	93	7. Vallás és közoktatásügyi m. kir. ministertől az I. kerületben épitendő állami főgymnasium czéljára nyert javadalmazás	21 772	65		
23	100	8. A Standard-féle életbiztositó társaság által a Dréher-féle palota átalakitási költségeire adott javadalmazás	237.140	86		
24	102	9. A Standard-féle életbiztositó-társaság által a Dréher-féle palota müvezetői költségeire adott javadalmazás	10 000	—		
		Együtt			917.779	59
		Átfutó bevételek főösszege			3,521.185	18½
		Valódi bevételek főösszege			645.386	32
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			4,166 571	50½
		Átvitel . .			4,166.571	50½

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		Áthozat . .			312.822	67½
		e) Rendkivüli kiadások.				
30	73—75	Budai körut épitési és egyéb költségei	120.654	15½		
31	42	Fővárosi közmunkák tanácsa házának épitési költségei	26.439	52		
32	58	Fővárosi közmunkák tanácsa hivatalos felszerelésének beszerzési költségei	803	—		
33	104	Közmunka tanácsi ház világitó testeinek és egyéb felszerelési tárgyainak beszerzési költségei . . .	155	12		
34	43	A Gellértrakparton volt ingatlanok kisajátitási költségeihez ⅓-ával való hozzájárulás	86.887	36		
		Együtt			234.939	15½
		Valódi kiadások főösszege			547.761	83
		II. Átfutó kiadások.				
		a) Adott előlegek.				
35	79 89—97 80—82	1. Magyar földhitelintézetnél elhelyezett összeg . .	1,606.037	67½		
36	127—129 85—86 109	2. Egyéb előlegek	934.051	98		
37	87 107	3. Fizetési előlegek	1.637	50		
		Együtt			2,541.727	15½
		b) Visszafizetendő idegenpénzek.				
38	98—99	1. Tiszti adó és szolgálati dijak	2.062	01		
39	100—103 123—124	2. Egyéb idegenpénzek	210	25		
40	108	3. Az uj országház környékének szabályozási költségei	409.093	90		
41	106	4. Vallás és közoktatásügyi ministerium által a budai I. ker. állami főgymnasium czéljára kisajátitott ingatlanok vételáraira rendelkezésre bocsájtott összeg terhére teljesitett fizetések	81.511	26		
42	83	5. A budapesti tudomány-egyetem orvoskari telepének kiegészitése czéljából szükséges Baross-utczai öt ingatlanra a vallás és közoktatásügyi ministertől nyert javadalmazás terhére eszközölt fizetések . .	103.395	86		
43	111	6. A földmivelésügyi m. kir. ministertől a bakteriologiai intézet czéljára nyert javadalmazásból eszközölt fizetések	52.765	01		
		Átvitel . .	649.038	29	2,541.727	15½

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		Áthozat			4,166.571	50½
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			4,166.571	50½

Budapest, 1899. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppan Ferencz s. k.,
számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

Tételtzám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		Áthozat . .	649.038	29	2,541 727	15½
44	126	7. Vallás és közoktatásügyi m. kir. ministertől az uj müegyetem czéljára nyert javadalmazás terhére teljesitett fizetések	342.008	13		
45	55	8 A Standard-féle életbiztositó-társaság által a Dréherféle palota átalakitási költségeire adott javadalmazás terhére teljesitett fizetés	86 000	—		
46	56	9. A Standard-féle életbiztositó társaság által a Dréherféle palota müvezetői költségeire adott javadalmazás terhére teljesitett fizetés	36	10		
		Együtt			1,077.082	52
		II. Átfutó kiadások főösszege			3,618.809	67½
		Valódi kiadások főösszege			547.761	83
		Valódi és átfutó kiadások főösszege			4,166 571	50½

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
számellenőr.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Mándy Lajos s. k. **Heltay Ferencz** s. k.

2. Az előleg-alap 1899.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként ft	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	6	Különféle bevétel	583	96		
2	12	Kamat	4.231	26½		
		Együtt			4.815	22½
		b) Rendkivüli bevételek.				
3	46	Telekbérjövedelem	63	—		
4	32—33 50—69	Járdafektetési járulék	96.945	74		
		Együtt.			97.008	74
		Valódi bevételek főösszege			101.823	96½
		II. Átfutó bevételek.				
5	20	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	440.173	77		
		Együtt			440.173	77
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			541.997	73½

Budapesten, 1899. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
számtanács.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek				
1	12	Különféle kiadás	183	77		
2	34	Tőke-adó	407	30		
		Együtt			591	07
		Valódi kiadások összege			591	07
		II. Átfutó kiadások.				
3	26	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	101.406	66½		
4	28	Állami előleg	440.000	—		
		Együtt			541.406	66½
		Valódi és átfutó kiadások főösszege			541.997	73½

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitorisz Gyula s. k.,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Mándy Lajos s. k. **Heltay Ferencz** s. k

3. A Kossuth Lajos-utczai kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	5—6	Házbérjövedelem	14.406	80		
2	9	Kamatjövedelem	8.632	03		
		Együtt			23.038	83
		b) Rendkivüli bevételek.				
3	14	Dréher palota vételára	650.000	—		
4	16	Terjedék eladás	10.000	—		
5	24	Házadó visszatérités	56	08½		
		Együtt			660.056	08½
		Valódi bevételek főösszege			683.094	91½
		II. Átfutó bevételek.				
6	3	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	780.005	36½		
7	30	Standard életbiztositó társaság által a Dréher palota átalakitási költségeire adott javadalmazás	304.140	86		
8	26	Visszafizetendő idegen pénz	700.000	—		
9	40	Standard életbiztositó társaság által a Dréher palota müvezetői költségeire adott javadalmazás	10.036	10		
		Együtt			1,794.182	32½
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			2,477.277	24

Budapest, 1899. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

alap 1899. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr	Összesen frt	Összesen kr
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	5	Házadó és tőkekamat adó	2.780	86½		
2	7	Különféle kiadás	590	21		
3	12	Kamat kiadás	1.553	74		
4	20	Vízdíj	192	—		
5	23—24	Házkezelési költség	1.712	19		
		Együtt			6.829	00½
		b) Rendkivüli kiadások.				
6	3	Terjedék vételár	103.785	—		
7	17—18	Dréher palota átalakitási költsége	5.988	72		
8	35	A Kossuth Lajos-utcza kiszélesitésére nyert állami előleg részbeni törlesztéseül a pénzügyministerium rendelkezésére bocsájtott összeg	300.000	—		
		Együtt			409.773	72
		Valódi kiadások főösszege			416.602	72½
		II. Átfutó kiadások.				
9	1	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	1,046.497	55½		
10	26	Visszafizetendő idegen pénz	700.000	—		
11	30	Standard életbiztositó társaság által a Dréher palota átalakitási költségeire adott javadalmazás	304.140	86		
12	40	Standard életbiztositó társaság által a Dréher palota müvezetői költségeire adott javadalmazás	10.036	10		
		Együtt			2,060.674	51½
		Valódi és átfutó kiadások főösszege			2,477.277	24

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitorisz Gyula s. k.
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Mándy Lajos s. k. **Heltay Ferencz** s. k.

4. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezésekre

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	1—6	Házbér	41.299	46		
2	10—11 22	Kamat	48.579	59		
3	17	Épület anyagok vételára.	29.855	—		
4	23	Különféle bevételek	40	—		
		Együtt			119.774	05
		b) Rendkivüli bevételek.				
5	24	Utépitési költség megtérités	564	09		
6	25	Állami előleg.	685.057	26		
7	26	Vizdij visszatérités	48	62		
8	30—31	Telek eladás	1,105.810	—		
9	38	Házkezelési költség megtérités	5	70		
10	39	Házadó visszatérités	53	88		
		Együtt			1,791.539	55
		Valódi bevételek összege			1,911.313	60
		II. Átfutó bevételek.				
11	12—13	Megtéritendő előleg	249.858	54		
12	21	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	1,238.568	82		
13	32	Visszafizetendő idegen pénz.	3	40		
		Együtt			1,488 430	76
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			3,399 744	36

Budapest, 1899. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos.

Jelen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

szolgáló alap 1899. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	kr.	Összesen frt	kr
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	8	Kamat	716	99		
2	10—12	Házadó	14.628	21		
3	7	Tőke-kamat adó	2.601	31½		
4	16—21	Házkezelési költség	3.500	53		
5	2—30	Különféle kiadás	6 160	89		
6	34—35	Vizdij	872	37		
		Együtt			28.480	30½
		b) Rendkiviili kiadások.				
7	1—2	Házvételár	599 782	47		
8	9	Utépitési költség	14.513	3		
9	13	Eskütéri hid feljárójának épitési költsége .	62.000	—		
10	26—27	Az értékesitésre fennmaradt telkek után befolyt és az állami előlegek részbeni törlesztéseül a pénzügyministerium rendelkezésére bocsájtott vételárak	426 699	84		
11	31	Házbérvisszatérités	4	55		
12	32—33	Kisajátitási költség	11.280	—		
13	37	Gellérthegyi robbantások ellenőrzési dija . .	300	—		
14	38	Ferencz-József hid feljáróinak épitési költsége	16.379	33		
		Együtt			1.130.359	32
		Valódi kiadások főösszege			1,158 839	62½
		II. Átfutó kiadások.				
15	5, 6, 39	Megtéritendő előleg	33 .756	34		
16	15	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	1,908.144	99½		
17	25	Visszafizetendő idegen pénz	3	40		
		Együtt			2,240.904	73½
		Valódi és átfutó kiadások főösszege			3,399 744	36

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k.,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Mándy Lajos s. k. **Heltay Ferencz** s. k.

5. A katonai laktanyatelek kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	6-7 11—12	Kamatjövedelem	56.392	48		
		Együtt			56.392	48
		b) Rendkiviili bevételek.				
2	1	Állami előleg	47.811	71		
3	10	Telekvételár	852	—		
4	17	A „Károly kaszárnya vételára“	2,000.000	—		
5	28	Házadó visszatérités	134	08		
6	29	Házkezelési költség megtérités	35	15		
7	19 23—26	Az ujépületi telektömb értékesitése folytán befolyt vételárak	2,289.487	51		
		Együtt.			4,338.320	45
		Valódi bevételek főösszege			4,394.712	93
		II. Átfutó bevételek.				
8	3—5	Megtéritett előleg	53.238	16		
9	9	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	2,380.297	28		
10	20	Idegen pénz	49.111	—		
		Együtt			2,482.646	44
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			6,877.359	37

Budapesten, 1899. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanács.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

alap 1899. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek				
1	1	Vizdij	3	75		
2	3	Házkezelési költség	48	98		
3	1, 5, 16	Kamat	8.987	26		
4	17	Kisajátitási költség	1.310	—		
5	19, 20, 27	Különféle kiadás	1.055	44		
6	28	Házadó és tőkekamatadó	1.297	40		
		Együtt			12.702	83
		b) Rendkivüli kiadások.				
7	5	A Károly laktanyai boltbérlők kártalanitása	26.623	31		
8	6	A Károly kaszárnya vételárából a m. kir. pénzügyministerium rendelkezésére bocsájtott összeg	1,973.376	69		
9	12	Ház- és telekvételár	97.951	29		
10	21—22 24—25	Az ujépületi tömb értékesitése folytán befolyt vételárakból a m. kir. pénzügyministerium rendelkezésére bocsájtott összeg	2,262.897	51		
		Együtt			4,360.848	80
		Valódi kiadások főösszege			4,373.551	63
		II. Átfutó kiadások.				
11	8	Visszafizetett idegen pénz	18.941	—		
12	11	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	2,479.723	59		
13	23	Megtéritendő előleg	5.140	15		
		Együtt			2,503.807	74
		Valódi és átfutó kiadások főösszege			6,877.359	37

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitorisz Gyula s. k.,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Mándy Lajos s. k. **Heltay Ferencz** s. k

6. A katonai laktanyák épitési

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		Rendes bevételek.				
1	1	Építési költségek fedezésére a m. kir. központi állampénztárból felvett összeg . .	278.517	50		
		Együtt			278.517	50
		Bevételi főösszeg			278.517	50

Budapest, 1899. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min számtanácsos.

Jelen zárszámadást átvizsgáltuk, a főkönyvel

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k

alapjának 1899. évi zárszámadása.

Tételtzám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		Rendes kiadások.				
1	1	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	278.517	50		
		Együtt			278 517	50
		Kiadási főösszeg			278.517	50

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
számellenőr.

összehasonlitottuk és rendben találtuk.

junius hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Mándy Lajos s. k. **Heltay Ferencz** s. k.

7. A halászbástya rendezésére szánt

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi bevételek.				
		Rendesek				
1	2	Kamatjövedelem	2.069	56		
2	8	Székes-főváros járuléka a Halászbástya építési költségeihez	198.046	—		
		Együtt			200.115	56
		Valódi bevételek főösszege			200.115	56
		II. Átfutó bevételek.				
3	5	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	4692	98		
4	10	Visszafizetendő idegen pénz	183	75		
		Együtt			4.876	73
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			204.992	29

Budapest, 1899. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k..
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900.

Báró Harkányi Frigyes s. k. **Lukács Antal** s. k.

alap 1899. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként frt	Egyenként kr.	Összesen frt	Összesen kr.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendesek.				
1	1	Épités vezetői dij	3.272	70		
2	2	Épités ellenőri költség	600	—		
3	7—8 12—13	Szobrász mintázási költség	879	35		
4	9	Kamat	8	15		
5	10	Tőkekamat-adó	206	95		
6	11	Kölönféle kiadás	6	28		
		Együtt			4.973	43
		Valódi kiadások főösszege			4.973	43
		II. Átfutó kiadások.				
7	5	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	200.018	86		
		Együtt			200.018	86
		Valódi és átfutó kiadások főösszege			204.992	29

deczember hó 31-én.

tanácsának számvévősége.

Molitorisz Gyula s. k.,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 12-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Mándy Lajos s. k. **Heltay Ferencz** s. k.

A fővárosi közmunkák tanácsa belkezelési költségelőirányzata 1900. évre.

Rovat	Alrovat	Tétel	I. Fejezet. Rendes kiadások.	1900. évi előirányzat Egyenként	1900. évi előirányzat Összesen	1899. évre megállapitott költségvetés	Tétel
				korona			
			I. czim. Ügyviteli költségek.				
1			*Személyi járandóságok.*				
	1		Fizetések, lakpénzek és pótlékok		114.800	109.900	1
	2		Rendes dijnokok dijazása		5.110	5.110	2
	3		Ruhailletmények		800	800	3
	4		Hidbérek		180	180	4
	5		Jutalmak és segélyek		1.200	1.200	5
			Összesen		122.090	117.190	
2			*Dologi kiadások.*				
	1		Hivatali és irodai költségek				
		1	Fütésre	2.870		2.600	1
		2	Hivatali helyiségek világitására	680		640	2
		3	„ „ tisztogatására	600		600	3
		4	Papir, iró és rajzszerekre	1.600		1.600	4
		5	Nyomtatványok és könyvkötésre	3.500		3.200	5
		6	Leltári tárgyak beszerzésére u. m. rajzeszközök szakkönyvek stbi megszerzésére	500		1.100	6
		7	Leltári tárgyak fenntartására	200		200	7
		8	Egyéb irodai szükségletekre	600	10.550	600	8
	2		Bérkocsi és küldönczdijakra		700	700	2
	3		Felméréseknél szükséges napszámosok bérei		400	400	3
	4		Fővárosi közmunkák tanácsa házának fenntartási költségei házadó, vizdij stbi.		2.114	2.000	4
			Összesen		13.764	13.640	
3			*Nyugdijak.*				
	1		Ideiglenes nyugdij		2.000	2.000	1
	2		Végleges „		8.840	8.840	2
	3		Özvegyi „		3.666	2.506	3
	4		Nevelési járulék				4
4	5		Kegydij		400	400	5
			Összesen		14.906	13.746	
			Rendes kiadások főösszege		150.760	144.576	
			II. Fejezet. Rendkivüli kiadás.				
			Altisztek és szolgák 10%-os fizetési segélyei		370	350	
			Kiadások főösszege		151.130	144.926	

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k, **Podmaniczky** al-

(P. H.) min. számtanácsos.

15.728 M. E.

I. Ezen előirányzatot az 1899. évi deczember hó 20-án tartott ministertanács határozata

Kelt Budapesten,

A személyi járandóságok részletezése.

Létszám		Fizetés	Lakpénz	Működési pótlék	Díjnokok díjazása	Ruha illetmény	Hidbérek	Jutalmak és segélyek	Összesen
		korona							
	I Elnökség.								
1	Alelnök	12.000	2.000						14.000
1	Miniszteri tanácsos	10.000	2.000						12.000
1	Ministeri osztály-tanácsos	5.000	1.600						6 600
1	Ministeri segéd-titkár	2.800	1.000						3.800
2	Ministeri fogalmazó 2200 kor. fizetés, 800 kor. lakpénz	4.400	1.600						6.000
	II Müszaki osztály.								
1	Ministeri osztály-tanácsos	5.000	1.600	1.600					8.200
1	Müszaki tanácsos	4.400	1.200	1.200					6.800
4	Főmérnök 2, 3.600 kor. fizetéssel 1, 3.200 „ „ 1, 2.800 „ „ } 1000 kor. lakpénzel és 1000 kor. müködési pótlékkal.	13.200	4.000	4 000					21.200
3	Ministeri mérnök 2, 2.600 kor. fizetéssel 1, 2.400 „ „ } 800 kor. lakpénzel, 1-nek 800 kor. és 2-nek 600 kor. müköd. pótl.	7 600	2 400	2.000					12.000
	III. Számvevőség.								
1	Ministeri számtanácsos	2 800	1.000						3.800
1	„ számellenőr	1.600	700						2.300
1	„ számtiszt	1.200	600						1.800
	IV. Segédhivatal.								
1	Segédhivatali igazgató főigazg illetmény	3.600	1.000						4.600
2	Ministeri irodatiszt 1, 1.800 kor. fizetéssel 1, 1 600 „ „ } 700 kor lakpénzzel.	3.400	1.400						4.800
1	Ministeri iroda-segédtiszt	1.400	600						2 000
1	Ajtónálló	1 000	240			160	36		1.436
4	Szolga 1, 800 kor. fizetéssel 1, 700 „ „ 2, 600 „ „ } 240 kor. lakpénz, 160 kor. ruha illetmény és 36 kor. hidbéráltalánynyal	2.700	960			640	144		4.444
	Rendes dijnokok dijazása				5.110				5.110
	Jutalmak és segélyek							1200	1.200
	Összesen	82.100	23 900	8.800	5.110	800	180	1200	122.090

tanácsa 1899. évi november hó 9-én tartott éléséből.

Frigyes s. k.,
elnök.

Rupp Imre s. k.
min. tanácsos.

alapján 151.130 kor. azaz Egyszázötvenegyezeregyszázharmincz korona végössszeggel ezennel jóváhagyom.

1899. évi deczember hó 26-án.

Széll,
m. kir. ministerelnök.

(I Bp 4 f)

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK

TANÁCSÁNAK

HIVATALOS JELENTÉSE

1900. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

I Bp

BUDAPEST, 1901.
HEISLER J. KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJA
II. Várkert-rakpart 1. szám.

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK
TANÁCSÁNAK
HIVATALOS JELENTÉSE
1900. évi
MUNKÁDESÉRŐL.

TARTALOM:

Bevezetés 1
I. Szabályozás 3
II. Épitésügyi szabályzat 12
III. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezés 14
IV. A Szent Gellért szobor környékének rendezése 24
V. A Halászbástya rendezése 44
VI. Útépités 46
VII. Vizmű 49
VIII. Csatornázás 54
IX. Közvilágitás 58
X. Vasutak 62
XI. Telegráf és telefon 71
XII. Személyi ügyek 72
XIII. Vegyesek 73
XIV. Statistika 76
Befejezés 79

Mellékletek:

1. A fővárosi pénzalap 1900. évi zárszámadása 82
2. Az előleg-alap 1900. évi zárszámadása 86
3 A Kossuth Lajos-utczai alap 1900. évi zárszámadása 88
4. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezések alapjának 1900. évi zárszámadása . . . 90
5. A katonai laktanya kisajátitási alap 1900. évi zárszámadása 92
6. A halászbástya rendezésére szánt alap 1900. évi zárszámadása 94
7. Az 1901. évi belkezelési költség előirányzat 96

Nagyméltóságu magyar királyi Ministerium!

E lapokon az 1870. évi X. t.-cz. 27. §-ának rendelkezéséhez képest 1900. évi működésünket fogjuk főbb vonásokban tárgyalni.

Felesleges volna, közismeretü okok felsorolásával bővebben magyarázni, hogy működésünk körében az elmult esztendőhöz csak kevés nagyobb kezdeményezés emléke fűződik.

A gazdasági élet csaknem minden ágában, főleg azonban a vállalkozás terén a törekvés nem annyira uj alkotásokra, mint sokkal inkább a meglevőnek fentartására, vagy éppen megmentésére van irányozva.

Ebben a helyzetben kétségtelenül örvendetes jelenség már az is, hogy a székesfőváros fejlődésében az üzleti viszonyokra nehezedő depresszió daczára sem következett be megállás.

Az elfogulatlan szemlélődés bizonyára érdeme szerint fogja e tényt méltányolni

Székesfővárosunk fellendülésének története alig terjed 30 esztendőre. És e rövid időszak is csak fukar kézzel nyujthatta azokat az eszközöket, melyekkel a fejlődés emeltyüi mozgásba hozhatók voltak. Sem az ország, sem a főváros pénzügyei nem voltak rózsás állapotban. Nem ritkán morzsák is alig juthattak azokra a feladatokra, melyekre más európai fővárosokban rendszeresen tekintélyes milliókat forditanak.

Szerencse, hogy a hazafiúi felbuzdulás első hevében, melyet az uj korszak országszerte előidézett, oly alapvető intézkedések történtek a főváros fejlesztésére, amelyek még ma is áldásosan táplálják a haladás irányzatát.

Ennek köszönhető, hogy Budapest városszerü berendezéseiben aránylag rövid idő alatt magas szinvonalra emelkedett, méltán sorakozva a többi fővárosok mellé, melyek már évszázadokra terjedő fényes multtal dicsekedhetnek. S a jelen nyomasztó körülmények tesznek róla tanuságot, miszerint fővárosunk immár abban a helyzetvan, hogy fejlődésének menetét válságos viszonyok ha lassitják is, de meg nem akasztják.

Az ehez füzhető következtetések között bizonyára nem utolsó helyre tartozik az, hogy az államnak a communitással nagy és virágzó országos központ fejlesztésére létrejött az a szövetkezése, mely e tanács intézményében nyerte megtestesitését, a multban megtermette gyümölcsét. Azon leszünk és reméljük, meg fogja teremni a jövőben is.

I.

SZABÁLYOZÁS.

Szent-György-tér és környéke.

Az I. ker., Szent-György-tér és környékének szabályozási tervéhez, ugy, mint ezt előző jelentésünkben ismertettük, a székesfőváros nagyban és egészben hozzájárult. Óhajtotta volna mégis, hogy az Erzsébet királyné szobra számára kijelölt hely és a királyi palota éjszaki szárnya közötti terület esése 3%-ról 2—2·5%-ra mérsékeltessék. Kivánsága azonban nem bizonyult teljesithetőnek. Nem szenved ugyanis kétséget, hogy a szobornak vizszintes, vagy legalább közel vizszintes területen kell állnia. Figyelemmel e mellett a királyi palota, másfelől pedig a lovarda-utcza fekszineire, e meg nem változtatható körülmények között 3%-nál kisebb lejtést elérni nem lehet. Egyébiránt a 3%-os lejtés éppen nem lehet aggályos, hiszen utaink és utczáink oldalesése is normalisan 3%. — Egy másik észrevétel arra irányult, hogy a sikló felső állomása megfelelően alakittassék át, amit részünkről is oly kérdésnek tartunk, melyet a szobor felállitása és a tér rendezésének keretében mulhatatlanul meg kell majd oldani. — A főherczeg Albrecht urnak a várba való betorkolása 6-öl szélesre van tervezve. Ezt a főváros keveselte. A kiszélesités eszméjét azonban mellőznünk kellett. Eltekintve ugyanis a műszaki és pénzbeli nehézségektől, a kiszélesitésre most már azért sincs szükség, mert a várba való közlekedés czéljára időközben a várhegy nyugoti oldalán uj út, a palota-út épült és áll rendelkezésre. Ez az út, meg a főherczeg Albrecht-út a közlekedés igényeit teljes mértékben kielégiti. Ami a várhegy keleti oldalán tervezve volt bástyasétányt illeti, melynek felhagyása már 1886 óta különben is tárgyalás alatt áll, — e sétánynak a volt Ferencz József-kapu és a halászbástya közötti szakaszát egyuttal végleg elejtettük, mint az egyébként az Albrecht-út betorkolásának elfogadott szabályozásából önként és szükségkép következik. Tekintettel egyszersmind a vöröskereszt-egylet által a Disz-tér és a főherczeg Albrecht-út közt fekvő 2134., 2135. és 2136. hrzi sz. telkeken szándékba vett épitkezésre, melyet más szabályozás előre láthatóan meddő tárgyalása miatt megakasztani nem volna indokolt, felkértük a fővárost, hogy az Albrecht-út torkolatának 6-öl szélességben való szabályozásához és a bástyasétány fentebb jelzett szakaszának végleges elejtéséhez járuljon hozzá. Ez a folyó évben meg is történt s mindössze egy részlet van még, melyre esetleg további tárgyalások válhatnak szükségesekké. Ez a palota-út és a Disz-tér által képezett sarok levágására vonatkozik, melynek eszméjét kapcsolatosan a székesfőváros vetette fel. Részünkről ez utóbbi szabályozásra nem látunk elég nyomós okot fennforogni, főleg a Kovács-féle nagy háromemeletes ház felépülte után. Ezt megbolygatni, a bástya-

sétányra való könyebb bejutás czéljából, alig volna érdemes, miután a sétánynak itt amugy is két bejárata van. Ha mindamellett a székesfőváros e szabályozásra sulyt fektetne, nem fogunk elzárkózni a kérdés közelebbi tárgyalása elől. Csupán azt kivántuk, hogy az külön kezdeményezés tárgyává tétessék és ne kapcsoltassék össze a Szent-György-tér és környékének szabályozásával, melynek elintézését, bár vele szoros kapcsolatban nincsen, károsan késleltethetné.

Németvölgyi-út folytatása. A székesfőváros tervet mutatott be az I. ker. Németvölgyi-útnak a farkasvölgyön át a BáróEötvös-útig leendő folytatására. A tervet, ugy az út vonalozása, fekszinek tekintetében elfogadtuk. Mellőznünk kellett azonban a középitési mint a bizottságnak azt a javaslatát, mely szerint a szándékba vett út csak akkor volna az általános szabályozási tervbe felveendő, ha az érdekelt telektulajdonosok a szükséges területek átengedésére és a földmunka eszközlésére magukat előzetesen kötelezik. Az út szükségét ugyanis általános közlekedési érdekek igazolván, az általános szabályozási tervbe való felvétele a magánosok akaratától annál kevésbé tehető függévé, minthogy különben általános szabályozási tervet általában nem lehetne megállapitani. Másrészt nem lévén szó a kérdéses útnak azonnali megnyitásáról és kiépitéséről, az a czél, melyet az emlitett kikötés szolgálni hivatva volna, egyébként is biztositva marad; mert a telekrendezések és épitkezések concret eseteiben a hatóság az uj homlokzat fejében igényelhető terület ingyenes átengedését és kellő lejtszinbe helyezését amugyis kiköti és érvényesiti. E felvilágositás után a székesfőváros a kérdéses kikötést elejtve, az utat az általános szabályozási tervbe felvette.

Az I. Győző-u. és Mészáros-utcza találkozásánál levő tér kibővitése. A tér kibövitése végett a szabályozási vonalat a déli vasut-társulat kivánsága szerint módositottuk. Tény ugyanis, hogy a kibövités előnyére válik ugy az általános forgalomnak, mint különösen a pályaudvarnál évről-évre növekedő kocsiközlekedésnek. A kibővitéshez szükséges területet a vasut-társulat ingyen bocsátja rendelkezésre.

A II. k. Oszlop-utcza szabályozása. Az oszlop-utczában levő kincstári telken a földmivelésügyi minister úr különböző közintézeteket kiván létesiteni és ezek czéljaira az épitkezést már foganatba is vette, még pedig az oszlop-utczának a szabályozási vonalán. Miután igy az oszlop-utcza mostani területét ezen a ponton nagyrészt az épitkezés foglalja el, szükséges gondoskodni arról, hogy az utcza a másik oldalon a szabályozási tervnek megfelelően kiszélesitessék. A székesfőváros a kisajátitásra fedezettel nem rendelkezvén, e halaszhatatlan kisajátitási müveletet átvettük a főváros pénzalap terhére. — Az utcza északkeleti oldalának szabályozási vonalát egyuttal némi correctiónak vetettük alá, olyképen, hogy az egyszer már szabályozott telkek érintetlenül maradjanak. Ehez képest tehát a szabályozási vonalat ezeknek a telkeknek jelenlegi tényleges homlokzatvonala fogja képezni. Tekintettel továbbá arra, hogy az oszlop-utcza választó vonalat képez a III. és II. övezet között, ugy hogy délnyugoti oldalán zárt sorban, a másik oldalon pedig nyaralószerüen kellene épiteni, a czélszerü átmenet okából elhatároztuk, hogy a nyaralóoldalon fekvő telkeket is zárt sorban kell beépiteni; de ez az épitési mód az oszlop-utcza vonalától számitva legfeljebb 30 öl mélységig vehető igénybe, azzal a további korlátozással, hogy az épületek a kétemeletes házakra megállapitott magasságot meg nem haladhatják és ez a magasság mindenkor a járda fekszinéhez viszonyitva számitandó.

A III. kerület Zöldmáli-út szabályozása. A zöldmáli-út irányát a szépvölgyi-útba való betorkolásánál a székesfővárossal egyetértőleg megváltoztattuk oly czélból, hogy az eredeti irány által érintve volt értékes és jól jövedelmező korcsmaépület kisajátitása mellőzhető legyen, elfogadtuk továbbá, hogy az ürömi-utczából kiágazólag és a zöldmáli-útba, illetve a létesitendő serpentin-útba torkolva 13 öl szélességben tervezett út szélessége 4 ölre leszállittassék, minthogy ezen utnak a kocsiforgalom szempontjából egészen alárendelt szerepe lesz. Mellőznünk kellett ellenben a középitési bizottságnak azt a javaslatát, mely a zöldmáli-út középső szakaszát 10 ölről 6 ölre keskenyiteni czélozta. Ez a szakasz ugyanis beletartozik abba a serpentin-útba, mely főközlekedési ér jellegével van tervezve, s véleményünk szerint annál kevésbé vehető keskenyebbre, mert a vérhalom és szemlő hegyről jövő vizek egy részének levezetésére is szolgál. Végül elfogadtuk, hogy a zöldmáli-út egész hosszában egyelőre ideiglenes szélességben s nevezetesen oly mérvben épittessék ki, amily mérvben a székesfőváros a szükséges területnek birtokába juthat. Az emelkedésre maximum gyanánt a 7%-ot kötöttük ki.

III. ker. Aranyhegyi-árok. A székesfőváros tervét, hogy az Aranyhegyi-árok a Törökkődülőtől kezdve az esztergomi h. é. vasut pályatestének éjszaki oldalán vezettessék egyenes vonalban a Dunába, elvileg részünkről is helyesnek találtuk. Egyuttal azonban reá kellett mutatnunk arra, hogy az árok vonalirányának ezen áthelyezése Ó-Buda kültelki részének jelenleg érvényben álló szabályozási tervén lényeges módositások szükségét vonja maga után Nevezetesen az esztergomi vasut és a filatori-töltés között fekvő terület, ha az ároktól felszabadul, az eddigénél jobb és czélszerübb szabályozást nyerhet Másrészt az árok uj vonala mentén megfelelő úthálózatról kell gondoskodni, sőt egyes utak szükségképen már magának az árokáthelyezési munkálatnak kapcsán lesznek megépitendők Önként következik tehát, hogy az árok áthelyezésének kérdése nem elszigetelten, hanem az egész környékre kiterjedő ujabb szabályozási terv keretében oldandó meg. Ez ujabb szabályozási tervet szorgalmazva, a következőket ajánlottuk a székesfőváros figyelmébe: A vasut és az árok uj vonala között tervezett 6 öl széles úton felül szükségesnek jeleztük, hogy az árok balpartján is legalább 8 öles út legyen, lebonyolitására a helyiforgalomnak és azon átmenő forgalomnak, mely az esztergomi vasut ó-budai állomása és a dunapart között tapasztalható. — Az árkot a szabályozási terv szerint egy 14 öles út fogja keresztezni, mely fölött 6·50 mtr magasságban halad el az esztergomi vasut. Az árok tervezésével ugy kell ehez alkalmazkodni, hogy az emlitett út emelkedése a 3%-ot meg ne haladja Továbbá a Szent-Endrei-úttól a Dunáig terjedő szakaszon a kidolgozandó szabályozási tervben okvetetlenül ki kell terjeszkedni a Krempl-malom mellett elhaladó s a Dunába torkoló u. n. malomárokra is. Oly kérdés ez, mely szintén az aranyhegyi-árok áthelyezésével egyidejüleg oldandó meg.

IV. kerület Ujvilág-utcza. A székesfőváros kezdeményezése folytán hozzájárultunk ahoz, hogy a IV. ker. Ujvilág-utcza a nyugoti oldalon kiszélesittessék, olykép, hogy legkeskenyebb részében is 8 öles legyen. Ezzel kapcsolatban a főváros a Wesselényi-utcza irányában az Ujvilág-utcza és a Károly-körut között 6 öles utczát tervezett, mely a vármegye utczán át a városház-utczával (előbb gránátos-utczával) jönne kapcsolatba. A kérdéses uj utczának forgalmi szempontból nagyobb jelentőséget nem tulajdonithatunk, annál kevésbé.

mert nem visz fő közlekedési érbe. Ha a székesfőváros hozzá mégis ragaszkodnék s megbarátkoznék az elérendő czéllal arányban nem álló tetemes költséggel, melyet természetesen viselnie kellene, a döntést részére átengedtük s csak azt kivántuk, hogy mielőbb jusson elhatározásra, mert a kérdés a magánosok épitkezése miatt rövid ideig sem hagyható függőben.

Hungária-körut

Az általános szabályozási terv a Hungária-körutat a Dunától lefelé a Stefánia-uttal való találkozásig 18 ölre, folytatólag a Salgótarjáni-utczáig 24 ölre, innen a kőbányai-utig — a hajtsár-uti aluljáróba eső 12 öles szakasz kivételével — 18 ölre, a kőbányai-uttól a népligetig, illetve Simor-utczáig 24 ölre vette. Ez a szabályozási terv 1894-ben belügyministeri döntéssel jutott érvényre. A Simor-utczától az üllői-utig terjedő szakasznál a székesfőváros már 24 öles szélességet óhajtott és ezt a részünkről elfogadott 20 öl szélesség mellett a tisztviselő telep oldalán előirandó 4 öles előkertek által törekedett elérni, melyek azután később az ut testéhez csatoltattak volna. E módozatot azonban már elvi szempontból el nem fogadhattuk, mert a telektulajdonosoktól előkerteket követelni oly czélzattal, hogy ezen előkertek később aztán elvétessenek, — ily eljárást hatóság nem követhet. Ragaszkodtunk tehát a 20 öl szélességhez; egyébiránt pedig kijelentettük, hogy ha a székesfőváros később bármikor 24 ölre kivánná a kérdéses szakaszt kiszélesiteni, módjában lesz azt a népliget területéből eszközölni. Az üllői-uttól lefelé a Dunáig terjedő szakasz szélességét a székesfőváros annak idején 18 ölben hozta javaslatba, de felemeltük 20 ölre, különös tekintettel azon körülményre, hogy a fekszini viszonyok az utat a mester-utczánál két ágra osztják, melyek közül az egyik 8 öl szélességben a mester-utcza fekszinében halad, a másik pedig 12 öl szélességben és 6 mtrrel magasabban vezet a Dunához. Később a mérnöki hivatal I. szakosztálya az iránt terjesztett elő javaslatot, hogy a Hungária-körut egész vonalán 24 öles legyen, kivéve a hajtsár-úti aluljáróba eső szakaszt, melyet 18 ölesre vett. A középitési igazgató, továbbá a középitési bizottmány és a székesfővárosi tanács ezt a javaslatot mellőzve, arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a Hungária-körút a Dunától lefelé a Stefánia-uttal való találkozásig az eddigi megállapitás változatlan fentartartásával 18 öl legyen; innen kezdve pedig le egész a Dunáig mindenütt 24 ölesre vétessék, kivéve a hajtsár-uti aluljárói szakaszt melynek 18 öl volna a szélessége. A törvényhatósági bizottság közgyülése mindamellett, ez utóbbi kivétel fentartásával, az út egész vonalára a 24 öles szélességet fogadta el. A mérnöki hivatal I. szakosztályának azon előterjesztésében, melyre a közgyülési határozat támaszkodik, a 24 öles szélesség mellett csak az az egyetlen ok volt felhozva, hogy nem volna helyes, ha egy és ugyanazon utvonalnak különböző szélessége lenne. Ezt az érvelést közelebbről szemügyre véve, ugyanilyen alapon arra a következtetésre is lehetne jutni, hogy tehát az út szélessége mindenütt 18 öl legyen. De aminő helytelen volna a 18 ölet általánositani, nézetünk szerint épp oly helytelen a 24 öles szélességet ott is alkalmazni, ahol arra egyáltalán semmi szükség nincsen. A 24 öl szélesség a Hungária-körut azon szakaszában, mely a Stefánia-uttal kapcsolatosan a városliget és az üllői-uti népliget között corso-utat fog képezni, egészen helyén van, mert az út beosztásában itt külön lovagló utról is van gondoskodva. A többi szakaszaiban a Hungária-ut közönséges főforgalmi ér lesz s ha az alsó szakasznál a 20 öles szélességet szükségesnek találtuk is, mert a mester-utczai találkozásnál a fekszini viszonyok az

utat a már emlitett két ágra osztják meg, — a felső szakasznál a Stefániauttól a Dunáig a megállapitott 18 öl szélesség a legnagyobb igényeket is ki fogja elégiteni. Bármily vérmes reményekkel legyünk a jövő iránt, a Hungária-körúton a gyalogforgalom czéljára 6 méternél szélesebb járdákra szükség nem lesz; 6 méteres járdák mellett pedig a mellék kocsi utakat és a közuti vaspálya vágányait ugy lehet elrendezni, hogy a középső fő kocsiut 14—19 méter széles lesz, sinszáltól sinszálig mérve. A fő kocsi ut eme szélességében pedig négy kocsisor kényelmesen elfér és ezzel a forgalom kedvezőbb helyzetbe jut, mint bárhol másutt, mert pl. a nagy körúton, belső körúton, kerepesi uton, üllői uton, tehát a legforgalmasabb fő utvonalainkon a középső kocsi ut szélessége körülbelül 9—12 méter között változik. Nem férhet tehát kétség ahhoz, hogy a Hungaria-körut 18 öl szélességben annál inkább meg fog felelni, mert ha még oly kedvezően fog is a jövő fejlődés alakulni, nagyobb forgalomra ott soha sem számithatunk, mint jelenleg pl. a váczi körúton, a nagy körúton, kerepesi uton stb. van. S ha igy megdönthetetlenül kimutatható, hogy a Hugária-körut szóban forgó felső részében 18 ölnél nagyobb szélességre nem lesz szükség a távol jövőben sem; s ha másfelől tény az, hogy a városi s főleg az üzleti élet tekintetei az utak szélességének meghatározásánál felfelé is bizonyos korlátokat szabnak, mert az észszerü szükséget meghaladó szélesség, eltekintve az utépités és fentartás több költségeitől, az érintett érdekeknek is nem javára, hanem kárára válik: ugy bizonyára nem volna helyes eltérni attól, ami egyszer már jól meg van állapitva. Az adott esetben ehhez más nevezetes szempontok is járulnak. Ilyen pl az, hogy a Hungária-körut felső szakaszában az érvényben álló szabályozás alapján már számos telekrendezés és épitkezés történt. Különös figyelmet érdemelnek azok a katonai épitkezések, melyek a laktanyák beváltásából kifolyólag e körut mentén létesültek. Ezek közül az uj tüzérlaktanya a 24 öl szélesség esetében tarthatatlan helyzetbe jutna, mert ha az épületek hátrább tolhatók is, ámde igy elveszne az az udvar, melyre a laktanyának okvetlen szüksége van. A szabályozás tehát csak ugy volna végrehajtható, ha más alkalmas helyen a főváros uj tüzérlaktanyával kártalanitaná a hadügyi kormányzatot. Hogy azonban a főváros igaz, komoly ok s minden szükség és haszon nélkül ily áldozatokba sodorja magát, ezt igazolni nem lehetne, főleg akkor, mikor a főváros másrészt mindenuntalan szükséges szabályozások elejtését hozza javaslatba azon okból, mert pénzügyi viszonyaihoz mérve sokalja a kiadásokat. Ezt tette például az V. ker. Csanády-térre s a VI. ker. Lehel-térre vonatkozólag, melyekre pedig városrendészeti szempontból tagadhatatlanul szükség van. Nem kevésbé tanulságos a VIII. ker. kender-utcza esete; ennek a meghosszabbitását a főváros alig két évvel ezelőtt vette fel az általános szabályozási tervbe, hogy a kerepesi ut és az üllői ut között ezen utcza vonalában egyenes kapcsolatot hozzon létre és a kisajátitástól, mely itt aránylag csekély költséget igényelne, visszariadva, a meghosszabbitást elejteni kivánta. E gyakorlati esetek és az a körülmény, hogy a Hungária-körut felső szakaszában a fentiek szerint 24 öl szélességre egyáltalán nincs szükség, valószinüvé teszik, hogy a 24 öles szélesség, mire kivitelre kerülne, szintén az elejtés esélyének nézne eléje és az egész környék részben a régi, részben a kivánt uj szabályozáshoz alkalmazkodva oly zavarokba jutna, melyekből csak a magánosok és a közpénztár tetemes károsodásával lehetne kibonta-

kozni. Ilyen módon a főváros általános szabályozási tervét a folytonos változtatás esélyeinek kitenni, ezzel a jóhiszemü közönség bizodalmát az elhatározott szabályozásokban megingatni, az értékviszonyokba a szeszélyes bizonytalanság elemét belevinni, vevőt-eladót megkárositani, a tulajdon biztonságát ezen az uton veszélyeztetni: ehhez segédkezést nem nyujthattunk s tehát az 1894-diki belügyministeri döntéssel megállapitott szabályozás változatlan fentartásához ragaszkodtunk.

A székesfőváros ujolag a 24 öles szélesség mellett foglalt állást, oly kijelentéssel, hogy a szabályozás végrehajtása csak esetről-esetre, épitkezések és telek rendezések alkalmával foganatosittassék. Határozatának indokai szó szerint a következők voltak:

„Kétségtelen, hogy az V. ker. Dunaparttól a IX. ker. Dunapartig tervezett Hungária-körút ép ugy egy egységes utnak tekintendő, mint a Margithidtól a Boráros-térig már kiépitett és mindenütt 20 öl szélességre vett u. n. belső nagy körút. Már pedig a belső nagy körútat maga a fővárosi közmunkák tanácsa állapitotta meg kezdettől végéig, mindenütt 20 öl szélességben és igy semmi elfogadható ok sem állfenn arra nézve, hogy a külső nagykörút, a mely szintén egységes testet képez, különböző és tekintélyesebb részében még a belső nagykörútnál is csekélyebb szélességben állapittassék meg.

Hogy pedig a külső körútnak szélességét a székesfőváros hatósága 24 ölben kivánja megállapittatni, ennek főindoka abban van, hogy az u. n. belső nagy körúton amely pedig végtől-végig 20 öl szélességgel bir, már most is tapasztalhatók oly forgalmi akadályok, amelyek semmi esetre sem állottak volna elő, ha ezen nagy körút már eredetileg 24 ölre lett volna kiszélesitve. De figyelembe veendő még az is, hogy a Hungária-körútnak a lipótvárosi Dunaparton levő kiindulási pontja a szabályozási terv szerint kiindulási pontját fogja képezni egyuttal egy uj közúti hidnak is, amelynek hivatása az lesz, hogy a Duna két partján elterülő városrészek között a jövőben kétségkivül kifejlődő nagy teherforgalmat közvetitse. Egyáltalán nem lenne igazolt, ha ily körülmények között a forgalom megakadályoztatnék az által, hogy a körút csak 18 ölben hagyatnék meg. Mindezen okoknál fogva és azért is, mert a külső nagy körútnak 24 ölre való kiszélesitését maga a közgyülés sem kivánja rögtön végrehajtatni, hanem csak uj épitkezések és telekszabályozások eseteiben részletenkint, a mi pedig semmi esetre sem fog elviselhetetlen költségeket okozni, végre pedig tekintettel arra, hogy első sorban is a székesfőváros hatóságának hivatása az, hogy megbiráija azt, hogy a közforgalom lebonyolitására mily szélességü közutak szükségesek, a jelen esetben pedig a közgyülés azon meggyőződésre jutott, hogy a külső körút szélessé-

gének 18, 20 és 24 ölben történt megállapitása a forgalom igényeinek nem fog megfelelni, a kérdéses körút szélessége 24 ölben volt megállapitandó. Ezen határozat a vonatkozó iratokkal együtt oly kérelemmel küldetik meg a fővárosi közmunkák tanácsának, hogy az előadott nyomós okokat ismét fontolóvá véve, a határozathoz hozzájárulni, a mennyiben azonban ezt még sem tehetné, az ügyet végeldöntés végett a m. kir. belügyminister urhoz felterjeszteni sziveskedjék."

Fel is terjesztettük, a székesfőváros érvelését a következő észrevételekkel kisérve: Hogy a Hungária-körút egységes út lesz, ebből egyáltalán nem következhetik, hogy az mindenütt 24 öl széles legyen. Nem szenvedhet ugyanis kétséget, hogy ez a körút különböző szakaszaiban, azon vidékhez képest, melyen e szakaszok keresztül vonulnak, különböző jellegel birand. A belső körút is egységes utvonal, a nélkül, hogy forgalma mindenütt egyforma volna. Azt az állitást, hogy a 20 öles belső körút (nagykörút) a forgalom igényeihez képest nem volna elég széles, s hogy ott forgalmi akadályok volnának tapasztalhatók, a forgalomnak a helyszinén való észlelése s megfigyelése minden esetre megczáfolja. A külföld nagy városaiban keskenyebb utakon sokkal nagyobb forgalmat bonyolitanak le. A főforgalmi utakkal való keresztezések pontjain a közlekedés — mi is elismerjük — nem kényelmes; de ez a jelenség a nagyobb városi forgalommal elválaszthatatlanul és szükségképen vele jár, azt az utak szélesbitésével sem lehet kiküszöbölni, de kellő utczai rendészettel, mely a városi utakon általában nem nélkülözhető, megfelelően mérsékelhető és szabályozható akként, hogy a forgalom zavar és veszély nélkül lebonyolitást nyerhessen. Az sem igazolhatja a székesfőváros álláspontját, hogy a Hungária-körút vonalában, Ó-Buda és a Lipótváros között közuti hid van gondolva. A Margithid is a belső körút vonalában van és azt látjuk, hogy a Lipót-körút forgalma mégis nagyon szépen bonyolódik le, annak daczára, hogy ezen a hidon közúti vaspálya is vezet keresztül. A teherforgalom szempontjára részünkről is mindig nagy figyelmet forditunk; de a székesfőváros érvelésével szemben kénytelenek voltunk utalni arra, hogy egyrészt a belső körút is teherforgalmi útvonal, hogy másrészt e tekintetben a Hungária-körút a belső körutat meghaladó nagyobb jelentőségre nem juthat, mert a Hungária-körut vonalán nem képzelhető tömörebb beépités, mint a minő a belső körut vidékén van. E mellett nem kerülheti el a figyelmet az a körülmény sem, hogy a város mindennemü forgalmának a lebonyolitására vidékenként is nem egyetlen ut, hanem egész uthálózat áll rendelkezésre. Megengedjük, hogy a jelen pillanatra könnyüvé teszi a 24 öl szélesség megállapitását a székesfővárosnak az a felfogása, hogy ez a szabályozás majd csak évek mulva apránként, épitkezések és telek rendezések alkalmával lesz végrehajtandó. Az eljárásnak ez a módja kitolhatja és megoszthatja ugyan a terhet, de azt el nem hárithatja, azt valamikor viselni kell, ha azt akarjuk, hogy a szabályozás létre is jöjjön. Ezek az okok tehát bennünket meg nem győzhettek és pedig annál kevésbé, mert mig részünkről számitással mutattuk ki, hogy a 18 öl szélességgel a forgalom összes igényeit kielégithetjük, addig a székesfőváros sem e számitást meg nem

döntötte, sem más számitással nem igazolja, miért van szüksége éppen 24 ölre?

Igy jutott a kérdés a belügyminister ur elbirálása alá, ki azt a következő leirattal döntötte el:

Magyar királyi belügyminister

$\frac{23.735.}{III.}$ szám.

A fővárosi közmunkák tanácsának

Budapesten.

A Hungária-körut szélességének megállapitása iránt a fővárosi közmunkák tanácsa és a székesfőváros közönsége között felmerült vélemény különbség folytán az az ügy, az 1870:X. t.-cz. 21. §-a alapján végeldöntés végett hozzám a fővárosi közmunkák tanácsa által felterjesztetvén, a székesfőváras törvényhatósági bizottságának folyó évi január hó 31-én és folytatólag február hó 1-én tartott közgyülésében 191. szám alatt hozott határozatában elfoglalt azon álláspontját teszem magamévá és emelem érvényre, mely szerint a nevezett körut szélessége a 18 öl szélességben vezetett Hajtsár uti aluljáró kivételével egész hosszában 24 öl szélességben állapitandó meg olyképen, hogy a szabályozás végrehajtása csak esetről-esetre, épitkezések és telekrendezések alkalmával foganatositassék.

Ezen álláspontot azért tartom helyesnek, mert a közforgalom érdekei megkövetelik, hogy az oly főközlekedési utvonalak, minő a Hungária körut is idővel lesz, minél szélesebb arányokban létesittessenek, ha csak azt pénzügyi szempontok nem gátolják. Minthogy jelen esetben ez nem az eset, mert a tervezett körut nagyobb arányokban való létestitése sulyosabb áldozatokat nem kiván, főképen, ha a szabályozás végrehajtása nem egyszerre, hanem egyes concret telekrendezések és épitkezések alkalmával történik; és minthogy a tervezett körut szélességének 24 öllel való megállapitása egyéb lényeges akadályokba sem ütközik: nem látok alapos okot az ellen, hogy a tervezett körut a székesfőváros közönsége óhajtásához képest létesittessék, sőt ezt a közérdekkel összhangzásban levőnek tartom.

Miről a fővárosi közmunkák tanácsát a folyó évi február 22-ről 744. szám alatt kelt felterjesztés csatolmányainak, valamint a Cservenka és Grossmann hordógyáros czég által közvetlenül hozzám ez ügyben benyujtott kérvényének visszazárása mellett értesitem.

Budapest, 1900. márczius 30.

Széll s. k.

IX. Ker. Kinizsy-utcza

Az általános szabályozási tervbe felvettük volt a Kinizsy-utcza meghosszabbitását a Lónyay-utczától a Csepelrakpartig. Ez abban a feltevésben történt, hogy telekrendezések és épitkezések alkalmával a hatóság ingyen fog a szükséges terület birtokába jutni De az ide vonatkozó szabály érvényesitését nagyon megnehezíti, sőt lehetetlenné teszi az a körülmény, hogy a 9404. és 9405. hrzi sz. telkek a kérdéses szabályozás folytán az előirt mélységet elvesztve, önálló épitési telkek nem maradhatnának. Ezeket tehát ki kellene sajátitani és a fennmaradó részleteket a szomszédos 9402. és 9403. hrzi sz. telkekhez csatolni. A 9402. hrzi sz. teleknél ez a rendezés is akadályba ütközik, mert egyemeletes palotával már be van épitve. Ily körülmények között, belátva azt, hogy Kinizsy-utcza meghosszabbitására elkerülhetetlen szükség nincsen, mert a forgalom a Duna felé a Kapisztrán-utczán át is lebonyolitható, a székesfővárossal egyetértésben a meghosszabbitást elejtettük.

Határutak.

A székesfővárost övező határutak kérdése az érdekelt szomszédos községekkel még nincs rendezve, aminek hátrányai hovatovább érezhetőbbekké válnak. A székesfőváros közönségének elénk terjesztett kivánsága folytán tehát, tekintettel a közlekedés, épitkezés, az épitésrendészet és a közegészség kapcsolatos érdekeire, elvben elhatároztuk, hogy e kérdés megoldását az 1870. évi X. t-cz. 15. §-a alapján kezünkbe veszszük. Egyuttal kiadtuk műszaki osztályunknak az utasitást, hogy megfelelő szabályozási tervet és a kapcsolatos összes kérdések megoldását felkaroló tüzetes javaslatot terjeszszen elénk, melynek fonalán aztán az érdekelt hatóságokkal a tárgyalást fel fogjuk venni.

II.

Építésügyi szabályzat.

A jobbparton a nyaraló-övezetnek egyik határát a fehérvári-út éjszaknyugoti oldala képezi. De már az építésügyi szabályzat 137. §-ának a) pontja rendeli, hogy a Gellérthegy azon telkein, melyeknek a fehérvári-útra van a homlokzatuk, nem nyaralószerüen, hanem a II. övezet építési módja szerint tehát zárt sorban s az utczai vonalon kell épitkezni. Ezen felül utólag felmerült s közelebbi szabályozást igényelt az a kérdés, hogy e többnyire fölötte mély fehérvári-úti telkek minő mélységig legyenek a II övezet módja szerint beépitendők? A szem előtt lebegő czél s az egyöntetüség tekintetei azt kivánták, hogy egységes válaszvonal szabja meg a határt, a meddig a zártsoru épitkezés terjedhet. A székesfőváros meghallgatásával ezt a válaszvonalat a czélszerü és gazdaságos épitkezés érdékei szerint a mult évben meg is állapitottuk s az épitkezésekkel ahoz kell igazodni, még pedig ugy, hogy a hátsó telekrész felé, melyen a nyaralószerü építési mód továbbra is kötelező marad, átmenetül legalább 3 mtres sáv szabadon hagyassék. Ez a határozat azon telkekre szoritkozik, melyek a fehérvári-út kelenhegyi-út és átlós-út közötti szakaszának nyugoti oldalán fekszenek. A sárosfürdő telkének beépitési módja tehát egyelőre függőben maradt, miután az kétségen kivül a conrcet eset felmerülésével lesz legczélszerübben megoldható. Kérdés volt még, hogy a fehérvári-útból kiágazólag a Gellérthegyre vezető oldalutak felé legyenek-e előkertek? De mivel az építésügyi szabályzat szerint a fehérvári-uti homlokzaton az előkert nem követelhető; mivel továbbá számos oly keskeny telek van itt, melyek előkerttel czélszerüen nem épithetők be, sőt olyanok is vannak, melyek előkert követelése esetében egyáltalán nem volnának önállóan beépithetők s tehát ez utóbbiaknál a hatóság a kisajátitás kényszerhelyzetébe jutna. az előkerteket azon vonalig, a meddig a zártsoru épitkezés terjedhet, az oldalutakon is mellőztük, annál inkább, minthogy egy főforgalmi út mentén elterülő telkek gazdaságos kihasználását előkerttel akadályozni egyébként sem volna helyes. Ellenben a Gellérhegyi nyaralók és az ezekből meglevő kilátás védelme érdekében megállapitottuk azt a korlátozást, hogy a zártsoru épitkezés alá eső telkeken az épületek az építésügyi szabályzatban meghatározott magasságának a fehérvári-úti járda fekszinéhez kell alkalmazkodnia.

A építésügyi szabályzat 22. §. c) pontjának és a 47. §-nak helyes végrehájtása érdekében a székesfőváros előterjesztése folytán azt az elvet

mondottuk ki, hogy ezentul csak olyan épitési tervek lesznek elfogadhatók, melyek már benyujtásuk alkalmával legalább a tervező részéről alá vannak irva.

A épitésügyi szabályzat nyitva hagyta annak az utját, hogy a födémeknél előbb nem ismert uj szerkezetek is alkalmazhatók legyenek. Ujabb időben is több ilyen találmány nyert engedélyezést, megelőző próba után. Az a mód, mely szerint az uj födémszerkezetek a teherviselési képesség szempontjából eddig kipróbáltattak, elvileg azért nem feleltek meg az e részben támasztandó követelményeknek, mert a végzett próbák tulajdonkép magánjellegüek s az a körülmény, hogy a próbáknál hatósági közegek is voltak jelen, a hiányt nem pótolhatja, sőt közérdek szempontjából aggályosnak ismertük fel, hogy ezen magán próbákról felvett jegyzőkönyveket hatósági közegek is aláirják, a nélkül, hogy hivatalos minőségben való közremüködésre illetékes helyről megbizást nyertek volna. Tekintettel az ily jegyzőkönyvekkel elkövethető félrevezetésekre. szükségesnek találtuk műszaki közegeinket utasitani, hogy megbizás nélkül ily okmányok aláirásától tartozkodjanak. Ugyanezt az intézkedést a fővárosnak is figyelmébe ajánlottuk Miután azonban másrészt nem szenvedhet kétséget, hogy arról, vajjon valamely uj födémszerkezet beválik-e, magának a hatóságnak kell meggyőződést szerezni, felkértük a székesfővárost, hogy ez irányban az eljárás elvi szabályozásáról gondoskodjék. Ez meg is történt, oly értelemben, hogy a próbákat maga a hatóság intézi.

III.

Az uj hidakkal kapcsolatos rendezés.

A rendezés, mely a Ferencz József hidhoz tervezve volt, t udvalevőleg teljes mértékben be van fejezve Vele összefüggésben mindamellett két érdekes mozzanatról tehetünk említést.

Az egyik a fehérvári ut és a promontori ut találkozásánál a végrehajtott szabályozáshoz képest keletkezett telektömbre, a másik a Sárosfürdőre vonatkozik.

A mi az előbbit illeti, megtettük az előintézkedéseket arra, hogy értékesittessék. Az 1893. évi XIV. t.-cz. ugyanis a 30 évi adómentesség elnyerésének végső határidejéül 1903 évi augusztus hó 1-jét tüzi ki Addig az emelendő épületeknek lakható állapotba kellj utni. Hogy tehát az eladás és az épitkezés az emlitett rendkivüli adózási kedvezménynyel történhessék, erre a programmot ugy kellett megállapitani, hogy a kiirás 1901-ben eszközölhető legyen. Megterveztük első sorban a 946·9 □-öles tömb parczellázását. E szerint 5 épitési telek fog képződni, a sarkon 300 □-öl, különben pedig 153·7—172·5 □-öl térfogattal. Ez utóbbiak közül kettőnek a fehérvári utra, a másik kettőnek pedig a promontori utra van a homlokzata. A felosztási tervet a pénzügyminister ur elfogadván, felhatalmazása folytán a telkeket eladásra kihirdettük, minimális becsár megállapitása nélkül, különben pedig az ujépületi telkekre alkalmazott feltételek mellett Noha azonban épitési kötelezettséget nem kötöttünk ki, eddigelé csak 3 parczellát sikerült eladni, és pedig a sarokparczellát □-ölenként 275 koronáért, a másik kettőt pedig □-ölenkint 150 koronáért. Hogy élénkebb kereslet nem mutatkozott, ez bizonyára a vállalkozás terén uralkodó kedvezőtlen viszonyoknak tudható be.

Áttérve a Sárosfürdőre, már 1896-diki jelentésünkben részletesen ismertettük azt a müszaki müveletet, melyet a végre foganatositottunk, hogy az uttest alá eső értékes hőforrások, melyek a szenvedő emberiségnek eddig is nagy szolgálatot tettek, a jövőre nézve föntartassanak és egy a jövőben épitendő modern gyógyfürdő czéljaira biztositassanak. Ugyanaz a szempont arra inditott bennünket, hogy a Sárosfürdő forrásai számára, melyeket a belügyminister ur kérésünkre a gyógyforrások jellegeivel ruházott fel, a földmivelésügyi minister urtól megfelelő belső és külső védőterület megállapitását kérelmezzük. Az eljárás ebben az irányban most van folyamatban. Gondoskodtunk másfelől arról, hogy a fürdő megépitésére elegendő telek álljon rendelkezésre. Ez a telek a szabályozás végrehajtásával 2343·20 □-öl térfogattal alakul meg.

A vétel iránt elsőnek a székesfőváros érdeklődött. A pénzügyminister urral erre a tárgyalásokat az eladás kérdésében haladék nélkül megindítottuk és az eredményt a következőkben közöltük a székesfőváros közönségével:

„Folyó évi márczius 8-án 11.236. sz. a. kelt becses átiratában a t. közönség a Sáros-fürdő forrásának és esetleg a fürdő ujjáépitésére szánt területnek megvétele iránt tudakozódván, e kincstári tulajdon eladására illetékes pénzügyminister urral megindítottuk a tárgyalásokat és ezek eredménye alapján a következőkben van szerencsénk válaszolni.

A forrás, mint ilyen, külön nem, hanem csakis a Sárosfürdő uj telkével együttesen képezi eladás tárgyát, ugy, mint az „A" alatt csatolt térrajzon fel van tüntetve.

Az árkérdésében a pénzügyminister ur a t közönség irányában az önköltségek alapjára helyezkedett, melyek a 2 „B" alatt másolatban mellékelt kimutatás szerint 1,309.412 K. 60 fillérre rugnak. Eltekintve azoktól a költségektől, melyeket a volt Gellértrakparti katonai gyógyintézet igénybe vétele okozott, olykép, hogy helyette a III. ker. Zsigmond-utczában uj katonai gyógyintézetet kellett épiteni és ez mintegy 280.000 koronába kerül.

A volt katonai gyógyintézet telkéből a Sáros-fürdő uj telkéhez 76.80□-öl esik; s mivel megszerzése nem a tényleges érték, hanem a két kormány között a katonai birtokban levő ingatlanok beváltása iránt fennálló specialis egyezmény alapján történt, ennek árát nem az okozott költségek arányában, hanem a mai értékviszonyok figyelembe vételével □-ölenként 300 koronával, a 76, 80 □-öl árát tehát 23.040 koronával számitjuk.

Ezt előrebocsátva és megjegyezve, hogy a Kemenes-utcza területe az ár megállapitásánál természetesen nem képezi számitás tárgyát, — visszatérünk az 1,309.412 kor. 60 fillérben kimutatott önköltségre, melynek alapján az ár igy képződik:

1. Az 51. ujhrzi sz. Novák-féle 258.30 □-ölnyi telek kisajátitási ára volt 44.116 kor. 26 fill; esik tehát 1 □-ölre 170 kor. 79·04 fill; e telekből fennmaradt az uj Sáros-fürdő czéljára 169.20 □-öl á 170 kor. 79.4 fill. = 28.898 K. 34 fill

2. A 49.50. uj hrzi sz. régi sárosfürdői kerti telek 732.70□-öllel 57.332 kor. 64 fill. önköltségi árba került, esik tehát 1 □-ölre 78 kor. 24 fill; igénybe lesz véve belőle 364.50 □-öl á 78 kor 24 fill. . . . . 28.518 K. 48 fill.

Átvitel . . 57.416 K 82 fill.

áthozat . .	57.416 K. 82 fill.
3. Az egészben igénybe veendő 40, 41 és 42, 43 uj hrzi sz. Szinnel és Müller-féle telkek tényleges önköltsége	430.917 K. 14 fill.
4. A forrás önköltségi ára 350.294 K. 34 fill; beboltozás és egyéb apróbb költségek 24.201 K. 92 fill.	374.496 K. 26 fill.
összesen . .	862.830 K. 22 fill.
Ehhez a volt katonai gyógyintézet telkéből fennmaradt 76.80□-öl ára .	23.040 K. — fill.
Együtt . .	885.870 K. 22 fill.

A fentebb 1., 2, 3. és 4. tétel alatt kimutatott összesen 862.830 K. 22 fillérhez jön még a 4%kal számitandó időközi kamat. Ez az időközi kamat a kisajátitásokra forditott egész költség, vagyis 1309.412 korona 60 fillér után a f. év végéig számitva a 2.) alatti kimutatás szerint összesen 145 533 kor. 64 fillért, — megtéritendő 862.830 kor 22 fillérre aránylagosan átszámitva pedig 958.98 kor. 59 fillért tesz ki.

Ezek alapján a Sárosfürdő forrásának és uj telkének ára 885.870 k. 22 f. szóval nyolczszáznyolczvanötezer nyolczszázhetven korona és 22 fillér — és 862.830 kor. 22 fillér után számitandó 4%-os időközi kamat.

Záros határidővel kapcsolatos épitési kötelezettséget a pénzügyminister ur a t közönség irányában kikötni nem kiván és esetleges kivánatra hajlandó beleegyezni abba, hogy a vételár hosszabb idő alatt részletekben törlesztethessék.

Az 1893. évi XIV. t. cz. 4. §-a értelmében az uj Sáros fürdő telkén emelendő épitményeket 30 évi rendkivüli adózási kedvezmény illeti meg, ha 1903. aug. 1-ig lakható állapotba helyeztetnek.

Tekinttel e határidőre, kérnünk kell a t. közönséget, hogy a vétel iránti elvi elhatározását a mai naptól számitandó 3 hó leforgása alatt velünk minden esetre közölni sziveskedjék, mert az értékesités messzebb menő halasztást az adómentesség koczkáztatása nélkül már nem szenvedhet.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1900. évi deczember hó 13-án tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.
alelnök.

Rupp Imre s. k.
ministeri tanácsos.

Érdemleges választ ezen átiratunkra a székesfővárostól még nem kaptunk, de köztudomásu, hogy az ügylet minden valószinüség szerint létre fog jönni.

Az eskütéri hiddal a balparton kapcsolatos szabályozásnak nagyon utjában volt a régi városháza, melynek kiüresitését a székesfőváros idejében elhatározta ugyan, de lebontását függővé tette azon kártalanitási igényeinek kielégitésétől, melyek a körül forogtak, hogy az állam ezt az épületet fizesse meg, a kegyesrendiek tömbjét sajátitsa ki és viselje az uj templom épitésével kapcsolatos terhet. Az előző alkalommal tüzetesen kimutattuk, hogy ezek a kártalanitási igények minden komoly alapot nélkülöznek. A főváros okainknak végre is helyet engedett a megfontolásában és a kormányhoz ujabban tett előterjesztésében lényegileg ugyanarra az alapra helyezkedett, melyet a szabályozás végrehajtását illetőleg a kormány javaslatunkra még 1895-ben kijelölt volt.

Az előterjesztésre a ministerelnök ur a következő leiratban válaszolt:

496/I.
M. E.

Budapest székesfőváros t. Közönségének.

A régi városház lebontása és az eskütéri hid balparti környékének szabályozása ügyében mult évi deczember hó 20-án és folytatva 21-én tartott közgyüléséből 1688. sz. a. tett fölterjesztésére értesitem a t. Közönséget, hogy az abban foglaltakhoz az alább fölsoroltak kiemelése mellett hozzájárulok.

Fölterjesztésében a t. Közönség készségét fejezte ki az iránt, hogy a régi városházát 1900. folyamán alkalmas időben lebontatja.

E jelentést megnyugtató tudomásul veszem ugyan, minthogy azonban a magam részéről is nagy sulyt helyezek arra, hogy az épület haladék nélkül lebontassék mivel a rendezési munkálatok keresztvitelének mindennemü halogatása a közönségnek, a forgalomnak s különösen a régi városház közvetlen szomszédságában épitkezőknek s a közeli üzleteknek sok kényelmetlenséget, sőt kárt okozna és mert nem tartom igazolhatónak, hogy az értesüléseim szerint ma-holnap teljesen kiüritendő épület használatlan állapotban továbbra is akadályozza a város-rendezési munkálatokat: a közérdek szempontjából kell kivánom, hogy a t. Közönség a régi városháza telkéből a Váczi utcza folytatására és az Eskü utra eleső területeket a főv. közmunkák tanácsának legkésőbb folyó évi junius hó 30-ig rendelkezésére bocsássa.

Tudomásul veszem, hogy addig is, mig a belvárosi róm. kath. templom sorsa véglegesen el nem dül, a

t. Közönség intézkedik, hogy a templom körül fennálló boltok lebontassanak.

A belvárosi plébánia templom eltávolitása és a kegyesrendüek tömbjében fekvő ingatlanok kisajátitására nézve nem kivánom a t. Közönséget valamely zárós határidővel lekötni. Tekintettel mégis a városfejlődés kapcsolatos érdekeire, igen kivánatosnak tartom és elvárom, hogy a t Közönség a mennyire a viszonyok engedik, törekedni fog az eskütéri hid balparti környékének szabályozását az elfogadott tervnek megfelelően mielőbb gyakorlatilag is kiegésziteni.

Az ezen szabályozás következtében terv szerint keletkezendő két telektömb természetszerüleg a t. Közönséget illeti s a kormány soha sem gondolt arra, hogy e részben ellenkező fölfogást érvényesitsen. A kérdéses tömbök fölött tehát a t. Közönség szabadon fog rendelkezhetni.

A mi továbbá a mintegy 800.000 K.-nyi többköltséget illeti, melyet a kormány a szóban forgó szabályozási terv érdekében viselni hajlandónak nyilatkozott volt, e tekintetben megnyugtathatja a t. Közönséget az a körülmény, hogy a közmunkák tanácsa tényleg azt a tervet hajtotta végre, mely a t. Közönség irányában támasztott föltételek mellett is, a kérdéses többköltséggel volt összekötve. A mit tehát a t. Közönség ezen 800.000 K.-ra nézve óhajtani látszik, az a kormány részéről tényleg már teljesitve van, illetőleg teljesitve lesz, ha a folyamatban levő rendezési munkák befejezésre jutnak. A valóságban egyébiránt itt már nem 800.000 K.-ról, hanem jelentékenyen nagyobb összegről van szó, mivel a kisajátitások tetemesen többe kerültek, mint a hogy ezek előirányozva voltak.

Ezekkel kapcsolatban még két kérdésről kivánok külön is nyilatkozni.

Az egyik azon lejárónak ügyére vonatkozik, mely a kegyesrendüek házának délnyugati sarkánál tervezve van; a másik pedig azon munkák költségeinek megtérítésére, melyeket a rendezés keretében a t. Közönség hajt végre, tehát a csatornázás, viz- és légszeszvezetés stb.

A mi a lejárót illeti, ez a t. Közönség által annak idején készitett ideiglenes rendezési terv szerint is csak odáig volna megépithető, hogy a kegyesrendüek épülete mentén mig ez fennáll egy, körülbelül 2 méter szélességü légakna maradjon. Megfontolva azonban, hogy ez a lejáró, mivel a kegyesrendüek épületének délnyugati sarkánál, csak 4 méter szélességgel birhatna: az merőben czélszerütlen, sőt rossz volna, mert a gyalogközlekedés számára létesitendő járdák mellett a kocsiközlekedés számára már nem volna hely. Ehhez járul, hogy a

kérdéses lejáró, a kegyesrendüek épületének a földszintjét csaknem hasznavehetlenné tenné. Ebben rejlik annak az oka, hogy annak idején a kormány kivánta, hogy az innen felmerülhető kártalanitási igényekkel szemben a t. Közönség elvállalja a szavazatosságot.

Elől emlitett felterjesztése szerint a t. Közönség kész is a kegyesrendüekkel tárgyalásokba bocsátkozni; ámde pusztán a tárgyalásokba való bocsátkozás kijelentésével be nem érhetném, hanem a szavatosság föltétlen elvállalásához kellene ragaszkodnom. A kérdéshez azonban az igazi megoldást nem ebben, hanem azon másik irányban találom, hogy ez az ideiglenes méretü lejáró most egyáltalán ne épittessék meg. Olyan létesitményre, melyből nincs haszon, a mely csak kárt okoz, bizonyára nincs szükség és bevárható, mig a kegyesrendüek épületének eltávolitása után a lejáró teljes mértékben lesz megépithető. A közmunkák tanácsa ennélfogva az általa végrehajtandó munkáknál a kérdéses lejáró létesitését elejtette s igy elesik annak a szüksége, hogy a t. Közönség szavatosságot vállaljon azon kártalanitási igények tekintetében, a melyek az épités folytán felmerülhetnének.

Az eskütéri hiddal kapcsolatosan a balparton kiviendő ideiglenes rendezés költségeinél ekként előálló megtakaritás abba a kellemes helyzetbe hozott, hogy habár a t. Közönség hivatkozott felterjesztésében a csatornázási-, viz- és légszeszvezetési munkálatokat elvállalta, ezek költségeinek terhe alól a t. Közönséget felmenthetem, azon bizottsági megállapodások értelmében, melyeket a fővárosi közmunkák tanácsa mult évi szeptember 28-án 6667 sz. a kelt átiratával a t. Közönséggel közölt.

Felterjesztésének tartalmát egyebekben észrevétel nélkül elfogadom.

Budapesten, 1900. év február hó 14-én.

Széll s. k.

A törvényhatóság a leiratra aztán a következő határozatot hozta:

353|1900 sz.

A közgyülés a nagyméltóságu m. kir. ministerelnök urnak ezen leiratát, — amely egyrészt biztositja azt, hogy a székesfőváros által emelt összes kártalanitási igények kielégitést nyernek, másrészt pedig megadja a lehetőséget, hogy a megállapitott szabályozás javarésze, s a mennyire azt a hidhoz való és környékén kifejlődő közlekedés kényelmes lebonyolitása megkivánja, a kellő időben keresztülvitessék, — örvendetes tudomásul veszi s a továbbiak tekintetében már most a tanácsot a következőkre utasitja:

1. Intézkedjék a régi városháza lebontása s anyagának elhordása iránt akként, hogy a telekből a Váczi-utcza folytatására s az Eskü-útra eső területek a fővárosi közmunkák tanácsának a rendezés keresztülvitele czéljából a leiratban megjelölt határidőig, tehát legkésőbb folyó évi junius hó 30-ig átadhatók legyenek.

2. Intézkedjék a róm. kath. templom körül fennálló összes, de különösen a templom déli oldalán levő s az Eskü-útba eső boltoknak kellő időben való kiüritése és lebontása iránt; ennélfogva az illetékes tényezőkkel inditsa meg haladéktalanul ez irányban a tárgyalásokat s azok befejeztével a kiüritést és lebontást akkép végeztesse, hogy a hidfeljáró kiépitése a boltok fennállása miatt haladékot ne szenvedjen.

3. Tegye tanulmány tárgyává a róm. kath. plébániatemplom eltávolitásának s a kegyesrendűek áttelepitésének kérdéseket; ez utóbbi kérdésben lépjen érintkezésbe a kegyesrendűekkel s tárgyalásai eredményéhez képest annak idején tegyen konkrét előterjesztést.

Erről a nagyméltóságu m. kir. ministerelnök úr felterjesztés kiséretében, a fővárosi közmunkák tanácsa átirattal értesitendő.

Az iratok további szabályszerü eljárás végett a tanácsnak adandók vissza.

Kelt Budapesten, a székesfőváros törvényhatósági bizottságának 1900. évi február 28. és folytatólag márczius hó 1. napján tartott rendes közgyüléséből.

Halmos
polgármester.

A rendezés keretébe a székesfőváros fenti határozata következtében bele vonhattuk tehát azt a területet is, mely abba a régi városháza telkéből esett, sőt kiterjeszkedtünk a váczi-utczának arra a szakaszára is, mely a kigyó-utcza és a kötő-utcza közt terül el, hogy ezzel a kérdéses nagyobbszabásu müvelet megfelelő lezárást nyerjen és a váczi utczának az a része, mely a kötő-utczai keresztezéstől az Irányi Dániel-utczáig boulewardnak volt szánva, a teljes szélességében és végleges jelleggel épüljön ki.

Az eskü-út gránitburkolatot, a váczi-utczának eskü-út és kigyó-utcza közti része a kigyó-utczai keresztezéssel együtt faburkolatot, a járdák mindennemü asphaltburkolatot, végre a váczi-utczának a kigyó-utcza és kötő-utcza közti része a főváros különös kivánsága folytán tömöritett asphalburkolatot nyert. Önként érthető, hogy a főváros kapcsolatosan megépitette illetőleg elhelyezte a földalatti közmüveket.

A belvárosi plébánia-templomhoz épitett árubódék eltávolitására a székesfőváros a fentiek szerint kötelezettséget vállalt ugyan, utólag mégis azzal a kivánsággal fordult hozzánk, hogy mig a templom fennáll, ezek az árubódék is megmaradhassanak.

Ezen árubódék mentén tudvalevőleg egy támfalat kellett épiteni s

a boltok az épités ideje alatt nem voltak használhatók, mert a támfal és a boltok között alig maradt 2—2·5 mtr széles terület, mely az épitkezés czéljára volt igénybe véve. E keskeny területszalag miatt a támfal felépitése után is alig lehet e boltokat egyébre, mint legfeljebb raktári czélra használni. Ezek voltak az okok, melyek miatt az eltávolitás kiköttetett. Miután pedig a főváros ezt a kötelezettséget időközben elvállalta s igy kártalanitási igénynyel már nem léphet fel, kijelentettük, hogy a mennyiben a boltokat az emlitett hátrányok tudatába is fenntartani kivánja, ez ellen észrevételt nem teszünk. Az eskü-út éjszaki oldalán tervezett csatornánál, mely a boltok helyén vezetett volna el, ezek fenntartása következtében némi irányváltoztatás vált szükségessé, olykép, hogy a csatorna már a boltok előtt kanyarodik az osztálysorsjáték épülete előtt elvonuló csatornába.

Az Irányi- és Molnár-utczák sarkán levő „Sancta Mária“ nevelő intézet épülete részére a mérnöki hivatal annak idején + 7·59 méteres járdamagasságot tüzött ki. Az eskütéri hid épitésével kapcsolatos rendezésre vonatkozó tervben ez épület járdamagassága az Irányi- és Molnár-utczák sarkán + 7·91 méterben állapittatott meg s ezzel a kérdéses ponton 0·32 méteres elöntés és ennek következtében a lábazati köveknek felemelése, valamint a pinczeablakok kisebbitése, illetőleg átalakitása vétetett kilátásba. Tekintettel arra, hogy a rendezésnek a fentebbi módon végrehajtása az intézet épületét tényleg hátrányosan érintené és az intézet vezetősége azon óhajának adott kifejezést, hogy a rendezés a lábazati köveknek a sarkon némi elöntésével ugyan, azonban lehetőleg a költséges átalakitás elkerülésével hajtassék végre: ennélfogva müszaki osztályunk bemutatta a lejtszin módositására vonatkozó tervet, mely az eredeti megállapitással szemben azt a változtatást foglalja magában, hogy a Molnár-utczának lejtése a Duna- és Irányi-utczák között 4·5% helyett 5% volna. Miután ezen meredekebb utczarész csak 51 méter hosszu, ugy hogy ez a lejtés közlekedési akadályt alig képezne, miután továbbá a lejtszinnek ezen módositása a nevelő intézet vezetősége méltányos kivánságának is megfelel, a mennyiben a lábazati kőprofilja nem fog elöntetni, sőt a lábazat függélyes vonalából a legkedvezőtlenebb helyen is 6 centimeter a leendő járdából ki fog állani, mindezeknél fogva a javaslatba hozott módositást elfogadtuk.

Áttérünk ezek után az eskü-téri hid jobbparti feljárójánál történtekre.

A közúti vaspálya jobbparti belső körúti vonalán a Döbrentey-tér és a Rudasfürdő között a sinek ideiglenesen voltak lefektetve és a rendezés miatt sürgős áthelyezést igényeltek. Városrendészeti szempontból már eredetileg az vétetett kilátásba, hogy a vágányok a Döbrentey-téren a dunapartra kanyarodjanak ki és a rakparton haladjanak a Ferencz József hid felé. Az eskütéri hid épitésének munkálatai miatt ezen utóbbi véglegesnek gondolt vonalra az áthelyezés ezuttal még nem történhetvén meg, egyedül az a megoldás állott rendelkezésre, hogy a sinek a hid feljáróira helyeztessenek át, azok épitésével egyidejüleg. A főváros felhivására a budapesti közúti vaspályatársaság erre a terveket bemutatván, ebből az alkalomból a mérnöki hivatal kezdeményezésére a középitészi bizottság avaslatot terjesztett elő az iránt, hogy a hidfeljáró északi karja 10 öl

helyett 14 öl szélesre épittessék. Részünkről abban a nézetben voltunk, hogy a közforgalom igényeit a 10 öl szélesség, mely annak idején valamennyi érdekelt tényező, tehát a székesfőváros hozzájárulásával is állapittatott meg, kellőleg kielégiti. Arról meg éppen meg voltunk győződve, hogy egyrészt a 14 öles szélességnek, mikor a hid és a folytatólag jobbparti utvonalak jelentékenyen keskenyebbek, az Attila-körút tudvalevőleg csak 10 öl széles lesz, közlekedési szempontból nem lehetne eléggé használnát venni, hogy másrészt a feljáró rövidsége miatt a 14 öles szélesség a szépészeti tekinteteknek sem válhatik előnyére. A északi hidfeljárónak a Rudasfürdő előtt tervezett parkterületből elvonandó 4 öllel való kiszélesitését tehát mellőzni kivántuk. A főváros kivánságát mindamellett odáig, hogy a kérdéses feljáró 12 öl szélességben nyerjen kiképzést, figyelembe vehetőnek tartottuk, mert bár ez a módositás a költséget mintegy 15.000 koronával szaporitaná, ennek az ellenértéke még elérhetőnek látszott azokban az előnyökben, miket a kiszélesités az általános közledésnek nyujt. Miután azonban oly szabályozási terv módositásáról volt szó, mely a kormány hozzájárulásával nyerte megállapitását s miután a kormány az emlitett 15.000 korona többköltség tekintetében is egyenesen érdekelve volt, az ügyet a m. kir. ministerelnök úr elé terjesztettük, kérve, hogy a szóban forgó tervmódositást a kereskedelemügyi ministerium kötelékében szervezett vegyes bizottság által tárgyaltatni méltóztassék. A bizottság többsége a 14 öl szélesség mellett nyilatkozott és ezt fogadta el a kormány is, azt tartván, hogy az esküténi hid forgalma, ha talán nem is mindjárt a hid elkészülte után, de a későbbi jövőben bizonyára nagy arányokat fog ölteni és ezért óvatosan kerülni kell mindazt, ami ezen forgalom akadálytalan lebonyolitását hátrányosan érinthetné: a forgalmi eszközök torlódása pedig éppen a feljárón s főkép a hid előtt szokott a legnagyobb lenni, és igy daczára annak, hogy maga a hid, valamint a feljáró folytatását képező úttest keskenyebb lesz, teljesen indokolt, hogy ez a feljáró minél szélesebb legyen, még ha ez a szépészeti szempont rovására esik is, bár e tekintetben közömbös az, hogy 12 avagy 14 öl szélességgel állittatik elő a feljáró, pénzügyi szempontból pedig az aránylag csekély többköltség, ily nagy méretü alkotásnál nem jöhet számba.

E döntés következtében abban állapodtunk meg, hogy a kérdéses lejáró éjszaki karján a járda a Gellérthegy felé 3 mtr, a Döbrentei-téri park felé pedig fasorral 5 mtr széles legyen, a többi 18·55 mtr pedig kocsiútnak képeztessék ki.

Hozzálátva az épitéshez, ennek folyamán a Rudasfürdőhöz tartozó két forrásakna és az ezeket összekötő csatorna került felszinre. Ezek átépitésére a mérnöki hivatal készitett tervet. A forráscsatorna 0·97/0·63 mtres szelvénynyel betonból volt kilátásba véve, még pedig a kocsiúton, a hegy felőli járda szegélykövétől 2 mtrnyire, a burkolat felszinétől számitott 1·79 mtr mélységben, ugy hogy a csatorna teteje és a burkolat felső éle között 0·52 mtr vastagság maradt volna. Az aknák vasgerendák között lettek volna átboltozandók. A költséget, mintegy 2000—2400 koronát a hidalap terhére elfogadtuk, a tervet illetőleg pedig kivántuk, hogy miután a kocsiút vizcső számára van fenntartva, a csatorna a hegy felőli járda alá helyeztessék s a munkát a mérnöki hivatal hajtsa végre. Amint azonban a csatorna számára az árkot ásták, benne forrásviz bugyogyant fel. E

körülményről műszaki osztályunk kötelességszerüleg jelentést tett a bányakapitányságnak. A földtani intézet egyik geologus szakértőjének bevonásával foganatositott helyszini szemle a sziklavésés munkájának beszüntetését és annak a kimondását vonta maga után, hogy tekintettel a Rácz- és Rudasfürdői források érdekeire a sziklában +10·39 mtr Dunasempont feletti magasság alatt vájni nem szabad. Ily körülmények között a Gellérthegy oldalán közművek elhelyezése, valamint a forráscsatorna áthelyezése és mélyitése lehetetlenné válván, abban kellett megállapodnunk, hogy a forráscsatorna maradjon meg a régi helyén. A forrás hőfokának s a burkolat és a csatorna között a vizfolyásnak biztositása okából egyszersmind a lejáró fekszinének emelését voltunk kénytelenek elhatározni, hogy a forráscsatorna felett elegendő vastagságu tömeg legyen, mely a külső hőfok behatolását meggátolja. A fekszin emelése azt hozta magával, hogy a lejáró ezen déli karja 35—40 méterrel hosszabb lett s a költség mintegy 12.600 koronával szaporodott. E meghosszabbitott szakaszban nem minden ponton van meg a lejáró 10 öles szélessége. A hiány a hegy felőli járdánál mutatkozik, a mely helyenként a szabványos 3 méternél keskenyebb maradt, nem találván indokoltnak, hogy a 3 méteres járdaszélesség kedvéért a hegyet egész magasságában lefaragtassuk. Ez a rendezés tette szükségessé a Rudasfürdő forráskutjának az áthelyezését és azt, hogy a Rudasfürdő igazgatósági épületéhez keritésfalat épittessünk, a mi mintegy 600 korona költséget okozott. De ezentul a főváros oly igényt is támasztott ellenünk, hogy a Gellérthegyre még a 80-as években épitett serpentin gyalogút ama mintegy 60 méternyi kezdő szakasza helyett, mely a feljáró rendezésének keretében megszünt, más utat épitsünk. Mi ezt teljesen feleslegesnek találtuk. A pótlásról ugyanis gondoskodva van ama lépcsős feljárattal, mely a hid tengelyében találja elhelyezését. Más út épitése végett a hegyből óriási sziklatömeget kellene megbolygatni, a mi a czéllal semmi arányban nem álló tetemes költséget és a sziklarobbantások miatt ujabb kellemetlenségeket okozna, noha ezekből bőven kijutott ott is, hol az elkerülhetetlenül szükségesre szoritkoztunk. Másrészt a hid épitésével a közlekedési viszonyok lényeges változást szenvednek s ehez képest a Gellérthegyi forgalom a már emlitett lépcsős feljáraton fogja lebonyolitását keresni. A rudasfürdői betegek érdeke pedig, melyre a főváros hivatkozik, a fürdő előtt létesitendő parkkal fogja kielégitését találni. Ezek a betegek egyébiránt, a fürdőigazgatóságtól szerzett értesülésünk szerint a Gellérthegyi sétát már az előtt sem vették igénybe. Viszont a Gellérthegyre még több más feljárat is áll a közönség rendelkezésére, a lépcsők tehát tetszés szerint kikerülhetők. A főváros szóban levő kivánságát tehát annál kevésbé teljesithetjük, mert a rendezési tervből, melyben ő is hozzájárult, látható volt, hogy a serpentin-út kezdő szakasza megszünik. Mi tehát nem érezhetjük magunkat kötelezve ennek az útnak a helyreállitására. Emlékezetbe hoztuk azt is, hogy a kerdéses szakasz már azelőtt is el volt a közlekedéstől zárva s ideiglenesen lépcsős feljárattal pótolva. Végre utaltunk arra, hogy a fekszini viszonyok következtében a kivánt út lépcsők nélkül nem is volna létesithető. Mindezek daczára a székesfőváros igényét még nem ejtette el, csak függőben tartja, míg a hid tengelyében tervezett feljáró elkészült. Reméljük, hogy a tapasztalás, melyet itt szerez, végre is megfogja győzni, egy ujabb útnak a szükségtelenségről.

IV.

Szent-Gellért szobor környékének rendezése.

Az esküteri-hid jobbparti lejárójának sziklafejtési munkái közben váratlanul az derült ki, hogy a sziklaminősége rossz. Nevezetesen márgás dolomitra akadtunk, mely hozzá agyagerekkel van befutva. Számolva a nap, eső, hó és fagy behatásával, nem lehet kétséges, hogy ez a minőségü szikla az idő viszontagságainak kitéve elporlanék és a közlekedést folytonosan leomlással fenyegetné és veszélyeztetné. E veszély elháritása a hegyoldal kérdéses részének mesterséges burkolattal való biztositását teszi mulhatatlanul szükségessé. A burkolás nélkül nem hagyható tömeg a Gellérthegyi serpentin-úttól a hid tengelyvonaláig, vagyis körülbelül 60 mtr hosszuságra és átlag 10—12 mtr magasságra terjed. Természetes, hogy a burkolás tekintélyes terjedelménél s a hely előkelőségénél fogva szépészeti szempontból épitészeti kiképzést igényel.

Számolnunk kellett egy másik körülménynyel is. A Gellérthegyre felvezető gyalogút egy része ugyanis — mint már emlitettük — a hidfeljáró létesitése folytán megsemmisült és tehát pótlást kiván.

A harmadik tényező, amire nem lehettünk a maga idejében tekintettel, a Szent-Gellért szobor, mely az időközben létrejött elhatározás szerint az esküteri hid tengelyvonalában állitandó fel, maga után vonva annak a szükségességét, hogy helye és környéke alkalmas háttér képzésével megfelelően rendeztessék.

Ezen utólagosan felmerült és el nem háritható követelmények kielégitésének módját keresve, a szükségeset a széppel és hasznossal összekötve kivántuk megvalósitani. Ehhez képest törekvésünket oda irányoztuk, hogy e természettől fogva is kies helyen oly egységes művészi alkotás létesüljön, mely egyszersmind az előállott gyakorlati célok kielégitésére is alkalmas legyen.

Az egyik feladat az volt, hogy a hidról a Gellérthegyre való gyalogközlekedés czélszerü megoldást nyerjen; a másik feladat volt, hogy a létesitendő mű a szoborral kapcsolatosan, különösen exponált helyzetében a természet remekét kiegészitő távlati látképet nyujtson.

Tekintettel az igy jelentkező feladatra, az ügy érdekében levőnek láttuk, hogy a megoldáshoz eszmék felvetésére a hatóság kötelékén kivül álló műértőknek is alkalmat nyujtsunk.

Ennek elérése végett, habár műszaki osztályunk egy vázlatos tervé-

nek már birtokában voltunk a kérdés megoldására irányuló vázlatos tervekre nyilvános pályázatot irtunk ki, és az erre vonatkozó felhivást itt közöljük:

231/1900. sz.

Pályázati felhivás!

A Szent-Gellért-szobor az eskütéri hid tengelyvonalának meghosszabbitásában a Gellérthegy oldalán fogja elhelyezését találni. A szobor elhelyezésének és környezetének kiképzésével kapcsolatosan a hidról a Gellérthegyre való gyalogközlekedés is czélszerű megoldást igényel.

E művészi feladat megoldását tárgyazó tervre a fővárosi közmunkák tanácsa ezennel pályázatot hirdet, a következő feltételek mellett:

I.

A pályázat titkos és abban csak magyar honpolgár vehet részt; a pályamű jeligével látandó el és ugyanazon jeligét viselő zárt levélke kiséretében, mely a szerző nevét és lakását tartalmazza, adandó be.

A fővárosi közmunkák tanácsának tisztviselői a pályázatból ki vannak zárva.

II

A tervezendő létesitmény épitészeti styl-je szabadon választható, de a tervezésnél figyelmet kell forditani a következőkre, u. m.:

1. a hegynek a hidtengelytől észak felé eső oldala a serpentin utig falburkolatot igényel;

2. a monumentális környezetre, melyet egyfelől az eskütéri hid, másfelől a Gellérthegy alkot;

3. a szabályozási vonalakra és a megállapitott fekszinekre;

4. a kiviteli költség, a szobortól eltekintve, 250.000 koronát meg nem haladhat.

III.

A pályázótól kivántatik:

1. a homlokzatrajz, 1:100-hoz méretben;

2. ugyanezen méretben annyi metszetrajz, amennyi a terv és költségvetés megbirálásához szükséges;

3. az alaprajz feltüntetve a helyszinrajzon, ez utóbbi léptékében;

4. a terv leirása;

5. a hozzávetőleg készitett költségvetés melyben a sziklarobbantás, az anyag elfuvarozását beleértve, köbméterenkint 2·80 koronával számitandó.

IV.

Két pályadij van megállapitva, az első 2000 (kettőezer) koronában, a második 1000 (egyezer) koronában.

V.

A pályaművek felett a VI. pont értelmében szervezett biráló bizottság fog határozni és a pályadijakat a viszonylag legjobbnak talált két pályaműnek feltétlenül odaitéli.

A biráló bizottság általános szótöbbséggel határoz és határozata végérvényes akkor is, ha a bizottság valamely tagja nem jelent volna meg.

VI.

A biráló bizottság a fővárosi közmunkák tanácsa alelnökének elnöklete alatt 8 tagból fog állani, nevezetesen tagjai lesznek:

1. a fővárosi közmunkák tanácsa előadója;
2. a tanács műszaki osztályának főnöke;
3 a tanács 2 tagja;
4. a székesfőváros közönségének két küldöttje;
5. az országos magyar képzőművészeti tanács által saját kebeléből küldendő egy tag és
6. a magyar mérnök és épitész-egylet által saját kebeléből küldendő egy tag.

VII.

A biráló-bizottság működésének befejezése után a pályaművek alkalmas helyen 14 napra közszemlére fognak kitétetni.

VIII.

Fentartja magának a fővárosi közmunkák tanácsa, hogy a nem dijazott pályatervek közül egy vagy két pályaművet egyenkint 500 (ötszáz) koronáért megvehessen; e jogát azonban a tanács csak a pályaművek közszemlére való kitétele előtt gyakorolhatja

IX.

A dijazott és esetleg megvett pályaművek a fővárosi közmunkák tanácsa tulajdonává lesznek s azokat a ta-

nács a kivitelnél tetszése szerint figyelembe veheti, vagy egészen mellőzheti A művezetésre a szerző semmi esetre igényt tarthat.

X.

Kik a pályázatban résztvenni óhajtanak, a jelen feltételeket és a helyszinrajzot a tanács műszaki osztályában dijtalanul megszerezhetik.

XI.

A pályaműveket a tanács hivatalos helyiségében (I. ker. Döbrentei-tér 4. sz.) Rupp Imre ministeri tanácsos, vagy helyettese: Garancsy Mihály ministeri osztálytanácsos kezéhez 1900. évi márczius hó 31-dikének déli 12 órájáig kell elismervény ellenében beadni. Később érkező tervek a pályazatból kizáratnak.

XII.

A sem nem dijazott, sem meg nem vett pályaterveket szerzőik a közszémlére kitüzött határidő leteltétől számitott 14 nap alatt a benyujtási elismervény visszaadása mellett átvenni és elvitetni tartoznak; s ammennyiben e kötelezettségüket nem teljesitenék, terveik felett a fővárosi közmunkák tanácsa minden felelőség nélkül tetszése szerint fog rendelkezhetni.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1900. évi január hó 25-én tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes,
alelnök.

Rupp Imre,
ministeri tanácsos.

E felhivás folytán a kitüzött határidőben összesen 18 pályamü érkezett be.

A biráló bizottság következőleg alakult meg:

Elnök:

báró Podmaniczky Frigys;

tagok:

Rupp Imre, min. tanácsos, a főv. közm. tanácsának előadója;

Bakos János, a főv. közm. tanácsának müszaki osztályának főnöke;

Hauszmann Alajos és Quittner Zsigmond, a főv. közm. tanácsának küldöttei;
Czigler Győző és Heuffel Adolf, a székesfőváros közönségének küldöttei;
Lechner Ödön, az orsz. magy. képzőművészeti tanács küldöttje;
Schulek Frigyes, a magy. mérnök- és építész-egylet küldöttje;
Jegyzőül a biráló bizottságba Francsek Imre, min. főmérnök küldetett ki.

A bizottság birálatát, a pályatervek ismertetése gyanánt is, szószerint ide iktatjuk:

A Szent Gellért elhelyezésére vonatkozó pályatervek birálata.

A Szent Gellért szobor elhelyezésére és környezetének művészi kiképzésére a fővárosi közmunkák tanácsa részéről 231/1900. szám alatt kiirt pályázat folytán beérkezett pályaterveket a pályázati feltételek értelmében megalakult biráló bizottság 1900. évi április hó 3-, 20- és 24-én tartott üléseiben beható vizsgálat és tanulmány tárgyává tevén, ezen pályatervekre vonatkozó birálatát a következőkben foglalja össze:

1. 1649. szám. „Befejezetlen terv“
3 lap vázlat.
Tervleirás, költségvetés nélkül

Mint a jelige mutatja, a szóban forgó pályaterv vázlatszerüen van papirra téve, melyből csakis a szobor elhelyezése és a hegyoldal burkolása vehető ki. A hegyre vezető lépcsőzet megoldatlanul marad, ennek folytán a szóban forgó terv komolyabb birálat tárgyává nem tétetett.

2. 1650. szám. „A létért való küzdelem“
3 rajzlap, tervleirás, költségvetés.

Ügyes kézzel, naturalistikus építészeti irányban rajzolt tervezet, mely szerint a szobor egy 5 méter magas, emberfej és vizmedenczével kombinált portamensen a hid tengelyében áll. A szobor hátterét 10 méter magas elyptikus alaprajzú hátulról zárt oszlopcsarnok képezi.

A hegyre vezető lépcsőzet a szobor két oldalán tervezett 28 méter magas toronyszerü épitményben csigaszerüen nyer elhelyezést. A lépcsőzetnek a tervezet szerint való alkalmazása gyakorlati szempontból jelen esetben meg nem engedhető. A két lépcsőtorony viszonyitva a középső csarnokhoz, tul magas aránynyal bir.

Tervező a kiviteli költséget 250.000 koronával irányozza elő.

Hozzávetőleges számitás szerint az előirányzott költséggel a tervezett művet létesiteni nem lehet

3. 1651. szám. „ “

2 drb tervrajz, tervleirás és költségvetés.

Tervező a szobrot a hid tengelyében 20 méter sugárral irott félkör mentén a 6 méter magasságban létesitett nyughelyen 3 m. magas szikla talapzatra állitja.

A szobor környezetét támfalak és lejtős feljárók képezik.

A tervezett lejtős feljárókon az útszin felett 20 m. magasságban fekvő gyalogút meg nem közelithető, s ennek folytán tervező a hegyre való közlekedést nem oldatta meg.

A tervezett épitmény épitészeti kiképzése ugy egészben, mint részleteiben kevés művészi érzékről tesz tanuságot.

A tervező azon szándéka pedig, hogy a Szent Gellért szobor alá, útszinben még egy szobrot állit indokolatlan.

Költségvetése szerint a kiviteli költség 170,000 koronával van előirányozva, melyből a tervezet előállitható.

4. 1652. szám. „Tavasz“

4 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

A szobor a hid tengelyében az útszin felett 5·70 méter magasságban 40 méter hosszu egyenes terass közepén áll, melynek hátterét loggyával koronázott két toronynyal határolt 26 méter hosszu, 8.00 méter magas támfal képezi.

A terassokra s igy a hegyre is részint nyilt részben fedett és részben a tornyok belsejében tervezett csigalépcsőn juthatni.

A szabad lépcső karok 2 m. szélesek s ezek a tornyokban 1 m széles csigalépcsővé szükülnek.

A tervezet ügyes kézzel van rajzolva, kár, hogy a részletek kiképzésével annyira eltagozta és elaprózta az épitményt, hogy monumetális jellegét elvesztette. Hibája ezenkivül a tervnek még az is, hogy lépcsőzetét a tornyokba való beszoritás által a nagy közlekedésre felette alkalmatlanná tette.

Előállitási költségét tervező 249.990 korona és 01 fillérre számitja.

Hozzávetőleges számitásunk szerint a tervező által számitott összegből előállitható.

5. 1653 szám „A ki mit bir“

5 rajzlap, tervleirás és költségvetés.

25 m. magas támfal mellé épitett nyilt lépcső, mely az út felett 9·50 m. magasságban elhelyezett szoborig 3 m. széles két karu, attól kezdve a hegyen levő gyalog útig ugyanoly széles egy karú.

A lépcső északi oldalán a támfal tövében az útszinben mintegy 230 m² területü parkot tervez.

A tervezet csupán a lépcsőzet és támfal megoldására terjeszkedik ki minden müvészi felfogás és részlet kiképzés nélkül, ugy, hogy a szobor nélkülözi azt a müvészi környezetet, mely a hid axisának méltó befejezést adna

A tervezett mű a költségvetés szerint 461.000 koronába kerülne. Az indokolatlanul nagy dimensiokban tervezett támfalak létesitése esetén tényleg a tervező által számitott költségbe kerülne.

6. 1654. szám. „Turul."

3 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Járdáról a hid tengelylyel párhuzamosan két egyenes karú lépcső indul fölfelé 5·00 mtr magas nyughelyig három egymás fölé helyezett vizmedenczét szegélyezve. A lépcső innen jobb és balra fordul ¼ köriv alakban, tovább vezet 19·50 mtr magas terassra, a hol a hidtengelyben áll Szt. Gellért szobra.

A szobor hátterét és környezetét gloriette-szerü épitmény alkotja.

A lépcső karok szélessége 4·00 és 2·50 mtr között váltakozik.

A tervezet ugy egész compositiojában mint részleteiben gyakorlott és komoly művészi felfogásra vall.

A művészi hatást nem a részletek kiaknázásában, hanem a tömegek ügyes csoportositásában és elrendezésében keresi.

Igen helyesen, figyelemmel volt a természet adta helyi viszonyokra, mert a déli szikla csoporthoz valamint az északi oldalon tervezett támfalhoz való csatlakozás a tervezet szerint ugy gyakorlati, mint aesthetikai szempontból helyesen megoldható.

A tervezet hátrányául szolgál azon körülmény, hogy a méreteiben aránylag nem nagy szobrot túlságos magasra helyezi s igy az részleteiben csak is a lépcsőzet felső részéről és a nyughelyről volna élvezhető s hogy az épitményt oly glorietteszerű, motivummal koronázza, mely inkább helyén való volna egy hegycsúcson, vagy hegygerinczen, mint a hegy oldalában, hol az. áttekinthetőséget a mögötte tovább emelkedő hegyoldal elzárja

A lépcsőn való kényelmes közlekedés szempontjából kivánatos volna az 5·00 m. magasságig vezető első lépcsőket legalább egy nyughelylyel megszakitani.

Tervező szerint haraszti követ használva 272096 koronába, sóskúti kőből 246.623 koronába kerülne az épitmény.

Számitásunk szerint a tervezett mű, tekintettel a faragott kő nagymérvü alkalmazására sóskúti kőből is

többe kerülne, mint a hogy azt tervező haraszti kőből számitja.

7. 1655. szám. „Szorgalom“

4 rajzlap, tervleirás, költségvetés nélkül.

Tervező a szobrot a járda felett 17.00 mtr magasan fekvő nyughelyen lévő fülkébe helyezi.

Lépcsőzete 2·50 mtr széles karokból áll, melyek meglehetős meredeken és kevés nyughelylyel vezetnek két irányban a 26.00 mtr magas platóig.

A hegyoldal 60.00 mtr hosszban burkoltatik.

A tervezet ugy egészében, mint részleteiben száraz, kevés művészi felfogást árul el; épitészeti formái kezdetlegesek.

A szobor művészies elhelyezésére tervező kevés gondot fordit.

Lépcsői felette hosszú és igen kevés nyughelylyel tagozott karokból állanak, s e miatt a közlekedésre fárasztóvá lesznek

Költségvetése nincs.

8. 1656. szám „140·000 korona.“

3 tervrajz, 1 távlati kép.

A tervezett mű jellegzetes alkotó részét egy 60·00 mtr hosszú és 22 mtr széles támfal képezi, melynek déli része egy bástyaszerű, felül kupolás csarnokkal zárt kiugrásban végződik, az északi része pedig a hegyre vezető lépcső által van határolva.

A támfal előtt 6·00 mtr magas niveauban a hid tengelyére symetrikusan elhelyezve 20·00 mtr hosszú loggya-szerü épitmény áll, melynek középső nyilásában foglal helyet a szobor

A hegyre vezető egy karu lépcső 3·00 mtr széles és a közlekedésre alkalmasnak mutatkozik.

A tervezett mű látható része faragott kővel, falsikjai nyers téglával vannak burkolva.

Tervezet igen egyszerű, s alapjában véve czélszerűen oldja meg a programm kivánta feladatot, azonban művészi conceptiója, melyet a támfal elé épitett loggyaszerű épitményben kiván tervező érvényre emelni, eltévesztett arányai miatt már nem tud a terv gyakorlati részével lépést tartani.

Ugyanezen okból kifogás tárgyát képezi a lépcsőzet kezdetének kiképzése is s az egész épitménynek a hid tengelyére való ferde elhelyezése.

Tervleirás és költségvetés hiányzik.

9. 1657. szám. „Legenda“.

5 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Tervező a hid tengelyében a szabályozási vonalon belül 4·00 mtr magas és mintegy 15·00 mtr mély, elől

körivvel határolt terrast alkot, melynek hátulsó részében kapuszerü mélyedésben foglal helyet a szobor.

A hegyre vezető lépcsőzet a szobor két oldalán kezdődik és 2·00 mtr széles karokban, részben nyitva, részben fedve halad a 26.00 mtr magas platóig, melyen egy 32·00 mtr átmérőjü félkörü, fülkékkel koszoruzott terasst létesit.

Az épitmény középső részét a Jáki templom homlokzatára emlékeztető kapuzat alkotja, melyet két oldalról kupolás csarnokkal koronázott donjonok határolnak.

Tervezet ugy egészében, mint részleteiben igen festői megoldást tüntet fel, részletei azonban annyira dominálnak, hogy monumentális hatását elveszti.

Kár, hogy a tornyok kedvezőtlen végződése nem sikerült.

Gyakorlati szempontból a lépcsőzetnek az épitmény belsejében való elhelyezése a szabad közlekedés szempontjából hibáztatható s helyesebb lett volna a lépcsőzetet a szobor hátterét képező architekturától teljesen külön választani.

Hátránya továbbá e tervezetnek még az, hogy nagyon mélyen hatol be a hegy belsejébe s ez által nemcsak megnehezeti a meredek sziklák alkotta környezetbe való átmenetet, hanem felette költségessé teszi annak létesitését.

Előállitási költségét tervező 250.099 koronára teszi, mely összegből a létesitendő mű, tekintettel nagy arányaira, nem volna előállitható.

10. 1658. szám. „Erzsébet.“

3 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Tervező a szerpentin út torkolatánál lévő szabályozást módositja; a tervezet egy a hid tengelyére merőleges 70·50 mtr hosszu és 33·09 mtr magas három nagy félgömbölyü és két kisebb négyszegletes fülkével és gazdag architecturával tagozott támfalból s azon kivül két oldalon a simetrikusan elrendezett 5·00 mtr széles karú lépcsőzetből áll, mely részben a támfal mentén, részben azon kivül a sziklába vájva vezet a hegyre.

A szobor a már emlitett fülkék középsőjében az architectum központjában az út felett 15·00 mtr. magasságnyira foglal helyet.

A leirt tervvel kapcsolatban tervező az Örökimádás templomának elhelyezését is megkisérli oly formán, hogy a szóban forgó templomot a leirt alépitmény fölött levő 33·00 mtr magas terassra a hid tengelyébe állitja.

Tervező az Örökimádás templomának a Gellérthegy oldalán leendő elhelyezésének eszméjéből kiindulva oldotta meg a hegyoldal nagyszabásu dekorálását, melynek az

esetben volna létjogosultsága, ha a szóban forgó templom a tervező által javasolt elhelyezést nyerne, mely esetben a tervezett mű a templomnak mintegy alépitményét képezhetné.

A tervezett alépitmény, mely a jelen esetben a kitüzött feladat megoldását és a birálat tárgyát képezi nagy arányaival és részleteivel elérte volna a hegyoldal nagyszabásu architektonikus diszitésére törekvő czélját azon esetben, ha a szóban forgó templomnak tervezett módon leendő elhelyezése szerencsés eszme volna. Azonban a templomnak a hegyoldal lejtőjén tervezett módon történt elhelyezése a bizottság nézete szerint, a hegy terepviszonyaira való tekintettel kizártnak tekinthető.

Különösen sikerült tervezőnek a lépcsőzet nagyszabásu elrendezésével a hegyoldal festői kiképzését megoldani. A tervezetben lefektetett eszmék kifejtése közben azonban a szobor elhelyezése csak mint alárendelt kérdés nyert megoldást.

A tervezet hátrányára szolgál azon körülmény, hogy a mű kivitele helyiviszonyokból kifolyólag nagy technikai nehézséggel volna egybe kötve és jelentékeny pénzáldozatot kivánna.

Tervező az épitési költséget 291.909 koronára számitja, mely összeg tekintettel a létesitendő mű nagy arányaira, az alkalmazandó épitő anyag jó minőségére s a nagy mérvű sziklabontásra, számitassunk szerint nem volna elengedő.

11. 1659. szám. „Egyesült erővel“

2 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Tervező a hegyoldalt egy 50·00 mtr hosszú és 10·00 mtr magas támfalszerü épitménynyel burkolja, mely fölött egy 2·50 mtr széles és 50·00 mtr hosszú terass foglal helyet. A terass közepén a hid axisától kissé délfelé elmozditva fülkeszerü mélyedésben áll a szobor.

Lépcsőzete a közepén 10 mtr széles karral indul meg s az első nyughelytől kezdve két irányban 3·00 mtr széles lépcsőkarokkal halad tovább a terassra, majd innen a hegyre, a lépcsőzet felső részének megoldásánál, mely 15·00 mtr. magasságban végződik, tervező a helyi viszonyokat nem vette figyelembe s igy a hegyre való jutás az általa jelzett módon el nem érhető.

A részleteiben szépen és művésziesen megrajzolt tervezet gótikus részleteivel annyira elaprózza a mű középső részét, hogy annak mommentális kiképzéséről szó sem lehet. Hátránya a tervezetnek továbbá még azon körülményben nyilvánul, hogy a hegyre való jutás a terven jelzett módon nincs megoldva s lépcsőzetének iránya az alsó nyughely fekszinében tulságos takarékos-

ságból kedvezőtlenül törik meg s végül a szobornak a hid axisán kivül indokolatlanul történt elhelyezése

Az épitmény költségét tervező 177.280 koronában tünteti fel, mely összegből tekintettel a nagymérvü faragott kő alkalmazására alig lehetne a tervet megvalósitani.

12. 1660. szám „Kevésért jót."

2 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Alapeszméjében hasonló megoldást mutat, mint az előbbi terven látható. Csupán annyiban tér el az előbbeni tervtől, hogy a lépcsőzet megoldását már a járda fekszinében kezdi, s hogy az épitmény középső részére a szobor mellett két toronyszerü épitményt létesit.

A szobor itt is egy fülkeszerü csarnokban áll s a szobor szemlélhetőségét az eléje tervezett kiugró erkély korlátozza.

A hegyre vezető lépcsőzet befejezése itt is megoldatlan.

Épitészeti kiképzésében kevés a monumentalitás és nyers téglaburkolattal kivert részletek nem nyujtanak segédkezet a különben is elaprózott és szaggatott architecturának komolyabbá tételére.

Lépcsőzete a kedvezőtlen iránytörések miatt ugyanazon kifogás alá esik, mint az előbbi tervnél részletezetett.

Alaprajzi ábrázolásában a második lépcsőkar kimaradt.

Az épitmény mintegy 45·00 mtr hosszban burkolja a hegyoldalt.

Előállitási költségét tervező 215.347 koronában számitja, a mely összegből, tekintettel az egyszerü kivitelre az épitmény kivehető volna.

13. 1661. szám. „Pietas."

3 tervrajz, két távlati kép, tervleirás és költségvetés.

Tervező a szabályozási vonalat a hiddal szemben eső részen nem tartja be s a középső részen a lépcsőzet mintegy 7·00 mtrre ugrik a szabályozási vonalon kivül.

A tervezet egy symetrikus architektonikus megoldást tüntet fel, melynek középső részét egy a hidpilonokkal egyenlő magasságu toronyszerű épitmény alkotja, melynek belsejében 17·00 mtr. magasságban a hid tengelyébe állitva foglal helyet a szobor.

Az épitmény két oldalán két kisebb 21·00 mtr. magas torony képezi az architektonikus átmenetet a két oldalról és középről kiinduló lépcsőzethez.

Tervező az északi oldalon megkivánt támfalat mellőzte.

Lépcsőzete szabad és 3·00 mtr. széles karokkal halad 17·00 mtr. magasságig, honnan a hegyre való feljutást

egy külön s az előbb leirt épitménytől függetlenül álló lépcsőzettel oldja meg.

A menyire sikerült tervezőnek a minden irányból jövő gyalogforgalom czéljára szolgáló lépcsőzetet létesiteni, ép oly mérvben ártott ezzel a hegyoldal monumentális kiképzésének. A lépcsőket magában foglaló falhomlokzata három monumentális toronyszerű épitménynyel van tagozva, melyek nagy arányainál fogva a hid pilonjaival összefüggéstelen torony csoportot képeznek s a meredek hegyoldal közelségénél fogva nem érik el azt a hatást, melyet tervező azoktól várt.

Nem gondoskodott tervező a serpentin-út felő eső támfalról, továbbá a déli oldalon a meredek szikla csoporthoz való csatlakozásról

A szobornak a középső torony csarnokszerű belsejében tervezett elhelyezését is az esetben sikerültnek lehetne mondani, ha annak magassága arányban állana a szobor méretével.

Kedvezőtlen megoldása a tervnek még azon része, hogy a lépcsőzetek egy részét a szabályozási vonalon kivül helyezi s ez által a hidfő előtti teret megszűkiti.

Épitési költségét tervező 224.350 koronában számitja, mely összegből a szóban forgó épitmény, tekintettel nagy arányaira s a használandó nemes anyagra, számitásunk szerint létesithető nem volna.

14 1662. szám. „)“

5. tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Tervezet egy 50.00 mtr. támfalszerű épitményt tüntet fel, melynek homloklapja 2.00 mtr. széles kétkaru lépcsőzettel és vizesésekkel van tagozva.

A közepén kiinduló kétkaru lépcsőzet 20 00 mtr. magasságban egy nyughelyen találkozik, hol egy 4.00 mtr. magas sziklatalapzaton áll a szobor.

E nyughely fölött 24.00 mtr. magas fekszinben egy nyitott, kupolával zárt csarnok áll, mely mintegy koronázatát képezi az egész épitménynek.

E csarnok belsejében és oldal fülkéiben nyer elhelyezés a vizeséseket tápláló medencze és elektromotoros szivattyu.

Tervezet elég praktikusan oldja meg a feladat azon részét, mely a hegyre való közlekedésben nyilvánul.

A szobor elhelyezése tulságos magasságánál fogva nem megfelelő Az egész épitményben ugyan elég monumentális, de kevés művészi hatás nyilvánul s ezt a tervező is érezte, mert az összhatás fokozását nagy mérvű vizesésekkel óhajtja elérni, pedig véleményünk szerint ez az alkalmazott módon el nem érthető.

Előállitási költséget tervező 203.270 koronába számitja, melyből a tervezett épitmény számitásunk szerint nem valósitható meg.

15. 1662. szám. „*)“

4 tervrajz, tervleirás és költségvetés.

Az előbbi tervezettel rokon megoldást tüntet fel, mely abban különbözik az előbbenitől, hogy 8·00 mtrrel rövidebb kiterjedésü, két karu lépcsőzete nem a középen, hanem kétoldalt kezdődik s a szobrot a 7·00 mtr. magas első nyughely szélére a hid axisába állitja.

A lépcsőzet támfal sikjai itt vizesésekkel vannak élénkitve. Lépcsőzete 24.00 mtr. magasságban végződik.

A terven a szobor elhelyezése jóval kedvezőbb megoldást nyer azonban az egész mü összbenyomása kevésbé sikerült, mint az előbbi terven látható.

Előállitási költsége tervező szerint 235.702 koronába kerülne, mely összegből a tervezett mü számitásunk szerint előállitható volna.

16. 1663. szám. „Buda.“

3 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Tervezet szerint a hidfővel szemben 30·00 mtr széles és 21·00 mtr magas támfalszerü két kerek tornyocskával hangsulyozott kiképzés van, melynek közepén egy 16·00 mtr átmérőjü, félkörrel zárt 6·50 mtr mély fülkeszerü mélyedés közepén elhelyezett kápolna csarnokban áll a szobor.

Az épitmény északi oldalán indul ki a 2·50 mtr széles nyughelyekkel tagozott egy karu szabad lépcsőzet, mely 15·00 mtr magas nyughelyig vezet, honnan lejtős uton halad tovább a hegyoldalon a 21·00 mtr magasságban levő középső nyughelyig.

A lépcsőzet támfala egyszersmind a programm kivánta serpetin út támfalát alkotja.

A szobor déli oldalán rövid lépcső karon 2·50 mtr magas nyughelyre jutni, honnan lift vezet a fentebb emlitett magasságára.

Az épitmény középső része faragott és termés kővel, a lépcsőzet támfala pedig termés és faragott kövön kivül nyers téglával van burkolva.

Tervezetben azon — az ügyes kézzel és szépen megrajzolt — alapeszmét, mely szerint a szobor és annak háttere a hidtengelylyel szemben levő hegyoldal diszét képezze s hogy a hegyre vezető lépcső ettől elkülönitve a serpentin ut felé eső támfalból fejlesztessék ki, sikerültnek találjuk.

Nem mondható ugyanez az eszme részletes kiképzéséről, különösen azon oknál fogva, hogy a szobrot egy kápolnaszerü épitmény alá egy alagutszerü nyilásba

helyezi, miáltal a hegyoldalt disziteni hivatott homlokzat egy megkezdett és abbanhagyott alagutszerü nyilás jellegét viseli magán s hogy a középső épitmény sikja nem áll merőlegesen a hid tengelyére.

Előállitási költségét tervező 234.600 koronára számitja, mely összegből számitásunk szerint a tervezett mű előállitható volna.

17. 1664. szám. (rajzolt fehér kereszt.)

3 tervrajz, 1 távlati kép, tervleirás, költségvetés.

Tervezet egy 58·00 mtr hosszu, támfalszerü épitményt tüntet fel, melynek két oldalán két 24·00 mtr magas toronyszerü épitmény áll.

Lépcsőzete a hid axisában indul meg s az első nyughelyen két 2·50 mtr széles karra oszlik s vezet fel a 20·00 mtr magas platóig.

A szobor a lépcsőzet első nyughelyén foglal helyet, melyet egy reliefekkel diszitett 6·00 mtr magas támfal s egy 20.00 mtr magas obeliszk elé állit.

Tervezet jellemző s utóbbi tervektől eltérő sajátsága abban nyilvánul, hogy a tornyok között látható hegyoldalt a már emlitett támfal fölött minden diszités és burkolás nélkül szabadon hagyja.

A csinosan kiállitott tervezet azon lényeges hibában szenved, hogy az épitmény hidaxisába eső középső része ugy arányaiban mint részleteiben eltörpül a serpentin-út felé eső hegyoldal 15·00 mtr magas burkoló fala mellett, s továbbá hogy a szobor főalakját alig 3·00 mtr magasságban helyezi a járda fekszine fölé, a mely körülményből kifolyólag nagyobb távolságról nézve az kellően nem juthat érvényre.

Előállitási költségét tervező 270·000 koronába számitja, mely összegből a tervezett mű előállitható volna.

18. 1665. szám (fekete kereszt).

4 tervrajz, tervleirás, költségvetés.

Egyedüli tervezet, mely lehetőleg kevés architekturával kisérli meg a programm kivánta megoldást.

Mint a hogy a tervezetből kivehető, a megoldás jellegzetes részét egy 3·00 mtr szélességü lépcsőzetes és támfalak közé fogott út alkotja, mely a 32·00 mtr magas fekszinben egy arányaiban elhibázott hemiciklussal zárt nyughelyre vezet.

Tagadhatatlan, hogy a szépen megrajzolt tervezetben eredeti és a többi tervtől teljesen eltérő felfogás nyilvánul, s ha jelen esetben nem az Eskütéri-hid tengelyébe eső hegyoldal művészi kiképzéséről, hanem csupán csak egy bizonyos hegyre vezető-út megoldásáról

volna szó, ugy a szóban forgó tervezet nagyobb elismerésre tarthatna igényt.

A szobor a hid tengelyében az útszin felett 6·00 mtr magasságban a lépcső támfala előtt nyer elhelyezést.

Előállitási költségét tervező 236·572 koronába számitja.

A pályaterveket az azokban kifejezett eszméket tekintve három csoportba oszthatjuk:

Az első csoportban a centralis és symetrikus elrendezésü épitészeti kiképzésü terveket látjuk, s legtöbb pályázó ezen irányban haladva kereste a megoldáshoz vezető utat. Ilyen tervek: „1900.“ „Tavasz“ „Turul“ „Szorgalom,“ „Egyesült erővel,“ „Kevésért jót,“ „Pietas,“ „Erzsébet,“ „)“ és „•)“ „Fehér kereszt,“ „Legenda“ s „A létért való küzdelem“ jeligés tervek.

A második csoportba sorozhatók „140.000 korona“ és „Buda“ jeligés tervek, hol a központot architektonikus kiképzés alkotja, a lépcsőzet azonban féloldalt van elhelyezve.

A „Fekete kereszt“ és „Ki mit bir“ jeligés tervek képviselik a harmadik csoportot, melyekben lehetőleg kevés architekturával a természetadta helyiviszonyok felhasználásával s a hidtengely hangsulyozásának mellőzésével a lépcsőzet is egyoldalu megoldást nyert.

Visszapillantva az elbirált pályaterveken alulirott biráló-bizottság sajnálattal konstatálja, hogy azok között oly tervet, mely a programmban kifejezésre jutott intentióknak mindenben megfelelne, mely a gyakorlati szempontokat a természet adta festői helyi viszonyokkal művészi felfogással egy egységes szép képpé tudta volna egyesiteni, mely az arányaiban hatalmas eskütéri-hid tengelyének művészi lezárását s a hidfővel szemben levő meredek sziklafal monumentalis kiképzését s ezzel kapcsolatban a Szt.-Gellért szobor művészi elhelyezését megengedhetővé tette volna, nem talált.

A pályázat ezen meddősége a biráló bizottság véleménye szerint abban leli magyarázatát, hogy a szóban forgó feladat művészi megoldását egyrészről a helyiviszonyokból folyó fizikai nehézségek, más részről pedig az ott elhelyezendő Szt. Gellért szobornak előzetesen megállapitott méretei, felette megnehezitették. A tervező művész fantáziájára nehezedő körülményekkel való küzdelem a beérkezett tervekből világoson látható.

Alulirott biráló-bizottság ezek után ismételten egybevetve a megbirált tervek előnyeit és hátrányait, a pályázati felhivás V. pontja értelmében, melynél fogva a kitüzött pályadijak a viszonylag legjobbnak talált két tervnek feltétlenül oda itélendők, a következőleg határozott:

A 2000 koronás első dijat szótöbbséggel a „Turul“ jeligés tervnek; az 1000 koronás második dijat szintén szótöbbséggel az „Erzsébet“ jeligés tervnek itélte oda.

A jeligés levelek felbontatván konstatáltatott, hogy az első pályadijjal jutalmazott „Turul“ jeligés terv szerzői: Kallina Mór és Árkay Aladár épitészek; a második dijjal jutalmazott „Erzsébet“ jeligés pályaterv szerzője: Alpár Ignácz épitész.

A biráló-bizottság tekintettel a pályázati felhivás VIII. pontjában jelzett a fővárosi közmunkák tanácsának azon jogára, melynél fogva a nem dijazott tervek közül egy vagy két pályatervet egyenként 500 koronárt megvásárolhat a „Buda“ és „rajzolt fekete kereszt“ jeligés terveket az azokban megnyilatkozó eredeti művészi felfogásnál fogva, a fővárosi közmunkák tanácsának megvételre ajánlja.

A bizottság a dijazott és megvételre ajánlott terveken kivül, nehány tervben a kitüzött feladat komoly megoldását czélzó törekvést is legalább erkölcsi jutalmazásban részesiteni kivánta, s ezért a „rajzolt fehér kereszt“, „Pietas“ „Legenda“ és „140.000 korona“ jeligés terveket dicséretben részesiti.

Kelt Budapesten, a biráló bizottságnak 1900. évi április hó 24-én tartott üléséből.

Francsek Imre,
biz. jegyző.

báró Podmaniczky Frigyes,
biz. elnök.

Ezen előzmények után műszaki osztályunknak adtunk utasitást, hogy mint már, figyelemmel a pályázat eredményére is, kiviteli tervet készitsen, mely felhivásra az osztály két vagylagos tervet mutatott be, könnyebb tájékozódás végett plastikai mintázatban is.

Az egyik centralis és symmetricus elrendezésü építészeti kiképzést ábrázol s Francsek Imre, kebelbeli minister főmérnöktől származik. Ez a terv alapeszméjére nézve megegyezik a műszaki osztály legelső tervével, mely még a pályázat kiirása előtt készült. A pályázatra beérkezett 18 terv tulnyomó nagy részben szintén ebből az alapeszméből indul ki és ebben keresi a feladat megoldását A kérdéses Francsek-féle kiviteli tervbe felvett kiképzés merőlegesen helyezkedik az eskütéri hid tengelyére; toronyszerü záró épitményeivel együtt a hegyoldalt hosszban 47 mtrre és magasságban 23 mtrre burkolja. A méreteiben és tagozásában monumentalis két torony, melyek egyikében felvonó, másikában pedig nyilvános illemhely volna berendezhető, keretét képezi ugy a vizeséssel és terassokkal ékitett lépcsős gyalogutnak, mint magának a szoborműnek is, mely az út (hidfeljáró) 4 mtr. magasságban fekvő nyughely külső szélére van állitva Ezen terv kiviteli költségei mintegy 440.000 koronára rugnának.

A másik vagylagos terv Bakos János, osztálytanácsos conceptiója. Alapeszméje: simulni a természet meglevő nagyszerü alkotásához és ehez képest a hegyoldalt lefelé is parkká fejleszteni, melynek kapuja közel az út szinébe jön. A terv a meredek hegyoldalt a szükséges lépcsős utakkal, vizeséssel, kerti épitményekkel ugy tagolja, hogy egyrészt a szobor megfelelő helyet nyerhessen, másrészt pedig az egész elrendezés a hidról nézve oly festői tájképet nyujtson, melyben a természet és művészet kezet fognak a szép harmonicus emelésére. A hegyoldal 120 mtr hosszban van a rendezés keretébe felvéve, középen, a hid tengelyvonalában a szoborral, mely 22·50 mtrre állana az út szine felett. A költséget a tervező eredetileg 300.000 koronába irányozta elő.

Tárgyalva e terveket, a nézetek meglepő egyértelmüséggel találkoztak abban, hogy egyrészt a Szent-Gellért-szobor magassága, a megejtett próbák eredményéhez képest, az eddig megállapitott 3 mtr helyett 6 mtr legyen; hogy másrészt a szobor környékének rendezésére a parkszerü

megoldás minden más megoldásnak feltétlenül felette áll és a támasztható igényeket nemcsak viszonylag elégiti ki, de általában is a keresett művészi szinvonalon áll. Kivitelre tehát Bakos János osztálytanácsosnak fenntebb vázolt tervét fogadtuk el, mely a Gellérthegy ezen oldalát a lábánál elvonuló hidfeljáróig kies parkká czélozza átalakitani.

Csak egyes kisebb jelentőségü részletekre merültek fel észrevételek, melyek oda irányultak, hogy a különben is szük határok között mozgó épitészeti alkatrészek még összébb szoritandók, nevezetesen a bejáratnál gondolt oszlopok, ugyszintén a serpentin-út éjszaki könyökhajlásánál képzelt gloriette mellőzendők, a vizesés egy barlangszerü nyilás képzésével módositandó, végre a szobor az út szine felett 34 mtrre levő arra a nyughelyre állitandó, mely pergolakerettel van tervezve, egyszersmind pedig e pergola monumentalisabb kiképzésben részesitendő.

Az ezen észrevételekre való figyelemmel átdolgozott plasticus terv fénykép-felvételét, mely technikai nehézségek miatt tökéletes nem lehetett ugyan, de a tájékozódást mégis előmozditja, — továbbá a helyszinrajzot érdekesnek látjuk ide mellékelve közölni, constatálva, hogy kivitelre ezt a tervet fogadtuk el, azzal, hogy

1. a szobor helyét hátulról övező pergola oszlopai a körszelet arányában osztandó szét és befejezésül archidrávál boritandók;

2. a vizesés sziklahasadék-jellege mélyebb bevágással még élesebben képzendő ki, hogy művészeti hatása környékének képében viz nélkül is elengedően érvényesüljön.

Ugyanezen értelemben a székesfőváros közönsége is hozzájárult a terv végrehajtásához, kikötésünkhöz képest magára vevén az ültetvények előállitását, továbbá a vizesés táplálására és a létesitendő ültetvények öntözésére szükséges vizvezeték s a kandelaberekhez szükséges légszesz csövek lefektetését s annak idején a kész rendezés fentartását.

Az ekként reánk háruló kiviteli költségek mindössze 471.492 korona 83 fillérre vannak előirányozva.

Ugy a tervet, mint a költségvetést kötelességünknek ismertük a ministerelnök urnak is bemutatni. Ezen alkalommal, tekintve, hogy a jelen fejezet bevezetésében előadott okokhoz képest a rendezés szükségét egyenesen az esküténi hid épitése és a Szent Gellért szobor ide helyezése idézte fel, a kimutatott költségnek a hidak épitési alapjából leendő engedélyezését kértük, tájékoztatva a ministerelnök urat arról, hogy azon 2,902.904 koronával szemben, mely a két hiddal kapcsolatos feljárók épitésére és a környék rendezésére eredetileg is számitásba vétetett s tehát elfogadtatott, részint körültekintő gondosságunk, részint kedvező ajánlatok elérése folytán mintegy 200.000 koronának a megtakarit ására biztos kilátás van, voltaképen tehát csak a további 271.492 korona 83 fill. képezne oly ujabb kiadást, mely a rendezési költségek eredetileg számitott mérvét meghaladja. Kérésünk indokolására kiemeltük továbbá azt a körülményt, hogy a szóban levő rendezés oly alkotás jellegét viseli magán, melytől a költség az adott viszonyok között valóban nem vonható meg, hacsak fél uton megállani nem akarunk. Végül szükségesnek láttuk a ministerelnök úr előtt reámutatni arra, hogy a Szent-Gellért-szobor a rendezés keretében oly elhelyezést igényel, melyben az a művészi szempontoknak megfelelve csak ugy érvényesülhet, ha legalább 6 mtr magas lesz. Ezt a tett kisérletek mindenkinek a véleménye

A Szent Gellért-szobor környéke.

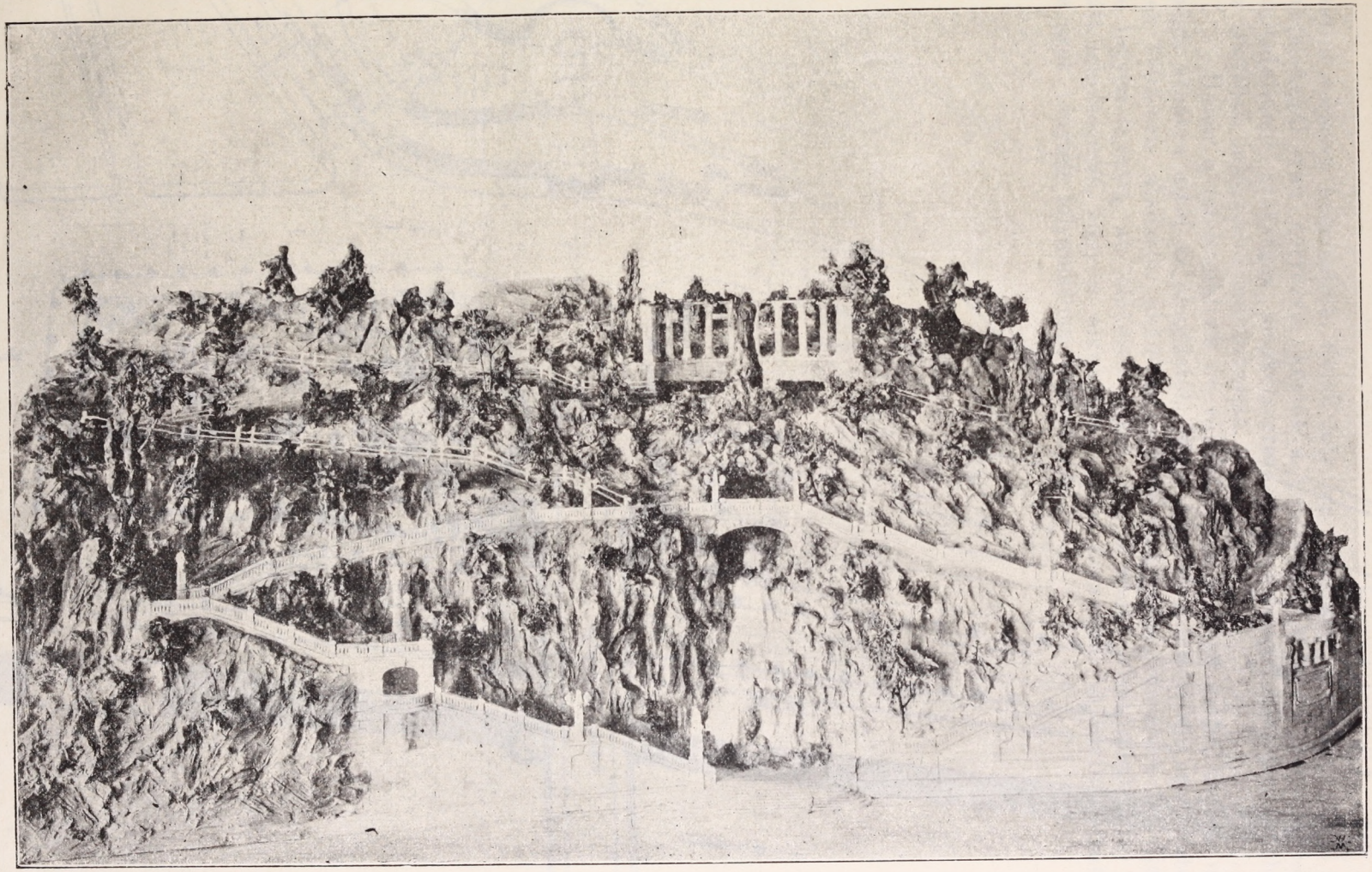

A szent Gellért-szobor környékének helyzetrajza.

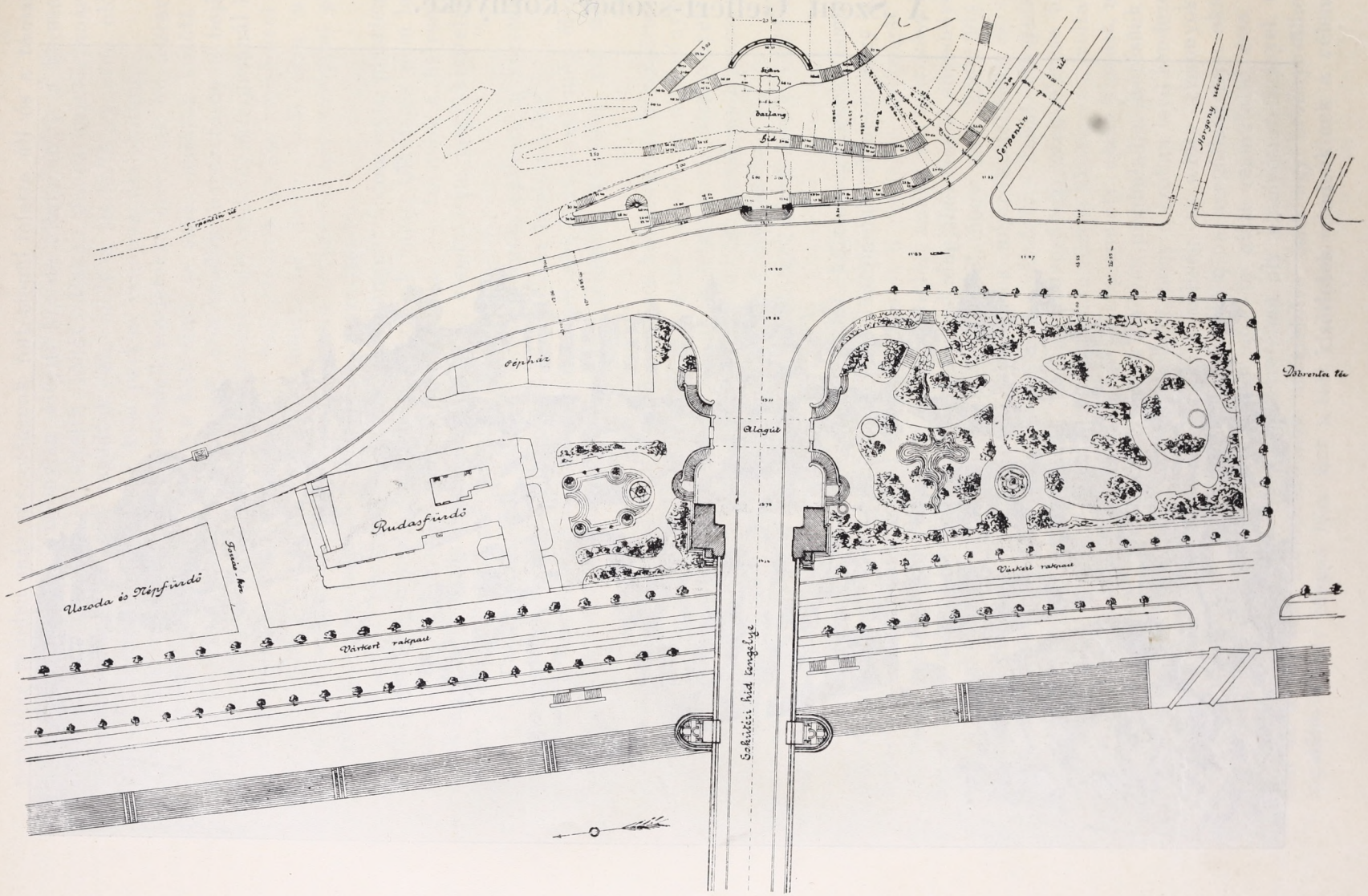

szerint teljesen beigazolták. Ebből folyólag, minthogy a szobor csak 3 mtr magassággal van tervezve, kértük a ministerelnök urat, hogy e méret mulhatatlanul szükséges megkétszerezésének eszméjét felkarolni és ebben az irányban intézkedni méltóztassék.

Habár a ministerelnök úr válaszát csak a folyó évben kaptuk meg, mégis áthatva attól az óhajtástól, hogy mire az eskütéri-hid rendeltetésének 1902-ben átadatik, akkorára a Gellérthegyoldal rendezése is teljesen be legyen fejezve, az előkészületeket még a mult évben megtettük. Igy vált lehetségessé, hogy a munkákat már a tavaszszal vállalatba adhattuk és azok tényleg folyamatban vannak.

V.

A Halászbástya rendezése.

Schulek Frigyes tanár tervei szerint az állam és a székesfőváros közös költségén létesülő s végrehajtásunkra bizott rendészeti műveletnél, mely tudvalevőleg a Mátyás templomhoz méltó környezetet s keretében egyszersmind a Szent István szobornak is helyet adni van hivatva, a munkálatok a mult évben programmszerüleg főkép a déli bástyakar és a főherczeg Albrecht útról felvezető monumentalis nagy lépcső megépitésére voltak irányozva.

Jelesül, minthogy a régi Jezsuita-lépcsőt kibővités és ujjáépités czéljából el kellett bontatnunk, mindenekelőtt a nagy szabad lépcső elhelyezési munkálatait siettettük és gondolkodva megfelelő kandeláberek felállitásával annak légszeszvilágitásáról is, abba a helyzetbe jutottunk, hogy a nagy szabad lépcsőt mult év julius havában megnyithattuk és átadhattuk a forgalomnak.

A déli bástyakar épitési munkálatai, kivéve a Jezsuita-lépcsőt és annak csatlakozását a bástyához, szintén elkészültek, a bástya alatt fekvő, a nagy támfal uj burkolásához szükséges munkák tartamára részben elfoglalt Lukse-Fábry-féle ingatlant már felszabaditottuk és olyképen rendeztük, hogy a bástya támfalával összhangba jusson.

A déli bástyakarnak stylszerü szobrászi diszitése is legnagyobb részben kész és változatosságával kellemesen élénkiti az erőteljes kőépitmény határát. Ugyane szempontból a nagy szabad lépcsőnek a déli bástyába való torkolásánál jobbról és balról 3—3, régi magyar vitézeket ábrázoló féldomboru kőszoboralakot alkalmaztunk, mintegy kapuőröket.

A déli bástyánál mult évi október hó 27-én tartottuk meg a szokásos falegyenünnepélyt. A további munkák, ezek közt a folyosó földszinti talajának burkolása, a belső felületek vakolása és festése, a világitás berendezése ez évre maradtak.

A Jezsuita-lépcső régi boltozata, valamint lépcsői elbontattak, és külső fala a többi bástyafalhoz hasonlóan, ujonnan burkoltatott, egyuttal a lépcsőnek a bástyából kivezető alsó nyilásához a réginél tágasabb és diszes kiképzésü oromzatos kaput létesitettünk.

Maga a lépcső és az annak felső kijárását magában foglaló toronyépitmény még nem készült el, mert a munkának nehéz sziklabontással kellett megküzdenie, ugyszintén későbbre maradt a bástya déli falsikja által érintett területek csatlakozásának rendezése is.

Megindult az északi bástya alapozási munkája is. Itt mindenekelőtt a bástyaterületet kellett leásással egyengetni, a mi nem tartozott ugyan az épitési munkák programmszerü keretébe, de a minek eszközlésére czélszerüségi okokból a székesfőváros felkérése folytán készséggel vállalkoztunk.

A munkák ily haladása mellett bizvást remélhetjük, hogy a monumentális mű nem sokára teljesen elkészül és keresett kedvencz helye lesz mindazoknak, kik a vár e pontjáról nyiló festői kép gyönyörüségeit élvezni óhajtják.

VI.

Útépités.

A jobbparti körút, mely félkörben egésziti ki a balparti belső körutat, fokozatosan jobban és jobban fejlődik ki, tanuságot téve arról, mily üdvös gondolat volt a főváros és e tanács erejét egyesiteni a budai körút rendezésére. Alig szenvedhet kétséget, hogy a költségek egyenlő arányu megosztása nélkül e jelentékeny s főleg forgalmi szempontból kiválóan szükséges utvonal kiépitése ma is csak az óhajtások közé tartoznék. Igy meg, bár szintén hosszabb idő alatt, mert a kezdet a 80-as évek közepére esik, sikerült szakaszról-szakaszra haladva eljutni odáig, hogy ez idő szerint már csak a Mikó-utcza és Kékgolyó utcza közötti szakasz szabályozásának megállapitása és a kiépités foganatositása van hátra, eltekintve attól a kiszélesitéstől, mely az Attila-körúton még szükséges lesz és legrosszabb esetben épitkezések alkalmával lesz elérendő.

Bevégezve 1899-ben a Szent-János-térnek és a Krisztina-körút azon szakaszának rendezését, mely a Szent-János-tértől a Mikó-utczáig terjed, az elmult esztendőben a Margit-körút azon szakaszát vettük munkába, mely a Margit-utcza és a Királyhegy-utcza közt, a volt Török-utcza vonalában fekszik. A tulajdonképeni rendezést természetesen megelőzte annak a 6 háznak a lebontása, melyeket a volt Török-utcza és a Sármány-utcza között már előbb kisajátitottunk.

A körút ezen a szakaszon 12 öl széles. A rendesen alkalmazott szabvány szerint ebből a járdákra mindkét oldalon 4—4 mtr esett volna. E méretet azonban a kocsi-út javára reducaltuk 3·50 mtrre. Indokolja az eltérést a szabványtól az a körülmény, hogy egyrészt itt igen élénk kocsiforgalom van, melyről jobban kellett gondoskodni, annál inkább, mert másrészről meg vagyunk nyugodva a tekintetben is, hogy a gyalogforgalom igényeit 3·50 mtres járdák teljesen ki fogják elégiteni. Ezt a beosztást kivánták a földalatti közművek is.

A kocsiutat eredetileg gránittal kivántuk volna burkolni; később mégis a korláti bazalt kő mellett elöntöttük, mert a tapasztalás ennek minőségét a gránitéval egyenértékünek deritette ki és ennélfogva mint hazai anyagnak a másik, nem hazai anyag felett előnyt kellett adnunk.

Az iskola mentén s attól jobbra-balra 10—10 mtr távolságra zajtalan fakoczkaburkolat fekszik. A járda — a mennyiben teljes szélességében rendelkezésünkre állott — öntött asphalttal van burkolva.

A közuti vaspálya a körút ezen szakaszára is eredetileg két vágánynyal volt kilátásba véve. Ezek a vágányok az út közepén 3·60 mtr normalis tengelytávolságra lettek volna fektetendők. Igy a külső sinszál és a járda között mindkét oldalon egyenként 5·33 mtr széles kocsiút maradt volna. Tényleg mégis csak egy vágány lett ezen utszakaszba belehelyezve és pedig az út délnyugoti oldalán, egyébként a tervezett végleges vonalon. Az illetékes tényezők közt folyt tárgyalások ugyanis arra az eredményre vezettek, hogy miután a Margithid-zugligeti viszonylatban már van két sinpár, az ó-buda—zugligeti csekély forgalom pedig ugy oldható meg, hogy az Ó-Budáról jövő kocsik a Pálffy-téri váltó igénybevételével egyenesen mehetnek a Zugligetbe s a Zugligetből Ó-Budára menő kocsik számára a Margit-körúton és illetve a Török-utczában levő vágányoknak a Margit-utcza előtt leendő összekötése által lehet közvetlen közlekedést biztositani, — mindezeknél fogva a második vágány a kérdéses útszakaszon felesleges s csak a közforgalom hátrányára lenne. A mennyiben pedig a viszonyok változtával a második vágány mégis szükségessé válnék, lefektetésének nem lesz akadálya.

A rendezési munkákat általános árlejtés utján adtuk vállalatba. A legolcsóbb ajánlatot Pesel Lajos tette; de mivel ajánlata füleki bazaltkőre szólott és ennek a gránittal való versenyképessége még nincs elismerve, ezért Freund H. & fiai és Dénes Zsigmond társvállalkozók ajánlatát fogadtuk el, melynek végösszege az előirányozva volt 130.052 koronával szemben 117.755 korona 66 fillérre rugott; tényleg pedig a vállalkozó által teljesitett munka végszámla szerint 111.358 korona 72 fillérbe került.

A mi a székesfőváros által eszközölt utcza rendezéseket és burkolásokat illeti, melyek tervét és költségvetését előzetesen átvizsgáltuk, ezek a következő utczákra vonatkoznak:

I. kerület: Gellért-rakpartnak a Ferencz-József-hid és Rudasfürdő közti szakasza Hidegkúti árok. Lógody-utcza. Mozdony-utcza. Névtelen-utnak a Bartha-utcza és Istenhegyi-út közti szakasza. Várkert-rakpart

II. kerület: Apostol-utcza. Bimbó-utcza. Bodrog-utcza. Kis-Rókus-utcza. Báró Lipthay-utcza. Retek-utcza. Krisztina-körut sarok. Riadó-utcza. Vérmező-utczának a Szénatér és Várfok-utcza közti szakasza.

III. kerület: Filatóri gátnak Szent-Endrei-út és Vörösvári-út közötti szakasza Határ-utcza egy része. Karmelita-utcza az iskola előtt. Pacsirta-utcza. Szent-Endrei-ut a római fürdőnél. Zichy-utczának az Ó-budai-rakpart és Lajos-utcza közti szakasza.

IV. kerület: Ferenczieк tere. Kis-hid-utcza. Városház (Gránátos)-utcza.

V. kerület: Honvéd-utczának a Dráva-utcza és Révész-utcza közti szakasza. Markó-utczának a Honvéd-utcza és Kohárу-utcza közti szakasza. Szabadság-tér, Vécsey-utcza, Honvéd-utcza. Aulich-utcza. Visegrádi-utczának Árbocz-utcza és Véső-utcza közti szakasza.

VI. kerület: Andrássy-út Aréna-út torkolatánál. Bulyovszky-utcza és Szondy-utcza sarkán lévő iskola előtt. Felső-Erdősor-

utczai iskola előtt. Figyelő-utcza. Teréz-körut 56—60 sz. házak előtt. Városligeti fasor.

VII. kerület: Kertész-utczának a Dohány-utcza és Dob-utcza közti szakasza. Szabó József-utczának a Csömöri-út és Abonyi-utcza közti szakasza. Szegényház-tér. Tábornok-utcza. Városligeti fasor.

VIII kerület: Eszterházy-utczának a Kerepsi-út és Főherczeg Sándor-utcza közti szakasza. Jázmin-utczai népiskola előtt Köztemető-út Orczy-út.

IX. kerület: Koppány-utczának a Soroksári-utcza és Gubacsi-ut közti szakasza. Mester-utczának a Ferencz-körut és Névtelen-utcza közti szakasza. Soroksári-utnak a Boráros-tér és Védgát-utcza közti szakasza.

X kerület: Gyömrői-út. Kápolna-utczának a Gergely-utcza közti szakasza. Rákosfalván utátjárók. Szállás-utcza. Szt László-tér közül fekvő utczák. Orczy-út.

A székesfőváros részéről az 1900. évben kivitelre tervezett összes burkoló munkák mennyisége a következő:

Macadamszerű kocsi-út	29935 m²
Trachit kocsi-út	9883 „
Gránit kocsi-út	8067 „
Keramit kocsi-út	62411 „
Aszfalt kocsi-út	82330 „
Faburkolatú kocsi-út	846 „
Terméskő burkolatú kocsi-út	20003 „
Átkövezés	21578 „
Trachit járdaburkolat	17435 „
Aszfalt „	24918 „
Kavicsolt „	9991 „
Járdaszegélyezés	30475 f. m.

VII.

Vizmü.

Azzal a nagyjelentőségü mozzanattal, hogy a székesfőváros elhatározta a káposztás-megyeri vizmű második részének kiépitését és ezt az épitkezést foganatba is vette, a dunabalparti városrészek vizellátásának kérdése egy időre megoldottnak tekinthető és csak a rendelkezésre álló vizmennyiségeknek a fellépő igények szerint való czélszerü elosztására vonatkozó kérdések egy némelyike vár még megoldásra.

A dunajobbparti városrészek jövő vizellátásának megoldására jelenleg még csak az előmunkálatok vannak folyamatban és igy csak a meglevő keretben történtek egyes munkálatok és átalakitások.

A részleteket illetőleg jelenthetjük, hogy a káposztás-megyeri vizmű második részének épitése az év folyamán jelentékenyen előrehaladt nevezetesen az épitkezés állapota az év végén a következő volt:

A dunakeszi és a szemben levő szent-endrei szigeti összesen 6 kilométer hosszu partvonalon az összes 45 kut lesülyesztetett.

A dunakeszi partvonalnak összes, a szigeti partvonalnak pedig 2100 folyóméter hosszu szivócső-csatornája elkészült.

A dunakeszi partvonalnak a szivó kuttól délre eső 13 kutja és a szivó kuttól északra eső 5 alsó kutja szivócsővel felszereltetett és üzemképes állapotba helyeztetett.

A dunakeszi szivó akna, a dunakeszi és a szigeti végakna, valamint az ezeket összekötő 77·8 méter hosszu kisebb szelvényü és 525·0 méter hosszu nagyobb szelvényü tunnel elkészült.

Az ikercsatorna és befogadója üzemképes állapotba helyeztetett.

Az összes épületek ugymint a gépház, a kazánház és a lakóház elkészültek.

A telep feltöltése befejeztetett

Végül a kazánházban a kazánok a gépházban pedig az első gőzszivattyugép üzemképes állapotba helyeztettek úgy, hogy a telepnek egy része már az elmult év végén üzembe vehető volt, illetőleg 18 kut vizét a városi csőhálózatba szállithatta.

Jelenthetjük továbbá, hogy hozzájárultunk a székesfővárosnak Kőbánya magasan fekvő részének vizellátását illető javaslatához.

A javaslat és az egyidejüleg bemutatott terv szerint a vizellátás keretébe belevonatnának Kőbánya területének azok a részei, melyek a +24·0 méter Dunasempont feletti magasságot meghaladják és a melyek a

meglevő vizmedenczéből nem láthatók el kellő viznyomással. Az ellátandó terület egész nagysága 412,0 hectar; ebből azonban levonásba hozatott két téglagyár nagyobb kiterjedésü agyaggödre, mint a melyeken számitásba vehető időn belül lakóházak nem fognak épülni, továbbá néhány sörgyár és téglagyár, melyek saját vizvezetékkel birnak, összesen mintegy 66·0 hectar kiterjedéssel.

A vizszükséglet megállapitásánál hectaronként 100 lakost és fejenként 250 liter vizet számitottak épen ugy, mint annak idején a balparti csőhálózat tervezésénél. Felvették továbbá az utak és terek öntözésére a területnek megfelelő 1 mm-es viztömeget, a kereszturi-temető öntözésére 3350,0 m^3-t, a gyüjtőfogház vizszükségletére 250·0 m^3t, a Maglódi-út öntözésére valamint ezen út és a vele párhuzamosan haladó Névtelen-út mentén épülő házak vizellátására 430·0 m^3-t, a vizvezetéket igénybe venni óhajtó gyárak részére 525·0 m^3-t, a magyar királyi államvasutak rákosi pályaudvara részére 100·0 m^3-t, a Maglódi-út és a magy. kir. államvasutak vonala között levő terület vizellátására (76 hectár á 50 lakossal számitva) 950,0 m^3-t. Az igy számitott összes vizszükséglet kerekszámban 13000 m^3-t tesz ki.

A terület részére tervezett vizmedencze nem mint a fogyasztás változatosságához mért kiegyenlitő vizmedencze terveztetett, hanem számolva azzal a körülménynyel, hogy itt a viz nyerésére egy a maximalis órai szükségletet lényegesen meghaladó viztartalmu medencze áll rendelkezésre, melynél nem bir káros hatással a vizelvételnek egyenetlensége; számolva továbbá azzal a körülménynyel, hogy dugattyus szivattyugépeknél az üzem gazdaságosságának hátrányos befolyása nélkül, a napi fogyasztás változásának határain belül a vizszállitást növelni vagy csökkenteni lehet: csupán nyomás szabályozó viztorony terveztetett 350 m^3 ürtartalommal. A medencze legfelső viztükre +75·0 méter Dunasempont feletti magassággal terveztetett és igy az elosztó csőben előálló 12·65 m. nyomás veszteség mellett a legtávolabb eső gyüjtőfogház III-ik emelete (+56·0 m) kielégitő módon látható el. A toronyban elhelyezendő vizmedencze 10,0 méter átmérővel és 3·5 méter kihasználható vizmagassággal biró vasplém medenczeként van tervezve.

A vizmű szivattyú telepének elhelyezésére a kőbányai Kápolna-téri vizmű-telep van kiszemelve, hol a gépház, kazánház és a melléképületek végleges nagyságban nyernének elhelyezést oly czélból, hogy a vizszükséglet később bekövetkező növekedésével a jelenlegi fogyasztáshoz mért gépberendezés akadálytalanul kiegészithető legyen. A gépházat 3 szivattyugép befogadására tervezték ugy azonban, hogy ezek közül jelenleg csak kettő állittatnék fel és pedig mindegyik a 13000 m^3 napi fogyasztásnak megfelelő 542 m^3 órai fogyasztásnak felét, azaz 271 m^3-ert lenne képes gazdaságos üzem mellett szállitani és az egyik tartalékul szolgálna. A vizszükséglet növekedésével lenne felállitandó a 3-ik szivattyugép a teljes 542 m^3 órai vizmennyiségnek megfelelő munkabirással.

A szivattyugépek a kőbányai vizmedenczék fenekéig érő egyenkint 500 mm. átmérőjü szivócső segélyével fogják a vizet felemelni és a viztoronyba felnyomni A viztoronyból elágazó csőhálozat gazdaságosság és viz szolgáltatás szempontjából legelőnyösebben választatott meg, de jelenleg annak csak egyik része és részben ideiglenes jelleggel kerülne csak kiépitésre, a másik rész időről-időre a felmerülő szükséghez képest fektettetnék le.

Az elmult év folyamán tárgyaltuk a dunajobbparti vizmű ujlaki telepének rendezését.

Ennek a telepnek rendezését sürgőssé tették az 1899 év őszén beállott magas vizállás és az annak kapcsán mutatkozó jelenségek. A vizmű eddigi üzeme bizonyságot tett ugyanis arról, hogy az átlag +1·0 m. Duna sempont feletti magasságig felnyuló kavicsréteg mely a vizmű függélyes kutjainak elhelyezésére szolgált teljesen tiszta és minden fertőzéstől mentes; a tapasztalat azt is mutatta, hogy a +4·80 m. magasságot elérő Dunavizállásnál sincsen a kutak szürőrétege a fertőzés veszélyének kitéve. Köztudomású dolog volt azonban és erre már a vizmű igazgatóság is utalt ismételten jelentésében, hogy a kutak környékén és különösen a kutak felett elterülő partszakaszon a felsőtalajréteg részben a régi és ma már felhagyott csatornakitorkolások részben a mult évben még meglevő Abelesféle gyári csatorna illetve csatorna kitorkolás által fertőzve vannak. A fertőzést előmozditotta a védőgáton kivül fekvő partszakasz rendezetlensége is, a hol magas Duna vizállás után tócsák maradtak vissza.

A felső talajréteg ilyen állapota mellett tartani kellett attól — ami az 1899. évi áradáskor tényleg be is állott, — hogy az apadó magas vizzel a vizszintes szürőcső fektetése czéljából megbolygatott altalajban, melynek fedő agyagrétege is részben eltávolitatott, szennyezés és illetőleg fertőzés fog beállni. Az 1899. év szeptember havában elérte a Duna a kutak fennállás óta legmagasabb vizállását, 6·7 métert. A viz emelkedése alatt a kutak vize kifogástalan volt, az apadás beálltával azonban a legfelső 5. sz. kut vizében megjelent a viz szennyezését elárulo ammoniák, a mely 6 nap alatt 6 milliomod részre szaporodott. A hatodik nap után az ammoniák tartaloma ismét csökkent és november hó elején +1·11 m. Duna vizállásnál már csak nyomokban volt észlelhető. A szomszédos kutakban az ammoniák csak 5 héttel az apadás beállta után mutatkozott és akkor is csak szorványosan. Minthogy a kutak fennállása óta ez volt az első magas viz, de viszont a 4·8 méteres előző áradások a kutak vizének semminemű fertőzését nem okozták, a szennyezés csakis a felső talajrétegből és különösen ennek az 5. sz. kut közelébe eső részéből származhatott. A beszennyezés veszélye a vizművet két oldalról fenyegeti u. m. a vizművet határoló lakott városrész felöl és magán a vizmű területén levő fertőzött felső talajrétegből. Az előbb emlitett veszély elháritása czéljától haladéktalanul megépitendő volna Ó-Buda végleges csatornahálózata, az utóbb emlitett veszély elháritására a vizmű igazgatóság javaslatba hozta, hogy az Abelesgyár csatornája távolittassék el, a csatorna alatt levő felső földréteg, illetőleg a csatorna árok 60 méter szélességben +3·0 m. szintig ásassék ki és ebben a mélységben 0·5 méter vastag jól döngölt agyagréteg helyeztessék el. Javasolta továbbá, hogy a vizmű területe töltessék fel ugy, hogy a Duna mellett +6·0 méter az ó-budai gát mellett pedig +6·5 méter magas legyen, végül a vizmű területe parkoztassék.

A székesfőváros közgyülése által elfogadott javaslathoz mi is hozzájárultunk azzal, hogy a székesfőváros az ó-budai főgyüjtő csatornát és ezzel kapcsolatosan a városrész csatornahatározatát minél előbb épitse ki, másrészt, hogy figyelemmel a jobbparti városrészek folyvást emelkedő viz szükségletére, a székesfőváros ujabb viznyerésre alkalmas területek felfedezésére és kiaknázására az előmánkálatokat haladéktalanul inditsa meg.

Az ujlaki vizmű telep rendezési munkálatait, az elmult évben meg is kezdték, az év végén már közel állottak befejezésükhöz, ellenben az Ó-Buda főgyüjtő csatorna ügye még mindig csak a tárgyalási stadiumban van.

Az 1900. év folyamán engedélyezett vizvezetéki csövek a következő helyeken voltak lefektetendők.

I.	Eskü-téri hid jobbparti feljárója, Döbrentey-utcza, Kökény-utcza, Alsóhegy-utcza, Farkasréti-temető, Rézmál dülő névtelen út, Mártonhegyi útból kiágazó dülő-út, Széchenyi emlék út, Hidegkuti-ut, Kuruczles dülő, Tárogató-ut
II.	Törökvész dülő út, Budakeszi-út és Trombitás-út közötti névtelen út, Riadó-utcza, Lövőház-utcza és az abba betorkoló névtelen utcza. Rókushegyi-út
III.	Lukács utcza, Filatori védgát
IV.	Ferencziek-tere, Váczi-utcza, Kigyó-utcza
V.	Bessenyei-utcza, Kárpát-utcza
VI.	Figyelő-utcza, Szegedi-út, Béke-tér nyugoti oldala, Üteg-utcza, Gömb-utcza, Röppentyü-utcza, Béke-utcza, Frangepán-utcza, Jász-utcza, Fürész-utcza, Levente-utcza, Csongor-utcza
VII.	Kerepesi-út, Fogarasi-út, Mexikói-út, Várna-utcza, Bibor-utcza, Pillangó-utcza, Egressy-út
VIII.	Eszterházy-utcza, Erdélyi-utcza, Mátyás-tér keleti oldala, Orczy-út, Örömvölgy-utcza, Sárkány-utcza, Köris-utcza
IX	A honvéd laktanya északi és déli oldalán levő névtelen út, Ferencz-tér, Mester-utcza, Mester-utczából nyugatra kiágazó névtelen út, Vágóhid-utcza
X.	Szt. László-tér és a templom mögötti névtelen út, Kápolna-utcza, Óhegy-utcza, Szállás-utcza, Mázsa-utcza.

Az engedélyezett csővonalak hossza a következő:

26	mm.	belső	átmérőjü	cső	160	méter	hosszban
30	„	„	„	„	100	„	„
40	„	„	„	„	75	„	„
50	„	„	„	„	1.185	„	„
75	„	„	„	„	2.750	„	„
100	„	„	„	„	3.880	„	„
125	„	„	„	„	3.650	„	„
150	„	„	„	„	3.635	„	„
225	„	„	„	„	275	„	„
300	„	„	„	„	530	„	„
500	„	„	„	„	100	„	„
				Összesen	16.340	méter	hosszban

VIII.

Csatornázás.

Az általános csatornázási munkálatok keretében befejezést nyert az elmult évben a III. sz. magas fekvésü főgyüjtőnek az előző évben megkezdett III. és IV. szakaszának kiépitése. Igy ez a főgyüjtő csatorna jelenleg készen áll a Dunába való kitorlásától egész a kerepesi temető I. sz. főkapujáig; a gyüjtő folytatása iránt a tárgyalások még mindig folyamatban vannak.

Habár a székesfőváros még mindig nem mutatta be a főgyüjtőkkel kapcsolatosan kiépitendő mellékgyüjtők hálózatát, mely hivatva volna egyrészt a meglevő csatornahálózatot az épitett főgyüjtő hálózattal szerves összeköttetésbe hozni, másrészt pedig az ujonnan épülő utczai csatorna hálózat kisebb területre kiterjedő részének levezető erét képezné, mégis az elmult év folyamán e téren is haladás tapasztalható, a mennyiben a külső Erzsébetvárosi, továbbá a Vámház-köruti és Muzeum-köruti mellékgyüjtők terve elkészült és tárgyalásra került.

A külső Erzsébetvárosi mellékgyüjtő terve végre is hajtatott az elmult év folyamán. A mellékgyüjtő, mely két szakaszból áll, a Wesselényi-utczában épült és pedig az első szakasz 554,0 méter hosszban a Rózsa-utczáig 2·16/1·44 méter szelvénynyel; a második szakasz 240·0 mtr hosszban a Wesselényi-utcza folytatólagos részében és a Rottenbiller-utczában egészen a Dob-utczáig 1·65/1·10 méter szelvénynyel. A mellék gyüjtő a köruti főgyüjtőbe ivvel torkol és első szakaszából 1 : 1000, második szakaszában pedig 1 : 800 eséssel bir. Egyidejüleg megkezdték az elmult évben a mellékgyüjtőkkel kapcsolatos utczai csatornahálózatnak átépitését is.

A Wesselényi-utczai mellékgyüjtő kiépitése óta megszüntek a külső Erzsébetvárosban nagyobb záporesők alkalmával rendesen mutatkozó bajok: pincze és utcza elárasztások is.

A csatornázás rovata alatt meg kell még emlékeznünk a székesfőváros által elénk terjesztett ama tervről, mely szerint az orbánhegyi vizek a Lágymányos felé volnának terelendők. Ezzel szemben szükségesnek láttuk a következő szempontokat érvényesiteni.

Az 1875-diki nagy felhőszakadás alkalmából, hasonló szerencsétlenségek megelőzése végett az az elvi megállapodás jött létre, hogy az Ördögárkot, hova az Orbánhegy, Mártonhegy és Istenhegy vizei is folynak, ez utóbbiak elterelésével tehermentesiteni kell, annyival inkább, mert a le-

vezetés eddigi módja mellett az érintett hegyi vizek csak a déli vasút pályaudvarának keresztezésével juthatnak az Ördögárokba.

A székesfőváros, midőn az orbánhegyi vizeket a Lágymányos felé kívánta terelni, abban a véleményben volt, hogy az Istenhegy vizeit az Ördögárok még elbirja. Részünkről mindamellett az idézett eredeti megállapodáshoz következtesen ragaszkodtunk. Szükségesnek látjuk ugyanis minél nagyobb biztonságra törekedni, főleg ezen a hegyes vidéken, ahol a normalis viszonyok mellett lehetőleg számolni kell a beállható nem normalis körülményekkel is.

A másik szempont, melyet hangoztatnunk kellett, az, hogy bár az Orbánhegy vizeinek a németvölgyi árokba vezetése ellen elvi észrevétel fenn nem foroghat, mégis ezen eszme gyakorlati keresztülvitelének az képezi természetes előfeltételét, hogy a Lágymányoson keresztülvonuló ezen vizlevezetés a Dunába való betorkolástól kezdve felfelé képeztessék ki. Legyőzhetetlen akadályról itt már nem lehet szó, mert a Kelenföld és a Lágymányos szabályozási terve meg van állapitva. Követni kell pedig ezt a természetes sorrendet annyival inkább, mert a Lágymányos most is az elöntés veszélyének van kitéve és ezt nem szabad azzal növelni, hogy az Orbánhegy vizei ide vezettessenek, mielőtt további lefolyásuk az emlitett módon biztositva volna. Kértük tehát a székesfővárost, hogy a hegyi vizek rendszeres levezetéséről első sorban is a Lágymányoson szükséges árkok sürgős kiépitésével gondoskodni sziveskedjék.

Az 1900. év folyamán a következő utvonalak csatornázásához adtuk meg hozzájárulásunkat.

Kerület	Utak és terek	Csatornahossz méterben
I.	Márvány-utcza, Eskütéri hid feljárója, Döbrentey-utcza, Avar-utcza, Enyedy-utcza, Öntőház-utcza, Böszörményi-út	1419·6
II.	Oszlop-utcza	45 0
III.	Határ-utcza, Karmelita-utcza	159·6
IV.	Ferenczieк-tere, Váczi-utcza	135·0
V.	Zápolya-utcza, Visegrádi-utcza, Szabadság-tér, Honvéd-utcza, Nádor-utcza, Zoltán-utcza, Vécsey-utcza, Aulich-utcza, Kiss Ernő-utcza, Perczel Mór-utcza, Erzsébet-tér	1936·0
VI.	Levente-utcza, Hungária-út	420·0
VII.	Izsó-utcza, Szabó József-utcza, Wesselényi-utcza, Rottenbiller-utcza, Csengery-utcza, Szövetség-utcza, Izabella-utcza	1992 0
VIII.	— — —	—
IX.	Angyal-utcza, Vágóhid-utcza,	551 0
X.	Halom-utcza, Szt. László-tér, Cserkesz-utcza, Apaffy-utcza, Hölgy-utcza, Füzér-utcza, Endre-utcza, Bánya-utcza, Harmat-utcza, Felső vaspálya-utcza, Kolozsváry-utcza, Ihász-utcza, Maláta-utcza	2876·3
	Összesen . .	9534·5

Az engedélyezett csatornavonalak keresztszelvényeik szerint következőleg csoportosithatók:

170·0	méter	hosszu	0·50	méter	szelvénynyel
23·6	„	„	0·60	„	„
8546·9	„	„	$\frac{0·9}{0·6}$	„	„
240·0	„	„	$\frac{1·65}{1·10}$	„	„
554·0	„	„	$\frac{2·16}{1·44}$	„	„
Összesen 9534·5 méter hosszu.					

IX.

Közvilágitás.

A magyar villamossági részvénytársulat 1900. év folyamán a következő vonalakon fektetett kabeleket:

I. kerület: Logody-utcza, Fehérvári-út, Várkert-rakpart.

II. kerület: Jégverem-utcza, Niedermayer-utcza, Apostol-utcza, Bimbó-utcza, Csalogány-utcza, Málna-utcza, Pálffy-tér, Mikó-utcza.

III. kerület: Lajos-utcza.

IV. kerület: Váczi-utcza, Eskü-út, Zöldfa-utcza.

V. kerület: Pannonia-utcza, Csáky-utcza, Szemere-utcza, Kohári-utcza, Báthory-utcza, Hold-utcza, Kiss Ernő-utcza, Szabadság-tér, Nádor-utcza, Lipót-körut, Visegrádi-utcza, Fürdő-utcza, Ferencz József-tér, Csanády-utcza.

VI. kerület: Felső-Erdősor, Gyár-utcza, Petőfi-utcza, Szerecsen-utcza, Csengery-utcza, Rózsa-utcza, Dessewffy-utcza, Aradi-utcza, Teréz-körut, Lendvay-utcza, Szobi-utcza, Lázár-utcza, Kemnitzer-utcza.

VII. kerület: Szövetség-utcza, Damjanich-utcza, Csengery-utcza, Rózsa-utcza, Kertész-utcza, Dohány-utcza, Barcsay-utcza.

VIII. kerület: Stahly-utcza, Szentkirályi-utcza, Kenyérmező-utcza, Baross-utcza, Rökk-Szilárd-utcza.

IX. kerület: Soroksári-út.

A magyar villamossági részvénytársulat által 1900. évben. lefektetett kabelek árokhossza 8885·68 méter.

A budapesti általános villamossági részvénytársaság 1900. év folyamán következő vonalon fektetett kábeleket:

IV. kerület: Zöldfa-utcza, Magyar-utcza, Eskü-út, Irányi-utcza, Váczi-utcza, Duna-utcza, Molnár-utcza, Gróf Károlyi-utcza.

V. kerület: Lipót-körut, Báthory-utcza, Aulich-utcza, Vécsey-utcza, Szabadság-tér, Vadász-utcza.

VI. kerület: Eötvös-utcza, Bajza-utcza, Városligeti fasor, Nagy-János-utcza.

VII. kerület: Dob-utcza, Akáczfa-utcza, Szerecsen-utcza, Szív-utcza, Wesselényi-utcza, Érsek-utcza, Nagymező-utcza, Hermina-út, Stefánia-út, Aréna-út, Ovóda-utcza, Csömöri-út Nyár-utcza.

VIII. kerület: Mária-utcza.

IX. kerület: Oroszlán-utcza, Mátyás-utcza, Bakács-tér.

A budapesti általános villamossági részvénytársaság által 1900. évben lefektetett kábelek árokhossza méterekben 4431·72 m.

Az 1900. év folyamán engedélyezett légszesz-cső fektetések és lámpa felállitások a következő helyekre vonatkoznak.

I.	Budakeszi-ut, Zugligeti-ut, Logodi-utcza, Városmajor-utcza
II.	Bimbó-utcza, Donáti-köz, Margit-utcza, Lánczhid-utcza, Lánczhid-tér, Fő-utcza
III.	Kis-Czelli utból elágazó névtelen ut
IV.	Ferenczieк-tere, Rostély-utcza, Károly-utcza, Váczi-utcza, Vámház-körut, Muzeum-körut, Károly-körut, Corsoviaduct vasut, Zöldfa-utcza, Reáltanoda-utcza, Magyar-utcza
V.	Váczi-körut, Lipót-körut, Corsoviaduct vasut, Bessenyei-utcza, Ferencz-József-tér, Ügynök-utcza
VI.	Teréz-körut, Szabolcs-köz
VII.	Erzsébet-körut, Százház-utcza, Bálint-utcza, Jávor-utcza, Tábornok-utcza, Kerepesi-út
VIII.	József-körút
IX.	Ferencz-körut, a honvédlaktanya mellett délre, nyugatra és északra eső névtelen utak, Ferencz-tér, Mester-utcza
X.	Kápolna-utcza, Szt László-tér, Szállás-utcza, Gyömrői-út Népliget

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli 240
Fél éjjeli 125

Azonkivül engedélyeztetett 22 db. áthelyezés, továbbá 4 db. Siemens-égő, 40 db. Krause-égő és 997 db. közönséges égő leszerelése mellett 4 db. 4-es Auer-égő 41 db., 3-as Auer-égő és 1005 db. egyes Auer-égő felszerelése.

Az 1900. év folyamán engedélyezett kőolaj lámpás felállitások a következő helyekre vonatkoznak.

I.	Kútvölgyi-út, Virányos-út, Napos-út, Hidegkúti-út, Lipótmezei-út és négy Névtelen-út, Budakeszi-út, Németvölgyi-útról elágazó Dülő-út.
II	Kis-Rókus-utcza folytatását képező Névtelen-út, Apostol-utcza, Budakeszi és Trombitás-út közötti Névtelen-út, Riadó-utcza, Rókushegyi-lépcső.
III.	Zichy-utcza, Timár-utcza, Galagonya-utcza, Vérhalom-utcza és az abból elágazó Névtelen-út.
IV.	
V.	Ügynök-utcza.
VI.	Hajtsár-út
VII.	Utász-utcza, Őrnagy-utcza, Gyarmat-utcza.
VIII.	
IX.	Soroksári-útról az uj sertésvágóhid felé vezető Névtelen-út, Drégely-utcza, Vaskapu-utcza, Gróf Harrach-utcza.
X.	Ferencz József laktanya keleti és déli oldalán elvonuló Névtelen-út, Keresztúri-út, Jegenye-utcza.

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli 165
Fél éjjeli 50

Azonkivül engedélyeztetett 3 db áthelyezés, és 33 átalakitása nyári féléjjeliből egész évi egész éjjelivé.

X.

Vasutak.

Közúti villamos vasutak.

Már előző évi jelentésünkben ismertettük a budapesti közúti vaspálya-társaság vasúthálózatának villamos üzemre való átépitése és az átépitéssel programmszerüleg egybekapcsolt uj vonalak épitése dolgában folytatott tárgyalásokat.

E vasuti-hálózat épitő munkálatai a lefolyt évben teljesen befejeződtek s az épités vezetésére kiküldött vegyesbizottság, melynek tárgyalásain állandóan résztvettünk, föladatát teljesitvén, 1900. évi január havában záróülését tarthatta meg. Ez alkalomból a kereskedelemügyi minister úr részéről a bizottság 5 éves működése elismerő méltatásban részesült.

Mindezeknek az átalakitott, valamint az uj vonalaknak műszaki felülvizsgálatára kiküldött bizottság ugyanez év október havában, megalakulván, abban szintén állandóan résztvettünk. A felülvizsgálat terjedelmes művelete azonban már csak a következő év junius havában készült el.

Az elmult évben közreműködésünkkel hat uj közúti vasuti-vonal adatott át a közforgalomnak, melyek közül négy a budapesti közúti vaspálya-társaság hálózatához s kettő a városi villamos-vasuti részvénytársaság hálózatához tartozik.

Ezek az uj vonalak a következők:

1. A Szép Ilona—Lipótmező—Hüvösvölgyi közúti villamos vasut, a Pálffy-utczai áramfejlesztőtelep kibővitésével együtt.

2. A kelenföldi vonalból kiágazó s az Erzsébet-sósfürdőhöz vezető villamos közúti-vasút, a kelenföldi vonal mentén létesitett forgalmi teleppel, illetőleg főmühelylyel együtt.

3. A budapesti közúti vaspálya-társaság Lipót-körúti vonalából kiágazó s a villamos városi vasuti-részvénytársaság Teréz-körúti vonalához csatlakozó összekötő vonal.

4. A budapesti közúti vaspálya-társaság Váczi-úti vonalából kiágazó s a Budapest—Ujpest—Rákospalotai villamos közúti-vasút Lehel-utczai vonalához csatlakozó összekötő vonal, a Katona-József-utcza és Kádár-utcza közelében épült kitérő vágányokkal együtt.

Mivel azonban a 2., 3 és 4. alatti vonalak tulajdonképen kisebb vágányhosszaságú kiágazások és csupán kiegészitő, illetőleg összekötő jellegűek

azok forgalmi relátióikban, tulajdonkép a kelenföldi, az ó-budai, illetőleg rákospalotai—ujpesti vonalaknak utólagosan megépült részeiül tekintendők.

Ugyancsak az elmult évben megnyilt a budapesti villamos városi vasuti-részvénytársaság Dunaparti vonalának Petőfi-tér—Akadémia közti része, valamint ugyane társaság Mester-utczai közúti villamos vasuti vonala, melyekre vonatkozó tárgyalásaink már korábbi évi jelentéseinkben ismertetve voltak.

Az 1898. évről közrebocsátott jelentésünkben emlékeztünk meg arról az ellentétről, mely a budai farkasréti temető közúti villamos vasutjának vonalvezetésére nézve merült fel. A székesfőváros tudvalevőleg a budai belső körúti vonalból kiágazva a németvölgyi uton kivánta volna a vasutat vezetni, részünkről pedig a budai külső körúti vonalirány mellett foglaltunk állást. A kérdés eldöntését a kereskedelemügyi minister úr az engedélyezési tárgyalás alkalmára tartotta fenn. E tárgyaláson az ellentétes álláspontok között lényeges közeledés történt ugyan, de mivel a székesfőváros képviselői a törvényhatóság határozata által eljárásukban magukat kötve érezték, a kereskedelemügyi minister úr a részünkről tett javaslathoz képest czélszerünek látta a székesfővárosnak ujabb alkalmat adni az ügy megfontolására. A törvényhatóság aztán csakugyan elejtette régi álláspontját és csatlakozott hozzánk abban, hogy a budai külső körúti vonalvezetés fogadtassék el. Megszünvén a nézetkülönbség, a kereskedelemügyi minister úr részére a döntés könnyebbé vált. Természetesen a külső körúti vonalvezetés alternativáját állapitotta meg. Elhatározásáról az év végén nyertünk értesitést. A kisajátitások tehát, melyeket a külső körút vonalán a főváros pénzalap terhére, a temetőhöz való kiágazás vonalán pedig a budapesti közúti vaspályatársaság terhére mi fogunk eszközölni, a folyó évre maradtak.

Tárgyalásaink anyagául szolgált továbbá a közúti vaspálya-társaság budai belső köruti vonalának 3—11 szelvény közti része, melynek vágányai az Eskütéri hiddal kapcsolatosak.

Miután a magas kormány mult évi márczius havában az Eskütéri hid budai északi följáróját 14 öl szélességben állapitotta meg, ezt az utcza szélességet akként osztottuk be, hogy a járda a Gellérthegy felé 3·00 mtr a Döbrentey-téri park felé pedig 5·00 m. széles legyen és a többi 18·55 mtr széles terület kocsi útnak képeztessék ki.

Az 1900. évi május havában megtartott közigazgatási bejáráson hozzájárultunk ahhoz, hogy mindkét vágány a hidföljárón és pedig Gellérthegy felőli oldalon egymástól 3·60 mtrnyi tengelytávolsággal és akként helyeztessék el, hogy az északi följárón a járdafelőli vágány a járda szélétől 3·50 mtrre s a déli följárón 2·00 mtrre feküdjék.

Ugyanekkor a székesfővárossal egyetértve kivántuk, hogy e vágányok ideiglenes jellegüeknek tekintessenek s azok annak idején végleges helyükre, a Dunaparti kocsi útra legyenek áthelyezendők, ugy a mint azt az általános szabályozási terv czélozta; azonban a kereskedelemügyi minister úr akként határozott, hogy e vágányok a hidföljárókon véglegesen megmaradnak. E vágányok ilyképen, a következő év tavaszán meg is épültek és forgalomba is helyeztettek.

Ugyancsak az elmult évben, a fogaskerekű vasut városmajor

állomása előtt sürün felmerült közforgalmi zavarok orvoslása érdekében, a kereskedelemügyi minister úr által elrendelt helyszini bizottsági eljáráson kivántuk, hogy a közuti villamos vasut itteni végállomása megfelelő vágányelrendezéssel akként alakittassék át, hogy a fogaskerekű vasuthoz irányuló forgalom a fogaskerekű vasuton túl terjedő, nevezetesen: a zugliget és hüvösvölgyi forgalomtól lehetőleg elválasztassék, ugy, hogy a fogaskerekű vasuthoz mint végállomáshoz törekvő közönségnek ne kelljen a fogaskerekű vasut fölvételi épülete előtt elhaladnia és tolongnia. Ebben az irányban az összes faktorok egy értelmű megegyezésre jutván, a közuti vaspályatársaság megfelelő tervezet benyujtására utasitatott.

A közuti vaspályatársaság ide vonatkozó tervezetének közigazgatási bejárása a következő év tavaszán tartatott meg, mely alkalommal e végállomás vágányainak elrendezése egyértemüleg akként állapitatott meg, hogy e két vágány már korábban, a fogaskerekű vasut „városmajor“ állomásának telkét veszi részben igénybe s a gyalog-út, a vágányok mellett — anélkül, hogy azt a vágányok átszelnék, — némi elhajlással jut a fogaskerekű vasut állomásáig.

Ezzel egyidejüleg a fogaskerekű vasut 2 szénrakadó fészerje áthelyezendő lett, a mi azonban akadályokba nem ütközik.

A budapesti közuti vaspályatársaság Kőbányai vonalának a m. kir. államvasutak Budapest—Czeglédi vonalával, pályaszinben való kereszteződésnél, a közbiztonsági intézkedések érdekében, a kereskedelemügyi minister úr által elrendelt s az elmult év május havában megtartott helyszini bizottsági eljáráson hozzájárulásunkkal megállapittatott, hogy ezen a helyen a jelenlegi kocsiút terület ne keskenyittessék és a közuti villamos vasut második vágánya a m. kir. államvasutaktól nyerendő területen, a most létező vágány és a fölvételi épület között fektetendő le, a mi az őrház, az árubódé és a keritès visszatolásával minden nehézség nélkül megoldható. — Egyidejüleg ugyanoly biztositó kikapcsoló berendezések lesznek létesitendők, mint a milyenek a magy. kir. államvasutaknak és a zuglói közuti villamos vasutnak pályaszinben való kereszteződésénél már gyakorlatilag is beváltak.

Ezek alapján a kereskedelemügyi minister úr fölhivta a közuti vasp.-társaságot, hogy az idevonatkozó terveket a közigazgatási bejárás elrendelhetése végett terjeszsze be.

Ez alkalomból a székesfővárossal, egyetértőleg szóvá tettük azt, hogy az államvasutak kérdéses helyén az engedélyezett 3 vágányon felül még egy negyedik is le van fektetve, mire nézve tehát az engedély utólag kieszközlendő lesz. — Különösen hangsulyoztuk pedig, hogy a föntiekben ismertetett terv megvalósitása a közforgalom tekintetében fönnálló nagy akadályt nem szünteti meg véglegesen és hogy ezt csak egy fölüljáró létesitése még inkább pedig az egész állomásnak egy távolabbi helyre való áthelyezése szüntethetné meg.

Ezekre vonatkozólag a kereskedelemügyi minister úr 1900. évi junius havában kelt leirata szerint, utasitotta a m. kir. államvasutak igazgatóságát, hogy a tényállásáról részletes felvilágositó jelentést terjeszszen föl; a „Kőbánya alsó pályaudvar“ állomás áthelyezése, vagy fölüljáró létesitése dolgában pedig kijelentette a kereskedelemügyi minister úr, hogy gondoskodni fog arról, hogy ezen követelmény a budapesti pályaudvarok

általános és végleges rendezése alkalmával s annak keretében megfontolás tárgyává tétessék.

A villamos városi vasuti-részvénytársaság a székesfőváros kifejezett kivánalmára, az elmult évben tervezetet nyujtott be arra nézve, hogy mester-utczai vonalát az üllői-uti népligeti vonalával a Hungária-körút itt elhuzódó szakaszán át összeköthesse.

A vasuttársaság késznek nyilatkozott e vonalra oly korlátozást elfogadni, aminő a népligeti vonalára meg van állapitva.

Egyébként a köztemetői vonalból a Hungária-útra kiágazó kitérő-vágány engedélyezésekor, a kereskedelemügyi minister úr, még 1898. április havában kelt rendeletében már kijelentette, hogy a Hungária-úton részvonalak engedélyezésének csak azon föltétel alatt van helye, ha a részvonal birtokosa kötelezi magát — az egész körút egységes vonalának engedélyezésekor — e részvonalak vágányainak eltávolitására, illetőleg, a mennyiben azok fölhasználhatók, jogutódjának megfelelő kártalanitás ellenében való átadása.

A most tervezett vasut kétvágányú folytatása a Hungária-úton, a Népliget előtti vonalnak, átmetszené kettős vágánynyal az Üllői-úton levő Szent-Lőrinczi vasutat s a Hungária-út további szakaszában az utcza oly keresztszelvényü beosztása mellett haladna tova, a mint az a Hungária-körútnak a Stefánia-út—Salgótarjáni-út közti, valamint a Kőbányai út—Népliget közti szakaszában már meg van állapitva. Maga az útterület, noha még nincs megnyitva, de mint a főváros tulajdonát képező rét — rendelkezésre áll.

Ezen összekötő vasuti-vonalnak a most leirt módon eszközlendő megépitéséhez, egyetértve a székesfőváros közönségének ide vonatkozó határozatával, — hozzájárultunk s e határozatot felsőbb jóváhagyás, illetőleg a közig. bejárás elrendelése végett a kereskedelemügyi minister úrhoz terjesztettük föl.

Ugyancsak a villamos városi vasuti részvénytársaság kivánságára és a székesfőváros előterjesztésére hozzájárultunk ahhoz, hogy e társaság Kolozsvári-utczai vonalán, — a Felső vaspálya-utcza és Hölgy-utcza között — a Kolozsvári-utcza rendezésével kapcsolatban, elő nyösebb vágány átfektetés eszközöltessék, azért, hogy a közuti vasuti vágányoknak a közönségés kocsi forgalomtól való kétszeres keresztezése elkerültessék, minek megtörténtével egyidejüleg, a kanyarulatban, czélszerűségi tekintetekből a Vignol sin Haarmann rendszerű felépitménynyel cseréltetett ki.

A sertés közvágóhidhoz tervezett villamos közuti vasutak.

A IX. ker., Alsó-bikaréten épült uj sertés közvágóhidhoz és sertésvásárhoz úgy a budapesti villamos városi vasuti részv.-társaság, mint a budapesti közúti vaspálya-társaság is tervezett villamos közúti vasutat.

Az előbb nevezett társaság kétféle megoldást hozott javaslatba:

Az első megoldás szerint a vonal a Mester-utcza 12 öles meghosszabitásában, a m. kir. államvasutak töltése alatt épitendő aluljáróban futna

tova, s a 18 öles Mester-utczában, az uj sertés vágóhid mögött végződnék.

A második megoldás szerint a vonal a Mester-utczából a Vágóhid-utczánál ágaznék ki s ezen át vezettetnék a Soroksári-útig, a régi közvágóhid Soroksári-uti homlokzata előtt elhaladva, a m. kir. államvasutak töltésével párhuzamos úton, a tervezett Hungária-körút egy részének fölhasználásával, a konzerv gyár előtt tovább folytatódva, az itteni két vasuti aluljárón keresztül jutva az uj sertésvágóhid főhomlokzata előtti 12 öles úton végződnék.

E vasut ügyében, a középitési bizottsággal egyetértőleg, kizárólag azon vonalvezetés mellett foglaltunk állást, mely szerint a vasut a Mester-utczai vasut egyenes meghosszabitásaként vezettetnék a sertés-közvágóhidhoz.

Mivel pedig a Mester-utcza valamennyi szakaszának mintaszelvényeit már korábban megállapitottuk, a vasut vágányai tehát ezen mintaszelvényeknek megfelelően akként volnának elhelyezendők, hogy a Mester-utczának támfallal kétfelé osztott 24 öles szakaszában mindkét vágány a támfal felőli oldalon és pedig az egyik vágány tengelye a szegélykőtől 1·75 méterre s innen a második a vágány tengelye 3·00 m.-re feküdjék.

Az összekötő vasuttól a határig terjedő 18 öles szakaszban pedig e közuti villamos vasut vágányai az uttest két oldalán, a fasorok közti külön pályatesten akként helyezendők el, hogy a vágány tengelye a szegélykőtől 3·50 m.-re essék.

E határozatunkat a székesfőváros is magáévá tevén, az idevonatkozó terveket és összes iratokat, a közigazgatási bejárás elrendelése végett a kereskedelemügyi minister úrhoz terjesztette föl.

E közben a budapesti villamos városi vasut részvénytársaság az uj sertésközvágóhidhoz tervezett szárnyvonal ügyében további alapos tanulmányokat tett oly czélból, hogy mindama nehézségek, melyek a vágóhidi vágányoknak és a légszeszgyárhoz vezető iparvágánynak utszinben való keresztezéséből származnának, elkerültessenek és hogy a IX. ker. elöljáróságnak kivánsága szerint a szárnyvonal végpontja a sertésvágóhid homlokzata elé helyeztessék, továbbá hogy a cs. és kir. hadügyministerium kivánságának megfelelően e vonal a gubacsi határban fekvő kaszárnya csoportig meghosszabbittassék. — Mindezeknek figyelembe vételével a vasuttársaság egy ujabb tervet dolgozott ki s azt még az 1899. év deczember havában a székesfővároshoz beterjesztette.

E szerint a szóban forgó szárnyvasut a Mester-utczai fővonalból kiagázva, Ferenczvárosi-pályaudvar előtt egy áthidaláson haladna át, a mélyen fekvő vágóhidi vágányok fölött, a mely áthidalás 14.48 m. belső nyilással és 4.90 m. belső magassággal s 800. mm. szerkezeti magassággal, vastartókból épitetettnék meg s e hid mindkét oldalán egy-egy méter széles gyalogjáró is létesittetnék.

Ezután a vasut vonala a m. kir. államvasutak töltése mellett, a 20‰ szélességben megnyitandó Hungária-körúton az utaluljáróig vezet s az itt levő mindkét m. kir. áll. vasuti utaluljárón keresztül jutva, a két légszesz-gyári telep között tervezett uj 12 öles utra most Gubacsi-ut ér, melyen továbbhaladva az uj sertésvágóhid főhomlokzata előtti végállomásba futna be.

E szárnyvonal innen meghosszabbittatnék még a Kén-utczáig

s az ide torkoló, már megnyitott 8 öl széles úton a Laudon-kaszárnya déli sarkáig, illetőleg a fegyvergyárig haladna, a hol egy második végállomás volna létesitendő.

A székesfőváros e vonal vezetéséhez egész teljességében hozzájárult s e vasutépités czéljaira szükséges közterületeknek elvben való átengedését határozatilag kimondotta.

Ezáltal ugyanis a Ferencz-körúttól a Mester-utczán át a gubacsi határig egy egységes fővonal létesithető, mely az unifikált szerződés értelmében már 1940-ben háramlik át a székesfőváros tulajdonába, mig a közúti vaspályatársaság vonalainak háramlási joga 8 évvel később, 1948-ban következik be.

Ezenkivül a villamos városi vasuti-részvénytársaság hajlandó e vonalat a szerződéses 15%-os meghosszabbitásokba való beszámitás nélkül megépiteni, mig a közúti vaspályatársaság csupán a 15%-os vonalmeghosszabbitásokba való beszámitással kötelezhető e vonal megépitésére. Egyébként a villamos városi vasuti-részvénytársaság már előre is hajlandónak nyilatkozott arra, hogy a közúti vaspályatársasággal e vonal együttes használatára peage szerződést fog kötni.

Ezen tervezet elfogadásával egyidejüleg kikötötte a székesfőváros, hogy a vasut a Kén-utczán át a Mester-utczába visszavezettessék, illetőleg, hogy a Mester-utczai fővonal ezen az úton át annak idején Erzsébetfalváig meghosszabbittassék, és kijelentette a székesfőváros, hogy a Kén-utczán túl a vasut csupán ideiglenes jellegü szárnyvonalnak lesz tekintendő.

E vonalvezetéshez általánosságban mi is hozzájárultunk, azonban hangsulyoztuk, hogy ez a vonal nem képezheti a Kén-utcza majdani bevonásával a Mester-utczai fővonalnak Erzsébetfalváig való meghosszabbitását, hanem csak mint szárnyvonal szerepelhet.

Az általános városszabályozási terv keretében ugyanis a Mester-utcza, éppugy mint a Soroksári-utcza, főforgalmi jelentőséggel bir és mivel a Ferencz-körúttól, vagyis a város középpontjából indul ki és egészen Erzsébetfalváig, tehát a határig terjed, nemcsak a helyi forgalom lebonyolitására, hanem a szomszédos községekből jövő forgalom megosztására, is van hivatva.

Tekintettel tehát a Mester-utcza kiváló forgalmi jelentőségére, sulyt helyezünk arra, hogy ezen az utczán át a székesfőváros központja és Erzsébetfalva között kerülő nélkül, egyenes közuti vasuti összeköttetés létesittessék.

Ehhez képest kötelezni kivánjuk a vasut-társulatot arra, hogy a hatóság által megállapitandó zárós határidő alatt a Mester-utczai fővonalat törés nélkül épitse meg; miből kifolyólag a sertés közvágóhidhoz vezető vasutat, mint a Mester-utczai fővonal egyik szárnyvonalát találtuk engegélyezhetőnek, még pedig végleges jelleggel, azonban csak a Laudon laktanya és társzekér-raktár telep északi homlokzata előtt elvonuló utig (most Timód-utczáig).

Mivel pedig az az útvonal, melyen a vasut a jelzett pontig haladhat, a Kén-utczától kezdődőleg csak 8 öl szélességü, kikötöttük, hogy

ez az út a Kén-utczától kezdődőleg, nyugat felől, azaz a $\frac{9642}{c}$ és $\frac{9640/1/a}{4}$ hr. sz. telkekből, legalább 10 ölre kiszélesittessék, a mi egyrészről a forgalom szempontjából feltétlenül szükséges, másrészről könnyen keresztül is vihető, mert még be nem épitett városi telkek igénybevételéről van szó.

Végül kikötöttük még, hogy az érintett két aluljáró az út szélességének megfelelően megnagyobbittassék.

E vasut ügyében a következő év április havában, a székesfőváros, a belügyminister úr idevonatkozó leiratában foglaltak következtében ujabb határozatot hozott, mely a korábbi idevonatkozó határozatát részben megváltoztatja, illetőleg kibővíti; ezt megelőzőleg azonban az ujabb, módositott kikötések elfogadására nézve, a villamos városi vasut-társaságtól kötelező nyilatkozatot vett.

A székesfőváros a vonalnak Hungaria-körútra eső része dolgában tett eredeti kikötését oda módositotta, miszerint e szárnyvonal vágányai a Hungaria-köruti egységes közúti vasut megépitésekor eltávolitandók, esetleg megfelelő kártalanitás ellenében átengedendők lesznek.

Mivel pedig a budapesti közuti vaspálya-társaságnak a sertés vágóhidhoz vezető vonala az elfogadott ujabb tervek szerint nem fog haladni azon a nyomon, melyen a villamos városi vasut-társaság vonala fog vezettetni, ennélfogva a két vasut-társaság közötti peage szerződés kötésére vonatkozó föltétel tárgytalanná válik.

Tekintettel pedig arra, hogy a vonalnak a Koppány-utczán túli része csak hosszadalmas kisajátitási eljárás és nagymérvü telekrendezési földmunkák végrehajtása után épithető meg, ennélfogva a székesfőváros e vonalrészt a jövőre tartja fönn s elfogadja egyelőre azt az ideiglenes megoldást, hogy a Koppány-utczáig végleges jellegben vezetendő vasutvonal, innen tovább a rendelkezésre álló fővárosi területre kanyarodva vezettessék a sertés vágóhidi és sertés vásári telep főbejáratához.

Végül a székesfőváros a társaságnak azt a kötelezettségét, hogy a Mester-utcza egyenes folytatásában, fővonalát az ide vonatkozó engedélyezési tárgyaláson megállapitandó záros határidőn belül köteles lesz egészen Erzsébetfalváig kiépiteni, oda módositotta, illetőleg kibővitette, hogy e meghosszabbitást a társaság még e határidőn belül előbb is, és pedig a Hungaria-körúti egységes vonal kiépitésekor köteles lesz megépiteni, ha a Hungaria-köruti egységes vonal a fentebb jelzett záros határidőn belül esetleg már kiépülne. A székesfőváros e határozatához mi is hozzájárultunk, azzal a megjegyzéssel, hogy miután, e szerint a sertés vágóhid előtt elvonuló 12 öles utat a budapesti villamos városi vasuti társaság nyeri el s miután másfelől a másik társulat sertés vágóhidi végállomása is erre az útra fog a végleges elhelyezkedés alkalmával esni, ennélfogva be fog állani annak a szüksége, hogy ez utóbbi társulatnak a budapesti villamos városi vasut társaság peage-jogot engedjen, mert 12 öles uton a két társulat külön-külön végállomást nem rendezhet be.

A székesfőváros most ismertetett határozatát ezek után felsőbb jóváhagyás végett a belügyminister úrhoz terjesztettük föl.

A budapesti közuti vaspálya-társaság által ugyancsak a sertésközvágóhidhoz tervezett villamos közuti vasut dolgában pedig, még az 1899.

év folyamán hozott határozatunkban kimondottuk, hogy a javaslatba hozott két alternativ vonalvezetés egyike ellen sincs észrevételünk, elsőbbséget adtunk azomban a közép. bizottság részéről javasolt azon vonalvezetésnek, mely szerint a vasut a Soroksári-uti vonalból a közvágóhid előtt kiindulva, a Hungária-ut illető részének igénybevételével a Soroksári-uttal párhuzamosan tervezett 12 öles uton (Gubacsi-uton) haladna a sertésközvágóhidig.

E határozatunkat a székesfőváros is magáévá tette s elejtette azt a másik megoldást, hogy a villamos vasut a Soroksári h. é. vasut vágányainak fölhasználásával a Soroksári-uton tovább haladva, a sertésvágóhid főkapujához tervezett 10 öles utra kanyarodjék s igy jusson el végpontjához.

A székesfőváros közönségének e határozatát azonban a belügyminister úr nem hagyta jóvá, hanem fölhivta a székesfővárost, hogy e vasut ügyét tegye ujból megfontolás tárgyává, és tekintettel arra, hogy a székesfőváros e határozata szerint a közuti vaspálya-társaság elfogadott tervezete a budapesti villamos városi vasut-társaság elfogadott tervezetével össze esnék s igy a vagóhid tulajdonképen csak egy vasutat kapna, holott czélszerűbb volna, ha a sertés vágóhidhoz a két vasuttársaság két felől, két külön vonalon közlekednék, fölhivta a székesfővárost, hogy azon vonal vezetés mérlegelésére is terjeszkedjék ki, mely szerint a közuti vaspálya társaság által épitendő vonal a Soroksári h. é. vasut vágányainak fölhasználásával tervezett alternativa szerint épittetnék meg.

Ezt a vonalvezetést kérte egyébbként a Ferenczvárosi Kültelki polgári kör is és már a következő év február havában ugyanenek elfogadását kérte a budapesti közuti vaspálya-társaság is azzal a kijelentéssel, hogy kész e különben is igen rövid vonalat a lehető legrövidebb idő alatt megépiteni s üzembe helyezni, annál inkább, mert ez ellen a h. é vasut részéről sincsenek nehézségek.

A székesfőváros közönsége 1901. év április havában ehhez az előterjesztéshez hozzájárulván elrendelte, hogy a szóban forgó 10 öles ut megnyitásához szükséges területek sürgösen megszereztessenek.

A székesfőváros e határozatához mi is hozzájárultunk s azt felsőbb jóváhagyás végett a belügyminister úrhoz terjesztettük föl

Helyi érdekü vasutak.

Mint már korábbi évi jelentésünkben előadtuk, a Budapest szent-lőrinczi h. é. vasut, mely eredetileg keskenyvágányu és gőzüzemü volt, szabványos nyomtávval, villamos üzemüvé alakittatott át

Ezek a munkálatok a lefolyt évben befejeztettek s e vasut a lefolyt év julius havában, közreműködésünkkel a közforgalomnak átadatott.

Résztvettünk ezenkivül a budapesti h. é. vasutak czinkotai vonalának második vágánya dolgában, a lefolyt év julius havában megtartott műszaki felülvizsgálaton s hozzájárulásunkkal ugyan-e h. é. vasut Budapest-külső-kerepesi-uti állomásának átalakitására és bővitésére is az engedély megadatott.

Résztvettünk továbbá a Budapest-Budafoki h. é. villamos vasutnak ugyancsak a lefolyt év szeptember havában megtartott mű-

szaki felülvizsgálaton, valamint ugyan-e h. é. vasut Fehérvári-úti vonalrészén megtartott helyszini bizottsági eljáráson, melyet az államrendőrség panaszára a kereskedelemügyi minister úr rendelt el a végből, hogy a Fehérvári-út e még rendezetlen szakaszában a vasut menetsebessége fölülvizsgáltassék és a közbiztonság követelményeinek megfelelő intézkedések megtétessenek. Ez alkalommal a vasut menetsebessége oly módon szabályoztatott, hogy e szóban forgó helyen a kocsik bármilyen időjórásnál 6 méteren belül biztosan megállithatók legyenek. A székesfőváros pedig fölhivatott, hogy a szóban forgó helyen, a telkek és a vasut közti járdaterületen, a gyalogközledés biztonsága érdekében szükséges útrendezéseket hajtsa végre.

Különböző vasuti ügyek.

E föntieken kivül tárgyaltuk és elintéztük a következő vasuti ügyeket. Ugymint:

A magy. kir. államvasutak körvasutján, a Budapest-Angyalföldi elágazásnál levő váltó áthelyezését.

A m. kir államvasutak Terézvárosi osztálymérnökségének előterjesztésére, az V. ker. Pannonia-utczában engedélyezett iparvágányt.

A IX. ker. Alsó Bikaréten létesitett sertés consum vásár, sertés közvágóhid és szabad sertés vásári szállások intézményének vasuti berendezéseit.

A Ferencz-József-lovassági-laktanyához vezető iparvágány engedélyének meghosszabbitását.

A Ganz és társa vasöntő- és gépgyár-részvénytársaság II. ker. Királyhegy-utczai iparvágányát.

A Budapesti szivattyú- és gépgyár-részvénytársaságnak V. ker. Váczi-úti gyártelepén tervezett iparvágányát.

A Rüttgers Guido fatelitő gyártelepén létesült iparvágányt, mely a Budapest-Dunaparti teherpályaudvart a Budapest-Zimonyi vonallal összekötő vágányból ágazik ki.

A Budapest—Kőbánya hizlalda állomásból kiágazólag, a Bossányi-féle trágyaszáritó-gyár telepére épitett iparvágányt.

Végül még a lefolyt évben a Budapest—Cinkota—Kerepesi h. é. vasut mentén, a törvényes tűztávlatba eső épületek tűztávlatainak leszállitása dolgában, valamint különböző vasutak utátjárói, párhuzamos utai és hozzájáró utai dolgában is folytattunk tárgyalásokat.

Nevezetesen az Esztergomi h. é vasut mentén, illetőleg ezt a vasutat a Dunajobbparti közvasuttal összekötő vonal mentén, valamint a m. kir. államvasutak Budapest—Angyalföldi állomásánál és a Lipótmezői közuti villamos vasut mentén, is részben már meglevő, részben még ezután előállitandó utlétesitmények dolgában közigazgatási bizottság minőségünkben eljárva, a helyszinén szerzett tapasztalásokhoz képest a szükséges intézkedéseket megtettük.

XI.

Telegráf és telefon.

Az 1900. év folyamán következő telegráf, telefon, telefonhirmondó vonalak képezték közigazgatási bejárás, illetőleg engedélyezés tárgyát.

Telefon kábelvonal az Arena-uton a Váczi-utig és az Arena-uttól Ujpestig

Magántelefon vezeték a Ganz-gyár két telepe között a Ganz-utczában.

Telefon kábelvonal a dunaparti viaduct vasuthoz.

Telefon vonal a Szép Ilona—Lipótmező—Hüvösvölgyi vonal mentén

Telefon kábelvonalak és légvezetékek az I. II. és III. kerületben.

Telegráf kábelvonal a központtól a dunajobbparti vonalakba.

Magántelefon a magy. kir. államnyomdához.

Telefon kábelvonalak kiterjesztése a IV. VI. VIII. és IX. kerületben.

Telefon összeköttetés a József-körut 8. sz. és a Mária Terézia-terén levő posta és távirda hivatalok között.

Telegráf összekötettés az Andrássy-ut 75. sz. és a Felső-Erdősor 39. számu posta- és távirda-hivatal között.

Telefon kábelvonalak módositása a IV-dik kerületben.

Telefon kábelvonal a Margit-körut szabályozás alá eső részén.

Telefon légvezetékek az I. VI. és VII-dik kerületben.

XII.

Személyi ügyek.

Idősb Luczenbacher Pál tanácsunknak évek hosszu során át buzgó és tevékeny tagja, a mult év márczius havában elhunyt. Érdemeiről igaz hálával emlékezünk itt meg, megörökitve ama nemes tettét is, melylyel a tanács tisztviselői, valamint ezek özvegyei és árvai segélyezésére szolgáló alapot megteremtett

Helyére a m. kir. kormány Kisfaludi Lipthay Sándor, m. kir. udvari tanácsost, a József műegyetem rectorát nevezte ki.

XIII.

Vegyesek.

Nyugoti pályaudvar műhelytelepe.

Ez a műhelytelep városrendezési szempontból ez idő szerint már kétségtelenül igen alkalmatlan helyen van. Örömmel üdvözöltük tehát kitelepitésének eszméjét és azt a szándékot, hogy az uj műhelytelep Rákos rendezendő pályaudvar és Palota—Ujpest állomások között a főpálya Duna felőli oldalán nyerjen elhelyezést, egész kiterjesztésében Rákos—Palota község határában, ugy hogy Budapest területére csak az a vágány esik mely a műhelytelepet a rákosi rendező pályaudvarral összeköti. A kereskedelemügyi minister úr által elrendelt közigazgatási bejáráson tehát az érintett tervezethez készségesen hozzájárultunk, érvényesitve a következő észrevételeket: A műhelytelep mentén a főváros határszélén elvonuló határút az általános szabályozási terv szerint akként lesz 8 ölre kiszélesitendő, hogy az út egyik fele része, azaz 4 öl a telep területéből vétessék. A m. kir. államvasutak igazgatósága a terhére eső 4 öles területet a műhelytelep telkéből közút czéljára telekkönyvileg kapcsolatosan lejegyeztetni és annak idején felhivásra a fővárosnak átadni tartozik; köteles továbbá az ut keresztezésnél a vágányt vezető sinekkel ellátni, a vágány-közt és a sinszálaktól 1—1 mtrt az út teljes szélességben kikövezni.

A VIII. ker. Ujvásártér parkozása.

Ha parkokban nem vagyunk is gazdagok, de a meglevők ápolása — örömmel ismerjük el — már évek óta dicséretre méltó szakértelemmel és buzgalommal történik. A helyzetnek egyébiránt a parkok száma és terjedelme tekintetében is fokozatosan javulni kell. Gondoskodik erről az általános szabályozási terv, melynek egyik lényeges disposotiója jut végrehajtásra az Ujvásártér parkozásában. A terv erre a mult évben állapittatott meg. E szerint a fő útvonalak a park 4 oldalát közepén átszelő diametralis utak, melyek egyike a Tököly-utczát a Kenyérmező-utczával köti össze A diametralis utakat kiegészitik a park sarkait összekötő diagonalis utak és azok a periferialis utak, melyek a park szélein vonulnak el. Az utak 20718 mtr, a pázsit 29128, a fássitás 11810□ mtr területet foglalnak el. A parkot 1200 f. mtr élőnövény és Kollerich-féle drótkeritás fogja szegélyezni. Elültetésre vár 650 drb sorfa és magános fa, 400 drb csoportfa, 600 drb fenyőfa, 7000 drb cserje, bokor és kisebb fa, 150 drb kúszó cserje. A parkban elhelyezendő padok száma mintegy 200. A világitásról egyelőre 64 drb egész éjjeli gázlámpa felállitásával gondoskodnak. Később, ha a fák és bokrok sürüségénél fogva szükségessé válik, még 26 drb féléjjeli lámpa jön a parkba A park öntözésre megfelelő vizcsőhálozattal van

biztositva. Lesznek végre a parkban alkalmas pontokon gyermekjátszóhelyek is. A fentiekben vázolt parkozási terv jelenleg a végrehajtás stadiumában van.

Fásitás a Ferencz-József-hid közelében.

A fehérvári-útnál és a promontori útnál is nagyobbmérvü fásitást vett a székesfőváros kilátásba. Az ide vonatkozó terv lényeges átalakitását kellett azonban kérnünk a következő észrevételek miatt: A Sárosfürdő uj telke mentén a járdában tervezett fasor még nem ültethető el, az itteni támfal és akna miatt; ezzel a fasorral tehát várni kell addig, mig a járda kellő lejtszinnel egész szélességében rendelkezésre fog állani. A müegyetem telkének északi homlokzata elé tervezett square végleg mellőzendő; ennek a czéljára ugyanis a szabályozás időközi módositása folytán nincs elégséges terület. Ellenben szükséges, hogy ezen a helyen 10 mtres átmérővel biró kör alakjában egy nyughely létesittessék és annak közepére egy kandellaber állittassék. A fehérvári-út és promontori-út összefolyásánál tervezett squaret illetőleg szükségesnek találtuk, hogy itt — figyelemmel a közszükségletre — mielőbb egy Beetz-féle nyilvános illemhely állittassék fel s a square ehhez képest és ügyelve különösen az illemhely takarására, parkiroztassék. A megfelelő ujabb tervet a főváros még a mult évben előterjesztvén, hozzájárultunk.

Utadó számitása.

A közutakról és vámokról szóló 1890. évi I. t.-cz. 155. §-ának 1. pontja értelmében tartozik a székesfőváros az 1870. évi X. t.-czikkel alkotott s kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalapba egyebek között a házadónak $1^1/_2$%-át beszállitani, még pedig tekintet nélkül az esetleges adómentességre. Miután a székesfőváros felsőbb jóváhagyással arra a megállapodásra jutott, hogy fentebb emlitett törvényes kötelezettségének ugy fog eleget tenni, hogy az 1890. évi I. t.-cz. 155. §-ának 1. pontjában felsorolt egyenes állami adók után $1^1/_2$%-ban megállapitott útadót vet ki és szed be: ennélfogva a gondjainkra bizott fővárosi pénzalap nevében jogunk és kötelességünk igényelni, miszerint ez az $1^1/_2$%-os útadó megüsse a dotatiónak azt a mértékét, melyet a törvény a fővárosi pénzalapnak rendelt Azt tapasztaltuk mégis, a 30 évi rendkivüli adómentességet élvező házaknál a székesfőváros az útadót csak a mentesség első 15 évi szakában veszi ki, az eszményi adóalap után, ellenben a mentesség második 15 évi szakában már csak a tényleges adót veszi a kivetés alapjául. Minthogy pedig az a másfél százalék, melyet a székesfőváros a házadó után a fővárosi pénzalapba szállitani tartozik, a törvény világos szavai szerint az időleges mentességre való tekintet nélkül számitandó, a fentebb jelzett eljárás folytán a fővárosi pénzalap kétségtelen rövidségen szenved; mert még a mentesség egész 30 évi időszaka alatt a brutto hárbérjövedelem 22%-ával felérő eszményi állami adó után volna igénye $1^1/_2$%-ra, addig a székesfőváros mostani eljárás szerint a mentesség második 15 évében csak a brutto-bérjövedelem 10%-a után kapja a másfél százalékot. Ennek ellenében a székesfővárosi tanács s a közigazgatási bizottság is, hova az előbbinek határozatát fellebbeztük, ugy érvelt, hogy a második 15 év alatt a kérdéses házak már nem élveznek mentességet s igy az útadó is a tényleges 10%-os állami adó után vetendő ki. Ebben az érvelésben nem nyugodhattunk meg; mert a kérdés nem az absolut mentességben, hanem azon fordul meg, hogy a 30 évi kedvezményes időszak második felében is oly kedvezményt élveznek ezek a házak, mely az általános adótörvényekkel szemben minden esetre mentességet jelent, bár csak egy része alól is azon terheknek, melyet különben viselniök kellene.

Figyelembe véve tehát, hogy az utadó csak abban az esetben szolgálhat a székesfőváros az 1890. évi I. törvényczikk 155. §-ában körülirt tartozásának kiegyenlitésére, ha az a 30 évi adómentességet élvező házaknál a mentesség második 15 évi szakában is azon adóösszeg után számittattik, mely az általános adótörvények értelmében az illető házra kivetendő volna, a fővárosi tanács s a közigazgatási bizottság ellenkező értelmű határozataiban annál kevésbé nyugodhattunk meg, mert hogy a 30 évi adókedvezményt élvező házaknál a mentesség első felében az útadó a bérjövedelem 22%-a után, a mentesség második felében pedig 10% után vettessék ki, ez önmagában annál tarthatatlanabb visszásság volna, minthogy a rendkivüli adózási kedvezményt biztositó összes törvényeinkben azt a czélzatot találjuk, hogy a kedvezmény az idő folyamán nem nőhet, hanem szükségkép csökkenie kell. Felfogásunkat a székesfővárosi m. kir. adófelügyelőség is megerősitvén, a m. kir. közigazgatási birósághoz fordultunk, az alsófoku határozatok megváltoztatását és nevezetesen annak a kimondását kérve, hogy a 30 évre terjedő adózási kedvezményt élvező házaknál az útadó a kedvezményes időszak második felében is az eszményi állami házbéradó után vetendő ki. A várt döntő határozatnak még nem vagyunk birtokában.

XIV.

Statisztika

az 1900-ik évi épitkezésekről.

Kerület	Uj épitkezések													Raèpités			Toldalék				Átalakitások	Határ és kerités fal	Istálló	Pincze	Sirbolt	Jégverem	Pöcze	Mühely	Gyár	Ideiglenes épitk.	Fészer	Boltkapuzat	Mulatóka és tekepálya	Áru-bódé	Üvegház	Zárt erkély	Kút	Viharteto	Raktár	Gyárkémény	Gőzgép	Gőzkazán	Felhuzók	Gázmotor	Elektromotor	Tüztávlat	Felebbezés	Módositott tervek	Összesen
	Beltelek					Kültelek				Nyaraló																																									
	IV. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	I em.	Földsz.			III. em.	II. em.	I. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földszint																																	
I.	—	2	1	—	1	—	—	1	26	2	9			—	—	2	—	1	3	19	20	13	7	2	—	—	8	3	1	30	6	2	13	1	5	—	2	—	4	5	6	5	2	4	14	3	31	13	267
II.	—	2	1	4	3	—	—	—	7	3	3			—	—	1	—	1	1	11	13	10	3	3	—	—	1	—	—	7	4	6	4	1	—	—	—	—	—	1	—	1	3	1	2	—	21	4	122
III.	—	—	1	5	10	—	—	1	13	—	9			—	—	—	—	—	1	28	20	5	1	3	—	—	2	2	1	13	3	—	3	—	—	—	6	—	1	1	1	—	1	3	—	—	8	7	149
IV.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			—	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	1	—	—	1	26	—	20	—	21	4	100
V.	13	1	—	—	1	—	1	—	2	—	—			—	—	2	—	—	—	1	3	10	1	—	—	—	1	6	—	12	1	5	—	1	—	—	—	—	2	1	3	3	34	4	39	6	27	13	193
VI.	—	1	—	1	—	—	—	4	9	2	—			—	—	2	—	—	2	10	13	5	9	2	—	1	—	4	1	18	6	13	5	1	2	—	—	—	4	1	1	2	8	14	7	1	45	7	201
VII.	1	1	1	—	1	1	1	2	15	—	2			—	1	4	—	—	1	11	15	6	9	—	—	3	3	6	—	12	10	23	3	—	4	—	—	—	7	1	5	6	7	10	9	—	56	16	253
VIII.	—	4	3	—	6	—	—	—	—	—	—			—	—	—	—	—	—	9	7	3	10	—	—	—	—	3	—	—	6	10	1	—	—	1	—	—	2	—	3	2	9	10	7	—	35	5	136
IX.	—	3	2	—	8	1	—	2	9	—	—			—	—	2	—	—	3	14	12	4	10	2	—	1	3	7	1	9	12	2	3	2	—	—	—	—	6	—	7	7	8	7	4	6	32	11	200
X.	—	—	—	1	6	—	—	—	22	—	1			—	—	1	—	—	3	10	6	5	12	2	—	1	—	5	2	20	9	—	6	1	1	—	—	2	4	—	1	1	7	2	—	4	9	5	149
Össz.	14	15	9	11	36	2	2	10	103	7	24			—	2	14	—	2	14	113	114	61	62	14	—	6	18	36	6	121	57	81	38	7	12	1	8	3	30	10	27	28	105	55	102	20	285	85	1770

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
	A) Nyilvános épületek.					
1	M. kir. áll. felső iparisk.	VIII	Csokonay-utcza	5727-30 5731|a|2	II.	tanmühely
2	M. kir. honvéd parancsnokság	X	Orczy-út	8631|a|1|2	II.	raktár épület
3	Orsz központi hitelszövetkezet	VIII.	Baross-utcza	5330	III.	
4	Székesfőváros	II.	Bomba-tér	—	I.	vásárcsarnok
5	M. kir. vallás- és közokt. minist.	VI.	Városliget	2897|b	I.	szépművészeti muz.
6	„ „ „ „ „ „	VII.	Hungaria-körút	1804—18.1|a|b	III.	vakok intézete
7	M. kir. kisérleti állomás	II.	Kis-Rókus-utcza	(3852—53—54)	I.	intézet
8	M. kir. keresked. minister	VII.	Csömöri-út	2845—2846 / 10—12	II.	felső ép. ipariskola
9	M. kir. Postatakarékpénztár	V.	Hold-utcza	924|2|b	IV.	
10	Füzi Szaniszló irg főnök.	II.	Zsigmond-utcza	3735-3736	II.	kórház
	B) Nagyköruti házak.					
1	Dr. Weisz Izidor	V.	Lipót-körút	1129	IV.	
2	Weisz B. és Manfréd	V.	Lipót-körút	1236|a|2 / 2	IV.	
	C) Nagyobb magánházak.					
1	Jobbagyi Béla és neje	VIII.	József-utcza	6181	III.	
2	Németh Ignácz	VIII	Rökk-Szilárd-u.	5597	III.	
3	Dr. Gschwindt György	VIII.	Sándor-utcza	5308	III.	
4	id. Cséry Lajos	IX.	Drégely-utcza	9540/4	III.	
5	„ „ „	IX	Drégely-utcza	9540/5	III.	
6	Szepessy Sándor	VIII.	Nap-utcza	6748	II.	
7	Sváb Imre	V.	Szabadság-tér	924/5 / 1	IV.	
8	Cs. és kir. szab. déli vasut	I.	Alkotás-utcza	(1448 1449) 41375	II.	
9	Dr. Ghyczy Jenő	V.	Sas-utcza	682	IV.	
10	Kludák Antal	II	Nagy-Rókus-u.	3394-3888	II.	
11	Kanzer Kálmán	VII.	Wesselényi-utcza	4899	III.	
12	Hellsinger Gedeonné	V.	Hold-utcza	924/5 / 4	IV.	
13	Stowasser János és neje	II.	Lánczhid-utcza	2447	III.	
14	Közuti vaspálya-társaság	V.	Nádor-utcza	924/2 / 2	IV.	
15	„ „ „	V.	Nádor-utcza	924/2 / 3. 4. 5	IV.	
16	Gamauf Károly és neje	I.	Attila-utcza	492—93	III.	
17	Adria m kir. tengerhaj. részvt.	V.	Szabadság-tér	924/2 / 1	IV.	
18	Wertheimer és Frankl	V.	Hold-utcza	924/5 / 6	IV.	
19	Lindenbach Jánosné	II.	Albrecht-út	2547 / 1 — 2547 / 2	III.	
20	Pollák Ignácz és neje	V.	Kálmán-utcza	1016/a/1 / b	III.	

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Helyrajzi szám	Emelet	Jegyzet
21	Valkó Lajos	V.	Aulich-utcza	924/5 / 2	IV.	
22	Bulyovszky Aladár	VI.	Nagymező-utcza	3537	III.	
23	Rimamurány—Salgótarjáni vasmű részvt.	V.	Nádor-utcza	915. 919. 921—23 / 1—2	IV.	
24	Zuckermann Gyula	VII.	Kazinczy-utcza	5154	II.	
25	Hegedüs Ferencz	VII	Wesselényi-utcza	5277	IV.	
26	Eiser Ede	I.	Fehérvari-út	2102-10602	III.	
27	Zemanek Emil és neje	I	Enyedi-utcza	821 822 8134 8035 / 9	III.	

Nagyméltóságu m. kir. Ministerium!

Befejezve jelentésünket, csatoljuk ehhez az általunk kezelt alapok 1900. évi zárszámadásait és kérjük, hogy ezeket megvizsgáltatni és részünkre a felmentvényt megadni méltóztassék.

Végül megemlítjük, hogy e jelentésünket a zárszámadásokkal és 1901. évi belkezelési költségelőirányzatunkkal együtt az 1870. évi X. t.-cz. 27. §-hoz képest nyomtatásban közzétettük és az országgyülés mindkét házának, valamint Budapest székesfőváros hatóságának is megküldöttük.

Kelt Budapesten, 1901. évi julius 25-én

Podmaniczky Frigyes,
alelnök

Rupp Imre,
ministeri tanácsos.

MELLÉKLETEK.

1. A fővárosi pénzalap

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendes bevételek.				
1	21-23	Ház és telekbérjövedelem	4.706	78		
2	34-38	Kamatjövedelem	89.801	03		
3	52	Útadó és régi közmunka váltsági dijak	465.398	38		
4	83-92	Kiszökelléki és használati dijak	105.996	40		
5	8	Évi használati dijak	10	—		
6	111—118	Terjedék eladás	81.299	82		
7	40-42	Fővárosi közmunkák tanácsa palotájainak házbér és egyébb jövedelmei	12.675	—		
		Együtt			759.887	41
		b) Rendkivüli bevételek.				
8	1-4	Budai körut jövedelme	4.069	42		
9	6-7	Budapest fő- és székváros tartozásai és járulékai	32.047	46		
10	26-28	Ház telek eladás, épület és útépitési anyag eladás	88.961	14		
11	46-47	Téritmények	139	72		
12	32	Ház és tőkekamat adóvisszatérités	8	88		
13	10	Egyéb rendkivüli bevételek	50	—		
		Együtt			125.276	62
		Valódi bevételek főösszege			885.164	03
		II. Átfutó bevételek.				
		a) Megtéritett előlegek.				
14	131—140	1. Egyébb előlegek	167.996	31		
15	174	2. A várban épitendő uj hadtestparancsnoksági épület czéljára adott előlegek	77	80		
16	141—143	3. A Baross-utczai orvoskari telep czéljára adott és a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium által megtéritendő előlegek	88	98		
17	148—151	4. Az I. ker. Lágymányoson emelendő uj műegyetem czéljára adott s a m. kir. vallás- és közoktatási ministerium által megtéritendő előleg	308.462	44		
18	171	5. Elszámolandó előlegek	2.610	—		
19	101	6. Magyar földhitel-intézet	1,211.593	72		
20	12-13	7. Fizetési előlegek	2590	80		
		Együtt			1.693.420	05
		Átvitel			1,693.420	05

1900. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi kiadások.				
		Rendesek.				
		Ügyviteli költségek.				
		a) Személyi járandóságok.				
1	1	Fizetések, lakpénzek és pótlékok	124.809	50		
2	4-5	Rendes díjnokok díjazása	5.059	39		
3	7	Ruhailletmények	720	—		
4	9	Hidbérek	155	56		
5	11	Jutalmak és segélyek	1.200	—		
6	51	Ideiglenes nyugdíj	2.000	—		
7	53	Végleges nyugdíj	8.840	—		
8	55	Özvegyi nyugdíj	3.901	76		
9	57	Nevelési járulék	64	—		
10	59	Kegydíj	400	—		
		Együtt			147.150	21
		b) Dologi kiadások.				
11	13-14	Fűtésre	2.231	50		
12	16-17	Hivatali helyiségek világitására	364	78		
13	20-21	Hivatali helyiségek tisztogutásra	612	20		
14	23	Papir-, iró- és rajzszerekre	1.163	60		
15	25	Nyomtatványok és könyvkötésre	2 946	26		
16	28	Leltári tárgyak beszerzésére	338	34		
17	31	Leltári tárgyak fentartására	27	40		
18	33-35	Egyébb irodai szükségletekre	661	87		
19	38-42	Bérkocsi és küldönczdijakra	233	76		
20	46-49	Fővárosi közmunkák tanácsa házának fentartási költségei	2.432	12		
		Együtt			11.011	83
		c) Rendkiviili kiadások.				
21	61	Altisztek és szolgák 10%-os fizetési segélyei	310	—		
		Együtt			310	—
		Belkezelési előirányzat összegei			158.472	04
		d) Kezelési és egyéb kiadások.				
22	74	Épület fentartási és kezelési költségek	276	16		
23	63—65 150—160	Buda és egyébb szabályozási költségek	15.027	20		
24	86-88	Ház és tőke kamatadó és vizdij	7.783	58		
25	94—96 187	Különféle költségek	7 189	08		
26	97-98	Kamat	6.824	36		
27	135—146	Terjedék beváltás	580.474	74		
28	101	Kiszökeléki és használati dij visszatérités	70	—		
29	114	Útadó behajtási költség (útadó jutalom)	6.330	—		
		Együtt			623 975	12
		Rendes kiadások főösszege			782.447	16
		Átvitel			782.447	16

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		Áthozat . .			1,693.420	05
		b) *Idegenpénzek.*				
21	77	1. Visszafizetendő	1.612	32		
22	48-49	2. Tiszti adó és szolgálati dijak	4.408	62		
23	15	3. Fizetés letiltás	879	84		
24	44	4. Országház környékének rendezésére nyert javadalmazás	4.228	84		
		Együtt . .			11.129	62
		Átfutó bevételek főösszege . .			1,704.549	67
		Valódi bevételek főösszege . .			885.164	03
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			2,589.713	70
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			2,589.713	70

Budapesten, 1900. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.
számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben tett

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1901. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		Áthozat .			782.447	16
		c) *Rendkivüli kiadások.*				
30	66-69	Budai körút épitési és egyéb költségei	142.375	11		
31	99	Fővárosi közmunkák tanácsa hivatalos felszerelésének beszerzési költségei	174	—		
32	154	Garay-tér megnyitásához 50%-os hozzájárulás . . .	40.568	47		
33	112	Temetkezési járulék	200	—		
40	183	Pálffy-téri laktanyák körüli utak rendezési költségei .	5.362	12		
41	195	Útadóvisszatérités	1.514	10		
		Együtt . .			190.193	80
		Valódi kiadások főösszege . .			972.640	96
		II. Átfutó kiadások.				
		a *Adott előlegek.*				
42	155	1. A magyar földhitelintézetnél elhelyezett összeg . .	792.819	69		
43	165—169	2. Egyéb előlegek	147.355	87		
44	77	3 Fizetési előlegek	2.050	—		
45	189	4. A várban épitendő uj hadtestparancsnoksági épület czéljaira adott előlegek	306	40		
46	185—186	5. Elszámolandó előlegek	52.689	16		
		Együtt . .			995.221	12
		b) *Visszafizetendő idegenpénzek.*				
47	80	1. Fizetés letiltás	4.628	26		
48	109-110	2. Tiszti adó és szolgálati dijak	4.408	62		
49	116-121	3. Egyéb idegenpénzek	13.341	—		
50	105	4. Az uj országház környékének rendezési költségei .	145	24		
51	126	5. Vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministertől az uj műegyetem czéljára nyert javadalmazás terhére teljesitett fizetés	308.462	44		
52	192	6. A Standard-féle életbiztositó társaság által a Dréher-féle palota átalakitási költségeire adott javadalmazás terhére teljesitett fizetés	280.000	—		
53	194	7. A Standard-féle életbiztositó társaság által a Dréher-féle palota művezetői költségeire adott javadalmazás terhére teljesitett fizetés	10.866	06		
		Együtt . .			621.851	62
		II. Átfutó kiadások főösszege .			1,617.072	74
		Valódi kiadások főösszege . .			972.640	96
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			2,589.713	70

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
számellenőr.

egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 27-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k. **Mándy Lajos** s. k.

2. Az előleg-alap 1900.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	40–43	Különféle bevétel	2.757	70		
2	38-9	Kamat	8.027	57		
		Együtt . .			10.785	27
		b) Rendkivüli bevételek.				
3	53	Utczaterület eladása	1.493	83		
4	11	Dunaszabályozás által nyert telkek eladása .	102.758	—		
5	51	Telekbérjövedelem	126	—		
6	13—30	Járdafektetési járulék	62.819	15		
		Együtt . .			167.196	98
		Valódi bevételek összege . .			177.982	25
		II. Átfutó bevételek.				
7	47	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	262.590	90		
		Együtt . .			262.590	90
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			440.573	15

Budapesten, 1900. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1901. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k.

évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	9	Különféle kiadás	148	74		
2	18	Tőkekamat adó	478	94		
		Együtt . .			627	68
		b) Rendkívüli kiadások.				
3	20	Utépitési költség	952	16		
4	5	Járdafektetési járulék beszedése után engedélyezett jutalmak	1.510	—		
		Együtt . .			2.462	16
		Valódi kiadások összege . .			3.089	84
		II. Átfutó kiadások.				
5	12	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	177.483	31		
6	1	Állami előleg	260.000	—		
		Együtt . .			437.483	31
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			440.573	15

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 27-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k. **Mándy Lajos** s. k.

3. A Kossuth Lajos-utczai kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	9-10	Kamatjövedelem	18.964	98		
		Együtt . .			18.964	98
		b) Rendkivüli bevételek.				
2	45	Dreher-palota átalakitási költség téritménye	10.764	60		
3	16	Terjedék eladás	20.000	—		
4	24	Házadó visszatérités	424	29		
		Együtt .			31.188	89
		Valódi bevételek összege . .			50.153	87
		II. Átfutó bevételek.				
5	3	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	603.504	16		
		Együtt , .			603.504	16
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			653 658	03

Budapesten, 1900. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1901. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k.

alap 1900. évi zárszámadása.

Tétel-szám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi kiadások				
		a) Rendesek.				
1	5	Tőkekamat adó	1.585	34		
2	7	Különféle kiadás	184	16		
		Együtt . .			1.769	50
		b) Rendkivüli kiadások.				
3	19	Dreher palota átalakitási költsége	3,320	—		
4	35	A Kossuth Lajos-utcza kiszélesitésére nyert állami előleg részbeni törlesztéseül a m. kir. pénzügyministerium rendelkezésére bocsátott összeg	600.000	—		
		Együtt . .			603.320	—
		Valódi kiadások összege . .			605.089	50
		II. Átfutó kiadások.				
5	1	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	48.568	53		
		Együtt . .			48.568	53
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			653.658	03

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 27-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s k. **Mándy Lajos** s. k.

4. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezésekre

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	11—14	Házbér	12.111	16		
2	17—18	Kamat	32.682	02		
3	7	Épület anyagok vételára	20.860	—		
4	28	Különféle bevételek	200	—		
		Együtt . .			65.853	18
		b) Rendkiviili bevételek.				
5	30	Útépitési költség megtérités	800	—		
6	24	Telek eladás	31.600	—		
7	9	Házadó és járulék visszatérités	37	86		
		Együtt . .			32.437	86
		Valódi bevételek összege . .			98.291	04
		II. Átfutó bevételek.				
8	1	Adott és megtéritendő előleg	249.895	60		
9	20	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	2,102.009	50		
		Együtt . .			2,351.905	10
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			2,450.196	14

Budapesten, 1900. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,

min. számtanácsos

szolgáló alap 1900. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	9-10	Házadó	3.571	25		
2	30	Tőkekamat adó	2.388	15		
3	15—17	Házkezelési és épületfentartási költség . .	2.000	17		
4	22-4	Különféle kiadás	5.510	34		
5	32	Vizdij	328	95		
		Együtt . .			13.798	86
		b) Rendkivüli kiadások.				
6	12	Házvételár	227.041	60		
7	38	Útépitési költség	269	52		
8	7—8	Eskütéri hid feljáróinak épitési költsége . .	322.056	69		
9	5	Az értékesitésre fenmaradt telkek után befolyt és az állami előlegek részbeni törlesztéseül a p. ü. min. rendelkezésére bocsátott vételárak	1,428.180	—		
10	40	Kisajátitási költség	26.100	—		
11	6	Különféle jövedelmek czimén befolyt bevételekből az állami előlegek részbeni törlesztéseül a p. ü. min. rendelkez. bocsátott összeg	200.000	—		
12	34	Gellérthegyi robbantások ellenőrzési dija .	1.572	—		
13	$\frac{27-9}{39}$	Szent-Gellért szobor elhelyezésével kapcsolatos költségek	8.055	06		
14	37	A III. ker. Zsigmond-utczában épülő katonai gyógyfürdő épitési költsége	100.339	52		
15	36	A Sárosfürdői gyógyforrások védterületének megállapitására vonatkozó költségek . .	800	—		
		Együtt . .			2,314.414	39
		Valódi kiadások összege . .			2,328.213	25
		II. Átfutó kiadások				
16	1	Adott és megtéritendő előleg	26.100	—		
17	26	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	95.882	89		
		Együtt . .			121.982	89
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			2,450.196	14

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k.,

5. A katonai laktanyatelek kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	6—9 13—14 18	Kamatjövedelem	185.547	18		
2	25	Különféle bevétel	160	—		
		Együtt . .			185.707	18
		b) Rendkivüli bevételek.				
3	23	Téritmény	16	60		
4	28	A „Florián“ laktanya vételára	25.000	—		
5	15-7	Az ujépületi telektömb értékesitése folytán befolyt vételárak	2.367.157	12		
		Együtt . .			2,392.173	72
		Valódi bevételek összege . .			2,577.880	90
		II. Átfutó bevételek.				
6	5	Adott és megtéritendő előleg	10.414	88		
7	12	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	2,133.769	51		
		Együtt . .			2,144.184	39
		Valódi és átfutó bevételek főösszege			4,722.065	29

Budapesten, 1900. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1901. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k

alap 1900. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	26	Kamat	410	55		
2	24	Vizdij	75	03		
3	28	Kővezési járulék	345	20		
4	10-1	Különféle kiadás	361	83		
5	4	Házadó és tőkekamat adó	6.453	08		
		Együtt . .			7.645	69
		b) Rendkivüli kiadások.				
6	16-8	Az ujépületi telektömb értékesitése folytán befolyt vételárakból a m. kir. pénzügyminister. rendelkezésére bocsátott összeg	2,114.030	38		
		Együtt . .			2,114.030	38
		Valódi kiadások összege			2,121.676	07
		II. Átfutó kiadások.				
7	1	Adott és megtéritendő előleg	210	38		
8	13	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	2,585.828	84		
9	22	Viszafizetendő idegen pénz	14.350	—		
		Együtt . .			2,600.389	22
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			4,722.065	29

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 27-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k. **Mándy Lajos** s. k.

6. A halászbástya rendezésére szánt

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi bevételek.				
		Rendesek.				
1	5	Kamatjövedelem	12.747	17		
2	20	Államkincstár járuléka a halászbástya építési költségeihez	111.842	86		
		Együtt . .			124.590	03
		Valódi bevételek összege . .			124.590	03
		II. Átfutó bevételek.				
3	1	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	236,553	07		
4	15-6	Visszafizetendő idegen pénz	955	50		
		Együtt . .			237.508	57
		Valódi és átfutó bevételek főösszege . .			362.098	60

Budapesten, 1900. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k,
min. számtanácsos

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1901. évi

Báró Harkányi Frigyes s. k.

alap 1900. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fillér	Összesen korona	Összesen fillér
		I. Valódi kiadások.				
		Rendesek.				
1	1	Építésvezető díj	17.018	04		
2	3 – 4	Építés ellenőri költség	2.400	—		
3	11	Különféle kiadás	32	76		
4	15—20 26—27	Szobrász mintázási költség	7.157	59		
5	10	Tőkekamat adó	1.274	72		
6	2	Államkincstárt terhelő szobor előállitási költség	6.600	—		
7	23	Államkincstárt terhelő telek elfoglalási költség	1.926	40		
8	13-30	A halászbástya nagy szabad lépcsőjének és kútcsarnokának épitési költsége . . .	89.570	78		
9	14	A halászbástya déli bástyájának épitési költsége	112.823	—		
		Együtt . .			238.803	29
		Valódi kiadások összege . .			238.803	29
		II. Átfutó kiadások.				
10	7	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	123 295	31		
		Együtt . .			123.952	31
		Valódi és átfutó kiadások főösszege . .			362.098	60

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k.,
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

junius hó 27-én tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Lukács Antal s. k. **Mándy Lajos** s. k.

A fővárosi közmunkák tanácsa belkezelési költségelőirányzata 1901. évre.

Rovat	Alrovat	Tétel	I. fejezet. Rendes kiadások.	1901. évi előirányzat Egyenként (korona)	1901. évi előirányzat Összesen (korona)	1900. évre megállapitott költségvetés (korona)	Tétel
			I. czim. Ügyviteli költségek.				
1			*Személyi járandóságok.*				
	1		Fizetések, lakpénzek és pótlékok		122.600	114.800	1
	2		Rendes dijnokok dijazása		5.475	5.110	2
	3		Ruhailletmények		800	800	3
	4		Hidbérek		180	180	4
	5		Jutalmak és segélyek		1.200	1.200	5
			Összesen		130.255	122.090	
2			*Dologi kiadások.*				
	1		Hivatali és irodai költségek				
		1	Fütésre	2.870		2.870	1
		2	Hivatali helyiségek világitására	680		680	2
		3	„ „ tisztogatására	600		600	3
		4	Papir, iró- és rajzszerekre	1.600		1.600	4
		5	Nyomtatványok és könyvkötésre	3.500		3.500	5
		6	Leltári tárgyak beszerzésére u. m. rajzeszközök, szakkönyvek stb. beszerzésére	500		500	6
		7	Leltári tárgyak fenntartására	200		200	7
		8	Egyéb irodai szükségletekre	600	10.550	600	8
	2		Bérkocsi és küldönczdijakra		700	700	2
	3		Felméréseknél szükséges napszámosok bérei		400	400	3
	4		Fővárosi közmunkák tanácsa házának fenntartási költségei, házadó, vizdij stb		2.114	2114	4
			Összesen		13.764	13764	
3			*Nyugdijak.*				
	1		Ideiglenes nyugdij		2.000	2.000	1
	2		Végleges „		8.840	8.840	2
	3		Özvegyi „		3.932	3.666	3
	4		Nevelési járulék		96		4
	5		Kegydij		400	400	5
			Összesen		15.268	14 906	
			Rendes kiadások főösszege		159.287	150.760	
			II. fejezet. Rendkivüli kiadás.				
4			Altisztek és szolgák 10%-os fizetési segélyei		370	370	4
			Kiadások főösszege		159.657	151.130	

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s k., ministeri számtanácsos. **Podmaniczky** al-

(P. H.)

4563
M. E. I. ex 900. Ezen előirányzatot az 1901. évi január hó 3-án tartott ministertanács határozata alapján

Kelt Budapesten,

A személyi járandóságok részletezése.

Létszám		Fizetés	Lakpénz	Működési pótlék	Díjnokok díjazása	Ruha illetmény	Hidbérek	Jutalmak és segélyek	Összesen
		korona							
	I. Elnökség.								
1	Alelnök	12 000	2.000						14.000
1	Ministeri tanácsos	10.000	2 000						12.000
1	Ministeri osztálytanácsos	5.000	1.600						6.600
1	Ministeri segédtitkár	2.800	1.000						3.800
2	Ministeri fogalmazó á 2.200 K. fizetés, 800 K. lakpénzzel	4.400	1.600						6.000
	II. Müszaki osztály.								
1	Ministeri osztálytanácsos	6.000	1.600	1.600					9.200
4	Műszaki tanácsos (1. 4800 kor / 1. 4400 „ / 2. á 4000 „) fizetés, 1200 K. lakpénz és működési pótlék	17·200	4.800	4.800					26.800
3	Ministeri főmérnök								
	2. á 3200 kor.) fizetés, á 1000 kor lakpénz és	9.200	3.000	3.000					15.200
	1. á 2800 „) á 1000 kor. működési pótlékkal								
1	Ministeri mérnök	2.600	800	800					4.200
	III. Számvevőség.								
1	Ministeri számtanácsos	2.800	1.000						3.800
1	Ministeri számellenőr	1.600	700						2.300
1	Ministeri számtiszt	1.400	600						2.000
	IV. Segédhivatal.								
1	Segédhivatali igazgató, főigazgató illetménynyel	3.600	1.000						4.600
2	Ministeri irodatiszt								
	1. 2000 kor.) fizetés és 700 kor. lakpénzzel	3.800	1.400						5.200
	1. 1800 „)								
1	Ministeri iroda segédtiszt	1.400	600						2.000
1	Ajtónálló	1.000	240			160	36		1.436
4	Szolga								
	1. 800 kor / 1. 700 „ / 2. 600 „ fizetés, á 240 kor. lakpénz, á 160 kor. ruhapénz és 36 kor. hidbérrel	2.700	960			64	144		4 444
	Rendes díjnok díjazása				5.475				5.475
	Jutalmak és segélyek							1200	1.200
		87.500	24.900	10.200	5.475	800	180	1200	130.255

tanácsa 1900. november hó 29-én tartott üléséből

Frigyes s. k.,
elnök.

Rupp Imre s. k.,
ministeri tanácsos.

159.657 korona, azaz: Egyszázötvenkilenczezerhatszázötvenhét korona végösszeggel ezennel jóváhagyom.

1901 évi január hó 10-én

Széll, s. k.
m. kir ministerelnök.

I Kp. II f

A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK

TANÁCSÁNAK

HIVATALOS JELENTÉSE

1901. évi

MŰKÖDÉSÉRŐL.

BUDAPEST, 1902. X. 3. 1350
HEISLER J. KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJA
II ker., Várkert-rakpart 1. sz.

TARTALOM:

		Lap:
	Bevezetés	1
I.	Szabályozás	6
II.	Épitésügyi szabályzat	11
III.	Terjedék-egyezmény	13
IV.	Katonai laktanyák beváltása	17
V.	Utépités	27
VI.	Vasutak	30
VII.	Vizmű	45
VIII.	Csatornázás	48
IX.	Közvilágitás	53
X.	Telegrát, telefon	57
XI.	Faközraktár	58
XII.	Személyi ügyek	76
XIII.	Vegyesek	77
XIV.	Statistika	79
	Befejezés	81

MELLÉKLETEK:

1	A fővárosi pénzalap 1901. évi zárszámadása	84
2.	Az uj hidakkal kapcsolatos rendezések alapjának 1901. évi zárszámadása	90
3.	A katonai laktanya kisajátitási alap 1901. évi zárszámadása	92
4	Az előleg alap 1901. évi zárszámadása	94
5.	A Kossuth Lajos utczai alap 1901. évi zárszámadása	96
6.	A halászbástya rendezésére szánt alap 1901. évi zárszámadása	99
7.	Az 1902. évi belkezelési költségelőirányzat	100

Nagyméltóságu magyar királyi Ministerium!

Az 1870. évi X. t.-cz. 27. §-ából folyó kötelességünkhöz képest bátorkodunk jelentésünket 1901. évi müködésünkről ezennel előterjeszteni.

Az általános irány, melyet müködésünkben szem előtt tartottunk, természetesen a mult esztendőben sem lehetett más, mint amelyet a törvény elibénk tüzött.

A főváros szive az országnak. Az államtest minden ere és minden idegszála ide, az életerő központjába fut be, hogy közvetitse az ország és fővárosa között ama kölcsönös befolyást, melynek fentartó és teremtő erején nemzeti jövőnk vitalis érdekei fordulnak meg.

Világos tehát, hogy Budapest nem csupán községi szervezet, hanem az állami életnek annál sokkal fontosabb tényezője, mely hazánkat honfi és idegen előtt mintegy összpontositva tükrözi vissza.

Az ország ennélfogva mindabban, ami a főváros fejlődésére történik, vagy nem történik, oly kiváló mértékben van egyenesen is érdekelve, hogy a törvényhatósági kapcsolat mellett ezekkel az ügyekkel szükségkép szorosabb viszonyba is kell helyezkednie.

Miután azonban az állami és a községi érdekek ezen a téren annyira egymásba szövődnek, hogy közöttük az elválasztó határvonalat meghuzni nem lehet, a megoldást az 1870. évi X. t.-cz. oly intézmény alkotásában kereste és találta, mely a főváros fejlesztésének feladatát ugy az állami, mint a községi érdekek szem előtt tartásával láthassa el.

Ez az intézmény a fővárosi közmunkák tanácsa, mely a kezelésébe adott, fővárosi pénzalappal egyetemben az idézett törvény lényege szerint nem egyéb mint szövetkezése az államnak a communitással, nagy és virágzó országos központ teremtésére és fejlesztésére. A szövetkezés eszméjétől áthatva képződik az alap és felhasználására a szervezet és pedig mind a kettő — amennyire gyakorlatilag kivi-

hetőnek látszott — a paritas szellemében. A törvény leköt az alap képzésére ugy állami, mint községi vagyont, táplálására pedig szintén ugy állami, mint községi forrásokat, melyeknél számszerü külömbség, ha volna is, elvileg nem lényeges és varialhat a nélkül, hogy a dispositiok tekintetében valami következménye lehetne. Még szembeszökőbben nyilatkoznak meg a paritas elvei az alap kezelésére s a törvényben meghatározott egyéb feladatokra alkotott fővárosi közmunkák tanácsának szervezetében, egyenlően 9—9 taggal lévén benne képviselve a kormány is, a törvényhatóság is.

Az intézményben tehát már alkatánál fogva benn van ugy a kormány, mint a törvényhatóság, mindkettő egy tényezővé olvadva össze ama feladatkör intézésére, mely czéljaik közösségéből alakul.

A közösségnek ez a szempontja hozza magával, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa hatósági functióinak kifejtésében nem tekinthető sem a kormányhatalom, sem a törvényhatósági önkormányzat csorbitásának, sőt egyenesen az az organum, mely által mindkettő czélszerüen érvényesülni hivatva van.

Az 1870. évi X. t.-czikknek ez az alapgondolata hatotta át minden intézkedésünket, a távolabbi és a közelebbi multban egyaránt, nem tágitván attól akkor sem, mikor szükebb vagy szélesebb körben, nyiltan vagy burkoltan azon nézet nyilvánulását volt alkalmunk észrevenni, hogy az intézmény a székes-főváros önkormányzatának összébbszoritását jelentené.

A forrás, melyből ez a felfogás fakadhatna, nincsen ugyan sehol és nem pótolhatja azt az a körülmény sem, hogy az országos közigazgatás szervezetében az intézmény hasonmását nem találjuk; ámde tárgyilagos alap nélkül is, bár eddig csak lappangva, fentartotta magát néhol az az irányzat, mely a székes-főváros administratiójából ezen szerv kikapcsolására keletkezett volt.

Budapest szabályozása, rendezése és épitési fejlődése felől a vélemények eltérők lehetnek, — igy van ez más nagy városokban is, — de legyenek az eltérések a részletek megitélésében még oly nagyok, a végeredmény közelismerés szerint az marad, hogy ez a város 30 év alatt igen tekintélyes fejlettségre emelkedett.

Vitán felül álló tény az is, hogy a főváros eme haladásához az alapot és az irányt az 1870. évi X. t.-cz., illetőleg a nyomában érvényesült intézkedések: a Láncz-hid megváltása, a Margit-hid és a rakpartok épitése, a belső körut boulevard-

szerü rendezése, az Andrássy-ut és a nagykörut létesitése stb. adták meg, melyekkel a fejlődés csaknem minden egyéb jelentősebb mozzanata közelebbről, vagy távolabbról oly összefüggésben van, mint okozat az okkal.

Általában nem tagadható az sem, hogy amit e tanács tett, vagy alkotott, az a fővárosnak csak javára volt és rendeltetéséhez képest a város községi erejét nem bénitja meg, sőt inkább fokozza, mint ezt tények igazolják.

A hangulat tehát, melyet az intézmény ellen az önkormányzat érdekei nevében koronként szítanak, szinte érthetetlennek látszik, annyival inkább, mert alig tehető fel oly tévedés, mely elérhető czélt látna abban, hogy az ország kormányzata lemondjon a főváros fejlődésére való befolyásnak az önkormányzat irányában eszményileg választékos ama módjáról is, melyet a fővárosi közmnnkák tanácsa intézménye képvisel.

Ilyen tévedés, ha támadna is, nem tarthatná magát azon okok helyreigazitó erejével szemben, melyek önként folynak a fővárosnak az országban elfoglalt különleges helyzetéből.

Hozzá, mint az ország politikai, gazdasági és culturalis központjához nemcsak a város és polgárainak érdekei, hanem az egész nemzet nagy czéljai füződnek. Csak mióta az utóbbiak országos gondozásban részesülnek, kapott a város fejlődése erős szárnyakra. Amint azonban nagyságát és virágzását nem egyedül a saját erejének, hanem és főleg az ország czéltudatos, tervszerü és minden irányban nyilvánuló felkarolásának köszönheti, ennek megfelelően tőle nem csupán a község, mint sokkal inkább az egész ország anyagi és szellemi erejének visszatükrözését várjuk. S hogy a missiót, mely állami életünkben reá hárul, mindenkoron betölthesse, az ország áldozatkész támogatását épp ugy nem fogja soha sem nélkülözhetni, mint ahogy ezt a többi európai fővárosoknál tapasztalhatjuk.

Megvan ennek a magyarázata is abban, hogy a haza fogalmában Budapest nem semleges helynév, nem izolált város a többiek mintájára, hanem gócpont, azzal az egyetemes rendeltetéssel, hogy az ország minden tapalatnyi földjét és a nemzet minden tagját magához füzze és ebben a kapcsolatban tartsa. Az érem másik lapja viszont azt mutatja, hogy a székes-fővárost nem egyedül a falain belül megtelepedett polgárság, hanem ezével vetélkedő szeretettel az egész nemzet közvetlenül is magáénak vallja, mint azt az organumot, melyben a magyar állameszme plasztikus kidomborodását látja.

Budapest fejlődése ennélfogva nem egyszerüen a város ügye, hanem az ország ügye is, és ezen vonatkozásában a helyi önkormányzat feladatkörét meghaladja.

E reflexióknak alkalmi oka van. A törvényhatóság az ugynevezett terjedékegyezményt 30 évi fennállása után 1901. végével megszakitotta. Az ügy érdemével külön fejezetben foglalkozunk. Itt szoritkozunk arra az észrevételre, hogy érthető nyilt okát ezen eljárásának a törvényhatóság nem adta. De hogy pénzügyeinek ismeretes kedvezőtlen helyzetében megterhelte magát évenként megujuló jelentékeny kiadással, melyet az egyezmény megujitásával elhárithatott, bizonyára feltünő marad.

Összevetve ezt az ügy későbbi fejleményeivel, melyek törvény és miniszteri rendelet ellen önkényes hatásköri és eljárási módozatok megállapitásában nyilatkoztak meg: oly törekvés előrevetett árnyékával vélünk szemközt állani, mely az intézmény létkérdésének felvetésére, karöltve pedig természetesen azon országos befolyás kiküszöbölésére van irányozva, mely eddig az intézmény keretében találja kifejezését.

Igazolását e törekvés ez idő szerint főleg ama körülményben keresi, hogy a fővárosi pénzalap számára az 1870. évi X. törvényczikkben kijelölt állami források évek hosszu sora óta elapadtak.

Minden okunk van e tény igazságát nyilvánosan megerősiteni, mert hiszen mi éreztük legelső sorban fájdalmasan azt, hogy a fővárosi pénzalap dotatiója messze mögötte marad azoknak a feladatoknak, melyeket a törvény eléje tüzött.

De részünkről végre sem tehettünk mást, mint hogy szorgalmaztuk a 24 milliós kölcsön törlesztési forrásainak évi feleslegeit, melyeket a törvény a fővárosi pénzalap javadalmazására rendelt.

A megnyugvást, mely kénytelen-kelletlen követte a választ, hogy az emlitett források deficittel küzdenek, lényegesen alterálni volt alkalmas később az a tapasztalás, hogy az 1893. évi XIV. t.-cz. szerint a kérdéses feleslegek más rendeltetést nyertek, a nélkül, hogy a fővárosi pénzalap dotatiójának elmaradása felderitéshez jutott volna.

A törvényhatóság kebelében e miatt támadtak és támadhattak is aggályok; de hogy az állami források időleges elvonásáért a községi források felszabaditása csak némi vigaszszal is kecsegtethessen, ezt nehéz belátni. Nem szólva ugyanis arról, hogy ha a fővárosi pénzalap állami és községi forrásainak tényleges eredményeit 1870-től kezdve egymással szembe állitjuk, a mérleg az állam hozzájárulását illető-

leg nem lehet kedvezőtlen, — tény az, hogy ugy a fővárostól, mint az államtól eredő javadalom a főváros czéljaira fordittatik; amit tehát a főváros közönsége az alapba ad, azt nem másnak, mint önmagának adja, következőleg rövidséget nem szenvedhet; csak azon előnytől eshetik el, melyre az állami forrásokban kilátást nyert. A multat illetőleg, erre kell a kifogásnak korlátozódnia, melynek egyébiránt ellensulya is van abban, hogy az 1870. évi X. törvényczikkben a sorsolási kölcsön törlesztésére lekötött források disponibilissé vált hozadéka tényleg mégis fővárosi czélokra, t. i. az uj hidak épitésére és a velük kapcsolatos rendezésekre fordittatik.

Bár ez igy van, a látszat, mig esetleges felvilágositás el nem tünteti, az 1870. évi X t.-cz. végrehajtásának egy beteg pontjára vall. Ámde az egészség megrendülésére az első gondolat nem az élet kioltása, hanem a betegség gyógyitása.

Ebben, és nem az állam erkölcsi és anyagi ingerentiájának kiszoritásában látjuk a székes-főváros valóságos érdekét, melynek a jelen alkalommal is szószólói kivántunk lenni.

I.

SZABÁLYOZÁS.

A Gellért-hegy déli oldala.

A Gellérthegy keleti oldalának rendezése. kapcsolatosan az esküténi-hid épitésével folyamatban van. Meg van állapitva a szabályozás a hegy éjszaki és éjszaknyugoti oldalára is. A vonatkozó tervekben oly összefüggő s részben már ki is épitett uthálózatról van gondoskodva, melynek segitségével a hegy eme lejtőit ugy a Ferencz József-hid, mint az épülő esküténi-hid felől is kocsival és gyalog kényelmesen be lehet járni. különösen, ha majd a szabályozási terv minden részében végre lesz hajtva. Szinte elszigetelt s csak igen nehezen megközelithető állapotban van azonban a Gellérthegy déli oldala. Mennyire tarthatatlan ez a helyzet, legjobban mutatja a tapasztalat, hogy e kopár, puszta területet a nagy közönség elhagyatott állapota és nehéz megközelitése daczára egészen elszokta lepni, különösen vasár- és ünnepnapokon. E tekintetben sokszorosan emelkedik a hely jelentősége azáltal, hogy az uj hidakkal kapcsolatosan átalakult közlekedési viszonyok a Gellérthegy déli oldalát a város belső részévé avatják és klimatikus jellegénél fogva arra praedestinálják, hogy parkjává legyen a belső városnak.

Ez az eszme hatja át a szabályozási tervet, melyet műszaki osztályunk a Gellérthegy szóban levő déli oldalára készitett s a terv ebbeli conceptióját annál szerencsésebbnek találtuk, mert a parkká alakitandó terület csaknem egészen kopár, puszta, néhány gyümölcsfát és két favázas épületet kivéve nincs rajta semmi s beépitésre nagyrészt ezután sem volna alkalmas.

Maga a park, ugy, amint tervezve van, két tagba oszlik. Az egyik (a volt Kerkapoly-féle szőllők) lent van a Sáros-fürdő uj telkével szemben; a másik a citadella déli és nyugoti oldalán elterülő fensikon. Az előbbi hozzávetőleg 7, az utóbbi 5 hold. A kettő közlekedésileg össze fog ugyan egymással függni; de ami belső berendezésüket illeti, az alsó park terraszokra osztva annak idején ligetszerü kiképzést fog nyerni, különös tekintettel arra is, hogy ez a park egyszersmind az épitendő uj Sáros-fürdő természetes üdülőhelye lesz. A felső park viszont oly jellegben lesz kiképzendő, hogy ott a nagy közönség fesztelenül járhasson-kelhessen, játékokat rendezhessen és leheveredhessen. Ehhez képest az utóbbi mint most is van, vad füvel begyepesitve fog fentartatni és csak helylyel-közel szórvá-

nyosan lesznek ott — mintegy nyughelyekül — egyes facsoportok létesitendők magas törzsü és terebélyes koronáju fákból.

A tervbe vett uthálózat czélszerüen simul és illeszkedik bele abba a hálózatba, mely a Gellérthegy egyéb részeire meg van állapitva A kettő igy szerves egészszé válik. A déli oldal utainak emelkedése általában 5—7% és csak rövid szakaszokon lépi tul a 9%-ot, néhány töredékkel, a nélkül, hogy e miatt aggodalom támadhatna. Nem szabad ugyanis feledni, hogy hegyi utakról van szó, hogy továbbá 9%-os lejtésü uton kocsival még jól fellehet hajtani, s ami döntő, a helyi viszonyok miatt az emelkedés mérséklése lehetetlen volt. Ebbe tehát bele kellett nyugodni, annál inkább, mert pl. teher szállitására a Gellérthegy többi mérsékeltebb emelkedésü utait is lehet némi kerülővel használni.

Külön is megemlékezni óhajtunk arról az idomtalan nagy vizmosásos árokról, melyet a terv decorationalis részletté változtat, lépcsős gyalogfeljáróvá alakitván azt át. A viz levezetéséről a feljárótól jobbra-balra elhelyezett folyókák által van gondoskodva

Végül még csak azt emlitjük fel, hogy a terv, mely jelenleg a hozzájárulás szempontjából a székes-főváros tárgyalása alatt áll, annak a nagy kérdésnek, mi történjék a citadellával? egyáltalán nem praejudikál.

Krisztina-körut, Mikó- és Maros-utcza közti szakasza.

A budai belső körut, mely a pesti belső köruttal éjszakon a Margit-hid, délen a Ferencz József-hid által függ össze, szakaszonként a tanács és a székes-főváros közös költségén fokozatosan már szabályoztatott vagy legalább rendeztetett, kivéve a Krisztina-körutnak azt a részét, mely a Mikó-utczától a Maros-utczáig terjed. Bizonyára ugy az általános, mint a közuti vaspályai forgalom érdekei inditották a székes-fővárost arra, hogy nálunk ezen utolsó szakasz rendezését is szorgalmazza. Megelőzően azonban még e szakasz szabályozásának kérdését kellett megoldani. A szabályozás tervének megállapitásánál irányadónak vettük, hogy az ördögárok vonala mindenütt közterület alá kerüljön. E végből a kérdéses utszakasz a Mikó-utczába közelebb eső részében 37, a másik részében pedig 35 mtr széles lesz és e szélesség elérésére a vérmezőből mintegy 860 □-öl terület veendő el.

Ami az ut keresztszelvényét illeti, a vérmező mentén az ördögárok felett egy 14 mtr széles sáv marad, melynek közepe 6 mtr szélességben kavicsolt sétánynak lesz kiképezve. Ezt jobbról-balról 4—4 mtr széles gyeppel és fasorokkal beültetett területszalag fogja szegélyezni. A sétány a Maros-utczán át egyenesen a városmajorba vezet. A házsor és a déli vasut mentén 3 mtr széles aszphaltjárda lesz. A többi kocsiutnak marad, mely ehhez képest 20, illetőleg 18 mtr. szélességben fog kiképeztetni. A közuti vaspálya vágánytengelye a járda, illetve a sétány szegélyétől 3·50 mtr távolságra esik. A vágányok közti középső kocsiut szélessége 11·50, illetőleg 9·50 mtr. E középső kocsiut gránittal vagy bazalttal, a kocsiut többi részei pedig, tehát a sinek közti terület is, keramittal lesz burkolandó. A költség összesen 300.000 koronában van előirányozva és azt a két hatóság egyenlő arányban közösen viseli, ugy azonban, hogy a kertészeti munkákról s a földalatti közmüvekről a székes-főváros külön a saját számlájára gondoskodik. A végrehajtás kivánatos volna minél előbb. Az időpont mégis a jelen viszonyok között pénzügyi okok miatt előre biztosan meg nem állapitható.

Az országház utcza és a fortuna-köz.

A pénzügyminiszteri palota helyéül az I. ker. Szent-Háromság-tér, Pázmány-utcza, iskola-tér, fortuna-köz és az országház-utcza által határolt tömb fogadtatván el, megbizásból a szükséges kisajátitásokat végrehajtottuk ugy, hogy az épitkezés a mult őszön kezdetét vehette. Tekintettel ezen uj helyzetre, az országház-utcza szabályozási vonalát akként módositottuk, hogy az előbbeni sokszoros törések kiküszöbölésével csupán három kisebb törése legyen és ilyképen az utcza 6·5-öl szélességet nyerjen. A fortuna-köz 2 ölről 6 ölre lesz kiszélesitendő.

A várhegy keleti oldala.

Azon a területen, mely a főherczeg Albrecht-út, Disz-tér, Tárnok-utcza s a halászbástya által van határolva, szükségesnek találtuk revizió alá venni ugy az épitési módot, mint részben magát a szabályozást is. Az épitési mód tekintetében számolni kellett azzal az uj helyzettel, mely bekövetkezett az által, hogy a várhegy keleti oldalán tervezett sétány a volt Ferencz József-kaputól a Jezsuita-lépcsőig felhagyatott. Mig ugyanis előbb az Albrecht-utra átnyuló várbeli telkek kelet felőli épitési vonalát a bástya-sétány vonala önként megszabta, az adott helyzetben tényleg nincs oly irányadó vonal, melyhez az épitkezéssel rendszeresen alkalmazkodni lehetne. Nehogy tehát ezen a szembeszökően exponált oldalon a szépészeti érdekek feláldozásával fogazott homlokzatvonal és disztelen tűzfalak keletkezhessenek, megállapitottuk azt a vonalat, amelyen a Disz-téri és Tárnok-utczai telkek az Albrecht-ut felé zárt sorban beépitendők lesznek és pedig ugy, hogy a főpárkány a Disz-tér, illetve a Tárnok-utcza szintjéhez viszonyitva 21 mtrnyire legyen. A megállapitott épitési vonal és az Albrecht-ut közti terület mai rendeltetéséhez képest ezentul is előkert gyanánt képzendő ki és használandó, annál inkább, mert a nagy niveau-külömbség miatt beépitésre az ugy is teljesen alkalmatlan.

A szabályozást illetőleg abban állapodtunk meg, hogy a Jézsuita-lépcső délnyugoti oldalán elterülő 2541. hrszi sz. telek, mely már külömben tulajdonunkban van, továbbá a (2535—2537) hrzi sz. Mandl-féle telekből közpark képeztessék, egyrészt szépészeti szempontból, másrészt azon okból is, mert a Jezsuita-lépcsőnek erre felé jövőre is ablakai lesznek.

Habár továbbá magánértesüléseink szerint nincs egyhamar kilátás arra, hogy a Mátyás-templom déli homlokzatával szemben a primási palota megépüljön és ezért a rendezésnél ezt a tényezőt, mint teljesen bizonytalant, többé nem is lehet számitásba venni, mindamellett nem véltük egészen feladni azt a czélt, hogy a Mátyás-templomnak dél felől valami egyházi hivatal képezze a szomszédságát. E czélra bizonyos területet jelöltünk ki és a székes-főváros közönségének figyelmébe és felkarolásába ajánlottuk azt az eszmét, hogy miután a várbeli kegyurságí plebániának jelenleg amugy sincs épülete, szerezze meg számára az emlitett területet, mi által kettős czél volna elérhető.

A központi városház környéke.

A volt Károly-laktanyát a székes-főváros központi városház czéljára a kincstártól megvevén, a környéknek ezen uj tényezőhöz alkalmazkodó szabályozására egyelőre legalább a tervet megállapitani kivánta. Terve lényegesebb vonásaiban a következőkre irányult:

1. a volt Károlylaktanya telke, mint egységes tömb, megmaradjon;

2. a Gerlóczy (volt Rostély-) utcza a városház tömbjéből 12 ölre kiszélesittessék;

3. a Károly-, illetve Sütő-utcza 12 öles legyen;

4. az ujvilág-utcza a 489. hrzi sz. telektől kezdve a Gerlóczy-utczáig 8 ölre bővittessék;

5. a Vármegye-utcza a megyeház oldalán 6 ölre szélesbittessék;

6. az Ujvilág-utcza és a Károly-körut között a 456 és 458. hrszi sz. telkeken át a Vármegye-utcza folytatásaképen 6 öles utcza nyitandó;

7. a Sarkantyus-utcza 10 métere szélesbitendő;

8. az ágostai ev. magyar-német egyházközség temploma a számára kijelölt mintegy 500 □-ölnyi területen hossztengelyével a Király-utcza tengelyének irányában nyerje ujabb elhelyezését;

9. a Kristóf-tér szintén némi változás alá esnék és 9 öl széles volna.

A székes-főváros eme tervét részünkről elfogadtuk, azzal az észrevétellel, hogy a Wesselényi-utcza folytatásában az Ujvilág-utcza és Károly-körut között tervezett 6 öles utczát feleslegesnek tartjuk, de a döntést e részben, ha a tetemes kisajátitási költséggel megbarátkozik, magára a fővárosra biztuk.

A Kerepesi-uti köztemető uj beosztása.

A kerepesi-uti köztemetőben számos parczella a megszabott temetkezési cyklus lejártával felszabadulván, felszinre hozta e temető ujabb, rendezésének kérdését. A fővárost e kérdés megoldásánál az az eszme vezérli, hogy a temető mai kiterjedésében állandóan fenmaradjon disz-sirkertnek. Ehez képest tervbe vett uj beosztásánál — ugy látszik — különösen az a szempont döntött, hogy az a jövedelmi forrás, melyet a kerepesi-uti köztemető a székes-főváros háztartásában eddig is képviselt, jövőre még kiadóbbá váljék. Ki is van mutatva, hogy 450.000 korona befektetési költség ellenében 30 évi temetkezési cyklus idejére kerek 40 millió korona bevétel lenne várható.

Műszaki osztályunk ezen a terven csak annyiban proponált változtatást, hogy felölelt a rendezés keretébe egy uj eszmét, mely szerint az Orczy-ut és az Arena-ut a temető felett épitendő viaduct segélyével kapcsolatba jutnának és ilyképen a balparton egy természetes ujabb körut létesülne, mely éjszakon a Dráva-utcza, délen pedig a Védgát-utcza vonalában jutna a Dunával érintkezésbe. Fináncialis tekintetben a viaduct eszméjét összhangba hozta műszaki osztályunk a jövedelmezőségre irányuló törekvéssel. Kerülne ugyanis a viaduct mintegy 2,500.000 koronába, a benne elhelyezhető sirboltok és sirhelyek értékesitéséből pedig mintegy 3,000.000 korona bevételre lehetne számitani. A temető belső berendezését a viaduct különben nem alterálná, jelentéktelen részletektől eltekintve.

Ugy találtuk, hogy mielőtt a székes-főváros és a műszaki osztály tervei közelebbi vizsgálat tárgyát képezhetnék, tisztába kell jönni azzal az elvi kérdéssel, vajjon a kerepesi-uti köztemető örök időkre fentartassék-e, ha igen, minő jellegben és terjedelemben?

Fel kellett vetni e kérdést, mert a kerepesi-uti köztemető keletkezésének megfejtése minden esetre abban a körülményben van, hogy ez a terület annak idején a lakott városon kivül és ettől elég távol volt; mig azonban akkor czéljára minden tekintetben alkalmas lehetett, addig ma már a gyökeresen megváltozott viszonyok következtében egészen az ellenkező eset áll fenn. A város örvendetes fejlődésével a temető környéke beépitett és lakott területté vált, melynek további fejlődését azonban a

temető megakasztja, 130 katasztralis — uj holdnyi területével mesterségesen elszigeteli a város egyik részét a másiktól, gátat emel a közlekedés és a forgalom természetes iránya el és mindezeken felül ki nem békithető ellentétben áll a közegészség ama követelményeivel, melyekre a lakottság tömörségével szüntelenül növekedő sulyt kell fektetni.

Noha azonban ebből természetszerüleg az következnék, hogy az alkalmatlanná vált temető fokozatosan keresztülviendő teljes felhagyására gondoljunk, másfelől nem szabad és nem lehet elzárkózni azon körülmény számbavétele elől sem, hogy a temető nemcsak egyesek és családok, hanem az egész nemzet kegyeletének világában is nevezetes tényezővé fejlődött, melyhez a nemzet részéről a historiai mult számos dicsőségteljes mozzanata füződik.

Ezekből önként adódott az álláspont, melyet a temető jövő sorsát illetőleg elfoglalni kivántunk.

Az általános temetkezés czéljára ez a temető már régen nem szolgál; jövőre sem szolgálhat, nemcsak mivel a mai viszonyok között erre már alkalmatlan, de azért sem, mivel területileg elégtelen is, épp ugy, mint másfelől tulságos nagy arra, hogy a mérnöki hivatal terve szerint belőle disztemető legyen. Sajnos, társadalmunk nem elég vagyonos és a székesfőváros községi háztartása sem elég erős arra, hogy ezt a temetőt egész kiterjedésében disztemetőnek rendezhesse be és ebben a jellegben fenn is tarthassa, kielégitésével mindazon kivánalmaknak, melyek egy disztemetőhöz okszerüen füződnek.

Véleményünk szerint nem marad tehát más hátra, mint hogy a Kerepesi-uti köztemetőből disztemetőt alakitsunk, abban a terjedelemben, melyben vele a nemzeti kegyelet igényeit és a társadalom részéről felmerülhető kivánalmakat ki lehet elégiteni.

Gyakorlatilag az az eszme lebeg előttünk, hogy az Orczy-ut egyszerüen, szintben, keresztülvezettessék a temetőn és ennek az a része, mely az uj ut, Juranics-utcza, Köztemető-ut és Salgótartjáni-utcza által határoltatnék, maradjon örök időkre disztemető, a többi pedig fokozatosan felhagyatván, a város fejlődésére szabaddá tétessék.

Az Orczy-ut folytatásában nyitandó ut belevisz az Aréna-utba és ekkép a balparton a már emlitett ujabb körut létesülne.

Felkértük a székes főváros közönségét, hogy a fennebbieket szintén megfontolás alá venni és megállapodásáról minket értesiteni sziveskedjék.

Végül megemlitjük még, hogy a disztemetőben általános ravatalozás czéljára szolgáló épület is szándékban van, bekötve a közuti vaspályai közlekedésbe.

II.

Épitésügyi szabályzat.

Tanácsunk tagja: Pucher József ur kezdeményezésére, beható tárgyalások és ezek során a székes főváros közönségének meghallgatása után az 1870. évi X. t.-cz. 22. §-a alapján az épitésügyi szabályzat 152. §-ához, az üzleti érdekek intensivebb kielégitése czéljából, a következő kiegészitést állapitottuk meg:

„Az első övezetben, oly épületnél, melynek földszinti helyiségei egészben üzletek befogadására szolgálnak, ezek a helyiségek szabályszerü mennyezettel két részre oszthatók, a következő feltételek mellett:

1. az épület homlokzatának ugy kell kiképezve lennie, hogy a megosztott földszint külsőleg egy emeletsort mutasson;

2. a megosztással keletkező alsó helyiségek ürmagassága legalább 4·00 mtr, a fölöttük levő helyiségek ürmagassága pedig legalább 3 mtr legyen;

3. a megosztott földszintnek ugy alsó, mint felső helyiségei csakis üzleti czélokra használhatók, lakásul pedig egyedül a házmester számára".

A II. ker. Vérhalom dülőben családi háztelep létesitésére szövetkezet alakult, melynek számára a kért elvi engedélyt a székes-főváros közönsége hajlandónak nyilatkozott megadni, kikötvén, hogy a keletkezendő összes telkek legalább 200 □-öl térfogattal birjanak, a szövetkezet kizárólagos tulajdonát képezzék, az utakat a szövetkezet saját költségén legfeljebb 5—8%-os emelkedéssel kiépitse, csatornával, vizvezetékkel, világitással, szóval az összes közmüvekkel ellássa, legalább 3 évig fentartsa, területéből legalább 2500 □-ölet középületek czéljára ingyen adjon, parczelláit azoknak csak $^1/_3$-áig épitheti be, a többit pedig kertnek hagyja végül az épitendő házak egyemeletesnél magasabbak nem lehetnek.

Részünkről ezeket a kikötéseket elfogadtuk egyrészt oly módositással, hogy közegészségi szempontból a helyzet kedvezőbb alakulása érdekében a parczellák 300 □-ölnél kissebbek ne legyenek, másrészt oly kiegészitéssel, hogy a telep szennyvizeinek elvezetéséről, mint egyik legfontosabb egészségügyi tényezőről, megfelelő csatornázás által a szövetkezet előzetesen, még az épitkezés megkezdése előtt gondoskodni tartozik.

Az épitési mód közelebbi meghatározását azon alkalomra tartottuk fenn, amikor a székes-főváros a szövetkezettel a fenti feltételek tekintetében végleges megegyezésre jut és ezen az alapon az ujabb szabályozási és parczellázási tervet, melynél már a csatornázásra is figyelem lesz fordítandó, elénk terjeszti.

A II. ker. Oszlop-utcza éjszak-nyugoti vonalának némi módositása alkalmával az épitési módon is változtattunk.

Az Oszlop-utcza ugyanis elválasztó vonal a II. és a III. (nyaraló) övezet között. Ehhez képest a délkeleti oldalán az utczai vonalon és zárt sorban kell épitkezni, mig a szemben levő oldalon már a nyaralószerü épitési módot tette a szabályzat kötelezővé. Ezt helyes átmenet czéljából oda módositottuk, hogy az utcza éjszaknyugoti oldalán és a II. övezet módja szerint zárt sorban kell épitkezni. Ez a változott épitési mód az utczai vonaltól számitott 30 öl mélységig vehető igénybe, ugy azonban, hogy a nyaralószerüleg beépitendő terület felé átmenetül legalább is 3 mtr szélesség szabadon hagyandó, önként értetvén, hogy az emelendő épületnek erre felé is homlokzatszerüen kell kiképezve lennie.

Tekintve, hogy a 6209/1 b hrzi sz. telek tényleg már nyaralószerüleg van beépitve, ezen minőségének sértetlen megóvása okából megállapitottuk azt is, hogy az Oszlop-utcza éjszaki oldalán a kivételes zártsoru épitkezés nyugat felé csakis a 6207. hrzi sz. telekig, ezt még beleértve, terjedhet, és pedig olykép, hogy a kérdéses 6207. hrzi sz. telekből a 6208. hrzi sz. telek felé legalább 3 mtr sáv szabadon hagyandó és az emelendő épületnek erre felé is homlokzatszerüen kell kiképeztetnie.

Méltányolva, hogy a kisebbszerü fabódék felállitása rendes épitési engedélyhez már az evvel kapcsolatos költség és időveszteség miatt sem köthető, a középitési bizottság javaslata folytán kimondottuk, hogy a kerületi előljáróságok az ilyen egészen ideiglenes jellegü fabódékat (szőllőkunyhókat) a IV. övezet mezőgazdasági czélra berendezett telkein egyszerü kérvényre engedélyezhetik, a következő kikötések szem előtt tartásával:

1. terjedelmük a 6□ mtrt meg nem haladhatja;
2. lakczélra nem használhatók;
3. a szomszédtól legalább 3 mtr távolságra legyenek.

III

A terjedék egyezmény.

A magán háztelkekhez szabályozás folytán csatolandó területek ára az 1870. évi X. t.-cz. 8. §-ának *b)* pontja szerint a kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalapot illeti.

Azon esetre, mikor a magán háztelkekből szabályozás folytán bizonyos területet el kell vonni, a törvény az előbbi jogállapoton nem változtatván, az első terjedékek kártalanitása a város terhe maradt.

Ezt a terhet mégis, bizonyos ellenszolgáltatások ellenében, melyek az egész tehernek a gyakorlatban csak kis hányadával értek fel, egyezmény utján a székes-fővárostól átvettük és a rendesen 5 évről 5 évre kötött egyezmények révén 1871-től tényleg 1901. év végeig, tehát 30 éven át viseltük.

A korábbi alkalmakkor meghonosodott szokáshoz képest az egyezmény megujitása kérdésében az utolsó lejáratnál is folyamatba tétettek a vegyesbizottsági tárgyalások, de — részünkről váratlanul — ezuttal egészen ellenkező eredményre, az egyezmény megszakitására vezettek.

E sajnálatos tény és következményeinek tüzetesebb ismertetését és méltatatását az időrend szem előtt tartásával a legközelebbi alkalomra tartjuk fenn. Most szoritkozunk arra, hogy az eljárt vegyes bizott ág tárgyalását közöljük, amint következik:

Jegyzőkönyv.

Az 1901. évi deczember hó 13-án és folytatólag 23-án tartott vegyes bizottsági ülésről.

Tárgy:

A fővárosi közmunkák tanácsa és Budapest székes-főváros közönsége között létrejött és 1901. évi deczember hó 31-én lejáró terjedék egyezmény kérdése.

Jelen voltak:

A főváros közmunkák tanácsa részéről: Rupp Imre ministeri tanácsos, Bakos János minister osztály tanácsos, Garancsy Mihály ministeri osztály tanácsos, Dr. Fascho Moys Sándor, Lukács Antal és Dr. Országh Sándor tanács tagok. — Budapest székes-főváros közönsége részéről: Halmos János polgármester, bizottsági elnök, Rózsavölgyi Gyula alpolgármester, Kún Gyula tanácsnok, Dr. Vaszilievits János tanácsnok, Vosits Károly tanácsnok, Fülepp Kálmán tiszti főügyész, Lampl Hugó főszámvevő, Heuffel Adolf közép. igazgató, Kollár Lajos és Polonyi Géza törvényhatósági bizottsági tagok, Dr. Harrer Ferencz fogalmazó bizottsági jegyző.

Halmos János polgármester üdvözli a megjelenteket, konstatálja kik vannak kiküldve és röviden ismerteti a tárgyat. Ennek megtörténtével felolvastatnak az 1871. évi és az 1896. évi terjedék-egyezmény tárgyalásokról szóló jegyzőkönyvnek továbbá a fővárosi közmunkák tanácsának kiküldöttei beterjesztik a terjedék-egyezmény utolsó öt évéről szóló pénztári kimutatást, mely a közmunkák tanácsa terhére 124·779 kor. 13 fillér deficitet tüntet fel. Annak megjegyzése mellett, hogy a székes-főváros kiküldöttei ezen kimutatás megvizsgálásába és tárgyalásába bele nem bocsájtkoztak, a megvitatás és eszmecsere tárgyát csupán azon kérdés képezte, hogy vajjon a fővárosi közmunkák tanácsával legutóbb 1897-ben kötött és folyó évi deczember végén lejáró terjedék-egyezmény meghosszabbittassék, illetőleg megujittassék-e vagy sem?

Erre nézve a székes-főváros kiküldöttei azon jogi meggyőződésüknek adtak kifezést, hogy amennyiben a terjedékek eladásából eredő bevételekre a fővárosi közmunkák tanácsa tart igényt, amely igény is azonban már az 1881. évi XLI. 21. §. szempontjából is vitásnak tekinthető, — ez esetben is az 1870. évi X. t.-czikkből folyólag legalább a terjedékek beváltása szintén a fővárosi pénzalap terhét kell, hogy képeze.

A székes-főváros az eddigi terjedék egyezmények alapján mindig csupán méltányosságból elvállalt hozzájárulási összegek további szolgáltatására a székes főváros jelenlegi kedvezőtlen pénzügyi helyzetében már nem vállalkozhatik és azért a székes-főváros kiküldöttei a terjedék-egyezményt megujitani nem hajlandók, hanem legfeljebb arra az álláspontra helyezkedhetnének, hogy a terjedékek eladásából eredő bevételekkel kapcsolatosan viselje a fővárosi pénzalap a terjedékek beváltási költségeit is a székes-főváros minden vagyoni hozzájárulása nélkül és erre a fővárosi közmunkák tanácsát felkérik.

Egyébként pedig fenntartják a székes-főváros részére a teljes szabadságot jogainak ugy az 1870. évi X. valamint az 1881. évi XLI. t.-czikkek alapján leendő korlátlan érvényesitésére.

A fővárosi közmunkák tanácsa képviselői erre a következőket veszik jegyzőkönyvbe:

A magánosok telkeiből épitkezés folytán szabályozási czélra eleső terjedékeket kártalanitani a fővárosi pénzalap s igy a fővárosi közmunkák tanácsa nincs kötelezve. És habár a kérdést ugy ezen oldalról, mint azon messzebb menő igények szempontjából is, melyeket a székes-főváros azzal kapcsolatba hozott volt, már az 1896-iki tárgyalások alkalmával megvilágitották, habár továbbá akkor tüzetesen kifejtett álláspontjukra most egyszerüen hivatkozhatnának annálinkább mert ezt az álláspontot a fővárosi közmunkák tanácsa plenuma az egyezményt jóváhagyó záradékában kifejezetten s mindenben magáévá tette, mert másfelől akkori érveléseiket a székes-főváros képviselőinek mostani állás foglalása sem erőtleniti meg: mindamellett ezuttal sem mellőzhetik kiemelni azon lényegesebb szempontokat, melyeknek az eddig egyezménynyel rendezett kérdés megitélésében döntő fontosságuk van.

Az 1870. évi X. t.-czikkben teljességgel nem lehet megtalálni annak az igazolását, hogy a terjedékek kártalanitása a főváros pénzalap kötelezettségét képezné, sőt a törvény dispositiói egyenesen kizárják e kötelezettség vélelmezését is.

A 8. §. *b)* pontja rendeli, hogy a magán háztelkekhez csatolandó területek eladásából beveendő jövedelmeket a fővárosi pénzalap növelésére kell forditani. Ebből a székes-főváros képviselőinek mostani állásfoglalásában rejlő következtetésre jutni nem lehet, már azért sem, mert a terjedék eladásokat a terjedékek kártalanitásával kötve össze, az eredmény 30 év tapasztalatai, de a dolog természetes rendje szerint is a fővárosi pénzalapnak nem növelését, hanem csökkenését jelentené, ami a törvény világos rendelkezésébe ütköznék.

Nem egyeztethető össze a terjedékek kártalanitása a fővárosi pénzalapnak az 1870. évi X. t.-czikk 14 §-ának *b)* pontjában kitüzött feladatával sem, miután itt az egész fővárosra vagy egyes városrészekre kiterjedő nagyobb szabályozási munkák végrehajtásáról van szó, az egyes telkek elszigetelten felmerülő szabályozási esetei pedig a törvényben körvonalazott nagyobb szabályozásnak bizonyára nem minősithetők.

A terjedékek beváltása az 1870. évi X. t.-czikk alkotása előtt is a községet terhelte. Ha a törvény itt

valamit változtatni akart volna, ezt egyenes rendelkezésbe foglalni bizonyosan el nem mulasztotta volna. Ily direct rendelkezés nélkül a fővárosi pénzalap kötelezettsége annálkevésbé állhat fenn, mert a törvény alapintentiójával és egész szellemével absolute össze nem egyeztethető.

A terjedékek beváltására vonatkozólag 1871 óta fennálló egyezményes viszony állandóan és következetesen tetemes terhet rótt a fővárosi pénzalapra, és hogy a közmunkák tanácsa az egyezményt időről-időre mégis megujittatta, ennek kizárólag ethikai okai vannak, melyek egy felől a terjedék eladások és terjedék beváltások intézésében kivánatos összhang biztositásában, másfelől pedig abban nyilatkoznak meg, hogy az egyezményes viszony segélyével nem csak a nagy közönségnek, hanem a város általános fejlődésének érdekei is czélszerübben elégithetők ki,

Ezen ethikai okok méltánylása elől a fővárosi közmunkák tanácsa bizonyára ezuttal sem zárkóznék el, sőt remélhetőleg nem idegenkednék attól sem, hogy az egyezmény eddigi módozatai mellett, mindazonáltal oly hozzáadással hosszabbittassék meg bizonyos időre, miszerint szabadságában álljon a székes-fővárosnak vélt igazát párhuzamosan általa választandó más uton keresni. Minthogy azonban a székes-főváros képviselői mindenkép az egyezmény megszüntetéséhez ragaszkodtak, ebbeli elhatározásukat, a fővárosi közmunkák tanácsa képviselői azzal a bejelentéssel vették tudomásul, hogy a terjedékek beváltására vonatkozó kérelem teljesitését fentebb jelzett jogi álláspontjukból kifolyólag annál kevésbé helyezhetik kilátásba, mert a terjedékek beváltására vonatkozó kötelezettség az 1881. évi XLI. t.-cz. 21. §-ában világosan a város terhére van kimondva.

Önként érthető azonban, hogy az épitkezés folytán beváltandó terjedékeket mindazon esetekben, a melyek bezárólag 1901. évi deczember 31-éig szokott módon kellőleg előkészitve a fővárosi közmunkák tanácsa iktató hivatalába érkeznek, a tanács a jelenleg fennálló egyezmény hatálya alatt még kártalanitani fogja.

Ezzel a tárgyalás berekesztetvén, a jelen jegyzőkönyv két eredeti példányban állittatott ki. Az egyiket a székes-főváros részére Halmos János polgármester a másikat a fővárosi közmunkák tanácsa részére Rupp Imre ministeri tanácsos vette át.

Kmft.

Aláirások.

IV.

A katonai laktanyák beváltása.

A katonai laktanyáknak az 1894. évi XX. t.-cz. alapján foganatba vett beváltásánál, azon kivül, hogy e nagyszabásu műveletnek a város rendezésére és fejlődésére amugyis mérhetetlenül üdvös hatása van, a székes-főváros közönsége főleg a volt Károly-laktanya megvételével, de egyébként is több vonatkozásban jogilag válván érdekeltté, az egész műveletnek őt illető összes vonatkozásai az itt következő egyezményben nyerték lebonyolításukat.

Egyezmény

mely vonatkozással a székes-fővárosi Ujépület, a Károly-, József- és Flórián laktanya és a Gellérthegyi erőd értékesitéséről szóló 1894. évi XX. törvényczikkre, egyrészről a magyar királyi pénzügyminister ur megbizásából és nevében a tőle 1894. évi augusztus 16-áról 58841. sz alatt vett leirat alapján a magyar királyi kincstár képviseletében eljáró fővárosi közmunkák tanácsa, másrészről Budapest székes-főváros közönsége között 1894. évi február 21. és folytatva február 22-én tartott törvényhatósági bizottsági közgyülésében 204. sz. alatt hozott határozata alapján és pedig a fővárosi közmunkák tanácsa részéről a magyar királyi pénzügyminister ur jóváhagyásának fentartásával a következőkben jött létre:

I.

A fővárosi közmunkák tanácsa fent kitett minőségében a magyar királyi kincstár nevében eladja Budapest székes-főváros közönségének, Budapest székes-főváros közönsége pedig megveszi a székes-főváros pesti részének 526. számu tkvi betétében 527. hrzi szám alatt felvett, a magyar királyi kincstár nevén álló, a IV. ker. Károly-körut, Károly-utcza, Gránátos-utcza (most már Városház-utcza) és Rostély-utcza (most már Gerlóczy utcza) közt fekvő, ugynevezett Károly laktanyát, tehát a telket a rajta levő összes épületekkel és tartozékokkal együtt összesen 11.200.000 szóval Tizenegy-milliókettőszázezer koronában megállapitott áron.

II.

A fővárosi közmunkák tanácsa az I. pontban körülirt ingatlant tartozékaival együtt Budapest székes-főváros közönségének tulajdoni birtokába tényleg már átadta, viszont Budapest székes-főváros közönsége a kérdéses ingatlant s tartozékait tulajdoni birtokába tényleg már átvette és pedig két részletben.

Az átadás, illetve átvétel a két hatóság részéről kiküldött megbizottak által eszközöltetett. részint 1897. november 3-án részint 1898. november 3-án mind a két alkalommal az illető év november 1-től számitott joghatálylyal. Erről ugy 1897. november 3-án mint 1898. november 3-án az átadás, illetve átvétel tárgyát képezett ingatlanrészeket feltüntető vázrajzokkal felszerelt tüzetes jegyzőkönyv vétetett fel, mely két rendbeli jegyzőkönyv egy-egy eredeti példánya külön-külön a fővárosi közmunkák tanácsa, illetőleg Budapest székes-főváros közönségének levéltárában van elhelyezve. Ezen jegyzőkönyveket az egyezményes hatóságok a jelen egyezmény kiegészitő részeinek kölcsönösen elismerik, annak constatálásával, hogy Budapest székes-főváros közönsége 1898. november 1-je óta immár az egész károlylaktanyai ingatlannak és tartozékainak tényleges birtokában és haszonélvezetében van.

III.

Az adásvétel tárgyát képező ezen károlylaktanyai ingatlan után járó és bármi néven nevezendő közterheket Budapest székes-főváros közönsége köteles viselni, és ugyan az 1897. november 3 án átvett részek után az 1897. október 31-ét követő időre járó közterheket, a többi részek után pedig az 1898. évi október 31-et követő időre járó közterheket.

IV.

Azon előzetes megállapodásokhoz képest, melyek a magyar királyi pénzügyminister ur és Budapest székes-főváros közönsége között a Károly laktanya eladása, illetve vétele iránt létrejöttek volt, Budapest székes-főváros közönségének a Károly laktanyából 1897. november 3-án a katonai igazgatás részéről közbejött akadály miatt kisebb rész adatott át, mint a mennyire igénye lett volna; másfelöl az átadott helyiségek is részben bérlettel voltak terhelve.

A székes-főváros közönségének e két jogczimen a magyar királyi kincstár ellenében támasztott kártéritési igénye az egyezményes hatóságok részéről kiküldött vegyes bizottság 1899. január 5-én kelt, a székes-főváros által $\frac{160}{1899.}$ sz. közgyülési határozattal, a magyar királyi pénzügyminister ur által pedig $\frac{10957}{1899.}$ sz. leirattal jóváhagyott jegyzőkönyvének tanusága szerint oly értelemben nyert megoldást, hogy a székes-főváros szóban forgó kártéritési igénye mind a két jogczimen együttesen 26623 frt 31 kr. vagyis 53246 korona 62 fillérben állapittatott meg, mely összeg a fővárosi közmunkák tanácsa által a székes-főváros javára 1899. évi augusztus 10-én

tényleg megtérittetett és ezt Budapest székes-főváros közönsége e helyütt külön is elismeri és nyugtatja.

V.

Miután a Károly laktanyára vonatkozó adásvételi jogügylet a fentiek szerint létrejött, az 1894. évi XX. t.-cz. 3. §-a értelmében a Gellérthegyi erőd ingyen megy át Budapest székes-főváros közönségének tulajdonába oly kikötéssel, hogy a Gellérthegyi erődöt lebontatja s a Gellérthegyen katonai megfigyelő és táviró állomás létesitését minden ellenszolgáltatás nélkül megengedni tartozik.

A további részletek azon vegyes bizottság tárgyalásának képezték anyagát, mely a budapesti Károly laktanya Ujépület, Flórián, laktanya, József laktanya és a Gellérthegyi erődnek, a cs. és kir. közös hadügyi kormányzattól átvétele iránt kötendő egyezmény ügyében a magyar királyi pénzügyministerium, a fővárosi közmunkák tanácsa, a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság és Budapest székes-főváros küldötteiből alakittatott.

E vegyes bizottság 1897. szeptember 25-én felvett jegyzőkönyve szerint a Gellérthegyi erődre vonatkozólag az érdekelt tényezők között a következő egyetértő megállapodások jöttek létre:

1. Tartozik a székes-főváros az erődön oly átalakitásokat eszközölni, melyek által az erődjellegét elveszti. Azok, a tervek és javaslatok, melyeket a székes-fővárosi tanács 1897. évi márczius 18-án $\frac{7834.\ 11091.}{1897.}$ sz. a. kelt átiratával e részben a fővárosi közmunkák tanácsa elé terjesztett, a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság által észrevétel nélkül elfogadtattak, mint erről a fővárosi közmunkák tanácsához 1897. évi junius 21-ér 1 1439/B. A. sz. alatt intézett átirata tanuskodik. A kérdéses tervek és javaslatok szerint tehát az erőd körfalai fentartatván, egyelőre csak azok az átalakitási és bontási munkák foganatositandók, a melyekre az erődjelleg megszüntetése végett okvetlenül szükség van.

2. Mig ezek az átalakitási és bontási munkák végre nem hajtatnak, addig a katonai hatóság részére fenmarad az a jog, hogy az erődöt megszállva tarthassa, de a székes-főváros az erődjelleg megszüntetésére szükséges munkálatokat az 1897. október hó 29-dikére kitüzött átadás után tetszése szerint bármikor megkezdheti s mihelyt azok annyira haladtak, hogy a kérdéses épitmény nem lesz többé erődnek tekinthető, a katonai hatóság a megszálló őrséget azonnal bevonja.

3. Igénye van a katonai hatóságnak arra, hogy tábori táviró és megfigyelő állomás czéljára a Gellérthegyen részére 25□ mtrnyi terület jelöltessék ki, még pedig ott, a hol ahhoz czélszerüen hozzá lehet férni. E részben az a megegyezés jött létre, hogy addig, mig a Gellérthegyi erőd mi czélra való felhasználásának kérdése és ennek kapcsán a környék szabályozása gyakorlatilag végleges megoldást nem nyer, a székes-főváros a közlekedés igényeinek szem előtt tartásával ideiglenes, azután pedig végleges helyet fog a katonai táviró és megfigyelő állomás számára kijelölni. A katonai hatóság ide vonatkozó joga telekkönyvileg bekebelezendő szolgalom utján biztositandó. A tábori táviró és megfigyelő állomás czéljaira ekként biztositandó területen a katonai hatóság semminemü épitményt nem

fog létesiteni, a területet kizárólag katonai gyakorlat czéljára fogja használni, de különben az a közönség rendelkezésére fog állani. Amikor katonai részről a kérdéses terület gyakorlat czéljára igénybe vétetik, erről a katonai hatóság figyelmeztető tábla felállitásával fogja a közönséget tájékoztatni.

A fent leirt és az egyezményes hatóságok részéről itt is kölcsönösen elfogadottnak nyilvánitott megállapodások létrejövetele után 1897. évi október 29-én a Gellérthegyi erődöt és tartozékait, valamint a hozzá vezető utat a fővárosi közmunkák tanácsa Budapest székes-főváros közönségének átadta az pedig átvette a katonai kormányzatot megillető megszállási jogból folyó korlátozással és a székes-főváros közönségét terhelő bontási és átalakitási kötelezettséggel. Az átadást, illetve átvételt a két hatóság küldöttei eszközölték és erről a Gellérthegyi erőd és hozzávezető ut helyszinrajzával felszerelt jegyzőkönyvet vettek fel két eredeti példányban, mely eredeti példányok egyike a fővárosi közmunkák tanácsa levéltárában, másika pedig a székes-főváros levéltárában van elhelyezve.

Az egyezményes hatóságok egyébiránt a cs. és kir. 4. hadtestparancsnokság s Budapest székes-főváros küldöttei részéről 1899. junius 21-én felvett jegyzőkönyv alapján, melynek egyik eredeti példánya a székes-főváros levéltárában van elhelyezve, constatálják azt is, hogy a Gellérthegyi erődön az erődjelleg megszüntetése czéljából tervezett bontásokat és átalakitásokat Budapest székes-főváros időközben végrehajtotta, ennek következtében pedig a katonai kormányzat részéről fentartott és az erőd 1897. október 29-én történt átadásakor gyakorlatba is vett megszállási jog tárgytalanná vált, a megszálló őrség a katonai hatóság részéről bevonatott, ugy hogy jelenleg a Gellérthegyi erőd ingatlana s a hozzávezető ut Budapest székes-főváros közönségét már szabad és egyedül a tábori táviró és megfigyelő állomásra vonatkozó megállapodásokkal korlátozott tulajdona és birtoka gyanánt illeti.

VI.

Az Ujépület tömbjének szabályozását illetőleg constatáltatik, hogy a magyar királyi pénzügyminister ur 1894. évi február 2-án 4183. sz. alatt a székes-fővároshoz intézett leiratában foglalt s utóbbi által az 1894. évi 204. sz. közgyülési határozattal elfogadott kikötés értelmében az Ujépület tömbje és a városi tulajdont képezett Széchenyi-tér területe összefoglalva együttesen voltak szabályozandók; constatáltatik továbbá, hogy ide vonatkozólag a szabályozási terv törvényszerüleg megállapittatván, ennek megfelelően egyfelől az Ujépület s részben a Széchenyi-tér területéből képeződött telektömbök a magyar királyi kincstár tulajdona gyanánt telekkönyvileg a budapesti kir. törvényszék, mint tkvi hatóság 36589/98. tkvi sz. végzése folytán tényleg megalakittattak, másfelől pedig a tervezve, volt utczákra és terekre elesett területek közterületek gyanánt telekkönyvileg lejegyeztettek és ezzel ugy, a magy. kir. kincstár, mint Budapest székes-főváros közönségének érdekei és jogigényei, ugy mint ezek a magy. kir. pénzügyminister ur 1894. február 2-án 4183. sz. alatt kiadott leirata, továbbá a székes-főváros 1894. évi 204 sz. közgyülési határozata s az 1894. évi XX. t.-cz. 3. §-a szerint felmerülhettek, teljes kielégitést nyertek kapcsola-

tosan azzal a megegyezéssel, mely a már emlitett szabályozási terv szerint keletkezett utak, terek és parkok műszaki kiképzésére és berendezésére vonatkozólag a magy. kir. pénzügyminister ur és a székes-főváros között időközben olyképen jött létre, hogy a magy. kir. pénzügyminister urnak 1900. évi május 13-án 31344. sz. alatt kelt leiratában foglalt egyezségi ajánlatot Budapest székes-főváros közönsége 1900. évi junius 6-án 804. sz. alatt hozott közgyülési határozatával egész terjedelmében változatlanul elfogadta.

Ehez képest.

1. Az ujépület tömbjére megállapitott szabályozás szerint keletkezett utakat, tereket és parkokat — beleértve a földalatti közművek létesitését is — Budapest székes-főváros közönsége tartozik kiépiteni és rendezni, még pedig azon tervek szerint, melyek ide vonatkozólag az illetékes hatóságok által törvényszerüleg megállapittattak, illetve megállapittatni fognak.

2. A felmerülő költségekből:

a) az utakra és terekre eső vizvezeték költségei,

b) a légszeszcsövek költségei és

c) a kabelfektetési költségek a magyar királyi kincstárt egyáltalán nem terhelhetik.

3. Az utak, utczák és terek épitéséből és burkolásából a parkok előállitásából a parkok vizcsőhálózatából és a közcsatornák épitéséből felmerülő költségekből a magán tulajdonosok által az e részben fennálló szabályrendeletek értelmében viselendő hozzájárulási összegek levonandók és e levonás után nyerendő tiszta költségnek felét a magyar királyi kincstár Budapest székes-főváros közönségének megtériteni tartozik.

4. A magyar királyi kincstár által az előző pont értelmében viselendő költségösszeg Budapest székes-főváros közönsége és a fővárosi közmunkák tanácsa között megejtendő részletes elszámolás utján fog meghatároztatni és Budapest székes-főváros közönsége javára hivatalos bélyegtelen nyugta ellenében kifizettetni.

VII.

A XII. tüzérségi hadosztálylaktanya, tüzérségi raktárak és élelmezési főraktár épitésének czéljára Budapest székes-főváros közönsége ezennel eladja a magyar királyi kincstárnak, a fővárosi közmunkák tanácsa pedig fent kitett minőségében a magyar királyi kincstár nevében és részére megveszi:

1-ször Budapest székes-főváros pesti részének 14844 sz. telekkönyvi betétében *A* 1. $\left(\frac{\frac{7304—7308.}{2|1} \quad \frac{7304—7308.}{3|a}}{3}\right)$ hrzi sz. alatt foglalt a X. ker. Lapos dülőben fekvő 18973·00 □-ölnyi telket;

2-szor Budapest székes-főváros pesti részének 14846 sz. tkvi betétében *A* 1. $\left(\frac{\frac{7304—7308.}{2|1} \quad \frac{7304—7308.}{3|a}}{5}\right)$ hrzi sz. alatt foglalt, a X. ker. Lapos dülőben fekvő 6129·00 □-ölnyi telket;

3-szor Budapest székes-főváros pesti részének 14847 sz. tkvi betétében $\left(\frac{\frac{7304—7308.}{2|1} \quad \frac{7304—7308.}{3|a}}{6}\right)$ hrzi szám alatt foglalt a X. ker. Lapos dülőben fekvő 11981·38 □-ölnyi telket,

még pedig mind a három telket az 1894. évi XX. t.-cz. 3. §-án alapuló kikötéshez képest a székes-főváros 1892 évi vagyon leltárában

felvett becsértékben, vagyis □-ölenként 14 szóval tizennégy koronáért, mihez képest, tekintettel arra, hogy a három telek térfogata (18973·00+ 6129·00+11981·38) összesen 37083·38 □-öl, ennek megfelelően a három telek vételára összesen 519.167 korona 32 fillért szóval ötszáztizenkilenczezeregyszázhatvanhét koronát és 32 fillért tészen ki.

Megállapittatik, hogy Budapest székes-főváros közönsége a X. ker. Lapos dülőben fekvő e három telket már 1894 augusztus 25-én a vevő korlátlan tulajdonába és birtokába átadta illetőleg a főváros közmunkák tanácsa a magyar királyi kincstár részére azokat a mondott napon birtokába vette s azóta azokat a császár és királyi közös hadügyi kormányzat rendeltetésükre, tehát a jelen VII. pont bevezetésében emlitett épitkezések czéljaira tényleg fel is használta.

A szóban forgó háromrendbeli teleknek 1894. évi augusztus 25-én történt átadásáról, illetve átvételéről az illető hatósági küldöttek jegyzőkönyvet vettek fel két eredeti példányban, melyeknek egyike Budapest székes-fővávos levéltárában, másika pedig a fővárosi közmunkák tanácsa levéltárában van elhelyezve.

Önként értetik, hogy a jelen VII. pontban tárgyalt ingatlanok után 1894. augusztus 24-dikét követő időre járó s bármi néven nevezendő közterheket már a vevő magy. kir. kincstár tartozik viselni.

Megállapittatik továbbá. hogy a telkeknek 1894. augusztus 25-ére kivánt és teljesitett átadása folytán a székes-főváros bérlői az adás-vétel tárgyát képező területről be nem takarithatott függő terméseikért, a földnek megmunkálásáért és trágyázásáért a X. ker. előljáróság közbejöttével eszközölt becslés utján megállapitott 3741 szóval háromezerhétszáznegyvenegy koronára rugó kárpótlásban részesültek; az illető haszonbérlők kielégitését a székes-főváros közönsége eszközölte, viszont azonban a fővárosi közmunkák tanácsa az emlitett 3741 koronát a székes-főváros központi pénztárába 1895. április 22-én eszközölt befizetéssel megtéritette, mit is a székes-főváros közönsége ezennel elismer, kijelentvén egyuttal azt is, hogy ezen a czimen a fővárosi közmunkák tanácsa, illetve a magy. kir. kincstár irányában semminemü további követelése vagy igénye nincsen.

VIII.

Tüzérségi laktanya és szertárak épitésének czéljára Budapest székes-főváros közönsége eladja a magy. kir. kincstárnak, a fővárosi közmunkák tanácsa pedig a magy. kir. kincstár nevében és részére megveszi:

1-ször Budapest székes-főváros pesti részének 9777. sz. tkvi betétében 9641/a hrzi sz. a. foglalt, a IX. ker. Gubacsi dülőben fekvő 4051·72 □-ölnyi telket;

2-szor Budapest székes-főváros pesti részének 9775. sz. betétében 9639/a helyrajzi szám alatt foglalt, a IX. ker. Gubacsi dülőben fekvő 27522·300 □-ölnyi telket,

még pedig mindakét telket az 1894. évi XX. t.-cz. 3. §-án alapuló kikötéshez képest a székes-főváros 1892. évi vagyonleltárában felvett becsértékben, vagyis □-ölenként 8 szóval nyolcz koronáért, mihez képest, tekintettel arra, hogy a két telek térfogata (4051·72 + 27522·30) összesen

31574·02 □-öl, ennek megfelelően a két telek vételára összesen: 252.592 korona 16 fillért, szóval kettőszázötvenkettőezerötszázkilenczvenkettő koronát és 16 fillért tészen ki.

Megállapittatik, hogy Budapest székes-főváros közönsége a IX. ker. Gubacsi dülőben fekvő e két telket már 1895. junius 12-én a vevő korlátlan tulajdonába és birtokába átadta, illetőleg a fővárosi közmunkák tanácsa a magy. kir. kincstár részére azokat a mondott napon birtokába vette s azóta e telkeket a cs. és kir. közös hadügyi kormányzat rendeltetésükre, tehát a jelen VIII. pont bevezetésében emlitett épitkezések czéljaira tényleg fel is használta.

A szóban forgó kétrendbeli teleknek 1895. junius 12-én történt átadásáról, illetve átvételéről az e czélra a két hatóság részéről kiküldött megbizottak jegyzőkönyvet vettek fel két eredeti példányban, melyeknek egyike Budapest székes-főváros levéltárában, másika pedig a fővárosi közmunkák tanácsa levéltárában van elhelyezve.

Önként értetik, hogy a jelen VIII. pontban tárgyalt ingatlanok után 1895. junius 11-dikét követő időre járó s bármi néven nevezendő közterheket már a vevő m. kir. kincstár tartozik viselni.

Megállapittatik továbbá, hogy az itt szóban forgó telkeknek 1895. junius 12-dikére kivánt és teljesitett átadása folytán a székes-főváros bérlői az adás-vétel tárgyát képező területekről be nem takarithatott függő terméseikért, a földnek megmunkálásáért és trágyázásáért a IX. ker. előljáróság és a fővárosi közmunkák tanácsa egy közegének közbejöttével eszközölt becslés utján megállapittatott 3388 szóval Háromezerháromszáznyolczvannyolcz koronára rugott kárpótlásban részesültek; az illető haszonbérlők kielégitését a székes-főváros közönsége eszközölte, viszont azonban a fővárosi közmunkák tanácsa az emlitett 3388 koronát a székes-fővárosnak központi pénztárába 1895. augusztus 31-én teljesitett befizetéssel megtéritette, amit a székes-főváros közönsége itt is elismer, kijelentvén egyuttal azt is, hogy ezen a czimen a fővárosi közmunkák tanácsa, illetve a magy. kir. kincstár irányában semminemű további követelése vagy igénye nincsen.

IX.

Budapest székes-főváros közönsége ezennel elismeri és nyugtatja, hogy a jelen egyezmény VII. és VIII. pontjaiban tárgyalt telekeladásokból eredő s összesen mind az öt telek után 771.759 korona 48 fillér szóval Hétszázhetvenegyezerhétszázötvenkilencz korona és 48 fillérre rugó vételári követelése tekintetében a magy. kir. kincstártól már teljes kielégitést nyert olyképen, hogy eme követelését javára a magy. kir. kincstár betudta azon 11,200.000 koronába, melyet Budapest székes-főváros közönsége a magy. kir. kincstárnak a Károly-laktanya vételára fejében a jelen egyezmény I. pontja szerint fizetni tartozik.

Viszont elismeri és nyugtatja a fővárosi közmunkák tanácsa, hogy Budapest székes-főváros közönsége a Károly-laktanya 11,200.000 korona vételárából az előző bekezdés szerint javára betudott 771.759 K. 48 fillér

levonása után terhére fenmaradt 10,428.240 K. 52 fill. részben való törlesztésére fizetett készpénzben:

1. 1898. február 14-én	3,228.240 K.	52 fill.
2. 1899. január 31-én	3,946.753 „	38 „
3. 1899. augusztus 10-én	53.246 „	62 „
Összesen . .	7,228.240 K.	52 fill.

szóval hétmilliókettőszázhuszonnyolczezerkettőszáznegyven koronát és 52 fillért, mihez képest Budapest székes-főváros közönsége a Károly-laktanya vételárából a magy. kir. kincstárnak ez idő szerint még 3,200.000 K. szóval hárommilliókettőszázezer koronával tartozik.

Budapest székes-főváros közönsége, annak elismerése mellett, hogy az előzetes megállapodások értelmében a Károly laktanya vételárából még hátralékos 3,200.000 koronát már 1900. január havában tartozott volna megfizetni, ezennel kötelezi magát, hogy a kérdéses hárommilliókettőszázezer korona vételári hátralékot és ennek 1900. évi február hó 1-től járó 4%-os kamatait legkésőbb 1901. évi májás hó 15-éig a fővárosi közmunkák tanácsához és pedig e tanács számvevőségétől kérendő bevételi utalványnyal a magyar földhitelintézet pénztárába a magy. kir. kincstár javára készpénzben be fogja fizetni.

X.

Budapest székes-főváros közönsége ezennel feltétlenül beleegyezését adja ahhoz, hogy minden további meghallgatása, vagy megkérdeztetése nélkül a nevén álló következő ingatlanokra és pedig:

1. a Budapest székes-főváros pesti részének 14844. sz. tkvi betétében $A\,1.\left(\frac{\frac{7304.7308}{2|1}\cdot\frac{7304.7308}{3|a}}{3}\right)$ hrsz. a. foglalt 18973·00 □-öles ingatlanra;

2. a Budapest székes-főváros pesti részének 14846. sz. tkvi betétében $A\,1.\left(\frac{\frac{7304.7308}{2|1}\cdot\frac{7304.7308}{3|a}}{5}\right)$ hrsz. a. foglalt 6129·00 □-öl kiterjedésü ingatlanra,

3. a székes-főváros pesti részének 14847. sz. telekkönyvi betétében $\left(\frac{\frac{7304.7308}{2|1}\cdot\frac{7304.7308}{3|a}}{6}\right)$ hrsz. a. foglalt 11981·38 □-öl kiterjedésü ingatlanra,

4. a székes-főváros pesti részének 9777. tkvi betétében 9641/a hrsz. a. foglalt 4051·72 □-öl kiterjedésü ingatlanra és

5. a székes-főváros pesti részének 9775. sz. tkvi betétében 9639/a hrsz. a. foglalt 27522·30 □-öl kiterjedésü ingatlanra,

a tulajdonjog a magy. kir. kincstár javára bekebleztessék, de kiköti, hogy egyidejüleg ezen ingatlanokra feljegyeztessék, hogy azok a cs. és kir. közös hadügyi kormányzat használatában és kezelésében vannak.

XI.

A fővárosi közmunkák tanácsa a magy. kir. kincstár nevében ezennel beleegyezését adja ahhoz, hogy a közös hadügyi kormányzat használatából és kezeléséből átvett s a székes fővárosnak a jelen egyezmény szerint

eladott Károly laktanyai ingatlanra, mely a székes főváros pesti részének 526. sz. tkvi letétében 527. hrzi sz. alatt foglaltatik, — a tulajdonjog Budapest székes főváros közönsége javára telekkönyvileg bekebeleztessék.

XII.

A fővárosi közmunkák tanácsa hivatkozással a jelen egyezmény V. pontjára, a magy. kir. kincstár nevében ezennel beleegyezését adja ahhoz, hogy a közös hadügyi kormányzat használatából és kezeléséből átvett Gellérthegyi erődre, mely a hozzávezető s tartozékát képező uttal együtt hat hold és 770·40 □-öl terület kitüntetésével a budai telekjegyzőkönyv 2 sz. betétében A+24 sor (13126—13130) hrzi sz. a. foglaltatik, a tulajdonjog Budapest székes főváros közönsége javára telekkönyvileg bekebeleztessék; viszont Budapest székes főváros közönsége megengedi.

1-ször, hogy a székes főváros tulajdonjogának bekeblezésével egyidejüleg ugyanezen ingatlanra a magy. kir. kincstár javára telekkönyvileg feljegyeztessék a tulajdonjog ama korlátozása, miszerint tartozik Budapest székes főváros közönsége, illetve jogutóda a Gellérthegyen tábori táviró és megfigyelő állomás czéljaira 25 (huszonöt) □ mtrnyi területet kijelölni, egyelőre ideiglenesen, azután pedig, ha a Gellérthegyi erőd mi czélra való felhasználásának kérdése és ennek kapcsán a környék szabályozása gyakorlatilag végleges megoldást nyert, ehhez képest véglegesen, — mindkét esetben oly helyen, a hol a kérdéses tábori táviró és megfigyelő állomáshoz czélszerüen hozzá lehet férni;

2-szor hogy a székes főváros tulajdonjogának bekeblezésével egyidejüleg ugyanezen Gellérthegyi erőd ingatlanára a magy. kir. kincstár javára telekkönyvileg bekebeleztessék az a szolgalom, melynél fogva Budapest székes főváros közönsége, illetve jogutóda tűrni tartozik, hogy a tábori táviró és megfigyelő állomás czéljaira a Gellérthegyen az előző pont értelmében kijelölendő 25 □ mtrnyi területhez az illetékes katonai közegek közlekedhessenek és a kérdéses területet rendeltetési czéljaira a jelen egyezmény V. pontja értelmében igénybe vegyék és használják.

XIII.

A jelen egyezmény tárgyát képező ingatlanok tulajdonjogának tkvi átiratásáról a szerző fél fog gondoskodni.

XIV.

Az 1894. évi XX. t. cz. 6. §-ára való utalással constatáltatik, hogy a jelen egyezmény szerint az állam és a főváros között létesülő vagyonátruházások, az azokra vonatkozó telekkönyvi bejegyzések és a kiállitandó összes iratok bélyeg és illetékmentesek.

XV.

A jelen egyezményből származható peres kérdésekben a sommás

szóbeli eljárás és a mindenkori felperes által szabadon választható bármely budapesti kir. járásbíróság illetékessége köttetik ki.

XVI.

Jelen egyezmény Budapest székes főváros közönségére az aláírással azonnal, a magy. kir. kincstárra nézve azonban csak a magy. kir. pénzügyminister úr jóváhagyásával válik kötelezővé.

XVII.

Jelen egyezmény három egyenlő eredeti példányban állittatott ki, az egyik eredeti példány a magy. kir. pénzügyminister, a másik a fővárosi közmunkák tanácsát és a harmadik Budapest székes főváros közönségét illeti.

Kelt Budapesten 1901. évi márczius hó 14-én.

Jelen egyezmény a fővárosi közmunkák tanácsa részéről mai napon 1150/1901. sz. a. hozott határozata folytán ezennel aláiratik.

Előttünk:

Dr. Zubriczky József s. k.
mint tan.

Podmaniczky Frigyes s. k.
alelnök.

(P. H.)

Dr. Czabalay Kálmán s. k.
mint tan.

Garancsy Mihály s. k
ministeri osztálytanácsos.

18723/1901. VI. tan. szám.

A székes főváros közönsége nevében jóváhagyatik és aláiratik.

Kelt Budapesten a székes fővárosi tanácsának 1901. évi április hó 12-én tartott üléséből.

(P. H.) **Halmos** s. k.
polgármester.

35215/1901. szám.

Jóváhagyom:

Budapesten, 1901. május 5-én.

(P. H.) **Lukács** s. k.

V.
Útépités.

Általános a meggyőződés arról, hogy az I. ker. Fehérvári-ut, mint kétségtelenül elsőrangu teherforgalmi utvonal mai keskenységében és kezdetleges makadám-burkolatával egyáltalán nem felel meg a közlekedés igényeinek.

Ezen a bajon segiteni, tekintettel a Ferencz-József hidra, a kelenföldi pályaudvarhoz vezető átlós utra, a forgalomban levő két villamos vasutra, az uj katonai laktanyára, az iskolára és az ut mentén épült jelentékeny bérházakra, égetően szükséges.

Szükséges nevezetesen, hogy a fehérvári-ut legalább az átlós-utig a tervezett 18 ölre kiszélesittessék és elsőrangu burkolattal kiépittessék.

Minthogy pedig jelenleg sem a székes-főváros, sem e tanács, illetve a kezelése alatt álló fővárosi pénzalap nincs abban a helyzetben, hogy a rendezést a saját erejéből akár az egyik, akár a másik keresztülvihetné, ennélfogva az erők egyesitésével kivántunk kisérletet tenni és e czélból felkértük a székes-főváros közönségét, hogy az ügy tárgyalására vegyes bizottság alakitásához járuljon.

Ez iránt a megállapodás létrejövén, a vegyes bizottság feladatának megoldásához fogott.

Az előmunkálatok eredménye nyomán tisztába jött a bizottság első sorban azzal, hogy az átlós-utig a kisajátitási költség mintegy 535.430 koronába kerülne; elfogadta továbbá, hogy a középső kocsiut magyar bazalttal, vagy ezzel egyenértékü magyar gránit vagy syenit-koczkakövekkel burkoltassék; a sinszálak közti terület, valamint a járdák mentén a mellékkocsiutak bazalt kővel vagy keramittal burkoltassanak; a 6 mtres járdák gránit szegélykövekkel határoltassanak, fasorral láttassanak el, és a házsorok mentén 3—3 mtr szélességben asphaltoztassanak.

Az utrendezés az előadott módon kerülne mintegy 420.000 koronába, mihez a kisajátitási költséget is hozzá véve, az egész vállalat brutto 955.430 koronát igényelne, amiből azonban később terjedék eladások révén 153.410 korona, járdafektetési járulék czimén pedig — kerek összeget véve — 57.000 korona, mindössze tehát 210.410 korona visszatérülne.

A vegyes bizottságban a székes-főváros részéről felvettetett a jogi kérdés, még pedig abban az értelemben, hogy a fehérvári-ut szabályozása és rendezése a fővárosi közmunkák tanácsa kötelességét képezné; termé-

szetes, hogy a tanács képviselöi viszont az ellenkezö álláspont jogszerüségét vitatták. Végre is győzött a belátás, hogy mindkét hatóság jogi felfogásának fentartása és megóvása mellett keresni kell egy kétségtelenül nagyon fontos közszükséglet gyakorlati kielégitésének a módját, amit a bizottság a következő pontozatokban vélt megtalálni és javaslatba hozhatni:

1. a költséget a két hatóság közösen és egyenlő arányban viseli;

2. a csatornázásról, a viz- és légszeszvezetékek lefektetéséről és a fasorok ültetéséről a rendezés alkalmával a székes-főváros külön fog a saját költségén gondoskodni, aminthogy ez a költség a fentebbi számitásokba nincs is felvéve;

3. a végrehajtást a fővárosi közmunkák tanácsa intézi, egy bizottság felügyeletének igénybevételével, mely a két hatóság küldötteiből fogna alakulni;

4. tekintve, hogy a vállalat lebonyolitására megkivántató pénzösszeg felett a tanács előzetesen nem rendelkezik, ezen a hiányon olykép legyen segitve, hogy a székes-főváros a budai belső körut egyes szakaszainak hasonló módozatok mellett eszközölt rendezéséből eredő tartozását, mely különben már előbb esedékessé vált, 600.000 kor. erejéig még 1901-ben fizesse meg, a maradékot pedig, továbbá a Fehérvári-ut költségeiből, ugy szintén a Krisztina-körut, Mikó-utcza és Kékgolyó-utcza közti szakaszának kiépitéséből felmerülendő költségből a reá eső hányadot 1902. évtől kezdve évi 100.000 koronás részletekben 3·6%-os kamattal törleszsze.

A vegyes bizottság eme javaslatait részünkről elfogadtuk és készségesen hoztuk volna meg az áldozatot arra, hogy az a rettenes és nemcsak forgalmi, de életbiztonsági szempontból is türhetetlen állapot, melyben a Fehérvári-ut szóbanlevő belső szakasza most sinlődik, a czélba vett rendezéssel minél előbb orvosolva legyen, ámde a székes-főváros az áldozat második felét, financialis okokra hivatkozva, ez idő szerint nem hajlandó viselni, amibe sajnálattal belenyugodni vagyunk kénytelenek, abban a tudatban, hogy részünkről egy égető közszükséglet kielégitésére minden lehetőt megkisérlettünk, s igy a jövőt illetőleg a felelősség bennünket nem érhet.

A budai kü'ső köruton, a Németvölgyben a csendőrség számára a belügyi kormány nagyszabásu laktanyatelepet létesitett, melynek azonban nem volt rendes hozzáférése, mert a külső körut ez a szakasza nem volt megnyitva és rendezve. A belügyminister ur ez érdekben a székes-fővároshoz fordult, de az a feladatot magától elháritotta, ugy érvelvén, hogy a budai külső körut létesitése az 1870. évi X. t.-cz. 3 §-ának *d)* pontja szerint e tanács hivatását képezi A laktanya épitkezései már befejezésükhöz közeledtek, sőt küszöbön állott a használatba vételnek 1901. augusztus 1-re kitüzött időpontja is, midőn a belügyminister ur hozzánk fordult, hogy a külső körutnak azt a 150—160 mtr hosszu szakaszát, mely a Mozdonyuttól a csendőrlaktanya belső sarkáig terjed, 1901. aug. 1-re helyezzük közlekedésre alkalmas állapotba, egyelőre félre téve a székes-főváros által felvetett jogi kérdés vitatását.

Méltányolva a laktanyához füződő sürgős közérdeket, s kellő fentartással és indokolt felvilágositással élve a székes főváros nem igazolható jogi álláspontjával szemben, engedtünk a belügyminister úr kivánságának

és haladék nélkül kidolgozva a kérdéses utszakasz rendezésének tervét, ugy intézkedtünk, hogy az utépitési munka m. évi julius hó 10-én megkezdetett és ugyanazon hó 31-dikére be is fejeztetett. Az alapzatos makadammal készült kocsi-út 13·76 mtr. széles; a járda mindkét oldalon 3·50 mtr. széles és metszett szegélykővel s kavicsborítással van ellátva. Az útépités 22856 k. 64 fillérbe, a viznyelő csatornák épitése pedig 561 k. 37 fillérbe került. Kapcsolatosan a székes főváros lefektette a vizvezetéki csövet és gondoskodott az út világitásáról, légszeszcső hiányában kőolajlámpák felállitásával. Mindezek az intézkedések lehetővé tették aztán hogy a csendőrlaktanya a m. év augusztus 1-én fennakadás nélkül használatba vétethessék, ami meg is történt.

A mi a székes-főváros által eszközölt utczarendezéseket és burkolásokat illeti, melyek tervét és költségvetését előzetesen átvizsgáltuk, ezek a következő utczákra vonatkoznak;

I. kerület: Bocskay-tér.

II. kerület: Bomba-tér, Lövőház-utcza, Margit-körut, Mész-utcza, Névtelen-utcza (Oszlop-utcza és a Kis-Rókus-utcza közt). Szalag-utcza.

V. kerület: Arany-János-utcza, Dráva-utcza, Sas-utcza Váczi-körut.

VI. kerület: Uj-utcza.

VII. kerület: Egressy-út, Külső-kerepesi-út.

VIII. kerület: Juranics-utcza, Tavaszmező-utcza.

X. kerület: Ihász-utcza, Martinovics-tér.

A székes főváros részéről az 1901. évben tervezett összes burkoló munkák mennyisége a következő:

Makadamszerú kocsi-út	5436	m²
Trachit kocsi-út	3871	„
Bazalt kocsi-út	1500	„
Bazalt fejkövezet	140	„
Aszfalt kocsi-út	3899	„
Terméskő burkolatu kocsi-út	3615	„
Átk vezés	1230	„
Trachitjárdaburkolat	2113	„
Aszfaltjárdaburkolat	2602	„
Járdasegélyezés	2490	f.m.

VI.

Vasutak.

A várkertrakparti villamos vasut.

Tárgyalások tétettek folyamatba az iránt, hogy a budapesti közuti vaspályatársaságnak ez idő szerint a II. ker. Margitrakparton a Lánczhidnál végződő vonala meghosszabbittassék a Rudasfürdő felé és beköttessék a budai belső köruton már meglévő közuti vaspályai vonalba.

Nem lehet kétségbe vonni, hogy ez a kapcsolat a közuti vaspálya hálozatában a közlekedés elvont szempontjából kivánatos volna és számos uj forgalmi viszonylat alakulására vezethetne.

De felette eltérők már a nézetek azon mód tekintetében, mely szerint az emlitett összekötő vonal létesitendő volna. Nem szólva ugyanis a felmerült többi eszmékről, a kereskedelemügyi m. kir. minister ur Ő nagyméltósága a közigazgatási bejárást két vagylagos tervre vonatkozólag rendelte el. Közös dispositiójuk e terveknek egyedül az, hogy a lánczhid-főt alagutban kerülik meg; mig azonban a tőlünk eredő vázlatos terv a folytatást is alagutban vezeti a Várkert-rakpart alatt egész a Döbrentei-térig, melynek tájékán a vasut az ut felszinére jönne ki és találkoznék az ott már meglévő budai belső köruti vonallal, addig a másik terv a Lánczhid-főt megkerülő alagutból a Klusemann-féle ház előtti parkocskában a vasutat a felszinre hozva ki, innen mindenütt a Várkert-rakpart niveaujában vezetné azt tovább, ugy hogy az Ybl-szobornál a kocsiutra kanyarodva az Apród-utczán a Szarvas-térre jusson, bekapcsolva a budai belső körut ottani vágányaiba.

A székes-főváros ez utóbbi tervhez csatlakozott, részünkről ellenben a másik tervhez ragaszkodtunk s a közigazgatási bejáráson ezek az ellentétes álláspontok miben sem közeledtek egymáshoz. A távolabbi érdekeltségi köröknek sem az egyik, sem a másik terv ellen nem volt észrevételük, ellenben a budapesti közuti vaspálya-társulat csak a székes-főváros által pártolt terv keresztülvitelére nyilatkozott hajlandónak, viszont a m. kir. államrendőrség és a várkertrakparti háztulajdonosok érdekeltsége e tanács álláspontjára helyezkedett.

Vázlatosan érintve ezen előzményeket, lehetetlen észre nem venni, hogy a közigazgatási bejárás elrendelésének helye még nem volt.

Tekintettel ugyanis a főváros területén tervezett géperejü közuti vasutak stb. engedélyezése, épitése és üzlete körül követendő eljárás tárgyában ministertanácsi hozzájárulással 1887-ben kibocsátott kormányhatósági szabályrendelet 3. §-ának utolsó bekezdésére, a székes-főváros azon határozata, melyen a közigazgatási bejárás elrendelése alapul, előzőleg e tanács és a belügyminister ur Ő nagyméltóságának jóváhagyását igényelte volna, — és ez a jóváhagyás sem az egyik, sem a másik részről nem történt meg.

A közigazgatási bejáráson képviselőink nem mulaszthatták tehát el, azon kérelmet jegyzőkönyvbe vétetni, miszerint az emlitett hiány pótlásáról, illetőleg a székes-főváros és e tanács között fenforgó vélemény külömbség törvényszerü eldöntéséről utólag minden esetre gondoskodás történjék.

Addig is azonban, mig az ügy ezen az uton a belügyminister ur illetékes megvizsgálása alá jutott volna, alkalmat vettünk figyelmét már előzetesen azokra a szempontokra is ráirányozni, melyek a kérdés érdemi oldalát illetik.

Köztudomásu, hogy a Várkert-rakpart diszes corsónak, séta- és üdülőhelynek volt már eredetileg szánva s ilyennek képeztetett ki. Utszinben haladó vasut befogadására azt sem méreteinél sem berendezésénél és jellégénél fogva alkalmasnak nem tarthatjuk.

Tudvalevő, hogy kora tavasztól késő őszig azt a nagy közönség, benne nagy számban gyermekek is, szinte teljesen ellepik. Kedvencz menhelye az üdülésre vágyó közönségnek főleg a forró nyári délutánok idején, a mikor a pesti parton a nap hevétől csaknem lehetetlen megmaradni.

Ezen rendeltetése a Várkert-rakpartnak jelentőségében még tetemesen fog emelkedni ezután, ha az eskütéri hid elkészül és meg lesz a Döbrentei-téri park meg a Gellérthegy parkszerü kiképzése, melyekkel a corsó kapcsolatba jut.

Nem szenvedhet kétséget, hogy a vasutnak a rakparton utszinben való megépitése teljesen egyértelmü volna mindannak a feláldozásával, a mit az, mint séta és üdülőhely, eddig képviselt és ezután még inkább képviselni hivatva volna.

Constatálni kivánjuk, hogy ugyanezen felfogásban volt a székes-főváros is, mikor 1894—1896-ban a budafoki villamos vasut engedélyezése forgott kérdésben, mely tudvalevőleg a Várkert-rakpart igénybe vételével a Lánczhidig volt tervezve. Mi okozhatta a székes-főváros nézetének a megváltoztatását, erre megfejtést nem tudunk. Időközben mi sem történt, a mi magyarázatul szolgálhatna. Sőt ellenkezőleg az eskütéri-hid épitése, a Döbrentei-téri park létesitésének és a Gellérthegy a Szent-Gellért szobor elhelyezésével kapcsolatos rendezésének elhatározása, mind oly mozzanat mely e tanács és a székes-főváros a Várkert-rakpartra vonatkozó korábbi egyetértő felfogásának a megerősitésére lehet csak alkalmas.

Nem találunk a székes-főváros ujabb nézetéhez támpontot a budapesti közuti vaspályatársulattal kötött ama szerződésében sem, mely a volt lóvasuti hálózat villamos üzemre való átalakitását tárgyazza.

S hogy a kérdés erről az oldalról is meg legyen világitva, a szerződés 9. §-ának a kérdéses vonalösszeköttetésre vonatkozó pontját szó szerint ide iktatjuk, a mint következik:

„A mennyiben a fővárosi hatóság szükségesnek fogja találni, hogy a Lánczhidnál végződő közuti vasutvonal a Lánczhid másik oldalán a Rudas-fürdő felé tervezett közuti vonallal alagut segélyével, esetleg más megfelelő módon összeköttessék: a vállalkozó társaság kötelezettséget vállal ezen összeköttetés létesitésére; feltéve, hogy ennek kivitele nagyobb műszaki nehézségekbe nem ütközik.

Megjegyeztetik, hogy ezen összeköttetés létesitése esetén a buda-ó-budai, valamint a buda-zugligeti vonal végpontja a Rudas-fürdőhöz fog áthelyeztetni".

A budapesti közuti vaspálya társulat a közigazgatási bejáráson a székes-főváros tiszti ügyészségének egy szakvéleményére hivatkozott, mely oda concludálna, hogy a főváros az idézett szerződés alapján e vonal-összeköttetésnek alagutban való megépitését a társulattól nem igényelheti.

Eltekintve azonban attól, hogy a közigazgatási bejáráson e véleményt a főváros képviselői sem tették magukévá, a kérdés megitélésére bizonyára nem a tiszti ügyészség véleményének, hanem legelső sorban magának a szerződésnek kell irányadónak lennie. A szerződés rendelkezései nyomán pedig constatálhatók a következők:

1. összeköttetés létesitendő a Lánczhidnál végződő vonal és a Lánczhid másik oldalán a Rudas-fürdő felé tervezett vonal között, mely utóbbi azonos a budai belső körúton időközben már ki is épült vonallal;

2. az összeköttetésnek alagut segélyével, esetleg más megfelelő módon kell történni, tehát az alagutszerü megoldást a szerződés legelső helyre teszi s csak esetleg vesz más megfelelő módot kilátásba; ezen utóbbi módozat alatt érthető volna pl. az alsó parton, a pestihez hasonlóan, a vasutnak viaductszerü létesitése, de nem tulajdonitható a szerződés e kitételének az az értelem, hogy a vasut a Várkert-rakparton utszinben is megépithető volna; a szerződésből kimutatható, hogy a kérdéses vonal-összeköttetés, a hálózat utszinben való épitésének általános módjával szemben specializálva van, éppen az épités módja tekintetében, a mire minden kételyt kizáró bővebb világot vet még az a körülmény, hogy a szerződés kötése idejében, 1895-ben, a székes-fővárosnak az volt a budafoki villamosvasut ügye kapcsán elfoglalt álláspontja, hogy a Várkert-rakpartot, természetesen utszinben, vasut épitése czéljára át nem engedi és e köztudomásu tény bizonyára a budapesti közuti vaspályatársulat előtt sem volt ismeretlen, a mikor a székes-fővárossal ezen szerződést kötötte;

3. constatálható végül, hogy oly műszaki nehézségek, melyek az alagutszerü megoldásnak utját állhatnák, nem forognak fenn; a lánczhidfőt a társulat is alagutban tervezi megkerülni, már pedig ennél nagyobb műszaki nehézségek a folytatásnál sem merülhetnek fel.

S ha mindezek daczára kétséges lehetne is, vajjon jogositva van-e a székes-főváros a társulattól e vasutnak alagutban való megépitését követelni, akkor sem véljük eléggé megokolhatónak a kétségtelen jobb megkisérlése előtt arra a minimumra leszállani, mely a legrosszabb esetben sem volna koczkáztatva és pedig annál kevésbé, mert a jog gyakorlása,

melyet a főváros e vonalösszeköttetésre magának a szerződésben kikötött, határidőhöz kötve nincsen.

Nem tartozik reánk, őrködni a felett, hogy a főváros szerződésbeli jogait érdekei szerint érvényesitse; s csak azért óhajtjuk a kérdést a szerződés szempontjából is megvilágitani, mert viszont a főváros ugyanezen szerződés egyéb rendelkezéseivel iparkodik álláspontját indokolni.

Nevezetesen részéről a közigazgatási bejáraton utalás történt arra, hogy a Lánczhid-utcza vonalán tervezett alagutszerü megoldás esetén ezt az utczát szabályozni és e végből ott három házat kisajátitani kellene. Ezt részünkről is elismerjük, azzal a különbséggel, hogy itt nem látunk az alagutszerü megoldás érdekében hozandó áldozatot. A vasut mindössze alkalmi oka volna oly szabályozás végrehajtásának, melyre különben is nagy szükség van, mert hiszen a Lánczhid-utcza egyik szakaszát képezi a jobbparti városrész azon egyedüli közlekedési erének, mely a Dunával párhuzamosan halad s oly nagymérvü könnyü- és teherforgalom van reá utalva, hogy a mai szabályzatlan és rendezetlen állapotában huzamosabb ideig egyébként is alig volna hagyható. Másrészt a mi a három ház kisajátitását illeti, a költségnél nem téveszthető szem elől az a körülmény sem, hogy a kisajátitó főváros viszont szabályozott és rendezett utczára szolgáló három oly teleknek jutna birtokába, melyeknek előnyös értékesitésére okszerüen számithatna. A Lánczhid-utczában szükséges kisajátitás és rendezés tehát egyáltalán nem lehet ok az alagutszerü megoldás mellőzésére. Ugyanez áll arra is, a mit a székes-főváros a vasut jövedelmében való részesedése és a vasut esetleges beváltása szempontjából felhozott, érdekében levőnek iparkodván feltüntetni, hogy a kérdéses összeköttetés minél olcsóbban létesüljön.

Ezek az érdekek véleményünk szerint sokkal kisszerüebbek, semhogy a Várkert-rakpart, mint séta és üdülőhely fentartásának érdekeivel szembe állithatók volnának.

De ezeken kivül más nyomós köz- és magán-érdekek is számbavételt igényelnek.

Megfontolás alá kell jönni azon körülménynek is, hogy a Várkert-rakparton utszinben épitendő vasut komolyan veszélyeztetné az általános forgalmat, és pedig ugy a gyalog-, mint a kocsi forgalmat. A Várkert-rakpartot egész szélességében sétautnak használja a közönség s annál több ok van szerencsétlenségtől tartani, mert ott van a csavargőzös lánczhidfői állomása is, melynek forgalma csak a vasut keresztezésével nyerhetne lebonyolitást. A mi pedig a kocsi forgalmat illeti, a Fiume szálloda és a Lipthay palota között rendesen magán- és bérfogatok láthatók, esetenként nagyobb számban. Akár egy, akár — mint tervezve van — két vágány jön e 6 mtr. széles kocsiutra, az ottani házakhoz való kocsiközlekedés nemcsak megnehezitve, de határozottan veszélyeztetve is volna és lehetetlenség aggodalommal nem gondolni arra, hogy pl. a Lipthay palotába, melynek a rakpart felől kocsibejárata van, mikép járhatnának majd a kocsik ki és be, hogy a robogó vasuti kocsikkal össze ne ütközzenek.

Kapcsolatosan érintenünk kell egy másik lényeges szempontot is. A városrendezésnek egyik sarkalatos elve az, hogy az ország fővárosában minden rendü és rangu igény megtalálhassa a maga kielégitését. Oda

törekszünk, hogy itt a dusgazdag, a gazdag, jómódu, meg a szegény is feltalálja azt, a mit az ő életigényei kivánnak. A Várkert-rakpartot pl. azok, a kik reá vagyonilag képesitve voltak, alkalmasnak találták a maguk megtelepülésére, ott diszes palotákat épitettek és berendezkedtek, nyilvánvalólag jóhiszemü számitással arra, hogy a rakpart mindig az marad, a mi eddig volt. Ezeknek a tulajdonára az utszini vasut valóságos csapás lenne és megingathatná a bizodalmat mindabban, a mit a hatóságok a város rendezésére és fejlesztésére tesznek.

Ezeknek a sulyos és végzetes következményeknek az elháritása lebeg szemünk előtt, midőn a Várkert-rakpartnak mai jellegében való sértetlen fentartására törekszünk, annyival inkább, mert egyrészt az egész Dunasorból már csak a Lánczhid és az eskütéri-hid közötti szakasz az, melyet a nagyvárosi zajtól mentes, csendes séta és üdülő helyül a közönségnek nyujhatunk, mert másrészt az alagutszerü megoldásban van mód arra, hogy párhuzamosan a vasuti közlekedés érdeke is kielégitést találhasson.

Felfogásunk szerint itt sem jogi, sem műszaki kérdéssel, hanem kizárólag pénzkérdéssel állunk szemben.

Lehet, hogy ezen pénzkérdés megoldási módját a társulat megis találhatja azon uj forgalmi viszonylatok alakulásában, a, melyeknek az összeköttetés létesülésével birtokába jut. De ha nem igy volna, akkor is az egész hálózat jövedelmezőségében kell a pénzkérdés megoldásának kulcsát keresni, s a Várkert-rakpartot a vasutnak feláldozni nézetünk szerint nem szabad, mert a kérdést élére állitva, inkább lemondhatunk a vasutról, mint e kies üdülőhely birtokáról.

Élénk emlékezetben van még, hogy az Andrássy-utat szintén a niveau-vasut veszélye fenyegette hosszu éveken keresztül, kisérletre késérlet következett, de az illetékes hatóságok annak mindig következetesen ellenállottak s az Andrássy-ut végre is megmentetett, azon okból, mert az Andrássy-ut diszut, Corsó-ut, a közönség séta és üdülő helye, melynek jellegével a vasut össze nem fér. Ugyanezen okok a Várkert-rakpartnál is meg vannak, még pedig fokozott mértékben. Ez a Várkert-rakpart, mint séta és üdülőhely az egész világon szinte páratlanul áll. Benne van a természet megbecsülhetetlen értékü ajándéka s az az óriási köz- és magán vagyon, mely kiképzésére és diszes palota sorának kiépitésére fordittatott. A szó teljes értelmében pótolhatatlan. Egy második, vagy harmadik Andrássy-ut létesitése elképzelhető, az egyszer elveszett Várkert-rakpartot többé semmiféle pénzáldozattal meg nem szerezhetnök

Törvényes hivatásunkból kifolyólag kértük tehát a belügyminister urat, hogy a Várkert-rakpart megmentésére irányzott törekvésünket, hathatós oltalmába venni méltóztassék.

Ujabb fejlemény bekövetkezéséről még nem nyilt alkalmunk tudomást szerezhetni; mindamellett, sőt talán épen azért is — ugy hisszük — bizhatunk a siker reményében.

Különböző közuti vasuti ügyek.

A közuti vaspálya társaság még 1900. évben engedélyt kért arra, hogy a körforgalom kezdő pontjául kiszemelt Károly-köruti állomást

akként alakithassa át, hogy a Károly-körut nyugati oldalán levő fővágány és a járda közt, a Károly-utczánál valamint a Károly-körut keleti oldalán, ugyancsak a fővágány és a járda közt a Király-utczánál egy-egy kitérő vágány összeköttetést létesithessen s ez utóbbit a már meglevő végállomással is összeköthesse.

E két kitérő vágány engedélyezéséhez hozzájárultunk, de ez utóbbinak a már meglevő régi állomással való összeköttetését, a székes fővárossal egyetértve, nem tartottuk engedélyezhetőnek, mert a sziget mentén levő járdának átszelését a gyalogközlekedés biztonságára való tekintettel aggályosnak és szükségtelennek tartjuk, annyival inkább, mert a körforgalom czéljaira szolgáló fővágányról a kocsik úgy a Muzeum-körut felől mint a Váczi-körut felől most is fönnakadás nélkül juthatnak a szigetben fekvő állomási vágányokra.

E kitérő vágányok ily értelemben létesittetvén, azok a lefolyt év augusztus havában a forgalomnak át is adattak s a műtanrendőri bejárásról fölvett jegyzőkönyv jóváhagyásakor a kereskedelmi minister ur utasitotta a közuti vaspálya társaságot, hogy a Krisztina-körúti élénk kocsiforgalomra való tekintettel oly tervet terjesszen elő, mely a vár felé eső régi körvasuti vágány két végén levő és a Krisztina-körut kocsiutját hosszában átmetsző régi kitérők kikerülésével, a villamos körforgalmat a gyalogjárda mentén fektetendő uj kitérőkön át terelje a régi körvasuti vágányra, emellett azonban a régi körvasuti vágányt érintetlenül hagyja hogy a m. kir. államvasutak forgalmi eszközei, melyek a kis sugaru uj kitérőkön, át nem mehetnének a régi vágányt ezentul is használhassák

* * *

A budapesti közuti vaspálya társaság munkalátokat eszközölt a Zugligeti vonalán is.

Nevezetesen a II. ker. polgári temetőnek a zugligeti közúti vasut felé eső részén beállott földcsuszamlás következtében biztonsági munkálatok váltak szükségessé, amelyeknek engedélyezéséhez hozzájárultunk.

Ugyancsak a lefolyt évben a zugligeti végállomáson, a vasut-társaság, a kocsik megfutamodásának elkerülése végett, a vágányokra erősitett kocsifogó szerkezetet helyezett el.

* * *

A székes főváros mérnöki hivatal által megállapittatott, hogy az I. ker. Kelenföldi Sósfürdő környékén levő telkeket, a mióta az itteni közuti villamos vasuti szárnyvonal megépült, — a záporesök elárasztják és nagy károkat okoznak, mert e szárnyvonal az Átlós-úti kiágazásnál ez időszerint mély fekvésü és azáltal, hogy e vasut vonala a telkeket az Atlós-út felől védő természetes terrain hullámot 80 cm. mélyen átvágta, — az igy keletkezett nyiláson át tódul a viz a telkekre.

A székes főváros tanácsa fölhivta tehát a közuti vaspálya tarsaságot, hogy Sósfürdői szárnyvonalának miveau-ját a régi terrain Duna 0 pontja fölötti +8·70 m. magasságra emelje föl.

E határozat hozzájárulásunk alá bocsáttatván, mindenekelőtt megállapitottuk, hogy a Sósfürdői szárnyvonal, a m. kir. államvasutak Átlós-uti, aluljárójának déli oldalánál +8·35 m. magasságban ágazik ki az Átlós-uti villamos közuti fővonalból s maga a fővonal itt az aluljáróban és közelében, mintegy 230 m. hosszban ideiglenesen egy vágányu.

A második vágány ugyanis a Sasadi-árok rendezésének keresztül vitele után lesz megépitendő.

E szárnyvonal pályája a kiágazástól 100 mtrnyi hosszban 3·5‰ lejtéssel + 8.00 cm. magasságra száll le s ebben a magasságban marad, vizszintesen a sósfürdő végállomásig.

Mivel pedig e szárnyvonal egész hosszában a végleges utszinben fekszik, kijelentettük, hogy a mennyiben a székes-főváros e határozatát végrehajtaná, — a mi ellen egyébként nincs észrevételünk, — ez esetben, e környék rendezésekor, a vasut, erre a végleges niveaujára ismét visszahelyezendő lesz.

Figyelmeztettük a székes-fővárost arra is, hogy e vasut ideiglenes emelésével a telkek, a záporesők által való elárasztástól kellőképen megvédve nem lesznek és hogy ezt a védelmet csak a Sasadi-Árok megfelelő rendezése adhatja meg.

A kérdéses árok ideiglenes rendezésére már 1898-ban a terv is megállapittatván, ez alkalomból sem mulaszthattuk el, a székes-főváros közönségének különös figyelmébe ajánlani, miszerint az emlitett terv végrehajtásáról mielőtt gondoskodni sziveskedjék.

* * *

A budapesti közuti vaspályatársaság zugligeti vonalának Városmajor állomása előtti vágányrendezése, a kereskedelemügyi minister ur rendeletére, közbiztonsági szempontból még 1900. évi julius havában, bizottságilag megvizsgáltatván, ez eljárás eredményét mult évi jelentésünkben ismertettük.

A vett fölhivásra a közuti vaspályatársaság az itteni vágányok átalakitására szolgáló terveket a lefolyt évben beterjesztette s ugyanez év junius havában, e vasuti létesitmény közigazgatási bejárása is megtartatott, mely alkalommal hozzájárultunk, ahhoz az egyértelmü megállapodáshoz, hogy a végállomás 2 vágánya részben a Fokaskerekü-vasut városmajor állomásának telkét vegye igénybe.

A gyalogut pedig, anélkül, hogy azt a vágányok átszelnék, a vágányok mellett némi elhajlással vezettessék a fokaskerekü vasuti állomás főhomlokzatáig.

Mivel azonban az átalakitással kapcsolatos költségek viselése tekintetében utóbb nézeteltérések merültek föl, a kereskedelemügyi minister ur rendeletére a következő évben, azaz 1902. márczius havában, ujabb értekezlet tartatott — s az ekkor létrejött megállapodások értelmében a közuti vaspályatársaság, e végállomás terjedelmének redukálásával már oly terveket mutatott be, melyek szerint az eredetileg elfogadott elv betartásával e végállomás létesithetővé vált anélkül is, hogy a Fogaskerekü-vasut területét igénybe kelljen venni.

Ezeket az ujabb terveket szabályszerüen letárgyalván, azok engedélyezéséhez hozzájárultunk.

* * *

A budapesti villamos városi vasuttársaság még 1899. év folyamán, abból az alkalomból kifolyólag, hogy a X. ker. Belső és Külső Jászberényi-ut sarkán levő 8394 hrzi sz. ház és telek kisajátitására és e helyen a szabályozás keresztülvitelére a tárgyalások megindittattak, engedélyt kért arra, hogy köztemetői vasutvonalának 57/59 szelv. között, jelenlegi vágányának megtartásával, ettől 3,00 m. tengelytávolságra a szóban forgótelek felőli oldalon, tehát kifelé menet, a jobb oldalon, a második vágányt, megépithesse, miáltal e mintegy 150 m. hosszu második vágány a Kolozsvári-utcza és Külső Jászberényi-ut második vágányát folytatólagosan, az első vágánynyal párhuzamosan kötné össze.

Az engedélymegadásához azzal a korlátozással járultunk hozzá, hogy e második vágány a 8394. hrzi sz. ingatlan kisajátitása, tehát a szabályozás keresztül vitele után lesz lefektethető. — Az igy megadott engedélyt a kereskedelemügyi minister ur is megerősitette s azt a székes-főváros tanácsa határozatilag tudomásul is vette.

Mivel azonban a szóbanforgó ingatlan kisajátitása körül nagy nehézségek merültek föl, a vasuti vállalat ujabb terveket mutatott be melyek szerint e második vágány lefektetésével egyidejüleg a már meglevő vágány is olyképen helyeztetnék át, hogy e vágányok a szóban forgó ingatlantól kellő távolságba kerüljenek, tehát hogy e vágányépitő munkálatokat ne kelljen az ingatlan sorsától függővé tenni.

Ez ujabbi terv tárgyalásánál tekintettel voltunk arra, hogy az érintett szabályozás érdekében czélba vett kisajátitásnál a tulajdonosnak mértéktelenül tulzott követelése miatt számitáson felüli nehézségek merültek föl, melyek a kisajátitás kényszerének föntartása esetében még kevésbbé volnának leküzdhetők; — tekintettel voltunk továbbá arra, hogy e második vágány lefektetésével meg lesz adva a mód legalább arra, hogy a közuti vasuti közlekedés nyerjen czélszerü lebonyolitást; végül tekintetbe vettük azt is, hogy különben a budapesti közuti vaspályatársaság által Kőbánya és Rákosfalva közt létesitendő villamos vasut épitése is megakadna, mindezeknél fogva különösen azon czélzat által vezéreltetve, hogy a főváros helyzetét a kisajátitásnál sulyosabbá ne tegyük, nem ragaszkodtunk többé a szabályozás előzetes végrehajtására vonatkozó föltételhez, hanem magát a szabályozást teljes épségben fönntartva, hozzájárultunk ahhoz, hogy a második vágány ettől függetlenül már most lefektettessék.

Egyszersmind a vágányok elrendezésére vonatkozó tervet a közigazgatási bejárás czéljára elfogadva, a székes főváros közönségének idevonatkozó közgyülési határozatát, felsőbb jóváhagyás végett a kereskedelemügyi minister urhoz terjesztettük föl.

* * *

A budapesti villamos városi vasuttársaság a lefolyt évben engedélyt

nyert arra, hogy a köztemetői vonalán, minden év október 31. — november 2-ika között kifejlődő nagy forgalom czélszerűbb lebonyolithatása érdekében, központi áramfejlesztő telepén egy uj pótgépet állithasson föl, továbbá, hogy a vonal külső részén, a 71+58 m. és a 79+52 m. szelvények között a tápláló vezetéket megerősithesse és végül, hogy a Népszinházzal szemben levő végállomást kibővithesse.

E bővitési munkák közigazgatási bejárása a lefolyt év augusztus havában megtartatván a helyhatósági épitési engedély hozzájárulásunkkal kiadatott s a munkálatok végrehajtattak.

Ugyancsak a lefolyt évben engedélyt nyert a budapesti villamos városi vasuttársaság arra is, hogy Csepel-rakparti vonalán a keleti vágányt meghosszabbithassa, folytatólag pedig a Czuczor-utczáig vágány fonódást alkalmazhasson, végül hogy, a Czuczor-utcza előtt uj váltót befektethessen.

Ez intézkedésekkel a forgalom gyorsabb lebonyolitása volt várható, a vágányfonódás alkalmazása következtében pedig két meglevő váltó fölöslegessé, tehát eltávolithatóva vállott Ez utóbbi munkálatok csekély terjedelmére való tekintettel a helyhatósági engedély, közigazgatási bejárás mellőzésével adatott ki a mit a kereskedelemügyi minister ur is jóváhagyván, e munkálatok végrehajtattak.

Ugy ez utóbbi mint a köztemetői vonalon végrehajtott előbb jelzett létesitmények mütanrendőri bejárása ugyancsak a lefolyt év november havában megtartatván, azok a közforgalomnak átadattak.

A Farkasréti temetőhöz vezető villamos közuti vasut.

A Farkasréti temetőhöz vezető vonal engedélyezésére 1900. évi november havában kiadott V. függelék 6. szakasza szerint a budapesti közuti vaspálya társaság arra kötelezteteti, hogy e vasutat, a pályára vonatkozó helyhatósági engedély kézbesitésétől, illetőleg jogerőre emelkedésétől és a vágány lefektetésére szükséges területek tényleges átadása idejétől számitandó 10 hónap alatt kell megépitenie.

Mivel pedig a külső köruton megszerzendő területekre vonatkozó tárgyalásokat a lefolyt év január havában s a németvölgyi árkon tul fekvő telkek tekintetében folyamatba tett kisajátitási tárgyalásokat a lefolyt év nyarán befejeztük, e területek a kellő időben a vasut czéljára bármikor igénybe vehetőkké váltak, miről a székes-fővárost a helyhatósági épitési engedélynek mielőbbi megadása végett értesitettük.

A részletes vasuti tervek helyhatósági épitési engedélyének tárgyalásakor pedig kikötöttük, hogy e vasut a 13/16 szelv. közt is nem a vállalattól tervezett ideiglenes, hanem a már megállapitott végleges utszinben épitendő, hogy a város fejlődését jelentékeny utszin külömbség előidézésével e helyen meg ne akaszsza.

Kivántuk továbbá, hogy e vasuti vonal vége és végállomása egyelőre a 12741. hrsz. fővárosi tulajdont képező teleknél ideiglenesen helyeztessék el, mert ellenkező esetben ujabb kisajátitások válnának szükségesekké, a mi a vasut épitését hosszabb időre elodázná.

Végül szükségesnek jeleztük, hogy a tervezett és a székes-fővárostól

kivánt utátjárókon felül még a kettészelt telkeknél is 3—3 m. széles utátjárók létesittessenek.

Ezek alapján a kereskedelemügyi minister ur, a lefolyt évben az épitési engedélyt csupán az 1+20 m. szelv. től kezdődőleg a 15+60 m. szelv.-ig terjedő vonalra nézve hagyta jóvá és utasitotta a vasuttársaságot, hogy a 15+60 m. szelv.-től a végpontig terjedő szakaszra, továbbá az ideiglenes végállomásra, valamint a 8=16 m szelv.-nél épitendő 1.00 m. nyilású átvezetőre és a 21/27 szelv. között, a pálya jobb oldalán szükséges árokszabályozásra, végül a 0/1=20 m. szelv. közt, a Krisztina-körut és Alkotás-utcza találkozásánál szükséges vágány kapcsolatokra ujabb terveket mutasson be.

E fölhivásnak a vasuttársaság a következő, 1902. évben eleget tévén, a helyhatósági engedély a második vonalszakaszra is, hozzájárulásunkkal megadatott s a vasut épitése megkezdetett.

A Farkasréti temetőhöz vezető villamos közuti vasutnak, a keresztény temetőtől a zsidó temetőig való meghosszabbitása.

A budapesti közuti vaspálya társaság a lefolyt évben, e vasut meghosszabbitás terveit bemutatta, melyek szerint e vonalszakasz egy vágánynyal a Németvölgyi-uttal párhuzamosan tervezett uj uton, majd pedig a Németvölgyi-ut folytatásában haladna a zsidótemető bejáratával szemben levő térig, a hol végállomás, illetőleg végkitérő létesittetnék. A székes-főváros ezt az utat mindenekelőtt 10 ölre kivánja szélesbiteni, mert az most a legtöbb helyen alig 3°—4° széles; a tervezett egy vágányt pedig akképen kivánja elhelyezni, hogy az a 3·50 m. szélességü járda szélétől 4.18 m. tengelytávolságra essék, miáltal annak idején a második vágány tőle 3.60 m. tengelytávolsággal lesz elhelyezhető, ugy hogy mindkét vágány az ut közepére jusson.

A székes-főváros közönségének idevonatkozó határozatához hozzájárulván, azt felsőbb jóváhagyás végett a belügyminister urhoz terjesztettük föl; egyidejüleg megkerestük a székes-fővárost, hogy a szóban forgó ut szabályozásra vonatkozó térrajzot kiállitani és előterjeszteni sziveskedjék.

Mivel pedig a vasut hosszszelvénye nem volt teljes harmóniában a megállapitott végleges utszin magasságokkal, hangsulyoztuk, hogy a vasutépitéskor, a végleges utszin magasságok pontosan betartandók lesznek.

A szóban forgó ut szabályozására vonatkozó térrajzot a székesfőváros közönsége a következő, 1902. év február havában, hozzájárulás végett elénk terjesztette s azt a magunk részéről is elfogadtuk és végérvényesen megállapitottnak jelentettük ki.

Az Erzsébetkirályné-uti villamos közuti vasut.

A budapesti közuti vaspályatársaság a székes-fővárossal kötött területhasználati szerződésének 9. §. *A*) 2. pontja értelmében kötelezettséget vállalt arra, hogy ezt a vasut vonalat a Hermina-uti vonalból kiágazólag

fogja megépiteni s 1899. év február havában e vasut közigazgatási bejárása meg is tartatott.

Mivel azonban a kereskedelemügyi minister ur ezuttal, a magyar királyi államvasutak czeglédi vonalának ismét utszinben való átszelésére nem volt hajlandó az engedélyt megadni, utasitotta a közuti vaspályatársaságot, hogy aluljáróval való megoldásra tegyen tanulmányokat.

Az ennek alapján megejtett próba furásokból a közuti vaspályatársaság megállapitotta, hogy e környéken a talajviz oly magasan terül el, hogy még száraz évszakban is, az aluljáró állandóan 60—70 cm. magas vizzel volna elárasztva.

Ezenkivül kedvezőtlen utleásások és az ezzel járó kisajátitások tetemes költségeket okoznának a székes-fővárosnak is, ugy hogy az aluljáróval való megoldástól el kellett tekinteni.

A közuti vaspálya-társaságnak az a kérelme, hogy a pályaszinben való keresztezés legalább a kocsiknak éjjel a kocsiszinbe való beterelhetésére engedélyeztessék, — mig a forgalom átszálással bonyolittassék le, — szintén elejtetett, ugy hogy egyedül elfogadható megoldásnak mutatkozott az a tervezet, mely a Maxicói-uti vonalvezetést tünteti fel, melynek közigazgatási bejárása a lefolyt 1901. év január havában tartatott meg s a mely alkalommal az összes hatósági tényezők e vonalvezetés megvalósitása érdekében egyetértő megállapodásra jutottak.

A székes-főváros közgyülése is a Mexikói-uti vonalvezetés mellett döntött, mely szerint a szóban forgó vasut vonal a Csömöri-uti vonalból való kiágazással, a Mexikói-uton át vezettetnék az Erzsébet-királyné-utjára s a székes-főváros ugyanekkor a vasut czéljára szükséges területeket elvben, a következő kikötésekkel átengedte.

1. A vasuttársaság abbeli kötelezettsége, hogy az Erzsébet-királyné-utra a Hermina-utból kiágazó vonalvezetést köteles létesiteni, továbbra is föntartandó.

2. A területhasználati szerződés összes határozmányai a Mexikói-uti vonalszakaszra is kiterjednek.

3. A Mexikói-uti vonalrész a területhasználati szerződés 8. §-ában emlitett 15%-nyi meghosszabitásba be nem számitható.

4. A jelenlegi 4° széles Mexikói-utnak 8 ölre való kiszélesitésének költségei a budapesti közuti vaspályatársaságot terhelik.

5. A Hermina-ut és Mexikói-ut közötti Erzsébet-királyné-uti telektulajdonosokkal szemben, kik az Erzsébet-királyné-utjának kiszélesitésére a vasutnak telkeik mentén való kiépitése esetére engedték át ingyen vagy kedvezményes áron területeiket, és a kik esetleg most a miatt, hogy a vasuttól elesnek, jogos kártalanitási igényekkel lépnének föl, — e jogos igények tekintetében a szavatosság a budapesti közuti vaspályatársaságot terheli.

A magunk részéről, a keresztezés kérdését tanulmány tárgyává tettük abban az irányban is, vajjon lehetséges volna-e azt felüljáró által megoldani; — azt a meggyőződést szereztük azonban, hogy a felüljáró czélszerüen, avagy csak elfogadható módon és elviselhető következmények mellett meg nem oldható.

Ha tehát az Erzsébetkirályné-ut vasutja a Hermina-utból

kiágazólag létesittetnék, — a mit részünkről kivánatosnak jeleztünk — műszakilag csak az utszinben való keresztezés módozata áll rendelkezésre, minélfogva feliratilag arra kértük a belügyminister urat, hogy a kereskedelemügyi minister urnál az utszini keresztezés engedélyezése érdekében közbenjárni méltóztassék, utalással egyfelöl arra, hogy az Erzsébet-királyné-uti közlekedési viszonylat szolgálatára rendelt közuti vasuti kocsik forgalmával a Csömöri-uti utszini keresztezés lenne megterhelve, másfelől pedig arra való utalással, hogy a többi utszini keresztezések, legalább részben, sokkal veszedelmesebb pontokon vannak, anélkül, hogy a magyar királyi államvasutak forgalmában elviselhetetlen bajokat okoznának.

Ha mindazonáltal az Erzsébet-királyné-uton az utszinben való keresztezés engedélyezése egyáltalán elérhető nem volna, erre az esetre kijelentettük, hogy hozzájárulunk ahhoz is, hogy a szóban forgó közuti vasuti vonal, a székes-főváros közgyülési határozata értelmében a Csömöri-utból kiágazólag a Mexikói-ut igénybe vételével létesittessék.

A kormány tényleg ezen utóbbi vonalvezetés mellett döntött.

A Soroksári-utczai és Orczy-uti villamos közuti vasutak összekötése.

A budapesti közuti vaspályatársaság a lefolyt évben terveket nyujtott be a székes-fővároshoz, melyek szerint Soroksári-utczai valamint Orczy-ut illetőleg: Üllő-uti vonalait a 18 öl szélességü Gróf Haller-utczán át tervezett villamos közuti vasuttal kivánja összekötni.

E terveket a székes-főváros közgyülése a közigazgatási bejárás alapjául elfogadta s e vasut czéljára szükséges közterületeket, a vasuttársaságnak elvben átengedte.

E szóban forgó uj közuti vasutra vonatkozó terveket a magunk részéről is, a közigazgatási bejárás alapjául elfogadtuk és azokat a székesfőváros közönségének határozatával, felsőbb jóváhagyás végett a belügyminister urhoz terjesztettük föl.

Helyi érdekü vasutak.

A Budapest-Szent-Lőrinczi h. é. vasut villamos üzemüvé átalakittatván, annak müszaki felülvizsgálata, közremüködésünkkel, még 1900. év deczember havában megtartatott s a fölvett jegyzőkönyv a lefolyt évben jóváhagyatván, fölhivatott a vasuttársaság, hogy egyebek közt a Ludoviceum előtt fölhagyott állomás területét régi szabályszerü állapotába helyezze vissza és bocsássa a tulajdonos székes-főváros rendelkezésére, a mi azóta meg is történt.

Résztvettünk e vasutnak a lefolyt év deczember havában megtartott müszaki pótfelülvizsgálatán is, mely alkalommal megállapittatott, hogy a korábbi felülvizsgálaton hiányosaknak talált létesitmények rendbe hozattak.

A budapesti h. é. vasutak Cinkotai vonalán, a lefolyt évben, hozzájárulásunkkal ujabb épitmények létesültek.

Nevezetesen: a jobb oldali második vágánynak a m. kir. államvasutak Budapest-Czeglédi vonalával való kereszteződése, továbbá a Budapesti-Cinkotai vasut 53/57 szelv. közti 260^{00} m. hosszu, ideiglenes fekvésü vonalnak a végleges helyére való áthelyezése, miáltal e vágányok erős görbületei kiküszöböltettek s a forgalom lebonyolitása biztosabbá tétetett.

A Budapest-Budafoki h. é. villamos vasut müszaki felülvizsgálatáról még az 1900. évi szeptember hóban fölvett jegyzőkönyv a lefolyt évben jóváhagyatván, a kereskedelmügyi minister ur ez alkalomból fölhivta a fővárosi közmunkák tanácsát, hogy a Fehérvári-utnak az Átlos-utig terjedő szakaszán az ut megkezdett kiszélesitése annak egész hosszában, a létező szabályozási terveknek megfelelően mielőtt végrehajtassék, — miről az „Ujépités“ fejezetében szólunk részletesebben.

Résztvettünk ugyane vasutnak a lefolyt év junius havában megtartott müszaki pótfelülvizsgálatán is, és ez alkalommal megállapittatott, hogy a megelőző felülvizsgálaton meghiányolt létesitmények rendbehozattak, igy a főváros határában levő 3 kőáthidalás is most már jókarba helyeztetett.

A Budapesti-Szent Endrei h. é. vasut vonatainak Pálffy-térig való bevezetése.

A „budapesti h. é. vasutak részvénytársaság“ Szent-Endrei vonatainak a Pálffy-térig való bevezetésére megadott ideiglenes engedély a lefolyt év végével lejárván, a bevezetés kérdésének rendezése vált szükségessé. — Ez okból a lefolyt év október havában a kereskedelemügyi ministeriumban bizottsági értekezlet tartatott, mely alkalommal ugyanarra az álláspontra helyezkedtünk, mint a melyet ebben az ügyben már 1894-ben elfoglaltunk.

Nem ellenéztük ugyanis ez alkalommal sem azt, hogy a h. é. vasut vonatai a jövőben is a körvasut Dunaparti vágányain a Pálffy-térig közlekedhessenek, kikötöttük azonban, hogy az ottani disztelen bódészerü kezelő épület eltávolittassék s helyette, e czélra, valamelyik bérházban megfelelő helyiség szereztessék meg, a mi azóta már meg is történt.

A tárgyaláskor a h. é. vasut képviselői a bevezetés végleges engedélyezését szorgalmazván, annak megadása esetén készeknek nyilatkoztak arra, hogy a Szent-Endrei vasutat villamos üzemüre átalakitják s hogy a körvasut forgalmának lebonyolitását elvállalják.

Az értekezlet egyértelmüleg kivánatosnak jelezte, hogy első sorban is a körvasuton, a gőzüzem villamos üzemmel helyettesittessék, a mennyiben azonban ez meg nem történhetnék, az esetben a h. é. vasut villamos vonatai az Ó-buda-Főtértől a Filatori-gátig tervezett közuti villamos vasuton, valamint az óbudai villamos közuti vasuton át vezettetnének a Pálffy-térig.

Fölhivatott tehát a vasuttársaság, hogy az idevonatkozó terveket, valamint ezzel együtt az ó-budai temetőhöz vezetendő közuti villamos vasut terveit is mielőbb készitse el és szabályszerüen terjessze be.

Ez ügyek elintézéséig pedig illetőleg 1902. év végeig, a jelenlegi állapot további fönntartása határoztatott el.

A Budapest—Budakeszi h. é. vasut.

A kereskedelemügyi minister ur rendeletére, Kemény Gyula cementtechnikus vállalkozó tervei alapján, e vasutnak a lefolyt év junius havában megtartott közigazgatási bejárásán résztvettünk s ez alkalommal azt a törekvést, hogy Budakesz és a környékbeli erdő könnyeb megközelithetése érdekében villamosvasut létesittessék, kellőképen méltányoltuk, azonban a székes-főváros érdekei szempontjából elleneztük azt, hogy e vasut helyiérdekü jelleggel létesittessék, annyival inkább, mert e vasut legnagyobb, azaz mintegy $^5/_6$-od része a főváros egyik főközlekedő utján van megtervezve, minélfogva azt a kivánságunkat fejeztük ki, hogy e vasut közuti vasut gyanánt engedélyeztessék.

A vonalvezetést illetőleg elleneztük azt, hogy e vasut a jelenlegi utterület csonkitásával vezettessék tova s annak hangsulyozásával, hogy a Budakeszi-ut végleges szabályozása 10° szélességben van kontemplálva szükségesnek jeleztük, hogy az ut egész szélességében a közuti kocsi és gyalog forgalom czéljaira szabadon tartassék, annyival inkább, mert annak egy részét a vizlevezető árkok is elfoglalják és a közforgalom biztonsága szempontjából is szükséges, hogy egy ily nagy emelkedésü utvonal jóval szélesebb legyen, mint más hasonló fontosságu sik területü utvonal.

Ennélfogva azt a kivánságunkat terjesztettük elő, hogy e vasut czéljára szükséges terület mértéke e 10 ölnyi szélességen felül állapittassék meg olyképen, hogy az ut 12 ölnyire szélesittessék s ebből 2 ölnyi szélességü terület a vasuti vállalat által legyen megszerzendő.

A vágány nyomtávolsága dolgában pedig kivántuk, hogy a főváros területén levő összes vasuttal egységessége, főként pedig a peage jog alapján e vasut kocsijainak a város belsejébe való bejuthatása érdekében a szabványos nyomtávolság állapittassék meg.

Az esetben azonban, ha e vasut a jelenlegi állapot keretében is engedélyeztetnék, kivántuk, hogy e vasut fekvése csakis ideiglenes jellegünek mondassék ki s hogy a vasuti vállalat arra köteleztessék, hogy az ut végleges rendezésekor a vasut czéljára szükséges területeket megszerezze és a vasutat végleges helyére áthelyezze.

Az engedélyezési feltétel tárgyalása a folyó évre maradt.

Különböző vasuti ügyek.

E föntieken kivül tárgyaltuk és elintéztük a következő vasut ügyeket. Ugymint:

A Budapesti jobbparti körvasut 48/49 szelv.-nél kiágazólag a „Ganz és társa“ vasöntő és gépgyár II. ker. Királyhegy-utczai telepére vezető iparvágányt.

Ugyancsak a „Ganz és társa vasöntő és gépgyár részv.-társ.“ II. ker. Lövőház-utczában levő telepére vezető iparványt

A Budapesti balparti körvasut 142/143. szelv.-nél kiágazólag a „fakereskedelmi részv.-társ.“ telepére vezető iparványt.

A m. kir. államvasutak Budapest—Czeglédi vonalával

párhuzamosan haladó, a magyar keramiai gyár telepére vezető iparvágányból kiágazólag a „Szabadalmazott parafakő és parafakő épitmény gyár részv.-társ. X. ker. Kőbányán fekvő telepére vezető iparvágányt.

A „cs. és kir. szab. déli vaspálya társ" Székesfehérvár—Budapest vonalából kiágazólag az I. ker. Kelenföldön épülő katonai ruharaktárhoz vezetői parvágányt

A Budapest—Budafoki h. é. vill. vasut 13/15 szelv.-nél tervezett kitérő vágányt, továbbá az ugyaninnen kiágazólag a Percy és Sacherer czégnek I. ker. Fehérvári-uton fekvő kábelgyár telepére vezető iparvágányt.

Az Ujlaki tégla és mészégető részv.-társ. III. ker. Bécsi-uton fekvő gyártelepein tervezett keskenyvágányu iparvasutat.

A Ferencz József laktanya istállóitól a laktanya mögötti trágyagödörhöz vezető gördülő pályát.

A Budapest—Haraszti h. é. vasutból kiágazólag Dr. Heidelberg Tivadar vegyészeti gyártelepére vezető iparvágányt.

A lefolyt évben befejeztük a Budapest—Czinkota—Kerepesi h. é. vasutnak a főváros területén átvonuló szakasza mentén fekvő épületek tűztávlatainak leszállitása dolgában folytatott tárgyalásainkat, melyeknek során végérvényesen megállapittatott, hogy tűzbiztos anyagból épült, födött zárható ajtóval, ablakkal ellátott épületre a tűztávlat 4,00 m.-re; — fa, deszka oldalu, vagy födelü zárható, ajtóval, ablakkal ellátott épületre pedig a tűztávlat 10,00 m.-re leszállittatott.

Tárgyalásokat folytattunk továbbá külömböző vasutak utátjárói dolgában is; nevezetesen letárgyaltuk: a X. ker. Vasgyár-utcza és a kispesti Lehel-utcza irányában, a máv. Czeglédi vonalának két vágányán, továbbá a Lajosmizsei vasut és a magyar keramiai gyár iparvasut egy-egy vágányán keresztül tervezett utátjárót.

A m. kir. államvasutak Budapest—Czeglédi és a Budapest—Marcheggi vonalán keresztül, a Hermina-út irányában átvezető gyalogutátjáró átalakitását.

Az V. ker. Vizafogó és Dunabalparti körvasut kereszteződésénél levő utátjáró kiszélesitését.

E most jelzett utlétesitmények dolgában közigazgatási bizottsági minőségünkben eljárva, a helyszinén szerzett tapasztalásokhoz képest, a szükséges intézkedéseket megtettük.

VII.

Vizmű.

A székes-fővárosi vizművek fejlesztése körül az elmult évben jelentékeny ujabb mozzanatról nem számolhatunk be, mert a dunabalparti városrészek vizellátása hosszabb időre megoldottnak tekinthető, a jobbparti városrészek vizellátásának végleges megoldása pedig az elmult évben is csak az előmunkálatok stádiumában maradt, minthogy az erre vonatkozólag foganatositott próbafurásokat még nem fejezték be.

A folyamatban levő munkálatokról jelenthetjük, hogy a káposztásmegyeri vizmű második részének épitését az év folyamán csaknem teljesen befejezték és a viztermeléssel összefüggő alkatrészeket üzembe is vették. Az év végén csupán a következő munkálatok maradtak még befejezetlenül u. m. a szigeti partvonalon 12 kut felfalazása feltöltése és kikövezése, 1100 m. szivócső fektetése, a végakna épület és őrház vakolása, körültöltése és a töltés kövezése.

Az előző évben megkezdett ujlaki vizmű rendezési munkálatai a parkozással együtt az év junius hónapjában befejezést nyertek.

Megemlékezünk e helyen az I. kerületi krisztinavárosi szivattyutelep ideiglenes kibővitéséről is. A krisztinavárosi szivattyutelep vizellátási területe ugyanis idővel annyira kiterjesztetett, hogy a meleg időjárás alkalmával fellépő vizszükségletet a telep csak teljes berendezésének igénybevételével képes kielégiteni. Minthogy ily időjárás esetén a telep minden tartalékot nélkülöz, nincs kizárva a megelőző évben történt eset ismétlődése, a midőn ugyanis egy gép alkatrészének törése következtében a várbeli és a szép Juhászné körül levő elosztó terület két napig vizhiányban szenvedett. Minthogy továbbá a krisztinavárosi szivattyu telepnek a jobbparti vizművek és csőhálozat fejlesztése keretében felvett átalakitása a közel jövőben még nem valósitható meg: szükségesnek mutatkozott a felmerült bajon ideiglenes módon segiteni oly képen, hogy a székes-főváros közönsége a krisztinavárosi szivattyu telepet egy ideiglenes gépházzal kibővitette, a melybe két benzinmotort és két gyorsjáratu szivattyugépet állitott föl 72000 korona összköltséggel. A berendezési tárgyak a krisztinavárosi szivattyutelep végleges átalakitása esetén alkalmazhatok lesznek, a jobbparti vizművek és csőhálozat fejlesztése keretében felvett másodrangu átemelő telepeken.

Végül jelenthetjük, hogy az elmult évben elkészült és jóváhagyást

nyert a székes-főváros vizszolgáltatásáról szóló uj szabályrendelet valamint ezzel kapcsolatban az uj vizdijszabály is és mindkettő 1902. évi február hó 1-ével lépett érvénybe.

Az 1901. év folyamán engedélyezett vizvezetéki csövek a következő helyeken voltak lefektetendők.

Kerület	Utak és terek
I.	Böszörményi-ut, Istenhegyi-ut, Krisztina-körut, Ménesi-ut, Hidegkuti-ut.
II.	Oszlop-utcza, Ezredes-utcza, Fillér-utcza, Intézet-utcza, Marczibányi-tér, Nyéki-dülő a Lipótmezei-utból kiágazólag az Ördögárok melletti uton, Várfok-utcza, Krisztina-körut, Retek-utcza.
III.	Zápor-utcza.
IV.	—
V.	Bodor-utcza, Váczi-ut, Géza-utcza.
VI.	Vörösmarty-utcza, Frangepán-utcza, Szent-László-utcza, Uj-utcza, Lőportár-utcza.
VII.	Garay-tér déli oldala.
VIII.	Szentkirályi-utcza.
IX.	Vágóhid-utcza, a Soroksári-utból a sertés közvágóhidhoz vezető névtelen utcza, Lonyay-utcza.
X.	Kada-utcza, Gyömrői-ut, Noszlopy utcza.

Az engedélyezett csővonalak hossza a következő:

26	mm.	belső	átmérőjü	cső	260,°	méter	hosszban
30	„	„	„	„	400,°	„	„
40	„	„	„	„	410,°	„	„
75	„	„	„	„	490,°	„	„
100	„	„	„	„	1265,°	„	„
125	„	„	„	„	2030,°	„	„
150	„	„	„	„	4873,°	„	„
250	„	„	„	„	110,°	„	„
				Összesen:	9838,°	méter	hosszban.

VIII.

Csatornázás

A megelőző évről szóló jelentésünkben megemlékeztünk arról, hogy a III. sz. magas főgyüjtő, III. és IV. szakaszának kiépitésével, készen áll a Dunába való kitorkolásától egész a kerepesi temető I. sz. főkapujáig, ellenben a gyüjtő épitésének folytatása iránt a tárgyalások még folyamatban vannak. Időközben ezek a tárgyalások kedvező befejezést nyervén, a következőkben ismertetjük a III. sz. gyüjtő hátralevő szakaszaira vonatkozó főbb adatokat.

Az V. szakasz a Köztemető-ut Festetich-utczai sarkánál kezdődik + 7·25 m. fenékmagassággal, végig halad a Köztemető-uton a Baross-téren a keleti pályaudvar előtti park Csömöri-ut menti szélén bekanyarodik a Bethlen-utczába, onnét az Óvoda-utcza, Garay-utcza, Sajó-utcza és Abonyi-utczákon a Bálint-utczáig; hossza 1485 m., belső keresztmetszete 2·16 méter átmérőjü kör által adódik meg, a melybe folyóka van beépitve, esése 1:2000.

A VI szakasz az Abonyi-utcza és Bálint-utcza találkozó pontjánál 8·032 m. magasságban kezdődik, az Abonyi- és Pálma-utczákon át kimegy a Csömöri-utra és ezen végig halad a m. kir. államvasutak czeglédi vonalának vágányáig. Hossza 1153 m. tojásdad szelvénye 1.5 m. magas, 1.0 m. széles, esése 1:2000. Mindkét szakasz tisztán betonból terveztetett.

Ugyancsak az elmult évben letárgyaltattak és elfogadtattak a dunaparti főgyüjtő csatorna még ki nem épitett szakaszainak részletes tervei is.

A dunaparti főgyüjtő csatorna, melynek iránya és szelvényei az általános csatornahálózat tárgyalásánál jóváhagyást nyertek, jelenleg a Petőfi-tér ésszaki sarkáig van kiépitve; itten végződik a csatorna II-ik szakasza. Az elmult évben a tárgyalás illetőleg engedélyezés tárgyát képezte a Petőfi-tértől az Országház-térig terjedő III-ik szakasz, az Országház-tér déli oldalától a margitszigeti hid feljárójának éjszaki oldaláig terjedő IV-ik szakasz, a hidfeljárótól a Wahrmann-utczáig terjedő V-ik szakasz és a Wahrmann-utczától a Viktória malomig terjedő VI-ik befejező szakasz.

Az egyes főgyüjtő szakaszok a következő főbb méretekkel birnak.

A III-ik szakasz hossza 1453.68 méter, belső keresztmetszete 2.9 méter átmérőjü kör által adódik meg, a melybe 1.2 méter széles 0·7 méter

mély folyóka (cunette) helyeztetett el. A szelvény szállitó képessége 1 : 2500 esés mellett 6.5 köbméter, a melynek lefolyási sebessége 1.19 méter.

A IV-ik szakasz hossza 874·8 méter, belső keresztmetszete egy 2.35 méter átmérőjü kör által adódik meg, a melyben az 1.0 méter széles és 0.6 méter mély folyóka oldalt van elhelyezve a szakasz könnyebb járhatóvá tétele czéljából. A szelvény szállitó képessége 1 : 2500 esés mellett másodperczenként 3.602 köbméter, melynek lefolyási sebessége 1.027 méter.

Az V-ik szakasz hossza 662.0 méter, belső keresztmetszete tojásalaku 2.1 méter magassággal és 1.4 méter szélességgel. Ennek a szelvénynek szállitó képessége 1 : 2500 esés mellett másodperczenként 1.83 köbméter, a mely 0 94 m. sebességet fog elérni.

A VI-ik szakasz 502 méter hosszu, 0 95 méter magas 0.63 méter széles tojásszelvénynyel és 1 : 500 eséssel bir.

Az előzőkben ismertetett főgyüjtő szakaszok részleteikben és felszerelési tárgyaikat illetőleg általánosságban megegyeznek a már kiépitett szakaszokkal. Csolnakház kettő vétetett fel a két különböző méretü folyókával ellátott főgyüjtő szakasz részére: egyik az Országház-téren, másik a Klotild-utcza torkolatánál a rakparton. Vészkiömlő szintén kettő tervezetett és pedig az egyik a jelenlegi Széchenyi-utczai csatorna felhasználásával, a másik a Margithid déli oldalán épitendő csatornával, illetve kitorkolással kapcsolatban mint önmüködő vészkiömlők.

A most elfogadott részletes tervek és az eredetileg jóváhagyott általános csatornahálózati tervek között többféle eltérés van.

1. A szakaszbeosztás változást szenvedett azáltal, hogy a második szakasz, mely az eredeti terv szerint az Eötvös-térig terjed, most a Petőfi-tér éjszaki oldalán az eddig kiépült részben fog végződni és onnét a főgyüjtő már mint kisebb szelvényü III. szakasz halad tovább. Ezt a változtatást indokolja a Mária Valéria-utczai mellékgyüjtő megtartása, a melyet az eredeti terv értelmében el kellett volna távolitani.

2. A gyüjtő főiránya általánosságban megegyezik az eredeti tervben elfogadottal, csupán kisebb eltéréseket tüntet fel. Ilyen a III-ik szakasz Petőfi-tér és Vigadó-tér közötti részében a Corso-ut tengelyétől való eltérés egészen a rakpartfal mellé helyezett csatornával, a mely lehetővé teszi a Ferencz József földalatti vasut kiépitését a Petőfi-térig.

3. A részletes tervezet megtartotta a főgyüjtőre eredetileg megállapitott 1 : 2500 esést; csupán a VI. szakaszt, a mely normális utczai csatorna méreteivel terveztetett, látta el ettől eltérő 1 : 500 eséssel.

4. A főgyüjtő szelvényét, illetőleg a III-ik és V-ik szakasz változatlanul megmaradt, a IV-ik szakasz csekély változást szenvedett, de csupán a szelvény alapját illetőleg, a mennyiben annak könnyebb járhatóvátétele végett a folyóka oldalt nyert elhelyezést; ellenben lényegesen megváltozott a VI-ik szakasz szelvénye, mely szakasz az uj tervezet szerint már nem ugy, mint főgyüjtő, hanem $\frac{0{\cdot}9}{0{\cdot}6}$ méter tojásszelvényü mellékcsatornaként fog kiépittetni, miután a Váczi-ut és a Dunapart közé eső városrészt az ujabb tervek és részben már végrehajtott csatornák elrendezésénél fogva nem a Dunaparton, hanem a Visegrádi és Wahrmann-utczákban épülő mellékgyüjtő fogja vizteleniteni.

Már a megelőző évi jelentésünkben megemlékeztünk a Vámház-

köruti mellékgyüjtőről; az erre vonatkozólag folytatott tárgyalásokat szintén befejezték a mult évben és a mellékgyüjtőt épitik is már.

A mellékgyüjtő a Károly-körúton, Muzeum-körúton, Calvin-téren, Vámház-körúton végig haladva a dunaparti főgyüjtőbe torkol vizgyüjtő területe 153 hectár, a mely területről hectáronként és másodperczenként 28 liter lefolyó vizmennyiséget véve alapul a tojásdad szelvényü betoncsatorna 1% esés mellett $\frac{1{\cdot}86}{2{\cdot}79}$ m. szelvényt nyert. A mellékgyüjtőnek ezuttal a rendelkezésre álló költségekre való tekintettel csupán 600 m. hosszu része engedélyeztetett.

A mellékgyüjtők hálózatának az egész város területére kiterjedő tervezetét, bár arra az egyes utczák csatornázása körül követendő rendszeres és czéltudatos eljárás okából élénken érzett sürgős szükség van, a székes-főváros az elmult évben sem terjesztette elénk, noha azt már több izben szorgalmaztuk. Ugyanezt jelezhetjük az ó-budai főgyüjtő csatorna óhajtva várt tervéről is.

Az 1901. év folyamán a következő utvonalak csatornázásához adtuk meg hozzájárulásunkat.

Kerület	Utak és terek	Csatornahossz méterekben
I.	Dezső-utcza, Németvölgyi-ut	890
II.	Vidra-utcza, Üstökös és Vidra-utczák közötti névtelen ut, Intézet-utcza, Aranka-utcza, Mész-utcza	823
III.	— — —	—
IV.	Vámház-körut, Muzeum-kört	600
V.	— — —	—
VI.	Frangepán-utcza, Lomb-utcza	270
VII.	Dohány-utcza, Rózsa-utcza, Egressy-ut, Hungária-körut, Mexikói- ut	3431
VIII.	Alföldi-utcza, Tököly-utcza, Ujvásár-tér keleti oldala	914
IX.	a Soroksári-utról a sertés-közvágóhidhoz vezető névtelen ut, Vágóhid-utcza, Mester-utcza	308
X.	Alsó vaspálya-utcza, Kada-utcza, Orczy-ut	361
	Összesen . .	7597

Az engedélyezett csatornavonalak keresztszelvények szerint következőleg csoportosithatók.

200.0	méter	hosszu	0·25	méter	szelvénynyel
370.0	„	„	0·30	„	„
164.0	„	„	0·50	„	„
6263.0	„	„	$\frac{0.9}{0·6}$	„	„
6000.	„	„	$\frac{2.57}{1·86}$	„	„

Összen 7597.0 méter hosszban.

IX.

Közvilágitás.

A magyar villamossági részvénytársulat 1901. év folyamán a következő vonalakon fektetett kabeleket:

I. kerület: Városmajor-utcza, Logody-utcza, Mozdony-utcza, Döbrentei-tér.

II. kerület: Albrecht főherczeg-ut, Margit-Rakpart, Kacsa-utcza, Fő-utcza, Zsigmond-utcza.

III. kerület: Polgár-utcza, Szépvölgy-utcza, Tavasz-utcza.

IV. kerület: Havas-utcza, Zsibárus-utcza, Zöldfa-utcza, Magyar-utcza

V. kerület: Váczi-ut, Lipót-körut, Vadász-utcza, Aulich-utcza, Zoltán-utcza, Nádor-utcza.

VI. kerület: Szegfű-utcza, Bulyovszky-utcza, Bajza-utcza, Vörösmarthy-utcza.

VII. kerület: Damjanich-utcza, Vörösmarthy-utcza.

VIII. kerület: József-utcza, Szigetvári-utcza, Szűz-utcza.

IX. kerület: Erkel-utcza, Mester-utcza, Borárus-tér.

A magyar villamossági részvénytársulat által 1901. évben lefektetett kabelek árokhossza 6181·36 méter.

A budapesti általános villamossági részvénytársaság 1901. év folyamán a következő vonalakon fektetett kábeleket:

IV. kerület: Gróf Károlyi-utcza, Magyar-utcza.

V. kerület: József-tér, Országház-tér, Báthory-utcza, Gorove-utcza, Alkotmány-utcza, Akademia-utcza, Zoltán-utcza.

VI. kerület: Városliget, Vörösmarty-utcza, Nagymező-utcza, Révay-utcza, Dávid-utcza.

VII. kerület: Bálint-utcza, Garay-utcza, Király-utcza, Szabó József-utcza, Almássy-tér, Damjanich-utcza, Csömöri-ut, Jávor-utcza, Arena-ut, Nyár-utcza, Lövölde-ut, Dob-utcza, István-ut.

VIII. kerület: Vas-utcza, Mária-utcza, Zerge-utcza, Német-utcza, Rökk Szilárd-utcza, Főherczeg Sándor-utcza, Kisfaludy-utcza, Eszterházy-utcza, Luther-utcza.

IX. kerület: Oroszlán-utcza, Lónyay-utcza

A budapesti általános villamossági részvénytársaság által 1901. évben lefektetett kábelek árok hossza méterekben 4882·67.

Az 1901. év folyamán engedélyezett légszeszcső fektetések és lámpa felállitások a következő helyekre vonatkoznak.

Kerület	Utcza és tér
I.	Czakó-utcza, Dezső-utcza, Enyedy-utcza, Fehérvári-ut Budaörsi-utról kiágazó névtelen ut, Retek-utcza, Promontori-ut, Ménesi-ut.
II.	Donáti-lépcső, Mész-utcza, Ezredes-utcza.
III	Timár-utcza, Ürömi-utcza, Föld-utcza, Szőllő-utcza
IV.	Vámház-tér
V.	Tükör utcza, Szemere-utcza, Bodor-utcza
VI.	Gömb-utcza, Aradi-utcza, Frangepán-utcza
VII.	István-ut, Szegényház-tér
VIII.	Muzeum-utcza, Eszterházy-utcza, Főherczeg Sándor-utcza, Pál-utcza
IX.	Üllői-ut, a Soroksári-utról a sertésközvágóhidhoz vezető névtelen-ut, Gubacsi-ut, Ferencz-tér, Gyáli ut
X.	Fehéruti aluljáró, Kada-utcza, Ihász-utcza

Az engedélyezett lámpások száma:

Egész éjjeli 125
Fél éjjeli 93

Azonkivül engedélyeztetett 13 db. lámpás áthelyezés, 19 db. féléjjeli lámpás besorozása az egész éjjeli lámpások közé, továbbá a Deák Ferencz-utczában és téren

30 db. közönséges és 7 db. III-as Krause lámpás, a Vigadó-utczában és téren 15 db. közönséges és 7 db. Krause lámpás, a Váczi-utczában 26 db. közönséges, 10 db. kettős lángu és 9 db. Krause lámpás, a Kristóf-téren és Bécsi-utczában 9 db. közönséges, 2 db. kettős lángu és 4 db. Krause lámpás, a Szervita-téren és a Koronaherczeg-utczában 18 db. közönséges, 3 db. Siemens és 3 db Krause lámpás, az Egyetem-utczában 10 db. — a Keczkeméti-utczában 24 db., a Baross-utczában 47 db, az Üllői-uton 87 db., a Soroksári-utczában 49 db., a Muzeum-kert körül 14 db., a Szegényház-téren 3 db., a Rákóczy-téren 25 db. közönséges lámpás, az Operaház körül 12 db. IV-es és 17 db, III-as Krause lámpás, a Lánczhid-utczában 5 db., a Fő-utczában és Corvin-téren 74 db., a Zsigmond-utczában 44 db. közönséges és 8 db. Krause lámpás, tehát összesen 480 db. közönséges egyes, 12 kettes továbbá 55 db. III-as Krause 12 db. IV-es Krause és 3 db. Siemens lámpás felszerelése engedélyeztetett Auer lángzókkal, oly módon, hogy a közönséges egyes és kettős lángu lámpások egy-egy, a Krause lámpások három-három, a Siemens lámpások pedig 4—4 Auer égővel cserélendők ki. Az ily módon alkalmazott Auer égők száma 657.

Az 1901. év folyamán engedélyezett kőolajlámpás felállitások a következő helyekre vonatkoznak.

kerület	Utcza és tér
I.	Diós-árok melletti ut a Szt.-János kórház mentén, Promontori-ut, Böszörményi-ut, Hantos-ut, Orvos-utcza, Derék-utcza
II.	Alvinczi-ut, Küküllő-utczai hid
III	a Lelkész-utcza folytatását képező névtelen-ut, Vörösvári-ut, Zagyva-utcza, Szőllőkert-utcza, Föld-utcza
IV.	—
V.	Dagály-utcza
VI.	Csata-utcza, Vágány-utcza, Üteg-utcza, Szegedi-utcza, Hajdu-utcza
VII.	—
VIII.	—
IX.	—
X.	Gergely-utcza, Rákosfalva: Kerepesi-ut, Remény-utcza, Szigligeti-utcza Somfa-utcza, Kereszturi dülő: köztemető előtti névtelen-ut.

Az engedélyezett lámpások száma

Egész éjjeli . . . 110 db.
Fél éjjeli . . . . 36 db

X.

Telegráf és telefon.

Az 1901. év folyamán következő telegráf, telefon, telefon-hirmondó vonalak képezték közigazgatási bejárás, illetőleg engedélyezés tárgyát.

Telefonkábel az eskütéri hid jobbparti feljáróján.

Magántelefonkábel az általános osztrák magyar légszesz társulat ferenczvárosi telepén.

Telefonkábelvonal az Andrássy-uttól a Kőbányai-utig.

Telegráf kábelvonal a m. kir. államvasutak igazgatósági épületétől Rákos állomásig.

Telefonkábelvonal módositása az I. ker. Várba vezető kábelvonalnál.

Telefonkábelvonal kőbányára és kőbánya területére.

Telefonkábelvonal a II. ker. statisztikai hivataltól a fogaskerekű vasuti állomásig.

Tűzjelző telefon vezeték az uj sertésvágóhidhoz.

Telefon vonal áthelyezése a népligetben.

Telefon összeköttetés a VII. ker. Szegényháztéren levő plébánia hivatalnál.

Telefon-hirmondó vonalak az I. és II. kerületben.

Telefonkábelvonalak az Erzsébet-, József-, és Ferencz-körúton, továbbá a szegényházhoz, a józsefvárosi pályaudvarhoz és a csömöri-uti ipariskolához.

Telefon vezetékek az V.-ik kerületben.

XI.

A fa-közraktár.

A közgazdaság és különösen az erdőipar szempontjából nagyfontosságu intézményét a faközraktárnak a magyar pénzváltó és leszámitoló bank karolta fel és törekszik létesiteni.

A hatóságoktól kivánt támogatás elérése végett intentióit a bank emlék-iratban fejtette ki, egyebek között a következőket adván elő:

„Már a fővárosi közraktárak alapitásánál a fa mint rendes beraktározási czikk vétetett fel annak üzleti keretébe. Azonban az eredeti telep más czélra szolgáló raktárokkal volt lefoglalva s igy a czikkel helyhiánny miatt egyáltalán nem foglalkozhattunk. Csakis később a ferenczvárosi és és gyáli-uti telepünk létesitése után az ott nyert nagyobb területeken gondolhattunk a faraktározás szélesebb alapokon való megkezdésére. Kiváló fontosságánál fogva azóta szakadatlanul foglalkoztunk e kérdéssel s ha mindeddig nem sikerült alább részletezendő tervünk megvalósitása, ez kizárólog abból a körülményből ered, hogy nagyszabásu központi faterület létesitése vasuti és vizi együttes összeköttetés nélkül lehetetlenség. Ezen meggyőződés érlelte meg bennünk a jelenleg kiszemelt raktárhelynek megválasztását, a melynek átengedéséhez a székes-főváros elvben már hozzá is járult.

Ezek előrebocsátása után most már legyen szabad kiterjeszkednünk azokra az okokra, melyek bennünket a fa-közraktárak felállitására inditanak, illetve azokra a mai állapotokra utalni, melyek a fának tárházi kezelését követőleg megkivánják.

Az erdőüzem és vele együtt a fakereskedelem Magyarország legfontosabb gazdasági tényezőihez számithatók, s bár e fontos közgazdasági szerepük a legszélesebb körben ismeretes, mindazonáltal csak a megfigyelő szeme látja a bajoknak ama sorozatát, mely alatt e szakmák szenvednek s mely világosan arra vezethető vissza, hogy a szakmáknak nincs oly érdektársulása és belső organisatiója mely az egyesült erő hatalmával segitsen, nem áll oly központi intézet rendelkezésükre, mely az ő érdekeiket szolgálja és a mely kizárólag azért az eszméért létesült legyen, hogy akarja is, tudja is a létező bajokat orvosolni.

A fürészgyárak az egy üzemévre szükséges nyersanyagot, ugy kemény mint puhafát, rendesen egy évvel a feldolgozás előtt veszik át az erdőkben

és igy az üzemév összes nyersanyag szükségletét, ugy a tő árát, mint az erdőkezelés és a fürészhez való leszállitás költségeit készpénzben kifizetik még mielőtt a nyersanyag fedolgozását megkezdhetik. De feldolgozás után még hetek, sőt hónapok is mulnak el, mig a kész gyártmányból elszállitott első kocsirakomány ellenértéke befolyik. Részben az ezekbe részben a berendezésekbe és felszerelésekbe, mint nemkülönben az erdőüzletre vonatkozó szerződések által lekötött biztositékokba befektetett tőke sokszor a vállalkozó egész pénzbeli erejét leköti és mindennapi az az abnormis állapot, hogy az évi összes gyártmány értéke a vállalkozó összes tőkéjét absorbeálja, vagyis hogy a fatermelő csak egyszer képes megforgatni évente üzleti tőkéjét.

Ez a fürészgyári üzlet korlátolt kiterjedésével semmi arányban nem álló nagy tőkeszükséglet az ez irányban való vállalkozási kedvet ily viszonyok között alig képes serkenteni; mondhatjuk, hogy inkább fékezi, sőt a középvagyonu osztályt egyenest visszariasztja az e nemü üzletektől, mert a fatermelő — minthogy csak személyi hitelről lehet szó — csak igen nehezen és akkor is csak sulyos feltételek mellett tud magának hitelt szerezni. A vállalatok többnyire a központtól távol, sőt még a vidéki állomásoktól is messze esnek, a hitelintézeteknek pedig nincsenek saját szakembereik, kik a vállalat minősitését és a vállalkozó hitelképességét megbirálhatnák.

Egy másik igen nagy nehézsége a szakmának az, hogy az anyagban való kereslet, tehát az eladás és a szállitás a tulajdonképeni épitkezési évadra szoritkozik.

A késő őszi hónapokban, télen és kora tavasszal készletre dolgoznak a fürészek, mig az épitkezési évad alatt majd fuvaros — majd vasuti kocsi hiánya miatt nem képesek szállitási kötelezettségeiknek eleget tenni.

Ha pedig egyik-másik fatermelő megszorul és kénytelen hitelhiány folytán készletét télen eladni, ez nemcsak áldozattal jár reá nézve, hanem a fapiaczra is káros befolyással van.

Annál a körülménynél fogva, hogy a faanyag termelőhelyek az országban szétszorvák és hogy az egyes termelő-helyeken egy és ugyanazon időben nagyobb anyagkészletek nincsenek, továbbá mivel az egyes czégek nincsenek abban a helyzetben, hogy külföldön saját képviselőket tarthassanak: kiviteli fa-nemeink csak második-harmadik kéz utján kerülnek külföldre, a mi pedig azt jelenti, hogy fatermelőink a két vagy három közvetitőre eső haszonnal rövidülnek. Tényleg panaszkodnak is a külföldi nagy fakereskedők, hogy a magyar fát, melynek kiváló minőségét elismerik, nagy tételekben megszerezni lehetetlen és hogy ennek következtében a magyar fa kereskedelme főleg Németországban, Hollandiában és Belgiumban régi jelentőségét elvesztette.

A fatermelő nem ritka esetekben a nagyobb fogyasztási piaczokon bizonytalan rendeltetéssel készleteket tart, melyeket ügynökök közvetitésével értékesit. De miután készletének nem minden árujára terjed ki a kereslet, kénytelen a megmaradt árukat vagy értéken alul eladni vagy jobb reménység fejében más helyre küldeni. Első esetben az árkülönbözetnél, a második esetben pedig, miután a reexpeditió kedvezményét nem élvezheti, a tört fogalomban való dijtételeknek alkalmazása által a szállitási költségnél károsodik.

De ha a fatermelő fix eladás alapján küldi fáját a vevőnek, még akkor is ki lehet téve a károsodásnak. Elég sajnálatos, de gyakori jelenség, hogy a vevő a pályaudvarokon megérkezett fát — lehet okkal, lehet ok nélkül — hol mennyiség, hol minőség hol méretek tekintetében kifogásolja s az átvételt megtagadja. Az ily kifogásolt fa napi árakon többé már el nem adható, miután a vasuti állomáson heverő fánál a kifogásolás ténye titok nem maradhat. A távolban lakó küldő a legtöbb esetben igy áldozata lesz az önkénynek. Ilyenkor 10, 15 sőt 20% leengedések napirenden vannak. Ezzel a visszás állapottal nemcsak Budapesten, hanem még tán nagyobb mértékben Bécsben is találkozunk s ez ellen a fatermelő ma nem védekezhetik.

A legtöbb termelő nem rendelkezik kellő raktározási, főleg fedett helylyel az erdőségekben a készáru elhelyezésére, ennek következtében az áru nem szárad, külső állapotában szenved s értékében csökken.

A fürészelt fánál általában, valamint a hasitott kemény fánál is a szárazabb minőség a keresettség mérvét fokozza. A termelők inkább csak friss anyagot szállitanak: hogy a kereskedő száraz fát tarthasson, kénytelen aránytalanul nagy raktárról gondoskodni még akkor is ha a különféle minőségek és méretek sokféleségének mindegyikéből csak kis készlet fölött is rendelkezni akar. Ennélfogva a fakereskedést nemcsak a nagy raktárhely bérlete és a vele járó nagy administrationalis költség, hanem a készletbe fektetett aránytalan tőke kamata is terheli. A kereskedőknek az a kis része, a mely tőkével bir, ezt a hátrányt nem érzi annyira, de a tulnyomó rész, a kevésbé vagyonos kereskedő helyzete nagyon válságos, mert az mindig a legszélsőbb határig kihasznált hitellel dolgozik és ha oly idők állanak be, mint a mostaniak a hol a pénz drága és az épitőipar pang, a legszomorubb következményektől lehet tartani.

Fakereskedőink minden erőlködése sem volt képes épület és butorasztalosainknak a nem eléggé száraz fára vonatkozó állandó panaszát megszüntetni, mert legnagyobb faraktárainkban sem találtató minden czikkből 1—2 éven tul raktározott anyag, pedig mesterséges száritás nélkül faanyag 1—2 éven alul ki nem szárad, sőt a m. kir. államvasutak csupán kiszáritás szempontjából 3 évi készletet tartanak.

A budapesti kereskedő fakészletei ma kizárólag a helyi szükséglet fedezésére szolgálnak, a továbbitási kereskedés ki van zárva, mert nemcsak, hogy reexpeditió nincs, hanem fáját a kétszeri kocsifuvar vasuti állomásról telepére és telepéről a vasuti állomásra terhelné, holott már az egyszerü fuvarozás is, a pályaudvarról a fatelepre, érzékenyen drágitja a helyi fogyasztást.

Ezen és hasonló megfigyeléseink folytán arra a meggyőződésre jutottunk, hogy nemcsak a fakereskedelemnek és erdőgazdaságnak nyujthatunk nagy előnyöket, hanem az összes gazdasági érdeknek is szolgálunk, ha szakavatott kézzel oly intézményt teremtünk, mely a fennálló bajokon segiteni tud.

Ezt pedig a következő eszközökkel kivánjuk megoldani:

1. A közraktári intézménynek kiterjesztésével a fára nevezetesen:

a) olcsó fekvőhelyek nyujtása által ugy a fekvőbér, mint térbérlet alapján, fedett raktárakban és szabad ég alatt;

b) közraktári jegyek kibocsátása által;

c) a reexpeditió kedvezményének nyujtásával;

d) a fa be- és kiraktározási kezelésével;

e) a fának mindazon megmunkálási manipulitióival, melyeket a felek esetről-esetrő megkivánnak.

2. Saját áruosztályunk ügykörének kiterjesztésével a fára és pedig:

f) előleg- és hitelnyujtás által ugy birtokosnak és termelőknek, mint fakereskedőknek;

g) erdőüzletek financzirozásával;

h) az áruközvetitéssel a termelő és fakereskedő közt, nemcsak a belföldi viszonylatban, hanem különösen a fakivitel fejlesztése szempontjából

I. A közraktári intézmény.

a) Az olcsó fekvőbér folytán várható előnyök.

Majdnem hitetlen, hogy Magyarország rengeteg fatermelése mellett, mindeddig nélkülözött oly alkalmas központot, a melybe a termelő bármikor beküldhette anyagát. Majd ha a fa-közraktár már meglesz, az érdekelt szakbeliek alig fogják tudni elképzelni, hogyan lehettek el mindeddig ez üdvös intézmény nélkül.

A termelő akkor is elszállithatja a Budapest helyben vagy Budapest-átmenet gravitáló anyagát, ha megrendelései nincsenek. Ez rendesen a téli időszakra esik és ekkor majdnem mindig olcsó fuvarra tehet szert, mert az épitkezési és földmunkák ilyenkor rendesen szünetelnek. Mig ezzel a többnyire szegényebb vidékek lakosága egy eddig nélkülözött téli keresethez juthat és a termelő is olcsóban szerezheti meg a fuvart, másrészt e mellett a szállitás az egész évre megoszlanék, a vasuti kocsik kihasználása egyenletesebb lehet és minden esetre az őszönként ismétlődő kocsihiány némi csökkentésére vezetne. A fatermelő tehát örömest fogja a közraktárt igénybe venni és az eddigi terhes költségek különfélesége helyett az elenyésző olcsó fekvőbért megfizetni, hogy csak a mondott előnyöket élvezhesse.

A termelő egyébként is fog igyekezni áruját a fürésztelepről közvetlenül a feldolgozás után a közraktárba küldeni tudva, hogy a közraktárban fedett rakhelyet mindenkor találhat s igy megóvja áruját attól, hogy a változó időjárás befolyásától értékében csökkenjen.

A közraktárban nemcsak a Budapest helyben és átmenet gravitáló anyagból lesz mindenkor nagy választéku készlet, hanem állandó faanyag-kiállitást is tervezünk, a melyben megtalálható lesz mindannak mintája a mit Magyarország faanyag dolgában termelni képes, mellékesen megjegyezve tehát oly fanemek is melyek a budapesti viszonylatot rendszerint nem is érintik, de a melyekre nézve a tökéletesen felszerelt mintaraktár és árjegyzések alapján a termelő és vevő közt az üzleti összekötettést bármikor azonnal meg lehet inditani.

A közraktárban felhalmozott nagy készletek láttára nem lesz többé arra szükség, hogy a fa anyagok, mint eddig, csak második vagy harmadik kéz utján kerüljenek az utolsó fogyasztóhoz, mert ha az osztrák és távolabbi külföldi nagy fogyasztóczégek a közraktár létesitéséről hirt kapnak és megtudják, hogy szükségletükhöz képest itt dus választékot találnak és jutányosabban vásárolhatnak mint az eddigi szokás szerint, kétségkivül könnyü lesz ezeket a vevőket Budapestre szoktatni. Ha pedig ezt elérjük,

fa-áruinknak a svéd, orosz és amerikai faanyaggal való versenyképessége külföldön is emelkedni fog.

Mindezeknek természetes következményeként bátran állithatjuk, hogy a fa-közraktárakban az eladás czéljaira mindenkor nagy mennyiségben található fa-anyagok, továbbá a fa-áruk állandó kiállitása, valamint az ország fatermelőivel fentartatott összeköttetés nemcsak a külföldi, hanem kétségkivül a magyar vidéki fakereskedőkre is oly vonzó erőt fog gyakorolni, hogy elvárható, miszerint intézetünk segélyével Budapest az európai fakereskedelemnek azon elsőrendü góczpontjává fog kifejlődni, mely Magyarország fővárosát fatermelésünk hatalmas voltánál fogva méltán megilleti.

A közraktár üdvös hatása abban is érvényre fog jutni, hogy az eddigi gyakori és a fatermelőt sulyosan károsító kifogás és visszautasitás meg fog szünni, mert ha a vevő látja, hogy a tulajdonos érdekei a közraktárban kellően védve vannak, ok nélkül kifogást nem is fog tenni, jogos kifogás esetén pedig az átadás a vevőnek meg sem fog kisértetni, illetve a fa a valóságos minőséghez képest fog osztályoztatni.

Nagy sulyt helyezünk a térbérleti beraktározásra a Budapest helyi fakereskedők részére, a kiket mindenképen támogatni óhajtunk és a kiknek eddigi fontos szereplését a fakereskedés terén szilárdabb alapokra szándékozunk fektetni.

A létesitendő közraktári telepnek egy részét kizárólag a budapesti fakereskedőknek kivánjuk fenntartani, hogy faraktáraikat odatelepithessék. A városi raktárak tartása igy nélkülözhető s azoknak drága bérlete megtakaritható lesz, és csupán a kicsinyben való elárusitásra fognak a városban kisebb kézi raktárak még fennmaradni. Ebből következik az is, hogy a kereskedő csakis a legszükségesebb készleteket fogja tartani, mert egyéb szükségletét mindenkor a közraktári dus választékból beszerezheti, és miután igy forgó tőkéje, koczkázata és személyzete tetemesen alábbszállitható lesz, bátran állithatjuk, hogy kamat és üzleti költség czimén legalább is a mostani költségek nagyobb részét meg fogja takarithatni. Eképen számithatunk arra is, hogy közraktári telepünk az általános odairányitás folytán önmagától fa-pályaudvarrá fog kifejlődni.

Bár a közraktári üzlettel nem szorosan kapcsolatos, de közgazdaságilag mégis felemlitésre méltó körülmény az, hogy a faközraktár létesitésével annak ma teljesen lakatlan, tulajdonképen még árteres környékén az ott foglalkoztatott munkások és iparosok letelepitésére egy uj városrész fog keletkezni, A munkásosztálynak nemcsak uj kereseti forrás nyilik, hanem az egész környék telekértéke is fog emelkedni, és ezzel egy eddig mostohább viszonyok közt élő társadalmi osztály jóléte lesz megteremtve

b) A közraktári jegyek (warrantok) kibocsátásától várható előnyök.

A faüzlet lebonyolitása mindig azzal a hátránnyal járt és jár, hogy az adásvétel tárgyát képező mennyiségek darabszám, egyenkénti méretek és a minőség megállapitása mellett adattak, illetve vétettek át.

Ez az eljárás, azonkivül hogy időrabló, mindig igen nagy költséggel jár, a mi az eladót, végeredményben a termelőt terheli. A közraktári jegyek (cédula és warrant) kibocsátása mellett, a mire ez idő szerint egyedül mi vagyunk jogositva, ez a nehézkes eljárás könnyen nélkülözhető lesz. A közraktár,

mint locus credibilis, a kiadandó közraktári jegyen szakértő közegei által megállapitott ismertető jeleket fog feltüntetni és igy a közraktári jegy és nem az áru maga képezi majd a forgalom tárgyát. A páris i „Compagnie des Entrepots et des Magasins Généreaux“ körülbelül már két évtized óta foglalkozik a fának warrantolásával, és mindeddig a legjobb eredménnyel; panaszt még ellene nem hallottunk, mint arról személyesen megyőződtünk. Ugy mint a párisi fawarrantok az érdekelt kereskedelem köreiben mint megbizható értékpapir szerepelnek, biztosan számitunk reá, hogy azok Budapesten is meg fognak honosulni.

De nemcsak az adásvételnél játszik szerepet a warrant: még inkább fog az érvényesülni az előleg — és hitel — forgalomban, a hol a pontos érték megállapitásától függ a nyujtandó előleg nagysága.

A warrant egyáltalában mozgósitja az értékeket és ezzel emeli a forgalmat: közvetve a költségek csökkentéséhez is hozzá fog járulni, a mi egyaránt növeli a termelő és fogyasztó hasznát, de különösen a kivitel lehetőségét mozditja elő.

c) A reexpeditiótól várható előnyök.

Budapest elkerülésével hatalmas famennyiségek szállittatnak a távolabb fekvő állomásokra. Mindamellett, hogy a küldők gyakran a czimzettek önkényének vannak kiszolgáltatva, s hogy más esetekben az áruk a rendeltetési helyen nem értékesithetők, a küldők mégis inkább beletörődnek ezekbe a hátrányokba, mert a szállitási költség nagyobb volta a tört forgalomban nagy áldozatot jelent; de nincs is oly faüzleti góczpont, a hol az eladó küldeményeit összpontositathatná, hogy a vevő az átvételt ott foganatositassa. A közraktár ellenben az összes érdekeltek fáinak gyüjtőhelye lenne, a hol a pénzre szoruló eladó a warrantra felvehető kölcsön folytán nem lesz többé kénytelen a vevő nyomasztó feltételeit elfogadni, sőt ellenkezőleg a közraktár lenne a kinálat helyévé, melyet a vevő annál szivesebben felkeresne, mivel ott mindig, minden választékban és minden mennyiségben készletet talál. Ez azonban csak akkor képzelhető, ha a tört forgalom szállitási dijtétele több költséggel nem jár: és ennek keresztülvitelére kizárólag a közraktár van hivatva.

A reexpeditionális kedvezmény a közraktári intézménnyel kapcsolatosan a vasuti forgalom részére sok oly árut fog meghóditani, a mely ma még majdnem kivétel nélkül a vizi utakon jár. A Garam és Vág vidékéről származó fák ma csak usztatással kerülnek Budapestre, a Mármarosvidéki fák pedig nagyobbrészt a Tisza forgalmát képezik s ez utóbbiak Budapestet nem is érintik. Mindezen fák megfelelő tarifapolitika mellett Budapest átmeneti rendeltetéssel a vasuti forgalmat gazdagithatnák, mert ezek a fák a közraktárban végzendő némi alaki megmunkálással az osztrák és külföldi fogyasztásnak lesznek eladhatók és erre annyival is inkább számitunk, mert a vasuti szállitásnál a fa száraz és tiszta állapotban tartható és a száraz és tiszta fának magasabb értéke határozottan tulhaladja az usztatás által megtakaritható dijkülönbözetet.

Dongák és kádárfák, melyeket egyes termelők a budapesti piaczon való átszállitásra csak aránylag kisebb mennyiségekben készitenek, a készitést épen ezen oknál fogva tán el is hanyagolják a különféle termelők együttes

készletében reexpeditionális kedvezmény élvezete mellett hatalmas kiviteli czikké fognak fejlődni Budapest központtal.

d) A fa be- és kiraktározási kezelésének előnyei.

A mai állapotok szerint a vasuton érkezett fát az állomás rakatja ki a kocsiból: innen a czimzett elfuvaroztatja saját raktártelepére, a hol első sorban a faanyagot rendezetlenül lerakják, később osztályozzák és minőségek szerint ujra felrakásolják. Tehát a többé kevésbé költséges kezeléseknek hosszu sorozata drágitja a fának beszerzését: megforditva ugyanez áll az elszállitás esetére is, mig ez közraktári kezelés mellett, tekintve, hogy a vasuti kocsi a végleges elhelyezési pontra állitható jutányos dij ellenében egy-két actióval elvégezhető. Tehát ennél is szembetünők a közraktárak előnyei.

e) A fa megmunkálási manipulátiókból várható előnyök:

Ugy mint a fővárosi közraktárakban az ott beraktározott árukra, nevezetesen a gabna javitására a gőzerejü tisztitógépet, trieuröket, a szilvára az etuvage-t (lépároló készüléket) és más czikkekre más berendezéseket teremtettünk, aképen szándékunk a fa manipulátiójára is oly berendezésekről gondoskodni, melyek annak előnyösebb értékesitésére vezetnek, és a melyek nem a saját czéljainkra fognak szolgálni, hanem kizárólag a felek rendelkezésére állva, csakis az ő kivánalmaik teljesitésére fognak használtatni.

Igy gondoskodni fogunk száritó telepek berendezéséről, a melyekben a felek kivánságára a feldolgozásra még nem eléggé alkalmas, tehát nyers vagy félig nyers fákat kiszáritani lehet, mi által a száraz fa hiányára vonatkozó sokféle és megokolt panasz megszünnék.

A felek kényelmére gőzfürész-telepet is fogunk létesiteni, melyet bérfizetés ellenében az igénylőknek rendelkezésre bocsátunk. Mi magunk a fürészüzlettel nem fogunk foglalkozni, de miután feltehető, hogy egyikmásik félnek megfelelőbb és előnyösebb lesz a közraktári telepen elhelyezett fáit, ha alaki változást kivánnak, a telepen megmunkáltatni, sem mint a költséges fuvarozást a saját gőzfürészéhez viselni, czélszerűnek tartjuk ezt a kényelmet is a feleknek nyujtani.

II. Azon szolgálatok, a melyeket áruosztályunk teljesitend a fatermelés és értékesités elómozditásának czéljából.

Mielőtt ezen feladatokkal egyenként foglalkoznánk, constatáljuk, hogy áruosztályunk saját számlára soha sem nem vesz, sem nem ád, ugy hogy e téren való működése és kizárólag a felek akaratának teljesitéséből, azoknak a nyert megbizás alapján történő lelkiismeretes kiszolgálásából áll.

f) Az előleg- hitelnyujtás.

Az előlegezés és hitelnyujtás a faüzlet kellékeinek legfontosabbja. Nincsen kereskedelmi szakma, a mely annyira utalva volna az ebbeli támogatásra. Eléggé feltünő, hogy különösen a fatermelő, daczára vagyonos voltának, nem képes nyilt hitelhez jutni és igen gyakran pénz-zavarokba jön, ha kész áruját nem tudja gyorsan értékesiteni. Készleteit sem zálogositja el, különben jó hirnevét veszitené. Igy nincs mit tennie, mint készleteit már oly időben eladni a mikor kereslet nincs, tehát ugynevezett kényszereladások utján pénzhez jutni. Az ilyen áldozattal pedig nemcsak magamagát kárositja, hanem gyakran a fapiaczot is megingatja. Egészen más-

képen fejlődik majd az üzlet, ha ily esetekben a fát e közraktárakban helyezi el, a mikor is a beraktározott árukra a legmagasabb előleget nyerheti; de attól sem zárkózhatunk el, hogy az állandóbb összeköttetés folytán hitelképesnek felismert czégeknek nyilt hitelt is engedélyezzünk. A faüzlet ily támogatás mellett jobban fog fejlődhetni és a fatermelő, a ki évenként csak egyszer forgathatja üzleti tőkéjét, könnyebb szerrel intenzivebb erdőipart fog folytathatni. Kiválóbb gondot és legmesszebb menő előzékenységet fogunk ezen előleg és hitelnyujtásra forditani, nehogy az ettől várható siker a mi hibáinkból vagy mulasztásunkból elmaradjon.

g) Erdőüzletek financzirozása

Ep ugy mint az előleg- és hitelnyujtásnál, igyekezni fogunk tőkénk segélyével az erdőüzleti vállalkozókat támogatni. Tervünket ez irányban a legszélesebb alapokra fektetjük, hogy az okszerü erdőkiaknázáshoz szükséges pénzt kellő ellenőrzésünk mellett a vállalkozási kedv rendelkezésére bocsássuk, nevezetesen az u. n. kis embereknek is, hogy ezáltal a kihasználandó erdők ne csupán egy tagban s ne csupán a nagy vállalkozók számára legyenek hozzáférhetők. E téren különösen az erdőgazdaság érdekeinek fogunk szolgálni és igy nagy közgazdasági feladatok megoldásához hozzájárulni.

h) Az áruközvetités termelő és fakereskedő között.

A legnagyobb sikert az áruközvetités terén véljük elérni. Ezen ügykörünkkel a faüzletnek egészen uj összeköttetéseket, uj fogyasztási piaczokat remélünk teremteni. Nemcsak a budapesti közraktári készletek fogják a közvetités tárgyát képezni, hanem miután módunkban lesz, mind a fatermelővel, mind a fakereskedővel, mind a nagyfogyasztóval szorosabb érintkezésbe jönni, ismerni fogjuk valamennyinek igényeit, szükségeit, az eladandó anyag hollétét és mindig abban a helyzetben leszünk hogy az adott esetben az eladó és vevő kölcsönös óhajait kielégithessük.

Szükségesnek tartjuk azonban kijelenteni, hogy a közvitetés tekintetében kényszert gyakorolni semmiképen nem fogunk; ugy vevő mind eladó tetszés szerinti közvetitőt vehet igénybe. De erős hitünk, hogy az érdekeltek legtöbb esetben hozzánk fognak fordulni, mert bel- és külföldi összeköttetéseinkre való tekintettel a felek érdekképviseletüket inkább reánk fogják bizni.

A megbizható óvatos és szemes közvetités a kereskedelem fejlesztése szempontjából nélkülözhetlen szükséges és a faüzlet ép ezt a támaszt nélkülözte mindeddig. Egy külföldi tanulmányuton, melyet utóbbi időben kizárólag a faüzlet érdekében tettünk, ez irányban meglepő tapasztalotakat szereztünk. A Rajna vidékén, az északnémet kikötőkben, Franciaországban Belgiumban, Hollandiában mindenütt dicsérőleg nyilatkoztak a magyar fa minőségéről, de mindenütt azt hangsulyozták, hogy a magyar fát mennyiségileg nem igen lehet beszerezni, kis mennyiségek vásárlása végett pedig nem érdemes Magyarországba utazni.

Ha majd közraktári kezelésünk mellett nagyobb, ha mindjárt többek tulajdonát is képező mennyiségeket lehet kinálni, meg vagyunk róla győződve, hogy meghivásunkra a külföldi nagykereskedő szivesen fog Budapesten megjelenni és szükségletét nemcsak a készletekből fogja fedezni. hanem a tervezett állandó kiállitás mintái alapján megrendeléseket is fog eszközölni. Magyarország fakereskedelme a külföldön nagyobb tekintélyt fog nyerni.

Ez a szempont vezérel bennünket, mikor a közvitést jelen nagy tervünk programmjába felvesszük, a mi nélkül a faüzlet helyes és eredményes fejlődését el nem képzelhetjük.“

A fa-közraktár helyéül a bank azt a területet bérelte ki, mely a balparti körvasut, a Rákospatak és a Duna által van határolva.

A székes-főváros a közraktárak iránt a bankkal fennálló szerződését kész az uj vállalatra kiterjeszteni, a dolog természetéből folyó módositásokkal. A pótszerződésnek az a feltétele, hogy a székes-főváros az igénybe veendő egész terület felett tulajdonilag rendelkezhessék; s miután a kérdéses területből 37036·60 □-öl, mint a dunaszabályozás által nyert terület a kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalap tulajdonát képezi, ugy a székes-főváros, mint a bank e terület átengedését kérték tőlünk.

Városrendezési szempontból az elhelyezést szerencsésnek találva, az uj intézményt a hozzáfüződő közgazdasági érdekeknél fogva örömmel üdvözöltük és támogatni annál hajlandóbbak vagyunk, mert minden monopolium kizárásával ugy a saját keretében, mint azon kivül is a magán fakereskedés érdekeit kellőleg megóvja.

Ebből folyólag elvben megbarátkoztunk azzal az eszmével, hogy a fővárosi pénzalap tulajdonát képező 37036·60 □-öl területet a székes-főváros tulajdonába átengedjük; de minthogy ez a terület le van kötve a nagykörut létesitésére és a Kossuth Lajos-utcza kiszélesitésére adott állami előlegek fedezéséül, ennélfogva a feltétlen átengedést csak azon esetre véltük elhatározhatni, ha a székes-főváros a terület leltári becsértékét, vagyis 752732 koronát megfizeti.

Egyébiránt felterjesztést intéztünk a ministerelnök urhoz, melyben megfontolásába ajánlva a kapcsolatos országos érdekeket, ezek méltánylásával az intézmény támogatását, nevezetesen azt kértük, hogy ezen terület fenti becsértékének megfelelő összeget a terhünkre fennálló állami előlegekből leiratni méltóztassék, oly czélból, hogy a terület a fővárosnak a szóban forgó rendeltetéssel ingyen legyen átengedhető.

Reméltük a kérelmünk teljesitését annál inkább, mert az átengedendő terület a főváros javára oly tulajdonjogi korlátozással van terhelve, mely miatt belátható időben egyébként sem lenne értékesithető; hasonlókép nem lehet az értékesitésre gondolni a közraktári concessió 1942-ben bekövetkező lejártával sem, mert a terület jelentékeny részben tutajkikötő czéljára bemélyittetvén, csak igen költséges feltöltéssel juthat ismét értékesithető állapotba.

A ministerelnök ur felterjesztésünkre a következő leirattal válaszolt:

1414.I.
M. E.

A fővárosi közmunkák tanácsa a magyar leszámitoló és pénzváltó bank által tervbe vett faközraktár ügyében m. évi október hó 11-én tartott üléséből 5174. sz. a. tett felterjesztésében azon kettős kéréssel fordult hozzám, hogy a szóban levő faközraktár czéljaira szükséges és a

fővárosi pénzalap tulajdonát képező 37.036·60 □-öl területnek a székes-főváros tulajdonába leendő ingyenes átengedéséhez járuljak hozzá, valamint, hogy e terület 752.732 korona becsértékének megfelelő összeget irassam le azon állami előlegekből, melyeknek ez az érték képezi fedezetét.

Méltányolva a faközraktár létesitéséhez fűződő közgazdasági érdeket, a magam részéről nem látok anyagi akadályt fenforogni az ellen, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa a szóban levő területet a székes-fővárosnak ingyen átengedje, szükségesnek tartom azonban figyelmét a következőkre felhivni.

Az 1870. évi X. t.-cz. 7. §-ának értelmében a nyeremény kölcsönből eszközölt kisajátitások és szabályozások által nyerendő telkek eladási árából alkotott fővárosi pénzalap részint a kölcsönből létesitett vállalatok fentartására, részint egyéb olyan beruházásokra szolgál, melyekre még szükség lesz, hogy Budapest főváros az ország igényeinek megfelelhessen. Világos tehát, hogy a fővárosi pénzalap tulajdonát képező telkek felett, sem a fővárosi pénzalapnak kezelésére az 1870. évi X t.-cz. 10. §-ának álapján hivatott fővárosi közmunkák tanácsa, sem pedig a kormány szabadon nem rendelkezhetik, hanem hogy azoknak határozott czéljuk és rendeltetésük van, mely kizárja azt, hogy az ilyen telkek a székesfőváros tulajdonába administrativ uton ingyen átbocsáttassanak, illetőleg ezt csak külön törvényhozási intézkedés tenné lehetővé. E felfogást megerősiti az a körülmény, hogy akkor is, midőn a már fennálló közraktárak czéljaira az állam ugyancsak a fővárosi pénzalap tulajdonából bizonyos területeket a főváros tulajdonába ingyen átbocsátott, ez a kedvezmény az 1880. évi LXV. t.-cz. 1. §-ának *a)* pontjában törvényhozási intézkedésnek képezte tárgyát.

Hogyha tehát a fővárosi közmunkák tanácsa a szóban levő területnek a székes-főváros részére leendő ingyenes átengedését kivánatosnak tartaná, ugy a formai akadály elháritása végett kész lennék ily irányu törvényjavaslatot az országgyülés elé terjeszteni.

Ami a fővárosi közmunkák tanácsának azt a kérelmét illeti, hogy a többször emlitett terület ingyenes átengedése esetében irassam le annak becsértékét az állami előlegekből; szükségesnek vélem mindenekelőtt kiemelni, hogy a kormány erre a leirásra nincs feljogositva s ezt csakis törvényhozási felhatalmazás alapján tehetné.

Ámde a kérelmet s annak teljesitését indokoltnak sem tartom szemben azzal a körülménynyel, hogy a

fővárosi pénzalap törvényes feladatának megoldására elegendő vagyonnal rendelkezik. A nevezett alap tulajdonát képező telkek becsértéke ugyanis az 1899. évben 4.369.150 frtot tett ki és ezzel szemben az adott állami előlegek 3.795.026 frtra rugtak; időközben a fővárosi pénzalap adott ugyan el egyes ingatlanokat, de azok eladási ára az állami előlegek apasztására fordittatott, ugy, hogy a fedezeti arány nem változott, vagyis 574.124 frtnyi, illetőleg 1.148.248 korona fedezeti többlet áll fenn ma is és igy az állam követelése teljes fedezetet találna még akkor is, ha a telkekből 752,732 korona becsértékü a székes-fővárosnak ingyen engedtetnék át; a fővárosi pénzalap pedig törvényes hivatásának rendes folyó bevételeiből is képes megfelelni, mert a rendes bevételek oly annyira nem meritik ki a fővárosi pénzalap szükségleteit, hogy vagyona évről-évre tetemesen gyarapszik. A fővárosi közmunkák tanácsa megfontolására bizom azonban azt a lehetőséget, hogy nem volna-e czélszerü a területnek esetleg jóval a becsáron aluli méltányos adás-vétele iránt a székes-fővárossal tárgyalásokat kezdeni, mely megoldás már administrativ uton is foganatositható lenne s nem tenné szükségessé a törvényhozás engedélyének kikérését. Az eladási ár esetleges leszállitására a fennforgó közgazdasági érdeken kivül erős indokul szolgálhatna ugyanis az a körülmény, hogy a tulajdonjog fennforgó korlátozása folytán a telkek elárusitása belátható időre lehetetlen.

Budapesten, 1901. évi április hó 21-én.

Széll s. k.

Az ügy további fejleményeinek képe alábbi felterjesztésünkből tünik ki:

1956.
1901. szám.

Nagyméltóságu magyar királyi Miniszterelnök Ur!

A magyar leszámitoló és pénzváltó bank által tervbe vett faközraktár ügyében folyó évi április hó 21-én 1414. sz. a. kelt nagybecsü leiratában megnyugvással látjuk

kétségtelen jeleit megnyilatkozni annak, hogy az emlitett intézmény létrejövetelét hathatósan támogatni, Nagyméltóságodban a szives készség nem hiányzik.

Reméljük egyszersmind, hogy azok az alaki akadályok, melyek a különben meglevő készség gyakorlati érvényesülése elé gördülnek, nagyobb nehézség nélkül el lesznek hárithatók, ha az idézett leiratban felhozott szempontokra az alábbiakban kifejtett felfogásunkat s részben felvilágositásunkat szintén megfontolás alá venni méltóztatik, amire Nagyméltóságodat mély tisztelettel különösen kérni bátorkodunk, miután oly elvi kérdés forog itt fenn, mely a fővárosi pénzalap jogi természetét igen lényegesen érinti.

A kérdés alapja kétségtelenül az 1870. évi X. t.-czikk, melynek azonban logikai összhangja, mint azt nemcsak most, de máskor s egyéb viszonylatokban is elég alkalmunk volt tapasztalni, fájdalom nem oly megkapó, hogy abból a következtetéseket a $2 \times 2 = 4$ módjára levezetni lehetne.

Igy pl. hogy a concret kérdésnél maradjunk, a törvény 4. §-ának g) pontja a szabályozások által nyert telkek eladásából befolyandó értékek jövedelmeit a nyereménykölcsön törlesztésének egyik forrásául jelöli ki és köti le; a 7. §. pedig a kölcsönből eszközölt kisajátitások és szabályozások által nyerendő telkek eladási árából a fővárosi pénzalapot alkotja.

Mind a két esetben kizárólag csak a dunaszabályozási telkekről lehet szó és meg nem oldható rejtély volna, hogy a telkek eladási ára a fővárosi pénzalap képzésére, a jövedelem pedig a sorsolási kölcsön törlesztésére fordittassék. Amint ugyanis a fővárosi pénzalap megalakult, minden vagyona és jövedelme csak azokra a czélokra fordítható, melyeket a törvény eléje szabott. S minthogy világos, hogy a sorsolási kölcsön egyik czélja a fővárosi pénzalap megalkotása volt, ez kizárja, hogy viszont ugyanez az alap részben vagy egészben a kölcsön törlesztésének terhével megbénitható legyen s fel sem tehető, hogy a törvényhozás adjon s egy lélegzetre az adottat, bár csak részben is, elvegye.

Nem is gondolt erre a törvény végrehajtása közben soha senki. A törvény 4. §-a g) pontjának tehát sem eddig nem volt, sem ezután nem lehet semminemü gyakorlati jelentősége. Ellenben a 7. §. dispositiója a Dunaszabályozása által nyert telkek tekintetében odáig már végre is van hajtva, hogy ezek a telkek a hiteltelekkönyv tanusága szerint jogilag is, tényleg is a fővárosi pénzalap tulajdonává lettek.

A dolog természetéhez képest tehát ezen telkek

felett a fővárosi pénzalap alkotásával létrejött jogi személy, illetve a törvényes képviseletére hivatott fővárosi közmunkák tanácsa rendelkezik.

Ez az egyik tény, amit kidomboritani kivántunk.

A másik az, hogy a közmunkák tanácsa a fővárosi pénzalap minden vagyona s tehát a dunaszabályozási telkek fölött való rendelkezéseiben is meg van kötve azon czélok által, melyekre ezen vagyont törvény szerint forditani kell.

Mikor tehát arról van szó, hogy a fővárosi közmunkák tanácsa átengedheti-e a székes-fővárosnak a tervbe vett faközraktárak területébe eső dunaszabályozási telkeket, legelső sorban az a kérdés merül fel, vajjon az átengedés tényével a fővárosi pénzalap hivatását töltjük e be vagy nem?

Tekintettel arra, hogy a fővárosi pénzalap az 1870. évi X. t.-cz. 7. §-ának világos szavai szerint — egyebek között — oly beruházásokra is alkottatott, a melyekre még szükség van, hogy Budapest mint főváros az ország igényeinek megfelelhessen, teljesen meg vagyunk nyugodva a felől, hogy a szándékba vett terület átengedéssel csak azt czélozzuk, amit tennünk a törvényhozás feladatunkul tűzött.

Abban a véleményben vagyunk tehát, hogy a területátengedés tekintetében, mindig a faközraktár létesülését tartva szem előtt, elvileg törvényhozási intézkedésre szükség nincsen, mert a törvény végrehajtására törvényt alkotni felesleges.

Nem kerülhette el azonban figyelmünket, hogy a mondottakon felül számolnunk kell azzal a körülménynyel is, miszerint a kérdéses dunaszabályozási telkek tulajdonjoga még azon különös megterhelés alatt is áll, melyet a nagykörutra és a Kossuth Lajos utczára adott állami előlegek képviselnek.

Ebben az uj jogviszonyban az állam, mint hitelező vált érdekeltté az elidegenitésnél.

És bár a magas kormány a fővárosi pénzalap felett meglevő felügyeleti jogánál fogva is tudomást igényelhet arról, mire forditjuk az alap vagyonát, hitelezői minőségében egyenesen utalva vagyunk arra, hogy kilátásba vett lépésünkhöz beleegyezését kérjük.

Ez volt a felfogásunk már akkor mikor az általános közraktárak létesitéséhez a székesfővárosnak a dunaszabályozási telkekből 3626·60 □-ölnyi területet átengedendők voltunk. Tanuskodik erről 1878. augusztus 29-ikéről 828 sz. a. az akkori pénzügyminister urhoz intézett felterjesztésünk, mely elvi ellenmondást egyáltalán nem idézett elő.

Igaz ugyan, hogy az 1880. évi LXV t. cz. 1. §-a

megemlékezik arról, hogy a főváros által épitendő közraktárak létesitéséhez a fővárosi pénzalap tulajdonát képező területből a szükséges részlet ingyen „b o c s á t t a t i k“ a főváros tulajdonába; de ez nem egyéb, mint puszta constatálása annak, hogy a tulajdonos fővárosi pénzalap a kérdéses területet ingyen adja. Megerősitését találjuk e felfogásunknak ugyanezen törvényszakasz b) pontjában, mely már nem szenvedő, hanem cselekvő alakban mondja hogy az államkincstár a közraktárak épitésének bizonyos munkálataira 780.000 frtnyi átalány összeget fizet.

Nem gyengitheti ezen felfogásunkat az a körülmény sem, hogy a szóban levő 1880. évi LXV. t. cz. e kitétellel kezdődik: „A főváros által épitend› közraktárak létesitéséhez az állam a következő kedvezményekkel járul“ stb, mert a fővárosi pénzalapnak, mint ilyenek a szolgáltatása is kétségtelenül az államtól eredőnek tekintendő.

Mikor azonban az államkincstár és a fővárosi pénzalap egymástközti viszonyairól van szó, a kettő nem lehet azonos fogalom. Külön jogi léte van az egyiknek és a másiknak.

A törvényhozás a fővárosi pénzalapot és kezelésére a közmunkák tanácsát, amint megalkotta, ugy meg is szüntetheti vagy módosithatja, vagy megváltoztathatja; de a meddig a jelen törvényes helyzet fennáll, addig a fővárosi pénzalap vagyona feletti rendelkezést törvényszerüen csak a közmunkák tanácsa gyakorolhatja.

Az lévén a szándék, hogy e vagyon egy része a faközraktár létesitése czéljából a fővárosnak tulajdonilag ingyen átengedtessék, más szóval a fővárosi pénzalap az emlitett intézmény létrejövetelét ebben az alakban anyagilag előmozditsa, a magas kormány két szempontból veheti a kérdést vizsgálata alá, 1-ször a felügyeleti jog, 2-szor pedig az átengedendő értéket terhelő állami követelések szempontjából.

A felügyeleti jog gyakorlásánál a vizsgálat arra fog irányulni, vajjon a fővárosi pénzalap törvényszerü hivatása kiterjed-e arra, hogy a faközraktár intézményét a kérdéses módon és mértékben létrehozni segitse?

Azt hiszszük, hogy Nagyméltóságod elől idézett nagybecsü leiratából e kérdésre bizvást következtethetjük, az igenlő választ. S mihelyt ez constatálhatóva válnék, az átengedés legott megtörténhetnék, nem kellene hozzá egyéb intézkedés sem administrativ, sem törvényhozási uton, — ha a telkek nem volnának egyszersmind az államkincstár követelésével is megterhelve.

Ebből a szempontból a magas kormány tevőleges

beleegyezésére, hozzájárulására van szükségünk, hogy a területátengedést eszközölhessük. Az emlitett nagybecsü leiratból azt véljük kivehetni, hogy a szükséges hozzájárulás megadása ellen érdemleges észrevétel szintén nem forog fenn. S miután véleményünk szerint a magas kormány a megkivántató kijelentést administrativ uton teheti meg a czél elérésére, a törvényhozás igénybe vétele e részben is mellőzhetőnek mutatkozik

A terület átengedése tehát, bármely oldalról tekintsük a kérdést, törvényhozási intézkedést nem igényel, sőt nézetünk szerint nem is volna helyesen törvényhozási intézkedés tárgyává tehető, mindaddig mig a kérdéses terület a fővárosi pénzalap tulajdonát képezi és oly czélra fordittatik, melyre az alap alkotva van.

Más volna az eset akkor, ha a magas kormány s a törvényhozás ugy találná, hogy a czélba vett intézkedés a fővárosi pénzalap hivatásának körén kivül esik, mert igy, hogy a kérdéses terület a fővárosnak a fenforgó czélra mégis átengedtessék, azt a fővárosi pénzalap vagyonából megfelelő törvényhozási intézkedéssel előbb ki kellene hasitani. Maga ez az eljárás azonban, nem ugyan a felvetett concret esetben, de elvileg bizonyos nehézséggel lenne összekötve abból a szempontból, hogy a fővárosi pénzalap az államkincstár vagyonát nem képezi, mint ezt egyébiránt az a körülmény is tanusitja, hogy az állam vagyonleltárába vagy egyéb számadásaiba felvéve nincsen. Minden változásnál tehát, mely esetleg nem a főváros érdekében vétetnék kilátásba, önként felmerülne a székes főváros méltányos kielégitésének a kérdése.

Ezekben megvilágitva a fővárosi pénzalap jogi természetét, ugy amint ez tiszteletteljes véleményünk szerint alakul, legyen szabad remélnünk, mikép sikerült Nagyméltóságodat meggyőznünk arról, hogy elvileg a terület ingyenes átengedéséhez a törvényhozás intézkedése nem szükséges s a törvényes helyzet külömben bizonyára nem czélzott lényeges megváltoztatása és megbolygatása nélkül nem is volna keresztülvihető, annál kevésbbé, mert az átengedésnek minden jogi fogalom szerint a tulajdonostól kell eredni; már pedig hogy az állam itt nem tulajdonos, ez a mondottakon felül kiderül abból a kézen fekvő tényből is, hogy az állam a dunaszabályozási telkekre vonatkozólag sajátlag jelzálogos hitelező, legalább minden perczben azzá lehetne és ez a két minőség egymást nyilvánvalólag kizárja.

Nehogy pedig addig is, mig fentebb körvonalozott nézeteinket Nagyméltóságod kegyes megfontolás tárgyává teheti, a faközraktár létesitésének ügye feltartóztatást szenvedjen, a magyar leszámitoló és pénzváltó bank szor-

galmazása következtében is indittatva éreztük magunkat arra, hogy reá lépjünk arra az utra, melyet a vélt alaki nehézségek elkerülése okából nagybecsü leiratának végső pontjában megjelölni méltóztatott s mély tisztelettel jelenthetjük, hogy a dunaszabályozási telkek 37036·60 □-ölnyi részletét, mely a tervezett faközraktári telepbe esik, a székes-főváros közönségének □-ölenként egy korona vételár ellenében egyidejüleg felajánlottuk. E tény kapcsán elvi álláspontunk ezen oldalról való megvilágitása okából méltóztassék nekünk megengedni azt az észrevételt, hogy a kérdéses módozat mellett is a székes-főváros az érték több mint 19/20-ad részének tulajdonkép ingyen jut birtokába s ha megengedhetőnek találtatik, hogy ezt a 19/20-ad részt ingyen adjuk, alig volna érthető annak az oka, miért ne engedhessük át éppen a további 1/20-ad részt ingyen?

Átérve alapkérelmünk legfőbb tárgyára, t. i. az átengedendő terület becsértékének megfelelő 752732 korona leirására az állami előlegekből, — ezt részünkről is törvényhozási intézkedés utján véljük csak keresztülvihetőnek s azt hisszük, hogy a faközraktári intézménynek az állam részéről ebben az alakban való támogatása teljes mértékben indokolva is van, azon általánosan elismert közgazdasági érdekeknél fogva, melyeknek szolgálatára az intézmény létesül.

A támogatás megvonásának egyetlen okául a nagybecsü leiratban arra történik hivatkozás, hogy a fővárosi pénzalap törvényes feladatának megoldására elegendő vagyonnal rendelkezik.

Az előzmények tanusága szerint is elismerjük ugyan a faközraktár intézményének támogatását a kezelésünk alatt álló fővárosi pénzalap törvényes feladatának, de viszont alig zárkozhatik el a magas kormány annak az elismerésétől, hogy a fővárosi pénzalapnak hozzá sokkal közelebb álló törvényes feladatai is vannak, egész tömegben és a szóban forgó dunaszabályozási telkek értékének a faközraktári intézményre áldozása csak ezen közelebbi feladatok megröviditésével történhetnék. Mert bár Nagyméltóságod azt látszik hinni, hogy a fővárosi pénzalap törvényes feladatának megoldására elegendő vagyonnal rendelkezik, mi fájdalom, lépten nyomon éppen az ellenkezőt vagyunk kénytelenek tapasztalni. Messzire vezetne a szönyegen levő kérdéstől tapasztalatainkat részletek felsorolásával illusztrálni. Pusztán az 1870. évi X. t.-czikkre utalunk, ebből is csalhatatlan biztonsággal megállapitható lévén, hogy az alap feladatai és vagyoni ereje, főleg pedig effectiv vagyoni képessége között a feladatok betöltésének rovására mily kirivó aránytalanság van. Ez

magyarázza a panaszokat, melyekkel bizonyára Nagyméltóságodnak is volt alkalma találkozni. Nem csoda, ha ily viszonyok között felettébb meglepett bennünket nagybecsü leiratának az a kijelentése, miszerint, a fővárosi pénzalap törvényes hivatásának rendes folyó bevételeiből is képes megfelelni, mert a rendes bevételek oly annyira nem meritik ki a fővárosi pénzalap szükségleteit, hogy vagyona évről évre tetemesen gyarapszik.

Ezzel szemben az adatszerü tényállás az, hogy a fővárosi pénzalap disponibilis állaga rendszerint legalább lényegesen nem haladja meg azt az egy millió koronát, melyet elvileg tartalékul őrizgetünk, hogy a terjedékegyezményből eredhető és előre nem látható egyenes fizetési kötelezettségeink teljesitésében meg ne akadjunk, mert különben annak az esélynek volnánk kitéve, hogy minduntalan a kormány ajtaján zörgessünk, kisegitésért, mint ez a 70-es évek elején történt. Alkalmazkodunk tehát nem ahhoz, a mit tennünk kellene, hanem ahhoz, a mit tenni képesek vagyunk. S ha pl. a fővárosi pénzalap ez idő szerinti állagából leszámitjuk azokat az összegeket, amelyek különböző munkálatokra, igy nevezetesen a Gellérthegy keleti oldalának rendezésére a Krisztinaváros és Tabán számára épitendő vásárcsarnok telkének megszerzésére, a Fehérvári-ut szabályozására és rendezésére, a krisztina-körut folytatólagos kiépitésére, a farkasréti temetői vasut épitése végett szükséges kisajátitásokra stb. tényleg már le vannak kötve, ezek után az alapban alig marad meg az az 1 millió korona, melyet a felhozott okból tartalékban hagyni utalva vagyunk.

Kérve tehát Nagyméltóságodat, hogy azon okok közül, melyek az állami előlegekből kivánt törlésre vonatkozó nagybecsü elhatározásánál vezérelni fogják, a fővárosi pénzalap vagyoni erejéből meritett okot minden esetre mellőzni méltóztassék, legyen szabad még a következő szempontokat is kegyes figyelmébe ajánlani.

Az 1870. évi X. t. cz. a dunaszabályozási telkeket a fővárosi pénzalap képzésére szánta; ezzel párhuzamosan pedig ugy rendelkezett (3. §.d. pont), hogy a közlekedési fővonalak — mintegy államutak a községi utak nagy hálózatában — az állam költségén nyittassanak. Sajnos ez csak az Andrássy-utnál történt. A nagy körutat az állam már átháritotta a fővárosi pénzalapra. A költségek felének erejéig ugyanez történt a Kossuth Lajos-utcza kiszélesitésénél. A jobbparti körut, bár ez is kétségtelenül az 1870. évi X. t. cz 3. §-ának d) pontja alá tartozik, már szóba sem jött, hogy állami költségen rendeztessék.

Ezek folyományaképen a fővárosi pénzalap tulajdonképeni törvényes hivatására már a kezdet kezdetén csak-

nem egészen megbénittatott s a mai helyzet inkább azt a képet tárja élénk, mintha az alapnak adóságok törlesztése volna a feladata.

S ha már igy van és alázatos kérelmünk nem irányul egyébre, mint arra, hogy ha az állami kölcsönök fedezete alapját részben egy, magához az államhoz kétségtelenül legközelebb álló közigazgatási czélra forditjuk, a kölcsön aránylagos része ezzel visszafizetettnek vétessék, ugy a tér, melyen mozgunk, annyira a méltányosság tere, hogy a viszonosság felöl kételyeknek még most is annál kevésbbé vagyunk képesek tért engedni, mert a kérdés eldöntésénél Nagyméltóságod s a magas kormány figyelmét az a körülmény sem kerülheti el, hogy a fővárosi pénzalap 1872. óta kizárólag a részére lekötött községi forrásokból táplálkozik, ellenben a szintén lekötött állami források egészen elapadtak.

Végül legyen szabad a magas kormány mostani álláspontjának a következményeit abban is feltüntetni, hogy tehát létesül a faközraktári intézmény olykép, hogy támogatásában áldozattal vesz részt a község, áldozattal vesz részt, a fővárosi pénzalap azon értékemelkedés elvesztésében, melyre a területnél számithatna, — csak az állam nem áldoz semmit, noha az erdőgazdaság termékeinek értékesitéséről lévén szó, legelső sorban volna reá hivatva.

Figyelemmel ezek mellett azon körülményre is, hogy az államtól kivánt támogatás voltaképen nem is effectiv teher átvállalásában áll: bizalomteljesen ujitjuk meg Nagyméltóságod előtt tiszteletteljes kérelmünket, hogy az átengedendő dunaszabályozási telkek becsértékének megfelelő összeget: 752 732 koronát az állami előlegekből töröltetni, illetve ez iránt a szükséges intézkedéseket megtenni kegyeskedjék, megjegyezvén, hogy a mennyiben a székes-főváros a tőle igényelt □-ölenkénti egy korona vételárt megfizeti, természetesen nem lehet észrevételünk az ellen, hogy az állami előlegekből leirandó összeg ennyivel kevesebbre vétessék.

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa 1901. évi május hó 14-én tartott üléséből.

Podmaniczky Frigyes s. k.
alelnök.

Rupp Imre s. k.
ministeri tanácsos.

XII.

Személyi ügyek.

A fővárosi közmunkák tanácsa tagjai, 9 a m. kir. kormány és 9 a székes-főváros részéről, az 1870. évi X t.-cz. értelmében akként neveztetnek ki, illetve választatnak, hogy egy-egy harmaduk minden harmadik év végével kilép. Az első két alkalommal sorshuzás volt irányadó, melylyel a kilépés rendje a jövőre nézve is kifejlődött. Ehhez képest a mult évben kiléptek:

a m. kir. kormány által kinevezettek közül dr. Fascho-Moys Sándor, báró Harkányi Frigyes és Kisfaludy Lipthay Sándor;

a székes-főváros részéről választottak közül: dr. Emmer Kornél, Mihálovits Antal és Pucher József.

Az ekként megüresedett tagsági helyek a kilépettek ujólagos kinevezésével, illetve megválasztásával töltettek be.

Budapest székes-főváros törvényhatósági bizottságának a legutolsó választás folytán történt uj alakulása alkalmából a középitési bizottság a saját kebeléből ujra Eckermann Ede, Freund Vilmos, Kauser János és Steinhardt Antal törvényhatósági bizottsági tagokat küldötte ki, akik a törvény szerint őket megillető tanácskozási joggal vesznek részt a tanács működésében.

XIII.
Vegyesek.

Margit-köruti légszeszgyár. Az általános osztrák-magyar légszesztársulat II. ker. Margit-köruti gyártelepén kemenczeházat, hütő és mosóépületet, gáztartányt, 2 gőzkazánt, gyárkéményt, gőzgépet és egyéb gyári berendezéseket tervezett létesiteni

Nem lehetett kétség az iránt, hogy a czélba vett létesitmények a gyár oly lényeges kiterjesztését jelentették, mely az 1884. évi XVII. t.-cz. 33. §-a értelmében telepengedélyhez van kötve.

Habár azonban az épitésügyi szabályzat 313. §-a értelmében a kért épitési engedély a telepengedély igazolása előtt egyébként sem lenne kiadható, mégis tekintettel arra, hogy a telepengedély esetleges elnyerése nem vonja maga után egyszersmind az épitési engedély megadásának kényszerüségét; tekintettel továbbá arra, miszerint már előre megállapitható, hogy az épitési engedély városrendezési okokból s nevezetesen az épitésügyi szabályzat 315. §-ánál fogva elvileg meg nem adható, még akkor sem, ha a telepengedély netán elnyeretnék: ennélfogva a középitési bizottságnak az épitési engedély megadására irányuló javaslatával szemben az ellenkező álláspontra helyezkedtünk, azzal a megokolással, hogy a gázgyár a büzős gyárak sorába tartozik, melyek csak az e czélra kijelölt külön területen létesithetők.

Igaz ugyan, hogy a társulatnak a II. ker. Margit-köruton már van gázgyára és ezt a hatóság eddigelé türi is; de maga a kibővités, mely a meglevő gyárhoz tervezve van, már kétségen kivül a fentebbi szempont alá esik, annál inkább, mert a tervezett létesitmények napi 10.000 köbméter légszesz gyártására volnának képesitve, függetlenül a mostani teleptől. Voltaképen tehát egy ujabb telep létesitéséről van szó, melynek a kérdéses, részben az I., részben a II. övezetbe eső telkeken helye nem lehet, annál kevésbé, mert még kisebb jelentőségü oly intézkedések sem volnának engedélyezhetők, melyek a meglevő gyár stabilitását növelni alkalmasak volnának.

A Gizella-tér rendezése. Az V. ker. Gizella-tér előbbi állapotában kirivó szépségi hibája volt a város rendezésének, sőt köztisztasági és közegészségi szempontból is méltán esett sulyos kifogás alá. Tekintve, hogy a tér fekvésénél fogva különben a város egyik legelőkelőbb pontja, a rendezést, felhagyva a fővárosi hatóság sikertelen sürgetésével, vele egyetértésben megállapitott

terv alapján a fővárosi pénzalap terhére magunk foganatositottuk, miután előzetesen a bérkocsik elhelyezésének kérdése is, ami oly sokáig állta utját a rendezésnek, minden érdeket kielégitő megoldást nyert. Ma már a tér fekvéséhez illő kifogástalan helyzetben van.

A tőzsde-palota risalitja.

A budapesti áru- és értéktőzsde tanácsa az V. ker Nádor-utcza és Szabadság-tér közt fekvő, a volt Ujépület tömbjéből átalakitott 924/1 hrzi sz. telket a saját czéljára emelendő palota számára megvevén, azt kérte, hogy a tervezett épület főhomlokzatán, ennek megfelelő tagozása végett a Szabadság-tér felé 10 mtr mélységü kiszökellék engedélyeztessék.

Meggyőződvén arról, hogy a bemutatott terv szerint a kért risalitra a tőzsdepalota czélszerü és monumentális kiképzése végett elkerülhetetlen szükség van, a kérelemnek annál inkább engedtünk, mert kapcsolatosan számitásba vettük a Szabadság-tér ezen oldala rendezési tervének oly módósitását, mely mellett a különböző érdekek teljes kielégitést nyerhetnek. E módositás szerint a tőzsdepalota mentén hagyott 9 mtres kocsi-ut és a square nyugati oldala mentén hagyott 1·50 mtres járda a square területéhez csatoltatván, ezen keresztül a tőzsdéhez való kocsiközlekedés érdekében egy kocsibejárat fog létesülni, különben pedig az épület mentén a risalit kiugrásának megfelelő 10 mtres asphaltjárda lesz fektetendő. A börzeépülethez közlekedő kocsik a Szabadság-tér közepén hagyott 20 öles kocsiuton kényelmes elhelyezést találhatnak; az a körülmény pedig, hogy a tőzsdeépület melletti square szélesebb lesz, mint a másik oldalon, annál kevésbé lehet aggályos, mert a természetben a különbség alig lesz észrevehető. Nagy előnyt láttunk végre abban is, hogy az emlitett elrendezés mellett a tőzsdepalota mint parkban elhelyezett épület fog érvényesülni, a legkellemesebb benyomást téve a szemlélőre.

Semelweis-emlék.

A bizottság, mely oly czélból alakult, hogy Semmelweis-nak emléket állitson, Dr. Kézmárszky Tivadar, elnök által azzal a kérelemmel fordult hozzánk, hogy a szobor számára alkalmas helyet jelöljünk ki.

Műszaki osztályunk előterjesztésére 3 helyet jelöltünk ki, a következő sorrendben:

1. a Baross-utcza, Kis Státió-utcza és Kisfaludy-utcza összefolyásánál képződött teret;

2. az üllői-uti szülészeti és nőgyógyászati kóroda előtti teret;

3. a József-körut, József-utcza és Rökk Szilárd-utcza összefolyásánál képződött teret.

A választást a három hely közül a székes fővárosnak engedtük át

XIV.

Statisztika

az 1901-ik évi épitkezésekről.

Uj épitkezések										Ráépités			Toldalék				Átalakitások	Határ és kerités fal	Istálló	Pinczе	Jégverem	Sirbolt	Pöczegödör	Kútásás	Mühely	Ideiglenes épitmények	Gyár	Gyárkémény	Fészer	Raktár	Árúbodé	Boltkapuzat	Mulatóka és tekepálya	Üvegház	Zárt erkély	Viharfedő	Tüztávlat	Módositott tervek	Felebbezések	Gőzgép	Gőzkazán	Elektromotor	Felhuzó	Gázmotor	Vas rács vagy lécz kerités	Elvi enged.	Összesen
Beltelek				Kültelek				Nyaraló																																							
III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	III. em.	II. em.	I. em.	Földsz.	I. em.	Földsz.	III. em.	II. em.	I. em.	III. em.	II. em.	I. em.	Földszint																																
4	—	2	2	—	2	6	24	1	16	—	1	2	—	—	6	19	30	10	13	1	1	—	5	2	6	39	1	1	3	10	—	2	23	5	—	1	7	18	15	—	1	12	6	2	8	—	311
—	—	1	3	—	—	2	11	1	1	—	—	1	—	—	3	10	14	5	—	—	—	—	—	—	4	7	—	—	—	—	—	1	8	1	—	—	—	9	21	—	1	1	1	1	2	—	109
—	1	3	9	—	—	1	11	—	5	—	—	—	—	—	—	32	22	4	3	—	1	—	1	6	2	20	—	1	2	3	—	1	8	—	—	—	1	7	20	—	—	—	—	3	—	—	167
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—	—	3	10	—	—	8	10	1	—	—	63
3	1	—	3	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	13	—	—	1	—	—	—	—	6	5	—	1	1	2	—	11	—	—	—	—	4	14	24	1	4	45	49	7	1	—	204
1	—	—	2	—	1	2	11	4	—	—	1	3	—	1	3	7	14	5	6	—	—	—	—	—	7	13	2	3	5	2	—	14	1	—	—	2	1	5	23	2	4	1	9	12	—	1	168
7	2	1	9	—	2	—	14	2	2	1	2	2	—	—	2	12	23	—	6	—	—	—	—	1	2	17	—	—	2	4	—	33	—	2	—	1	1	7	39	3	4	10	12	13	5	—	244
1	—	2	6	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	1	13	18	1	5	—	1	—	—	—	2	2	—	—	3	2	—	6	—	—	—	—	—	6	31	1	4	7	3	6	—	—	125
2	2	2	4	1	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3	11	15	4	3	—	—	—	—	—	2	2	—	4	10	7	1	7	—	1	—	—	6	7	16	1	4	6	5	6	1	—	140
—	1	3	5	—	—	1	6	—	1	1	—	2	—	—	2	21	11	5	7	—	3	—	1	—	5	10	—	2	11	—	1	1	4	—	—	—	2	14	6	3	4	6	8	3	—	—	150
19	7	14	43	1	5	15	83	8	25	4	4	11	3	2	20	125	167	34	43	2	6	—	7	9	36	115	3	12	37	30	2	95	44	9	—	4	22	90	205	11	26	96	103	54	17	1	1681

Kiválóbb épitkezések.

Folyó szám	A háztulajdonos neve	Kerület	Utcza vagy tér	Hely rajzi szám	Emelet	JEGYZET
	Nyilvános épületek					
1	M. kir. vall. közokt. minist.	VII	Hermina-ut	1804 1821/a	III.	nőiskola
2	M. kir. távbeszélő igazgatóság	VI	Nagymező- és Hajós-u.	3646, 3647, 3656, 3657	III.	hivatalos épület
3	M. szt. kor. országos vöröskereszt egyl.	I	Disz-tér	2134, 2135, 2136	III.	egyleti ház
4	Országos gyermekvédő egylet	VII	Egressy-ut	2245/3	II.	menhaz
5	M. kir. belügyministerium	I	Hidegkuti-ut	6248/9	I.	bülyék háza
6	A kisbirtokosok orsz földh. int.	V	Géza-utcza	915, 919, 921,—23/5	III	egyleti ház
7	M kir. pénzügyminist.	I	Szt.-háromság-tér	2112 — 2223	III—IV.	pénzügyminist.
8	Székes-főváros	VI	Szt László-utcza	1544—49 1550—52/a	II.	elemi iskola
9	„ „	III	Vörösvári-ut	a|79 — 81 / 6186|1 6186|2 6187	II.	„ „
10	M. kir. központi zálogház	IX	Lónyai-utcza	9377/6 9378	IV.	zálogház
	Nagyobb magánházak					
1	Hegedüs Ferencz	VII	Veselényi-utcza	5277	IV.	
2	Gozsdu alapitvány	VII	Király-utcza	5234 — 35	III.	
3	Latzkovich István és Seibel Emil	VII	„ „	3834	III.	
4	Székes-főváros	V	Lipót-körut	1130 . 1140	IV.	
5	Kabon József	I	Attila-körut	766	III.	
6	Beer Arthur és neje	VII	Csáky	1214 — 1215 1215/a / a 1216—1282/7	III.	
7	Zuckermann Gyula	VII	Hernád	a 4342|a / 9—11	III.	
8	„ „	„	„	4342|b / 9—11	III.	
9	Budai gör. kel egyházközség	I	Attila-körut	814	IV.	
10	Frankenstein Károly	I	Krisztina-körut	1939 29	III.	
11	Wellisch Sándor és Gyula	I	Fehérvári-ut	12	IV.	
12	Fischer József és neje	I	„ „	13456 / 3—6	III.	
13	Tyroler Irma	V	Kádár	1155—1166|9	III.	
14	Haldek Ignácz és neje	VI	Lendvay-utcza	3020/a	II.	
15	Lung Mátyás	I	Fehérvári-ut	15/2	III.	
16	Zuckermann Gyula	VII	Dembinszky-utcza	4729/d	III	
17	Dr. Mutschenbacher Béláné	IV	Váczi-utcza	125	IV.	
18	Gr. Berchtold Rihard és Miklós	IX	Üllői-ut	9289. 9290	III.	
19	Kovács Sebestyén Endre	IV	Koronaherczeg-u.	520	IV.	
20	Heinrich Alajos	IV	Molnár-utcza	23	III.	

Nagyméltóságu magyar királyi Ministerium!

Befejezve jelentésünket, ezzel kapcsolatosan az 1870. évi X. t. cz. 27. §-ának rendelkezéséhez képest bemutatjuk az általunk kezelt alapok 1901. évi zárszámadásait, kérve, hogy ezeket megvizsgáltatni és részünkre a felmentvényt megadni méltóztassék.

Végül megemlitjük, hogy e jelentésünket a zárszámadásokkal és 1902. évi belkezelési költségelőirányzatunkkal együtt nyomtatásban közzétettük és az országgyülés mindkét házának, valamint Budapest székes főváros hatóságának is megküldöttük.

Kelt Budapesten, 1902. évi szeptember hó 25-én.

Podmaniczky Frigyes s. k.
alelnök.

Rupp Imre s. k.
ministeri tanácsos.

MELLÉKLETEK.

I. Fővárosi pénzalap

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendes bevételek.				
1	6—9	Ház- és telekbérjövedelem	5.970	78		
2	10—15	Kamatjövedelem	63.842	17		
3	44	Útadójövedelem	451.794	87		
4	16—22	Kiszökelléki és használati dijak	26 531	10		
5	1	Évi használati dijak	10	—		
6	31—37	Terjedékeladás	30.599	70		
7	3—4	Fővárosi közmunkák tanácsa palotájának házbér és egyéb jövedelmei	11.940	—		
		Együtt:			590.688	62
		b) Rendkivüli bevételek.				
8	46—47	Budai körut jövedelme	24.505	96		
9	51—52	Budapest fő- és székváros tartozásai és járulékai . . .	21.419	85		
10	55—57	Háztelek eladás, épület és utépitési anyag eladás . . .	12.828	80		
11	53	Egyéb rendkivüli bevételek	140	64		
		Együtt:			58.895	25
		Valódi bevételek főösszege:			649 583	87
					324791	93½
		II. Átfutó bevételek.				
		a) Megtéritett előlegek.				
12	63—67	1. Egyéb előlegek	98.355	31		
13	101—102 107	2. A várban épitendő uj hadtestparancsnoksági épület telke czéljaira adott előlegek	132 148	47		
14	71—72	3. A Baross-utczai orvoskari telep czéljára adott s a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium által megtéritendő előleg	71.704	10		
15	74—75	4. Az I ker. épitendő állami főgymnázium czéljára adott s a m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium által megtéritendő előleg	53.073	34		
16	77—79	5. Az I. ker. Lágymányoson emelendő uj műegyetem czéljára adott s a m kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium által megtéritendő előleg	9.965	02		
17	82	6. A bakteriologiai intézet czéljára adott s a m. kir. földmivelésügyi ministerium által megtéritendő előleg	2.189	14		
		Átvitel:	367.435	38		

1901. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendesek.				
		Ügyviteli költségek.				
		a) Személyi járandóságok.				
1	1—2	Fizetések, lakpénzek és pótlékok	121.695	—		
2	3—4	Rendes díjnokok díjazása	5.461	—		
3	5	Ruha illetmények	733	33		
4	7	Hidbérek	170	70		
5	9	Jutalmak és segélyek	1.200	—		
6	45	Ideiglenes nyugdíj	2.000	—		
7	47	Végleges nyugdíj	8.840	—		
8	49	Özvegyi nyugdíj	2.678	67		
9	51	Nevelési járulék	96	—		
10	53	Kegydíj	400	—		
		Együtt:			143.274	70
		b) Dologi kiadások.				
11	11—13	Fűtésre	2.120	22		
12	14—16	Hivatali helyiségek világítására	345	—		
13	17	Hivatali helyiségek tisztogatására	553	30		
14	20	Papir, iró és rajzszerekre	1.528	24		
15	22—23	Nyomtatványok és könyvkötésre	2.519	38		
16	24—25	Leltári tárgyak beszerzésére	242	28		
17	26	Leltári tárgyak fenntartására	66	70		
18	23—30	Egyéb irodai szükségletekre	466	37		
19	32—37 58	Bérkocsi és küldöncz díjakra	374	—		
20	38—39	Felméréseknél szükséges napszámosok bérei	200	40		
21	40—43	Fővárosi közmunkák tanácsa házának fentartási költségei	2.565	14		
		Együtt:			10.981	03
		c) Rendkivüli kiadások.				
22	55	Altisztek és szolgák 10%-os fizetési segélyei	340	—		
		Együtt:			340	—
		Belkezelési előirányzat összegei:			154.595	73
		d) Kezelési és egyéb kiadások.				
23	60—61	Épület fenntartási és kezelési költségek	298	25		
24	57	Buda és egyéb szabályozási költségek	15.144	—		
25	62—64 83	Ház és tőkekamat adó és vizdij	8.136	07		
26	71—73 145—146	Különféle költségek	32.796	—		
27	67—68	Kamat	20.514	75		
28	70 74—82	Terjedékbeváltás	95.251	24		
29	69	Kiszökelléki díjak visszatéritése	4.096	41		
30	65—66 85—86	Ház és telekvétel	120.053	84		
31	89	Utadó behajtási költség (Utadó jutalom)	6.600	—		
		Együtt:			302.890	56
		Rendes kiadások főösszege:			457.486	29
		Átvitel:			457.486	29

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		Áthozat:	367.435	38		
18	84—87	7. Az uj országház környékének rendezése czéljára adott s a m. kir. pénzügyministerium által megtéritendő előleg	172	40		
19	95 96	8. A Farkasréti temetőbe vezetendő villamos vasut czéljára adott s a budapesti közuti vaspálya-társaság által megtéritendő előleg	90	60		
20	103—105	9. Elszámolandó előlegek	58.034	85		
21	115	10. Magyar földhitelintézet	1,269.849	10		
22	113	11. Fizetési előlegek	2026	14		
		Együtt:			1,697.608	47
		b) Idegen pénzek.				
23	132—133	1. Visszafizetendő	13.410	51		
24	123—124	2. Tiszti adó és szolgálati dijak	4.584	22		
25	119—120	3. Fizeté letiltás	962	72		
26	117	4. Országház környékének rendezésére nyert javadalmazás	110.803	20		
27	89—91	5. A várban épitendő uj pénzügyministeri palota telke czéljára nyert javadalmazás	564.070	55		
		Együtt:			693.831	20
		Átfutó bevételek főösszege:			2.391.439	67
		Valódi bevételek főösszege:			649.583	87
		Valódi és átfutó bevételek főösszege:			3.041.023	54
		Átvitel			3.041 023	54

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		Áthozat:			457.486	29
		e) Rendkivüli kiadások				
32	91—94	Budai körut épitési és egyéb költségei	94.868	02		
33	148	Gizella-tér parkozási költsége	14 487	88		
		Együtt:			109.355	90
		1 Valódi kiadások főösszege:			566.842	19
		II. Átfutó kiadások.				
		a.) Adott előlegek.				
34	165	1. A magyar földhitelintézetnél elhelyezett összeg . . .	1.435.817	79		
35	111—113	2 Egyéb előlegek	154.461	71		
36	163	3. Fizetési előlegek	2.300	—		
37	151—152 149—150	4. A várban épitendő uj hadtestparancsnoksági épület telke czéljára adott előlegek	133.940	90		
38	153—155	5. Elszámolandó előlegek	21 961	64		
39	130—132	6. A farkasréti temetőbe vezetendő villanyos vasut czéljára adott s a bpesti közuti vaspálya társaság által megtéritendő előleg	17.004	50		
		Együtt:			1.765 495	54
		b.) Visszafizetendő idegenpénzek.				
40	173	1 Fizetés letiltás	1.759	68		
41	179	2. Tiszti-adó és szolgálati dijak	4 584	22		
42	187—193	3. Egyéb idegenpénzek	8.941	94		
43	183	4 Vallás és közoktatásügyi m. kir minister által a budai I. ker, állami főgymnásium telke czéljára adott javadalmazás terhére teljesitett fizetés	35.281	58		
44	185	5 A budapesti tudományegyetem orvoskari telepének kiegészitése czéljára szükséges Baross-utczai 5 ingatlanra a vallás és közoktatásügyi ministertől nyert javadalmazás terhére teljesitett fizetések	70.000	—		
45	175	6. A földmüvelésügyi m. kir. ministertől a bakteriológiai intézet czéljára nyert javadalmazásból teljesitett fizetések	592	66		
46	181	7. Vallás és közoktatásügyi m. kir. ministertől az uj műegyetem czéljára nyert javadalmazás terhére teljesitett fizetés	—	02		
47	169	8. A Standard-féle életbiztositó-társaság által a Dréhertéle palota átalakitási költségeire adott javadalmazás terhére teljesitett fizetés	22.281	72		
		Átvitel:	143.441	82	1.765 495	54

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		Áthozat:			3041.023	54
		Valódi és átfutó bevételek főösszege:			3041.023	54

Budapest, 1901. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1902. évi

Heltay Ferencz s. k. **Lukács**

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		Áthozat:	143.441	82	1.765.495	54
48	171	9. A Standard-féle életbiztositó-társaság által a Dréher-féle palota-átalakitási költségeire adott javadalmazás terhére teljesitett fizetés .	9.061	74		
49	157—162 164	10. A várban épitendő uj pénzügyministeri palota telke czéljára nyert javadalmazás terhére teljesitett fizetés	556.182	25		
		Együtt:			708.685	81
		II. Átfutó kiadások főösszege:			2.474.181	35
		I. Valódi kiadások főösszege:			566.842	19
		Valódi és átfutó kiadások főösszege:			3.041.023	54

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Haluska Lajos s. k.
min. számellenőr.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

szeptember hó 16-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Antal s. k. **Mihálovits Antal** s. k

2. Az uj hidakkal kapcsolatos rendezésekre

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	3—5	Házbér	2.443	—		
2	8—10	Kamat	18.547	29		
3	1	Épület anyagok vételára	3.901	—		
		Együtt:			24.891	29
		b) Rendkivüli bevételek.				
4	19	Utépitési költség megtérités	8.764	24		
5	17—8	Telek eladás	339.868	60		
6	15	Házadó és járulék visszatérités	1.108	31		
7	13	Állami előleg	130.000	—		
		Együtt:			479.741	15
		Valódi bevételek összege:			504.632	44
		II. Átfutó bevételek.				
8	21	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	619.156	77		
9	25	Visszafizetendő idegen pénz	2.000	—		
		Együtt:			621.156	77
		Valódi és átfutó bevételek főösszege:			1,125.789	21

Budapest, 1901. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1902. évi

Heltay Ferencz s. k. **Lukács**

szolgáló alap 1901. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	1—2	Ház és tőkekamat adó	2.406	13		
2	4—5	Házkezelési és épületfenntartási költség . .	334	84		
3	7—8	Különféle kiadás	1.225	61		
4	10	Vizdij	90	75		
5	34	Kamat	35	—		
		Együtt:			4.092	33
		b) Rendkivüli kiadások.				
6	21	Házvételár	130.000	—		
7	31	Utépitési költség	3.761	80		
8	16—8	Eskütéri hid feljáróinak épitési költsége . .	315.000	—		
9	25—7	Szt.-Gellért szobor elhelyezésével kapcsolatos költségek	117.441	64		
10	14	A III. ker. Zsigmond-utczában épülő katonai gyógyfürdő épitési költsége	50.012	—		
11	17	Terjedék beváltás	9.100	—		
		Együtt:			625.315	44
		Valódi kiadások összege:			629 407	77
		II. Átfutó kiadások.				
12	35—6	Adott és megtéritendő előleg	2.008	—		
13	33	A magy földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	492.373	44		
14	37	Visszafizetendő idegen pénz	2.000	—		
		Együtt:			496.381	44
		Valódi és átfutó kiadások főösszege:			1,125.789	21

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k.
min számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

szeptember hó 16-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Antal s k. **Mihálovits Antal** s. k.

3. A katonai laktanya telek kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	1-6	Kamatjövedelem	157.726	76		
2	9	Különféle bevétel	240			
		Együtt:			157.966	76
		b) Rendkivüli bevételek.				
3	15	Károly-kaszárnya vételára	3 364.977	78		
4	13	Flórián laktanya vételára	25.000	—		
5	17-8	Ujépületi telektömb értékesitése folytán befolyt vételárak	833.166	84		
		Együtt:			4.223.144	62
		Valódi bevételek összege:			4.381.111	38
		II. Átfutó bevételek.				
6	20	Adott és megtéritendő előleg	76.610	92		
7	23	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	6.804	35		
		Együtt:			83.415	27
		Valódi és átfutó bevételek főösszege:			4.464 526	65

Budapest, 1901. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1902. évi

Heltay Ferencz s. k. **Lukács**

alap 1901. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	24	Kamat	3.009	70		
2	6	Vizdij	29	25		
3	20	Kövezési járulék	4.242	54		
4	3-5	Különféle kiadás	2.201	84		
5	1	Házadó és tőkekamat adó	4.680	85		
6	21	Csatornázási járulék	286	10		
7	22	Telek vételár	71.993	40		
8	26	Kisajátitási költség	1.605	80		
		Együtt:			88.049	48
		b) Rendkivüli kiadások.				
9	8	Károly-kaszárnya vételárából a m. kir. pénzügyministerium rendelkezésére bocsátott összeg	3.364.977	78		
		Együtt:			3.364.977	78
		Valódi kiadások összege:			3.453.027	26
		II. Átfutó kiadások.				
10	13	Adott és megtéritendö elöleg	32			
11	16	A magyar földhitelintézetnél elhelyezet cselekvő tőke	1.011.467	39		
		Együtt:			1.011.499	39
		Valódi és átfutó kiadások főösszege:			4.464.526	65

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k.
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

szeptember hó 16-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Antal s. k. **Mihálovits Antal** s. k.

4. Az Előlegalap 1901.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	3—5	Különféle bevétel	1.759	20		
2	1—2	Kamat	6.734	50		
		Együtt:			8.493	70
		b) Rendkivüli bevételek.				
3	19	Utczaterület eladása	8.806	20		
4	10	Duna szabályozás által nyert telkek eladása .	51.379	60		
5	17	Telekbérjövedelem	126	—		
6	12	Járdafektetési járulék	1.869	17		
		Együtt:			62.180	97
		Valódi bevételek összege:			70.674	67
		II. Átfutó bevételek.				
7	24	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő töke	267	29		
		Együtt:			267	29
		Valódi és átfutó bevételek főösszege:			70.941	96

Budapest, 1901. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k,
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1902. évi

Heltay Ferencz s. k. **Lukács**

évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi kiadások.				
		a) Rendesek.				
1	1	Különféle kiadás	127	29		
2	3	Tőkekamat-adó	548	97		
		Együtt:			676	26
		b) Rendkívüli kiadások.				
3	17	Járdafektetési járulék beszedése után engedélyezett jutalmak.	160	—		
		Együtt:			160	—
		Valódi kiadások összege:			836	26
		II. Átfutó kiadások.				
4	15	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	70.105	70		
		Együtt:			70.105	70
		Valódi és átfutó kiadások főösszege:			70.941	96

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitorisz Gyula s. k.
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

szeptember hó 16-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Antal s. k. **Mihálovits Antal** s. k.

5. A Kossuth Lajos-utczai kisajátitási

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi bevételek.				
		a) Rendesek.				
1	10—11	Kamatjövedelem	4.904	95		
		Együtt:			4.904	95
		b) Rendkivüli bevételek.				
2	45	Dreher-palota átalakitási költség téritménye	5.001	10		
3	16	Terjedék eladás	20.000			
		Együtt:			25.001	10
		Valódi bevételek összege:			29.906	05
		II. Átfutó bevételek.				
4	4	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	100.006	80		
		Együtt:			100.006	80
		Valódi és átfutó bevételek főösszege:			129.912	85

Budapest, 1901. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k.,
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1902. évi

Heltay Ferencz s. k. **Lukács**

alap 1901. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi kiadások.				
		a.) Rendesek.				
1	6	Tőkekamat adó	179	76		
2	8	Különféle kiadás	6	80		
		Együtt:			186	56
		b.) Rendkivüli kiadások.				
3	35	A Kossuth Lajos-utcza kiszélesitésére nyert állami előleg részbeni törlesztésül a m. kir. pénzügyministerium rendelkezésére bocsátott összeg	100.000	—		
		Együtt:			100.000	—
		Valódi kiadások összege:			100.186	56
		II. Átfutó kiadások.				
4	1	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	29.726	29		
		Együtt:			29.726	29
		Valódi és átfutó kiadások főösszege:			129.912	85

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége

Molitórisz Gyula s. k.
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

szeptember hó 16-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Antal s, k. **Mihálovits Antal** s. k.

6. A halászbástya rendezésére szánt

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Bevétel	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi bevételek.				
		Rendesek.				
1	1	Államkincstár járuléka a halászbástya építési költségeihez	99.625	22		
2	4	Fő- és székváros járuléka a halászbástya építési költségeihez	149.974	—		
3	6	Kamatjövedelem	10.451	44		
		Együtt:			260.050	66
		Valódi bevételek összege:			260.050	66
		II. Átfutó bevételek.				
4	8	A magyar földhitelintézet által visszafizetett cselekvő tőke	348.144	33		
5	10	Visszafizetendő idegen pénz	882	—		
		Együtt:			349.026	33
		Valódi és átfutó bevételek főösszege:			609.076	99

Budapest, 1901. évi

A fővárosi közmunkák

Szuppan Ferencz s. k.,
min. számtanácsos.

Ezen zárszámadást, egyes kiválasztott tételeinek a főkönyvben

Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsának 1902. évi

Heltay Ferencz s. k. **Lukács**

alap 1901. évi zárszámadása.

Tételszám	Főkönyvi lapszám	Kiadás	Egyenként korona	Egyenként fill.	Összesen korona	Összesen fill.
		I. Valódi kiadások.				
		Rendesek.				
1	7	Épités vezetői dij	15.708	96		
2	9	Épités ellenőri költség	2.400	—		
3	11—2	Különféle kiadás	57	26		
4	13—7	Szobrász mintázási költség	5.249	08		
5	23	Tőkekamat-adó	1.045	14		
6	4	A halászbástya nagy szabad lépcsőjének és kutcsarnokának épitési költsége . . .	14.260	—		
7	1—2	A halászbástya déli bástyájának épitési költsége	93.987	31		
8	21—2	A halászbástya északi bástájának épitési költsége	217.383	72		
		Együtt:			350.091	47
		Valódi kiadások összege:			350.091	47
		II. Átfutó kiadások.				
9	25	A magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke	258.985	52		
		Együtt:			258.985	52
		Valódi és átfutó kiadások főösszege:			609.076	99

deczember hó 31-én.

tanácsának számvevősége.

Molitórisz Gyula s. k.
min. számtiszt.

tett egybehasonlitásával átvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

szeptember hó 16-án tartott pénzügyi bizottsági üléséből.

Antal s. k, **Mihálovits Antal** s. k.

A fővárosi közmunkák tanácsa belkezelési költségelőirányzata 1902. évre.

Rovat	Alrovatt	Tétel	I. Fejezet. Rendes kiadások.	1902. évi előirányzat Egyenként	1902. évi előirányzat Összesen	1902. évre megállapitott költségvetés	Tétel
				korona			
			I. czim. Ügyviteli költségek.				
1			*Személyi járandóságok.*				
	1		Fizetések, lakpénzek és pótlékok		122.700	122.600	1
	2		Rendes dijnokok dijazása		5.480	5.475	2
	3		Ruhailletmények		800	800	3
	4		Hidbérek		180	180	4
	5		Jutalmak és segélyek		1.200	1.200	5
			Összesen		130.720	130.255	
2			*Dologi kiadások.*				
	1		Hivatali és irodai költségek				
		1	Fütésre	2.870		2.870	1
		2	Hivatali helyiségek világitására	680		680	2
		3	„ „ tisztogatására	600		600	3
		4	Papir, iró és rajzszerekre	1.600		1.600	4
		5	Nyomtatványok és könyvkötésre	3.500		3.500	5
		6	Leltári tárgyak beszerzésére u. m. rajzeszközök szakkönyvek stbi megszerzésére	500		500	6
		7	Leltári tárgyak fenntartására	200		200	7
		8	Egyéb irodai szükségletekre	600	10.550	600	8
	2		Bérkocsi és küldönczdijakra		700	700	2
	3		Felméréseknél szükséges napszámosok bérei		400	400	3
	4		Fővárosi közmunkák tanácsa házának fenntartási költségei házadó, vizdij stbi.		2 714	2.114	4
			Összesen		14.364	13.764	
3			*Nyugdijak.*				
	1		Ideiglenes nyugdij		2.000	2.000	1
	2		Végleges „		8.840	8.840	2
	3		Özvegyi „		2.692	3.932	3
	4		Nevelési járulék		96	96	4
	5		Kegydij		400	400	5
			Összesen		14 028	15.268	
			Rendes kiadások főösszege		159.112	159.287	
			II. Fejezet. Rendkivüli kiadások.				
4			Altisztek és szolgák 10%-os fizetési segélyei		380	370	
			Kiadások főösszege		159.492	159.657	4

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák

Szuppán Ferencz s. k., Báró Podmaniczky al-

(P. H.) ministeri számtanácsos.

4745 M. E.

I. Ezen előirányzatot az 1902. évi február hó 26-án tartott ministertanács határozata alapján

Kelt Budapesten,

A személyi járandóságok részletezése.

Létszám		Fizetés	Lakpénz	Működési pótlék	Díjnokok díjazása	Ruha illetmény	Hidbérek	Jutalmak és segélyek	Összesen
		korona							
	I. Elnökség.								
1	Alelnök	12.000	2.000						14.000
1	Ministeri tanácsos	10.000	2.000						12.000
1	Ministeri osztály tanácsos	5.000	1.600						6.600
1	Ministeri segéd-titkár	2.800	1.000						3.800
2	Ministeri fogalmazó 2200 k. fizetés, 800 k. lakpénz	4.400	1.600						6.000
	II. Müszaki osztály.								
1	Ministeri osztály-tanácsos	6.000	1.600	1.600					9.200
4	Müszaki tanácsos: 1. 4800 k, 1. 4400 „, 2 á 4000 „ — fizetés, 1200 K. lakpénz és 1200 k. működési pótlék	17.200	4.800	4.800					26.800
3	Ministeri főmérnök: 2, á 3 200 k., 1, 2.800 „ — fizetés, á 1000 k. lakpénz és á 1000 k. működési pótlékkal.	9.200	3.000	3.000					15.200
1	Ministeri mérnök	2.600	800	800					4.200
	III. Számvevőség.								
1	Ministeri számtanácsos	2.800	1.000						3.800
1	Ministeri számellenőr	1.600	700						2.300
1	Ministeri számtiszt	1.400	600						2.000
	IV. Segédhivatal.								
1	Segédhivatali igazgató főigazg. illetménynyel	3.600	1.000						4.600
2	Ministeri irodatiszt: 1, 2 000 k. fizetés, 1. 1.800 „ „ — 700 k. lakpénz.	3.800	1.400						5.200
1	Ministeri iroda-segédtiszt	1.400	600						2.000
1	Ajtónálló	1.000	240			160	36		1.436
4	Szolga: 1, 800 k. fizetés, 1, 700 „ „, 2, á 600 „ „ — 240 k. lakpénz, á 160 k. ruha illetmény és 36 k. hidbéráltalány	2.800	960			640	144		4.544
	Rendes díjnokok díjazása				5.840				5.840
	Jutalmak és segélyek							1200	1.200
	Összesen	87.600	24.900	10.200	5.840	800	180	1200	130.720

tanácsa 1901. évi november hó 19-én tartott üléséből.

Frigyes s. k.,
elnök.

Rupp Imre s. k.
ministeri tanácsos.

159.492 kor. azaz: Egyszázötvenkilenczezernégyszázkilenczvenkettő korona végösszeggel ezennel jóváhagyom.

1902. évi márczius hó 8-án.

(P. H.)

Széll. s. k.
m. kir. ministerelnök.

2002

2003 JUL 14